Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Budstikken.

Et Folkeskrift

til Oplysning og Opbyggelse.

Udgivet

af

F. C. Boisen.

Femtende Aargang. 1866.

Stege.

C. O. Iversens Forlag i Kjøbenhavn.

Trykt hos Chr. Lohmann.

Indholdsregister.

	Side.
1865	1
Det gamle Klædebon og den nye Klub . .	15
Begyndelsen til Nyaars-Morgen 1824, af Grundtvig	30
Et lille Stykke af Fortalen til Grundtvigs „Nyaarsmorgen" 1824	31
Cana i Galilæa	33
Om 2 Led i vor Tro .	46
Baabenbrødrene . . .	61
Den stærke Tro .	65
Hans Koster Sparre	78
Den 6te Februar	86
(Esaias 11. Cap.) Jens Jacobsen	94
Fastelavns-Søndag .	97
Livsfeshistorien. I.	112

Side.

Naar Guds Hjælp tover 127

Tale ved Missions-Mødet i Aalborg den 10de Novbr. 1865, af P. Chr. Kierkegaard . . 129

Libelseshistorien. II. 138

Om de Christnes Glæde. Sørensen 151

Chr. Scrivers opbyggelige Lignelser . . . 154

Af Grundtvigs Sangværk 158

Libelseshistorien. III. . . . 161

Slutningen af Davids 27de Psalme . . . 173

Fædreland og Folkelighed, af Forfatteren til „Indtryk udenlands fra" 182

Libelseshistorien. IIII. . . 193

Maries Svar til Englen . . . 210

Carl Christian Boisen. 225

Tale ved hans Kiste i Ribe Domkirke, af L. N. Boisen 240

Pilatus. Tonborg . . . 249

Libelseshistorien. V. 257

Om Brodernavnet 274

Om Gjenfortælling i Skolen. Otto Møller . 279

Libelseshistorien. VI. . . . 289

Sendrægtig er mægtig . . 305

Søndags-Tanker. Christiani . 310

Af Grundtvigs Sangværk . . 320

Den Lænkebundne 321

Rom, Søndag den 15. April 1866 . 347

Side.

Hieronimus fra Prag. K. M. . . 353
Skyen og Havet. M. A. S. Lund . . . 402
Enfomme Tanker i Danmarks Trængselstid, af Forfatteren til „Udenlands fra" . . . 407
Kjæmpeskridt vi gjør opad. Thomas Nørbam . 417
Et lille Formaningsord 436
Sit Fædreland skylder man Alt, hvad man kan . 440
Minderim, af Anders Klingby . . 447
De sidste Ord af Evangeliet om den utro Husholder 449
Den sidste Rigsdag 463
Capellet i Ryslinge 481
Tale i Capellet i Ryslinge 490
Et Guds Barns Pligter og Rettigheder, af Andersen 497
Emausvandringen. P. Thorsen . . . 504
Ægte og uægte Stene. X. 508
Om at vække Tvivl 513
„Budstikkens" Fremtid 536
Ved Indvielsen af Enkedronningens Pigeskole, af Grundtvig 543
Lyset og Myggene . . 545
Lidt om Vennemødet . . . 565
Til Nordens Qvinde, af Mads Hansen . 573
Grundtvigs Høiskole 576
Derhen, hvor Du ikke vil, af Thomas Nørbam 577
Nogle Psalmer, af Grundtvig . . . 596

Side.

Karen Cathrine Boiſen 601

Fra catholſke Lande I. 633

Præſten Willes Tale ved Karen Boiſens Jordefærd 656

Ved Aftenmødet, af H. Boiſen . . 661

Fra catholſke Lande. II. Thomas Nørdam . 666

Gjenſti vorder Glipſti 681

Indvielſen af Rødkilde Folkehøiſkole . . . 691

Allehelgensdag af H. Boiſen . 697

Man ſkal ogſaa ſaae efter ſlet Høſt . . 709

Munken i Sneevejr, af Thomas Nørdam . 725

Jeg ſtaaer beknyttet mellem tvende Ting, af J. C. Bolvig 729

Et blivende Sted. Thomas Nørdam . . 745

Pſalme, af Grundtvig . . . 761

Ny Bøger. Thomas Nørdam. . . . 766

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst.

Nr. 1. Den 1. Jan. 1866. 15. Aarg.

1865.

Naar „Budstikken" kommer saa seent i det nye Aar, da haaber jeg, at dens Venner vil undskylde dette med de mange Helligdage, der har lagt Beslag paa dens Udgivers Kræfter, der mindskes Aar for Aar, navnlig til denne Gjerning, og at de, som virkelig elske Bladet, de være nu Faa eller Mange, vil, naar de see det dog komme igjen, sige: heller seent end aldrig. „Budstikken" længes efter Hvile og søger en saadan Afløsning, at de, hvem dens Ophør vil volde maaskee et smerteligt Savn, kan finde nogen Erstatning, idet de ikke ganske skulde komme til at savne dens Røst, som nu har lydt til dem paa femtende Aar og er bleven dem kjær. En saadan Afløsning haaber den at kunne finde ved Slutningen af dette Aar, og maa derfor endnu forsøge at kjæmpe sig gjennem dette og beder sine Venner at modtage, hvad den til Slutning har at bringe:

med kjærlig Overbærelse, selv om de maatte mærke, at den er ikke, hvad den har været og at det gaaer den, som det gjerne altid gaaer, at, om man end ikke arges, saa svækkes man dog ved Alderen.

Skal vi nu kalde det svundne Aar sørgeligt eller glædeligt? Det danske Folk hilsede det med et Haab, som har holdt sig ilive hele Aaret igjennem, at det nemlig skulde gjengive, hvad der tabtes i det foregaaende Aar, det vil sige, at det skulde gjengive os det Danske, som tabtes; thi Andet ønske danske Folk ikke at gjenvinde. Vi haabede at faae det danske Sønderjylland tilbage og derved de fraskilte danske Brødre. Haabet nærredes blandt disse, det nærredes af alle dem, hvem disse vare umistelige. Det er ikke bleven opfyldt. Endnu er Skilsmissen tilstede og Udsigten til at den skal ophøre vel snarere mindre end større. Jeg hører til dem, som af min inderste Sjæl har ønsket Gjenforeningen saa snart som muligt. Dog kan jeg ikke sige, at jeg har haabet, at det svundne Aar skulde bringe den. Var det skeet, da vilde det være skeet ved diplomatiske Forhandlinger, som det danske Folk ikke vilde have havt nogen synderlig Andeel i, og det vilde ikke have skaffet dette den Oprejsning, som det trængte til. Visseligen hører jeg ikke til dem, som vil paatrykke det danske Folk Skjændsels Mærket for dets Færd i den sidste Krig. Jeg har nok seet, at det har ikke udviklet en saadan Kraft, som Grækerfolket

i Oldtiden, Sveitserfolket i Middelalderen og det hollandske Folk i Nyaarstiden — disse tre Folk, der staae som de mageløse Vidnesbyrd om hvad et lille Folk kan udrette mod Overmagten — men fordi det danske Folk ikke kan stille sig ved Siden ad disse, fordi det ikke kan gjøre Fordring paa i Verdens Øine at staae smykket med den høieste Hæderskrands, skal det dog ikke stemples med Skjændsels Mærket. Det savnede Mænd, som kunde gaae i Spidsen i en saa uhyre Kamp, det var netop, hvad hine tre Folk havde. Det var mig et trøsteligt Ord af Professor Clausen, at intet Folk i Verden havde kunnet staae i en saadan Storm, naar det ikke havde Ledere, som havde Kraft og Mod til at gaae i Spidsen. Jeg har lyttet med Glæde til enhver Røst, om hvilken jeg har kunnet fornemme, at det gamle Ord ikke var glemt: „trøster, trøster mit Folk", og det har været mig en stor Glæde, at netop de to Mænd: Grundtvig og Clausen, som paa saa mange Maader staaer hinanden imod, men dog enes i Kjærlighed til det danske Folk, hører til dem, som har talt trøstelige Ord til Folket. Jeg veed nok, der er et andet gammelt Ord, som heller ikke maa glemmes: „de læge mit Folks Brøst som Smaating, idet de raabe Fred, Fred, men der var ingen Fred" men det er ikke heller saadan Lægedom, disse Mænd, have bragt os eller som vi begjære, det er kun Skjændsels-Mærket, vi ikke vil lade os paatrykke, fordi

vi veed, det kommer ikke fra Gud og bærer ligesaa lidt nogen god Frugt, som det nogensinde har gavnet et Barn, naar Forældre eller Lærere har straffet det paa vanærende Maade. Formodentlig vil alle de, som vil paatrykke det danske Folk Skjændselsmærket, have gjort en Undtagelse med dem selv, men saameget mindre kan vi modtage det af deres Haand. Takket være derfor hver en Mand, især de, som staae i Spidsen, som har villet, ikke længe Folkets Brøst, som var den ringe, men har dog vist, at der er en Kraft tilstede, som varsler om Opreisning, naar Timen kommer. Og til en Opreisning trænger det danske Folk, thi en Ydmygelse har det lidt i den sidste Krig, jeg troer rigtignok mere ved dets Lederes end ved dets egen Brøde; jeg troer, at dersom en Mand som Josva havde stillet sig i Spidsen for det danske Folk, dersom en Opfordring fra ham var udgaaet til dette som til Rubens, Gads og den halve Manasses Stamme, da vilde Svaret have lydt som fra dem: „vi ville gjøre alt det, som du haver budet os og vi ville gaae til alt det, hvortil du vil sende os." Men en virkelig Opreisning kan kun gives det danske Folk, naar det selv kommer til at tage Deel i denne, naar det selv kommer til at kæmpe for at gjenvinde, hvad det har tabt. En saadan Kamp bragde 1865 ikke og den ligger maaskee fjern, men den kommer nok og naar Folket da moones til den og Mænd opvoxe, som kan gaae i Spidsen, da

kommer ogsaa Opreisningen. I de Øieblikke, da det saae mørkest ud, da tænkte jeg ved mig selv, jeg og mine Jevnaldrende, vi maatte takke Gud, at vor Tid ikke er saa lang, vi som har oplevet en lang og lykkelig Tid i Danmark og navnlig en tre Aars Heltekamp, men det gjorde mig smerteligt ondt for de Unge, som intet Saadant havde oplevet, og hvem kun en Fornedrelses Tid forestod — men nu vil jeg ønske dem tillykke med deres Ungdom, som vil forunde dem at opleve og deltage i Opreisningen og see en bedre Tid end selv den bedste, der oprandt for os. Vi Gamle kan ikke andet end gjøre vort Bedste for at holde Modet oppe hos de Unge og bidrage efter Evne til at de maa være skikkede til at tage Deel i Opreisningen, naar dens Time kommer.

Derfor hilser jeg vore Folkeskoler med Glæde, og navnlig dem, som 1865 har bragt os. Ja jeg maa atter vende tilbage til disse, der for mig er som Foraarstegnene, naar Vinteren stunder til Ende. Jeg seer daglig for mine Øine en saadan Planteskole af Foraarsblomster, fordi den er i min Nærhed her paa Møens Land. Den er ikke bedre end de andre, men det er netop min Trøst, at den er ikke bedre, at de andre gaae i samme Aand og Aanden er god, fordi de Unge dannes til at kunne og ville være med, naar Opreisningstimen kommer. 1865 har bragt det danske Folk mange saadanne Planteskoler, mig bragde det en,

om hvilken jeg vel nok maa sige, at den er mig baade nærmest og kjæreſt blandt dem alle. Jeg tør ogsaa nok fra denne slutte hvorledes det gaaer paa de andre Skoler, og det er det Glædelige, at ikke blot rører sig et godt og sundt Liv i dem, men det varsler ikke blot om deres Bestaaen, men ogsaa om deres Udvidelse. Har derfor 1865 skuffet os med Hensyn til Gjenforeningen, saa har det bragt det med sig, som forbereder denne og som, naar det maa vedblive at gaae fremad, ganske vist vil føre dertil. Det kommer nemlig kun an paa, at det danske Liv kan bevares og udvikles, saa vil ogsaa nok Alt, hvad der tilhører dette, slutte sig dertil.

Vennemøderne i Kjøbenhavn hører da ogsaa til det Glædelige, som det sidste Aar har bragt med sig; det første vidnede om, at Adskillelse ofte knytter Folk nærmere sammen, det sidste om at der dog er noget Samfundsliv i den danske Folkekirke. De Fleste, som var tilstede paa dette Møde fik vist en Følelse deraf, og deres Haab om den danske Folkekirkes Bestaaen blev vist ogsaa derved styrket. Jeg tviler paa at Nogen forlod dette Møde med nogen Tanke om at udtræde af en Kirke, hvor et saadant Samfund endnu kan findes mellem dens Medlemmer. Der blev ogsaa udtalt et inderligt Formanings Ord om at blive i denne Kirke, holde ud i den, forat virke alt det Gode, som der kan udrettes og drage saa mange af dens Med-

lemmer til Troens og Kjærlighedens Samfund. Unberligt nok foreſtod der denne Kirke ſtrax efter en haard Prøve, thi en ſaadan anſeer jeg Birkedals Aſſættelſe forat være. Maaſkee vil denne ikke føre til en Udtrædelſe af Folkekirken og i ſaa Fald vil Birkedals frie Stilling i den komme til at virke til Gavn; fører den derimod til en Udtrædelſe, ſom det jo næſten ſeer ud til, da troer jeg der er ſtor Fare paafærde, baade for dem, ſom træde ud og for dem, ſom blive. Det vil nemlig ikke blive Tilfældet, at alle troende Chriſtne vil udtræde, fordi Birkedal og et ſtort Antal med ham udtræder, det ventes viſt heller ikke af ham og diſſe — men Spørgsmaalet bliver: Kan Kjærligheds Baandet imellem de Udtraadte og dem, ſom bliver tilbage, bevares uforſtyrret. Jeg tviler ikke om at det er de Udtrædendes Henſigt, men vil det holde i Længden? Vil de ikke friſtes til at ſee Lunkenhed hos dem, ſom bliver tilbage, vil de ikke mene, at den ſamme Grund, ſom driver dem ud, burde ogſaa drive de Andre ud, at hvad der holder dem tilbage, er verdslige Henſyn — og vil de, ſom blive tilbage, naar de mærke, at de betragtes med Mistænkelighed, ikke friſtes til at mistænke de Andre for Hovmod og Tyranniſkhed? Det er Faren, ſom truer Samfundslivet — det vil nok komme for en Dag, hvor ſvært det vil blive at bevare dette uforſtyrret mellem dem, ſom træde ud, og dem ſom blive; endnu har jeg ikke hørt, at nogen Udtræ-

delse har kunnet undgaae at virke forstyrrende paa Samfundslivet og jeg kan ikke andet end med Gru tænke paa, om noget Lignende her skulde indtræde. Jeg veed nok, at de, som maaskee vil udtræde, mene at den grundtvigske Oplysning, som de dele med deres nærmeste Troesbrødre i Folkekirken, vil sikkre derimod, ligesom ogsaa for anden Vildfarelse — maaskee vil den kunne det, men for mig er det ikke en afgjort Sag og grueligt var det, om Baandene ikke skulde kunne holde, om de skulde komme til at see paa hinanden med umilde mistænkelige Øine, som nu see de bedste Venner i hinanden. Det er saa ofte skeet, at de Udtrædende begyndte med at have Retten paa deres Side og endte med at faae Uretten. Gid derfor en Udtrædelse maa forhindres og gid Følgen af Birkedals Afsættelse maa blive en saadan Frihed i Folkekirken, der kan sikkre dens Bestaaen og gjøre det hyggeligere at være i den.

Slutningen af Aaret gienlød af Glæde i Sverrig over den nye Grundlov — hvorfor var Glæden ikke den samme hos os, som dog sluttede Aaret med et Grundlovsudkast ligesaa frit og friere end i Sverrig? Ar Glæden ikke var her som i Sverrig veed jo Enhver, at den Glæde, her fandt Sted indskrænkede sig til at man var glad over at den lange Forfatningsstrid nu endelig havde faaet Ende. Over selve Grundlovsudkastet har neppe noget eneste Menneske været

glad, heller ikke de, som har arbeidet for det Sagen er den: i Sverrig er Fremgang, hos os Tilbagegang, det er den store Forskjel. Jeg hører til dem, som holde paa Grundloven af 5. Juni, som vi havde den, ikke fordi den er et Mesterstykke, men fordi den har det Fortrin, at have levet i 16 Aar, i den Tid at have virket meget Godt og at have fundet Indgang hos det danske Folk. Skulde jeg da kunne have foretrukket en forandret Grundlov, saa maatte det have været en saadan, som betydeligt og væsentligt var forbedret, men i mine Øine er det saa langt fra at være Tilfældet med det nye Udkast, at det tvertimod er ringere. Derfor har jeg holdt med dem, som hidtil har stridt forat beholde vor Grundlov uforandret holder endnu paa den, og fremdeles vil gjøre det; thi skjønt det efter al Sandsynlighed bliver forgjæves, saa kalder jeg det Ret til det Yderste, at holde fast ved hvad man anseer for det bedste — kun naar man har gjort dette, synes mig man kan have en god Samvittighed i denne Sag.

Hvad jeg hidtil har nævnt, angaaer hvad Aaret har bragt hele det danske Folk, eller en Deel af dette. Enhver især har jo ogsaa faaet sin Deel. Det Bedste vi har at nævne, men som har gjentaget sig saa mange Aar, at det ofte slet ikke nævnes, er hvad, der staaer i Psalmen: „Naaden staaer, hvor Synden faldt"; vor Herre har ikke slaaet det allermindste af i sin

Naade i det forundne Aar, den Naade, hvorpaa vi bygge vor Salighed; han har ikke taget sit Ord fra os og det har staaet os frit at tilegne os det og indelske os i det. Vi, hvis Opgave det har været at forkynde dette Ord hele Aaret rundt, har nok havt Anledning til at forundre os over, at det er blevet os muligt; vi fik dog hvad vi skulde tale og kunde have faaet det meget bedre, om vi for Alvor havde begjært det bedre. Hvad nu Virkningen af dette Ord paa os selv angaaer, saa bliver det nok en Troessag, at der har været nogen, thi vi skal vel faae ondt ved at see den. Ordet er ikke livløst eller kraftesløst, saa hvor det har været bevaret, maa det ogsaa have baaret sin Frugt. Tro der paa og lad dig nøies dermed, det nytter ikke at anstille Undersøgelser om denne Sag. Har vor Herre ladet os beholde Ordet, kan vi nok forstaae, at han ogsaa har ladet det bære sin Frugt; dermed maa vi saa lade os nøie, vi faae vel ikke Frugten at see før den er moden, det vil sige: naar Ordet har frelst vore Sjæle. Jeg troer heller ikke, vi skal gaae for dybt i Undersøgelsen om hvad Virkning det Ord, vi forkynde, har gjort paa Andre. Der staaer i Fortalen til Grundtvigs: „Nyaarsmorgen, skrevet 1824: „Sandelig, skulde jeg efter et heelt Aars Prædiken, have sagt paa Samvittighed, om jeg fandt nogen Grund til at tro, at jeg havde udrettet noget, da maatte jeg svaret: ja, jeg har en urokkelig Grund til

at tro det, thi jeg har prædiket Guds Ord og der staaer skrevet: mit Ord skal ikke komme tomt tilbage, men, som Sneen og Regnen udrette det, hvortil det udsendes," men ærlig maa jeg bekjende, det er ogsaa den eneste Grund, den, hvormed jeg maa trøste meget, som synes at vidne om det Modsatte." Disse Ord tør vi jo ogsaa trøste os med, ikke som om Alt, hvad der er udgaaet fra vor Mund paa Prædikestolen, har været Guds Ord, men dog saaledes, at det har været Guds Ord, vi i megen menneskelig Skrøbelighed har forkyndt og som ogsaa har udrettet, hvad der var Guds Villie. Der har jo nok kunnet komme enkelte Tegn frem, som meer eller mindre har vidnet for os om Virkningen; det bedste Tegn turde vel være om vi selv har havt nogen Glæde og Velsignelse af at forkynde Ordet, thi saa har de Andre vist ogsaa havt det, og vi tør vel endda sige til vor Trøst, at det Sidste kan have været Tilsældet, selv naar vi ikke har mærket det Første. Hvordan det saa end har været, saa bliver Summen af det Hele dog denne, at vi blive ved med at forkynde det samme Ord i det nye Aar og vi holde ikke op dermed, før vi kan ikke mere og det skulde da være „ikke tvungne, men frivillig, ikke for slet Vindings Skyld, men med Redebonhed."

Hvad vore andre Livsforhold angaaer, da har Enhver især vel noget Særegent at nævne, som Aaret har bragt enten til Glæde eller Sorg. Det Bedste

Aaret har bragt mig i denne Henseende, knytter sig til Folkeskolen her paa Møen, men den Glæde er ogsaa saa stor, at jeg kun kan bede vor Herre om, at jeg maatte skjønne rigtig paa den og benytte den, medens den forundes mig. „Budstikkens" Læsere veed maaskee, at jeg ved Midsommers Tid maatte gjennemgaae en Storm for Politikens Skyld, men Stormen har lagt sig og jeg troer, det er gaaet dermed, som det pleier i Naturen, Stormen har været til Gavn.

Og Aaret endte for os Allesammen paa en glædelig Maade, thi det endte med Julen Jeg saae denne Tid imøde med megen Ængstlighed, thi jeg tænkte, hvorledes skal du slippe gjennem de mange Helligdage? Jeg slap dog vel igjennem ved Guds Hjælp, skjøndt jeg, da de var forbi, rigtignok maatte sige: Gud skee Lov de er forbi, thi hverken kunde jeg taale at tale mere eller de Andre at høre mere. Godt var det, hvad vi havde at tale om og høre paa; bedre Ord gives ikke end det gamle: „Eder er idag en Frelser født", men vi har dog ikke Magt til at tale mere derom eller høre mere derpaa, end hvad der udkrævedes af os i hine forundne Helligdage. Ja forundne er de, men Gud skee Lov, dog ikke saaledes, at med dem svandt, hvad de bragte, heller ikke saaledes, at de ikke vende tilbage igjen. Det gjør de for os Allesammen, selv om vi ikke naaer at opleve dem mere her paa Jorden. Jeg holder mig til hvad der staaer i Psal-

men: „Da glemte deres Møde de Døde, da de fik det at vide, at ført var Folkets Ben.“ Derfor troer jeg, at de i de Dødes Rige har holdt Juul trods os og derfor troer jeg, at om vi i dette Aar stige ned i de Dødes Rige, da skal vi slutte Aaret med at holde Juul der, maaskee bedre end nogensinde her. Vi skal ikke savne gamle Venner, med hvem vi kan holde Juul. At fare ned til de Dødes Rige klinger ikke saa smukt som at fare op til Himmerige, men vi maa følge vor Herre efter, og naar vi tænke paa Vennerne, som ere gangne forud og der skal tage imod os, behøve vi ikke at grue derfor. Vi veed nok hvad det Bedste er, men det Bedste gjemmes tilsidst og mig synes det er en stor Trøst, at vi i de Dødes Rige kan beredes til det Bedste.

Med Psalmesangen gik det smaat hos os i denne Juul, gid det maa være gaaet bedre andetsteds. Englesangen fik vi dog sjunget et Par Gange, men vi fornam ikke noget til Englesyner, dog troer jeg, de har været os nærmere end vi har vidst af. Verdslig Glæde har vi havt nok af, den aandelige kun som en stille Gjæst, der ikke var saa nem at mærke, dog var den der og skiltes fra os med et godt Ønske om det nye Aar.

Naar Alt lægges rigtig sammen, saa var det dog et godt Aar det Aar 1865; det bragte dog intet, som saarede til Døden, saa vi kan nu sige om hvad det bragde med David: „Herren straffer mig vel, men han

giver mig ikke Døden." Gud ſkee Lov det er forbi! det maa vi ſagtens ſige om Aaret, naar vi maa ſige det om dets bedſte Dage; underligt er det rigtignok at ſige: Gud ſkee Lov det er forbi iſær for dem, ſom maaſkee ikke har flere tilbage, men vi kan alligevel ikke ſige andet og jeg troer da rigtignok, de ſige det allermeſt, ſom har en glad Evighed ivente. Apoſtlen vil jo ikke vi ſkal ſee tilbage, ſaa er det da ikke heller værd at ſee tilbage paa hvad vi gjorde i det ſvundne Aar, ſom var ilde gjort; om kan vi ikke gjøre det, vil vor Herre glemme det, ſaa lad os glemme det med, og nu række efter det, ſom er foran og ile efter Maalet til det Klenodie, ſom hører til Guds Kald herovven fra i Chriſtus Jeſus. Han give os et glædeligt Nytaar, ſaa glædeligt paa alle Maader, ſom vi kan taale det. „Gud lade dem blive borte, ſom os bedrøve vil."

Det gamle Klædebon og den nye Klud.

Vor Herres Lignelser kan ligesom Propheterne inddeles i de store og de smaa, men ligesom Meningen dermed ikke er, at de smaa Propheter ere ringere end de store, saaledes er Meningen heller ikke, at de smaa Lignelser ere ringere end de store. Til de smaa Lignelser kan den om det gamle Klædebon og den nye Klud henregnes, naar vor Herre nemlig siger: „Ingen sætter en Klud af nyt Klæde paa et gammelt Klædebon, ellers river baade det nye og det gamle sønder og Kluden af det nye stikker sig ikke paa det gamle.“ Denne Lignelse hører til de smaa, fordi den er kun kort, men ellers er den lige saa sand og betegnende som de store Lignelser. Hvad Ingen gjør, saalænge der kun handles om de timelige Ting, om de legemlige Klæder, det er der Mange, som gjør, naar Talen er om de aandelige Ting, thi da er der mange, som med nye Klude vil bøde paa det gamle Klædebon. Alle gjøre det imidlertid ikke; thi der er ogsaa dem, som nøies med det gamle Klædebon bryde sig ikke om at faae det anderledes, da det i deres Øine er godt nok, det vil sige: der gives Mennesker, som vil blive, hvad de ere i aandelig Forstand, finde ikke, at der er nogen Grund

for dem til at blive anderledes. Men der gives ogsaa dem, som nok finde, at det gamle Klædebon trænger til Forbedring og benytter Klude af nyt Klæde dertil, hvormed de saa forbedre og smykke det gamle Klædebon, saalænge til de enten finde, nu er det godt nok, eller de ganske opgive ethvert Forsøg paa at forbedre det og søge efter et nyt. Der var i gamle Dage nogle Folk, som man kaldte Sadducæerne, de troede hverken paa Aand eller Engle eller Opstandelse. Der var da ikke nogen videre Grund for dem til at forbedre deres Klædebon, naar det var saaledes, at de dermed kunde skikke sig iblandt Mennesker. Hvem der hverken tror paa Aand eller Evighed, kan kun have timelige og verdslige Hensyn at tage, saa var det da ogsaa med dem. De kunde opføre sig, hvad man kalder skikkeligt i Verden, naar Forholdene gjorde dette meest fordeelagtigt for dem, de kunde ogsaa opføre sig uskikkeligt, naar de meente bedst paa den Maade at kunne komme igjennem. Det gamle Klædebon var da godt nok for dem, da det kun skulde gjælde for denne Verden og tilintetgjøres tilligemed dem selv, naar Døden kom. Alt, hvad der kom til dem, som vilde forstyrre denne gode Fred, forkastede de og bekæmpede, naturligviis maatte Læren om de Dødes Opstandelse være dem høist modbydelig, derfor see vi dem ogsaa stride mod denne og mod dem, som forkyndte denne Lærdom.

Der gaves ogsaa nogle Folk, som kaldtes Phari-

sære, som vedkjendte sig Troen paa Aand, Engle og Opstandelsen, meente, at et Menneske skulde ikke blot leve for denne Verden, men ogsaa for en anden, at det var ikke nok at kunne bestaae for Mennesker, det gjaldt ogsaa om at kunne bestaae for Gud. Det gamle Klædebon var derfor i deres Øine ikke som det skulde, trængte til at bødes med nye Klude, deres Levnet skulde forbedres ved Opfyldelsen af Lovens Bud, saaledes som de meente det at være tilstrækkeligt og naar de troede at have gjort dette, slog de sig derved til Ro og foragtede alle andre, som de saae i det gamle uforbedrede Klædebon.

Saadanne Benævnelser som Sadducæer og Pharisæer hører man nu ikke saa hyppigt, men Personerne findes endnu ligesom i gamle Dage. Mig synes man kan sige, den hele vantro, omvendte Verden bestaaer af disse to Slags Folk, enten hører den til Folk, som gaaer i det gamle Klædebon, og skjøtter ikke om at faae det anderledes, idetmindste ikke for vor Herres eller Evighedens Skyld eller ogsaa hører den til de Folk, som i Følelsen af at det gamle Klædebon trænger til Forbedring, søger en saadan, ikke blot for Menneskenes og den nærværende Tids Skyld, men ogsaa for Guds og Evighedens.

Hvem er nu de Værste af disse to Slags Folk? Vi høre ikke om at en eneste Sadducæer omvendte sig; af Pharisæerne var der dog Enkelte; det tyder paa at

Sadducæerne maa være de Værste og det er de vist ogsaa. Hvor der slet ikke er Tro paa Aand eller Evighed, der er heller ikke Ære for noget Vidnesbyrd derom; det maa det alt sammen være for dem som dum Præstesnak, hvad der tales om et Liv, der slet ikke er til, som endog vil, at et saadant Liv skal foretrækkes for det nærværende, om hvis Tilværelse de ere sikkre. Der maa dog snarere være Ære for det Evige hos dem, som tro paa at der er noget Evigt til. Naar jeg derfor seer et Menneske, som virkelig søger at forbedre sit Levnet, gjør sig nogen Umage i denne Henseende, kan endog gjøre Opoffrelse, gjør det forat gjøre sig retfærdig for Gud, da har jeg bedre Haab om ham end om et Menneske, som ikke bryder sig om andet end den nærværende Verden. Naturligviis kan de, som udvortes søge at smykke paa deres Levnet og tilegne sig udvortes Gudfrygtighed, nære Hyklere, som gjør det kun for at tækkes Mennesker, ikke Gud, og om dem er der vistnok ingen Grund til at have noget godt Haab — men de ere jo i Grunden Sadducæere, thi de tro hverken paa Gud eller Evighed, vil kun ansees derfor. Der kan kun være Tale om virkelige Pharisæere, som tro paa begge Dele, og af den Grund vil gjøre sig selv retfærdige, det er om disse jeg troer vi kan have bedre Haab om end de Andre.

Men vor Herre siger i Lignelsen, at det bliver værre med dem, som sye nye Klude paa det gamle

Klædebon og det kan det ogsaa godt blive. Sagen er nemlig den, hvortil et saadant Forsøg fører dem. Dersom de nemlig ved at sye de nye Klæder paa det gamle Klædebon tilsidst mene at være tilstrækkelig prydede, da bliver der af dem en Pharisæer, saaledes som han stod i Templet, der takkede Gud, at han ikke var som andre Mennesker, beraabte sig paa de nye Klude, han havde syet paa det gamle Klædebon og foragtede dybt Enhver, som han meente at see i dette. Saadanne stolte Pharisæere, der foragte alle andre, træffer man da ogsaa mange af; kommer man til dem med Formaninger med Hensyn til Evigheden, da billige de disse aldeles, thi de tro jo ogsaa paa Evighed og har for dennes Skyld foretaget sig de mange Forbedringer med det gamle Klædebon. men de vise dem naturligviis bort fra sig som aldeles overflødige og hen til dem, som staae i det gamle Klædebon og naar de ere komne saavidt, da er deres Tilstand vistnok bleven værre end dengang de var i det gamle Klædebon, men havde dog en Følelse af at dette kunde nok trænge til nogen Forbedring.

Det er ikke at blive i det gamle Klædebon, vor Herre vil anbefale os i Lignelsen, heller ikke at bøde paa dette med nye Klude, men det er at afføre sig det gamle Klædebon og iføre sig et nyt. Jeg troer derfor, at enhver Christen, han være Præst eller Lægmand, skal arbeide paa, at dette maa skee med saa mange

ſom muligt, men derimod ikke arbeide paa at faa de gamle Klæder bødede med nye Klude. Det er fuldkommen rigtigt, at der blandt Folk ſkal være en Magt, ſom holder det udvortes Uvæſen i Tømme, ſlaaer ned paa det og tvinger det til at blive inden Skrankerne, ſom ogſaa holder Folk til at føre et udvortes ſkikkeligt Levnet, hvorved andre ikke fornærmes eller forurettes, men denne Magt er den, ſom fører Lovens Sværd og holder over udvortes Orden og Skikkelighed mellem Folk, uden at paatage ſig at ville virke for deres Salighed, Chriſti Tjeneres Sag er det at virke for Guds Rige, og dertil har de Evangeliet, ikke Lovens Sværd, hvorved den udvortes Orden hævdes. Denne kan være hævdet paa allerbedſte Maade og dog kan de, blandt hvilke dette er ſkeet, være ſaare langt borte fra Guds Rige, ja netop derved, at den udvortes Orden er hævdet blandt dem, kan de være allerlængſt borte fra Guds Rige. Derved at den udvortes Orden er hævdet ved Lovens Sværd, men ikke paa anden Maade, er der ſyet nye Klude paa det gamle Klædebon, og derved er de, med hvem det er ſkeet, kommen længere bort fra Guds Rige og ikke nærmere. Derfor ſkal Chriſti Tjenere, hvem Guds Rige og derfor Menneſkers Salighed ligger paa Hjerte, ikke befatte ſig med hvad der hører ind under Lovens Sværd; befatte de ſig dermed, give de ſig af med at være en Slags Politimænd blandt Folk, faa komme diſſe til at betragte

Christendom som et gammelt Klædeboen, der skal bødes med nye Klude. Der er Præster, som netop give sig af med at være saadanne Politimænd; de fare løs paa enhver udvortes ond Ting, de kan faae Nys om, de vil tvinge Kirkegang og udvortes Gudfrygtighed frem, de vil danne en Menighed, der ikke skal have Plet eller Rynke. Det kan, naar de har Dygtighed i denne Retning, ogsaa stundom lykkes dem at fremstille en saadan Menighed, hvor det aabenbare Onde ikke træder saa stærkt frem som i andre Menigheder, saa de kan rose sig af, at der en god Kirkegang, det vil sige nogle Enkelte skiftevis fra hver Gaard — og saa kan der i en saadan Menighed ikke være Spor af Guds Rige, og de, som tilhøre den, endda staae, i den sikkre Mening, at hos dem er Guds Rige fremfor i de andre Menigheder, hvor noget Ondt gaaer i Svang, som er bleven afskaffet hos dem.

Undertiden holdes der Nytaarsdag et Slags Revy over Tilstanden i Menigheden. De slemme Uskikke, som endnu herske, fremhæves, de som ere blevne afskafne, fremdrages, Fremgangen i Kirkegang nævnes, Altergangsgjæsternes Tiltagen fremdrages, Menigheden faaer sin Character for Fremgang i Christendom, men ogsaa sin Straf for det, hvori den endnu staaer tilbage. Havde jeg den bedste Grund, som nogen Præst i Danmark kunde have, til at fremhæve alle saadanne Dyder hos den Menighed, hvor jeg har min

Gjerning nærmeſt anviiſt, det ſkulde dog blive det Sidſte, jeg ſkulde foretage mig og maatte anſee et ſaadant Foretagende, ſom ſaa ſtridende mod hvad mit Kald er, ſom muligt. At Chriſtendom beſtaaer i at ſye nye Klude paa det gamle Klædebon, det er netop den almindelige Mening hos Folk, det er jo ogſaa letteſt Kjøb at blive enChriſten, paa, men der gives ingen Tankegang, ſom er mere fjendtlig mod Chriſtendommen end netop denne. Naar Præſten derfor Nytaarsmorgen har følet ſig i den ſtraalende Belysning, han har kaſtet over Tilſtanden i Menigheden, med den ſille Eftertanke hos ſig ſelv: dette ſkyldes min Nidkjærhed i det forløbne Aar, ſaa troer jeg rigtignok, at han har begyndt det nye Aar med at rykke baade ſig ſelv og Menigheden ſaa langt bort fra Chriſtendom, ſom muligt. Hvor er det phariſæiſke Væſen dog modbydeligt, naar det træder frem i ſit, med mange nye Klude ſmykkede gamle Klædebon! Hvor er den præſtelige Nidkjærhed modbydelig, ſom Aaret igjennem ſamler paa Bedrifter, der ſkal ſtilles tilſkue paa Nytaarsdag! Alle de nye Klude, ſom er indſamlede i det ſvundne Aar og hvormed det gamle Klædebon er bleven forſynet, er gode til at gjøre Parade med paa Nytaarsdag, ſom en Narredragt, der daarer baade ham, ſom mener at have ſkaffet den tilveie og dem, ſom dermed er bleven iførte — men det nye Klædebon duer ikke dertil og det nye Klædebon, kun det er Chri-

stendom. Sandelig jeg ønsker, at alt, hvad ondt er blandt Folk, maa afskaffes og at hvad godt er, maa komme frem, men jeg ønsker ikke at bidrage dertil ved at sye nye Klude paa det gamle Klædebon, og ønsker ikke at være med til at isøre Folk en Narrebragt, hvori de kun kan skuffe dem, som vil bedrages, ikke ham, hvem alt dette Skinvæsen er modbydeligt. Det er jo ganske almindeligt, at naar Christendom forkyndes i saadanne Menigheder, hvor det pharisæiske Væsen har været dreven allerstærkest, naar der peges paa det nye Klædebon, istedetfor paa det med nye Klude forsynede gamle Klædebon, da møder det netop der den allerstørste Modstand og Forbittrelse. Det er hverken let eller behageligt at komme efter saadanne i Verdens Øine nidkjære Præster, der slet ikke har været andet end Politimænd, thi det er netop det Spor, hvori de har vandret og hvori de har ført Menigheden, der maa forlades og slaaes ind paa et ganske andet. Thi det er et andet Spor, vi maa slaae ind paa, naar vi forkynde, at Christendom har intet at gjøre med Narrebragten, man har stillet tilskue, at den er et nyt Klædebon som allerførst fræver, at det gamle med alle de nye Klude maa bort, thi før det skeer, kan man ikke isøre sig det nye. Det Første nemlig, som Dørvogteren med stadig Hu spørger om, er: „Forsager du med alt hans Ude og hans Inde, vor Herres og vor Sjæles Fjende"? Deri bestaaer det at afføre sig det gamle Klædebon

baade ſom det er i ſig ſelv og ſom det er naar det er bleven udſtyret med de nye Klude. Det gamle Klædebon er det gamle Menneſke, det er hele Syndigheden, ſom kom ind i Verden, ſom naaede til alle Mennesker, det er Indbegrebet baade af det Djævelſke og det Dyriſke i os, ſom ſtrider mod det ægte Menneſkelige, der er ſkabt i Guds Billedet. Nu ved vi nok: kaſte det bort, ſaa vi ſtod rene ſom de førſte Mennesker, det kan Ingen af os, men, naar vi faae Die for, hvor ondt det er, ſaa kan vi dog vende Hjertet derfra, ſaa det ikke længer er, hvad vi vil beholde og i det Høieſte kun vil ſmykke med nye Klude. Deri beſtaaer netop Forſagelſen af Djævelen, hans Gjerninger og Væſen.

Hvori beſtaaer ſaa det nye Klædebon? Naar vi vil viſe, hvori det beſtaaer, hvorledes det er, da maa vi pege paa det Klædebon, ſom Jeſus var iført den Tid han gik her paa Jorden, da vi ſaae hans Herlighed, en Herlighed ſom den Enbaarnes af Faderen. Saaledes ſkal vi være ſom han var indvortes og udvortes, det er et ubeſmittet Klædebon, uden Plet eller Rynke. Kun i et ſaadant kan vi beſtaae for den hellige Gud, men ſaa kan vi ogſaa deraf ſlutte, hvor galt det er at ville nøies med at ſmykke det gamle Klædebon med de nye Klude, thi det er, naar det er allerbedſt paa den Maade ſmykket, ſaa uligt vor Herres Klædebon, ſom Natten er ulig Dagen, eller det

Klædebon, Disciplene var iført, var uligt det, hvori vor Herre straalede paa Bjerget Thabor.

Det maatte nok synes aldeles sønderknusende for ethvert Menneske, der er kommen til at see sin egen Besmittelse, at det er et saadant Klædebon, som skal iføres, at vi skal være, som han er. Hvorledes skal vi Syndere blive saaledes? Ja det maa nok synes aldeles sønderknusende og er endda det eneste trøstelige; thi forlangtes det af os, at vi i et eneste Stykke skulde gjøre os selv rene, skulde aflægge en eneste Synd, da var det umuligt, thi vi veed jo nok, at vi kan ikke aflægge nogen Synd, saaledes at den ikke findes der mere. Men nu kræves der, at vi skal iføre os vor Herres Klædebon heelt og holdent og dette er ikke en Umulighed, forti han giver os det selv, saa det kommer kun an paa, om vi vil iføre os det, tage imod det. Han giver os det i Daaben, og der spørger den samme Dørvogter: „troer Du som vi og vore Fædre?" Og han lægger os Troen for i Ordet af vor Herres egen Mund og svare vi ja dertil, tro vi med Hjertet til Retfærdighed og bekjende med Munden til Saliggjørelse, saa har vi det nye Klædebon og det uagtet der er mange Klude af det gamle Klædebon, som hænger ved os. Gud kan kjende sig ved os som sine Børn, naar han seer os i det nye Klædebon, som hans Søn har givet os i Daaben, hvor mange gamle Klude, der end hænger ved os, men han kan slet ikke kjende

sig ved os, naar han seer os iføre det gamle Klædebon, hvormange nye' Klude vi end har søgt at smykke det med. Han kan kjende sig ved Mennesker, der forsage hans Fjende og tro paa hans Søn, hvormeget han end seer at Synden hænger ved dem, men han kan ikke kjende sig ved Mennesker, som vil blive ved at være som de er og vil kun i det Udvortes aflægge det Onde og bestræbe sig paa det Gode, hvad enten dette nu skeer paa Hyklerviis, forat tækkes Mennesker, eller paa Pharisæerviis, forat gjøre sig selv retfærdige for Gud.

Det nye Klædebon har vi, saasandt vi tro paa Guds Ordet, der lyder til os ved Daaben; hvorledes der kan være en saadan Kraft i dette, som det synes ringe Ord, behøve vi ikke at udgrunde, Hemmeligheden ligger i, at det er Guds almægtige Ord, som skaber noget Nyt. Kun hvor Mennesker har iført sig dette Klædebon, kan der være Tale om Guds Rige, men det er langt fra, at det er til at prale med, eller til at stille tilskue paa Nytaarsdag; vi skal huske paa Herrens Ord: „Guds Rige kommer ikke saaledes, at man kan vise derpaa, de skulle ikke heller sige: see her eller see der er det, thi see, Guds Rige er inden i Eder." Det er visselig en Glæde, naar vi tør tro, at det nye Klædebon hører os til, og tro, at der er dem, som vi forkynde Ordet, hvem det ogsaa tilhører, men det bliver aldeles ikke til at prale med, thi baade ved vi, at det er vor Herres Underværk, at vi har

faaet dette Klædebon, og tillige, at der hænger saamange af de gamle Klude ved os, at os tilhører kun vore Anſigters Blusſel.

Ja jeg ved det godt, at Følelſen af, at der hænger saamange af de gamle Klude ved os, kan ofte friſte os til at tro, det er kun det gamle Klædebon, vi er iførte, og vor bitre Fjende, fra hvem dette er kommen, vil bringe os til at tro dette og mistvivle om, at det nye Klædebon er os givet. Det hjælper ikke, om vi hos os ſelv vil lede efter Kjendetegnene paa dette, thi jo mere vi randſage hos os ſelv, deſto ſtærkere træde de gamle Klude frem, ſom endnu hænge ved os, saa de hindrer os i at opdage Kjendetegnene paa det nye Klædebon Her er derfor intet andet at gjøre end holde os til vor Daab og den Tro, vi der bekjendte, og saa ſige: saasandt vi tro og er døbte, saasandt er det nye Klædebon os givet, og, er vi iførte dette, saa kjender den himmelſke Fader ſig ogsaa ved os, trods alle gamle Klude, ſom Jakob kjendte ſig ved ſin Søn Joſephs Kjortel, trods Blodpletterne paa denne. Det er ogsaa kun i denne Tro vi faae Frimodighed til at kæmpe mod de gamle Klude, saaat om vi ikke kan faae dem bortkaſtede, de dog ikke ſkal faae Magt til saaledes at ſlutte ſig sammen, at de ſkjule og tilintetgjøre det nye Klædebon. Som derfor Forſagelſen af Djævelen, alle hans Gjerninger og alt hans Væſen er nødvendig, for at det nye Klædebon kan

blive os givet, saa er den fremdeles nødvendig, som en Kamp mod de gamle Klude, thi andet kan vi ikke end stadig vende Hjertet derfra, indtil Timen kommer, da vor Herre vil borttage dem allesammen. Jeg haaber, at den Time skal vor Dødsstund være; da skilles vi fra dette Dødens Legeme og jeg haaber fra alle gamle Klude, thi mit Haab er, at, naar vi vaagne i Paradiis, da skal alle disse være borte og kun det nye Klædebon tilbage, som befriet fra de gamle Klude, d e r bedre skal udvikle sig til den Glands og Herlighed, hvori vi saae det, da vor Herre aabenbarede sig her paa Jorden i dette. Da kommer ogsaa Opstandelsen for vort Legeme, som da renset fra alt det Gamle, kun overklædes med det nye Klædebon og vi paa vor Herres store Dag staae for ham med Sjæl og Legeme iførte det samme Klædebon, som han selv bærer.

Dette er vort Fremtids Haab — men Taalmodighed behøves med de Mange, som vi tro ere iførte det nye Klædebon, fordi de holde sig til Troen og Daaben, men hos hvem vi mærke de gamle Klude, saa vi lit har ondt ved at opdage det nye Klædebon — og med os selv — ja dertil er vi kun altfor tilbøielige," vil maaskee nogen sige — jeg troer det ikke, thi vi ere endnu mere tilbøielige til at opgive alt Haabet om os selv, fordi vi hidtil ikke bedre har formaaet at faae de gamle Klude bort og dog er dette:

at opgive Haabet, den sikkre Vei til aldrig at faae dem bort.

Vi maa derfor fatte Mod ved det nye Aars Begyndelse — at see tilbage paa det gamle vil neppe tjene til at give os dette, det vidste Apostlen nok, som formaner os til ikke at see tilbage, men fremad. Vi skal vel have ondt ved at kunne pege paa en eneste gammel Klud, som vi i det svundne Aar har faaet aflagt. Lad os derfor begynde Aaret i Troen paa at det nye Klædebon er os givet af Guds Naade, saa ved vi dog ogsaa, han kjender sig ved os som sine Børn, saa har han begyndt den gode Gjerning i os, saa vil han ogsaa fuldføre den indtil Jesu Christi Dag. Kunde vi begynde Aaret med Glæde over det nye Klædebon og med Afsky til de gamle Klude, da var der velbegyndt. Maaskee er disse borte, naar Aaret slutter — ja det forudsætter, at dette Aar bliver vort sidste i denne Verden, at een af dets Dage bliver vor Dødsdag. Er det det, vi ønske? Det er det vel neppe, thi trods alle gamle Klude, der plage os og forbittre os Livet, vi hænge dog ved dette, og see med Gru vort Timeglas udrundet. Saa lad dette være overantvordet i Guds vor Faders Haand og lad os begynde og fuldføre Aaret, saalænge han vil, idet vi forsage hans og vor Fjende og holde os i Troen til hans Ord; da skal vi, trods alle gamle Klude være iførte det nye Klædebon, naar han kalder os bort herfra.

Begyndelsen til „Nytaarsmorgen“,

1824 af Grundtvig.

Guds Fred! hvor I bygge,
Paa Mark og paa Fjeld,
I Bogenes Skygge,
Ved Elvenes Væld!
Guds Fred over Skoven,
Hvor Stammerne staae!
Guds Fred over Boven,
Hvor Snekkerne gaae,
Som ankre, som flage
Paa festlige Dage,
Som end tone Fædrenes Flag!

Guds Fred, som den fandtes
Ved Fædrenes Barm,
Guds Fred, som den vandtes
Ved Frelserens Arm,
Guds Fred, som den troner,
Hvor Kjærlighed boer,
Guds Fred, som den toner
I Hytter af Jord,
Som selv jeg den nyder,
Tilønsker og byder
Jeg Brødre og Frænder i Nord!

Et lille Stykke af Fortalen til

Grundtvigs „Nytaarsmorgen" 1824.

Da jeg for snart tyve Aar siden, betraadte Skribenternes tornede Bane, var det Nordens Mythers, disse stærke, gaadefulde Drømme om Kampen, det Ædle, det Heltelige hos Menneskет, gjennem alle Tider maa føre med det Slette: i Egenkjærlighed og Selvklogskab Forstenede, kort sagt, de gamle historisk-poetiske Drømme om den Kamp, jeg ogsaa af egen Erfaring kjendte, dem var det, som greeb og heurev mig, saa at, skjønt jeg med det samme fik Syn paa Christendommens mageløse Herlighed, var det dog kun Asa-Livet, betragtet som et Nord-Lys, der mindede om Tidens Fødsel og spaaede om dens Fylde, kun det som begeistrede mig.

Dette mit Drømme-Liv har afpræget sig i al min Skrift før 1811, ligesaavel i min Afhandling om Religion og Liturgi og min Dimis-Prædiken, som i min Mythologie og mine Optrin af Nordens Kæmpe-Liv; men nu vendte Bladet sig; thi jeg blev Præst, aabenbar ei for at finde Leve-Brød, som jeg netop derved kom længere fra, og i Grunden ei engang for at staae min gamle Fader bi, skjønt det visselig var mit Ønske, men retegentlig, fordi jeg vaagnede: vaagnede først af den Drøm, at man, i saa antichristelig en Tid kunde troe paa Christus, og dog forholde Kirken sin Tunge, og paagnede derpaa tillige af den dybere Drøm, at man kan trøste sig ved Christus, uden i Aand og Sandhed at høre ham, og ham alene, til. Den første Opvaagnelse drev mig, fra Edda og Asbildgaarden, til Bibelen og Kirken, den anden, som maatte være smertelig, havde nær drevet mig fra Alt til Fortvivlelse, men

Gud skee Lov! det skete ikke, og jeg blev da Præst, med det alvorlige Forsæt, at opoffre Alt, hvad et Menneske, med Guds Hjelp kan, for at afvæbne Kirkens Fjender og vække Nordens Folk af den dybe Sjæle-Søvn paa Afgrundens Bred, hvori de vienſynlig var som døde og begravede. Dette er klarlig den Axel, hvorom Tanke-Hjulet dreier sig i al min Skrift, fra Fortalen til Nyaars-Nat og Optrinene af Mørners og Afers Kamp, som danne Overgangen til mine Kvædlinger og Bibelske Prædikener, ved hvis Udgivelse jeg ikke blot udtrykkelig erklærede, men viiste, at min Mund var bundet og min Pen omskaaret. Dette skete, ingenlunde fordi de fleste Præster vel hadede min Prædiken, og de Boglærde uegtelig foragtede min Skrift; thi begge Dele kunde jeg, Gud skee Lov! bære: Hadet med Taarer og Foragten med Smiil; men det skete, fordi jeg følte, det skulde saa være, følde, at da ei blot ved min Faders Død, mit udvortes Præstekald var ophørt, men jeg endog, ved en mærkelig Leilighed, som Præst, paa en Maade sat i Band; nu var det Guds Villie, at jeg, paa det Umiskiendeligste skulde vise, hvor langt det var fra mine Tanker, som Parti-Stifter, at gjøre Bulder i Kirken, hvor mærkelig de tog feil, der ansaae mig for en Fiende ad sund Fornuft og grundig Lærdom, og hvor sikker jeg var paa, at have Ham med mig, som lukker i, saa Ingen kan oplade, og lukker op, saa Ingen kan tillukke.

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. A. Iversens Forlag. — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst.

Nr. 2. Den 15. Jan. 1866. 15. Aarg.

Kana i Galilæa.

Den lille By, som der formodentlig ikke er Spor meer tilbage af, er dog bleven saa navnkundig, at den er bleven bekjendt for de fleste Mennesker paa Jorden og det for et Bryllups Skyld. Der har været holdt mange mærkelige Bryllupper i Verden, men intet af dem alle har gjort det Sted, hvor det blev holdt, saa navnkundigt som Brylluppet i Kana. Det tænkte Gjæsterne neppe paa den Dag. De tænkte heller ikke paa, at dets hele Berømmelse skulde udgaae fra den fattige Mand, som var buden til Gjæst. Siden der kun staaer, at Jesu Disciple troede paa ham, da de saae det Tegn, han gjorde, er det vel rimeligt, at de andre Gjæster slet ikke har faaet at vide, hvori det bestod, at de har drukket den gode Viin uden at ahne, hvor den var kommen fra. Men dermed var alligevel Begyndelsen skeet paa de Tegn, som Jesus gjorde her paa Jorden,

indtil han endte med det første ved selv at opstaae paa tredie Dag fra de Døde. Det Tegn, hvormed Begyndelsen skete, er mere glædeligt paa Grund af hvad det er et Billede paa end paa Grund af den Nød, som det afhjalp, thi mig synes, det kunde være ligemeget, om hine Gjæster havde faaet mere Viin eller ikke, saa, naar vi skal see noget Glædeligt deri, maa det være, at det vidner om en saadan Deeltagelse i Jesu Hjerte, at han endog vil raade Bod paa den allermindste Trang, saa ringe, at vi synes, det kunde være ligemeget, om der blev raadet Bod derpaa eller ikke. Men ellers passer det første Tegn, som Jesus gjorde paa Jorden, godt som et Billede paa det første Tegn, Jesus gjør med ethvert Menneske paa Jorden, der vil høre ham til, og saa synes mig det passer godt, at det første Tegn skete i Kana i Galilæa. Daaben er jo da det første Tegn, Jesus gjør med os, og saaledes bliver Døbefunten vort Kana, men naar Dobefunten er Kana, saa bliver Galilæa Kirken; thi Døbefunten findes i Kirken. Galilæa er kun et ringe Billede paa Kirken, thi det var jo et foragtet Land, saa det var nok til at fælde et Menneske, at han var fra Galilæa. Man pleier dog at holde paa det Land, hvor man selv er født, men saa foragtet var Galilæa, at Nathanael, uagtet han selv var fra Kana i Galilæa, da han hørte, at Jesus var fra Nazareth i Galilæa, udbrød: „Kan noget godt være fra Nazareth?"

Et stærkere Vidnesbyrd om den Foragt, hvormed Galilæa blev betragtet, veed jeg ikke at anføre, thi at de, som ikke selv var derfra, foragtede det, er ikke saa stærkt et Vidnesbyrd. At saaledes Pharisæerne anfaae det for en given Sag, at ingen Prophet kunde være fra Galilæa, er kun lidt imod, at selv en Galilæer mener, at intet godt kan komme derfra, hvormed han maatte bryde Staven over sig selv. Men der kom alligevel noget Godt fra Galilæa, selv Nathanael, Israeliten uden Svig, hørte dertil, men det Bedste var vistnok han, som de spottviis kaldte Galilæeren, den Jesus, som udgik derfra og valgte Kana til det Sted, hvor han vilde gjøre sit første Tegn.

Passer saa Galilæa til at være et Billede paa hans Kirke? Ja mig synes det passer netop godt, naar vi da tage dette Ord i den rette Forstand. Sandt er det, Pavekirken i Rom var ikke til Foragt, dengang den herskede over hele Verden, værre end det gamle Rom nogensinde har gjort. Statskirken er det ikke heller, saalænge Alle maa tye til den, for at kunne vinde nogen Ære i Verden og saa længe man kappes om at faae dens Embeder. Men det Høieste vi kan sige om Pavekirken i Rom og Statskirken hos os, er da ogsaa kun dette, at den sande Kirke findes i dem, og det er denne Kirke, hvorpaa Galilæa er et Billede. Naar vi derved forstaaer de Troendes Forsamling, da passer det foragtede Galilæa godt, som et Billede paa

denne, thi om der end i denne kan findes Mænd som har Ære i Verden, saa er det dog ikke paa Grund af at de høre denne Forsamling til, men trods dette, og naar det, at de høre denne til, er, hvad de ærligt og frimodigt vedkjende sig for denne Verden, saa kan de nok paa Grund af overordentlige Evner eller en særdeles udvortes gunstig Stilling have Ære i Verden, men det skeer dog altid med det undrende Spørgsmaal: kan saadanne Folk udgaae fra et saadant Samfund? Man indvende ikke, at al Verden beviser Mænd som Augustin og Luther al Ære, thi Sagen bliver helt anderledes, naar Talen er om de Døde; Propheternes Grave kunde Pharisæerne godt være med at smykke. Det gamle Ord: „sit divus, dum non sit vivus“, lad ham længe nok være Gud, naar han blot ikke er levende, gjælder endnu, saa Spørgsmaalet er kun om hvorledes Verden betragter de Medlemmer af de Helliges Samfund, som endnu lever og Spørgsmaalet er kun, om hvorledes den betragter dem, som kjende sig ved, hvad de er. Der gives adskillige Mennesker, som hædres meget i denne Verden, medens de leve, skjøndt de vedkjende sig den christne Tro, forkynde den maaskee endog, men Sagen er den, at deres Bekjendelse af Troen gaaer jevnsides med en Fornægtelse af dem, som bekjende den samme Tro, men er Verden til Foragt, og at de saaledes forstaae at tage Parti med denne Verden mod dem, de ved andre Lei-

ligheder ſige at dele Tro med, at Verden gjerne tilgiver dem dette og gjør ſtor Ære ad dem, netop i Modſætning til de Andre, den ikke kan udſtaae. Disſe hædres netop mens de leve, men det er forbi, naar de dø, thi i Grunden har ſelv denne Verden en Foreſtilling om, at de gik ikke rigtig ærligt tilværks, mens de var her, og ſkjøndt den gjerne vilde have dem at beraabe ſig paa, mens de endnu var i dens Midte, ſaa havde den dog ingen rigtig Agtelſe for dem og glemmer dem derfor ſtrax, naar de er i Graven. Derom afgive adſkillige af dem, i denne Verden yndede Chriſtne, et Vidnesbyrd, ſom neppe ere blevne kolde i Graven før de er glemt. De fik deres Løn, mens de var her, og dermed er Regningen ude.

Lige det Omvendte er Tilfældet med dem, ſom mens de levede, var Verden til Anſtød og Forargt, fordi de vilde ikke være den til Behag, idetmindſte ikke i den Grad, ſom den fræved, fordi de i enkelte afgjørende Øieblikke ſaaledes ſtødte an mod den, at den nok ſaae, der var Noget, ſom var dem høiere end dens Venſkab og Ære og det er, hvad Verden ikke kan taale. Det hører imidlertid med til at være en ærlig Chriſten og det maa være ſaa naar Saligheden er en Alvorsſag og Chriſtendommen er mere end noget, man benytter ſom en Ramme for ſin Aandrighed og ſom Noget, man egentlig vil gjøre ſin Lykke med i Verden. Dertil kan nemlig Chriſtendommen benyttes i en ganſke over-

ordentlig Grad. Men disse i Verdens Øine gjenstridige og ufordragelige Folk, som den ikke kan udstaae, mens de leve, og veed aldrig det Onde, den vil sige om, og det Onde den vil gjøre, kan den kan godt hædre, naar de er døde, og mene det langt oprigtigere end den meente det med al den Ære, den beviste sine Yndlinge, mens de levede, fordi den jo godt veed, at i Grunden er dens Yndlinge nogle Skalke, medens disse er ærlige Folk. Saalænge den imidlertid mener at kunne have Gavn af Skalkene, gjør den stor Ære ad dem, og saalænge de ærlige Folk er den ivejen og fordømmer al dens falske Væsen, om ikke ved andet, saa ved deres Ærlighed, søger den at forærte dem, saameget som mueligt, at sætte den saa dybt ned som muligt — men det Hele vender sig, naar baade Skalkene og de Ærlige er borte, saa faae hver sin Løn. Som et Vidnesbyrd om, at saaledes gaaer det med de ærlige Folk, som vedkjender sig, hvad de er, baade hver det er vel og ilde hørt, vil jeg nævne, Magister Jacob Christian Lindberg; han hviler som en ærlig Mand i sin Grav selv i den Verdens Øine, som, mens han levede, havde forært ved at udfinde Noget, som var ondt nok til ham. Saa er det dog bedre at fare med ham end med denne Verdens christelige Yndlinge, som selv den foragter i deres Grave, ja som den foragter langt mere end de gjøre, hvem disse, forat være Verden til Behag, foragtede, mens de gik for, fordi de

haabe paa, at trods Alt, hvad der kom frem i deres Liv, fristede af Verden og dens Venskab, der dog var en Kjerne i dem, som Gud kjendte, som her ikke kunde komme frem, trykket af den lumre Verdens Luft, men kan komme frem paa et bedre Sted og den Forsoning der i Sandhed skee, som her var umulig, saalænge Verdens Venskab maatte bevares til enhver Pris.

Men af alt dette følger, at det foragtede Galilæa er et godt Billede paa Guds Kirke her paa Jorden, thi sandt er det indtil denne Dag, hvad vi synge om vor Herre og om hvad hans er:

Men dog, forti han her med Spot
Kun bar en Tornekrone
Er Verdens Daarer til Foragt
Hans Julebud, Hans Kongemagt,
Hans Fred og Glands og Glæde.

Jeg veed ikke, om Kana var særlig til Foragt i Galilæa, det kan være rimeligt nok, siden det ellers ikke omtales, men i hvert Fald deelte det Foragten med Galilæa og bliver da ogsaa et godt Billede paa vor Daab. Hvor vil man nu igjen sige, at Daaben er til Foragt! Hvor mange skjønne Kunstarbeider har ikke Dobefunten givet Anledning til — vor Tids største Kunstner har jo ogsaa prøvet sine Kræfter derpaa — og komme ikke alle Mennesker til Daaben, saa her i Danmark behøver man over 1000 Mennesker for at døbe dem? Vil man forlange Mere! Nei

paa en vis Maade vilde man gjerne nøies med noget mindre. Kana deler Skjæbne med Galilæa, Daaben er i Ære paa samme Maade som Kirken. Naar man nøies med at betragte den som en smuk menneskelig Skik, da skal den holdes i Ære, saa det at foragte den, saa man ikke vil lade sine Børn bringe til den, giver ikke Ære i Verden. Det hører til Yderlighederne, som denne Verden ikke ynder: det er mere aabent, mere ærligt, mere hensynsløst handlet end den kan billige. Man maa ikke give Anstød til nogen af Siderne, det er Verdens ypperste Visdomsregel. Der indrømmes jo i vore Dage en heel Deel til Daabens Ære, som man tidligere ikke vilde høre et Ord om. I mine unge Dage veed jeg ikke rettere end at den betragtedes som en Skik, der ikke havde det Mindste med Saligheden at gjøre, nu indrømmer man, at den er Igjenfødelsens Bad ved den Hellig-Aand. Forunderligt er det alligevel, at Intet volder saa stor Foragt eller Modstand, som naar man for Alvor vil lægge Vægt paa Daaben. Ja, naar man overdriver det, naar man gaaer til Yderligheder. Kan man da overdrive det, som er Igjenfødelsens Bad, uden hvilket det nye Liv slet ikke kan begyndes end sige fuldendes? Kan man ophøie det Ord formeget, i Kraft af hvilket det Vidunderligste af alle Ting skeer, at et Menneske gjenfødes til et evigt Liv, bliver et Guds Barn, det Ord, hvortil man døbes, det Ord, hvorpaa man bekjender

den Tro, uden hvilken Vandet bliver Vand og kan aldeles ikke udrette saa store Ting? Man skulde ikke synes det; de, som kalde Daaben Igjenfødelsens Bad, skulde man tro maatte indrømme det, men gjør man det for Alvor, skal man nok erfare, at Intet er til saa stor Foragt, at Intet er saaledes til Anstød som Daaben paa den Maade betragtet. Man skulde synes, at er Daaben Igjenfødelsens Bad, maatte det Ord, hvormed der døbes, og det Ord, hvortil der døbes, begge være vor Herres egne Ord, eftersom man skulde synes, at noget mindre kunde d e t ikke være, som gjenføder til Livet og frelser fra Døden — men det er atter at gaa til Dyrligheder, ligesaa afskyeligt som at ville vrage Daaben, det er denne grændseløse Ensidighed, som den alsidige Verden hader, anført og veiledt af sine Dadlingschristne, dem, som den ærer, mens de leve, men glemmer strax, naar de ere døde, fordi den i Grunden ogsaa her kan føle, at det er ikke rigtig ærlig Færd, at indrømme Daaben at være Igjenfødelsens Bad og ikke ville vedgaae, at de Ord, som ere lagde til den, uden hvilke den ikke kan udrette det Allermindste, er vor Herres egne Ord

Naar vi derfor for Alvor vil søge vort Kana i Daaben, det vil sige: Livets Begyndelse, uden hvilken alt Andet er forgjæves, naar vi stadig vil henvise til denne Begyndelse, hvorfra Livet dog ogsaa i sin Vært maa drage Næring, da skal det nok vise sig, at vort

Kana er ligesaavel til Foragt, som Kana i Galilæa var det. Det maa vi dog vel sige, at en sacramentløs Christendom er slet ikke Christendom og der gives ingen Sacramenter, naar Ordet, som der skal udrette det Ubegribelige, skabe og opholde det evige Liv, ikke er Herrens Ord, som hvergang de forvaltes, udgaaer fra ham og lægges af ham paa den Mands Læber, som forvalter dem, og gives der ingen Sacramenter, da ere Livsaarerne overskaarne og Livet strømmer ikke fra vor Herre til dem, som tro paa ham. Det kan ikke hjælpe, at man indrømmer, at Sacramenterne har ogsaa deres Betydning, at man stiller dem ved Siden ad vor Prædiken, ad Læsning i Skriften, ad Bønnen, som man saalænge og saa ofte har gjort. thi netop ved at sætte Sacramenterne ved Siden ad alt dette, har man fornægtet deres sande Betydning. Ved alt dette udrettes, naar det lykkes bedst, intet andet end at Hjertet beredes til at modtage Livet, som gives ved Sacramenterne, men disse ere Livsstrømmene, uden dem er Livet udslukt, og alt det andet hjælper ikke det mindste.

Derfor maa en sand Christendoms Forkyndelse være en stadig Henvisen til Sacramenterne, thi Christendom er et Liv, og vil man have Deel i dette Liv, da maa man der hen, hvor dette Liv gives og bevares. Men dette er den egentlige Anstød for hele Verden, thi den kan nok finde nogen Rimelighed i, at det kan hjælpe til et Menneskes Forbedring, derfor ogsaa til

hans Salighed at høre en god Prædiken, læse i Bibelen og gode Bøger og bede til vor Herre, deri kan den finde Fornuft, netop fordi deri har Menneskket selv sin Andeel, ja udretter efter dens Mening i Grunden det Hele, men at Sacramenterne give og opholde Livet, det forstaaer den ikke, det vil den ikke vide af at sige, thi saa bliver det Hele Guds Gjerning, ikke Menneskets, saa kommer den uforskyldte Naade til at raade langt mere end den retfærdige Verden paa nogen Maade kan taale, og heri er det saa den søger Støtte hos sine Ynglingschristne, som bekjende Troen paa alt det Christelige, men giver den fuldkommen Ret i, at der lægges en utilbørlig Vægt paa Sacramenterne, naar de fremhæves som de eneste Livskilder, at Lovens Prædiken forsømmes og de gode Gjerninger.

Men dette faaer at være som det kan — enten maa vi opgive al Christendom eller vi maa holde paa Sacramenterne, som de eneste Livskilder baade til dets Begyndelse og Fuldendelse; her er intet Valg, thi lave en Christendom paa egen Haand, hjælper os ikke; naar Pulsaarerne er skaaren over, saa er Livet borte. Men hvor skulde vi vel gaae hen, naar vi først havde vendt os bort fra Livet, som det gives i Sacramenterne? Peter svarede fordum paa det samme Spørgsmaal: hvor skal vi gaae hen, du alene har det Livets Ord, vi maa svare det samme, thi vi har kun Ordet, som skaber Livet i vor Herres Sacramenter, fordi der er han

selv tilstede, ligesaa vist som han dengang stod ligeoverfor Peters Dine.

Derfor holde vi os til vort Kana i Galilæa, skjøndt det er et foragtet Sted og hvergang det kniber for os med Troen, da skal vi kun komme med Spørgsmaalet til os selv: gaaer du bort derfra, hvor vil du saa gaae hen? Vi veed, at forlade vi Kana, saa har vi kun Døden ivente og det hjælper os ikke, at de komme med de andre Naademidler, at vi skulle leve ved dem. Vi vil gjerne benytte dem, men kun forat vi rigtig kan tilegne os Livet i Kana, kan styrkes i den Tro, som modtager Daabens Naadegave, og vi vil gjerne benytte dem, forat ledes hen til den anden Livskilde, som flyder i Galilæa, for ret at styrkes i den Tro, som kan modtage Jesu Legeme og Blod til Livets Vext og Næring.

Det blev yttret strax i Begyndelsen af dette Stykke, at formodentlig har Gjæsterne ved Bryllupvet drukket den gode Vin, hvortil Jesus havde forvandlet Vandet, uden at vide af, hvor den Vin var kommen fra og de havde dog gort af Vinen alligevel. Deri seer jeg nu en Trøst med Hensyn til de Mange, som egentlig slet ikke kan komme ind paa at Daaben er Livskilden og Nadveren den egentlige Livsnæring. Der er dog Mange af disse, som tro paa Ordet der lyder ved Daaben, selv om de ikke tage det som et Ord af Jesu Mund. Der kræves jo ikke andet af dem end at tro

derpaa, der kræves ikke af dem den Oplysning om Ordet som udgaaet af Jesu Mund eller om Sakramenterne som Livskilderne — naar de tro paa Ordet, og bekjende det, maa det være nok, forat de kan faae Livet hos vor Herre. Men her gaaer det dem nærop som Gjæsterne ved Brylluppet i Kana, der drak Vinen, som kom fra vor Herre, og vidste det ikke — thi saaledes faae disse Mennesker Livet ved Sacramenterne, endog de veed det ikke Men altsaa er det ligemeget med den hele Oplysning om Ordet fra vor Herre og Sacramenterne som Livskilderne? Ja mener man, det er ligemeget om man oplyses om hvad sand Christendom er eller ikke, saa er ogsaa denne Oplysning ligemeget — men det vil man vel ikke sige. Tilmed synes det dog at være indlysende, at tager man Ordet, der kræves Tro paa, som et Ord af Jesu Mund, da maa det blive lettere at tro derpaa, og betragter man Sakramenterne som de eneste Livskilder, saa maa man drages saameget stærkere til dem og bringes til at ære og elske dem saameget mere. Vi nægte ikke, at Folk kan blive salige uden vor Oplysning, men vi paastaae kun, at den er god og glædelig for Enhver, som vil modtage den, at den styrker Troen, hvorpaa Alting beroer og giver en god og fast Grund at staae paa, man ikke saa let rykkes bort fra.

Om to Led i vor Tro.

Den bekjendte Modstander af al Christendom, Dr. Strauss skriver om vor Tro: „Jeg ved bedre end de Fleste, hvor tæt her den ene Ring slutter sig til den anden, ligefra Gud, Faderen, og Skaberen til de Dødes Opstandelse og det evige Liv." Han vidste ogsaa godt, at Forsagelsen af Djævelen stod i en saa nøie Forbindelse med Troen paa Jesus Christus, at de, som fornægtede Djævelens Tilværelse, men vilde bevare Troen paa Jesus Christus, kom kun i Modsigelse med sig selv. Hvorledes denne Mand kunde vide dette, skjønbt han hverken troede det Ene eller det Andet, er ikke saa let at sige, men sandt er det alligevel. At to Led i Troen ligge noget fjernt fra hinanden forhindrer derfor ikke, at de hænge nøie sammen, ligesom to Ringe i en Kjæde jo hænge sammen, om end de skilles fra hinanden ved nogle andre Ringe. Dette er da ogsaa Tilfældet med de to Led, jeg her tænker paa, og det i en høiere Grad end maaskee Mange tænke. Jeg mener det Led, som angaaer Jesu Fødsel og det, som angaaer hans Nedfart til Helvede, eller saaledes som vi vel burde udtrykke det: hans Nedfart til de Dødes Rige. Vor hellige Skrift, som er det Sted, hvor vi maa søge vor bedste og sikreste

Oplysning om vor Tro, indeholder ikke Meget om disse to Led, men dog Noget, og kan vi end deraf skjønne, at Meget behøve vi ikke heller, saa kan vi ogsaa skjønne, at dette Noget, som den meddeler os, er os umisteligt og uvurderligt. Den klareste Oplysning om Jesu Nedfart til de Dødes Rige giver Apostlen Petrus os, naar han skriver, at han „som led Døden efter Kjødet blev levendegjort efter Aanden, i hvilken han og gik bort og prædikede for Aanderne, som vare i Forvaring" og hvad det var, han forkyndte dem, siger han os ogsaa, idet han føier disse Ord til: „thi derfor erEvangelium forkyndt for de Døde, at de vel skulle dømmes for Mennesker i Kjødet, men leve for Gud i Aanden". Dertil kan vel vor Herres egne Ord henføres: „sandelig, sandelig siger jeg Eder, den Time kommer, ja er nu, da de Døde skulle høre Guds Søns Røst, og de, som den høre, skulle leve." Naar han siger til Røveren paa Korset: „i Dag skal du være med mig i Paradis", saa veed vi ogsaa, det var ikke blot de Gjenstridige, eller dem, som i Kjødet vare dømte for Mennesker, han vilde forkynde sit Evangelium, d e r, hvor de vare iForvaring, men, at han ogsaa har forkyndt det for dem, som her troede paa ham, at han ogsaa har aabenbaret sig for disse. Dermed stemmer ogsaa Kirkens ældste Fædre overeens,

f. Ex. Cyrillus fra Jerusalem.

„I Klippegraven blev han virkelig lagt som et

Menneſke; men Klipperne revnede af Frygt for ham. Han nedſteeg til Underverdenen, for at han der kunde udløſe de Retfærdige. Thi ſig mig det, du vil, at de Levende ſkulle finde Naade, og det ſkjøndt de Fleſte ikke ere hellige, men de, ſom fra Adam gjennem mange Tider vare indeſluttede, ſkulde ikke engang finde Frihed? Propheten Eſaias har med høi Røſt prædiket ſaameget om ham; vilde du ikke, at Kongen ſkulde nedſtige, at befrie ſin Herold? David var der og Samuel og alle Propheter, ogſaa Johannes ſelv, ſom ved ſine Udſendinge ſagde: Er du den, ſom ſkal komme, eller ſkulle vi vente en Anden. Vilde du ikke, at han ſkulde nedſtige, for at udfrie ſaadanne Mænd?"

Den Trøſt vi uddrage af Jeſu Nedfart til de Dødes Rige er derfor ikke blot med Henſyn til dem, ſom ikke hørte og ikke troede vor Herres Ord her paa Jorden, men ogſaa med Henſyn til alle dem, ſom baade hørte og troede, at nemlig hans Evangelium ſkal fremdeles blive dem forkyndt i de Dødes Rige.

Hvad nu det Led angaaer, ſom handler om Jeſu Fødſel, hvortil jeg ogſaa henregner hans Barndom, da er det jo ikke heller Meget, ſom er givet os til Oplysning derom, men Noget er os givet og det er meget bedre end alt, hvad Mennesker paa egen Haand har meddeelt os, for ligeſom at raade Bod paa det Manglende. Hans Liv her paa Jorden begyndte

med en menneſkelig Fødſel, vor liig paa Synden nær ag hvorledes det udvikledes lidt efter lidt ſees af det Ord, ſom Lucas ſkriver om ham ſtrax efter at han var fremſtillet i Templet: „Men Barnet voxte og blev ſtærk i Aanden, fuld med Viisdom, og Guds Naade var over ham.“ Ved denne Udvikling var han kommen ſaavidt, at han i ſit tolvte Aar vakte de Skriftkloges Forundring ved ſin Forſtand og Svar og viſte ved ſit Svar til ſin Moder, at han kjendte nok ſin Fader og den Gjerning, han havde at udføre. Saa hører vi da intet om hvad der ſkete i hans Barndoms og Ungdomstid, men det Ord, der ſtaaer om ham, da han med Joſef og Marie vendte tilbage til Nazareth „og Jeſus forfremmedes i Viisdom og Alder og Naade hos Gud og Mennesker“, det kaſter et Lys over hele denne Tid. Han voxede op til Mands Modenhed, begyndte og fuldførte ſin Gjerning, blev lydig indtil Døden, ja Korſets Død, uden at ſkjælve, naar han blev overſkjældet, uden at true, naar han led; ſaa døde han paa Korſet, ſom endnu intet Menneſke er død, med Ord til Afſked, ſom aldrig glemmes, ſaa udførte han ſin Gjerning i de Dødes Rige, overvandt Døden, da han opſtod med Seir og vendte tilbage til ſin himmelſke Fader.

Dette var et chriſteligt Levnetsløb! Ja ſaaledes maa vi vel kalde det Levnetsløb, ſom Chriſtus førte. Det er tilvisſe i en ſandere Betydning vi kalde dette

Levnetsløb christeligt, end saa mangt et andet Levnetsløb er bleven kaldet saaledes, som førtes af dem, der ofte var Modstandere og Fornægtere af al Christendom. Men dertil er det jo kommen, at man ogsaa kalder det Levnetsløb christeligt, som Hedninger uden mindste Tro paa Christus kunne føre. Alt, hvad der havde et godt Udseende for Mennesker, har man kaldt christeligt selv, naar de, der udførte det, var Christendommens bittre Fjender. Man hører saa ofte dem kaldes christelige Mænd, som i det Høieste kunde fortjene Navn af skikkelige Hedninger. Vel maa vi sige, at det er et godt Vidnesbyrd for Christendom, at alt, hvad der har et godt Lov, kaldes christeligt og at alle skikkelige Folk kaldes christelige, det er et Vidnesbyrd om, at de Christne gjennem saa mange Tider har aftvunget denne Verden Skudsmaalet om, at de var skikkelige Folk, at det at være skikkelig blev tilsidst i dens Øine det samme som at være christelig — men paa den anden Side har denne Forvexling af hvad der er christeligt med hvad der er skikkeligt, bragt det dertil, at Folk slet ikke mere veed, hvad der er christeligt, saa de endog kalde Christendommens værste Fjender christelige. Der gives intet christeligt Levnetsløb, det maa prange saameget som det vil med hvad denne Verden roser, som er christeligt, uden det Levnetsløb, som er i Lighed med det Christus førte. Han har givet os et Exempel, at vi skal vandre i hans Fod-

spor og kun naar vi gjøre dette, føre vi et christeligt Levnetsløb, saa faaer Verden at dømme derom, hvad den vil, og det skal da ofte vise sig, at netop hvad der er christeligt, kalder denne Verden uchristeligt.

Nu maa det jo nok synes, at være for svær en Fordring at stille til os Syndere, at vi skulle føre et Levnetsløb i Lighed med det, som Christus førte, der var uden Plet eller Rynke. Men det er vor Trøst, at et saadant Levnetsløb er ikke en Fordring der stilles til os af ham, men det er en Gave af ham til os, hvor der fra vor Side kun kræves, at det modtages af os som en Gave fra ham. Dets Begyndelse skeer med en Fødsel, ligesom hans begyndte med en Fødsel. Og denne Fødsel er hans Gave, thi den giver han os i Daaben og virker den ved sit eget almægtige Ord og han kræver ikke, at vi skal være medvirkende i denne vor Fødsel, kun at vi tro paa hans Ord, som han taler til os, saa er det nok for ham til at han kan gjøre Begyndelsen i os til det christelige Levnetsløb, thi vi er fødte „ikke af Blod ei heller af Kjødsvillie, eiheller af Mands Villie, men af Gud." Derved viser det christelige Levnetsløb sig lige fra Begyndelsen at være heelt forskjelligt fra hvad Verden kalder et christeligt Levnetsløb, thi den tænker kun lidt paa en saadan Begyndelse. Efter dens Mening skulde Begyndelsen skee ved Syndens Aflæggelse — den tager det ikke saa alvorligt dermed, thi i Grunden seer den jo kun paa det Udvortes, paa hvad

der har Skin af Godt — men naar vi tage det for Alvor, saa maa vi sige, at det er umuligt for et Menneske, at begynde et christeligt Levnetsløb paa den Maade. Hvor stort og herligt end det christelige Levnetsløb er, hvor meget det end overstraaler Alt, hvad denne Verden roser, under Navn af christeligt, saa er dog dette det Eneste, som af os kan begyndes, fordi Begyndelsen skeer ikke af os selv, men gives af ham, som baade begynder og fuldender efter sin Barmhjertighed.

Men det er ikke blot trøsteligt, at det christelige Levnetsløb, som Christus førte, begyndte med en Fødsel, trøsteligt, fordi han giver os denne, naar vi ved Troen paa hans Ord, tage mod den, men det er ogsaa trøsteligt, at hans Levnetsløb har en stille Udvikling, lidt efter lidt, til det naaer til Mands Modenhed; thi det vidner om, at det Levnetsløb, hvortil han ved Fødselen af Vand og Aand har gjort Begyndelsen hos os, det skal ikke strax staae i sin Fuldkommenhed, saaledes som de gamle Hedninger meente, at Visdommens Gudinde sprang i alle Maader fuldkommen ud af den mægtigste Guds Hoved, men at det christelige Levnetsløb, begyndt ved Fødselen, skal udvikles lidt efter lidt, som vor Herres Jesu eget Levnetsløb, til det naaer til Mands Modenhed til Christi Fyldes voxne Alder. Lovens Forkyndere har ikke andet at fordre, end at Livet skal være efter dens Bud, ikke at det skal blive det,

men at saaledes maa det være strax; Loven fordrer Budenes Opfyldelse og kan slet ikke indrømme nogen Frist inden hvilken det skeer. Da nu Pietisterne selv staae under Loven og kræve, at Andre skal ligeledes staae under Loven, saa følger deraf, at de vil have det christelige Levnetsløb saaledes fremtvungen, at det strax fra Begyndelsen er som det skal være og naar dette ikke skeer, saa komme de enten til med Søren Kirkegaard at erklære, der gives ingen Christendom, eller ogsaa de nøies med en Opfyldelse i det Udvortes, en Opfyldelse af enkelte Ting, som de lægge en særdeles Vægt paa og komme saaledes til at stemme overeens med denne Verden, som taler om et christeligt Levnetsløb, naar der blot er Noget, som i det Udvortes kan ligne et saadant. Det er altid Følgen af et pietistisk Standpunkt under Loven, enten at fornægte al Christendoms Tilværelse eller at betragte den udvortes Opfyldelse for Christendom. Vi sige, at det christelige Levnetsløb er begyndt, naar et Menneske er født paany ved Vand og Aand, men at dette Levnetsløb nu skal udvikles, og at, hvad der er Betingelsen for Fødselen, er ogsaa Betingelsen for Fremvæxten, nemlig, at et Menneske vender Hjertet bort fra Djævelen og alt, hvad hans er og tror paa Ordet, hvortil han blev døbt. Vi holde, baade med Hensyn til den hele Menighed, som til den Enkelte, os til hvad der staaer i Psalmen:

Alt hvad vor Christen Menighed
End sukker for i Aanden,
Naar Tro og Daab vi holde ved
Meddeles efterhaanden;
Slaa paa Guds Gaver aldrig Brag!
Da som paa første Pindsedag
Gud raadte Bod paa Vaanden!

Derfor frakjende vi ikke det Levnetsløb, som er begyndt med den rette Fødsel Navn af christeligt, endog vi see, at det er i Skrøbelighed, er at ligne med den første Barndomstid, men vi erklære det ligesaa lidt for at være som det skal, vi sige: her er Levnetsløbet begyndt, som skal fortsættes og fuldendes. Ogsaa vi skal forfremmes i Viisdom og Alder og Naade baade hos Gud og Menneskene og det maa skee ved den samme Herres Kraft, som begyndte, thi saalidt som vi kan give os selv Fødselen, saalidt kan vi give os selv Væxten, det kommer altsammen fra den Gud, som begyndte det gode Værk og skal fuldkomme det indtil Jesu Christi Dag. Vi maa sige til ethvert Menneske, hos hvem dette Levnetsløb er begyndt, hvad Jesus sagde til den Øverste, som bad for sit Barns Liv: „frygt ikke, tro bare", om det end seer ligesaa mørkt ud for os, som for ham, da han fik Budskab om at Barnet var dødt, vi sige alligevel: frygt ikke, tro bare, og det er ganske rigtigt, at det kan see overmaade mørkt ud for os, naar vi synes at Levnetsløbet staaer stille og der er ingen

Fremgang eller Forbedring at mærke; der er dog intet Andet at gjøre end at tro og benytte, hvad der er givet os til at bevare og forøge Troen, da skal det skee, som der staaer i samme Psalme:

Ja, født af Aanden i vor Daab,
Opvoxe skal derefter
Guds Herligheds det lille Haab
Og daglig samle Kræfter,
Og finde saa ved Herrens Bord
I Kjærlighedens Guddoms Ord
Alt, hvad det higed efter.

Det er det Trøstelige ved det første Led i vor Tro og ved det, som er givet os til Oplysning derom, at dermed bebudes et Levnetsløb, som skal begyndes, lidt efter lidt voxe, forat det engang kan naae til Modenhed, til vort Hoved, som er Christus; det forbyder os baade at mistvivle om at Levnetsløbet er begyndt og at blive staaende, som var det nu fuldendt. Men det er Forbindelsen, der er mellem de to Led, der gjør, at vi tør tro paa, at, hvad der er begyndt her og her er bleven udviklet, saavidt vor Herre vilde, det skal fuldføres i de Dødes Rige, at saaledes skal det skee lige til Jesu Christi Dag. Det hører med til at føre et Levnetsløb i Lighed med Christus, at, som han gik til de Dødes Rige, saa maa ogsaa vi derned. Derom siger Irenæus, en af Kirkens ældste Fædre:

„Da nu Herren saaledes selv underkastede sig

Loven for de Døde, paa det han kunde vorde den Førstefødte af de Afdøde, saa han opholdt sig indtil paa tredie Dag i Underverden, stod saa op med Kjød-Legemet, viste endog sine Disciple Nagle-Skaarene og foer saa til Faderen, maae de da ikke skamme sig, som tør paastaae, at Underverdenen er denne Verden, vi beboe, og at deres indvortes Menneske lader Legemet blive her, og farer op at stædes over Himlene. Gik nemlig Herren midt ind i Dødens Skygge, hvor de Afdødes Sjæle var, opstod derpaa legemlig, og optoges efter Opstandelsen, saa er det klart, at Sjælene af hans Disciples, for hvis Skyld Herren bekvemmede sig dertil, skal ogsaa vandre til det skjulte Sted, som er dem bestemt af Gud, og opholde sig der til Opstandelsen, som de forvente, faae saa deres Legemer igjen og opstaae heel og holden, det er legemlig, ligesom ogsaa Herren opstod, og kommer da, til Guds Bestuelse; thi ingen Discipel er over Mesteren, men enhver fuldkommen skal være som hans Mester. Derfor da vor Mester ikke sløi pludselig op herfra, men oppebiede sin af Faderen bestemte Opstandelsestime, stod, efter Forbillede i Jonas, op den tredie Dag og blev optaget, saa skal vi ligeledes oppebie vores af Faderen bestemte Opstandelses-Time, som er forudsagt af Propheterne, og naar vi ere opstandne da optager Faderen Saamange, som Han dertil agter værdige."

Der i de Dødes Rige skeer saa Fuldendelsen af

hvad her var begyndt, og derom skriver den samme Irenæus, hvor han handler om den gradvise Udvikling.

„Da — ved Opstandelsen — siger Oldingerne*) skal de, som findes den himmelske Bolig værdig, flytte did, medens Nogle forlyste sig ved Paradises Lifligheder, og Nogle beholde det hellige Land og den deilige Stad med al dens Herlighed, sammenføiede af Gud; thi Frelseren er overalt tilsyne under den Skikkelse, de værdiges at skue. Denne Forskjel paa Bopælene, sige Oldingerne, skal betegnes ved det, som bar hundrede, det, som bar treshindstyve, og det, som bar tredive Fold Frugt, saa Nogle skal optages til Himlene, Nogle opholde sig i Paradiis, og Nogle beboe Staden, samt at det var derfor, Herren sagde, at der hos hans Fader er mange Boliger. Alting er nemlig Guds, som skjænker Alle passende Bopæle, som hans Ord sagde, at Faderen tildeler Alle, hvad de ere og blive værdige til; og det er Salen, hvor Gildesfolkene bænkes, som ere budne til Bryllup."

„Saaledes siger Oldingerne, Apostlernes Lærlinger, at Ordenen og Indretningen er med dem, som blive salige, og at de saaledes stige trinviis, ved Aanden til Sønnen og ved Sønnen til Faderen, hvorpaa Sønnen overlader Faderen sit Værk, som og sagt er af

*) Det har Noget at betyde, hvad de sige, der her kaldes Oldinger; thi det er Apostlenes egne Skolebørn.

Apostlen, at han (Christus) skal regiere, indtil han (Faderen) har lagt ham alle Fjender under Fod, og Døden sældes som den sidste Fjende; thi i Nigels Tidsrum glemmer det retfærdige Menneske allerede under sit Ophold paa Jorden at døe, men, bedder det, naar han siger, at alt er Sønnen underlagt, er det med Undtagelse af den alt Underlæggende, og naar Alt er Sønnen underlagt, da skal han og selv underlægges den, der underlagde ham Alt, saa Gud maa være Alt i Alt."

Hertil skal endnu føies, hvad Lindberg skriver i Anledning af disse Ord:

„Saa dybe og deilige Ord, som Irenæus her har talt om den gradvise Udvikling, skulle vi lægge paa Hjerte og huske paa, at hvad vi blive til her i Livet, det udvikles vi ogsaa trinvis til, og fordi vi have faaet Troen og virkelig skjænke den vort Hjertes Bifald, saa behøves der dog Tid til, at den kan faae Liv og Nørighed i os, og begynde at bære Frugt; men hvad Frugt den saa bærer selv hos de Fremmeligste af os, er jo aldrig mere, end hvad vi selv maae skamme os over, er som Intet at regne, og dog er det de Troende, som her vandre i Skrøbelighed, der skulle voxe en guddommelig Vext og være Lemmer paa Herrens hellige Legeme, som han ikke skal skamme sig ved at bære for Faderens Aasyn. Vi maae da let erkjende, at vi trænge i høi Grad til Vext, og lære

at skjønne paa Herrens Visdom, at han har beredt baade Tid og Sted for Sjælen, hvor den kan og skal ikke sove, men udvikles, til den bliver skikket til igjen at forenes med det aflagde Legeme, og det hele Menneske istand til at nyde ubeskrivelig Salighed i Guds Beskuelse".

Saa staae da altsaa de to Led om Fødselen og Nedfarten i god Forbindelse med hinanden. Begge Led ere trøstelige og umistelige for os. Jeg veed jo nok, at Alt, hvad der saaledes forkyndes for os til Trøst og Opmuntring, mene Mange, man burde reent tie stille med, da det kun fører til Ligegyldighed og Sløvhed. Saa maatte man tie med hele Evangeliet thi det er fra Først til Sidst til Trøst og Opmuntring, kan jo ogsaa misbruges eller i al Fald benyttes som et Paaskud for Ligegyldighed og Sløvhed. Især har man da meent, at der ikke maatte nævnes et Ord om Nedfarten til de Dødes Rige og det Trøstelige, som deraf kan udledes for Mennesker. Vi maa dertil svare: for de Vantroes Skyld behove vi jo ikke at tie dermed, thi hvad de slet ikke tro paa, kan jo heller ikke faae nogen Betydning paa deres Liv, hverken til det Gode eller det Onde — og mener man, at vi bør tie dermed for de Troendes Skyld, forat de ikke deraf skal tage Anledning til heller at søge Livet i Verden end hos Gud, da forudsætter dette den elendigste Betragtning af Livet fra Gud, som en Plage, man heller var fri

end havde Deel i. Den, som elsker Livet af Gud, vil gjerne det maa udvikles meer og meer, men da her er mange Hindringer, er det let at tabe Frimodigheden. Derfor trænger vi til Opmuntring og dertil hører baade at det christelige Levnetsløb skal udvikles lidt efter lidt, saalænge vi er her, og at Udviklingen skal fortsættes og fuldendes gradviis i de Dødes Rige. Saaledes faae vi Mod til at være med, at være glade i Haabet, sikkre paa, at vi skal naae Maalet, som er at blive som vor Herre Jesus Christus, der er vort Hoved.

Vaabenbrødrene.

Under dette Navn er der som bekjendt oprettet adskillige Foreninger omkring i Landet, bestaaende deels af dem, som i 1848—50 stred for Fædrenelandet, deels af dem, som stred den samme Kamp i 1864. Ogsaa her paa Møen er til min Glæde en saadan Forening bleven oprettet, som for Øieblikket bestaaer af 400 Medlemmer og har valgt Candidat F. E. Boisen til Formand. Foreningen vil søge at understøtte nødlidende Vaabenbrødre, vil hædre de Faldne ved at lade Tavler med deres Navne ophænge i Kirkerne og give dem, som dø, en hæderlig Begravelse ved at følge dem til det sidste Hvilested. En saadan Begravelse fandt for første Gang Sted ved en Sømands Død, der havde været med i Krigen paa Esbern Snare. 50 Vaabenbrødre, smykkede med Ordenstegn, med Dannebrog i Spidsen fulgte ham til Graven. Der talte Formanden følgende Ord:

(Da denne er den første Vaabenbroder, som den nylig stiftede Forening følger til Graven, maa jeg, som Foreningens Formand udtale ved denne Grav, hvad vor Tanke er med saaledes at følge vore afdøde Kammerater til deres sidste Hvilested.)

I Nøden skal man kjende sine Venner og da slutte sig Vennerne fastest sammen, er et gammelt sandt Ord. Vi har seet vort Fædreland i den største Nød, vi har staaet, ja staaer vel saa endnu ligesom ved Danmarks aabne Grav; — Gud give, vi aldrig maa see den blive kastet til for vore Øine! Men som Nøden var størst, var ogsaa Hjælpen nærmest, og heller ikke den-

negang fulgtede de danſke Ungerſvende, men da Fædrelandet kaldte, flokkedes de villige under Dannebrog, rede til at vove Liv og Blod i den ſamme Kamp, der nu faa ofte har været gjentaget, Forſvaret for gamle Danmark. Men Hjælpen hjalp ikke, og Kampen vandt ingen Seierskrands, deſto haardere var netop Prøven og deſto faſtere maatte de ſlutte Kreds om hverandre, hvem fælles Kamp for fælles Kjærlighed havde ført ſammen. Der knyttedes da et Hjertebaand mellem Kammerater fra Krigens Tid, et Kammeratſkabsbaand, ſom drager os ſammen, og netop ſtærkeſt, naar Broderkjæden brydes og en af Kammeraterne kaldes bort; da ønſker vi ikke alene, ſom det kaldes, at vise ham den ſidſte Ære, men ogſaa at plante en Kjærminde paa hans Grav, ſom ſkal fortælle: Ogſaa han var med under Dannebrog, paa Kampens og Farens Dag!

Den første Vaabenbroder, vi ſaaledes følge til Graven, var en kjæk og brav Sømand, ſom fulgte „de Danſkes Vei til Roes og Magt" under Kongeflaget, og der er hans Livskraft bleven knækket. Dog andre vil vore op i hans Sted og vor gamle Kongevei paa Havet ſkal nok aldrig komme til at „fattes Ungerſvende, ſom ride tør paa den og gaae lukt over Havfruſale og ſynge modig: Bølgen blaa har ogſaa Bjerg og Dale!"

Ved en Sømands Grav tør man vel minde om den gamle Matros's Hjerteſuk, ſom det hedder i Sangen: „Naar ſnart Kammerater mit gamle Skrog, jeg i ſidſte Havn ſkal fortøie, I ſvøbe en Flig af Dannebrog, omkring min ſnevre Køie." Det var dette, ſom vi gjerne vilde: dække denne Kiſte med en Flig af Dannebrog, brede over Graven en Flig af det danſke Folks Kjærlighed.

Fred med hver en Danemand, ſom rækker Fædrelandet ſin Arm! Fred med ham, der hviler her!"

Det er ſmukt og glædeligt, at Vaabenbrødrene ſaaledes ſlutter ſig ſammen og beviſer hverandre Kjær-

lighed i Liv og Død, men de har dog ogsaa et andet Formaal med deres Forening, nemlig, at styrke det danske Mod og Kjærligheden til Fædrenelandet. De see Tiden imøde, da Kampen foreſtaaer, dertil vil de styrke hinanden og alle andre, at de kunde være rede, naar Timen er der, derfor vil de holde Møder, hvor der kan blive talt om Alt, hvad der kan tjene til at opretholde Modet og berede til den foreſtaaende Kamp. Men hvad er det for en Kamp, ſom foreſtaaer? der er vel ingen anden, ſom for menneſkelige Øine kan foreſtaae, end Kampen for det tabte Sønderjylland. Med Guds Hjælp ſkal Antiſkandinaverne dog ikke bringe det til at fornye de gamle ulykkelige Kampe mellem Nordens tre Broderfolk. Vor Fjende er Tyſkerne, thi baade har de røvet fra os, hvad der er umiſteligt og de ſtile efter at røve fra os, hvad endnu er tilbage. Derfor maa vi betragte dem ſom Fjender, derſom det ellers er tilladt for den overdrevne chriſtelige Kjærligheds Skyld, ſom mange beraabe ſig paa, naar Talen er om at kæmpe mod Tyſkerne, at betragte dem ſom Fjender, der vil berøve os vort Fædreneland, vor Frihed og vort Modersmaal. Hvad der maa forene alle Vaabenbrødre fremfor noget andet, er Haabet om Sønderjyllands Tilbagevinding, det maa være deres Løſen, dertil er det de maa berede ſig ſelv og alle Andre, ſaavidt det ſtaaer til dem. Maaſkee naae de nuværende Vaabenbrødre ikke at tage Deel i denne Kamp — vi vee ikke, hvor fjern den kan være — men de maa ruſte ſig dertil og de maa, hvor de kan virke paa den yngre Slægt, ſom ſkal løſe dem af. Og mit Haab er, at ogſaa Mange af de nuværende Vaabenbrødre ſkal komme med, og jeg vil ikke ſige, jeg ønſker de maa kæmpe med ſtørre Kjækhed end ſidſt, thi jeg troer de kæmpede med Kjækhed, naar de førtes til Kampen, men vel, at de maa kæmpe med ſtørre Lykke og ledes bedre til Kam-

pen, end det var Tilfældet i sidste Krig. Gid derfor: at frelse det danske Sønderjylland, maa være Løsenet for alle Vaabenbrødre — jeg haaber, det vil blive saa her paa Øen og at mangt et godt Ord vil blive talt i deres Kreds, som kan tjene dertil.

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. O. Iversens Forlag. — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst.

Nr. 3. Den 1. Febr. 1866. 15. Aarg.

Den stærke Tro.

Der er godt for et Menneske, naar han stiller sig selv et høit Maal eller naar et saadant stilles ham af Andre. Stiller man sig et lavt eller middelmaadigt Maal, saa bliver man ogsaa selv i det Lave eller Middelmaadige. Vore hedenske Fædre stillede sig et høiere Maal end de fleste andre Hedningefolk; de udstyrede deres Guder med alle de gode og store Egenskaber, som de selv havde noget Begreb om, og, som disse var, vilde de selv være, de tænkte sig deres Guder ragende høit over dem selv, at naae dem, var deres Maal. Derfor var de gamske andre Folk end saadanne Hedninger, der troede paa den livløse Natur eller umælende Dyr. Vi kan gjenkjende hos dem netop de samme Egenskaber, som de tillagde deres Guder, fordi det var disse, de tragtede efter at efterligne. Men os er stillet et høiere Maal, thi vort Maal er Jesus Christus, som Apostlen

ſkriver: „at vi Sandheden tro udi Kjærlighed ſkulle i alle Maader opvoxe til ham, ſom er Hovedet, til Chriſtus.“ Dette er tilvisſe et høiere Maal, end nogen Hedning har havt, thi ſelv hvad Heltemodet angaaer, hvormed vore hedenſke Fædres Guder iſær var udſtyrede, overſtraalede Jeſus dem ogſaa i dette Stykke, thi ſtørre Heltemod har ingen viiſt og Mage dertil har Ingen viiſt, da han vovede ſig i Kampen mod hele Helvedes Magt, da han gik til Døden og der var ikke Een af Folket med ham, men han traadte Perſekarret alene.

Vi har faaet en Beſkrivelſe af denne Jeſus ſaaledes ſom den ikke er bleven given af noget andet Menneſke, der har levet paa Jorden. De fire Evangeliſter har malet ham af ſaaledes ſom ingen Kunſtner har kunnet gjøre det. Sammenlign disſe Levnetsbeſkrivelſer med dem, hvoraf Mennesker ellers har leveret ſaa mangfoldige af dem, de anſaae for ſtore og berømte, og det vil ſees, at Forſkjellen paa Levnetsbeſkrivelſerne er omtrent ligeſaa ſtor ſom paa dem, hvis Levnet beſkrives. Men netop fordi vi har en ſaa ubeſkrivelig og magesløs Levnetsbeſkrivelſe af Jeſus, ſtaaer han i en ſaa meget mere ſtraalende Skikkelſe for os, og det er ikke ſaaledes ſom det pleier at være med de menneſkelige opſkruede Levnetsbeſkrivelſer, de give af dem ſelv eller deres gode Venner, at man ganſke roligt kan ſlaae det Halve af og endda være vis paa, man kom-

mer Sandheden ikke fjernere men nærmere — nei her er Intet at slaa af paa, som han d e r beskrives saaledes var han, man føler det godt paa selve Levnetsbeskrivelsen, at her er Intet at slaa af. I Regelen er der ingen Skrifter, som indeholder mere Usandhed end Levnetsbeskrivelser — men vor Herre Jesu Levnetsbeskrivelse gjør en Undtagelse, den er sanddru fra Først til Sidst, men den bærer ogsaa Sanddruhedens Mærke. Disse fire Levnetsbeskrivere har ikke villet udsmykke ham, hvis Levnet, de beskrev, med en eneste god Egenskab, han ikke besad, ikke villet tildække det Allermindste, som fandtes hos ham — deres Opgave er kun at fremstille ham som han er, de har endogsaa forsmaaet at gjøre et bevægeligt Indtryk paa deres Læsere til Fordeel for ham, som de beskriver; han skulde kun fremstilles for dem som han var, saa fik de at see paa ham med hvad Øine de vilde.

Men saameget høiere bliver Maalet, som er os sat: at være som han var. Det maa nok svimle for vore Øine ved at see op til dette Maal. Blot et saadant Ord om ham: „denne gjorde intet Usømmeligt", kan slaae et Menneske heelt til Jorden, netop fordi det er saa ubegribeligt sandt, fordi vi føle, at her er maalet efter vore Begreber om at maale paa, efter en aldeles formindsket Maalestok, thi skulde de sædvanlige Levnetsbeskrivere have udtrykt dette, vilde de have sagt: denne var alle Dyders Mynster, var den personliggjorte Elsk-

værdighed, eller hvad andre opfruede Udtryk, de kunde finde paa, hvormed de da for sandhedskjærlige Folk gjøre det modsatte Indtryk af hvad de vil. Et andet Udtryk om Jesus, som for dets Maadeholdenhed og Sandheds Skyld, gjør et overvældende Indtryk, er, naar Apostelen skriver: „han blev lydig indtil Døden, ja Korsets Død. Sammenligu de herrenhuttiske og pietistiske Blodbeskrivelser med dette simple Udtryk og hvor der er Følelse for Sandhed skal man kjende den samme Forskjel, som der er mellem den virkeligt nedgaaende Sol og paa et rigtig opfruet tysk Maleri deraf. Det samme er Tilfældet med det Udtryk, Johannes bruger om Jesus, naar han skriver: „som han havde elsket sine Egne, som vare i Verden, saa elskede han dem indtil Enden". Man kan i sin utaalmodige Nidkjærhed næsten blive ærgerlig paa Johannes, at han dog ikke kan bruge stærkere Ord og strue det lidt bedre op — vi skulde anderledes have udbrudt i beundrende Udtryk om ham — og det er netop dette Udtryk, som staaer der, altid lige rørende, lige gribende, fordi det egentlig hverken vil røre eller gribe, men kun udtale den fuldkomne Sandhed og lader saa den røres og gribes deraf, som vil, de Andre faae at lade være. Endnu et Udtryk blandt de utallige skal jeg henlede Opmærksomheden paa: „og han bar sit Kors". Man kommer ved dette Udtryk til at stirre ned i et forunderlig Rigdoms Dyb af Kjærlighed, kommer til

at see ned i hans Lidelsers Afgrund og bliver saaledes mindet om hans Taalmodighed og stille Hengivenhed i Faderens Villie, at det er som blev vort eget Kors heelt borttaget fra os eller som blev vi dybt beskæmmede for den Utaalmodigheds Skyld, hvormed vi bære det. Det er en fyndig Prædiken, der er indeholdt i det lille Ord: „han bar sit Kors".

Men netop fordi hans Levnetsbeskrivelse er af denne Art, bliver Maalet stillet saa meget høiere for os, saa det nok maa svimle for vore Øine ved at see op dertil. Men det er godt; jo høiere Maal, desto bedre; det viser sig allerede i de reent timelige og jordiske Forhold. Der bliver aldrig noget Stort af dem, som ikke vil noget Stort, og vil man sige, det er da ikke heller Alles Sag at blive noget Stort i de timelige Forhold, saa er det dog Alles Sag eller burde være Alles Sag at blive dygtig og retskaffen i den Livsstilling, hvori man sættes, ligemeget om den er anseelig eller uanseelig, og det er allerede noget Stort, meget Større end de Fleste naae eller vil naae. Men vi, som vil være Christne, vi er tilvisse bestemt til noget Stort, Noget, som er Tusind Gang større end hvad de blev til, som gik heri Verden under Navn af de Store, thi al den Storhed viser sig da klarlig nok at være som Græssets Blomster; man behøver kun at tænke paa en saadan Storhed og Glands som Napoleons, da han var omgiven af Konger og Fyrster

ſom ſine underdanige Tjenere og ſaa om nogle Aar Altſammen forſvunden og borte. Man kan aldrig faae et dybere Indtryk af, at al Menneſkets Herlighed er ſom Græsſets Blomſter end ved at læſe eller høre Beſkrivelſen af en ſaadan Herlighed, ſom har fundet Sted i den ſvundne Tid — dengang var der Tuſinder, ſom var lykſalige, om den mindſte Flig af den Herlighed kunde naae til dem, om den ringeſte Straale af den Glands maatte ſkinne paa dem — og nu — de er borte, fra hvem al den Glads udſtrømmede, og nu er det ſaa grændſeløs ligegyldigt, om Hine fik det naadige Blik, de tragtede efter og beilede til ſom det Bedſte paa Jorden. Nei ſaaledes er det ikke med den Storhed, hvortil vi er beſtemt. At blive ſom Jeſus, det er Maalet, men dermed er det ſaa ogſaa givet, at være, hvor han er og med ham i hans Glands og Herlighed til evig Tid.

At ſee op til dette **Maal** det er ſom at ſee op til Toppen af et høit Bjerg — der ſtaaer han i al ſin Herlighed, endnu langt overſtraalende den Herlighed, hvori han aabenbarede ſig paa Bjerget Thabor. Men det er ſom var der paa Bjergets Sider fremragende Spidſer, hvorpaa der ſtaae Mænd høit op over os, pegende op efter ham paa Bjergets Top og vinkede os op efter ſig. Det er Troens Trappeſtige, hvorpaa de ſtaae, thi kun Troens Trappeſtige fører op til ham. Vore egne Gjerningers Trappeſtige fører

ikke opad, men nedad, den fører ned i Afgrunden til ham, som herſker ved Dødens Vælde og bruger Løgnen forat indbilde alle dem, som vandrer paa denne Stige, at den fører dem opad mod Maalet til Herligheden. Paa Troens Trappeſtige, høit, høit op over os ſtaaer den kongelige Høvedsmand, som kom til Jeſus, forat bede for ſin Tjener. Det er den ſtærke Tro, det er at ſtaae paa Troens øverſte Trin, naar man kan ſige: „ſlig kun et Ord, ſaa bliver min Tjener helbredet" og han viſer, at han kjender Ordets Magt, naar han ſiger: „jeg er og et Menneſke, ſom ſtaaer under Øvrighed og har Stridsmænd under mig, og ſiger jeg til denne: gak, ſaa gaaer han og til den anden: kom, ſaa kommer han, og til min Tjener: gjør det, ſaa gjør han det". Det er netop Troens Væſen at tro paa Ordet, thi Troen er jo en Beſtandighed i det, ſom haabes, en faſt Overbeviisning om det, ſom ikke ſees, og Ordet er netop det, ſom ikke ſees og indeholder, hvad der haabes. Selv vor Herre blev forundret over den Tro, han fandt hos denne Mand, hvortil han ikke havde fundet Mage i Israel, ſagtens maa vi blive forundrede derover. Denne Sikkerhed paa Ordets Magt, ſom udelukker alt andet for ham; Ordet er ham allene nok, han ſkjøtter ikke om at det ſkal ledſages af noget Andet. For ham var det ligemeget, hvad det Ord havde lydt paa, thi hvad det end lød paa, ſaa maatte det ſkee; om det havde lydt paa ikke mindre forunderlige Ting end der blev

sagt til Jomfru Marie, han havde svaret: „jeg er Herrens Tjener, mig ske efter dit Ord.“ Det er saadanne forunderlige Ting, hvorpaa Ordet lyder, som vor Herre taler til os, det er paa et Gak, hvorved Synd, Død og Djævel vises bort og paa et Kom, hvorved hans Favn oplades for os, paa et Gjør det, hvorved Magten gives til at fuldkomme alGudsLov; saadanneOrd taler han til os i Sakramenterne og nu at tro derpaa med den kongelige Høvedsmands Sikkerhed, saa Sagen er ligesaa afgjort, naar han taler Ordet til os, som var det allerede skeet; med et saadant Ord fra hans Mund til os, er Seiren alt vunden. Ja, det er den stærke Tro, det er at dele Tro med Høvedsmanden!

Men langt nede paa Trappestigen, maaskee paa paa samme Trin, hvor vi er, staaer ogsaa en Mand og det er den Spedalske med Sit: „om du vil, saa kan du rense mig.“ Det er talt som ud af vort Hjerte, det er som den svage Lyd fra Harpestrengen, der finder Gjenlyd paa de Strenge, som er spændt over vor Hjertebund. Nu maa vi nok sige: Gud ske Lov, den Mand staaer ogsaa paa Troens Trappestige, om ikke saa høit oppe, saa dog høit nok til at vor Herre ogsaa kan høre hans Bøn, og, naar vi føle med os selv, at vi ikke er høiere oppe end han, saa tør vi godt deri søge en Trøst for os, men jeg frygter for, vi blive ikke staaende derved. Vi skulde nemlig ikke blive paa dette Trin, men vi skulde op til det øverste, men vi trøste

os ikke blot paa det lave Trin, at vi dog ogsaa er med, men finde en sær Tilfredsstillelse netop i at være paa dette, maaskee fordi vi synes, at dette er det meest ydmyge. Høvedsmanden deroppe paa det høie Trin, han er netop den Ydmygste, ligesaa stor i Ydmyghed, som i Tro, han er den Eneste, som ikke anseer sig værd, at Jesus skal gaae ind under hans Tag. De Fleste vil netop have ham ind under deres Tag, fordi kun saaledes mene de han kan hjælpe. Ja jeg veed ikke ret, hvorledes det er, men der er Noget i os, som føler sig tiltalt netop ved at være paa det lave Trin; der er Noget af samme Slags, som rører sig i os ved den Mands Bøn: „Herre jeg troer, men hjælp min Vantro!", som var det bedre, og vilde vi heller altid saaledes sukke end frit og med Glæde bekjende vor Tro. Der hænger noget Sygeligt ved os, efterat Synden er kommen ind i Verden, baade til Legeme og Sjæl, men det er ikke altid sagt, at vi skjølte om, at komme af med dette Sygelige. Der er ogsaa dem, som holde fast ved det legemlig Sygelige, vil ikke høre om andet, end at de er syge kan blive halvvrede, naar man ikke vil stemme med dem om deres Sygelighed. Netop saaledes gaaer det ogsaa i aandelig Henseende, her er Troens Svaghed, Tvivlnee, det Sygelige, som man ikke vil af med, som man finder en Tilfredsstillelse i at klynke over. Derfor vil man blive dernede paa det lave Trin og dog er det ikke det ægte Ydmyghedens Sted.

De, som altid vil være syge paa Legemet, kan godt deraf lave sig en Retfærdighed og det samme gjør de, som altid vil være de sygelige i aandelig Forstand, det kan komme dertil, at de tilsidst forlade Troens Trappestige, og komme over paa deres egen Retfærdigheds, som fører nedad, ikke opad. Der er dem, som indbilde sig en legemlig Sygelighed, de slet ikke har, og der er ogsaa dem, som indbilde sig en aandelig Sygelighed, de ikke heller har. Der er saamange Tvivl, som man kan lave sig selv, eller, som Djævelen laver til os, som vi i Grunden ikke har, men som man bilder sig ind at have, dvæler saalænge ved, at man tilsidst faaer Lyst til dem og vil, af bare Ydmyghed, ikke af med dem. Det styrker ikke, men nedbryder Legemets Sundhed at nære de mange Sygetanker, det styrker heller ikke den aandelige Tilstand at mane disse Tvivl frem og hænge ved dem. Der kan komme virkelig Sygdom nok, uden at man skal skaffe sig en indbildt paa Halsen ovenikjøbet. Naar bare man vil være rask paa Legemet, saa bliver man det ogsaa, det slaaer idetmindste ofte til, og vil man kun for Alvor være frimodig og glad i Troen, saa bliver man det ogsaa og opdager da, at alle de mange Tvivl, man sukkede over og gjerne gad underholdt sig med Andre om, var kun noget indbildt Tøieri, som slet ikke havde hjemme i Hjertet, men var, under den dybeste Ydmyghedsmaske, kun noget selvretfærdigt Væ-

ſen, hvoraf Frugten da maatte blive, at man aldrig kom videre.

Derfor ſiger jeg, ſlaae de dumme Tvivl af Tankerne, ſom du ſlet ikke har, du er meget ſtærkere i Troen, end du ſelv troer og jeg kan næſten ſige end du ſelv ſkjøtter om at være. Der er langt mere Fornøielſe og Kraft ved en kjæk, frimodig Tro end det klynkende Væſen, ſom veed intet bedre Ord end Sukket: „Herre, jeg troer, men hjælp min Vantro!", ſom duer ikke, fordi der er ingen rigtig Sandhed deri, da den, ſom ſaaledes ſukker, vil altid ſaaledes ſukke, og aldrig iſtemme en frimodigere Tone. Man trøſter ſig ſaaledes med at have Villien til at tro og man trøſter tit andre med det ſamme, idet man ſiger til dem: vor Herre tager Villien i Gjerningens Sted, derfor er din Villie til at tro ſaa god ſom ſelve Troen, og det er ſandt altſammen, kan være til Troſt, men ikke for dem, hvis Villie til at tro beſtaaer i ikke at komme til ſelve Troen, men kun til Villien dertil. Er der Sandhed i, at vi har Villie til at tro, ſaa maa jo ſelve Troen være, hvad vi ſtile efter, op til Høvedsmanden maa vi og ikke blive ſtaaende i det Lave.

Det er vel ikke ſaa lige en Sag at komme derop! Nei det kan nok være, men hvad der fremfor alt hører til, for at komme derop, det er da at vi v i l derop og ikke i Grunden helſt vil blive dernede. Det er ikke værd at ſpilde et eneſte Ord paa dem, hvis Velbehag

det er at være ſvag i Troen — „der er mange Menneſker, ſom man forſøger at trøſte over, hvad de ſlet ikke vil af med, ſom de vil holde paa, forat de altid kan faae Trøſt og altid kan være ſom dem, der trænge saa høilig til Trøſt — men de, ſom gjerne vil være frimodige og glade i Troen, dem kan man maaſkee nok hjælpe lidt, ſkjøndt den bedſte Hjælp, de kan faae, beſtaaer deri, at de lade de ſygelige Tanker fare. Men alligevel vil jeg ſige, at bekjende ſin Tro hjælper godt til Troens Frimodighed. Derfor lægger Apoſtlen saa ſtor Vægt derpaa, at han ſiger: med Munden bekjender man til Saligheb. Saaledes fjækt og modigt at ſige: jeg troer, det jager de ſygelige Tanker bort og driver de ſelvlavede Tvivl paa Døren. Saa kommer de gode ſunde Tanker ind i Sjælen, og det føier saa til et ſundt og godt Levnet. Naar et ſaadant ſpores saa lidt hos dem, ſom tro, kommer det af, at alle de ſygelige Tanker ſvække Troens Kraft til at bære ſin Frugt; den, ſom altid gaaer og klynker over ſit Helbred, duer ikke til at beſtille noget, den duer ikke heller til at gjøre, hvad der behager Gud, ſom behager ſig ſelv i ſine ſygelige Tanker om Troens Svaghed. Jeg veed nok, at heller ikke med Hensyn til Troens Kraft har vi grebet det eller er fuldkomne, men det er en ſkjøn Ting at jage derefter, forat gribe det, altid ſikkre paa, at i hvor saa er, saa er vi dog greben af Jeſus Chriſtus.

Dette er saa den eneste Vei, paa hvilken vi kan naae Maalet, som er at opvoxe til Hovedet, til Christus. Naar der staaer, at han skal forvandle vort Fornedrelses Legeme til at vorde lige dannet med hans Herligheds Legeme, saa er Meningen, at han i alle Maader, baade til Sjæl og Legeme vil gjøre os ligedannet med sig; det kan naturligviis kun skee ved den Kraft, ved hvilken han og kan underlægge sig alle Ting; men medens den frimodige Tro lukker Hjertet vidt op for ham, saa han kan føre alt Sit derind, saa aabner den svage Tro, hvis Hovedsvaghed bestaaer i, at den vil være svag, kun en lille Sprække, hvorigjennem det snart er umuligt, at noget Godt kan føres ind. Tro med Hjertet, bekjend med Munden, tro paa, at du troer, saa derom er intet Spørgsmaal, da skal han nok faae sin Gjerning ført igjennem, til en stor Seier, som er at gjøre Dig ligedannet med sig selv.

†

Hans Koſter Sparre.

Skjøndt denne Mand vel ſagtens er de Fleſte af Budſtikkens Læſere ubekjendt, tør jeg dog haabe, at de vil med Deeltagelſe læſe lidt om ham, naar jeg ſtrax giver ham det Vidnesbyrd, at han, efter min bedſte Overbeviisning, var et af de frommeſte Mennesker, jeg har kjendt. Jeg lærte ham først at kjende i de ſidſte Aar af hans Liv, men længe nok til at han blev mig en kjær Ven. En af dem, ſom paa en forunderlig Maade bringe Freden med ſig, naar de komme, En af dem, ſom hører til de Stille i Landet, der, ſom de fromme Kvinder, vinder Hjerter uden mange Ord. Det er diſſe, vi ſavne allermeeſt, naar de drage fra os, fordi vi ved at ſee deres Tro blive ſtyrkede i vor egen og faae et levende Vidnesbyrd om, at Troen dog endnu kan bære ſin ſkjønne Frugt i Kjærlighed, Fred og Glæde. Han havde været Sømand adſkillige Aar af ſit Liv, havde ogſaa paa ſine mange Reiſer modtaget mangt et godt Indtryk, uden at han derved naaede til Troen. Hans Helbred blev ſvækket paa diſſe Reiſer og han nedſatte ſig derfor ſom Landmand her paa Øen, da han modtog ſin Faders Gaard. Han blev gift med en Pige af Bondeſtanden og hun

blev et af de Redskaber, hvorved vor Herre førte ham til Troen, og fra det Øieblik han først havde naaet dertil, hvilede han med en barnlig Hengivenhed og Fred i denne, som jeg synes, ikke at have kjendt hos nogen Anden. Han stred i alle de Aar, jeg har kjendt ham, med Sygdom, men aldrig har jeg hørt en Klagelyd fra hans Læber; han var, saa forekom det mig, altid fuld af Forundring over Guds mageløse Godhed imod ham. Troen var for ham det Guds Ord, hvorpaa han var døbt, det var hans Glæde at bekjende denne Tro og hans Hjertes Lyst og Længsel at høre Vidnesbyrdet derom. De, som forkynde dette Vidnesbyrd, har vist ofte erfaret, hvad Trøst og Opmuntring en saadan Tilhører kan berede dem. Der sidder en saadan Tilhører og har ikke Anelse om, at han er der for andet end selv at lytte til og gjemme, hvad han hører, i et godt Hjerte; han aner ikke, han er der ogsaa, forat være den til Trøst, som forkynder ham Ordet — og dog er det Tilfældet, saa det bliver vist et Spørgsmaal, hvem der er hinanden til størst Trøst: den, der taler eller den, der hører. Jeg har oplevet dette ikke saa sjeldent i mit Liv, men jeg veed Ingen, med hvem dette var Tilfældet i saa høi en Grad, som med Sparre. Mit Øie søgte ham og naar jeg saae ham sidde der saa stille, fordringsfri og, som det var at læse i hans Ansigt, blot med Ønsket om at kunne høre, og jeg er vis paa, med en

ſtille Bøn om, at dette maatte blive ham forundt — da var det, ſom ſik jeg Forvisning om, at det nok vilde blive til Velſignelſe med det Vidnesbyrd, jeg havde at aflægge, fordi, hvem der ſøgte ſom han, maatte finde. Saaledes var han mig byrebar ſom Tilhører, men hvor var det ogſaa ynbigt, naar han imellem ſad hos mig paa mit Kammer, ſagde ſaa Lidt og dog ſaa Meget. Der er Mange, ſom har ſaa meget at fortælle om dem ſelv — jeg tænker de kan ogſaa mene det godt, men det er tidt ſvært rigtig at faae godt deraf, undertiden faaer man det Indtryk, ſom kom de meer for at tale end forat høre, ſkjønbt det, efter hvad de ſige, dog ikke er ſaa. Han kom ikke, for at ville meddele noget, det var heller ikke for at ſøge Trøſt i ſæregne Anfægtelſer eller forat tale om, hvorledes den eller den havde det, men naar Talen kom paa hvad der angaaer Guds Rige, da var det hans Lyſt at høre Noget om Troen og da kom han uden at vide det — ja jeg er vis paa, han vidſte det ikke — til at aflægge et Vidnesbyrd om denne Tro bedre end det aflægges i mange Prædikener. Saa var han ſaa inderlig taknemmelig for hvert et Ord, han ſik at høre og tænkte, naar han gik, kun lidt paa, at han havde givet mere, end han havde modtaget. Skjønbt han ſkyede at ſtille noget tilſkue, ſaa følte han ſig dog drevet til at aflægge Vidnesbyrd om ſin Tro, ſom blev Mange til Anſtød, og dog troer jeg ikke, der var Nogen

der tvivlede paa, at det var ærligt meent med hvad han foretog sig.

Jeg saae nok, at, medens det indvortes Menneske hos ham fornyedes Dag for Dag, nedbrødes det udvortes, men jeg haabede, at netop derfor skulde hans sidste Tid blive smertefri og hans Udgang let fra denne Verden. Men det blev anderledes. Mig synes, at jeg tit har erfaret, at de frommeste Mennesker faae den haardeste Strid og de tungeste Byrder at bære. De kan jo ogsaa bedst. Fra Midsommer forrige Aar tog hans Sygdom en forfærdelig Vending, idet den ligesom samlede sig i en Knude i Spiserøret, som efterhaanden gjorde det umuligt for ham at faae det Allermindste ned. Han skulde altsaa dø Hungersdøden. Omtrent et halvt Aar varede denne lange haarde Strid. Hvor fik man under denne dog Indtrykket af, at her var et taalmodigt stille Menneske! „Han bar sit Kors", saa staaer der om vor Frelser, og saaledes kan intet Menneske bære det, men vi kan dog tage det op og bære det efter ham og han tog det op og bar det efter ham. Han blev lidt efter lidt udhungret indtil Skind og Been, dog klagede han ikke. Vi nyde hver Dag vor Herres mange Gaver og glemme at takke ham derfor, som var det noget, der fulgte af sig selv, at vi skal nyde det — naar det imellem forundtes ham at faae det Allermindste ned, da vidste han ikke, hvorledes han skulde love og prise Gud. Han sagde,

han følte ikke Hungerens Kvaler og det troede han kom af, at vor Herre tog bisse fra ham — saa var det visselig ogsaa. Jeg har saa tit, naar jeg har læst om Martyrerne, tænkt, at vor Herre gjorde, at de ikke følte Smerten af deres Pinsler — han forstaaer nok at dulme Smerten. Saa gjorde han visselig det samme mod vor Ven. Vi see, hvorledes han fører Sine gjennem Kors og Pine underlig iblandt, men vi see ikke, hvorledes han mildner Smerten. Det er dog den bedste Lægedom at lade den Haand læge, som har saaret.

Omtrent 8 Dage før Striden var endt, ønskede han at nyde Jesu Legeme og Blod, men det var hans Bekymring, at han maaskee ikke kunde nyde det. Da jeg kom til ham, sagde han: „maatte jeg dog bare kunne faae denne Gave ned, da vilde jeg gjerne savne alt andet". Jeg svarede, han skulde see det lykkedes nok og saaledes skete det ogsaa; han vidste ikke engang selv, hvorledes det gik til. Hvor var han glad som et Barn — mig synes man seer ikke ofte Glæden over Jesu Nadvere, her saae jeg den. Hans Hustru, som fra Begyndelsen havde hjulpet til at lede ham til Troen, havde ofte styrket ham i Frimodigheden, som nu godt saae, at han var voxet fra hende i Troens Inderlighed, nød Sacramentet med ham. Trolig havde hun stridt med ham den lange haarde Strid, nu deelte hun hans Glæde — den var vel større for hans Skyld end for

hendes egen; det forekom mig, som glemte hun, hvad hun selv havde modtaget af Glæde over at det forundtes ham at nyde, hvad han havde ængstedes for ikke vilde blive ham muligt, men den Glæde er ogsaa velsignet af Gud, thi det er en Kjærligheds Glæde. Han sagde til mig ved Afskeden: „Gud skee Lov for den Stund, da De blev Præst her paa Øen", bedre Opmuntrings Ord har jeg ikke modtaget af nogen Menneskemund. Det er en Tærepenge paa Veien, som kan holde Maalet oppe i mangen mørk og kummerfuld Stund.

Jeg veed ikke at have oplevet, at et Menneske har i den Grad været forberedt paa sin Død, som han var det. Han talede bestandigt om hvad der stod i den nøieste Forbindelse dermed, om sin Begravelse, om hvorledes det skulde ordnes, om Stedet, hvor han skulde ligge. „De vil jo nok kaste Jord paa mig, naar jeg er død"? sagde han til mig, den sidste Dag han levede. Det var den haardeste Strid Natten forud for denne, dog blev det mere stille for ham paa selve Dagen. Han elskede sit jordiske Fædreneland af sit ganske Hjerte og fulgte med levende Deeltagelse Alt, hvad der hændtes dette, baade Sorg og Glæde, derfor kaldte han sine to ældste Drenge til sig og formanede dem indtrængende, naar de kaldtes, da at vove Liv og Blod for det. Han takkede sin Hustru for al hendes trofaste Kjærlighed, sine Børn, sine Folk og alle sine Venner.

Vi sang den Psalme for ham: „Ret inderlig jeg længes", og da vi havde sunget den til Ende, sagde han til mig: „Slig mig nu Daabspagten frem, hvori jeg har fundet mit Liv". Jeg sagde da Daabspagten frem, tilligemed ham. Han havde reist sig op i Sengen, og da jeg var færdig, bøiede han sit Hoved ned i mit Skjød og hvilede der en lille Stund, som et Barn. Jo mere det nærmede sig mod Afskedsstunden, desto fredeligere blev der om ham; han laa stille hen med Øinene opløftede mod Himlen. Det var for os, som var han alt deroppe, som blev det opfyldt paa ham, hvad der staaer i Psalmen:

Før Døden med sin Istap-Haand
Gjør Skjel imellem Støv og Aand
Bortvisker Hjertets Varme,
Indslumre skal jeg da med Lyst,
Som Barnet ved sin Moders Bryst
I dine Frelser-Arme.

Han døde om Aftenen den 9. Decbr 1865 og blev begravet den 18. s. M. En Skare af hans Venner samledes i Huset, hvor hans Kiste stod; jeg talede over de Ord hos Propheten Esaias 57—1—2: „Den Retfærdige omkommer og Ingen lægger det paa Hjerte, fromme Mænd bortkaldes og Ingen lægger Mærke dertil, at den Retfærdige bortkaldes før de Onde. Han gaaer hjem i Fred, de hvile paa deres Leie, hver, som vandrer ret for ham." Det Væsentligste af hvad jeg

sagde, er allerede her meddeelt, derfor skal det ikke gientages. Jeg søgte at skildre ham som den fromme Mand og gjorde især opmærksom paa, at, hvad man ikke lægger Mærke til er, hvad Propheten siger, at de Fromme bortkaldes før de Onde. Hans Ven Rønne, til hvem han paa sit Yderste havde betroet sit mindste Barn — han efterlod sig 5 Børn — bragte ham en Taksigelse fra hele Vennekredsen, for hvad han havde været for denne, uden selv at vide det, for hvad han havde givet denne, medens han selv kun troede at modtage.

Nu hviler hans Støv i Sovekammeret, men det er vor Trøst og vort Haab, at hans Aand levendegjort er gaaet til Paradiis. Vi har mistet en saare dyrebar Ven — han savnes med Smerte i sit Hjem, han savnes med Vemod i Vennekredsen. Gud velsigne og glæde hans Sjæl i Paradiset og unde os at see ham og samles med ham til evig Glæde!

Den 6. Februar.

Der gives Glædesdage i et Folks Hiſtorie, ſom, hvergang de vende tilbage, er ſom de milde, lune Dage i Vaaren, — men der gives og Smertesdage, der ligeledes vende tilbage og hvergang de komme, da er det ſom naar en haard Vinter bryder frem ved Foraarstid. Saadanne Vinterdage kan nedbryde alt, hvad der er fremſpiret i den milde Tid — det er, hvad vi frygte for vil blive Tilfældet iaar. Alt er nu, ſom det ellers pleier at være, langt hen paa Foraaret. Træerne kjende ikke deres Tider ſaa nøie ſom Fuglene — de tro, det er langt hen paa Foraaret, at nu er det Tid for dem at bryde frem, de begynde alt at berede ſig dertil, og Blomſterne, ſom er endnu mere troſkyldige end Træerne, har ikke heller ſaa lang Tids Erfaring, de har ladet ſig lokke endnu længere frem. Naturligvis er Vintergjækken oppe for længe ſiden, men mange flere, ſom ellers pleie klogeligen at holde ſig tilbage, har vovet ſig ud, de tro ganſke viſt, at det er i April Maaned; naar man ſover, ſom de har gjort en Tidlang, veed man ikke, hvor langt Tiden er fremrykket. Jeg ſeer det nok, hvor det ſtunder til Foraar, men jeg tør ikke glæde mig dertil — jeg ſeer nok, hvor mine kjæreſte Venner — thi det er diſſe Foraarsblomſter — har

vovet ſig vidt ud, men jeg ſeer det med Angſt og kunde de forſtaae min Røſt, vilde jeg raade dem til at ſkjule ſig en Tid endnu. Der komme viſt haarde Vinterdage, ſom kun lure paa, at de, ſom varſle om Liv i Naturen, har vovet ſig langt nok ud, forat kunne rammes og dræbes — ſaa ſtyrte de over dem, forat dræbe dem og da vil det vare længe før de vende tilbage. Saaledes gaaer det med Smertesdagene i et Folks Hiſtorie, hvergang de vende tilbage, ſaa er det, ſom dræbte de Glædesdagene. Den 9 April, den 5. Juni, den 6. Juli, den 25 Juli — hvilke Glædesdage for det danſke Folk — og nu kan man ikke rigtig glæde ſig meer over dem, fordi den forfærdelige 6. Februar falder over dem og dræber dem ſom Vinterdage alle Foraarsblomſter. Hvad kan det nu hjælpe alt, hvad der ſkete paa hine Glædesdage — var de aldrig oprundne, var Intet vundet, Intet tilkæmpet paa dem, da var den 6. Februar ikke kommen forat dræbe Alt, hvad der ved den var kommen tillive, var Alting bleven i Vinterdøden, ſaa ſkulde Vinterdagene ikke have kunnet tilintetgjøre det udſprungne Liv. Havde vi aldrig kunnet ſynge:

Nu er Trolden bundet,
Sønderjylland vundet,

da ſkulde den Dag ikke være kommen, da Alt blev tabt. Det er haardt, naar Vinteren varer til langt ind i Foraaret, men det er meget haardere, naar

Foraaret er tilſtede i Februar og alt derefter forvandles til Vinterdød, med ringere Udſigter til et nyt Liv end før. Februar har bragt det danſke Folk en Glædesdag; den Dag, da det værnede om ſin Hovedſtad, da Kongen valgte at dø i Reden, ſom en Fugl, heller end at overgive den, og Folket heller at falde trindt om Reden end give den i Fjendevold. Hvilken Fryd hiin 11. Februar, da Stormen var ſlaaet tilbage, baade den ved Nattetid og den i Morgenſtund da Klokkerne ringede en Lovſang ind og hele Folket ſtrømmede, forat iſtemme den, da Kongen kunde dele Folkets Glæde, fordi han havde været med at ſtride for den — hvilken mild og luun Foraarsdag, midt i den kolde Vintertid, da Alt endnu var ſkjult af Jis og Snee, ſaa Svenſken meente ved Hjælp af den Sidſte at kunne ſtuffe dem, ſom ſlog Kreds om Reden, men røbede, hvem de var, naar Blodet farvede den hvide Snee. Og der randt Aar hen paa Aar efter hiin første 11. Februar, og der var Fryd derover hos det danſke Folk, indtil det begyndte at gjøre ondt, at det var nordiſke Brødre, hvis Nederlag voldte den Glædesdag, ſaa ondt, at man ikke rigtig vidſte, om man ſkulde feire den, da to Hundredeaarsdagen oprandt, da vi ſkrev 1859. Hvor har det danſke Folk frydet ſig hiin 11. Februar, da det gamle kjære Fædreneland var frelſt fra Undergangens Afgrund. Og nu den 6. Februar — hvilken Forſkjel paa Dage! Det var ved

Middagstid Budskabet udbredtes, at Dannevirke var opgivet, Dannevirke var forladt af den danske Hær, ikke fordi den ikke kunde forsvare den gamle Vold længere, end mindre fordi den ikke vilde, men fordi dens Ledere i et natligt Møde var bleven enige om at føre den bort i Nattens Mørke, uden at den vidste hvorhen, var bleven enige om derved at overgive hele Sønderjylland i de argeste Fjenders Vold. Budskab var kommen til os forinden, om, hvad den danske Hær kunde og vilde udrette, naar den fik Lov at kæmpe, og midt i vor Glæde da kom det ræbsomme Budskab, at alle disse Mænd, som vilde ofre Livet for deres Fædreneland og havde viist, de kunde staae for Skud ligeoverfor baade Preussere og Østerrigere, var ført bort fra deres Skandser, som de elskede, hvor de heller havde ofret Livet, end see den i Fjendevold. Der er kommen mangt et Smertesbudskab til det danske Folk, thi vi har tabt og vi har lidt meget, men jeg troer aldrig, der er kommet et saadant Smertesbudskab, som det, der naaede til det danske Folk hiin 6. Februar. Det gamle Dannevirke er opgivet og vort unge Dannevirke, som er Landets kjække Sønner, det drager nu tilbage, forfulgt af overmodige Fjender, som udkaste vor Skjændsel over hele Verden. Det var den eneste Trøst, at det ei var det unge Dannevirke, ei Landets kjække Sønner, som havde fattet saadan Beslutning, men deres Ledere, som tabte Modet, og meente, som de sagde,

at man heller maatte frelse det unge Danmark, selv om det skulde skee med Skjændsel, end forsvare det gamle med det unge, selv om det skete med Ære.

Nu er de borte de to Mænd, som stod i Spidsen dengang — Hærens Overanfører, til hvis Navn der knyttede sig saa mange Minder og Forhaabninger, han, som paatog sig hint frygtelige Ansvar, at opgive Dannevirke og paanøde den danske Hær, som hidtil stod med uplettet Skjold, et uforskyldt Skjændselsmærke, som ikke var til at udslette ved de Strømme af Blod, disse Helte senere udgjød i en haabløs og fortvivlet Kamp — nu er han borte den Mand, hvis Navn skal aldrig mere lyde i danske Krigeres Sange — ham har Døden kaldet bort og stillet for den øverste Dommer. Den anden Mand, som da Uveiret traf op i sin hele truende Skikkelse, vovede e n e at stille sig i Spidsen for hele Regjeringen, uden at have en eneste Mand ved sin Side, som Folket kunde see op til med Tillid, han, paa hvem Ansvaret for det Hele maatte hvile, som hverken kunde undskylde sig med, at han ikke vidste, hvad han burde vide, langt mindre med, at Krigsførelsen ikke paahvilede ham — han er ogsaa borte, det blev ham for trangt herhjemme og sandeligen det er ikke at undre paa, at det blev ham for trangt.

Nu vender den 6. Februar tilbage, ikke som om det kunde gjøres om, hvad dengang blev tabt. Dannevirke er i Fjendevold og hele Sønderjylland; hidtil

var vor eneste Trøst, at Røverne ikke kan enes om Byttet — det er idag den 6te Februar, alle Saar rives op og alle smertelige Minder kaldes frem. Det nytter ikke at harmes paa de Mænd, paa hvem Ansvaret maa hvile, for hvad der skete hin skrækkelige Nat, allermindst paa ham, som er død og borte — hvad skal vi da gjøre paa en saadan Smertesdag? Jeg veed intet bedre end at bede vor Herre forlade os Allesammen, hvad Skyld Enhver kan have i hvad der skete hin Dag og dernæst bede ham opreise, hvad dengang blev nedbrudt. Han har dog holdt sin Haand over Danmark i saa mange Hundrede Aar, han kan ikke have opgivet dette Land endnu. Som en Smertesdag skal den 6te Februar staae og selv om det engang gjenvindes, hvad der tabtes paa den, saa maa den altid blive en Smertesdag for det danske Folk, men saaledes maa det ikke være, at den skjuler alle de Glædesdage, der er oprundne over os. Vi skal endnu mindes den 6. Juli og den 25. Juli, det var det samme Folks Sønner, som dengang kæmpede med Ære, der hiin Nat forlod Dannevirke og overgav den i Fjendevold. Der er dog ikke mindste Grund til at tro, at disse Helte fra 6. Juli og 25. Juli skulde i den korte Tid saaledes have vanslægtet, at de nu skjændigen skulde have svigtet det Fædreneland, de frelste med deres Blod for 14 Aar siden. Vil man sige, det var ikke de samme Mænd, der stod paa Dannevirke

og der kæmpede ved Isted, saa svarer jeg: Mange af dem var de samme Mænd og de, som ikke var de samme, var udgaaede fra det samme Folk og vi har ikke den mindste Grund til at tvivle om, at, om de var blevne førte til Kampen ved Isted, saaledes som deres ældre Kammerater blev ført, at de da havde kæmpet med samme Heltemod. Men ved Dannevirke var der Ingen, der førte dem til Heltekamp, man førte dem kun bort fra den, og sandeligen de Mænd, som kunde udholde, hvad de udholdt paa Dybbøl, de kunde have seiret ved Isted, og de kunde have forsvaret Dannevirke saaledes, at, selv om det blev tabt, skulde deres Navne have gjenlydt med Ære over hele Verden. Vi skal styrke vor Tro paa den danske Hærs Kjækhed ved at mindes de svundne Glædesdage og kun saaledes kan en Smertesdag som den 6. Februar bæres, naar vi ved at mindes, hvad den danske Hær, ført til Kamp, har udrettet, kan trøste os med, at Grunden, hvorfor den Intet udrettede hin 6. Februar, var kun den, at da førtes den fra Kamp og ikke til Kamp.

Om der ogsaa nu skal komme haarde Vinterdage, der vil tilintetgjøre det Liv, som alt er brudt frem i Træer og Blomster, vi stole dog paa, derfor er Livets Haab ikke udslukt, det bryder frem igjen, da skal ingen Vinter mere hindre det i at bære sin Frugt — saaledes har den 6. Februar nedbrudt, hvad der opreistes paa hine Glædesdage, det er, som udsluktes det danske Haab

paa hiin Dag, men det ſkal bryde frem igjen, det ſkal ikke være forgjæves, at Danmarks Sønner udgjød deres Blod ved Fredericia og Iſted, dermed er dog den Ager gjødet, hvorfra det danſke Haab ſkal fremſpire og naar Tiden kommer, da ſkal ingen Vinterkulde, ingen 6. Februar tilintetgjøre dette, da ſkal Frugten kjendes af hvad danſke Mænd har plantet med deres Blod, ikke blot, hvor de ſeirede, ſom ved Frederits og Iſted, men ogſaa, hvor de tabte med Ære, ſom ved Sleſvig og Dybbøl.

(Eſaias 11. Cap.)

Fra Iſais Stub en Kviſt ſkal udſkyde,
Og fra hans Rødder fremblomſtre et Skud,
Udover ham Herren ſin Aand ſkal gyde,
Og herlig med Viisdom han ruſtes ud;
Forenes i ham ſkal Aandens Kløgt
Med Kjærlighed, Styrke og Herrens Frygt.

Ja, Herrens Frygt hans Duft ſkal være,
Og Retfærd kaldes hans Lænders Gjord;
Hans Læbers Lyn ſkal hans Fjender fortære,
Med Svøbe ſlaaer han forvendte Jord.
Men Troſkabs Belte han om ſig bandt,
Og Lidende i ham en Hjælper fandt.

Og Freden ſkal Hjem paa Jorden tage,
Saa Ulv hos Lammet ſkal være Gjæſt,
Og Barnet lege med Øgle og Drage,
Mens Løveungen er Kalven næſt;

Sig Herrens Kundſkab til hvert et Land
Skal mægtigt brede ſom Havets Vand.

Som Folkebanner paa Jord ſkal ſtande
Det Rodſkud, rundet af Iſai Rod,
Og hen til ham fra alle Lande
Skal Folket ſtrømme ſom mægtig Flod;
Men over dem han udgyder ſin Fred,
Og Herlighed er hans Hvileſted.

Og Israels Levning han da ſkal ſamle
Og føre til Hjemmet fra fremmed Egn;
Thi Herrens Naade er end den gamle.
Fra Sion ſkal ſtraale Befrierens Tegn,
Og da ſkal Beſkuelſe afløſe Tro;
Thi Herren vil ſelv hos ſit Folk tage Bo.

Saaledes veg Sløret for Seerøiet,
Der dækker Fremtidens dunkle Land;

Han Syn ſit paa ham, ſom aldrig har løiet,
Kong Davids Ætling, vor Frelſermand;
Hans Syn naaede længer, end vores end naaer,
Til Kriſtusrigets, de tuſinde Aar.

Meilby Skole, i Februar 1866.

Jens Jakobſen.

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan beſtilles paa alle kongl. Poſtkontoirer i Riget, hvor Priſen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Poſtforſendelſen forbundne Omkoſtninger.

C. G. Iverſens Forlag. — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst.

Nr. 4. Den 15. Febr. 1866. 15. Aarg.

Fastelavnssøndag.

Naar man har en kjær Ven, da har man ogsaa gjerne Lyst til at tale om ham saa tit, man kan og det kan stundom hænde, at de Andre synes man taler formeget om ham. Men der kan dog gives enkelte Leiligheder, hvor selv de Andre finde det rimeligt, man taler om ham og er villige til at høre derpaa. Saaledes gaaer det mig med Daaben paa Fastelavnssøndag. Jeg kan jo ikke nægte, jeg seer en kjær Ven i Daaben, og, som jeg gjerne vil tænke tit paa den, vil jeg ogsaa gjerne tale tit om den, tiere end just Alle synes om, men Fastelavnssøndag er det dog en given Sag at vi maa tale om Daaben og selv de, som maaskee ellers synes det skeer for tit, finde det i sin Orden at der paa den Dag tales derom. Naar man taler om Noget, man selv har kjært, vil man jo ogsaa grumme gjerne, at det skal være kjært for de Andre

at høre derom, derfor er Fastelavnssøndag mig en saare kjær Dag, thi da har jeg Lov til at tale om hvad jeg helst vil tale om og kan være vis paa, at foruden at der altid er Nogle som er glade derved, saa finder Alle det at være i sin gode Orden. Deraf følger just ikke, at de Alle er fornøiede med hvad jeg har at sige om denne min Yndling. Dette kan vanskeligt blive Tilfældet, da de fleste Mennesker vil gjerne, at man skal følge denne Verdens Viisdoms Regel, som gaaer ud paa, at man skal vælge den gyldne Middelvei og der er Intet, hvorpaa denne Regel mindre lader sig anvende end paa Daaben.

De fleste Mennesker vil nemlig ikke, at Daaben maa vrages, de vil ikke, at den maa kaldes en usøl Sjat Vand, som en lærd Mand har kaldt den, kom ikke til at lide noget derfor, men blev, trods dette, anseet for at være, hvad han dog fralagde sig selv, en god Christen, og hvad en anden Mand fornylig ogsaa har kaldt den, men slap ikke saa godt derfra, da han i den Anledning slap i Fængsel. De Fleste vil derfor ogsaa, at man kjønt skal bringe Børnene til Daaben og finde det upassende at gjøre Vanskeligheder i denne Henseende. Paa den anden Side finde de det ligesaa utaaleligt, naar Daaben høit hæves i Sky som Livets eneste Fødsel, som Kildespringet, hvoraf Livet maa drage Næring, som det nødvendige Saligheds Vilkaar, som ideelig drages frem og hvorpaa der lægges en

ganske overordentlig Vægt. Her gives en gylden Middelvei mellem disse to Yderligheder: man indrømmer Daaben at være en hellig og opbyggelig Handling, som Jesus har anordnet, som han har anbefalet til Brug, ved selv at lade sig døbe, som tilligemed saa meget Andet ogsaa har sin Betydning i Salighedens Sag, som bør omtales ved passende Leilighed, f. Ex. Fastelavnssøndag. Vi, som er sat til at aflægge Vidnesbyrd om Daaben, kan ikke ret vel slaae ind paa den gyldne Middelvei, naar vi ellers skal bære os ad som ærlige Folk. To Tunger i een Mund har aldrig været anseet for ærlig Færd blandt ærlige Folk, og det er vi nødt til at maatte have, naar vi skulde følge den gyldne Middelvei med Hensyn til Daaben.

Man maa nemlig huske paa, at vi, hvergang vi udføre en Daabs Handling, er forpligtede til at udtale ganske overordentlig store Ord om Daaben, netop saadanne, som ansees forat høre til Yderlighederne. Desværre bliver Daaben mange Steder udført i meget faa Vidners Nærværelse og stundom lægge disse endda ikke Mærke til hvad der siges. Men derfor bliver det ligefuldt sagt og maa da idetmindste bemærkes af den, som udtaler saadanne Ord, maa have sin Betydning for ham. Hvad er det da for Ord, hvormed vi slutte enhver Daabshandling? „Den almægtige Gud vor Herres Jesu Christi Fader, som nu har gjenfødt dig formedelst Vand og den Hellig Aand og forladt dig alle

dine Synder, han styrke dig med sin Naade til det evige Liv." Saaledes lyde disse Ord, man kalde dem vise eller uvise, og stærkere kan der ikke tales om Daaben. Den er Livets Fødsel, uden den altsaa intet Liv, den giver ikke blot Syndsforladelse, men alle Synders Forladelse for hele Livet. Det maa vel siges, er at gaae til Yderligheder, som man saa nødig vil, men det Ord skal vi udtale, hvergang vi døbe et Menneske det være sig en Gammel eller Ung. Men nu paa Prædikestolen eller hvor Talen ellers er om disse Ting, at følge den gyldne Middelvei, kun ved enkelte Leiligheder omtale, hvad der er Livets Fødsel, hvad der giver Syndernes Forladelse, og naar man omtaler det, da at indskrænke sig til at kalde Daaben en hellig og opbyggelig Handling, som ogsaa med saa meget Andet har Betydning i Salighedssagen, omtale den som Noget, man vel maa vogte sig for at lægge formegen Vægt paa — mon ærlige danske Mænd og Kvinder kan kalde det ærlig Færd, mon de, som grue ved selv at tale med to Tunger i een Mund, kan taale, at Sligt skeer paa det helligste Sted? Nei det er umuligt, de maa saa dømme hvad de vil om Daaben; ligedan maa Talen lyde ved Døbefunten og paa Prædikestolen. Derfor tør vi ikke følge den gyldne Middelvei i dette Stykke.

Og nu Daabspagten — den er knyttet til Daaben og uden den tør vi Ingen døbe, den er gjort til

det eneſte Vilkaar for at faae Lod i Daabens Gave, den indeholder det Eneſte, vi tør ſpørge den om, ſom vi døbe og paa et Ja dertil tilſige vi ham høitideligen i Jeſu Navn Livet og Syndernes Forladelſe. Men ſaa paa Prædikeſtolen eller andetſteds, hvor Talen er derom, at forbigaae denne Pagt, eller, naar man omtaler den, da ſnart at ſige, den indeholder for Lidet til Salighed ſnart for Meget, at kalde den et Ord, ſom Mennesker har ſammenſat og ſom Mennesker kan ændre — kan ærlige danſke Mænd og Kvinder billige dette, maa de ikke ſige, at det er at tale med to Tunger i een Mund, det er, hvad der ikke ſømmer ſig nogen ærlig Mand? Det maa de, de faae ſaa dømme om Daabens Pagt, hvad de vil, derfor kan vi heller ikke her følge den gyldne Middelvei, men maa paa Prædikeſtolen tale om Daabens Pagt, ſaaledes ſom vi ſkal tale om den ved Døbefunten.

Det vil man altſaa indrømme os, at, naar vi ſkal tale ſaaledes om Daaben, og dens Pagt ved Døbefunten, ſaa maa vi tale ligedan paa Prædikeſtolen, men ondt var det rigtignok, om vi kun derfor tale ſaaledes derom. Det vilde være ſaa ondt, at bedre var det at være den usleſte Tigger med Ret til at tale ſom Hjertet troer. Men ſaa ulykkelig er jeg dog ikke heller ſtillet. Det var heller ikke muligt, at Nogen da kunde opbygges ved hvad han hørte af mig, thi ſkal man faae Opbyggelſe af Nogens Tale, da maa man

tro, han taler, fordi han troer, og ikke fordi han skal. Men jeg troer, at det er sandt som Ordet lyder om Daaben og Daabens Pagt ved Døbefunten, derfor taler jeg derom paa samme Maade paa Prædikestolen, jeg veed af ingen anden Fødsel til Livet end Daaben, veed intetsteds at henvise til Syndernes Forladelse uden til den, jeg veed intet andet Vilkaar til Salighed end Daabens Pagt, den indeholder hverken for Meget eller for Lidet, men netop hvad der udkræves, jeg troer, at den samme Jesus, som har givet os Daaben, har ogsaa givet os Pagten og vil give Hver den, som bliver i denne, Daabens Gave, som er det evige Liv.

Om derfor den Frihed end var givet, som kaldes Præstefrihed, vilde jeg ikke kunne tale anderledes derom end jeg gjør, og netop fordi jeg føler, hvor grueligt det maatte være at *skulle* tale anderledes derom end man *vilde*, ønsker jeg der maatte være Frihed til at tale derom som Enhver kan efter sit Hjertes Overbeviisning, vil nødig, at Nogen skulde fristes til at tale anderledes af udvortes Tvang. For mig er Summen af det Hele: bliv i din Daabes Pagt, saa har du Livet med Syndernes Forladelse i Daaben.

Men jeg veed ogsaa, det er ikke saa let en Sag at blive i sin Daabes Pagt, „det koster meer end man fra først betænker at blive tro i det, som Gud os skjænker", og skal vi blive tro deri, da maa vi allerførst vide, hvad det kommer an paa, da maa det siges

os med korte og syndige Ord: her er det, som du skal blive i, her er Haanden, som det gjælder at holde fast ved. Dette vil man vel indrømme skeer klarere og bestemtere, naar vi henvise til den for Alle vitterlige Daabs Pagt, end naar man henviser til den hellige Skrift og siger: søg der selv, hvad du skal holde fast ved; det kan dog ikke siges bestemtere end naar man henviser et Menneske til hvad han selv har lovet og selv sagt Ja til. Vil Nogen dertil svare: hvad jeg selv har sagt Ja til, det siger jeg nu Nei til og vil intet have dermed at gjøre, saa kan vi naturligviis ikke hjælpe en Saadan tilrette, men maa sige til ham som der staaer i Sangen: „gak hvor du troer det bedre". Hvem der derimod gjerne vil blive i sin Daabes Pagt for ved den at faae Daabens Naade, ham vil vor Herre selv hjælpe tilrette, thi som Daabens Pagt og Daaben er fra ham, saa er og alle de Evangelier fra ham, som baade kaste Lys over Pagten og Daaben og styrke hver den, som vil blive deri. De ere som tjenende Aander udsendte for deres Skyld, som skulle arve Saliggjørelsen, de ere, for at tjene dem med Raad og Trøst i Kampen, de har at stride, mens de er hernede, at Verden ei med alt sin Magt skal drage dem fra Daabens Pagt. De er gode at læse, men bedre endnu at høre, men vil nogen sige: det falder mig ofte tungt at høre, tungt at bevare, hvad jeg hører, det er som var Øret døvt og Hjertet tillukket, saa hust

paa, hvad der er sagt: „kald paa mig paa Nødens Dag, og jeg vil høre dig og du skal prise mig." Jeg veed nok, at ved Nødens Dag tænke vi gjerne paa en anden Nød, naar der fattes, hvad vi har behov til at æde, drikke og iføre os, naar Sygdom trykker, naar Døden gjør Skilsmisse, naar mangt et Haab skuffes, mangen Krænkelse tilføies os, og selv Christne er bleven enige med denne Verden om at tænke derpaa ved Nødens Dag. Nu Gud skee Lov ogsaa i denne Nød ter vi paakalde vor Herre og han skal nok høre os, men det maa vi dog vel ogsaa kalde Nødens Dag, naar Øret er døvt og Hjertet tillukket, saa kan vi da ogsaa paa denne kalde paa ham og han skal nok oplade baade Øre og Hjerte, saa vi kan høre og bevare, hvad vi høre og da skal vi erfare, at disse Evangelier har en usigelig Kraft til at styrke os i at blive i vor Daabes Pagt.

Daabens Pagt og Daaben, som slet ikke maa skilles ad, skal egentlig ikke betragtes som to, men som een, vil jeg ligne ved en deilig Blomst, plantet af vor Herre i Hjertets Ager, den er en Evigheds Blomst, derfor er den Frugt, den bærer, et evigt Liv. Evangelierne vil jeg ligne med de ømmeste, trofasteste Venner, som Alle kappes om at frede om. Blomsten, skaffer den Varme, Ly og Lys, bevare den mod Storm og Kulde, at den maa kunne bære sin Frugt. Vi, som derfor har det Kald at forkynde disse Evangelier,

kan derfor intet gjøre bedre end ved Udlæggelsen deraf bidrage til at disse Venner maa komme Blomsten saa nær, at de kan gjøre mod den, hvad de vil. Der er Meget, som vil stille sig imellem Blomsten og dens Venner, som her vil gaae imellem Bark og Træ, dette skal vi see til at rydde tilside og gjøre Plads for dem. Og der findes nogle enkelte af disse Evangelier, som gjerne vilde tilføre Blomsten en ganske særegen Velsignelse, ligesaa vidunderlig som den er selv. Der gives jo et Evangelium, som begynder saaledes: „og da Timen kom, satte han sig tilbords og de tolv Apostle med ham", det er dette Evangelium, som vil tilføre Blomsten den bedste Velsignelse i Jesu Legeme og Blod, den Velsignelse, uden hvilken den ikke kan bære sin fuldkomne Frugt. Epistlerne følge trolig med Evangelierne; naar disse kunne lignes med en Marie, der salver Jesus med kostelig Nardus Salve, saa kunne Epistlerne lignes med en Martha, der hjælper til med Opvartning — blandt disse findes der da ogsaa en, som begynder med disse Ord: „jeg annammede det af Herren, som jeg og haver overantvordet Eder: at den Herre Jesus i den Nat, der han blev forraadt, tog Brødet, takkede og brød det", og denne vil da ogsaa bringe Blomsten den samme Velsignelse i Jesu Legeme og Blod.

Nu maa det ingenlunde forstaaes saaledes, som om Meningen var, at det at høre disse Evangelier og

Epistler, Bønnen, Jesu Nadvere var nye Paalæg, der kommer til bagefter, som om det ikke var nok at blive i sin Daabspagt, for at faae Deel i Daabens Naade: det evige Liv. Naar Mennesker komme overeens med hinanden om Noget, da kommer ofte megen Bagsnak, som gjør Overeenskomsten til Intet, hos vor Herre findes ingen saadan Bagsnak, hvad han er kommen overeens med Mennesker om, staaer urokket, han fræver ikke mere eller mindre, end hvad han ved Daaben har udtalt til Enhver, som i den søger Livet — men alt det andet, som kommer til, er kun Naadegaver fra ham, hvorved den, som gjerne vil, kan faae Kraft til at blive i sin Daabspagt, trods alt, hvad der vil søge at drage ham bort derfra; „han er trofast, som gav Forjættelsen: „Enhver, som troer og bliver døbt, skal blive salig", men han vil ikke blot holde sin Forjættelse, men ogsaa selv hjælpe til, at den, hvem den er given, maa ved Troen kunne faae Deel deri.

Hvad vi som vil være denne Herres Tjenere, har at gjøre, det er først at henvise ethvert Menneske, som søger Frelse i Christendommen, til Daaben og dens Pagt og sige ham, at d e r kan han finde, hvad han søger; men dernæst at vise ham hen til det andet, som det, hvorved han kan finde Kraften til at blive i denne Pagt og saaledes finde Livet i Daaben. Vi er derfor ikke sat til at true Nogen ved Loven, med Døden og Helvede, thi da Daabens Velsignelse beroer paa en

hjertelig og frivillig Tilegnelſe, ſaa kan Trusſel ſlet ikke hjælpe, da det, hvortil man trues, ikke hjertelig og frivillig tilegnes. Her kan da kun en venlig Overtalelſe finde Sted, ſom er den eneſte Maade, hvorpaa der kan i Sandhed indvirkes paa Hjertet; det veed vi jo ogſaa meget godt, at ingen Brudgom kan paa anden Maade vinde ſin Bruds Hjerte; han kan ſtundom paa anden Maade faae hendes Ja, men Hjertets Ja faaes ikke derved. Mangen Brudgom nøies med et ſaadant Ja, da der kan være noget andet, ſom ligger ham mere paa Hjerte, end Hjertets Ja, men vor Herre bryder ſig kun om dette, alt andet er ham en Bederſtyggelighed. Han er den Eneſte, ſom ikke lader ſig ſtuffe af noget Skin, hvor ſtraalende det end er, men det er netop Sagen, at vi Menneſker lade os ſtuffe deraf, ſaa vi ikke forſmaae at benytte, hvad vi godt veed kan ikke fremkalde andet, end hvad der er et Skin, har derfor ondt ved at følge Apoſtlens Formaning: „lader Trusſel fare", ſkjøndt, om vi ellers veed, at Chriſtendom er fremfor Alt en Hjerteſag, vi maatte kunne forſtaae, at derved naaer Ingen til den. Skinnet er meget lettere at fremkalde, end hvad der virkelig er Sandhed, deraf kommer det, at de, ſom ikke nøies med at være Evangeliets Forkyndere, men gribe til Lovens Sværd og true med Død og Dom, de fremkalde, hvad der for Menneſker har Udſeende af noget Stort, hvad der gaaer Ry af trindt omkring

de saakaldte store Opvækkelser, saa man skulde tro, at Tusinder paa eengang var blevne Christne; saaledes er det ikke med Evangeliets Forkyndelse, der bliver Alt smaat og uanseeligt, som i vor Herres egne Dage, men det skal være vor Trøst, at, hvad der vindes ved Evangeliets Forkyndelse, er af en ganske anden Art end hvad der vindes eller synes at vindes paa anden Maade. Derfor seer man det saaofte, at de store Opvækkelser falde om en kort Tid bort, mens det bliver, som vandtes ved Evangeliet. Storm og Jordskjælv gjør stor Allarm, men vor Herre var ikke i dem, den sagte Susen mærkes neppe, men der var han tilstede og saaledes er det med Evangeliets Forkyndelse. Vi fristes alligevel til at gribe til Storm og Jordskjælv, fordi vi kan ikke lade os nøie med hvad den sagte Susen i al Stilhed virker, vi vil gjerne have Noget, vi ret tydelig kan see og føle paa, som kan fremstilles for Andre, som der kan meddeles Beretninger om, det ligger i den Natur, vi har tilfælles med den Verden, som vil bedrages, men det skal vi see at overvinde og ganske roligt blive ved Forkyndelsen af Evangeliet, som slet ikke gaaer ud paa andet end vise Folk hen til Daabspagten og Daaben og hjælpe dem til at blive derved ved at vise dem hen til det, vor Herre har givet os som Hjælp dertil. Saaledes skal Blomsten nok voxe — den bliver ikke til en stor Glimmerblomst uden Duft, men den voxer i al Stilhed, har sin Duft for

vor Herre, kommer ogsaa til at bære sin Frugt i den evige Kjærlighed.

Jeg veed nok, at ved at nævne dette sidste Ord, kan der fremkaldes megen Bekymring i mangt et Hjerte, hvor Blomsten virkelig er plantet, fordi det synes som netop denne Frugt mangler: Kjærligheden vil ikke ret komme. Den maatte jo vise sig deri, at vi bedre kan glæde os med de Glade, græde med de Grædende, bedre kan overvinde det Onde med det Gode, bedre bringe Offer for Andre end før den Blomst blev plantet, og det er netop, hvad vi synes er ikke Tilfældet. Er det Din Sorg? det maatte da idetmindste kaldes en god Sorg, en Bedrøvelse efter Gud, der maatte da ogsaa kunne gives nogen Trøst over den. Formodentlig vil den, som har en saadan Sorg, indrømme, det nytter ikke at tye andetsteds hen end til hvad os er givet af Gud, thi vi formaa ikke at lægge en Alen til vor Vext, om vi end bekymrede os derfor og at tage vor Tilflugt til dem, hvis Vidnesbyrd er Storm og Jordskjælv, hjælper i det høieste kun til at gjøre os endnu mere forknyt — der er hvad disse Tordenprædikanter skulde betænke, at de kun bringe de Levende Døden, medens de slet ikke bringe de Døde Livet — saa der er intet Andet at gjøre end at holde fast ved hvad vi har, og tro, at saa kommer det nok, hvad vi ikke har.

Alt hvad saa Herrens Menighed
End sukker for i Aanden,
Naar Tro og Daab vi holde ved
Oprinder efterhaanden;

vi skal kun ikke lade os forskrække af dem, som sige, at dermed tage vi os Sagen for let, thi Sagen er kun den, at de vil have os ind under deres Kur og, naar vi kommer der, da skal vi erfare, at det gaaer os som den blodsottige Kvinde, der satte Alt, hvad hun eiede, til paa Læger og det blev kun værre med hende. Nei der er intet Andet at gjøre end holde fast ved Tro og Daab og saa i Taalmodighed finde os i at Blomsten voxer langsomt og bærer sin Frugt i den Grad lidt efter lidt, at vi ikke engang kan mærke det, den naaer alligevel Maalet, som er den evige Kjærlighed,

Thi endnu er Guds Aand saa riig,
Saa mægtig og miskundelig
Som første Pinsedagen.

Saa er Evangeliet paa Fastelavnssøndag mig en velsignet Marie, der salver vor Herre med kostelig Salve, thi han er selv Blomsten, hvorom Talen er, saasandt som han er i sit Ord tilstede. Det minder os om vor Daab ved at føre os hen til vor Herres Daab, minder os ved Ordet, der blev talt over ham, om Ordet, der blev talt over os. Men Fastelavnssøndag er mig ikke blot dyrebar for sit Evangeliums

Skyld, men ogsaa for sin Epistel, som er den Eneste blandt alle Evangelier og Epistler, der klarlig viser os hen til Herrens Nedfart til de Dødes Rige. Denne Epistel er som en trofast Martha, der har maattet børe meget ilde som hun, er bleven skudt tilside, som var det ikke værd at agte paa, hvad den har at forkynde, men dens Røst er dog ikke forstummet og skal ikke heller. Denne Epistel viser netop hen til Blomsten, udbreder sit Lys over den og trøster alle dem, som sørge over at dens Frugt ikke ret vil komme frem, med, at, hvad her er begyndt, skal fuldkommes i Paradis, der skal Blomsten naae at bære sin fuldkomne Frugt. Vil Nogen sige, at saadan Røst bør ikke høres, som kun vil føre til, at man lader Blomsten skjøtte sig selv, saa svarer jeg: hvo, som ikke har den mere kjær, i hans Hjerte er den vist aldrig plantet, eller ogsaa er den visnet — hvo, som har den kjær, vil netop derved faae Lyst til at pleie den og frede om den saa meget omhyggeligere, fordi han kan gjøre det i det sikkre Haab, at det skal lykkes, at Maalet skal naaes.

Gud ske Lov for Fastelavnssøndag baade med dens Marie og med dens Martha!

Lidelseshiſtorien.

I.

„Men før Paaſkehøitiden, da Jeſus vidſte, at hans Time var kommen, at han ſkulde gaa ud af denne Verden til Faderen, da, ſom han havde elſket ſine Egne ſom var i Verden, ſaa elſkede han dem indtil Enden". Med diſſe Ord har Evangeliſten Johannnes indledet Jeſu Lidelseshiſtorie, han har kaſtet et Lys udover den hele Begivenhed, i hvilken den Kjærlighed, hvormed Jeſus elſkede ſine Egne, ſkulde ſtraale i den ſkjønneſte Glands. Ordene, hvormed Johannes indleder ſin Herres Lidelſe, lyde ſaa aldeles menneſkelige, at vi maa ſige, ſaaledes kunde de ogſaa have lydt om en anden from Mand, ſom blev ved at elſke ſine Venner i Dødens Stund, ſkjøndt vi vel maa ſige, at paa ingen anden from Mand, ſom har levet i denne Verden, paſſe Ordene ſaa fuldkomment, ſom paa ham. Men mærkeligt er det, at ſom Indledningsordene lyde ſaa aldeles menneſkelige, ſom handlede de kun om et Menneſke, ſaa aabenbarer Jeſu menneſkelige Natur ſig heller aldrig mere klart end netop under Lidelſen". „Mand i Lys, men Gud i Løn", gjælder viſtnok om hans hele Levnetsløb paa Jorden, men dog aldrig i den Grad, ſom under Lidelſen. Den guddommelige

Natur fremſkinner dog paa mange Maader, i hvad der ellers berettes os om Jeſu Levnetsløb; ſaaledes ſiges der om ham ved hans første Fremtræden ved Brylluppet i Kana, at han aabenbarede ſin Herlighed og hans Diſciple troede paa ham. Hvor menneſkeligt det end gik til ved dette Bryllup, idet Jeſus der var tilſtede, ſom Gjæſt med alle de Andre, ſaa ſkete der dog Noget, ſom kun kan tilſkrives hans guddommelige Natur; thi Forvandlingen af Vand til Vin var kun mulig for Guddomsmanden og noget lignende finder for detmeſte Sted ved hvad der ellers berettes os om Jeſus, men under Lidelſen ſee vi kun Manden i Lys, medens han kun er Gud i Løn, her ſkeer Intet, om hvilket vi maa ſige: det ſkyldes hans guddommelige Natur, fordi det er umuligt for den menneſkelige Natur. Vil man ſige: ſaaledes kan dog intet Menneſke være, ſom han var under ſin Lidelſe, ſaa kjærlig, hengiven og taalmodig kunde intet Menneſke være, ſaa maa vi dertil ſvare: jo, et virkeligt Menneſke, ſaaledes ſom h a n var, os liig i Alt paa Synden nær, kunde og maatte være ſaaledes, og det ſkal vi dog huſke paa, at Synden ikke hører med til Menneſkenaturen, ſaaledes ſom den fra Begyndelſen var ſkabt i Guds Billede. Et ſaadant Menneſke var Jeſus, thi da han paatog ſig Menneſkenatur, var det ikke den beſmittede, men den rene Menneſkenatur han paatog ſig. Jeg veed ikke et eneſte Træk i Lidelſeshiſtorie — dog hans Ord

til Røveren undtagen — om hvilket vi maa sige: her see vi den almægtige Guds Søn aabenbare sig. Han kunde have gjort det, som han ogsaa selv siger: „mener du ikke jeg kunde bede min Fader, at han skulde tilskikke mig mere end tolv Legioner Engle", men han gjorde det ikke. Vi mærke nok, at saaledes som han staaer ligeoverfor Pilatus, at den Almægtige staaer overfor den Afmægtige, som naar han siger: „Du havde aldeles ingen Magt over mig, naar den ikke var givet dig herovenfra, men den Almægtige vedbliver dog at være den Afmægtige, selv ikke engang i det Øieblik, da hans Bespottere ligefrem udæske ham til at vise sin Almagt, da de sagde: „Er han Christus og Israels Konge, den Guds Udvalgte, da frelse han sig selv og stige ned af Korset, saa vi see derpaa, saa ville vi tro ham", ikke engang da lod han sig bevæge til at vise sin Almagt og Svaret, hvorfor, lyder saaledes paa hans egen Læbe: „Skal jeg ikke da drikke den Kalk, min Fader har givet mig? Hvorledes skulle da Skrifterne fuldkommes, at det bør sig saaledes gaae til."

Vi saae ikke den guddommelige Natur under Lidelsen, men saameget klarere aabenbarede den menneskelige sig. Det ligger i denne, hvad der staaer i Psalmen: „vi Alle see med Gru vort Timeglas udrundet." Det kan nok komme dertil, at Mennesket i den Grad trænger til Afløsning og Udfrielse, at Længselen efter begge Dele og efter Hvilen hos Gud bliver saa stærk

at den menneſkelige Gru forat Timeglasſet er udrun-
det ſvinder bort, men i Regelen er det ſaarere umen-
neſkeligt end menneſkeligt, naar dette er Tilfældet, og
at det virkeligt ligger i den ſande Menneſkenatur at
grue for Døden, det viſer ſig bedſt derved, at den fand-
tes ogſaa hos Jeſus, thi anderledes kan vi ikke for-
klare det, at han ved det første Skridt mod Døden
og med denne klart for Øinene, begyndte at bedrøves
og ſkjælve og ſvarligen at ængſtes, idet han ſagde:
„min Sjæl er ganſke bedrøvet indtil Døden". Det er
noget lignende der fortælles om en af de frommeſte
Mænd, der har levet paa Jorden, Kong Ezechias,
da han fik det Budſkab: „beſkik dit Huus, thi du ſkal
dø og ikke leve", da vendte han ſig om til Væggen,
bad til Herren og ſagde: Herre, Kjære, kom dog ihu,
hvorledes jeg har vandret for dig i Sandhed og med
et retſkaffent Hjerte, hvad godt er for dine Øine, har
jeg gjort og Ezechias græd meget ſtærkt." Det kan jo
ikke hjælpe, at vi vil lade ſom var vi voxet Døden
ſaaledes over Hovedet, ſaa den ſlet ikke formaaer at
volde os nogen Gru, naar den nærmer ſig; vi veed
jo godt med os ſelv, at det ikke er ſaaledes, lad os
blot vogte os forat ligne de Hyklere, ſom paatage
ſig Skin af noget, de ſlet ikke har, og naar vi da føle
Dødens Gru, lad os da kun trøſte os med, at vi har
bedre Folk paa vor Side end de har, ſom roſe ſig
af at Døden er deres bedſte Ven, hvis Komme de ſee

med Længsel møde, thi vi har paa vor Side den Bedste blandt alle Mennesker, han, som blandt alle havde størst Grund til ikke at see Døden imøde med Gru, men gjorde det alligevel, netop fordi han var et Menneske. Jeg veed nok, at Dødens Venner, som i Grunden ingen Trøst behøve, eftersom den trænger kun Livets Venner til, har i denne Henseende som i saa mange andre søgt at berøve os Trøsten, ved at fortælle, at Jesus havde aldeles ingen Gru for Døden, det kunde han ikke have, saalidt som alle de, der virkelig er opvakt Christne, de har forsøgt paa mange Maader at bortforklare Jesu egne Ord, da han gik til Døden — men vi lade os ikke berøve Trøsten af hans Ord, vi, som nok kan ængstes ved at tænke paa den Gru, hvormed vi see Døden imøde, som var det et Vidnesbyrd om, at vi ikke hørte denne Jesus til; vi vil søge vor Trøst mod vor Gru for Døden, i den Gru for Døden, som fandtes hos ham, vi tro paa, og trøste os med, vi dele dette med ham og hvad vi dele med ham skal ikke blive os til Skade

Og Ligheden mellem Kong Ezechias og vor Herre Jesus bestaaer ikke blot deri, at de Begge grue for Døden, men ogsaa deri, at de Begge bede Gud om at udfries, thi det er dog aabenbar derpaa Jesu Bøn gaaer ud 3 Gange gjentaget, som da Paulus bad Gud om, at den Pæl, som var givet ham i hans Kjød, maatte aflade fra ham. Enhver af hans Bønner gaaer

ud paa, at denne Kalk maatte gaae fra ham, og der er vel ingen, som kan tvivle om, at ved denne Kalk tænkes der paa Døden, som han skal lide. Altsaa ogsaa derom tør vi bede til Gud, naar Døden truer, at den maa gaae forbi, om det er muligt, og at det er muligt, at den kan gaae forbi, uagtet det var bestikket, at vi skulde dø. det see vi paa Kong Ezechias, hvem Gud, netop for hans Bøns Skyld, tillagde 15 Leveaar. Der er maaskee dem, hvem Døden har været nær, som har bedt Gud, om at den maatte gaae forbi, og det skete — I skal ikke være bekymrede for hvad I har gjort, som om det var noget Ondt — jeg troer det er bedre at bede mod Døden end til Døden, som saa Mange sige de gjøre og mene, at de dermed ret gjøre noget godt — vi skal ikke ængstes, om vi har bedt mod Døden, heller ikke være bange forat gjøre det igjen, naar den truer, thi ogsaa her har vi ikke blot Ezechias paa vor Side, men en bedre Mand end han Jesus Christus. Og vi tør ikke allene bede mod Døden for os selv, men ogsaa for Andre — det gjorde Elias for Enkens Søn i Zarephtha, det gjorde Jesus for sin Ven Lazarus, det gjorde Paulus for Epaphroditus, det gjorde Luther for Melankthon — jeg nævner saa Mange og kunde nævne mange Flere, som har gjort det, skjøndt det jo er nok, naar vi veed, at vor Herre Jesus Christus har gjort det. Maaskee har ogsaa vi gjort det, og maaskee komme vi til at

gjøre det igjen og vi skal ikke ængstes, fordi vi har gjort det, heller ikke være bange forat gjøre det igjen, thi hvad Jesus har gjort, det kan vi trøstig gjøre. Det er menneskeligt at gjøre det og vi skal kun ikke bryde os om hvad de sige, som netop mene, at hvad der er menneskeligt er ogsaa ondt, som ophøie sig saa meget over alt det Menneskelige, at de sige, det kan aldrig falde dem ind at bede for et Menneskes Liv her paa Jorden, men kun at bede for ham om et evigt Liv i Himlen. Jeg tænker, vor Herre Jesus vidste lidt bedre end disse, at det evige Liv er bedre end det timelige. Dog bad han om det for sin Ven, han undte Søstrene den Glæde at faae deres Broder igjen, han undte Broderen den Glæde at samles her paa Jorden med Søstrene, ja han undte sig selv den Glæde at see Vennen endnu engang her i Verden. Saa menneskelig var denne Jesus; i den Grad kunde han føle med os, dele vor Sorg og vor Glæde — hvor er det Tusinde Gange bedre for Mennesket at have med det Menneske Jesus at gjøre end med de Umennesker, som sætte deres Ære i at træde alt det Menneskelige ned i Støvet. Vi veed det ligger som en uimodstaaelig Trang paa vort Hjerte at bede for vort eget Liv og bede for deres med, som vi elske, naar Døden nærmer sig — Gud ske Lov vi tør godt følge denne Trang, vi tør komme til vor Gud, med hvad der ligger os paa Hjerte, han skal høre det, selv om han ikke

bønhører det og vi skal aldrig angre, at vi har betroet os til ham i saadan Hjertenød.

Men hvergang Jesus bad, sagde han: skee ikke min, men din Villie". Hans Villie var at undgaae den Død, som truede, havde det ogsaa været hans Faders Villie, saa var det skeet. Men det var ikke hans Faders Villie, thi han vidste, at saa var hele Verden fortabt. Vidste Jesus ikke dette og vidste han det, hvorledes kunde han saa ville undgaae Døden, han, som selv var kommen forat frelse hvad der var fortabt? Ja jeg formaaer ikke at svare derpaa, saalidt som om Nogen vilde spørge: elskede da Faderen den fortabte Verden mere end sin eenbaarne Søn, siden han hellere vilde see hans Død end dens? Jeg veed, at saa elskede Gud Verden, at han bengav sin Søn den Eenbaarne, paa det, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have det evige Liv; men vi behøve ikke at spørge, om han elskede os høiere end den eenbaarne Søn; vi veed ogsaa at Jesus elskede os og netop, fordi han elskede os, bøiede han sin Villie under Faderens, men kunde, fordi han var et Menneske og følte som et Menneske, dog ikke lade være at sukke om Frelse fra Døden, om ellers Verden kunde uden hans Død frelses fra Døden. Da det ikke var muligt saa opgav han sin egen Villie, nu var den ikke mere hans Villie, og nu vilde han for Alvor, at Faderens Villie skulde skee, thi nu gjør han Alt, hvad han kan, til at

den maa ſkee, nu gaaer han ſelv den Død imøde, ſom er hans Faders Villie og afværger den ikke, ſkjøndt han havde kunnet det. Der er to Ting, ſom ligge i Jeſu Ord: ſkee ikke min, men din Villie, den ene: at han opgiver ſin Villie, den anden, at han gjør Faderens Villie; det Sidſte er det bedſte Vidnesbyrd om at det var Alvor med det Førſte, at han ikke opgav ſin Villie nødtvungen, opgav den, fordi nu var det hans Villie, at hans Faders maatte ſkee.

Det er et ſtort Ord dette: ſkee ikke min, men din Villie, ſaa meget ſtørre, jo inderligere Noget er vor Villie, vort Hjertes inderlige Ønſke. Det er et Ord, ſom er meget for godt til at ſpøge med eller til at bruge paa Skrømt, naar det vi ſige, vi opive ſom vor Villie, i Grunden ſlet ikke er vor Villie, ſom naar det Ord ſiges ved Menneſkers Dødsleie af dem, ſom i Hjertet helſt ønſke, at de maa dø, hvad endogſaa kan være Tilfældet med Forældre med Hensyn til deres Børn, naar de ønſke at være fri for den Beſvær, men dække det med at de er bedre gjemt, hvor de komme hen. Ja i Sandhed er det bedre for ſaadanne Børn at komme, hvor de komme hen, naar de kaldes herfra, end at blive hos ſaadanne Forældre. Er det, ſom Talen er om, ikke i Sandhed vor Villie, ligger det os ikke virkelig paa Hjerte, ſaa lad os aldrig tale om at vi opgive vor Villie, ſom gjorde vi det forat bøie os for Guds Villie, thi det er dog ligefrem Hykleri

— saa misbrug og vanær blot ikke Jesu store og hellige Ord.

Men er der Noget, som for Alvor er vor Villie, som i Sandhed ligger os paa Hjerte, som det laa Jesus paa Hjerte at undgaae Døden — da er det Tiden at benytte hans Ord, om vi kan, og sige: skee ikke min, men din Villie. Hvad vor Herre Jesus selv har lært os, at vi skal bede hans Fader om, det veed vi ogsaa er hans Faders Villie, derfor kan vi bede Fadervor, uden at tilføie det Ord: skee ikke min, men din Villie, men der er Meget, som ligger udenfor Fadervor, som ligger os paa Hjerte, efter Apostlens Ord tør vi jo i alle Ting fremkomme med vore Bønner og Begjæringer, men her er det saa, og netop naar hvad vi bede om, ligger os rigtig inderlig paa Hjerte, det gjælder om at sige: skee ikke min, men din Villie. Der er dem, som sige: vi kan ikke bede rigtig inderlig om Noget, naar det Ord skal føies til, saa bliver det en tvivlende, ikke en troende Bøn. Mon det da ikke var en inderlig Bøn, Jesus bad, da han sagde: tag denne Kalk fra mig — saa jeg tænker, vi har aldrig bedt saa inderligt. Vi kan bede af vort Hjertes Inderste: frels mig, frels dette Menneske fra Døden, og dog kan det lyde dybt inde i Sjælen: din Villie skee, ikke min. Jesus formaaede ikke ved den meest indtrængende Bøn at bøie Guds Villie, Paulus formaaede det ikke heller, skjøndt ogsaa han bad af

sin hele Sjæls Kraft — Ezechias derimod bøiede Guds Villie, Moses gjorde det ved sin Bøn, da hele Folkets Undergang var besluttet og Mange har kunnet gjøre det — deraf skal vi slutte, om det er muligt, som Jesus siger i Bønnen, da skeer det, da lader Gud sin Villie bøie, saa den bliver vor Villie, men, er det ikke muligt, som da Jesus bad, uden hele Verdens Død, eller, naar vi bede uden det bliver vor Fordærvelse eller deres, vi bede for, saa lader han ikke sin Villie bøie af vor Bøn, hvor inderlig den saa end er og det er dette, som synes saa haardt, naar vi for Alvor gjerne vil, at det maa skee, som vi bede om, er dog en stor Trøst, giver netop Mod til i alle Ting at bede trøstig, bede af al vor Magt, fordi vi veed, han lader sig ikke overtale til at sige Ja, naar han veed, dette Ja vilde blive vor Fordærvelse, vilde vi bitterligen komme til at angre at have fremfaldt. Han elsker os for høit til at lade sig overtale til at gjøre os noget Ondt. Derfor skal vi kun ganske rolig bede ham om alt, hvad der ligger os paa Hjerte, saa inderligt vi kan; er det muligt, da skeer det, og d e t skeer, som ellers ikke vilde være skeet, mange Gange bøier han sin Villie for vor Bøn, saa han siger, som Jesus til den kananæiske Kvinde: „Dig ske som du vil". Og jeg troer, at naar det ikke skeer, som vi bede, saa opfyldes det paa en anden Maade. Bønnen er ikke glemt, den er skrevet dybt i hans Hjerte, den er ihukommet som Corne-

lius's Bøn og naar Tiden er der, saa opfyldes den anderledes, men bedre, end som vi bad, da skal vi vel ogsaa komme til at sige: Gud skee Lov vi fik det saaledes og ikke som vi bad!

Men det Første ved det Ord: skee ikke min, men din Villie, det er at vi opgive vor egen Villie. Men det kan skee paa en saadan Maade, at det var bedre om vi ikke opgav den, det kan skee med Forbittrelse, afmægtigt Raseri og Had mod Gud, saaledes, som der fandtes idetmindste Noget af hos Jonas, da Ninive skaanedes, det kan ogsaa skee i Fortvivlelse over, at Guds Villie skal sættes igjennem og vi kan ikke hindre det; det kan endelig skee med hvad Verden kalder Resignation, som er en haabløs Underkastelse, en Opgivelse med det samme af ethvert Haab, som Pigen, der udbrød: jeg *har* lovet, jeg *har* elsket.

Saaledes er det ikke vor egen Villie skal opgives; Sagen er den, der ligger noget meer i det Ord: skee ikke min, men din Villie, og det er, at Guds Villie kommer istedetfor vor Villie, saa nu vil vi hans Villie med ligesaa stor Iver, som vi før vilde vor egen. Saaledes var det med Jesus, han vilde for Alvor sin Faders Villie, da hans egen var opgivet, han vilde ikke blot, at den skete, medens han selv laa afmægtig villieløs, thi han vilde selv fuldkomme Faderens Villie ved at gaae i Døden.

Det bliver ogsaa kjendetegnet paa, om vi virke-

lig har opgivet vor Villie, at vi i Sandhed vil, at Guds Villie maa ſkee. Vi maa ikke ſige, ſom det ofte ſiges: lad det nu bare gaae ſom det kan, jo galere jo bedre, nei det ſkal ikke gaae ſom det kan, men ſom Gud vil, og vi ſkal hjælpe til hvad vi kan, da ſkal det gaae bedre end om det var ſkeet, ſom vi vilde. Naar vor Villie en opgivet, ſaa maa Guds Villie komme i dens Sted og den ſkal vi ſaa i Sandhed ville. Der gives Forhold i Livet, hvor vi ſlet ikke kan andet end lade Guds Villie ſkee og ikke blot bøie os derfor, nødtvungne, men være tilfreds dermed, og, om det er os muligt glade derved, ſikkre paa at det Bedſte ſkeer, ſom da Jakob lod Benjamin fare, hvor haard det end holdt og udbrød: „ſaa tager Eders Broder, gjører Eder færdige, og drager til Manden. Og Gud den Almægtigſte, lade Eder finde Barnhjertighed hos Manden og ſende Eders anden Broder og Benjamin.“ Jakob kunde ikke andet end lade ſin Benjamin fare og give baade ham og ſig ſelv over i Guds Haand; det er jo ſaa ofte Tilfældet vi ikke heller kan andet og naar vort kjæreſte Haab ſlaaer Feil, naar vi miſte hvem der er vor Benjamin her paa Jorden, da ſkal vi altid huſke paa, at ſkjøndt Verden pleier at kalde den ulykkelig, ſom ſkuffes i ſit kjæreſte Haab: intet Menneſke bliver ulykkeligt, fordi Guds Villie ſkeer, vi blive det kun, naar vor egen ſkeer, trods Guds Villie, eller vi ikke vil bøie os for denne.

Men det kan ogsaa være saaledes, at vi selv kan bidrage til at Guds Villie skeer, og da skal vi dermed bevise, at det er Sandhed, at hans Villie er bleven vor Villie. Vor Herre har jo ogsaa sin Bestemmelse med os, hvor han vil, at vi skal være og virke her paa Jorden og det kan godt være, at det ikke er saa let en Sag, at faae hans Villie til at være vor Villie, men da gjælder det om at sige, som der staaer i Psalmen:

Jeg være vil
O Jesu mild,
Hvor du mig helst vil have

og saa at gjøre hvad Gavn vi kan der, hvor han os helst vil have. Dermed skal vi bevise, at der er Sandhed i Ordet: skee ikke min, men din Villie. Det er kun lidt, hvad vi kan gjøre forat fremme, hvad der er Guds Villie, mod hvad Jesus formaaede, men vi kan trøste os med hvad der staaer i Psalmen:

Og gjør vi kun det lidt vi kan
Som gamle Folk og Svage,
Da faae vi hvad *han* kalder *Ret*
Som gavmild sig forregner let
Vil heller gie end tage.

Fordi Guds Villie skete med Jesus og han lod den skee, som var det hans egen, derfor er den tungeste Steen løftet bort for alle dem, som tro paa ham — han tømte den Kalk, som ikke kunde tages fra

ham, derved er den bittreſte Kalk taget bort fra os — der kan endda være mangen Kalk for os, ſom kan være bitter nok, men den bittreſte Kalk er taget bort; thi vi er frelſt fra Døden, ſom er Syndens Sold — ſaa var det altſaa bedſt det ſkete efter Jeſu Ord: ſkee ikke min, men din Villie. Saaledes er det altid bedſt; hvor vi ikke kan ſee det nu, der ſkal vi faae det at ſee — ſaa lad den ſkee, lad os bøie os for den ſaa glade og tilfreds, ſom det er os muligt og lad os gjøre vort Bedſte, for at den kan ſkee, ſom i Himlen ſaaledes ogſaa paa Jorden. Det vil jo gjerne være ſaa, at hans Villie ikke rigtig vil paſſe til vor, at der er nogen Modſtrid derimellem, men lad os blot øve os i at bøie os for hans Villie, øve os i at give efter, ſom det blev ſagt til os ſom Børn at vi ſkulde, ſaa kommer der en Tid, da hans Villie falder ganſke ſammen med vor Villie og det er, naar han tager os bort fra Alt, hvad der trykker og plager og giver os Hvilen i ſit Paradiis. Saa ſkete det med Jeſus, Dagen derpaa ſkulde han allerede være i Paradiis, da var den bittre Kalk tømt til Bunden — men da han ſkulde tømme denne, da han var i Døds-Angeſt, ſaa hans Sved blev ſom Blodsdraaber, da kom en Engel af Himlen, for at ſtyrke ham. Før Guds Villie falder aldeles ſammen med vor Ville, naar det er ſaa, at det koſter haard Strid for os at bøie os for Guds Villie, naar den bittre Kalk ſkal drikkes, da kommer og-

saa en Engel fra Himlen, forat styrke os, det er skeet tiere end vi ved, det skal netop skee, naar ogsaa vi er i Døds Angest og da er Timen os saa nær, som den var for Jesus, at være med ham i Paradiis til evig Tid.

Naar Guds Hjælp tøver.

Imorgen skal det blive bedre.

Dermed har jeg trøstet mig og mangt et bedrøvet Hjerte. Imorgen skal det blive bedre; ja med Guds Hjælp. Af saa hurtigt? Ja kjæreste Hjerte, imorgen, om Gud vil; jeg siger ikke: Imorgen skal du være uden Kors. Nei! enhver Dag bringer sin Plage med sig. Jeg siger, imorgen skal det blive bedre. Hør det! Herrens Godhed er hver Morgen nye. Jer. Beg. 3, 23. Bryder Morgenen frem, bryder en ny Godhed frem dermed, den nye Godhed bringer dig nye Kraft i Aanden, den nye Kraft gjør dit Kors lettere, da er det allerede bedre med dig end igaar. Saa ofte du skuer en nye Dags Lys, saa tænk derpaa, tak Gud og sig: Gud skee Lov! det er allerede bedre med mig. Kommer Morgenen, og det tykkes dig Bedringen bliver borte; lad ikke Modet synke, men sig med David:

Min Sjæl bier paa Herren, den vogter fra den ene Morgenvagt til den anden. Pſ. 130, 6. Saaledes maa det være. Paa Gud maa man bie; thi kommer end ikke idag den Morgen, paa hvilken du finder Lindring, ja ſaa kommer den imorgen. Paa Gud maa man bie. Hvor mange Timer har Gud ikke ventet paa dig. Hvor længe venter du ikke ofte paa en god Ven? Ei! ſaa overvind dig ſelv, og hold ogſaa et Par Timer ud til Guds Ære. Jeg vil ſætte min Bedrøvelſe et Maal: Hjælpen kommer visſelig, om end ikke idag, ſaa dog imorgen. Kommer Hjælpen ikke, ſaa kommer dog Trøſt; kommer Trøſten ikke, ſaa kommer dog Kraft. Dagen, der bringer en Morgen, bliver heller ikke borte, den kommer, hvis Gud vil. naar hans Ære og vort Gavn kan blive fremmet, Han veed vel, naar det er det Bedſte. Hans Tøven er ingen Nølen. Derfor vil jeg være ſtille i Aanden og haabe paa Herrens Godhed.

Hvo ikkun lader Herren raade,
Og paa ham ſætter al ſin Liid,
Ham vil han fri fra al Slags Vaade,
Og redde af al Nød og Strid.
Hvo al ſin Liid til Herren ſlaaer,
Hans Haus paa ſandig Grund ei ſtaaer.

(Af „Dr. H. Müllers aandelige Hviletimer.")

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan beſtilles paa alle kongl. Poſtkontoirer i Riget, hvor Priſen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Poſtforſendelſen forbundne Omkoſtninger.

C. G. Iverſens Forlag. — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse

Udgivet af F. E. Boisen, Præst.

Nr. 5. Den 1. Marts 1866. 15. Aarg.

Tale

ved

Missionsmødet i Aalborg

den 10. Novbr. 1865.

af P. Chr. Kierkegaard.

Denne Tale vilde jeg gjerne henlede alle „Budstikkens" Læseres Opmærksomhed paa og troer nok at kunne indestaae dem for, at det ikke vil fortryde dem at læse den. Missionssagen selv omtales kun forteligen i Slutningen af Talen paa en saadan Maade og med et saadant Forbehold, at jeg troer, selv de, som har Betænkeligheder ved den Maade, Missionssagen drives paa blandt os, her kan følge med. De egentlige Missionsvenner vil maaskee føle sig mindre tiltalt deraf, allerede af den Grund, at selve Talen ikke synes tilstrækkelig nok henvendt til at anbefale Missionssagen. Mig

synes, jeg kan skjønne, Talen har egentlig et andet Formaal til sin Hovedopgave. Texten er Jesu Ord til Peter: „Simon, Simon, see Satanas begjærede Eder at sigte som Hvede, men jeg bad for dig, at din Tro ikke skal aflade; og du, naar du engang omvender dig, saa styrk dine Brødre.“ Jeg vilde sige, at Talen gaaer ud paa at give os en Paamindelse om ikke at tage os det for let med vor Christendom. Men, hvem er det, som derved menes? Disse betegnes saaledes i selve Talen pag. 13.: Ikke taler jeg nemlig her til Saadanne, som der forøvrigt vistnok findes mange af midt i den saakaldte Christenhed, der hidindtil enten aldeles ikke ere blevne førte til noget virkeligt Bekjendtskab med Herren, eller som vel endog have vægret sig derved og have kastet det fra sig. Og Talen er følgeligen da heller ikke om, hvad Herren nærmest maatte have at sige til Enhver af dem, ligefra det første indledende „Kommer hid til mig“, og til det sidste rædselfulde „I have ikke kjendt, ikke villet kjende, Eders Besøgelsestid“. Jeg taler kun til Eder og til mig selv, saamange som dog have begyndt at spørge efter Herrens Veie, at vi maatte vandre i hans Ansigts Lys. Og ind i den Kreds er det saa jeg vilde spørge, om vi ikke skulde have et Indtryk af, at Herren ogsaa idag henvender et Advarsels og Paamindelses og Vækkelses Ord til os, i Lighed vel med det

til Simon Peter, som vi hidtil idag have dvælet ved." Og dog kommer det mig for, at Paamindelsen er henvendt til en endnu engere Kreds; jeg troer, den er egentlig rettet til dem, som holde sig til den kirkelige Anskuelse — vi er jo bleven paamindede af den Mand, som nærmest dertil var berettiget, da det er hans eget Navn, som benyttes, om ikke at benytte den Benævnelse, som bruges af dem, som staae udenfor denne Kreds — og vil grumme gjerne være fri for at bruge denne Benævnelse, men da disse Folk dog maa betegnes paa een Maade, saa har jeg gjort det som ovenfor skeet. Det er altsaa til dem, som jeg nu mener, Ingen vil kunne tage Feil ad, jeg troer Paamindelsen om ikke at tage det for let med Christendommen isærdeleshed er henvendt. Jeg har egentlig ikke noget Bestemt i Talen at grunde denne Mening paa, men det er dog Indtrykket, jeg har faaet deraf og som jeg neppe bliver ene om at faae. Vil man sige, det kommer af Du føler dig selv truffen, som det gjerne gaaer efter Ordsproget, saa svarer jeg: det kan godt være, og jeg holder det just ikke for noget slemt, at jeg føler mig truffen, det er vel bedre end blot at føle Andre truffen. Paamindelsen angaaer den Maade, hvorpaa vi tage det baade med Forsagelsen og Troen. Det vil deraf sees, at Biskoppen holder sig endnu til begge Dele, som det, hvorpaa Alt kommer an i vor Christendom. Ethvert lille Vink om at Kierkegaard endnu

gaaer med os, jeg mener de Trufne, eller dem, som skulde træffes og „strider med os af een Sjæl, for Evangelies Tro", er dyrebart, nu endog mere end i forrige Tider, nu mere end før Hyrdebrevet, thi at det var os, som deri var sigtede, skulde vi vel ikke let tage Feil ad, men den Maade, hvorpaa det traf, var — jeg taler for mit eget Vedkommende — ikke til Lægedom, men til Saar, ikke til Trøst, men til Bedrøvelse, ikke til Forvisning om, at vi stod sammen i een Aand, men til Tviol derom. Denne Tale gjør godt i Modsætning til Hyrdebrevet, skjøndt jeg skal ikke nægte, den vilde have gjort endnu, mere godt, om dens Forfatter endnu bestemtere havde vedkjendt sig Samfundet med dem, til hvem jeg troer, det nærmest sigtes, om vi derved kunde være blevne endnu mere forvisede om, at vi have ham med os ligesom i gamle Dage, da vi menneskelig talt betragtede ham, som vor Næstoverste, — der kunde paa nærværende Tid være en særegen Opfordring til at vedkjende sig dette Broderskab — men som Paamindelsen her kommer, kan vi godt tage imod den og sige Tak til. Spørgsmaalet rettes til Enhver især, om vi ikke have en Tilbøielighed til at gjøre et eller andet Forbehold, baade med Hensyn til Forsagelsen og Troen, saaledes at hvad den Første angaaer, vi nok „ville staae imod og skye, hvad vi fra Opvækkelsens og Omvendelsens Begyndelse have erkjendt at stamme fra Djævelen, men deimod

have ikke nogen ubetinget Billighed til at see Mere og Mere draget ind under den Betegnelse" — og hvad den Sidste (Troen) angaaer, vi nok ville gjøre et Forbehold om at Trængselen maa være stakket og let efter vor Vurdering snarere end efter Herrens, saa det ligger os kun al for nær, enten at forstaae det, som et dristigt Billedsprog, hvad vi høre og læse om at tage Korset op hver Dag og saaledes at følge Herren eller om det synes at blive strengt Alvor dermed, at udbryde omtrent som Simon Jonas Søn: „Gud forbyde det og dette skee os ingenlunde." Jeg har i disse Ord seet en stille Hentydning til, hvad der gaaer under Navn af den glade Christenhom og netop deraf har jeg sluttet, til hvem Paamindelsen egentlig er henvendt. Jeg veed, den angaaer i al Fald ogsaa os, selv om vi ikke særlig er meent, og, er det saaledes, da skal det være langt fra mig deri at see nogen Grund til Fortørnelse mod Biskop Kierkegaard, thi det synes mig klart, han frygter for Idskeielser af dem, som han dog vist betragter som sine Troesbrødre i inderligste Forstand og selv om denne hans Frygt er, som jeg haaber, overdreven, jeg skylder Kierkegaard saa meget, at jeg derpaa gjerne vil anvende Davids Ord: „Slaaer retfærdig Mand mig, det er Kjærlighed; tugter han mig, det er Olie for mit Hoved, mit Hoved undrage sig ikke! ja, medens jeg lever, beder jeg for dem, naar det gaaer dem ilde."

Hvad nu Forbeholdet med Hensyn til Forsagelsen angaaer, da er det ganske rigtig, at vi gjøre et saadant, imod at Mere og Mere ubetinget drages ind under den Benævnelse. Det er Kampen for Frihed og Danskhed, som vi ikke vil have draget ind under denne Benævnelse, og vi mene at det er berettiget, at vi gjøre et saadant Forbehold, eftersom vi ikke kan skjønne andet, end at der er frå Fleres Side en Bestræbelse efterat gjøre det. Det er saa langt fra, vi vil have Kamp for Danskhed og Frihed dragen ind under Djævelens Gjerninger og Væsen, at vi meget mere henregne Opgivelsen deraf forat henhøre under denne Benævnelse og skal aldrig indrømme, at Krigens ulykkelige Udfald er at betragte som en Straf af Gud, for hvad vi i denne Henseende har gjort, snarere, for hvad vi har forsømt. Imidlertid nævnes denne Kamp her ikke som det Mere og Mere, der drages ind under Benævnelsen af Djævelens Gjerninger og Væsen, og efterat vi har gjort et bestemt Forbehold mod at dette skeer, saa skal jeg for mit Vedkommende være saare villig til at erkjende, at det gjøres haardt behov, at have et vaagent Øie henvendt paa Alt, hvad der hører hjemme i Mørket for, naar det opdages, det da maa forsages og jeg kan beilig tage mod en Paamindelse og sige Tak dertil.

Hvad nu det angaaer, at vi ikke vil tage Korset op, saa er det vist ganske rigtigt, at vi ømme os ved

Korset, vil helst undgaae det saameget som muligt og vil fremfor Alt ikke lave os selv et saadant, som vor Herre ikke lægger paa, ikke forlanger af os at bære, — men paa den anden Side skal jeg for mit Vedkommende villigen indrømme, at jeg gjerne vil liste mig udenom mangt et Kors, hvorom det dog nok var Meningen, at jeg skulde bære det, at jeg gjerne vil læmpe mig, saa jeg kan slippe, hvor jeg ikke skulde slippe og derfor kan vi ogsaa her med Tak tage mod Paamindelsen. Jeg har godt en Følelse af, at vi kunde have nødigt at tage det mere alvorligt med vor Christendom, men jeg veed ofte ikke, hvorledes jeg skal bære mig ad dermed og det synes mig, at det hverken kan hjælpe vor Herre, andre Mennesker eller mig selv, om jeg vilde paalægge mig en eller anden Plage, om jeg vilde gaae med sure Miner — i det Hele taget vilde jeg nødig have at gjøre med Noget, som for mig var Hykleri.

Paamindelsen i denne Tale gaaer heller ikke ud paa Sligt, men kommer saa alvorsfuldt, indtrængende og hjerteligt, at vi kan Alle tage mod den og see til at faae saamegen Gavn deraf, som det er os muligt. Jeg skal kun med Hensyn til den „glade Christendom", som der maaskee ganske lempelig sigtes til, bemærke, at mig synes det er netop den, det skorter os paa, og jeg kan tit, naar jeg tænker paa al vor Lykksalighed, undre mig over, at vi ikke altid kan gjøre den halte Mand i Apostlernes Gjerninger det efter, der gik omkring,

ſprang og lovede Gud. Man gjør for megen Ære ad os ved at ſigte os for ſtærkt for den glade Chriſtendom, kun at vi erkjende, at det er den, der ſømmer ſig for hvem, der troer.

Den første Halvdeel af Talen indeholder efter Texten en lille Levnetsbeſkrivelſe af Petrus, ſaa ſkjøn, at man, efter at have læſt den, kunde døie en langt ſkarpere og mere nærgaaende Paamindelſe end den, ſom gives. Jeg vil ſaa inderlig gjerne, at „Budſtikkens" Læſere ſelv læſer Talen og derfor vil jeg ikke afſkrive ſaameget af den, men et Stykke ſkal dog ſtaae her, ſom Vidnesbyrd om, at det er ſkjønt, hvad der ſkrives om Petrus. Forfatteren vil vise, hvorledes denne bad ſit Fadervor, før han endnu havde boiet ſig under Jeſu Ord om ſin Lidelſe og Død. „Ske din Villie, ſom i Himlen ſaa paa Jorden", — ja det havde han viſtnok ſagt mangengang; men et Forbehold havde der været ved den Bøn: dog at du ikke vil vor Herres og Meſters Død, nei dette ſkee ham ingenlunde. „Komme dit Rige", havde det lydt fra hans Læber, og „Helliget vorde dit Navn". Men et Forbehold havde der været derved i hans Hjerte; thi den høieſte Aabenbarelſe af Guds Helligheb, af Naaden og Sandheden i deres Enhed, formedelſt hvilken Sonnen ſkulde fremſtilles ſom Naadeſtolen ved Troen paa hans Blod, ſaa Gud maatte være retfærdig og dog retfærdiggjøre dem, der ere af Troen (Rom. 3, 21. 25. 26), den frabad han ſig ſna-

rere end at ſtunde efter den; og Guds-Rigets Komme det var han ikkun da længſelsfuld efter, naar det kunde gaae udenom Døden, ikke naar det ſkulde finde Sted gjennem Herrens Død til Seir over Døden. Men naar der bedes med Forbehold, saa hindrer Menneſket ſig ſelv i at bede saaledes, at han kan faae, og hans Glæde kan blive fuldkommen (Joh. 16, 24). Og hvor der bedes med Forbehold, der maatte derhos Sjæl og Hjerte kun altfor ſnart".

Det er en lang Tale, 27 tættrykkede Sider. Jeg har ofte undret mig over, hvorledes Biſkop Herslebs Prædikener kunde holdes og høres. — Biſkop Kierkegaards Tale har Lighed med disſe, ikke blot i Længden, men ogſaa paa anden Maade f. Ex. i den hyppige og ſkjønne Anvendelſe af Skriftſprog. Jeg er aldeles ſikker paa, at denne Tale har været hørt med ſpændt Opmærkſomhed, at Ingen har fundet den for lang. Det er viſt gaaet paa ſamme Maade med Biſkop Herslebs Prædikener. Ordſproget ſiger rigtignok: „korte Prædikener og mærkelige — korte Bønner og hjertelige", men naar Prædikenerne bare ere mærkelige, ſaa faaer det at være hvad det kan med Længden, og mærkelig vil jeg visſelig kalde denne Prædiken. Jeg vil derfor ſlutte med det gamle Ord: „tag og læs".

Lidelseshiſtorien.

II.

„Gud ſtaaer de Hoffærdige imod, men de Ydmyge giver han Naade", dette Ord er udgaaet fra den Mand, ſom dette Stykke af Lidelseshiſtorien iſær handler om, Apoſtlen Petrus. Det var noget Oplevet, han da nedſkrev og ſom han viſt ofte har udtalt og han har viſt ikke nedſkrevet det uden at tænke paa, hvad der var ſkeet ham ſelv, ligeſom han viſt ogſaa, da han ſkrev om Jeſus: „han ſkjældede ikke igjen, da han blev overſkjældt, han truede ikke, da han han led, men overlod Alt til ham, ſom dømmer retfærdigt", har tænkt paa hvad han ſelv oplevede hin Nat, da Herren blev forraadt, da han ſelv handlede værre imod ham end de, ſom overſkjældede ham og truede ham. Den Fordeel havde dog Petrus af ſine dybe Fald, at han lærte Jeſus at kjende ſom den, der ſtaaer de Hoffærdige imod, men giver de Ydmyge Naade; det blev ham derved givet, at tale om ham af Hjertets Erfaring, at vidne om, hvad han havde oplevet, og det er ſaa ſtor en Fordeel, at vi nok kan forſtaae, at Jeſus, ſom vidſte, at alt dette ſkulde hændes, Petrus paa en overordentlig Maade, netop ſagde til ham: „naar du ſaaer omvendt dig, ſaa ſtyrk dine Brødre". De er jo bedſt til at

hjælpe andre, som selv er bleven hjulpne, fordi de selv har været i Nød og er bleven udfriede, som Apostlen jo ogsaa skriver, at vi skal trøste Andre med den Trøst, hvormed vi selv er bleven trøstede af Gud Det sees saa tit, at Folk med saare ringe Lærdom og ringe Gaver kan udrette langt mere end de Lærdeste og meest begavede Mænd og Svaret paa, hvorfor? kan da vist med Sandhed lyde: fordi Hine tale om, hvad de har erfaret, vidne om, hvad de har oplevet, disse har det kun af Lærdom, hvad de har hørt eller læst. Derfor skal vi takke Gud, om der dog gives en lille Kreds, hvori vi har oplevet Noget, allerhelst tale derom og ikke bryde os saameget om, at det for en stor Deel bliver det samme altid, thi i Grunden kan vi kun tale i Sandhed om, hvad vi selv har oplevet og derom tale tusind Gange bedre end om hvad vi nok saa godt har lært. Men misforstaae kun ikke dette, som var Meningen, vi skulde fortælle vor egen Omvendelseshistorie — jeg har idetmindste faaet saameget af den Slags, at jeg ikke lettelig skulde tilraade Nogen, at tage den Traad op.

Det er idetmindste ikke bleven os opbevaret, at Petrus har fortalt sin Omvendelseshistorie, det maatte da være, at han er den egentlige Forfatter til Beskrivelsen af sit Fald i Marcus Evangelium — men visselig har Petrus talt af hvad han selv havde oplevet, der er maaskee ingen, som har gjort det i høiere Grad

end han og ingen har maaſkee udrettet ſaa ſtore Ting ved ſin Tale ſom han.

Der var en Tid, da han var ſaare glad ved a hans Broder Andreas vilde tage ham med til den Herre ſom han havde fundet; da var der ikke Tale om, a Petrus vilde være over alle de Andre, da var han glad ved blot at være med — da var han ydmyg og da blev han ogſaa ophøiet, thi da fik han ſit Klippenavn. Der var en anden Tid i hans Liv, da han endnu var ſaa lille i ſine egne Tanker, at han ſagde: „Herre! gak ud fra mig, thi jeg er en ſyndig Mand", ogſaa dengang blev han ophøiet, thi da fik han den ſtore Forjættelſe: „frygt ikke, fra nu af ſkal du fange Mennesker." Men forunderligt nok, i Samfund med Jeſus, under en oprigtig Bekjendelſe af hans Navn, voxede han til han blev ſtor, ſtørre i ſine egne Tanker end godt for ham, ſaa ſtor, at han endog vovede at gaae irette med ſin Mester, forarget over hans Forudſigelſe af hans Død, ſaa han tog ham afſides, ſtraffede ham og ſagde: „det ſkee dig ingenlunde". Da blev han ydmyget, thi Jeſus ſvarede: „viig bag mig Satan, thi du er mig til Forargelſe".

Dog var det ſtolte Sind ikke knækket — der maatte mere til. Jeg veed nok, at der er meget Skjønt ved de Ord, hvormed han hiin ſtrækkelige Nat tilſagde Jeſus ſin Troſkab; jeg veed nok, det var oprigtig meent og tydede paa, der var Kjærlighed i Hjertet til Jeſus,

men de bære alligevel Hoffærdighedens Kjendemærke netop derved, at Peter sammenlignede sig med Andre, og ophøiede sig over dem. „Om end alle de Andre vil fornægte dig, saa vil jeg dog aldrig fornægte dig". Saaledes sagde ogsaa Phariseeren i Templet: „jeg takker dig Gud, at jeg ikke er som andre Mennesker, eller som denne Tolder". At sammenligne sig med Andre og ophøie sig over dem, er netop Hoffærdighedens Kjendemærke. Jeg veed nok, at saadanne Ord, som Peter sagde, kan et Menneske komme til at sige i Ydmyghed og Peter har maaskee siden efter mange Gange sagt dem; det maa komme dertil med os, at vor Tro staaer og falder ikke med de Andre, men er bygget paa en fastere Grund — men som disse Ord dengang lød paa Peters Læber, bare de Hoffærdighedens Mærke, derfor maatte Gud staae ham imod. En lille Ydmygelse fik Peter allerede i Urtegaarden, da Jesu Ord lød til ham: „Sover du Simon, mægter Du da ikke at vaage een Time med mig", men at det ikke hjalp fees allerede af Peters Selvtægt, da han paa egen Haand, uden at vente paa Herrens Samtykke, greb til Sværdet, forat forsvare ham dermed. Heller ikke Irettesættelsen, han fik for dette, mægtede at bøie ham, af! saa maatte han bøies dybere, han maatte falde, forat kunne opreises.

Han var vel sagtens glad over at han slap ind i den Ypperstepræst's Palads, hvem det saa end var, der hjalp ham ind, og ahnede neppe, at d e r skulde

Faldet skee. Mærkeligt er det, at hans Selvtægt i Urtegaarden nu blev et Bidrag til at gjøre Fristelsen saameget haardere, Faldet saameget dybere. Nu kom han til at bøde for det Sværdslag, Ingen bad ham om. Malkus Frænde bragde Peder til det dybeste Fald, thi sigtet forat have forgrebet sig paa Malkus, begyndte han at forbande sig: „jeg kjender det Menneske ikke, om hvem I tale", men det Menneske var Jesus Christus. Saavidt kom det med Peter. Hans Herre bad i Urtegaarden tre Gange om denne Kalk maatte tages fra ham, men hvergang han bad, smeltede hans Villie meer og meer sammen med hans Faders, saa den sidste Bøn er kun som et sagte Suk, hvorved han overgiver Alt i Faderens Haand. Disciplen gjentager sin Fornægtelse tre Gange, men bestandig stigende til det naaer den forfærdelige Høide, saa den ender med en Forbandelse over sig selv til Stadfæstelse paa, at han ikke kjendte dette Menneske — det var ham, om hvem han engang havde sagt: „Herre, hvor skal vi gaae hen, du allene har det Livsens Ord". Hanen galede anden Gang — den vækkede ham ikke. Hvem kan da læge dette Hjerte? Saares maa det først, men ikke til Døden. Judas gik hen og hængte sig selv; han faldt i haarde Lægers Hænder, det kunde have skeet med Peter — hvor forfærdeligt, om det var bleven Udgangen — men han faldt i Guds Barmhjertigheds Hænder. Haarde Ord havde bragt ham paa Judas's Vei, det

kan vi vel forſtaae, men et mildt Ord, at høre ſit Navn nævne af Jeſu Mund: høre et Simon, Simon! eller et: Petrus, Petrus! det kunde vel her have hjulpet? Men han fik intet Ord at høre — jeg tænker, der har ikke været det Ord til, han kunde have taalt at høre. Der maatte Noget til, ſom var endnu mildere end det mildeſte Ord. „Herren vendte ſig om og ſaa paa Peder.“ Jeg gjorde forleden opmærkſom paa, hvorledes den hellige Skrift afholder ſig fra alt, hvad der er lagt an paa at røre. Her er viſt Exempel, ſom overgaae alle de Andre. Skulde vi have udtrykt dette, ſaa var det neppe ſkeet uden at ledſage dette Blik med en Beſkrivelſe af, hvorledes det var. Skriften nøies med dette Ene: han ſaae paa Peder, og ſandelig vi kan ſpare os alle vore Beſkrivelſer, ſaa matte ſom vore Efterligninger af Solens og Maanens Glands, ſkjøndt disſe ſom hine er lagt an paa at gjøre Virkning. Der ſtaaer det ſimple, det ubeſkrivelige Ord: „Herren vendte ſig om og ſaae paa Peder.“ Jeg troer ikke, at nogen Kunſtner har vovet ſig til at male dette Blik — det er ſikkert nok, det ſkulde mislykkes, ſelv for den ſtørſte blandt dem Alle. Nu ſkete det, hvad David havde forudſagt: „Jeg vil undervise dig og vise dig Veien, ſom du ſkal vandre, og jeg vil ledſage dig med *mine* Øine.“ Nu blev Peter ved dette Øie ledſaget tilbage til Indgangen af Urtegaarden, da Jeſus ſagde til ham: „førend Hanen ga-

ler to Gange, skal du fornægte mig tre Gange" og han blev ledsaget udenfor, for at græde bitterlig. Det var vor Herres milde Øine der ledsagede ham, det var ikke de Øverstepræsters onde Øine, derfor tog Peder ikke samme Vei som Judas.

Der stod han og vi har Lov til at tænke over, hvad der har rørt sig i hans Hjerte. Jeg tror ikke, vi gjør nogen Gavn ved at forsøge paa at drage det frem, men bedre i al Stilhed at nøies med at tænke paa, at han græd bitterlig. Det Ord „bitterlig", har vi ikke selv lagt til, for at forstærke Ordet græd, men det har Skriften selv føiet til, Skriften, der er saa sparsom som Naturen, der er ligesom angst for Alt hvad der kan synes at være lagt an paa at røre — her maatte det dog føies til, han græd bitterlig — saa har det ogsaa været bitterligt.

Nu var Peder bleven ydmyget, men de Ydmyge giver Gud Naade, saa maatte det ogsaa ske her. Naar, og hvorledes blev han da opreist? Med et Blik blev han knust, med et Ord blev han opreist. Det var Ordet, som Kvinderne bragde ham fra vor Herre og fra den aabne Grav." Forkynder Disciplene og P e d e r, at han gaaer forud for Eder til Galilæa." Jeg ved ikke af, at noget andet Ord har lydt til Peder før dette, det var hans Navn, han da fik at høre, det var skikket til at opreise ham og netop Navnet: Peder, vidnede om, at han ikke blot skulde tilligemed

de Andre, have Deel i Opstandelsens Herlighed, men ogsaa beholde sit Hædersnavn, efter hvilket han vistnok ikke skulde være Klippen, hvorpaa Herrens Menighed hviledе, men dog vedblive at være Klippemanden og derfor ogsaa beholde den Hædersplads, der ved dette Navn var blevet ham indrømmet. At han senere paa Jesu Spørgsmaal: „elsker du mig", svarer: „Herre! du kjender alle Ting, du veed, at jeg elsker dig", det vidner om, at han troede selv paa sin Oprejsning, og han fik da ogsaa Stadfæstelse derpaa i Herrens Svar: „vær en Hyrde for min Hjord".

Saaledes havde da Peder selv erfaret, at Gud staaer de Hoffærdige imod, men de Ydmyge giver han Naade, og det er, hvad vi alle maa komme til at erfare og til at opleve. Hoffærdigheden, som boer i os, maa bøies ligesaavel hos os, som hos ham, ellers er det umuligt, at hvad Jesus har erhvervet ved sin Død og Opstandelse kan blive os tildeel. Al den Synd, som findes hos os, gjør ikke Naaden umulig, thi det er Synderе, Jesus vil gjøre salige, men Hoffærdigheden gjør den umulig, thi den bestaaer netop i, at vi ikke vil have Naade; bilde vi os ind, at vi selv har, hvad netop Naaden vil give, saa udelukke vi denne, thi saa er der ingen Plads for den. Naar vor Herre kalder paa os, som han kaldte paa Peder fra Begyndelsen, da maa vi følge med Glæde, tage mod Kaldelsen, fordi vi føle, at vi trænge til hans Naade, netop fordi

vi ikke har, hvad Naaden vil ſkjænke os: Retfærdigheden for Gud. Er det Hjerte kun hos os, ſom gjerne i Troen vil tage imod Naaden, da bliver den os ſkjænket og vi blive Jeſu Diſciple i Daaben og faae vort Navn, om ikke et ſaa ſtraalende ſom Petrus-Navnet, ſaa dog et Navn, ſom indſkrives i hans Hjerte og i Livets Bog. Men ſom det netop var under Samfundet med Jeſus, at Hoffærdigheden atter voxede op hos Peder, ſaa han tilſidſt meente at være bedre end alle de Andre, ſaa gaaer det ligedan med os, netop i dette Samfund er Friſtelſen til Hoffærdigheden ſtørre end noget andet Sted. Verden kan ogſaa friſte dertil ved Alt, hvad den har at byde os, men det er altſammen kun Smaating mod hvad der bydes os i Samfundet med vor Herre. Jo ſtørre, helligere og ſaligere de Ting er, ſom bydes os, deſto ſtørre er Friſtelſen til Hovmod. Naar et Menneſke paa Grund af Titler, Rang, Rigdom, Talenter, Skjønhed bilder ſig ind at være bedre end andre, da er han mere forfængelig end hovmodig. men bilder han ſig ind paa Grund af de aandelige Gaver, ſom Chriſtendommen ſkjænker, at være bedre end andre, da er han hoffærdig, og bliver denne Hoffærdighed ikke bøiet, ſaa han ſeer, at det er Altſammen Naade, og at han intet har, ſom han ikke har annammet, da udelukker han ſig igjen fra det Altſammen, thi ogſaa her ſtaaer Gud de Hoffærdige imod. Derfor maa vor Herre ogſaa yd-

myge og bøie sine egne Disciple; det forstaaer han paa mange Maader, men lader dem ogsaa falde i Fristelse, som Peder og lader dem bukke under for den, men han gjør det kun, for atter at opreise dem og skjænke dem sin Naade. Derfor er det gavnligt at blive ydmyget, det forstod David godt.

Har vi erfaret dette, har vi oplevet det? Ja lidt deraf maa vi vel have oplevet, om vi ellers er komne i Samfund med vor Herre. Vi er jo faldne tit nok i Fristelse til at have oplevet det. Hvad der saa ydmygede os, hvad der smeltede vort Hjerte, det maa vi vel ogsaa have erfaret var den samme Kjærlighed, hvormed Jesus ydmygede sin Discipel Peder. Jeg veed ikke, om vi har ført saa store Ord om vor egen Dygtighed, som Peder førte om sin — maaskee har vi skammet os derved — men hovmodige Tanker har der været nok af, som ikke blev bedre derved, at vi dækkede dem med et falsk Skin af Ydmyghed, men vi har vist ogsaa erfaret, at hvergang saadanne hovmodige Tanker gjorde sig gjældende hos os, var vi Faldet nærmest. Vort Fald blev ikke saa mærkeligt, jeg kunde sige, saa berømt som Peders, men det blev ikke mindre kjendt af vor Herre, blev det vel ogsaa for os selv. Der ligger du nu igjen, du, som troede, du stod saa fast, at du kunde ikke falde, det har vi vel saa ofte maattet sige til os selv, naar det Onde vandt Magt over os, saa har vi vel ogsaa bedre erfaret, hvad der ligger i dette

Ord: „Herren vendte sig om og saae paa Peder", bedre end ved at læse det Hundrede Gange. Davids Ord opfyldes jo endnu: han ledsagede mig med sit Øie — det var Jesu Kjærlighed, der aabenbarede sig her paa hvad Maade det saa end skete, og det var den, som smeltede os.

Jeg veed ikke, om vi gjorde Peder det efter, da han gik ud og græd bitterlig — vi staae tilbage for ham i saameget, vel ogsaa i den bitterlige Graad, men lidt af denne har vi vel ogsaa kjendt — Bedrøvelsen efter Gud, som virker Omvendelse til Salighed, kan ikke være fremmed for dem, som høre Jesus til og vel maa vi prise Gud, som ikke har afmaalt, hvor dyb den skal være, det har kun Mennesker gjort, som vilde have en Retfærdighed ud af den, Noget, hvoraf de kunde hovmode sig over Andre og benytte til at nedtrykke dem med. Vor Herre seer her som altid kun paa et oprigt Hjerte og han har tit taget den Bedrøvelse for god, som maaskee kun var en Bedrøvelse over, ikke at kunne græde bitterlig som Peder. Vi trængte dog til Trøst, til Oprejsning, thi det Spørgsmaal kom ogsaa op i vort Hjerte: vil han, kan han endnu kjende sig ved dig?

Det var ved at høre sit Navn nævne, Peder fandt Trøst og Oprejsning? Har vi ogsaa oplevet dette? Vi saae os omkring allevegne og lyttede til alle Sider i saadant kummerfuldt Øieblik — da hørte vi vel ogsaa

vort Navn lyde fra det Sted, hvor det første Gang løb, dengang vor Herre gav os det, det løb endnu fra det samme Sted, thi han er trofast, som gav Forjættelsen — saa har vi vel fundet Trøst og Opreisning ved at søge derhen, hvorfra Navnet løb; der kastede han saa vore Synder bag sin Ryg i Havets Skjød til en evig Forglemmelse og naar han saa spurgte os: elsker du mig? da turde ogsaa vi svare: „Herre! du kjender alle Ting, du veed, at jeg elsker dig."

Og maatte det med Graad end ske,
Al! saadant Svar jeg gav,
Saa vil du naadigt til mig see,
Og tørre Taaren af.

Saa gik vort Liv hen med Fald og Opreisning, men vi lærte under alt dette, at Peders Ord er sandt: „Gud staaer de Hoffærdige imod, men de Ydmyge giver han Naade", og som vi lærte det, lærte vi ogsaa at tale derom, som om Noget, vi selv har oplevet, og hvergang vi kunde det, da blev vort Ord ogsaa godt til Andres Trøst og Opreisning. Vi lærte ogsaa, at Ingen kunde hjælpe os uden Jesus Christus, saa maa vi da ogsaa sige med Peder: „hvor skal vi gaae hen, du har det evige Livs Ord". Saa holde vi da fast ved dette og slippe det ikke, ihvor saa gaaer — maaske bliver vort sidste Fald i Dødens Stund, naar den bittre Fjende falder over os i sin Vælde, men da skal ogsaa vor sidste Opreisning blive i den samme Stund

og vi skal høre vort Navn nævne af hans egen Mund og dertil Forjættelsen knyttet: idag skal du være med mig i Paradiis.

Men er det ved Kjærlighed, ved milde Ord vi selv er bleven baade bøiede og opreiste, saa skulde vi dog ogsaa lære, at handle mod andre, som der er bleven handlet mod os, vi skulde lære at lade de haarde Ord, lade Trusel fare. Man indrømmer i Almindelighed, at man kommer videst med det Gode, med Kjærlighed, men, naar det kommer til Stykket, saa griber man dog til det Haarde, saa tager man snarere til Staven: Ve, end til Staven: Mild; saa gjør Præster, saa gjør Skolelærere, saa gjør Forældre. Hvoraf kommer dog dette? Det kommer af, at man har lettere ved at tage til det, man har nok af, end til det, man har saare lidt af, Nok af Haardhed, Lidt af Kjærlighed. Men lad dem gribe til Staven: Vi, som tro de kommer videst med dem, som selv er dreven frem ved den — vi, som tro, at Staven: Mild er den bedste, som selv ved den er bragt saavidt som vi er, lad os gribe til den og lad os aldrig ombytte den med den anden, fordi de sige, vi udretter Intet med den; Staven Mild har baade bøiet og opreist os igjen — vi skal ingen anden bruge — den hører vor Herre til.

Om en Chriſtens Glæde.

Altid glad. 2 Cor. 6, 19.

Er mit Symbolum. Hvad kommer det dig ved? Sørg du og lad dit Hjerte fortæres. Jeg gjør det ikke. Vil Djævelen gjøre mig forſagt, jeg byder ham Hovedet frem, og ſiger: Pak dig Djævel! Altid glad, er mit Symbolum. Veed du det ikke? Er jeg ſyg? Ufor-knyt; Lazarus, hvem Jeſus havde kjær, var ogſaa ſyg. Joh. 11. 3 Kjærligheden har ſit Aag, jo tungere det bliver paalagt, des tjenligere er det. Gud ſlaaer os med Riſet; men han freſſer os fra Helvede. Ordſp. 23, 14. Saa mange Aar har jeg været ſund, hvor-for ſkulde jeg ikke ogſaa til Guds Ære være ſyg et Par Uger. Afverling er god. Have vi annammet det Gode af Gud, og ſkulde ikke ogſaa modtage det Onde? Job. 2, 10. Sjælen er Gud ſkee Lov, ſund. For mit ſyge Legeme har Gud den allerømmeſte Omhu. For det lille ſyge Barn ſørge Forældrene meeſt. Gud veder-qvæger mig paa mit Sygeleie, og hjælper mig af mine Sygdomme. Pſ. 41 4. Hvad kan jeg ønſke mig mere? Bliver jeg bagtalt? derfor ikke bedrøvet. Maatte min Jeſus ikke ogſaa høre, at han var en Viindranker, Tolderes og Synderes Ven. Matth. 11, 19. Jeg raaber til den Allerhøieſte, han ſender Bud

fra Himmelen, og hjælper mig fra min Bagtalers Spot. Min Samvittighed nager mig ikke; den gaaer frem for tuſinde Vidner. Skulde det bedrøve mig, at man taler Ondt om mig, da jeg intet Ondt har gjort? Ak nei, hellere glæde mig. Om min Bagvaſker ſkrev en Bog imod mig, og jeg ſkulde tage den paa mine Skuldre, og ombinde mig den, ſom et Hoved-Smykke. Job. 31, 35, 36. Jeg veed jo, hvad min Jeſus ſagde: ſalige ere I, naar Menneſkene for min Skyld beſpotte og tale allehaande Ondt imod Eder, og lyve det, være glade og trøſtige, det ſkal blive Eder belønnet i Himlene; thi ſaaledes have de forfulgt Propheterne, ſom vare for Eder. Matth. 5, 11—12. Overfalder mig anden Nød og Trængſel? Uforſagt. Et Lem kan ikke have det bedre end Legemet. Naar alle de gaae tilgrunde ſom ere i Skibet, hvorfor vilde jeg da alene blive tilbage? Lad dem ſørge, der ingen Tro have. Jeg er forvisſet om, at Israels Vogter ſover ikke, ei heller ſlumrer. Pſ. 121, 4. Der er dog endnu en Gud i Himmelen, ſom tænker vaa mig, og ſørger for mig. Haver jeg forſkyldt en ſaadan Lidelſe med mine Synder, ſaa vil jeg gjøre Bod og ſøge Naade. Den Gud, der har tilſagt alle bodfærdige Syndere Naade og Tilgivelſe, han vil ei heller bortſtøde mig arme Synder. Miſter jeg endog min Ven, Barn og Huſtru, Modet vil jeg dog ikke tabe. Gud har givet det, Gud har taget det, Herrens Navn være lovet.

Job. 1, 21. Gud bliver dog hos mig. Døden er kun en Adskillelse, den er intet Tab. Den jeg elskede, den elskede Jesus ogsaa. Med ham var han nærmere forenet, end med mig Jeg maa unde min Jesus det, og ikke misunde min Ven Himmelen. Mister jeg min Eiendom? endnu ved godt Mod. Mit Gods er ikke min Gud. Hvad siger jeg Gods? ja var det ægte Gods, havde det ikke kunnet gaae tabt. Det var dog ikke mit, men min Guds. Hvorfor skulde jeg lade det fortryde mig, at give tilbage, hvad der kun er laant mig? Jeg lider dog endnu ingen Nød. Jeg takker Gud for det jeg har, og har allerede forglemt, hvad jeg havde. Med Føde og Klæde er jeg tilfreds. En stor Byrde er borttagen fra mig, at jeg des lettere kan stige til Himlen. Hvor godt er det for mig? Mangen Kornmark er fordærvet af for megen Sæd. Mangen skjøn Green sønderbrudt af al for megen Frugt. Jeg tænker endnu stadig paa min Frelsers Ord: Hvor vanskelig vil en Rig komme i Guds Rige. Marc. 10, 26 Kameel-Puklen er borte, nu kan jeg desto lettere krybe igjennem Naale-Øiet. Godset er borte, Sorgen er borte; jeg er endnu een Gang til saa glad, som jeg før var. Jeg vil sige dig kort og godt hvad jeg mener: Mit Hjerte er saa fast forenet med Gud, at Intet kan bedrøve mig, uden, vel at mærke, hvad der kan fortørne Gud.

(Meddeelt af Sørensen.)

Chr. Scrivers opbyggelige Lignelser

Solen. 23. Juli.

I et gudfrygtigt Selskab kom Talen paa Solen, og en af de Tilstedeværende sagde: Gud lader sin Sol hver Dag opgaa over Onde og Gode. (Matth. 6, 45.) Og desværre! de Onde agte ligesaa lidet derpaa som Fæet, og selv de Fromme tage det heller ikke altid tilstrækkeligt til Hjerte. Hvor faa Mennesker leve der ikke under Solen, som ved at skue denne over al Maade herlige Skabning føle sig opmuntrede til at prise og elske den almægtige Skaber? Seneka omtaler et yppigt og vellystigt Menneske, som i mange Aar hverken havde seet Solen gaa op eller ned; om Aftenen, naar den gik ned, havde Vinen allerede tillukket hans Øine, og om Morgenen, naar den stod op, havde han endnu ikke udsovet; dette Menneske har den Dag idag, saa tykkes mig, ogsaa iblandt dem, som kalde sig Christne, mange af sin Lige. Og dog er Solen et saa herligt Under af Guds Almagt, Godhed og Viisdom, en saa stor Velgjerning for alle Mennesker, for hele den synlige Skabning. Saaledes fremstiller ogsaa Frelseren os den i de anførte Ord, og han siger ikke uden Grund „Sin Sol". Gotthold bemærkede hertil: I har talt meget vel; men tillad mig dog at jeg endnu føier noget til. Den al-

mægtige, gode og vise Skaber har ret majestætisk afbildet sig selv i dette herlige Under. Solen er, som en viis Mand har sagt, en synlig Gud, og Gud en usynlig Sol. Betragtet igjennem de store Perspektiver, viser Solen sig som et stort Hav, der stedse bølger af opstigende Dampe, og som den smeltede flydende Ærts, naar den i Smeltehytterne staaer i store Kar, og damper med en Røg, som er blandet med Lys og Ild. Man slutter heraf, at den ikke blot er Kilden til det naturlige Lys, men ogsaa Udspringet for alle drivende Kræfter, — ligesom Naturens Hjerte, Verdens Sjel. — Seer, saaledes er vor Gud! Et evigt Kildespring, hvorfra alt, hvad der er godt, strømmer ud; en altid brændende, fjærlig Ild; et evigt lysende, herligt Lys; et altid levende, virksomt og skabende Væsen, fra hvem Alt hvad der er til, har sit Udspring.

Solen. 24. Juli. (Andet Billede.)

Men lader os nu ogsaa fremdeles betænke! Guds Børn maa være Guds Efterfølgere, maa være Sole paa Jorden. Guds Barmhjertighed er hver Morgen ny (Begræd. 3, 23); Solen gaaer hver Dag op med Glæde og et Guds Barn fornyer hver Dag sit Forsæt,

at tjene, raade, hjelpe enhver, og er, efter ſin Guds Vis, villigere til at give, end en Anden til at tage. Saa umuligt det er, at Solen kan være uden Lys, ſaa umuligt er det ogſaa, at en ſand Chriſten kan være uden Kjærlighed, uden Velvillie, Tjenſtvillighed, uden Begjærlighed efter at gjøre det Gode. — Herre Jeſu! Du er mit Hjertes Sol og Saligheb! Findes der noget Lys, Kraft, Villie, Attraa hos mig, — er det altſammen fra Dig. Min Gud lyſer og virker igjennem Solen, og Du igjennem mig. Jeg tillægger ikke mig noget Godt, men beder blot, i Naade at tilgive mig, at jeg ſaa ofte er til Hinder for Din Godhed og formørker Dit Lys med min Skygge!

De duftende Smaablomſter.

25. Juli.

Derpaa gik de ned i en Blomſterhave, og Gotthold fortſatte: Synes Billedet af Solen Eder, at være høit, ſaa betragter de ſmaa Blomſter, en Fiol, en Roſe, en Nellike, — ſom voxe op af Jorden og ſtaa ved Eders Fødder. Seer de folde ſig muntert ud, for at tjene Eder; de opſende beſtandigt en kraftig, liflig Duft,

for at oplive og glæde Eders Hjerte; jo nærmere I holde dem til Eder eller gaa til dem, desto mere fornemme I deres Kraft. Saaledes er vor Gud! Vi finde ham aldrig uden Livskraft, uden udstrømmende Kjærlighed og Godhed; jo nærmere vi staae ham i Aand og Tro, desto mere nyde vi hans Godhed. Det er hans Glæde, naar han kan gjøre os Godt. (Jerm. 32, 41.) Han vil gjerne elske os. (Hos. 14, 5.) — Men lader os ikke forglemme, at vi maa være ligesaa! Vort Hjerte maa udfolde sig som en Rose og ligesom dufte af ideel Godhed, Kjærlighed, Velvillie, Sagtmodighed og Tjenstvilligheb.

Af Grundtvigs Sang-Værk.

Der ſtander et Træ i vor Guds Paradis.
Det haver ſaa deilige Blade,
Og alle ſmaa Fugle de ſjunge dets Priis,
Kun Perle-Dugdraaber det bade,
Og aldrig har Løvfald det yndige Træ,
Som blomſtrer og bærer i Ly og i Læ
Af ſkytskde, grønklædte Bjerge!

Langt mere end Bjerge, det volder den Flod,
Som rinder med himmelblaa Vande,
Den haver ſin Kilde i Livs-Træets Rod,
Og aldrig den løber til Strande,
Men ſyv Gange ſlaaer den om Træet ſin Bugt,
Afbilder dets Krone med Blomſter og Frugt,
Indløber ſaa hvor den udſpringer!

En Ceder ſaa høi og ſaa rank over Muld,
End ei har paa Libanon Stade,
Der er ingen Eeg med ſaa vældig en Bul,
Ei Bøg med ſaa yndige Blade!
Sig Blomſterne ſnoe til en ſyvfoldig Krands
Og Farverne alle har Regnbue-Glands,
Og Frugten er himmelſke Druer!

Og alle Smaa-Fugle i Guds Paradis
De klækkedes ud i dets Grene,
De kvidbre, de fløite, de ſlaae til dets Pris,
I ſmeltende Toner og rene,
De bruge ei Søvn og bære ei Had,
De leve af Perle-Dugdraaber paa Blad,
De ſkade ei Blomſt eller Drue!

I Skyggen ſig fryder en Dyre-Flok tam.
Blandt Blomſter af alle de Bedſte,
Men der uden Skrømt leger Løve med Lam,
Og der lege Ulve med Heſte,
De ſmage ei Græs, thi de leve af Luft:
Af alle Smaa-Blomſters den liflige Duft,
Og Flodens de rindende Bække!

O, Hvem kan os viſe til Paradis Vei!
Herolderne kun, ſom udraabe:
Saa ſiger vor Herre: Vin-Træet er Jeg:
I er mine Grene tilhobe
Og Faderen Selv er den Urtegaards-Mand,
Som lover at gjøre hvad Almagten kan,
Og „lyve" er hvad Han kan ikke!

O Brødre og Søſtre, ſaa mange, ſaa faa,
Som troe det, hvorpaa vi er døbte,
Og vil i Guds Rige indgaae med de Smaa,
Vor Moder i Chriſten-Tøi ſvøbde!

O, tre Gange Naade og syv Gange Held!
Vi drak af det dybe, det himmelblaa Væld,
Hvoraf stiger Solen den klare!

Med Aanden vi er i vor Guds Paradis,
Almægtige Ord er ei komme,
Og leger vort Hjerte til Faderens Pris,
Med Legemet skal vi der komme!
Hvad dunkelt men sødt vi i Støvet fornam
Da Ansigt til Ansigt vi skue med Ham,
Som virker alt Godt i os Alle!

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. G. Iversens Forlag. — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst.

Nr. 6. Den 15. Marts 1866. 15. Aarg.

Lidelseshistorien.

III.

Da Jesus var i Jerusalem forat lide Døden, da var han der for sidste, men ikke første Gang, thi første Gang han var der, i sin Manddomsalder, havde han sin berømte Samtale med Nikodemus, som, skjøndt den førtes i Nattens Stilhed inden fire Vægge, er bleven mere navnkundig end hvad der i denne Verden er bleven udtalt i Tusinders Paahør. Da han dengang drog tilbage til det Land, han kaldte sit eget Fædreneland, var det han paa Reisen havde den mærkelige Samtale med den samaritanske Kvinde, hun, som begyndte med at være en Spotter, men endte med at blive et saadant Vidne om ham, at hun drog en Skare af Samaritanere til ham „der bade ham, at han vilde blive hos dem; og han blev der to Dage. Mange Flere troede for hans Tales Skyld, og de sagde til

Kvinden: vi tro nu ikke længere for din Tales Skyld, thi vi har selv hørt og vide, at denne er sandeligen den Verdens Frelser, den Christus." Om disse Samaritaner saa bevarede, hvad de havde hørt af ham, det kan vi ikke afgjøre, men vist er det dog, at da Philippus flere Aar efter kom til Samaria Sted og prædikede Christus for dem, da fandt han et aabent Øre for Vidnesbyrdet og der blev dannet en Menighed af dem, som troede, da Apostlene kom til.

Samaritanerne have aflagt et sanddru Vidnesbyrd om hvorledes Mennesker komme til Troen paa Jesus og til Samfund med ham, idet de først nævne Kvindens Tale og dernæst, at de havde hørt det af ham selv, thi Kvindens Tale om Jesus er det Vidnesbyrd, som maa gaae forud, forat Hjertet kan blive opladt til at modtage, hvad vi høre om Jesus selv, Ordet af hans egen Mund, som naar det høres og bevares i Hjertet gjør os til hans Disciple.

Vi har i nærværende Stykke af Lidelseshistorien et mærkeligt Vidnesbyrd om Sandheden af Simeons Spaadom: „denne er sat Mange i Israel til Fald og Oprejsning", thi de mange Mennesker, som hørte det Vidnesbyrd, Jesus aflagde om sig selv for Ypperstepræsten, at han var den Guds Søn, sagde omtrent det samme, som Samaritanerne: „hvad have vi ydermere Vidnesbyrd behov, thi vi have hørt det af hans Mund: „og hvad de havde hørt af hans Mund, det

var netop, hvad Samaritanerne ogsaa havde hørt og blev dem, som vi har Grund til at tro, til Opreisning, men blev hine, som vi har ligesaa stor Grund til at tro, til Fald; hvad de havde hørt, benyttede de til Anklage mod ham, forat føre ham til Korset, mens de selv raabte: „hans Blod komme over os og vore Børn."

Saaledes kan Sagen vende sig til begge Sider: til Liv og Død; Herrens Ord er som det tveæggede Sværd, som saarer til begge Sider, til den ene som Dræbekniven til Døden, til den anden, som Lægekniven til Livet. Guds Ord er derfor saa langt som muligt, fra at være som det, hvorom man siger, at det hverken gjør Ondt eller Godt, det er, som Apostlen skriver for Nogle en Dødsens Lugt til Død, for Andre er Livsens Lugt til Liv. Men Livet er intet andet Sted at finde end i dette Ord, derfor maae vi vende os dertil, om end vi ved, det kan volde Døden. Derfor maa vi høre Kvindens Tale, thi det er den, der skal oplade Hjertet for Ordet. Hvad er saa det for en Tale, som vi kan kalde Kvindens Tale? Det er det Vidnesbyrd, som i den hellige almindelige Kirke aflægges om Herrens Ord, som vi kan høre baade af Læge og Lærde, som selv tro paa dette Ord. Vi maa vel kunne forstaae, at det var en Fryd for hiin Kvinde, at kunne aflægge et Vidnesbyrd om den Herre, som havde talt til hende selv, at hun har betragtet det som

ſin ſtørſte Ære, at det var for hendes Tales Skyld Samaritanerne førſt troede paa vor Herre, at det var langt fra at volde hende Sorg at høre, at nu troede de ikke længere for hendes Tales Skyld, efterſom Grunden ikke var den, at de forkaſtede den, men kun, at de havde hørt det af ham ſelv, hvad hun havde ſagt dem, havde ſaaledes faaet det at høre af ham, at de ſelv vidſte det. Det ſkal da ogſaa være vores Fryd, om vi maa føre denne Kvindens Tale for Mennesker, og det ſkal være vor ſtørſte Ære, om de maatte komme til at tro for denne vor Tales Skyld, om de maatte ſige, at de tro nu ikke mere for dennes Skyld, fordi de har hørt det af ham ſelv, hvad vi havde vidnet om ham for dem. Vi ſkal aldrig ſætte vor Tale høiere end til at være Kvindens Tale og blot bede vor Herre, om vi maatte kunne føre denne ſaaledes, at den maatte virke hvad hendes Tale virkede, og alle dem, vor Tale virker paa, ſkal vi viſe bort fra os ſelv hen til ham, forat de kan høre det af ham ſelv, ſaa de ogſaa maatte kunne ſige, men i en bedre Mening end dem, der førte ham for Pilati Domſtol: „hvad have vi nu ydermere Vidnesbyrd behov, thi vi have hørt det af hans Mund?“

Det vil vi da, ſom tro paa ham, ogſaa gjerne gjøre: viſe bort fra os og hen til ham, naar blot det var muligt, at de, for hvem vi føre Kvindens Tale, kunde høre det af hans Mund, ſom Samaritanerne og Hine i Lidelseshiſtorien. Vi vil jo dog ikke, at de

skal tro paa os, det er jo dog ikke til vor egen Ære, vi føre Kvindens Tale, vi vil jo ikke, at de skal gjøre Afguder af os, vil i denne Henseende ogsaa minde dem om det sidste Ord i Johannes Brev: „mine Børn! vogter Eder for Afguder!“ Ja det ville vi, naar det blot var muligt, at vi saaledes kan henvise dem til Jesus, at de kunde høre det af hans egen Mund, hvad vor Tale har vidnet om. Vi kan jo henvise dem til den hellige Skrift og navnlig til de Ord, som der er optegnede, som Jesus talede, da han gik her paa Jorden. Ja det kan vi og det skal vi ogsaa og minde dem om, at de Berøensere fik et godt Vidnesbyrd af Paulus, fordi de saae selv efter i Skrifterne, om det forholdt sig saaledes, som han talede til dem. Men er det ligesaa godt, som at kunne henvise dem til Jesu Person, til et Ord, som de kunne høre af hans egen Mund, henvendt netop til dem? Mon det havde været ligesaa godt om Kvinden kunde have givet de Samaritaner, til hvem hun havde talt, en saadan Bog, som den, vi har at henvise til, som at de kunde vende sig til ham selv og høre det af hans egen Mund? Vi skal falde det en høit velsignet Ting, at vi kan i Skriften finde Kvindens Tale stadfæstet, at vi der kan læse, hvad Jesus fordum talede paa Jorden, men ham selv kan det dog ikke erstatte, han er dog bedre end sin egen Bog, og bedre er det at faae et Ord af ham selv, henvendt netop til os selv, end at læse alle de Ord, han

talede, medens han gik her i Verden. Hverken Kvindens Tale eller Skriften kan erstatte os ham, saa havde vi kun Kvindens Tale, om den saa lød paa de meest veltalende Præstelæber, og denne Tale stadfæstet i Skriften om hvad han selv engang talte, vi stod dog langt tilbage for de Samaritaner, som havde ham selv, og kunde høre det af ham selv, henvendt til dem, til Enhver især af dem — Sagen er jo ikke blot at komme til at tro paa ham, men at faae ham selv, indpodes i ham og blive Lemmer paa hans Legeme, og det skeer hverken ved at høre Kvindens Tale eller ved at læse Skriften, men kun ved at komme til ham og modtage Livets Ord af ham.

Men er dette da muligt? Ja vi paastaae, det skeer i hans Sacramenter. Vi sige, han er der ligesaa fuldkommen tilstede, som da han stod midt iblandt Samaritanerne eller ligeoverfor sine Dommere, midt iblandt sine Fjender, vi paastaae, at der lyder Ordet af hans egen Mund, ligesaa levende, som det nogensinde lød til Mennesker, medens han gik paa Jorden, og at det lyder henvendt til Enhver i Beslyndighed, som der kommer til ham. Vi kan ikke pege paa ham for det kjødelige Øie, fordi han vil ikke sees af os, før den yderste Dag, vil, at vi skal tro uden at see, fordi kun det er saligt, vi sige, at netop fordi han ikke er synlig tilstede i Legems Skikkelse, derfor lader han sit Ord lyde paa et Menneskes Læber, som Moses lød paa Arons, men,

saavist som det var Moses Ord og ikke Arons, saavist er det ogsaa hans Ord og ikke det Menneskes, hvis Mund han benytter — vi paastaae, han taler selv et Ord saa levende, som da han talte til Mennesker paa Jorden, og spørge de: hvormed vi da bevise, at det er saaledes, da svare vi: derved, at det skeer som Ordet lyder, han giver og bevarer Livet hos dem, som tro; der skeer Vidundere saa store, som kun han kan udrette, naar han taler sit Ord.

Vil man svare: vi tro ikke, at han er anderledes tilstede i Sacramenterne end han ellers er allevegne tilstede, tro ikke, at han der taler paa anden Maade selv end som vi kan høre om ham i Kvindens Tale eller læse om ham i Skriften — da kan vi ikke henvise Saadanne til ham, thi vi kan hverken hente ham ned fra Himlen eller hente ham op fra Afgrunden; de troe formodentlig ikke heller, at han udretter noget Vidunderligt i sine Sacramenter, men jeg troer ikke heller, at disse er kommen til at tro for Kvindens Tales Skyld, thi det gik den Tale, naar den var bedst, netop ud paa, at vor Herre Jesus Christus er i sine Sacramenter og uddeler der ved sit Ord det evige Liv til alle dem, som det annammer. De, som er kommen til at tro for Kvindens Tales Skyld, de vil ligesaa godt lade sig vise hen til Jesus, hvor han nu findes, som Samaritanerne lod sig vise hen til ham udenfor Staden, og naar de kun vil det, saa skal de ogsaa

nøk komme til at sige: „nu tro vi ikke for Kvindens Tales Skyld, thi vi har selv hørt og vide, at denne er sandeligen den Verdens Frelser, den Christus".

Det er visseligen en ubeskrivelig stor Guds Naade, at vi endnu kan søge hen til Jesus selv og høre Ordet af hans egen Mund, saa vi hverken skal nøies med Kvindens Tale om ham eller med Skriftens Vidnesbyrd om hvad han har talt, men det skal vi huske paa, at hine Mennesker, som var med at forsamle vor Herre, havde ogsaa hørt det af hans Mund og dem blev det til Døden. Derfor gjælder det om at høre, hvad han taler til os, som David siger: to Gange, med Øre og med Hjerte og dernæst gjemme det i et smukt og godt Hjerte, thi sandt er, hvad hiin Kvinde udraabte: „saligt det Liv, som bar dig, de Bryster, som du diede", men det skal ikke glemmes, hvad Herren føiede til: „Ja salige ere de, som høre Guds Ord og bevare det". Vi skal ogsaa huske paa, at han har sagt, at Djævelen vil tage Ordet af Hjerterne, at vi ikke skal tro og blive salige. Hvad der derfor kan hjælpe til at bevare dette Ord, skal vi holde høit i Ære, og om vi derfor end kan sige: „vi har hørt det af hans Mund, skal vi dog ikke sige: „hvad have vi ydermere Vidnesbyrd behov?" Hine Samaritaner troede ikke mere for Kvindens Tales Skyld, men derfor skal vi ikke mene, de agtede den ringe, saa de brød sig ikke mere om at høre den. Jeg tænker mig, de har mange

Gange lyttet til hvad hun havde at sige dem om ham, og saa tit som de hørte hendes Tale, styrkedes de i Troen paa hvad de havde hørt af ham selv. Det er aabenbart, det maa komme dertil med os, at vi ikke mere tro for Kvindens Tales Skyld, fordi vi har hørt det af ham selv, men derfor skal denne Tale ligefuldt blive os dyrebar. Den var god for os at høre før vi havde hørt det af ham selv, den bliver bedre at høre, efterat vi har hørt det af ham selv. Kvindens Tale er god til at vække de Sovende op af Søvne til at overtale dem til selv at gaae til Jesus og modtage Ordet af hans egen Mund, men den er endnu bedre til at styrke Troen hos dem, som har hørt det af hans Mund, endnu bedre til atter og atter at overtale dem til at vende tilbage til ham, for paany at høre Ordet af hans Mund, den er endnu bedre til ligesom at slaae en Skandse om Hjertet, at Djævelen ikke skal trænge derind og borttage Ordet. Dette Ord skal jo bære Frugt i Taalmodighed, Kvindens Tale er ogsaa god til at hjælpe dertil, den kan opmuntre, den kan trøste, den kan styrke, den kan ogsaa paaminde og tugte, og naar Hjertet fristes til at søge Afguder, da er den ogsaa god til at vise bort fra dem og hen til ham, som skal være, ikke vor Afgud, men vor eneste sande Gud og Frelser. Hiin Kvinde blev visselig ved at være dyrebar for de Samaritaner, for den Tales Skyld, hun havde ført til dem, idetmindste saalænge

de vedblev at tro paa ham, til hvem hun havde viist dem hen. Saa skal vi rigtignok ikke gjøre os Afguder af dem, som har ført Kvindens Tale til os, men vi vil dog blive ved at elske dem, som med deres Tale har ført os til vor Frelser, vi kan ikke glemme dem, som har beviist os den største Tjeneste, som Mennesker kan bevise hinanden her i Livet. Uagtet vi kun skal have een Fader og det er ham, som boer i Himlene, saa tales der dog i Skriften om aandelige Fædre og vi tør ogsaa tale om Saadanne, og det er netop dem, som ved at føre Kvindens Tale for os, førte os hen til vor Herre, saa vi hørte det af hans Mund.

Og har vi hørt det af Jesu egen Mund, og har vi erfaret, at det er et godt og saligt Ord, da skal vi ogsaa komme til at elske hans Ord, han har talt her paa Jorden, fordi, naar han først har talt til os, saa tør vi ogsaa tilegne os, hvad han har talt til Andre, som var det sagt til os. Saa kommer der først Liv i alle de vidunderlige Fortællinger, vi læse om ham, medens han gik her paa Jorden, gjorde de Blinde seende, de Døve hørende, de Spedalske rene, de Halte gaaende, de Døde levende og forkyndte Evangeliet for de Fattige, naar vi derom kan sige, saaledes har han handlet med mig, det har ogsaa jeg oplevet. Der er dem, som mene, at vi ved at henvise til Jesus for af ham at høre Ordet af hans egen Mund, saaledes som det lyder

i Sacramenterne, kaste ligesom Brag paa den hellige Skrift, fordi vi ikke kan lade den træde istedetfor Jesus selv og Ordet, der lyder fra hans Mund, men derom er jeg dog overbeviist, at det er den rette Vei til at komme til at elske den hellige Skrifts Vidnesbyrd ved først at komme til at elske Ordet, Jesus taler til os, thi det Ord, som frelste fra Døden, det vil vi kjende igjen i Skriften, ikke blot i de Ord, han selv talte, men ogsaa i dem, hans Apostle talte og han lod dem nedskrive. Ogsaa med Hensyn til Skriften vil vi komme Johannes Ord ihu: vogter Eder for Afguder, vi vil ikke gjøre den til en Afgud, og det vilde vilde vi gjøre den til, naar vi vilde sætte den istedetfor vor Herre og istedetfor det Ord, han taler til os, hvormed han baade giver os Livet og bevarer det, men vi vil dog elske den hellige Skrift som hans egen Bog, som det trofaste sanddru Vidne om ham, som den trofaste Ihukommelse af hvad han har talt og gjort her paa Jorden, som det yndige Speil, hvori vi kan gjenkjende, hvad han har gjort mod os, ligesom vi kan see Sol og Maane og alle Stjerner i den dybe stille Sø, vi vil holde os til den, som den trofaste Veileder, der slipper os ikke, men taler til os saaledes som vi har det behov, snart trøstende, snart tugtende, men altid henvisende fra sig selv til Herren selv og Ordet, han har talt til os med sin egen Mund.

Endnu kommer der mange Vidnesbyrd til os fra

den Gud", som jo ikke lader sig uden Vidnesbyrd, idet han gjorde os godt, gav os Regn og frugtbare Tider fra Himlen, idet han fyldte os med Føde og vore Hjerter med Glæde". Om Glæde eller Sorg bedst hjælper os til at bevare Ordet i Hjertet og bringe det til at bære Frugt, det veed jeg ikke, det er vel forskjelligt for de Forskjellige, men begge Dele kommer fra vor Herre, som Job sagde: „skulle vi allene tage mod det Gode af Gud og ikke tage imod det Onde?" Har vi da ellers saaet vore Øine op og see tilbage paa den Tid, hvori vi har været i Samfund med vor Herre, da maa vi ogsaa kunne kjende de mange Vidnesbyrd, han har givet os, som alle skulle tjene til at styrke Troen paa det Ord, han har givet os. Ikke et eneste af disse Vidnesbyrd vil vi agte ringe, men bede Gud, at han ikke vil ophøre med dem, lade dem komme til os, om det er os tjenligt, hvad enten det er til Glæde eller Sorg, forat vi dog maa holde fast ved Livets Ord, at den Jesus, som gav os det, ikke skal blive os til Fald, men til Oprejsning, at det maa blive os ikke en Dødsens Lugt til Døden, men en Livsens Lugt til Livet.

Slutningen af Davids 27de Pſalme.

Den lyder efter vores Bibeloverſættelſe ſaaledes: „Bi efter Herren, vær frimodig og han ſkal ſtyrke dit Hjerte, ja bi efter Herren.“ Efter Lindbergs: „Haab paa Herren! vær frimodig, ſaa vil han ſtyrke dit Hjerte! Haab paa Herren!“ og efter Kong Chriſtian den Tredies Bibeloverſættelſe: „Bi efter Herren! vær trøſtig og behjertet; bi efter Herren!“ Nogen væſentlig Uovereenſtemmelſe er der vel ikke mellem disſe tre Overſættelſer, mig tiltaler den Sidſte meſt, ſom ofte er Tilfældet med Overſættelſen, vi har i Chriſtian den Tredies Bibel.

David er Halleluja-Manden i det gamle Teſtamente, det ſees allerede af den ſidſte Pſalme, ſom er et Halleluja fra Først til Sidſt og derpaa blev ogſaa gjort opmærkſom i det ſidſte Vennemøde i Kjøbenhavn. Alligevel er der maaſkee Ingen, ſom oftere end han ſukker over, at den Herre, hvem hans Halleluja angaaer, ſkjuler ſit Anſigt for ham. Derpaa kunde der anføres mangfoldige Exempler af hans Pſalmer, her ſkal jeg indſkrænke mig til at anføre et eneſte, taget af den ſamme Pſalme, hvis Slutnings Ord jeg har anført: „ſkjul ikke dit Aaſyn for mig, forkaſt ikke din Tjener i din Vrede, thi du er min Hjælp; forlad mig

ikke og tag ikke din Haand fra mig, Gud min Salighed!" Man faaer ved at læse Davids Psalmer i høieste Grad Indtrykket af, at hvad her meddeles, er Noget, som han selv har oplevet, ikke Noget, som er tillært paa anden eller tredie Haand, derfor er Indtrykket, man faaer af Davids Psalme, saa vederkvægende. Men Vederkvægelsen bliver dog først rigtig, naar man ikke blot mærker, at her meddeles Noget, som han har oplevet, men ogsaa Noget, som man selv har oplevet. Lyden af hans Harpestrenge, maa finde Gjenklang paa vor egen Hjertebunds Strenge, ellers bliver den dog som en fremmed Lyd. Det er derfor ikke at undre paa, at der er Mange, hvem Davids Psalmer slet ikke tiltaler, som i det Høieste kan beundre dem for deres poetiske Skjønheds Skyld, som neppe Nogen har draget i Tvivl, men som for deres eget Vedkommende ikke har noget med dem at gjøre. Hvad derfor David mener med at Herren skjuler sig for ham, lader sig ikke gjøre forklarligt for dem, som aldrig har oplevet noget lignende, medens det slet ikke behøver at gjøres forklarligt for dem, som har oplevet det. I Regelen vil det vist være Tilfældet, at for hvem hans Halleluja er noget Oplevet, vil ogsaa hans Suk over, at Herren skjuler sig for ham, være noget Oplevet. Modsætningen er stærk hos David, den behøver ikke at være det i samme Grad hos os, forat vi kan sige, at her høre vi Noget, vi har oplevet, men til en

vis Grad maa det dog vist være Tilfældet; vi maa til enkelte Tider nogenlunde kunne have istemt hans Halleluja, forat kunne istemme hans Suk over at Herren skjuler sit Ansigt for ham. Man kunde vel nok sige, at det maatte være anderledes for os end for David, vi, som leve ikke i Forjættelsens Tid, men i Opfyldelsens, vi, som ikke har Herren ventet, men har ham lyslevende iblandt os og navnlig maatte det være anderledes for os, som efter den Oplysning, der er oprundet for os, kan pege paa Stedet, hvor han er, og kan nævne et sikkert Ord, hvor vi veed, han er tilstede. Ja det kan gjerne være at for os burde det altid være en Halleluja Tid, efterſom vi er ført til den sikkre Stad David sukkede efter, behøve ikke som han, at ønske os Duens Vinger, for at flyve derhen, hvor der er Tryghed og Ro. Alligevel nytter det ikke, at vi paa Grund af denne vor Oplysning vil gjøre os store, vil flyve bort fra Sukket over Skjulet, der er over Herrens Aasyn og kun tage vort Sæde hvor Halleluiaet lyder fra Alles Læber — det nytter ikke, naar det dog ikke er saaledes, og det skader, fordi vi da vil gjøre os større end vi i Sandhed ere. Vist er det, at vi ikke med Flid skal dvæle ved Sukket, som var dette den bedste Tilstand at være i, saa vi ikke vil lade os drage hen til Hallelujaet, men vi skal tage Sagen som den er, og da bliver Sandheden den, at skjøndt vi vel burde altid synge Halleluja, saa kan vi det

ikke, men maa ofte kjende os ved Sukket og Grunden er deels den nærværende Tids Pinagtighed, som Paulus jo ogsaa kjendte, om han end regnede den for Intet mod den tilkommende Tids Herlighed, deels vor svage Tro, som ikke kan see Herren, hvor han er, endog vi veed, hvor han er.

Naar er den Tid og hvorpaa mærke vi det, naar Herren skjuler sig for os? Jeg vil svare derpaa med Prophetens Ord i Klagesangen: „i Sky skjulte du dig, saa at Bønnen ikke kunde gaae igjennem." Naar Bønnen ikke kan gaae igjennem, da er det den Tid, da Herren skjuler sig og derpaa kjende vi det. Dette er vel noget Oplevet for os Alle, som tro paa ham, skjøndt ikke i lige Grad; noget Oplevet kan det kun være for dem, som tro paa ham, maaskee ogsaa kun for dem, skjøndt jeg tør ikke bestemt paastaae det, som stundom idetmindste, om end kun svagt, har kunnet istemme Hallelujaet. Men jeg troer dog, at maatte føie til, at, naar Bønnen ikke kan trænge igjennem, saa kan Bekjendelsen det ikke heller; gaaer man, om jeg saa maa sige, istaa ved: „Fadervor, du som er i Himlene", saa vil det samme vist ogsaa være Tilfældet ved: „vi tro paa Gud Fader, Almægtigste". Jeg veed intet bedre Udtryk til at betegne, hvorledes det da er, end Prophetens: ikke at kunne gaae igjennem. Det er, som naar der er et Menneske, man gjerne vilde ind til, forat tale til ham, forat sige til ham,

hvad man har paa Hjerte og høre, hvad hän har at ſige, men man kan ikke naae indtil ham for Trængſelens Skyld, for de Manges Skyld, ſom omgive ham; man forſøger derpaa, men trænges tilbage, man faaer ham ikke itale, man gaaer hjem uden at have ſagt ham, hvad man gjerne vilde, uden at have hørt, hvad han har at ſige. De Mange, ſom er iveien, forat trænge igjennem til vor Herre, er jo ikke Mennesker, men der er alligevel Mange, ſom er iveien, jeg kan ikke ſige, hvem det er eller hvad det er — en Sky kalder Propheten det, ja med en Sky kan det ogſaa bedſt lignes, ſom man ikke kan ſee igjennem, ikke kan faae ſkilt ad. Jeg har ogſaa ofte ſyntes det var ſom en Steen, der laae paa Hjertet, ſaa tung, ſom om man havde hele Verden at bære paa, ſaa tung, at man ikke kan vælte den bort, ſaa tung, at man ikke kan komme op, hvor man vil, thi det forekommer mig dog gjerne, ſom ſkulde man op, forat trænge igjennem til Herren, det har Propheten vel ogſaa meent, naar han ſiger, at en Sky er iveien. Man vilde gjerne have ſagt det til vor Herre, men det bliver ikke til noget, hverken med Bøn eller Bekjendelſe, ſom naar man gjerne vilde drage Veiret, men kan ikke faa Lungerne fyldt.

Det er jo ikke de glædelige Tider i Livet, det kan nok kaldes Nødens Dag, ſelv om det paa anden Maade ſeer ſmilende ud, dog troer jeg nok, at naar det i de udvortes Forhold er Graaveir, da ſamler ogſaa Skyen

sig, som skjuler Herren for os, saa vi kan ikke trænge igjennem til ham. Men det er jo netop paa Nødens Dag, der skal raabes til ham — ja det gjorde David ogsaa, vi høre hans stærke Raab, det gjorde Jesus ogsaa, som skrevet staaer: „han, som i sine Kjøds Dage frembar stærke Raab og Taarer og Bønner og ydmygelige Begjæringer til den, der var mægtig at frelse ham fra Døden og blev bønhørt i sin Ængstelse, alligevel han var Søn, lærte dog Lydighed af hvad han led."

David kommer med sit gode Raad: „bi efter Herren"; Meningen er ikke, at vi saa skulle ophøre med at komme med vore Bønner og Begjæringer eller vor Bekjendelse. Vil man gjerne ind til en Mand, forat tale med ham, saa bestaaer det at bie paa ham ikke i, at man gaaer hjem og lader saa ham om, naar han vil komme til os, eller skikke Bud efter os, men det bestaaer i, at man tøver ved hans Dør til Tden bliver beleilig for ham til at tage imod os. Saaledes er det at bie paa Herren ikke at lade al Bøn og Bekjendelse fare, men at blive ved dermed, thi det er netop at tøve ved hans Dør. Det er netop at bie paa Herren, at holde ved med Bønnen, selv, om man slet ikke kan trænge igjennem med den. Dette kan jo være svært nok, men vi maa dog sige til os selv, det kan vi nok, der er dog Ingen, der kan formene os at bede vort Fadervor og bekjende vor Tro, hvad enten vi kan

trænge igjennem dermed eller ikke. Men David ſiger ikke blot det, han føier ogſaa til: „vær trøſtig og behjertet". Dette maa vel nok ſynes overmaade ſvært, thi der er to Ting, ſom hindrer os deri, først den, ſom ligger paa Hjerte, ſom vi vilde have ſagt vor Herre, og dernæſt den, at han ſkjuler ſig for os, ſaa vi ikke kan trænge igjennem, men alligevel ſiger David: „vær trøſtig og behjertet." Det er allerede en ſtor Ting, at han giver os Lov til at være det, eller rettere, at vor Herre igjennem ham giver os Lov til at være det, thi ſaaledes forekommer det idetmindſte mig, at man nok i ſaadanne Tider kan ſige til ſig ſelv: vær du kun trøſtig og behjertet, du veed jo godt, at om end vor Herre nu ſkjuler ſig for dig, ſaa kommer han ſnart igjen, naar du blot bier paa ham, det har du jo før erfaret, — men der er dog ogſaa en Røſt, jeg veed ikke ſaa lige, hvorfra den kommer — fra et godt Hjørne blæſer den Vind ikke — ſom ſiger: hvor vil du tænke paa at være trøſtig og behjertet, naar den Herre, du vil tale med, ikke vil tale med dig. Da er det godt at have et Ord at holde ſig til, ſom ſiger: vær du det kun, du maa nok. Dermed er det rigtignok ikke gjort, at man har Lov dertil, men det hjælper dog, og hvad der ſaa dernæſt hjælper, det er Haabet om at det ſnart bliver bedre, derfor ſiger Apoſtlen jo ogſaa: vær glad i Haabet". „Bi efter Herren, vær trøſtig og behjertet, bi efter Herren", det kommer baade først og ſidſt

dette: „bi efter Herren" og at dertil hører at blive ved baade med Bøn og Bekjendelse, det er da ogsaa yndigt udtrykt i den gamle Psalme: „bi og ti i Bøn og Tro, det skal give Sjælen Ro."

Naar nu det, som ligger os paa Hjerte, hvormed vi gjerne vil trænge igjennem, angaaer vor Salighed saa det er jo ligesaavist, at den Herre, vi bier paa, snart skal komme, som at han vil, at vi skal blive salige — men naar det angaaer andre Ting, naar det f. Ex. angaaer vort Fædreneland og navnlig den Gjenforening, som ligger alle Danske paa Hjerte, baade Syd og Nord for Kongeaaen, da skal vi ogsaa bie paa Herren „til grandt vi see at Bøn og Sukke ei baade meer mod Undergangens Bølge", hvad vi haabe, vi aldrig skal faae at see, fordi vi trøste os til, vor Herre vil nok lade dem komme sammen, som gjerne vil sammen være. Vi skal derfor bie paa Herren nu mens Fristillelsen finder Sted, fordi det ogsaa her godt kan være, at han i denne Sag vil lære os at bie paa sig og holde ved med Bøn og Paakaldelse. Ogsaa her kan det være svært at være trøstig og behjertet i Ventetiden, naar saa Meget for vore Øine tyder paa, at Udfaldet ikke bliver som vi ønske, men det Eneste, som kan gjøre trøstig og behjertet er at bie paa Herren, som kan opfylde vort Ønske, naar han vil; de tusinde Skuffelser, vi faae, ved at see hen til Fjendens Splidagtighed eller til saakaldte Venners

meer eller mindre gunſtige Stemning, gjør hverken trøſtig eller behjertet.

Der er dog Nogle af dem, ſom lide haardeſt under Skilsmiſſen, der læſe dette. Tag I mod Davids Ord: „bi paa Herren, vær trøſtig og behjertet, bi paa Herren!“ Allerbedſt kan I anvende dette Ord paa hvad der er det Allerbedſte: Eders Sjæles evige Frelſe, men ſaa ogſaa paa hvad der er det Næſtbedſte, at I kan blive gjenforenede med Eders gamle Moder, der længes efter Eder med ſamme Længſel, ſom I efter hende.

Fædreland og Folkelighed

af Forfatteren til „Indtryk udenlands fra".

Første Hefte.

Det er kun det første af 6 Hefter, hvoraf ovennævnte Bog skal bestaae, som er kommen ud, saa det var urigtigt allerede nu at udtale nogen Dom om selve Bogen. Hensigten er da ikke heller denne, men allerførst at henlede Opmærksomheden paa den, om det kunde bidrage om end nok saa lidt, til at den fandt Læsere. Forfatteren, eller som vi nok nu tør sige, Forfatterinden, fortjener visselig, at der lægges Mærke til hvad der udgaaer fra hendes Pen; man finder saa uendelig meget Godt, Sundt og Sandt i hvad hun skriver, at, om det maaskee nok koster nogen Flid og Tid at komme igjennem det Hele, det nok lønner Umagen. Men foruden at ville henlede Opmærksomheden paa Bogen, vil jeg anføre nogle enkelte Stykker, som kan læses og forstaaes uafhængigt af deres Sammenhæng og som uden Hensyn til hele Bogens Formaal indeholder gode og træffende Sandheder, som alle danske Mænd og Kvinder kan have godt af at lægge paa Hjerte.

Striden om Sønder-Jylland.

„Det er sundom en ubevidst Synd at røre aandeligt, ikke legemligt, e. f. Ex. hvor en Menneskenatur

overvælder og fortrænger en Andens Menneskenatur, hindrende en Sjæl i dens sande fri Udvikling, for istedetfor, at paatvinge den en Udvikling, som ikke er, den Undertryktes egen og derfor heller ikke er den sande Udvikling; paatvingende den Noget, som kan være sandt at leve, sige og gjøre for Paatvingeren selv, men hvor det er Paatagethed og Skaberi for den Paatvungne at sige, leve og gjøre saaledes, fordi den Tvang, han har givet sig hen under, selv om den i Forblindelse kan synes som naturlig, dog er og bliver igrunden en Tvang; eller med andre Ord, det Fremmede, han har givet sig i Vold. er dog ikke hans eget, ikke hans hjemlige Væsen.. I dette Tilfælde kan den Herskesyge, eller i mildeste Tilfælde den Overvældende (Aandsovervældende) være sig den Tvang, han udøver ubevidst, saa det er ham selv uafvidende, at han udøver Trykket, ligesom ogsaa den svagere Natur maaskee ogsaa sig selv uafvidende modtager Trykket."

„Naar et Menneske i lang Tid tager af det Fremmede som sit eget, uden at nogen hindrer ham deri, faaer han Vane til at betragte det som sit. Den som skalter og valter med Arvingens Gods, som han vil, i dennes Umyndigheds Alder, ja endog derover, uden at en Hund gjøer ad ham derfor; han kan let, naar Arvingens Bevidsthed om sin Ret pludselig vaagner, tee sig imod Arvingens Fordringer, som om disse vilde tage, hvad hans er fra ham. Det maa ogsaa tilstaaes,

at Arvingens Ret er noget svækket, derved at han og hans Formyndere saa sent begynde at tage Vare paa den. Nogle mene endog, at da han i saa lang Tid har været ligegyldig, burde han nu fare saa lempelig frem i sine Retspaastande, for at Modstandskraften ikke pludselig skulde vise sig som Fjendtlighed."

Fædrelandskjærlighed.

„Saaledes er, mener man, Kjærligheden mellem Ægtefolk, mellem Søskende mellem Forældre og Børn osv. christelige Følelser. I det Hele Alt hvad der bevæger sig i Livets vante Folder, det mener man, gaaer saadan sin jævne christelige Gang. Men nu Fædrelandskjærligheden. See det er dog aabenbar en af de stærkeste naturlige Følelser. Hvorfor regnes den da ikke med til det Christelige? Nei, fordi den gjør Hjertet snevert, siger man; den sætter Grændser for Kjærligheden. De som sige det, indbilde sig altsaa, at deres Hjerte rummer, uden Fædrelandskjærlighed, alle Mennesker; men de mærke ikke, at Venskab, Søskendekjærlighed, Ægteskabskjærlighed, Forældrekjærlighed og Barnekjærlighed, altsaa maatte ligeledes kunne kaldes fordærvelige Følelser, da de jo sætte Kjærligheden langt snevrere Grændser, eftersom saadanne Følelser gjælde nogle enkelte Mennesker, ikke et Folk! Men vil man sige, at man ikke ved en saadan Kjærlighed stilles fjendtlig imod Andre: saa er dog Forholdet alligevel her ganske det samme, som i Forholdet til Fædrelandet.

Thi hvorſomhelſt vore Kjærlighedsanliggender angribes, er det Hjertets Natur at forſvare dem; og i dette Tilfælde kan Forſvaret let ſee ud ſom Fjendtlighed. Og desforuden kan enhver naturlig Kjærlighed udarte ſaaledes, at den fraſtøder Alt, hvad der ligger udenfor, hvad den omfatter. Men fordi alt Godt kan udſkeie fra ſine rette Baner, var dog det Gode i Naturen — ja al virkelig Kjærlighed i Menneſkenaturen ligefuldt af det Gode. Enhver ſand Kjærlighed, om den har aldrig ſaa ſnevre Grændſer, er i ſig ſelv dog bedre end ingen. Hvor der er Kjærlighed til Faa kan Kjærligheden voxe; men af Intet kommer Intet. Hvorſomhelſt Kjærligheden til Noget eller til Nogen, udarter, kommer det ikke af Kjærligheden til Noget eller Nogen, men af Ukjærligheden, ſom i Syndens Verden boer ſammen med Kjærligheden. Saaledes ogſaa med Fædrelandskjærligheden. Skal den blive ren, maa den luttres fra den Ukjærlighed, ſom maaſkee af Kjærligheden tager Anledning til det Onde. Ja Nogle kunne endog af Fædrelandskjærlighed tage Anledning til et ſaadant Fædrelandshad mod hvad de tro er Fædrelandets Fjender, at deres Fædrelandskjærlighed gaaer op i et viſt politiſk Had. Dette Had har maaſkee ikke de ſtærke, perſonlige, nagende onde Følelſer i ſig, ſom maatte bringe enhver, ikke ganſke jernforhærdet Samvittighed, til at grue for ſine egne Følelſer. Fædrelandſt Had bevæger ſig under Skikkelſen af „ædel

Harme", og virkelig, i Modsætning til Fædrelands Ligegyldigheden har det noget Godt i sig, ligesom det i det Hele er umuligt at man ifølge sit naturlige Hjerte ikke skulde have noget imod hvem der foruretter og ødelægger, hvad man elsker, saa at det er bedre at kunne blive vred i Anledning af hvad man elsker, end slet ikke at elske. Men, naar denne Vrede til Fjenden bliver stærkere (for Vennens Skyld,) end Kjærligheden til Vennen, saa ophører det naturlige Gode deri. Naar Fædrelands-Kjærlighed gaaer op i fædrelandsk Had, kan dette vel have Skin af den overordentligste Patriotisme, men i Virkeligheden er der da ingen Fædrelandskjærlighed i Hjertet, thi Kjærlighed er jo ikke Had. Saaledes er det ikke Kjærlighed, naar Tydskerne i Anledning af Kjærlighed til Tydskheden falde paa Løgn og Hjernespind og øve Vold og Uret. Men naar det Onde udrenses af blandet Kjærlighed, bliver Kjærligheden tilbage. Hvor derimod ingen Fædrelandskjærlighed finder Sted, kan denne Egenskab: „ingen Fædrelandskjærlighed at have", umulig udrenses til Kjærlighed. Blandet Guld kan luttres til reent Guld; men Kobber kan umuligt udrenses til luttret Guld."

„Hvis en Christen taler og gjør noget til Sædelighedens Fremme, til Opmuntring af et godt Forhold mellem Søskende og Forældre osv., saa gjør han det egentlig ogsaa blot som Menneske og Borger, ligesom et Hedensk godt Menneske ogsaa godt kunde gjøre det.

Hans christelige Prædiken, hvori han opmuntrer Folk til tvertimod selv intet at gjøre, uden at tye til ham, som kan gjøre os gode; den er noget ganske andet! den anbefaler ikke at blive en god Søster, en god Husbond, en god Søn, Fader, Borgermester, eller nogensomhelst saadan Enkelthed. Den anbefaler kun en heel ny Skabning, et heelt nyt Hjerte, som den raader En til at søge hos ham, som kan frembringe nye Skabelser og skabe nye Hjerter. Men saa maa man ogsaa vide, hvor han er, som kan gjøre saadant — tilsøier Prædikenen, og lægger saa hele Vægten paa, hvor man finder ham og hans hele Værk, — ham nemlig, der vil skabe os paany! Hvad man derimod kan gjøre og tale selv til Fremmelse af et kjærligt Forhold mellem Ægtefolk, eller til Fædrelandskjærlighedens Fremme, eller til Sædelighedens Fremskyndelse i en By, eller til Folkesjælhedens Udvikling i et Land — det gjør man altsammen i den naturlige Menneskeligheds Navn. Men at man handler og virker smukt og sundt som naturligt Menneske, og at man arbeider paa det naturlige Godes Udvikling, det er saa langt fra uovereensstemmende med Ens Christendom, at det tvertimod skeer altid til Forberedelse og altsaa til Gavn for Christendommen, baade naar det er Christne og naar det er Hedninger, som gjør det. At græde med en Bedrøvet og at lee med en Glad i Medlidenhed og Medglæde, er ikke i sig selv christeligt, men er af de Dele i Men-

neſkehjertet, ſom Chriſtenlivet naturligviis ikke udrydder, men fremmer og forøger. Men jeg er vis paa at ægte Fædrelandskjærlighed ligger Chriſtendommen lige ſaa nær, ſom naturlig Medlidenhed med en Bedrøvet og Medglæde med en Glad".

„Men om ogſaa vor Herres Kjærlighed til Sine altſaa langt overgaaer den menneſkelige Fædrelandskjærlighed, ſaa ſtaaer det ligefuldt faſt, at netop fordi der paa hedenſk Maade er noget i Fædrelandskjærligheden, ſom ligner den Kjærlighed, ja er igrunden af ſamme Natur, ſom den Kjærlighed, Vorherre havde paa himmelſk Maade til ſine Egne, netop derfor kan Herren gjenføde de Kræfter i Menneſkehjertet, ſom maa drive det (Hjertet) til at elſke Fædrelandet. Det er med andre Ord, at fordi vi var ſkabt i Guds Billede, derfor vil Herren frelſe os, ja offre Alt for os. Derfor er det han gjenføder os, naar vi ſelv indviillige i Gjenfødelſen, ſom han gjør. Dog er det ikke blot Helte og Fædrelandsvenner, Herren kan og vil gjenføde. Det er ikke blot Heltemodet og Hjemkjærligheden, ſom rører hans Hjerte — nei det er alt menneſkeligt Godt og Skjønt. Han røres over det Alt. Dog ikke til Beundring men til Medlidenhed. Det rører ham til inderlig Medynk, at alt Godt hos os er ſaa indviklet i Synden og Skrøbeligheden — ja og det Kraftigſte paa Jorden er ſaa ſaare ſkrøbeligt for ham! Han røres over os med den Kjærlighed, hvor-

med kun Han kan elske os. Saa elsker Vorherre da altsaa ogsaa den menneskelige Fædrelandskjærlighed, thi han har skabt den, thi Kjærlighed er af Gud".

Folkelighed.

„Ligesom den Enkelte, naar han vil være noget andet end han er, enten det nu er noget meget bedre, eller noget værre, noget meget mere, eller noget mindre, eller hvadsomhelst andet end han er — saasnart han ikke vil være sig selv, men noget fremmed: saa er det ude med ham. Og dog ikke saadan ude, at han strax bliver legemlig syg, eller nedsynker i synlig Armod. Nei men aandeligt er det forbi med ham, naar han taber sig selv. Vil han blive til Noget maa han blive dertil som sig selv — saa er det dog Noget, om det er aldrig saa lidt. Men er han ikke sig selv, saa er det slet ingenting, om det saa synes aldrig saa meget. Netop det Samme gjælder om et Folk, at naar det er sig selv, saa er det et Folk, ellers ikke; naar det viser sig i sin egen Folkenatur, saa bestaaer det som Folk, ellers er det ude med det. Er det danske Folk dansk, saa er det Noget. Er det noget andet end dansk, saa er det intet Folk meer; saa er det folkeligt Ingenting. Men man kan som Enkeltsjæl være sig selv, og dog endnu ikke være kommet til Selvbevidsthed. Det Samme gjælder om det danske Folk. Det kunde til en Tid leve folkelig ubevidst. Men vælger det derimod, naar det modnes, en tydsk, en kinesisk, fransk

eller hvilkensomhelst anden Bevidsthed end en dansk, saa er det ude med det, thi saa kom det til fremmed Bevidsthed, som er Intet, istedetfor at komme til Selvbevidsthed."

„Naar her i Danmark Nogen mener at kunne have Fædrelandskjærlighed, uden dog at bryde sig videre om, enten Danskheden eller Tydskheden seirer i Sønderjylland selv, saafremt, om Tydskheden fik Overhaand, og endog om Slesvig blev medindlemmet i det tydske Forbund, det dog endnu tilligemed Holsteen stod under den danske Krone; da maatte, i det Tilfælde, at Nørrejylland modtog en Deel tydske Godseiere som Gjæster, der kjøbte sig Gaarde i Landet, og derpaa disse Folk begyndte saa smaat at fortydske den sydligste Deel af Nørrejylland, indføre Tydsk i Skolerne o. s. v., og saa den danske Strømning i Folket satte sig til Modværge mod alle nok saa venlige og snedige Fortydskningsplaner; da maatte alle de, som nu mene at kunne være danskfindede, ved blot at unde alle Folk i Danmark Suul og Brød med bløde Senge og god Bedrift, og ved blot at holde paa, at det Hele staaer under een Mand, som kaldes den danske Konge; de maatte til den Tid ligeledes mene at kunne være varme Fædrelandsvenner, ogsaa naar de fandt det høist urimeligt, fredsforstyrrende og ærgerligt, at Danskheden i Nørrejylland vilde sætte en Dæmning mod Tydskhedens fredelige og uskadelige Fremvæxt der. Gjennemføres

nu denne Fædrelandskjærligheds Iver for Fred og gode Dage videre, saa maa den tilsidst naae til, at naar blot hele Landet stod under en dansk Konge, maatte alle Mennesker ligesaa gjerne tale Tydsk som Dansk, og ligesaa gjerne i Alt ligne Tydskerne og blive til Tydskere med Navnet „Dänen", som de maatte være Danske i Sprog, Aand, Tankegang og Hjerte — kort sagt i Sind og Skind. Hvad disse Mennesker kalde Fædrelandet er altsaa kun Jordbunden, altsaa Fødelandet. Og desuagtet kunde de stundom have en gammel, hjemlig Følelse for Alt, hvad de ere vante til her. Denne Følelse vide de selv er med i hvad de kalde Fædrelandskjærlighed. Men de vide ikke, at om de Grundsætninger, som de troe at kunne rumme i deres Fædrelandskjærlighed, kom til Udførelse og Gjennemførelse i Livet, saa blev intet af den hjemlige Følelse meer tilbage eller kunde længer finde nogen Næring. Hvis altsaa der kom mindste Bevidsthed og Klarhed i den hjemlige Følelse hos dem, som er deres Fædrelandssind, maatte den strax forkaste de falskfredsommelige Grundsætninger, hvormed de bestride (ufredsommeligt nok!) al varm Danskhed herhjemme tilligemed alle frie Indretninger, der vække de Enkelte til Deeltagelse i det Heles Vel".

Modersmaal.

„Det er ellers langt fra alene blot for at spotte, at Mange, som dog ellers ere varmt nationale, spække

deres Tale saa jevnligt med nette smaa tydske Anføreelser, eller Kraftudtryk. Nei det er tidt blot for at komme for godt Kjøb til en Vittighed. Der er saa mangt et lille Spøge-Ord, som dog ikke er morsomt og vittigt nok i sig selv — men naar det saa kommer paa et fremmed Sprog, ja saa forstaaer man at det skal være morsomt. Paa den Maade slipper man tidt let til at være morsom og vittig, blot ved at sige noget i et fremmed Sprog. Og ligeledes giver saadan et fremmed Ord hist og her, sagt med den rette mandige Mine, der viser, at man har tilgavns Haand og Hals over de fremmede Sprog, som et ægte, fuldtproppet dannet Menneske; — det giver saadan det rigtige Krydderi, den ægte fine Glands over Ens Tale; — men hvor meget man dermed fjerner sig fra den ægte Danskhed, man dog i sin Politik strider for, det ændser man ikke".

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. G. Iversens Forlag. — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst.

Nr. 7. Den 1. April 1866. 15. Aarg.

Tidelseshistorien.

IV.

I den Samtale, som Jesus havde med den samaritanske Kvinde, udtalte han et Ord, der er bleven saa bekjendt for alle Mennesker, som et gængse Ordsprog. Hun sagde nemlig til ham: „Herre, jeg seer at du er en Prophet. Vore Fædre have tilbedet paa dette Bjerg og I sige, at Jerusalem er Stedet, hvor man bør tilbede. Jesus siger til hende: Kvinde tro mig, at den Time kommer, da I hverken paa dette Bjerg, ei heller i Jerusalem skulle tilbede Faderen. I tilbede det, som I ikke kjende, vi tilbede det, som vi kjende, thi Saliggjørelsen kommer fra Jøderne. Men den Time kommer, ja er nu, da de sande Tilbedere skulle tilbede i Aand og Sandhed; thi og Faderen søger Saadanne, som ham saaledes tilbede. Gud er en Aand, og de, som ham tilbede, bør det at tilbede i Aand og Sandhed."

Det er dette sidste Ord, som er bleven bekjendt for alle Folk, men deraf følger ingenlunde, at det forstaaes af Alle. Naar man spørger, hvad det er at tilbede Gud i Aand og Sandhed, da faaer man næsten altid det Svar: det er at tilbede Gud med et oprigtigt Hjerte. Dersom det var det samme som at tilbede Gud i Aand og Sandhed, saa havde Jesus vist ogsaa sagt det saaledes, men da hans Ord nu lyder ganske anderledes, saa ligger der ganske vist en anden Mening i dem, der ligger idetmindste mere i dem. Vi vil vel ikke nægte, at de, som tilbede Gud og Muhamed, hans Prophet, ogsaa kan tilbede Gud af et oprigtigt Hjerte; naar vi see, at de sætter deres Liv til for denne Gud, saa har vi vel ikke Grund til at nægte, de tilbede ham af et oprigtigt Hjerte. Heller ikke Hedningerne vil vi vel kunne frakjende dette, naar vi see, hvad de har kunnet offre for deres Guder. Men spørge vi, om de da tilbede Gud i Aand og Sandhed, da maa vi dog vel benægte det, thi ellers var de jo de sande Tilbedere, som Faderen søger, og da var hele Christendommen overflødig. Det er Faderen, der søger Tilbedere i Aand og Sandhed, de maa altsaa tilbede Gud som Fader, men Ingen kommer til Faderen uden ved Sønnen og Ingen kan kalde Jesus Herre, uden ved den Hellig-Aand. Men nu er Jesus selv Sandheden, som han siger: „jeg er Sandheden, Veien og Livet", og Aanden, som lærer at kalde ham Herre, er

den Hellig-Aand; deraf følger da, at det at tilbede Gud i Aand og Sandhed, er at tro paa Faderen, og Sønnen og den Hellig-Aand, tro paa den Fader, som Jesus har aabenbaret for os, tro paa den Søn, som Aanden har lært os at kjende, tro paa den Aand, som er udgaaet fra Faderen og Sønnen, og det er at tro paa Gud Fader Almægtigste, paa Jesus Christus, Guds eenbaarne Søn vor Herre, paa den Hellig Aand, saaledes som Ordet lyder, hvortil vi er døbte, Ordet, hvorom Apostlen skriver: „Ordet er dig nær i din Mund og i dit Hjerte, nemlig det Troens Ord, som vi prædike." Vi mene nemlig, at Apostlen Paulus dermed sigter til det Ord, som vi endnu kalde Troens Ord.

Naar der da spørges: hvad er det at tilbede Gud i Aand og Sandhed, saa skal Svaret lyde: det er at tro paa Faderen, Sønnen og Aanden, som Ordet lyder i vor Daab og vil Nogen spørge: hører da et oprigtigt Hjerte ikke med til denne Tilbedelse, saa svare vi: hvad der gaaer forud for denne Tro, det er at forsage Djævelen, alle hans Gjerninger og alt hans Væsen, og saasandt som han er en Løgner og Løgnens Fader, saa udkræver netop dette et oprigtigt Hjerte, thi et oprigtigt Hjerte bestaaer i at forsage al Løgn og Falskhed, saa naar vi kun huske paa, at Forsagelsen og Troen høre sammen, da see vi ogsaa, at et oprigtigt Hjerte hører med til at tilbede Gud i Aand og Sandhed.

Vil man maaskee sige: ja hvem kan vel falde paa, at disse Ord: Gud bør at tilbedes i Aand og Sandhed, skal forklares paa denne Maade, saa svarer jeg med Psalmens Ord:

Jeg veed et lille Himmerig
Det er saa nemt at finde,
Hvor Tro og Daab ei fuldelig
Gik Hjerterne af Minde;

thi naar den Forklaring ikke ligger nær, saa kommer det af, at man hverken mindes Tro eller Daab; derfor er den Forklaring, som ligger et Barn nær, fjern for de Skriftkloge, som ikke tænker paa Troen og Daaben. Det er Nøglen til Skriften, det Ord, hvortil vi er døbt, det maa jo ogsaa være det, naar det er Vilkaaret for at være i den christne Kirke, som eier den Bog, der er given til Oplysning for alle dem, som er derinde, thi saa er det dog vel i sin Orden, at vi læse Skriften med denne Tro og forstaae dens Ord derefter. Jeg tviler derfor ikke paa, at naar en enfoldig Christen, hvem Ordet, hvorpaa han er døbt, er nær i hans Mund og i hans Hjerte, hører eller læser det Ord: „Gud er en Aand, og hvo, som tilbeder, bør det at tilbede ham i Aand og Sandhed", saa vil det ligge ham ganske nær deri at gjenkjende den Pagt, som Gud har indgaaet med ham, og paa det Spørgsmaal: hvad er det, at tilbede Gud i Aand og Sandhed, at

svare: det er at forsage Djævelen og tro paa Gud Fader, Søn og Hellig-Aand. Der er visselig mange Døre, som nu ere lukkede, som vi kunde lukke op, naar vi blot tog den Nøgle med og brugde den, da skulde det vise sig, at det er aabenbaret for de Umyndige, hvad der er skjult for de Vise.

Jesus staaer for Pilatus; det seer jo ud, som den Almægtige staaer for den Almægtige; saaledes meente Pilatus ogsaa det var, siden han siger: „veed du ikke at jeg har Magt til at korsfæste dig, og til at lade dig løs, som jeg vil? „Det maatte jo see saaledes ud for alle Mennesker; det meente Joderne ogsaa, som netop bragde Jesus til Pilatus, forat faae ham korsfæstet. Saaledes seer det netop ud med Christendommens Sag, det synes, som var den givet aldeles Keisere, Konger, Paver og Bisper i Vold, som kunde de gjøre med den lige hvad de ville, som beroede det paa deres Naade, om den skulde have Lov til at bestaae eller ikke. Men der har været mange Keisere og Konger, Paver ogBisper, som havde ligesaa godt Sind til at udrydde Christendom, som Pilatus til at korsfæste Jesus, men de er sjunkne i Graven, den Ene efter den Anden, og om dem sige vi, den skal gaae til Verdens Ende paa sine Fjenders Grave. Ja ikke blot dette; for os seer det ofte ud, som var den afhængig af sine Venner, som stod og faldt den med dem. Vi spørge tit bekymrede: hvad skal der blive af Christendommens

Sag, naar den Mand falder fra? Men Vennerne er ogsaa faldne fra, det gjorde Intet med Hensyn til Christendommens Bestaaen, den gaaer ogsaa over sine Venners Grave, vi Mennesker er ikke saa unndværlige som vi ofte bilde os ind — jeg har tit tænkt paa Præsten Hofakkers Ord, da han laa paa sit langvarige Sygeleie: „hvor har det kostet Kamp, forat komme til at tro, at vor Herre kan sagtens undvære mig.“ Vi kan og maa nok sørge, naar fromme Mænd, som har været Sandhedens trofaste Vidner, dø; Derfor staaer der ogsaa om Morten Luther:

Da han gik hjem den fromme Mand
Til Fader i det Høje,
Da sukked Christne vidt om Land
Med Suk og Graad i Øie;

men det er ikke for Christendommens Skyld, den hytter sig nok, dem foruden, men det er for vor egen Skyld, som nok kan komme til at savne dem, for det Ords Skyld, vi hørte af dem, og som maaskee bedst kunde gaae os til Hjerte, naar vi hørte det af dem.

Jesus staaer overfor Pilatus, der mente, at have hans Liv i sin Haand, den Samme som han var overfor den samaritanske Kvinde, og det er mærkeligt nok, som de Ord, han talte til hende, stemmer med de Ord, han talte til Pilatus. „Jeg er dertil fød og dertil kommen til Verden, at jeg skal vidne om Sandheden. Hver den, som er af Sandhed, hører min Røst'. Det er dette

Ord jeg mener, stemmer overeens med det, han sagde til den samaritanske Kvinde: „Gud er en Aand og hvo som ham tilbeder, bør det at tilbede i Aand og Sandhed."

Hvad er det da for en Sandhed, Jesus er kommen for at vidne om. „Det er en troværdig Tale aldeles værd at annamme, at Jesus Christus er kommen forat gjøre Syndere salige", saaledes besvarer Paulus dette Spørgsmaal — den Sandhed, som os er givet at tro paa til Salighed, maa derfor være den Sandhed, som Jesus er kommen forat vidne om, og hvor Tro og Daab ei fuldelig gik Hjerterne af Minde, veed man ogsaa hvad det er for en Sandhed, og kan derfor lige saa let svare paa det Spørgsmaal: hvad er det for en Sandhed, Jesus er kommen forat vidne om, som paa det, hvad det er at tilbede Gud i Aand og Sandhed. Her er ogsaa en Dør, som lader sig nemt aabne med den rette Nøgle, men som uden den slet ikke lader sig aabne, thi paa Tusinde forskjellige Maader vil alle de besvare Pilati Spørgsmaal: „hvad er Sandhed", som vil besvare det enten efter deres eget Hoved eller deres Skriftklogskab, men Svaret ligger nær for alle dem, hvem Ordet er nær i deres Mund og i deres Hjerte, det Troens Ord, vi prædike.

Saaledes gaaer det ogsaa med det andet Ord, Jesus sagde til Pilatus: „hver den som er af Sandhed, hører min Røst". Som det er ganske almindeligt, at

forklare det, at tilbede Gud i Aand og Sandhed, ved at tilbede ham med et oprigtigt Hjerte, saaledes er det ogsaa almindeligt, at forklare det at være af Sandhed ved at have et oprigtigt Hjerte og man tænker ikke paa, at man ved denne Forklaring, kommer til at frakjende alle dem et oprigtigt Hjerte, som ikke høre Jesu Røst. Det er haardt, naar vi skulle kalde alle dem Løgnere og Hyklere, som nu ikke høre Jesu Røst, som staaer den imod, netop fordi de har et oprigtigt Hjerte og vil ikke sande Noget, som de ikke kan med Sandhed. Paulus havde et oprigtigt Hjerte, ogsaa dengang han stod Jesu Røst imod og det er, hvad vi endnu haabe Mange har af dem, som nu staae imod, det er netop derfor vi haabe, at de komme med, fordi de nu staae imod, hvad de ikke tro paa. Jesus veed nok, hvem der har et saa løgnagtigt Hjerte, at de aldrig komme med, men vi veed det ikke, og vi har Lov at haabe det Bedste om Alle, selv naar der er Meget, som for os maatte tyde paa det Modsatte. Det er bedst for os selv at haabe derpaa, vi veed jo ogsaa nok, at hvem vi rigtig holde af, har vi ogsaa godt Haab om, som jo Kjærligheden haaber alle Ting.

Jesus har ikke heller formeent os at have Haab om et oprigtigt Hjerte hos dem, som ikke høre hans Røst, med det Ord: „hver den som er af Sandhed, hører min Røst", fordi det er noget andet at have et oprigtigt Hjerte og at være af Sandhed. Han er selv

Sandheden og derfor at være af Sandhed, er, at være En af Hans og om dem gjælder hans Ord: „mine Faar høre min Røst og jeg kjender dem og de følge mig, og jeg giver dem et evigt Liv, de skal ingenlunde fortabes og ingen skal rive dem ud af min Haand. Min Fader, som har givet mig den, er større end Alle og Ingen kan rive dem af min Faders Haand, jeg og Faderen vi er Eet."

Men som det at have et oprigtigt Hjerte hører med til at tilbede Gud i Aand og Sandhed, saaledes maa det ogsaa være hos dem, som er af Sandhed og derfor høre Jesu Røst. Det er dog blandt dem, som har et oprigtigt Hjerte, som vil bøie sig for Sandheden, naar de faaeSandheden at høre, Jesus finder dem, som blive hans og høre hans Røst; hvor der intet oprigtigt Hjerte er, hvor Sandhed og Løgn løber ud paa Eet, der kommer man ikke heller til at høre Jesus til.

Hvad det er: ikke at have et oprigtigt Hjerte, det kan vi allerbedst lære af Pilatus. Hans haanlige Spørgsmaal: hvad er Sandhed, som han slet ikke bryder sig om at faae Svar paa, viser noksom, at Sandhed var ham en aldeles ligegyldig Ting, og han viser tillige, at han ikke brød sig om at handle lige mod hvad han selv erkjendte forat være Sandhed, naar han meente, derved at kunne opnaae nogen Fordeel. Han siger selv om Jesus: „jeg finder ingen Skyld hos

ham", „han har intet gjort, som han er skyldig at dø for" og „han vidste at de Øverstepræster havde overantvordet ham af Avind", men det hindrer ham ikke i baade at lade ham hudstryge og korsfæste, fordi han meente, derved at kunne sikkre sig en Plads i det Keiserrige, hvor selv den ringeste Plads var ham mere værd, end den bedste i Kongeriget, som ikke er af denne Verden.

Hvor der findes en saadan Ligegyldighed for Sandhed, og hvor der er en saadan Samvittighedsløshed, idet man handler af egennyttige Hensigter mod hvad man selv erkjender forat være Ret — der findes det oprigtige Hjerte ikke. Men Pilatus har mange Efterlignere. Allerførst maa vi sige, at, hvad der raadede i og over Pilatus, det gjenkjende vi godt hos os selv, og gjør vi det ikke, da kommer det kun af, vi kjende slet ikke til os selv. Sandhedskjærlighed er egentlig Ærbødighed for en aandelig Magt, som man bøier sig for uden Hensyn til hvad Indflydelse dette har paa de timelige Forhold. Men tænk nu paa, hvilken Magt disse har over os, hvor haardt det falder at kaste disse tilside og kun følge Sandheden. Vi maa ikke betragte Pilatus Stilling som saa ganske let. Han havde virkelig med en haard Herre at gjøre i den romerske Keiser, det var Tiberius og til at spøge med var han ingenlunde. Det er rimeligt nok, at, om han erfarede at Pilatus saae igjennem Fingre

med Een, som beskyldtes for at gjøre sig til Konge, at Jøderne havde faaet Ret, da de sagde til ham: „dersom Du lader denne løs, er Du ikke Keiserens Ven", og hvad der fulgte paa, naar man havde tabt Keiser Teberius's Venskab, derom vidste Pilatus ret god Besked. Vi skal just derfor ikke sige, at de Prøver, hvorpaa vores Sandhedskjærlighed bliver sat, er sværere end den, hvorpaa Pilatus's blev sat. Saa vedd vi nok, at der er Noget i os, som vil gaae til den samme Side som Pilatus, vi vedd maaskee endog, at vi adskillige Gange gik til den samme Side, ikke just udvortes, saa det førte til Jesu Korsfæstelse, men dog til at bøie af fra Sandheden og handle mod Samvittigheden. Hvor er Livet dog fuldt af Tusinde saadanne Smaaprøver — jeg kalder dem, Smaaprøver ikke fordi de har kun ringe Betydning, men fordi de ændses ikke af ret Mange. Hvor er det svært at slippe igjennem med uskadt Samvittighed! Man føres saa forunderlig ind i Prøven og ofte er man midt i den før man aner det. Her skal saa vælges: enten skal man sige eller gjøre Noget, som er mod Samvittigheden, mod hvad man erkjender for Ret, eller — maaskee miste sit Embede, ja det kan være, men er dog ikke det Hyppigste, — hvad da? blive ilde seet af En eller Anden, udsætte sig for ikke at blive hilset paa Gaden — blive ilde omtalt, ikke blive buden med, blive gjort Nar ad, udsætte sig for sure Miner af dem, som ellers ikke

kan gjøre En noget. Hvad gjør saa det, man bliver derfor lige god, beholder alligevel Sit — er der saa Noget at bøje af fra Sandheden for — er det Noget at fortie Sandheden for? Nei visselig ikke, og var det nok saa Meget, det var dog ikke Noget at bøie af fra Sandheden for — men tænk alligevel lidt over, hvorledes det gaaer — tænk endda helst paa, hvorledes det gaaer dig selv, de Andre angaae dig dog ikke i den Grad som du selv. For. Ingenting solgte Esav sin Førstefødselsret, for Ingenting er det fordetmeste Sandheden sælges, thi det er i de færreste Tilfælde, hvor det gjælder for Alvor at offre noget for Sandheden. Det er ubeskriveligt, saa stor Frygten er forat udsætte sig for at miste Noget af hvad der hører til Riget af denne Verden. Naar man læser om Mennesker nu døde og borte for længe siden, som har solgt Samvittigheden for de usleste Varer af denne Verdens Gods, saa tænker man tidt: hvor bar de sig daarligt ad — hvad hjalp det dem, nu er det forbi Altsammen for længe siden — naar man staaer ved et Liig og han, som vi nu see som et Liig, han offrede sin Samvittighed, al Sandhed Tusinde Gange for Tings Skyld, der nu ikke kan hjælpe ham det Allermindste, da tænke vi: hvor bar han sig daarligt ad! Og nu gaaer vi og bære os ligedan ad. Der er Nogle, som er saa uheldige, at hvor meget de end opoffre paa Samvittighedens Bekostning, det hjælper dem endda ikke,

saalidt som det hjalp Judas og Pilatus, hvoraf den Ene fik Strikken, den Anden Landsforvisning til Løn for Salget af Samvittighed og Sandhed — vi see endnu Nogle som spille jevnt hen smaa Kjeltringer eller drive Tiden hen med Smaaløgne, gjør Alt, hvad det skal være, forat vinde en lille Plads i Riget af denne Verden — og kan endda aldrig komme paa en grøn Green, de vinde hverken Ære eller Rigdom, leve og dø som Kjeltringer og Stoddere. De maae jo sagtens bære sig dumt ad, thi Verden lider jo nok dem, som for dens Skyld sætte Samvittighed og Sandhed overstyr, men det maa skee paa en lidt fiffig Maade, der skal ogsaa lidt Lykke til. Det lykkes da ogsaa for Mange, thi det er just ikke Sandhedsvenner alle de, som hædres og roses i Verden, faae et glimrende Skudsmaal i deres Grav, Adskillige af dem har naaet til dette Maal ad samme Vei, som de Andre vilde naae det — men de havde et bedre Greb paa Tingen, de forstod bedre at tage Verden, som den vil tages, for at vende den bløde Side ud.

Dette er ikke at have et oprigtigt Hjerte — men hvem har saa dette? Ja vi skal just ikke rose os, men Forskjel er der alligevel, Forskjel paa, naar Fuglene flyve over vore Hoveder og naar de bygge Reder i Haaret, Forskjel paa, at fristes af det Onde og beherskes deraf, Forskjel endnu paa Kain med det skumle Aasyn, advaret af Gud, og paa Kain, der slaaer Abel

thjel og svarer Gud trodsigt: skal jeg vogte min Broder? Der er Forskjel paa at falde for Fristelsen, fornægte eller fordølge Sandheden for denne Verdens, maaskee endog dens usleste Tings Skyld, falde og sukke, maaskee græde sagtelig derover, og saa paa at gaae i Tøiet paa mindste Vink, som den, der er nem at lokke, fordi han gjerne vil hoppe, for hvem Opgaven kun er at slippe godt derfra, og naae hvad man tragter efter, hvor Salget af Samvittigheden ikke volder Hjertet noget Saar — der er Forskjel, men den er ikke saa nem at paavise, dog seer vor Herre den nok. Saalænge Løgnen raader uhindret i et Menneskes Hjerte, kommer han ikke til at høre Jesu Røst, fordi han er ikke af Sandheden — men mon det var umuligt, at Pilatus kunde være bleven En af dem, der hører Jesus til? Der er jo dem, der har sagt, han kom til at høre ham til — umuligt var det dog vist ikke. Hvad skal vi sige om disse Smaaløgnere, som ikke gribe til Sandhed, saalænge der er Løgn til og den bærer det allermindste Udbytte, ja vælger den endog, hvor den ikke lover noget Udbytte, som lyve, for ikke at komme ud af Vanen? Er det umuligt med dem? Ja saalænge de blive ved dermed, er det umuligt, men det er maaskee ikke umuligt, at de kunde fatte et andet Sind, at Sandhed kunde faae nogen Betydning for dem, og da kunde de vel ogsaa komme med. Vi skulde nødigt bryde Staven over Nogen af dem, vor Herre taa-

ler paa sin Jord — men naar vi tænke paa det Altsammen, paa al den Løgn, der boer i Hjertet, paa al den samvittighedsløse Omgang med Sandhed, da kan vi forstaae, at det Første, Jesus forlanger af os, det er, at forsage ham, fra hvem det Altsammen kommer og forsage det Altsammen, dermed har han sat det eneste sande Skjel mellem dem, der har et opriglgt Hjerte og dem, der har et falsk Hjerte, nemlig: hvem der forsager Løgnen og hvem der ikke gjør det. Men Forsagelsen kan vel dog ikke regnes med til Evangeliet, den er som den iskolde, bælmørke Forstue, før man kommer ind i den lyse lune Stue. Og det skulde være det Første, vor Herre byder os — Kulde og Mørke! Saa kan det ikke være — nei Forsagelsen er ogsaa et Evangelium, det Eneste vi kan vedkjende os, det Eneste, vi tør svare Ja til, den eneste Trøst, at, forat kunne falde vor Herre i Armene, kræves der kun at vende Løgneren Ryggen. Hjerteſiden maa vendes til vor Herre, saa kan han tage mod dette Hjerte, saa kan han af dem, hos hvem dette Hjerte slaaer, trods al dets Synd, faae En af dem, som er af Sandhed og hører hans Røst. Engang maa alt det Falske blive skilt ud af dette Hjerte, det er klart nok, men det maa han udrette, hvem det gives til. Han siger: „min Fader har givet mig dem", det er ham, som leder Vandbækkene paa Jorden hvorhen han vil, saa de falde ud paa det Sted, der er dem bestemt. Det er altsaa Fa-

deren, der har givet os til Jesus, om vi høre ham til — det er en underlig Sammenhæng — Jesus har kjøbt os med sit Blod, og man skulde da mene, han har givet os som de fortabte Sønner og Døttre tilbage til Faderen, — men her siger han, at Faderen har givet dem til ham — o det er dog en salig Sammenhæng, hvorledes det saa end hænger sammen. „Min Fader er større end Alle" siger Jesus, dermed vil han slaae det fast, at Ingen kan rive dem ud af hans Haand, fordi Ingen kan rive dem ud af den Faders Haand, som er over Alle, men han og Faderen ere Eet.

Et Exempel har Jesus givet os paa alt Godt — altsaa ogsaa paa Sandhedskjærlighed. Ja see engang, om han viger den allermindste Streg af fra Sandheden, om her er den allermindste Slingren. Der havde vist kun hørt grumme lidt til, for at fri ham ud af det Altsammen — et Menneske, som Pilatus, der er i saadan Vaande med sig selv, han griber det mindste Halmstraa for at redde sig; havde han da faaet et lille godt Ord af Jesus, som han vilde have kaldt det, hvormed han kunde have forsikret Jøderne om, at han var uskyldig i en anden Forstand end den, hvori han nu maatte erklære ham for uskyldig — han havde saa gjerne latet ham løs, nu maatte han nøies med at vaske sine Hænder i Vand, nu maatte det være nok for hans Samvittighed. Og havde Jesus givet de Ypperstepræster et lill godt Ord paa Sand-

hedens Bekoſtning, en lille Indrømmelſe af at han maaſkee var gaaet for vidt engang imellem — de havde ogſaa gjerne ladet ham fare og ſaa endda ladet ham være den viſe Mand. Denne Verden lader ſig lit nøies med lidt netop af dem, ſom de Intet kan faae af — men hverken Pilatus eller de Ypperſtepræſter fik det Allermindſte; en mere pletfri Sandhedskjærlighed har aldrig aabenbaret ſig paa Jorden. Jo klarere Solen ſkinner paa Himlen, deſto mere aabenbares det Urene og Beſmittede — hvor er vi urene og beſmittede ved Siden ad ham, vi med alle vore ſmaa og ſtore Svingninger, med vor forſigtige Liſten udenom, at vor varſomme Henſynstagen, med al vor Brovten og Braſken af Sandhed, ſaa det viſer ſig, det er, ſelv hvor vi tale Sandhed, os endda ikke om Sandheden at gjøre, men om noget Andet, ſom er Løgnen meget nærmere — ak hvor maa vi ſtaae beſkæmmede overfor dig, du Hellige, du Rene — men Herre Jeſus forkaſt os ikke fra dit Anſigt — thi vi forſage Løgneren og vi tro paa Sandheden, ſom er dig ſelv nu og til evig Tid!

Maries Svar til Engelen.

Det var en Lykke, at der fandtes een Kvinde paa Jorden, som kunde give et saadant Svar som Marie, ellers var Forjættelsen om Kvindens Sæd, der skulde knuse Slangens Hoved næppe gaaet i Opfyldelse. De vil ellers Allesammen have Tegn, hvem noget Overordentligt bliver forkyndt og det vil da egentlig sige, at de vil see og ikke tro, men skjøndt Gud har læmpet sig efter dem, hvor det ikke gjaldt saa overordentlige Ting som hans Søns Fødsel, saa troer jeg ikke her kunde fræves mindre af den Kvinde, som skulde føde hans Søn, end at tro uden at see. En saadan Kvinde skulde Engelen opsøge — i Keiserſale og Kongeborge var hun ikke at finde, i de Skriftkloges og Lærdes Boliger ikke heller — han maatte søge hende blandt de ringeste Kvinder i Landet, saadan Tro findes snarere blandt de Smaa end blandt deStore, maaskee ogsaa snarere blandt de Unge end blandt de Gamle. I Landet, hvor man meente intet Godt kunde være, maatte hun søges; en trolovet Kvinde skulde det være, forat hun kunde faae en Beskytter uden at have en Mand, thi en ugift Kvinde maatte det være, baade fordi det var sagt, at en Jomfru skulde blive frugtsommelig og føde en Søn og fordi den Søn, hun skulde føde, maatte være den Førstefødte,

hvoraf det dog ikke fulgte, at han maatte være den Eneste. Men fremfor Alt, en saadan Tro maatte der være hos denne Kvinde, at hun kunde give et Svar, som Marie gav, skjøndt det Utroligste blev hende forkyndt.

Saa var hun vist den Eneste, som dette kunde passe paa og da vi ikke tro, at Englene ere alvidende, maa Gabriel have faaet en sikker Anviisning paa Marie, saa han skulde ikke gaae Feil og komme til den, som i al Fald vilde have forlangt et Tegn af ham før hun vilde tro. Gud Faders Øie hviler paa Jorderig, han saae den hellige Jomfru, den trolovede Kvinde, med et Hjerte saa troende, som det maaskee aldrig har været fundet hos et Menneske — derhen sendtes Gabriel, hans Reises Maal var ham foreskreven, og hvad han havde at sige, var lagt ham i Munden, thi da det udtrykkelig staaer om Englene, at de begjærede at gjennemskue disse Ting, men kunde det ikke, saa vidste Gabriel ikke heller, hvad han skulde sige, naar det ikke var lagt ham i Munden.

Det var utrolige Ting, han havde at forkynde Marie, allerede dette, at hun skulde føde, uagtet, som hun selv siger, hun vidste af ingen Mand, var saa aldeles udenfor al menneskelig Orden, at det nok maatte være utroligt. Og saa, hvad det skulde være for en Søn? Var det bleven hende sagt, at hendes Søn skulde blive Keiser i det romerske Rige, saa havde det dog været som Ingenting mod hvad der blev hende sagt.

En evig Konge skulde hendes Søn være, hans Kongerige et evigt Rige. Alt hvad der er idag og kan være forbi imorgen — og det gjælder ogsaa Keisere og Konger — bliver Ingenting i Sammenligning med hvad der varer evindeligt.

Maries Spørgsmaal: „hvorledes skal dette gaae til, da jeg veed af ingen Mand?", er som en lille bitte Trøst for os, at selv de Stærkeste i Troen kan have en lille Tvivl — det er som kom Marie os lidt nærmere derved. Men i Grunden er dette ikke saa; det er ikke nogen Tvivl, hun udtaler med sit Spørgsmaal og Svaret, hun faaer, er jo ogsaa ligesaa vidunderligt, som hvad der er bleven hende forkyndt: „den Hellig Aand skal komme over dig og den Høiestes Kraft skal overskygge Dig". Det kunde ikke gjøre Sagen mere fattelig for hende. Snarere kunde vi sige, at Engelens Ord til hende: „Og see, Elisabeth din Frænke, hun har undfanget en Søn i hendes Alderdom, og denne Maaned er den sjette for hende, der kaldes ufrugtbar, thi Intet kan være umuligt for Gud" — er beregnet paa at borttage en Tvivl fra Maries Hjerte eller dog paa at gjøre hendes Tro stærkere. Der er jo en besynderlig Trøst i, at vi ikke staae ene med Vores, men at noget lignende er hændet Andre. Det var jo rigtignok Smaating, hvad der var skeet Elisabeth, mod hvad der skulde skee Marie, men Lighed var der dog, det tydede paa, at Intet kan være umuligt for Gud, altsaa ikke heller,

hvad der var bleven sagt Marie. Jeg veed ikke, om hun kunde været kommen over det uden denne lille Støtte, denne lille Haandsrækning — vist er det, at hun nu kom over det, og bedre Svar har aldrig noget Menneske givet Gud end det, hun gav: „see, jeg er Herrens Tjenerinde, mig skee efter dit Ord!" Dermed var Engelen ogsaa vel tilfreds, thi saa skiltes han fra hende, havde altsaa intet mere at sige.

Hendes Svar bestaaer af to Dele: „jeg er Herrens Tjenerinde, og: „mig skee efter dit Ord!" Hun betragtede sig som staaende i samme Forhold til Herren, hvori Tjenerne stod til den kongelig Høvedsmand, som giver dem det Vidnesbyrd: „siger jeg til min Tjener, gjør det, saa gjør han det". Hun er altsaa villig til aldeles at underkaste sig sin Herres Villie, saa hvad han vil, det vil hun ogsaa. Det er ikke som et Suk, der lyder i dette Ord: jeg er Herrens Tjenerinde, som et Suk over et trykkende Herredømme, hun kunde ønske Udfrielse fra, det er snarere som et Udbrud af Glæde og Stolthed i Ordets bedste Forstand, over at hun er Herrens Tjenerinde, som en Forret, hun ingenlunde vil miste ved at undslaae sig for hvad han vil, men som hun netop nu vil holde fast paa indtil det Yderste, da det Vidunderligste kræves af Tjenerinden, og det altsaa skal blive vitterligt, at hun hører til de høitbetroede Tjenerinder. Hun har har maaskee endog en Følelse af, at hun skal gjøre det godt igjen, hvad

Eva havde forskyldt; den unge Kvinde skal gjøre godt igjen' hvad den gamle Stammemoder havde forbrudt; hun skal være den hele Kvindeslægt til Oprejsning; en gruelig Plet var der kommen paa det kvindelige Skjold, som hidtil intet havde kunnet udslette. det var jo ogsaa en Blodplet, thi Morderen var derved trængt ind blandt Menneskene og det første Blod, der blev udgydt, var Stammemoderens egen Søns — nu skulde det forundes Marie at udslette denne Plet; hele Menneskeslægten havde hidtil seet sin Fordærvelse i en Kvinde, nu skulde denne see sin Oprreisning i en Kvinde. Det var et stort Hverv, der blev betroet Tjenerinden, det maatte hun ikke undslaae sig for, hvad det end skulde koste.

Man vil maaskee sige: det er ingen Sag at være Tjener eller Tjenerinde, naar noget Stort, noget Æresfuldt, noget Glædeligt bliver givet Tjeneren at udføre. Vi maae dog dertil svare: Marie vidste kun lidt, hvad det vilde koste at udføre det Hverv, som var hende betroet, hun maatte vel have en Følelse af, at hendes kvindelige Ære for Menneser vilde komme til at staae paa Spil, og hun fik da ogsaa at vide, at det skulde komme til at koste saa meget, som det er muligt noget kan koste et Kvindehjerte, hun fik det at vide, da Sværdet gik igjennem hendes Sjæl.

Vor Herre har endnu bestandig store Ting at kræve af sine Tjenere. Han har nogle umaadelig tunge Byrder, som maa bæres, dem skal Tjenerne bære.

Det kan vi see fra gamle Dage af; hvilken Byrde var der ikke at bære for hans Tjener Job! hvilken lang Række af Byrder for Jacob! hvilke Byrder var der ikke at bære for en Mand som Paulus, om hvem det udtrykkelig blev sagt: „jeg vil vise ham, hvormeget det bør ham at lide for mit Navns Skyld". Hvilke Byrder var der ikke at bære for alle Martyrerne! Men vi behøve ikke at tale om de Byrder, som skulde bæres og som har gjort dem, der bar dem, berømte over hele Verden — der har været tunge Byrder at bære, som der ikke er gaaet saaeant Ry af, som af hine, men var naturligviis ikke lettere derfor. Saadanne Byrder er endnu at bære og lægges snart paa en, snart paa en anden af Tjenerne — som oftest falde de tungeste paa de frommeste. Hvad siger du om saadan en Byrde: du skal være berøvet dit Helbred, maaskee for dit hele Liv, du skal ikke kunne ernære dig selv, hvor stor Flid du end har gjort dig, forat kunne det, du skal ligge Andre til Byrde, hvis Byrder du meget hellere selv vilde bære, hvem det er dig usigelig pinligt at skulle være til Byrde, fordi den ikke bæres i Kjærlighed? Er der Noget, som du elsker rigtig inderligt — jeg taler ikke om de evige Skatte, som ikke kan tages fra os — jeg taler om hvad der er givet dig her paa Jorden, som ogsaa kan tages fra dig igjen — er der Noget — det var ikke godt for dig, om der ikke var noget — maaskee et Menneske, som du

elſker, ſom dig ſelv, du ſynes maaſkee endog mere end dig ſelv — maaſkee et Barn, ſom er dig givet, dit Hjertes Trøſt, dine Øines Lyſt — og du ſkal miſte det, du veed det kan ikke blive anderledes, men ikke blot det, du ſkal endog ſee det lide i lang Tid; det ſkar dig i dit Hjerte, naar du hørte det klage ſig over den mindſte Ting, nu ſkal du gjennem lange Tider faae det at høre jamre ſig i den yderſte Smerte og du kan intet gjøre? Du har hidtil beſiddet aandelig Dygtighed, du har kunnet udrette noget, kunnet tale Andre til Oplysning og Opbyggelſe — nu ſkal du miſte al din Dygtighed. ingenting kunne udrette, Intet kunne ſamle, ſkal blive ſom et hjælpeløſt Barn, der neppe kan forſtaae, hvad de Andre ſige dig til Trøſt end ſige at du ſkulde kunne ſige dem noget til Trøſt.

Diſſe Byrder er bleven lagt paa mange Mennekker, netop blandt dem, ſom hørte til Herrens Tjenere — de kan ogſaa blive lagt paa os, nogle af dem eller nogle lignende bliver viſt ogſaa lagt paa os. Det er vor Herre, der lægger dem paa, om du end maatte ſige, at du har ſelv forſkyldt dem; er du en af hans Tjenere, ſaa er det alligevel ham, ſom lægger dem paa — hvad ſkal der ſaa ſvares: „ſee! jeg er Herrens Tjener!" Det maa ikke ſvares med et Suk over at du er det, med Ønſke om at blive fri, ſaaledes var det ikke med Marie, men det ſkal ſvares med Glæde over at du er hans Tjener, ſaa du intet hellere

vil være, om du end havde det frieſte Valg — Korſet maa du tage af din Herres Haand uden at knurre — af nei! du ſkulde jo ſnarere love ham, det gjorde Marie — hør hendes Lovſang hos Eliſabeth hendes Frænke.

Men det er ikke blot det, at han lægger en Byrde paa ſine Tjenere, ſom de ſkal bære — han har ogſaa Noget, ſom han fræver af dem, ſom de ſkal udføre. Det kan vi ogſaa ſee fra gamle Dage af. „Gjør det", ſagde han til ſin Tjener Abraham, og det gjaldt om at offre ſin egen Søn. Gak ind i Ninive og forkynd Stadens Undergang, ſaa lød hans Ord til Jonas. Drag op til Jeruſalem, hvor Baand og Død truer, ſaa talte hans Aand til Paulus, og ſaaledes til Mangfoldige, ſom blev berømte ved hvad der fræves af dem. Men der fræves ogſaa Noget af dem, ſom juſt ikke blive berømte derved, men ſom alligevel ſkal gjøres. Det er ſaa tit en gruelig trang Ting, der fræves, et Offer ſkal bringes, et Ærinde ſkal røgtes, netop paa dette Sted ſkal du virke og du vilde Tuſinde Gange heller være paa et andet Sted; du troer der er de Steder, hvor de vilde være ganſke anderledes glade ved dig, hvor du vilde være langt gladere— men her ſkal du være, netop her, her ſkal du gjøre din Gjerning, hvad enten de ſee mildt eller ſurt til dig, hvad enten de ſkjønne derpaa eller ikke og du ſkal ſige: ſee, jeg er Herrens Tjener, ikke ſom en tvungen, der maa lyſtre ſin Herre, hvor han end vilde ſende ham

hen, men som en villig Tjener, som ikke har Lyst til andet end hvad hans Herre vil, fordi hans Villie er hans Glæde.

Saaledes er det med den første Deel af Maries Svar, det er den frivillige Underkastelse under Herrens Villie; det andet, er den troende Tilegnelse af hvad han siger: „mig ske efter dit Ord“. Det var forunderlige Ting, det Ord lød paa, men hun tog det med Tro og vilde kun, at det skete med hende som Ordet lød. For os bliver da Spørgsmaalet, om der er noget Ord fra vor Herre, som er sagt til os, om der er et Ord, som er sagt til dig, om hvilket du er ligesaa sikker, at det er sagt til dig, som Marie paa, at der var sagt et Ord til hende. Det er jo klart, er der ikke et Ord, som vor Herre har sagt i Besynderlighed til os, saa kan vi ikke gjøre Marie det efter, saa kan vi ikke sige: mig ske efter dit Ord.

„Det Ord, som blev sagt til hende, det blev sagt til mig, thi det gjælder om dette Ord, hvad der gjælder om hele Skriften, at det er sagt til mig altsammen“. Er det nu ganske sikkert, — kan du tage ethvert Ord, som der staaer i Skriften, som sagt til dig? Mon der dog ikke bliver adskillige Undtagelser, som du kommer til at gjøre, mon ikke du kommer til at gjøre en Undtagelse, selv med det Ord, som blev sagt til Marie, thi skal du tage det som et Ord sagt til dig, kommer du dog til at lægge en anden Mening deri, thi saa-

dan ligefrem kan du ikke tage det som sagt til dig? Naar man saa først skal til at gjøre Undtagelser, er man ilde stedt, thi hvor er Undtagelserne? Det skulde jo ogsaa være et Ord fra vor Herre, et Guds Ord — men nu sige jo selv de, som ikke vil vide af noget Guds Ord at sige udenfor Skriften, at vi kan ikke tage, alt, hvad der staaer, som et Guds Ord, det maa da i al Fald indskrænkes til hvad der handler om det, der hører til Guds Rige. Men saa er vi atter ilde stedt, thi hvad angaaer saa Guds Rige, hvad tør vi tage som et Guds Ord og hvad ikke? Jeg skal jo vide to Ting: først, hvad der er sagt til mig, dernæst, hvad der er Guds Ord, thi kun derom kan vi sige: mig skee efter dit Ord og vi er ikke sikkre paa nogen af Delene og veed ikke, hvorledes vi skal faae Sikkerhed derom. Det er allerede en stor Fordeel, at have et Ord, som man er vis paa er et Guds Ord og er sagt til En selv; den Fordeel havde Marie og uden i denne Henseende at være stillet lige med hende, er det umuligt at ligne hende i Svaret.

Der er saa Mange som sige: vi har slet ikke noget bestemt Ord henvendt af vor Herre udtrykkelig og i Besynderlighed til os, men vi maa selv af alle de Ord, der er optegnede i Skriften, udtage os, hvad vi mene er sagt til os eller lade de Andre, som er klogere end vi, raade derfor, og de gjøre sig megen Flid for at bevise os, at det ikke er anderledes. Jeg veed ikke

om de vil os godt — det kan gjerne være — men vist er det, de gjør os ikke noget godt, naar de bringe os fra at vi har et bestemt Guds Ord henvendt til os, thi det er ligesom, naar man bringer et Menneske midt ud paa en stor Hede, hvor Veie krydse hinanden i Hundredviis og han veed ikke, hvor han skal vende sig hen; heller ikke nytter det noget, at de paatage sig at sige os, hvor vi skal vende os hen; thi i Grunden er det dog ikke andet end deres egne Tanker om, hvad der er det Rette, de har at sige os. Vi vil saa gjerne tro, at de mene os det saa overmaade godt, idetmindste Nogle af dem, men de blive os vildledende Veiledere, som Jobs Venner bleve ham besværlige Trøstere, de tage fra os, hvad vi har, og give os Intet istedet. Vi mærke jo ogsaa paa dem, at de er selv i Vilderede, thi de sige baade om den hellige Skrift, at den er vor eneste Veileder i vor Salighed og at vi selv ved Grandskning og Lærdom maa udlede den rette Sandhed af den, og deraf kan vi ikke skjønne andet end at vi paa eengang have Skriften og os selv til Veiledere — men os selv vil vi paa ingen Maade have til Veiledere, thi det veed vi, at dertil due vi ikke.

Vi tro, at lige fra Begyndelsen af, ret som vi skal til at tiltræde Vandringen, taler Herren et Ord til os; det har altsaa de to Egenskaber, vi maa fræve: det er hans Ord og det er henvendt til os — til Enhver især af os, til dig og til mig. Vi sige, at det

Ord blev sagt til os i Daaben, og da vi tog det Ord for gyldigt og svarede Ja dertil, blev vi døbt til det Ord, saa det blev altsaa det Ord, vi har at holde os til, om hvilket vi har at sige som Marie: mig skee efter dit Ord. Vi synes dette er saa uendelig jevnt og enfoldigt — her gjøres ikke Personsansеelse, det sagde de jo ogsaa om vor Herre, at han gjorde ikke, her har saa Enhver, Høi eller Lav, Lærd eller Ulærd, hvad han skal følge sit Liv igjennem, tro der paa, saa lade ham udrette sin Gjerning i os, som har talt Ordet. Saa forstaae vi den hellige Skrift efter dette Ord og vi mærke, at begge Dele stemme saa deilig overeens. Ordet er som en Nøgle, der lukker de lukkede Døren op og naar de er lukket op, saa føres vi ind i lyse Sale, hvor der kastes Klarhed og Glands over Ordet, saa vi har dobbelt Glæde deraf, og det slaaer dobbelt saa dybe Rødder i Hjertet.

Saaledes har vi det og derved ville vi saa grumme gjerne blive, thi saa veed vi, at, hvad vi har at gjøre, det er bestandig om dette Ord at sige: mig skee efter dit Ord; det bliver ikke vor Sag, at det skeer, saa lidt som det blev Maries, men det overlade vi ganske roligt til ham, som har talt Ordet, at det ogsaa skeer derefter. Det er saadan en deilig Ting at vide, hvad man har at gjøre i en saa vigtig Sag, hvor det ikke er til at udholde at være i Tvivl om hvad man skal — vi veed jo meget godt, at det er ikke gjort dermed,

at vi veed, hvad vi har at gjøre, men vi synes dog, at det er allerede et stort Gode og at man, uden at vide det, aldrig kommer virkelig til at gjøre det — og derfor vilde vi saa gjerne have Lov til at blive derved, uden paa mindste Maade at ville nøde de Andre det paa, thi det Høieste, vi vil, er at sige til dem i al Venlighed, vi tro de kunde have godt af at komme paa samme Grund, vi tro, de vilde befinde sig vel derved. De vil jo nok, vi skal bevise, at det er vist, at vi har et Guds Ord talt til hver af os i Besynderlighed — men for vor egen Skyld forlange vi intet Bevis, hverken af os selv eller Andre, for deres Skyld hjælper det vist ikke, det er jo ikke heller derfor de fræve det af os, det er nok snarere, forat bringe os i Tvivl, naar vi intet Bevis kan skaffe tilveie. Det har ogsaa før bragt os i Tvivl, men nu har vi opdaget, at hvad der kan bevises, det er ikke det Visseste, men hvad der er saa vist, at det bliver mindre vist ved ethvert Forsøg paa at bevise det, det er det Visseste. Derfor holde vi os nu uden alt Bevis til hvad vi har, og de faae os ikke trukket bort fra denne Grund, thi her har vi fundet Hvile, den vil vi ikke miste.

Nu har vi rigtignok en stor Gjerning for og det er med Hensyn til dette Ord at sige som Marie: mig ske efter dit Ord, og det er aldeles ikke saa let en Sag. Det er nemlig et meget mærkeligt Ord, vi har dette at sige om, det indeholder saa forunderlige Ting, os

angaaende, som tænkes kan, ja forunderligere end vi kan tænke, thi Summen af hele Ordet er Syndernes Forladelse, Kjødets Opstandelse og et evigt Liv, det skal udrettes i os, det er store Ting. Naar vi saa er komne til at see, hvad vi er i os selv — vi har ikke seet det tilbunds, men noget har vi seet og mere er der tilbage af samme Slags, som dukker frem efterhaanden, — saa kan vi nok skjønne, at vi har Syndernes Forladelse behov, men vi har ondt ved at kunne skjønne, hvorledes den skal blive os tildeel og hvordan saa uskjelig Herlighed skal naaes som Kjødets Opstandelse og et evigt Liv. Vi kan jo let forstaae, at selv kan vi ikke udrette det, men det maa han, som har sagt Ordet til os, men det falder alligevel slet ikke saa nemt for os at sige: mig ske efter dit Ord. Saa tage vi med Glæde mod hver en lille Haandsrækning, saadan som den der blev rakt Marie ved at mindes hendes Feænke Elisabeth; vi er ogsaa glade ved at mindes om, at det samme Ord er sagt til mange Flere end os og med Nogle af dem er det skeet som Ordet lød, Nogle af dem, om hvem vi har letteſt ved at tro, at de har naaet Maalet, er idetmindste i Sikkerhed, paa dem har Ordet viist sin Magt til at udrette, hvad det lyder paa. Vi vil ogsaa gjerne mindes om, at vi staae ikke ene i Striden, men, naar den Strid koster Smerte, det da er som Apostlen skriver, at de samme Lidelser fuldbyrdes paa vore Brødre i Verden. Saa er det da ogsaa

en ubeſkribelig kjær Støttestav, der rækkes os, naar det ſiges til os: „Intet kan være umuligt for Gud“, det ſynes vi endda vi kan forſtaae, ſiden han i ſelve Ordet, der er talt til os, kaldes den Almægtigſte, og naar vi ſaaledes ere blevne ſtøttede baade ved at ſee hen til Gud og Menneſker, ſaa tage vi fat igjen, og om det end ſkeer lidt lavmælet, det ſkeer dog, vi ſige nemlig Marie det efter: „mig ſkee efter dit Ord“, ſaa forſøge vi at lægge ſammen og faae ſaa hele Summen ud: „ſee jeg er Herrens Tjener eller Tjenerinde, mig ſkee efter dit Ord“. Men dermed er vi ingenlunde færdige, vi maa øve os paa denne Tale, ſom ſmaa Børn paa at lære at ſnakke og det gaaer ikke lige nemt hver Dag, men vi opgive det ikke, vi blive dog derved og ſlippe det ikke, thi det er Troen paa Guds Ord til os, vi ſlippe det ikke, før al Tro ſkal ophøre, fordi vi ſee Anſigt til Anſigt. Nu vil vi øve os ſelv, og indbyrdes øve hinanden, baade i gode og onde Dage, i Glæde og Sorg, naar det gaaer os efter Villie og naar det gaaer os mod Villie — i dette Marie Ord: „ſee jeg er Herrens Tjenerinde, mig ſkee efter dit Ord“, ſaa ſkeer det ogſaa tilſidſt; thi det er en ſikker og paalidelig Mand, ſom har ſagt det, og han har Magt til at ſætte det igjennem, thi Intet kan være umuligt for Gud.

C. G. Iverſens Forlag. — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst.

Nr. 8. Den 15. April 1866. 15. Aarg.

†

Carl Christian Boisen.

I Mai Maaned 1862 vare vi 5 Brødre, der endnu var tilbage og havde Fader og Moder tilfælles, samlede i det gamle Hjem, som den Ældste iblandt os alt i mange Aar havde bevaret for os. Vi var dengang vidt adskilte fra hinanden, saa det var vanskeligt Alle at samles. Dog var det lykkedes for os, men vi havde vist ogsaa en Følelse af, at det neppe vilde skee oftere i denne Verden. Dog haabede vi derpaa og i dette Haab vare vi hjertelig glade ved at være samlede, thi Gud skee Lov vi har altid med Glæde kunnet samles og hvad Forskjelligheb der end kan have været mellem os om Ting, som har deres alvorlige Betydning, der var dog altid den Enighed, som er fornøden til et virkeligt Broderſamfund. Det blev den sidste Gang vi

vare samlede, thi endnu i samme Aar bortfaldtes den næstyngste Broder fra os, som var kjendt og elsket i en vid Kreds, ogsaa for „Budstikkens" Læsere. Han faldtes bort i sin Manddoms fulde Kraft, saa Smerten over hans Bortgang kom ved selve Adskillelsens Stund, thi baade havde vi haabet endnu at kunne have beholdt ham og at han kunde have virket til Velsignelse i mange Aar, ikke mindst for os Brødre, for hvem han var — ak jeg kunde fristes til at sige umistelig. I dette Aar, den 8. Februar, faldtes den Næstældste bort fra os, han, der bar det Navn, jeg har sat til Overskrift, men Smerten for hans Skyld kom allerede Aaret før han faldtes bort, da det var klart, at hans Aandskraft var nedbrudt, saa vi var nødt til at ønske, skjøndt det er svært at skulle det, at hans Legems Kraft ogsaa maatte nedbrydes, forat han kunde finde den Hvile, han trængte til, nu, da han intet andet Godt kunde udrette i denne Verden, end give os et Exempel paa stille lidende Taalmodighed, som dog var saa smertelig at see, at det var neppe til at udholde, at være Vidne dertil. Man kan taale at see dem, man elsker, lide, om nok saameget paa Legemet, naar Aanden bevarer sin Kraft, det kan være til stor Opbyggelse at være Vidne til, hvorledes Aanden kan seire over Legemets Lidelser, men naar dens Kraft er nedbrudt, naar dens Evner ere sløvede, da er det for Alvor tungt at være Vidne til en Vens sidste Strid

og den eneste Trøst bliver, naar man dog kan skimte Troens Gnist til et Vidnesbyrd om, at den lever endnu, om den end ikke kan lyse i sin fulde Kraft. Saaledes var det med denne kjære Broder næsten gjennem hele hans sidste Leveaar. Jeg mindes godt, at have talt med ham om det Haab, vi Begge havde, at Gud vilde bevare dem, som troede paa ham, fra en saadan Aandssvækkelse, som kunde ligne en aandelig Død, før den legemlige var indtraadt; men jeg har baade ved denne og ellers ogsaa ved anden Leilighed erfaret, at Gud fritager ikke sine Venner for nogen Trængsel i denne Verden, ikke for hvad der ligner Døden i aandelig og legemlig Forstand, kun fra den evige Død vil han fritage dem og fra den har han ogsaa fritaget vor Broder, derom er vi Gud skee Lov forvisede — han troede paa Ham, som overvinder Døden, til det Sidste, og derfor, om han end er død, lever han hos ham evindeligt. Der var derfor stor Forskjel paa det Indtryk, Budskabet om denne Broders Død gjorde paa os og det Indtryk Budskabet om den anden Broders Død gjorde — ved det Første kunde og maatte vi sige: Gud skee Lov — ved det Sidste kunde vi det ikke, har først længe efter lært saa smaat at stamme derpaa.

Vi Brødre vare fælles om det samme Hjem, hvor Kjærlighed og Fromhed boede og vor sidst afdøde Broder udgik ogsaa fra dette med Kjærlighed og Fromhed i Hjertet, men førtes, som de fleste Andre, ad Veien

gjennem det theologiske Studium paa vort Universitet, han maatte gaae, ind i den tomme Rationalisme. Han var i sine sidste Studenteraar under Striden mellem Grundtvig og Clausen, med at bringe den Sidste en Hyldest — men Rationalismen formaaede ikke hos ham at dræbe Kjærligheden og Fromheden, han havde taget med fra Hjemmet, derfor var der bevaret hos ham et Hjerte, som var modtageligt for den gamle Christendom, der tager al menneskelig Kjærlighed og Fromhed i sin Favn. Den Broder, der talte ved hans Grav, var vistnok den Første, der forkyndte ham det gamle christelige Vidnesbyrd, saa han virkelig hørte det og det fandt strax god Indgang hos ham. Han hørte til de Mennesker, som det er let at virke paa, deraf fulgte vistnok ogsaa, at han hørte ikke til de meget faste og urokkelige, men da Christendommen først havde fundet Indgang i hans Hjerte, rokkedes han dog aldrig fra den.

Han blev tidlig Præst paa Lolland og de Aar, han tilbragte der, tror jeg var hans lykkeligste. I den Tid oplevede han, hvad han selv har beskrevet i den christelige Samler, som han en Tid lang udgav i Forbindelse med den ældre Broder. Der findes en yndig Beskrivelse over en Mands Omvendelse og Død, som hed Hans Jørgensen og var af hans Menighed — den Mand beredte ham stor Trøst, medens han levede, men ogsaa ved sin Død.

I denne Tid var det ogsaa han lærte den kirkelige Oplysning at kjende. Da var den kjendt af saare

Faa; det var endnu i de Aar Grundtvig prædikede i den tydske Kirke paa Christianshavn. Han og den ældre Broder kom da til Kjøbenhavn; paa Veien havde de besøgt Fenger i Slotsbjergby. Med ham havde de talt om denne Sag og maaskee for første Gang til deres Forundring hørt om det Troens Ord ved Daaben, som Grundvolden, vi har at bygge vor Salighed paa. De havde, som Præster, baade døbt og confirmeret Mange paa dette Ord, men at det var i dette, vi skal søge den rette Grund, var neppe falden dem ind, saalidt som at benægte det. Saa kom de til Kjøbenhavn og vi var alle Tre i et Besøg hos Grundtvig. Det var en Søndag Eftermiddag efter Gudstjenesten, som afholdtes Kl. 2. Jeg glemmer aldrig det Besøg og jeg veed den Broder, jeg skriver om, glemte det ikke heller. Grundtvig talede uafbrudt til os til langt ud paa Aftenen; det lød for første Gang til os om alle de Oplysninger, som senere er fremkomne om Troesordet. Det var ikke meget, vi svarede til hvad vi hørte — den Eneste, som gjorde lidt Indvendinger, var denne Broder. Der var hos ham noget Freidigt og Frit, som gjorde, at han gjerne kom frem baade med Indvendinger og Bemærkninger, selv hvor disse ikke var modne, som de vel sagtens ikke var ved hiin Samtale.

Kort efterat han var kommen hjem, skrev han en lille Bog om Kirkeordets Betydning; han var blandt de Allerførste, som kom frem med Noget i den Retning,

næstefter Grundtvig og Lindberg. Hans gamle fromme Biskop Müller, som han elskede som en Fader, havde ledsaget Bogen med en Fortale, hvori han rigtignok bekæmpede dens Indhold, men anbefalede den alligevel og glædede sig over den, som et Vidnesbyrd om, at min Broder hørte til de Præster, som sysslede med saadanne Ting. Der var naturligviis megen Uklarhed i Bogen, som rimeligt kunde være, men den vidnede om hans let modtagelige Hjerte, og om han end ofte og længe vaklede i denne sin kirkelige Betragtning, han blev dog fast ved det Troens Ord, som Livets Ord og Kirkens Grundvold.

De lykkeligste Aar falde vist i Reglen for Præster det første Sted, hvor de komme — saaledes gik det ogsaa ham — men de Fleste hige endda gjerne bort fra det første Sted — saaledes gik det ogsaa ham. Der var overhovedet noget Uroligt i hans Karakteer, som gjorde at han ikke let kunde finde noget blivende Sted her i Verden. Han flyttede fire Gange, fortrød det hver Gang, men forligte sig dog snart dermed. Han kunde let finde sig tilrette mellem Folk og vandt snart deres Kjærlighed ved sin milde, fordringsløse Maade at være paa; han havde Lyst til at færdes ogsaa mellem dem, som ikke deelte Tro med ham, kunde more sig med, hvad der morede dem, kunde som et Barn fornøie sig ved Lidt, loe saa hjerteligt ad Smaating, især ved at fortælle Smaahistorier, som

morede ham selv og som man kunde høre ham fortælle saa tit det skulde være og kunde aldrig andet end more sig derover, især ved at høre ham fortælle dem med saadan en usigelig barnlig Glæde. Han var en saare kjærlig Sjæl — lidt forfængelig — det hører maaskee til Slægten — men er det muligt at være det paa en uskyldig Maade, saa var han det, thi han kunde tit være forfængelig over saadanne Ting, som ikke engang jeg kunde, som ellers ikke er saa nøieregnende i denne Henseende. Han var egentlig ikke skikket til Sorg og Modgang, derfor trykkede det ham saa haardt, naar Saadant mødte ham, og der mødte ham endda Meget af den Slags. Han vilde saa gjerne atter være glad og lyttede til hvert Trøstens Ord — jeg har ikke let kjendt Nogen, som hellere vilde høre et trøsteligt Ord og hellere vilde lade sig trøste. Jeg har tit tænkt paa ham, naar jeg har seet Børnene bedrøvede det ene Øieblik og glade i det andet — thi saaledes var det med ham, naar Nogen kunde hjælpe ham ud af Sorgen og ligesom give ham Lov til at være glad igjen, saa slap han det Altsammen og var glad igjen en Stund, til hans let bøielige Hjerte lod sig fange i Sorgens Snarer. Det gik naturligviis ham, som det altid gaaer, at hvem der let kan lade sig trøste, er ogsaa god til at trøste Andre; et hjerteligt deeltagende Sind havde han — han kunde ikke ret vel selv taale at være bedrøvet, saa kunde han ikke

heller taale at Andre skulde være det, og han har trøstet Mange med sine milde hjertelige Ord, sin Deeltagelse i Stort og Smaat, deriblandt er den, som skriver dette og takker ham derfor nu han hviler i sin Grav.

De trangeste Aar i hans Liv var vist de to, han tilbragte i Kjøbenhavn, som Præst ved Forbedringshuset paa Christianshavn. Han forlod sin lykkelige Stilling paa Lolland forat komme derind; han meente, at der ret maatte findes Hjerter, som Ordet kunde finde Indgang hos. Jeg troer han i det Hele taget blev skuffet i sine Forventninger; han følte sig i Grunden ulykkelig derinde, det var ham som han selv var paa et Forbedringshuus og det endda paa et af dem, hvor det er lettere at blive forværret end forbedret. Han havde at gjøre med mange haarde Mennesker ogsaa udenfor Forbedringshuset; den Haardhed, han mødte, var hans Sind allermindst skikket til at bære, og jeg troer han følte sig som udfriet fra et Forbedringshuus, da Christian den 8de kaldte ham til Præst i Vonsbæk i Sønderjylland. Han elskede Naturen og der fandt han den i sin skjønneste Skikkelse. Hvor var han glad som et Barn over Alt, hvad han der havde at fremvise for de Mange, som besøgte ham — jeg troer næsten, at den uendelig Mængde Kirsebærtræer og de vidunderlig deilige Bøgetræer i hans Skov af den Grund voldte ham den største Glæde. Striden førtes dengang paa det Ivrigste mellem Dansk og Tysk

og det behøves ikke at siges, paa hvilken Side han stod, men der var Enkelte blandt Danskhedens Forsægtere, som han ikke rigtig kunde med, og jeg troer nok, at det var Grunden til, at han undertiden holdt sig noget tilbage. Han syntes, at der strebes just ikke altid for Danskhedens Skyld og han følte sig krænket, naar han stundom troede, at man viste ham Mistillid. Hans Yndlingsplan var at faae et dansk Seminarium oprettet i Vonsbæk og den Plan understøttedes af Christian den 8de, der havde stor Tillid til ham. Saa syntes han igjen, at han ikke ret var en saadan Post voren, han vaklede længe om hvad han turde gjøre, indtil det slesvig-holsteenske Oprør hindrede Planens Udførelse. Selv blev han fordreven fra Vonsbæk og til et Vidnesbyrd om, at han var den danske Konges og den danske Sags trofaste Ven rasede Tyskerne allermeest i hans Præstegaard.

Krigsaarene tilbragte han som Feltpræst, navnlig opholdt han sig i Frederits under Byens Beleiring, viste stor Kjækhed ved forskjellige Leiligheder, som han overhovedet var et fjæft Menneske, der ikke var bange for Farer.

Efter Krigen kom han tilbage til Vonsbek og jeg kort efter til Vilstrup. Vi tilbragde da saa henimod et Aar med hinanden, jeg tør nok sige til stor gjensidig Trøst og Glæde. Jeg trængte haardeligen til Trøst under de vanskelige Forhold, jeg var kommen i, og sjel-

dent har noget Menneſke været mig mere velkommet end naar han kom til mig i den Tid. Jeg veed, det var ogſaa hans Glæde, naar han ſaae mig komme til Vonsbæk, men jeg mærkede godt til min Sorg, at han ikke mere følte ſig ret hjemme i Vonsbek, at han higede andet Sted hen. Det var det urolige Hjerte, ſom atter kom frem; han længtes altid, han higede efter Noget, han vidſte ikke ſelv hvad det var, han haabede, han ſkulde finde det, naar han kom andetſteds hen, ſkjøndt han fandt det ikke og længtes tilbage med ſmertelig Vemod til det Sted, han havde forladt. Han kom tilbage til Frederits, hvor han havde været under Regnen af Kugler og Bomber og dog forekom det mig, ſom om den Tid, han da tilbragde der, var ham bedre end den Tid, han tilbragde der under fredelige Forhold. Vi ſkiltes ſaa ad og kom aldrig mere hinanden ſaa nær, ſom i den korte, lykkelige Tid i Sønderjylland, jeg kom næſten ſaa langt mod Øſt, ſom muligt er i Danmark, han ſaa langt mod Veſt ſom muligt: til Ribe. Vel fortrød han ogſaa han var kommen dertil og længtes mod Øſt, navnlig efter den ſkjønne Natur, han havde forladt, længtes efter ſine Sødſkende, ſom han elſkede, efter den Broder, han havde levet ſammen med de første lykkelige Aar paa Lolland, han længtes efter de grønne Bøgetræer, han længtes efter en anden Kirkegaard, hvor hans Støv kunde hvile, end den, ſom fandtes paa det Sted, hvor hans Bolig nu var — det

var ham altid saameget om at gjøre at hans Støv kunde komme til at hvile paa et ham dyrebart Sted. Derom talte han tit og syntes det var saa tungt, at hans Støv skulde komme til at hvile saa langt borte fra hans Egne, han tænkte meest paa sin Fader og Moder, paa den Kirkegaard, som var hans Barndoms Hjem nærmest, hvor han syntes der var bedre Hvile for det trætte Legeme end noget andet Sted paa Jorden. Dog fortalte han ved en saadan Leilighed, at hans gamle uforglemmelige Biskop Müller havde altid ønsket at komme til at hvile paa Kjøbelov Kirkegaard, men da saa Afskeds-timen kom, sagde han: nei lad det kun bero — hvor Træet falder, der skal det ligge. Saaledes gik det ogsaa ham, thi paa Ribe Kirkegaard der hviler nu hans Støv, men han havde ogsaa forligt sig dermed længe før han døde.

Forøvrigt var hans Ophold i Ribe maaskee den bedste Tid af hans Liv; han tog med stor Iver fat paa Præstegjerningen og især kom det til at ligge ham paa Hjerte at forkynde det Troens Ord. Han blev, i den Tid han var i Ribe, fastere i sin kirkelige Overbeviisning end nogensinde, han havde den Glæde at mange Mennesker lyttede til hans Vidnesbyrd; han fandt dyrebare Venner og Veninder, som deelte Troen med ham. En af dem, maaskee den Kjæreste, mistede han snart til stor Smerte for ham, det var d'Origny, jeg troer aldrig han forvandt hans Tab.

Blandt hans Yndlingspsalmer var den, som er nævnt i hans Ligtale; en anden Yndlingspsalme var denne:

O Herre Christ,
Min Frelser du est.

Især disse Ord:

Jeg være vil,
O Jesu mild
Hvor du mig helst vil have.

Under al hans Længsel og Higen andetsteds hen faldt det ham svært at ville være, hvor vor Herre vilde have ham, men netop derfor klamrede han sig fast til disse Ord, thi det var hans Hjertes Ønske at være, hvor vor Herre vilde have ham. Den store, deilige Domkirke var hans Glæde og jeg troer han viste denne frem, naar man besøgte ham, med den samme barnlige Glæde, hvormed han i Vonsbæk havde viist de deilige Kirsebær og Bøgetræer frem. Da han med den inderligste Kjærlighed hang ved alle dem, som havde været Børn med ham i det samme Hjem, var det hans store Glæde, naar Nogle af disse besøgte ham, og da vidste han ikke, hvorledes han skulde vise os sin Glæde og sin Taknemlighed. Alt hvad smukt og godt der var i Ribe viste han frem, men sprang helst det mindre Gode over, som jeg kan mindes jeg gjorde, den Tid jeg havde Jord at dyrke, da vilde jeg ogsaa gjerne mine Venner skulde see, hvor Kornet stod godt,

men ſprang helſt de baarlige Steder over; dem var der gjerne fleſt af, ſaaledes var det maaſkee ogſaa i Ribe, men dem fik vi ikke at ſee. Han vilde vi ſkulde være glade med ham, over hvad der var glædeligt og troede vi kunde ſaa bedſt være bedrøvede med ham over hans egne Hjerteſorger.

Jeg troer der var en Tid i hans Liv, da han led af Friſtelſen til at ville ſamle Formue, hvori han begunſtigedes af de Forhold, hvorunder han levede. Men han fik tidligt Øie for denne Friſtelſe og overvandt den ſaa godt, ſom det maaſkee er lykkedes Faa. Han forſtod udmærket godt at ſtyre ſine Pengeſager, ſaaledes at han aldrig var i Pengetrang og altid havde Evne til at hjælpe Andre og at han havde Villie dertil, er der Mange, ſom ſkal ſtadfæſte. Det er den ſørgelige Frugt af Mangel paa Evne til retteelig at omgaaes Penge, at ſelv, om man har Villie til at hjælpe Andre, har man ſnart aldrig Evne dertil. Han havde altid Penge tilovers, baade til ſig ſelv og Andre. Han led betydelige Pengetab, men bar dem med ſtor Taalmodighed og de, ſom haardt mod deres Villie kom til at forvolde ham diſſe, er maaſkee dem, ſom takke ham meeſt i hans Grav, fordi han, ſom led Tabet, var den, ſom bedſt trøſtede dem derover.

Foruden den Bog jeg allerede har nævnt, har han ſkrevet en anden god Bog om Kirkeaaret, ſom Mange

har havt Glæde af; han vilde have fortsat den, men det naaede han ikke. Desuden har han skrevet adskillige mindre Stykker i den christelige Samler og Budstikken. Af de Stykker han har skrevet i den sidste, vil jeg minde om det, der handlede om vor Faders Ungdomsliv; jeg veed der er Mange, hvem dette har tiltalt. Han skrev let, klart og hjerteligt, men han følte sig alligevel ikke kaldet til at skrive, saa det var vanskeligt at formaae ham dertil.

Hvad Politiken angaaer, da troer jeg egentlig han hørte til den gamle Skole; Regjeringsforandringen i 1848 tiltalte ham ikke og jeg troer, han i denne søgte Grunden til al vor Ulykke. Men han unde gjerne Andre den Frihed, han selv havde, og, forsaavidt var han en frisindet Mand; han havde ingen Lyst til at herske over Andre og altid var han en Ven af, og Talsmand for Frihed i Kirke og Skole. Dansk var han i sit Hjertes Inderste og den sidste ulykkelige Krig og Synet af de Tyskes Overmod, navnlig i Ribe, bidrog vist meget til at fremkalde eller dog fremme den Sygdom, som gjorde hans sidste Leveaar elendigt og endelig medførte Døden, som en lykkelig Udgang derpaa. Budskabet om hans Død kom derfor ikke uventet til os, heller ikke som et Smertens Budskab, thi Smerten havde vi længe havt for hans Skyld. Storm og Uveir gjorde det umuligt for mig at komme til hans Begravelse. Jeg havde ellers tænkt paa ved hans

Grav at ville paa ham have anvendt Eliesers Ord i Bethuels Huus: „opholder mig ikke ikke! Herren har ladet min Reise lykkes, lader mig drage, forat jeg kan reise til min Herre.“ Han higede al den Tid, han var her, fra et Sted til et andet og kunde ikke ret finde Hvile, han higede til Slutning allerstærkest efter at drage derhen, hvor Hvile virkelig findes. Der var ogsaa kjærlige Hænder og Hjerter, der holdt ham tilbage, der vilde, han skulde tøve hos dem, som de i Bethuels Huus vilde, at Eliesер skulde — men han vilde ikke tøve, Herren havde ladet hans Reise lykkes og det bestod deri, at det var bleven ham forundt at aflægge et godt Vidnesbyrd om hans levende Ord fra Begyndelsen og stærkest mod Slutningen af hans Liv. Han havde ogsaa erfaret, at Reisen er trang gjennem denne Verden, men Herren havde dog ladet Vidnesbyrdet lykkes, thi Hjerter havde oplabt sig derfor og med Troens og Kjærlighedens Baand var han bleven knyttet til Mange. De holdt ham tilbage og vilde nødigt lade ham fare, men han svarede: opholder mig ikke, thi Herren har ladet min Reise lykkes, lader mig drage, forat jeg kan reise til min Herre“. En Rebekka havde han fæstet som Brud til sin Herre, derfor længtes han hjem til ham — saa skulde vi jo ikke heller opholde ham nu han var træt af Reisen og længtes og trængte til Hvilen. Saadant et lille Ord vilde jeg gjerne have talt ved denne kjære Broders Grav og bragt ham ogsaa

min Tak for al den Kjærlighed, han viiste mig fra Barndomsdagene af til det Sidste. Det blev mig ikke forundt, men jeg glæder mig over, at det forundtes min ældre Broder, som ogsaa stod ham nærmest, hvis Tale nedenfor meddeles. Hans Kiste bragtes ind i den store deilige Domkirke, hans Yndlingssted; der samledes en stor Skare af dem, som elskede ham. Biskop Daugaard som stod i mangeaarigt Venneforhold til ham, og som i den sidste Trængselstid havde viist sig som hans tro Ven, talede et kjærligt, hjerteligt Ord ved „vor kjære Præst og Sjæleſørgers" Kiste, saaledes kaldte han den Afdøde. Derefter talede Broderen, som det her meddeles:

Tale

ved min Broder C. Chr. Boisens Kiste i Ribe Domkirke

d. 14. Februar 1866 af L. N. Boisen.

Ja Herre, naar Tiden er omme,
Da kalder du flux dine Fromme,
Fra Striden i Verden til Freden,
Fra Hvilen i Graven til Glæden!

Dette var jo det sidste Psalmevers, hvoraf vor kjære Hensovede sugede Trøst, og som han lønnede med sit sidste Smiil her i Verden, og derfor har hun, som trøstede ham dermed, bedet mig at gjentage det her ved

hans Kiste. Og sandelig, da jeg fik Budskab om denne Broders endnu for mig uventede Bortgang, da maatte det rinde mig thu, det Ord af David: „Frels Herre, en From er borte, de Trofaste ere blevne faa blandt Menneskens Børn (Ps. 12, 2) og atter det Ord hos Propheten:" Fromme Mænd bortkaldes og ingen lægger Mærke derlil, at den Retfærdige hensamles fra det Onde. Han skal gaae ind med Fred, de skal hvile sig i deres Sovekamre, hver den, som vandrer med Herren (Es. 57, 1, 2). Thi med Sandhed kan det siges, at med denne Broder er en From borte, er taget bort fra os i denne Verden, uden at Verden stort lægger Mærke dertil, og ved hans Bortgang er de Trofastes Tal blevet Een mindre. Men det tør ogsaa siges til Trøst, at han er hensamlet fra det Onde, at han er indgaaet i Fred for at hvile sig i sit Sovekammer som den, der har vandret med Herren.

Jeg er draget hid langveis fra ikke saameget for at sige et Ord til hans Aminbelse, endnu mindre for at holde en offentlig Lovtale over ham, hvad jeg veed han mindst af alt begjærede, men snareſt for at see hans Ansigt endnu engang, skjønbt blegnet i Døden og for at fælde en Taare ved hans Kiste og paa hans Grav og derved bevise, at jeg bevarer Kjærligheden til den Døde, som til den Levende. Hans offentlige Eftermæle tør jeg overlade til den Kreds, hvori han nærmest har levet og virket, ja, alle de Kredse, hvortil

han efter sit Livs omskiftelige Vilkaar flyttede fra Sted til Sted, og de vil allevegne fra vidne om ham, at han var en af de Fromme, som kunde finde Vei til fromme Hjerter og oplade dem for sig og endnu mere for vor Herre, at han var en af de Trofaste, som ærlig stræbte at holde Gud og Mennesker sine Løfter, og at han var en af de Virksomme og Arbeidsomme i Verden, som, skjøndt ingen Verdensmand, dog vidste at omgaaes denne Verdens Ting med Klogskab og Forstand og at bruge Verden som den, der ikke misbrugte den. Hans Eftermæle tør jeg overlade til den danske Kirke, som vil vidne, at han arbeidede trolig i Herrens Viingaard, medens det var Dag, førend Natten kom, hvori ingen kan arbeide, at han ogsaa bar Dagens Byrde og Hede uden at vente Andet end Naade til Løn, at han arbeidede og byggede paa den sande Kirkegrund, end hvilken ingen anden kan lægges og kæmpede i sin Tid for denne Kirkegrund imod dens Modstandere, og at han, skjøndt ikke høit begavet, dog aagrede med det ham betroede Pund, saa at Herren kunde, i al hans Skrøbelighed, kjendes ved ham som en tro og god Tjener, der har været tro over Lidet og derfor skal sættes over Mere og gaae ind til sin Herres Glæde. Hans Eftermæle tør jeg overlade Fædrelandet, som vil mindes, at han mere end de Fleste har taget Deel i Landets og Folkets Kampe, har gjort det, ikke blot tvungen, men frivillig, har forladt mere end et Hjem

for den Sags Skyld og vovet Liv og Velfærd derfor — ja, han har taget saadan Deel i vort Fædrelands Ulykke og Fornedrelse, at denne Elendighed har været nærved at knuse hans Hjerte og vistnok bidraget Sit til at forkorte hans Dage.

Jeg skal dog ikke her dvæle ved alt dette; thi jeg er jo kommen for at blande mine Taarer med deres, som vare ham de Nærmeste og have elsket ham meest — ogsaa, jeg har elsket ham høit. Vi have, næsten jævnaldrende, været nær forbundne fra Barndommen af, vi have leget sammen i Barndomshjemmet, vi have læst og arbeidet med hinanden, vi have boet sammen i Ungdomsdagene og siden, en Tid lang, staaet ved hinandens Side i den første præstelige Virksomhed; baade Sorg og Glæde have vi deelt, men altid fundet det stadfæstet, at det er godt og lifligt, naar Brødre boe eendrægteligen tilsammen, jeg tør sige, at der aldrig har været Andet end Godt og Kjærligt imellem os og saaledes havde vi haabet og lovet, at det med Guds Hjælp skulde være og blive ogsaa, naar vi ved Tid og Rum bleve adskilte, blive saaledes indtil det Sidste. See, derfor er det saa tungt for mig som den Ældste allerede at staae ved den Ungres Kiste, saa at jeg vel maa udbryde med David: „det gjør mig meget ondt for dig min Broder Jonathan, du var mig saare elskelig, din Kjærlighed var mig inderligere end Kvinders Kjærlighed". Men naar jeg siger, at det gjør mig

ondt for ham, saa er det ikke, fordi jeg beklager ham, thi hans Lod er vistnok faldet paa liflige Steder og blevet det Bedste, som nogen Ven kan unde ham, men det er for min egen og for mange Andres, at det gjør mig ondt, det er fordi vi endnu saa nødig vilde miste ham, fordi Savnet af ham vil blive saa stort i Broderkredsen og Vennekredsen, som stedse bliver snevrere og snevrere, medens den Ene efter den Anden af de Kjære gaaer bort og efterlader os Sorg og Savn.

At min Fødselsdag netop skulde blive hans Dødsdag, var ogsaa noget, som manede mig hid og mindede mig om det gamle Ord, at Dødens Dag er bedre end Fødselens, nemlig for dem, som have vandret med Herren, fordi de have levet og ere døde i Troen paa ham, saa at de, selv gjennem Dødens Vee, kunne fødes til et nyt og bedre Liv. Og det tør jeg vidne om min hensovede Broder, fordi jeg kjendte ham nøie, at han var en troende Sjæl, barnlig troende, saa at han holdt sig til Barnetroen, hvorpaa han var døbt og til det Troens Ord, som skal være os nær i vor Mund og i vort Hjerte, at vi kunne tro det med Hjertet til Retfærdighed og bekjende det med Munden til Salighed. Og som han holdt sig nær til Troen, saa ogsaa til Haabet og til det Haabets Ord, som er os givet i Bønnen, og naar det altid var hans, som saamange Frommes Klage, at han ikke kunde bede, som han gjerne vilde, saa blev det ogsaa hans Trøst, at

naar vi ikke vide at bede, som det sig bør, saa kommer Herren os til Hjælp med sin Bøn, og hans Aand træder frem for os med sine uudsigelige Sukke og derfor blev Herrens Bøn, Fadervor, det sidste Suk, hvormed han befalede sin Sjæl i Faderens Hænder. Og som han holdt sig nær til Troen og Haabet, saa ogsaa til Kjærligheden og det Kjærlighedens Ord, hvormed Herren ledsager sin evige Kjærligheds Pant og Gave, naar han giver os sit Kjød og Blod at æde og drikke, for at vi kunne blive i ham og han i os, at han kan give os et evigt Liv og opreise os til Ære paa Opstandelsens Dag. Han var en ydmyg troende Sjæl, thi der var intet, slet intet af hans Eget, som han holdt paa eller stolede paa til Retfærdighed, han bekjendte sig som en arm Synder for Gud og agtede sig intet at vide til Salighed, uden Jesus Christus og ham korsfæstet. Men han var ogsaa en kjærligt troende Sjæl, hvis Tro altid var virksom til Kjærlighed, uskrømtet Broderkjærlighed og i Broderkjærligheden Kjærlighed til alle.

Min Broder vandrede ikke just paa Roser gjennem Livet, han smagte ogsaa Tornene, som nage og rive og havde sit Kors at bære i Verden. Men ogsaa under Korset var han tro og stille og han bar det i Tro og Taalmodighed efter den, som har baaret Korset for os. Derfor kunde han ogsaa i Trængselen være glad i Haabet, ja glad og munter, som han af Naturen

var skabt til at være, og selv da det tungeste Kors blev ham paalagt, da ikke blot Legemets, men Aandens Kræfter svækkedes, saa at han ikke mere kunde gjøre sin aandelige Gjerning og, som det maatte synes, før Tiden overgive den til Andre, da det, uagtet alle Forsøg paa at bringe Hjælp, ikke viste sig nogen Udsigt til Helbredelse og Taagen faldt tættere og tættere over Sjælens Redskab til Tanke og Tale, da var der endnu Liv i Hjertet, fordi Kjærlighed, som er Hjertets Liv, boede derinde, og blid og kjærlig bar han ogsaa denne svære Prøvelse. Jeg glemmer det ikke, da han for faa Maaneder siden endnu engang besøgte mig og Barndomshjemmet, skjøndt allerede saa godt som kæmpende med Døden — jeg glemmer det ikke, hvor venlig og barnlig han endnu gik iblandt os, hvorledes han vandrede omkring paa de gamle Steder og sankede op Barndomsminder, gik til sin Faders og Moders og saa mange Kjæres Grave for, som han vist følte, sidste Gang at sige dem Farvel. Derfor maatte jeg ogsaa bid forat bringe ham Farvel igjen fra disse Steder og Minder og selv ledsage ham til det sidste Hvilested. Jeg ved det nok, at han nærede et barnligt Ønske om, at hvile der hvor hans Vugge gik, men jeg ved ogsaa, at hvor han end kom til at hvile, skal han hvile sødt, er gaaet ind med Fred, for at hvile i sit Sovekammer, og at der ogsaa her vil blive fredet med Kjærlighed om hans Grav, som om hans Minde.

Og nu mine Venner, alle I, som vare hans Venner, maa der grædes sagtelig over ham, thi han er kommen til Roligheb, til en stor Roligheb, til Hvilen, som Herren har beredt sine Trætte, beredt dem, som arbeide og ere besværede, og derfor hos ham skal finde Hvile, baade for Sjæl og Legeme. Sagtelig skal hun begræde ham, hans Ungdomshustru, som han har elsket saa saare, og som ogsaa er bleven ham tro udi Kjærligheb indtil det Sidste. Hun vil aldrig glemme, hvad hun har havt i ham, og hvad de i de mange Aar have deelt med hinanden, baade i onde og gode Dage, men hun vil trøstes ved at tænke paa hans Hvile i Herren. Sagtelig skal han begrædes af Børnene, som altid vil mindes hans Faderkjærligheb, for hvilken intet Offer var for stort, naar det gjaldt om at glæde dem, hjælpe dem og sørge for deres Fremtid. Sagtelig skal han begrædes af os alle, som have havt ham kjær, og som derfor ogsaa paa hans Vegne maae sige Gud og Faderen Tak for alle Ting, formedelst Jesum Christum, Tak for Livet, Tak ogsaa for Døden, som gjorde Ende paa hans Vaande, Tak og Priis til Herren for hvad han gav og for hvad han tog, men vil give igjen, saaat det ikke mere skal tages fra os, naar vi, udfriede fra alt Ondt, skulle samles hos ham i hans himmelske Rige — i de Levendes Land!

Amen i Jesu Navn!

Det er kun en lille Kreds af dem, han kaldte sine

Egne, han efterlader sig: en Hustru og tre Børn; de udgjorde baade hans Glæde og Sorg her paa Jorden, hans Glæde, naar det gik dem vel, hans Sorg, naar det gik dem ilde. Jeg veed han har bedt mange gode Bønner for dem og de skal, ved at tænke paa ham, mindes en Kjærlighed, de vanskeligt skal finde saa trofast og uegennyttig. Vor Broderkreds er nu bleven mindre, men Gudskelov de er ikke ophørte med at være vore Brødre, som ere kaldte forud, og vi haabe de skal være blandt de Venner, der skal tage imod os i de evige Boliger. Gud være takket og lovet, som gav denne Broder den Hvile, han længtes efter og trængte til og han give os en kjærlig og trofast Ihukommelse af ham til vi engang see ham igjen med Glæde!

Pilatus.

For ikke at narre nogen vil jeg forudskikke den vel ellers overflødige Bemærkning, at ingen fra Overskriften maa slutte sig til, at han her vil finde en klar og endog blot tilnærmelsesvis udtømmende Fremstilling af denne mærkelige Mands Personlighed og Karakteer, hans Stilling i det skæbnesvangre Øieblik eller hans Opfatrelse deraf; thi saa indbildsk er jeg ikke, at vente saadant noget af mig selv. derfor maa andre heller ikke vente det. Men hvorfor saa skrive? Mulig var det ogsaa bedre jeg lod det være; men det har faldet mig vanskeligt at forstaae, hvorfor Pilati Navn har fundet Plads i vor Troesbekjendelse, og da det nu har klaret sig saadan for mig, at jeg er kommen til en for mig selv — i alt Fald foreløbig — tilfredsstillende Løsning af denne Gaade, saa har jeg tænkt, det kunde aldrig skade at fremsætte mine Tanker derom, nu da den kirkelige Aarstid giver forøget Opfordring til at dvæle i Domhuset og paa Golgata; det var jo dog ikke aldeles umuligt, at jeg derved enten kunde blive en eller anden af de „smaa" og de „fattige" til Hjælp, eller ogsaa give en Vidrekommen Anledning til at oplyse os bedre, og jeg har saameget større Grund til at nære denne Forventning, som jeg aldrig er truffet til enten at høre noget eller see noget om denne Sag.

Vi standse altsaa foran den Kjendsgjerning, at en romersk Hednings Navn lyder i den kristne Daabspagt, med Spørgsmaalet: er det som Ven eller som Fjende ab „vor Herre" og Menigheden, at vi træffe ham der, naar det hedder: „pint under Pontius Pilatus, korsfæstet, død"? ikke som Ven! derom kan hverken tvivles eller tvistes, med mindre man mener om ham, som jeg

har hørt det sige om Judas, at den Gjerning, han gjorde, var nødvendig, aldeles umuddværlig og uopsættelig, og at man derfor maatte være ham taknemmelig, der tog sig paa at udføre den; men den Snak er altfor urimelig og vender altfor meget op og ned paa al sund Forstand, til at behøve nogen Imødegaaelse.

Skal Pilatus overhovedet være enten Ven eller Fjende? muligviis er det blot som en Tidsbestemmelse hans Navn nævnes; det lader jo ret fornuftigt! Ja var det i „den hellige Skrift", i Oplysningsbogen det forekom saaledes, ligesom „da Kvirinius var Landsherre i Syrien", men i Troesbekjendelsen, der ikke er til Oplysning, men til Liv, i Salighedspantet og Salighedsveien, hvor hvert Led er et af „Jesu Fodsvor", hvori hans troende Venner skulle følge ham, et „Kæmpeskridt ovad til den hellige Guds Stad"? Nei det er dog ikke meget rimeligt. Altsaa er det som Fjende vi møde ham; men naar det skal være en Fremstiller af Kristi og hans Rigs Fjender, der skal nævnes, hvorfor saa just vælge den skikkelige, godlidende Pilatus, der netop gjør sig al Umage for at faae Jesus løsgivet? Han var jo langtfra enten den arrigste eller den tilregneligste af den store Fjendeskare; hvorfor saa ikke hellere Kaifas eller Judas? „Jesus sagde jo selv:" den, som overgav mig til dig har større Synd end du!" Det kunne vil lade „vor Herre" om, kan man sige; vi skulle dog ikke forsøge at gaae i Rette med ham eller mestre ham! Det er sandt, naar vi ikke kunne forstaae hans Tanker og Veie, da lad os huske paa, at de ere høiere end vore, „slaae Kors for Tanken" og „tag Forstanden fangen under Troens Lydighed"; men naar det lykkes os at see Lys i hans Lys, da sige vi: Gud skee Lov! og lukke ikke vore Øine.

Virkeligheden er altsaa, at Pilatus i Daabspagten staaer som Fremstiller af Jesu Fjender iblandt

Menneſkene og det trods Skikkeligheden og Godmodigheden. Skikkelighed og Godmodighed? Skikkeligheden forhindrede ham da ikke i at tilbyde: „Derfor vil jeg ſtraffe ham (Jeſus) og lade ham løs!“ i ſamme Aandedræt, ſom han erklærede, at baade han og Herodes havde fundet ham uſkyldig, eller i at lade ham hudſtryge, umiddelbart efter Udſagnet: „Jeg er uſkyldig i denne Retfærdiges Blod“, ſaalidtſom den afholdt ham fra at udøſe de Galilæers Blod, der ei vare „Syndere frem for andre Galilæer“, og hans Forſøg paa at ſkaffe Jeſus fri kunne ligeſaa godt ſkyldes mange andre Bevæggrunde, ſom juſt hans „gode Hjerte“.

Men lad ham længe nok være ſkikkelig og godmodig, kun kan man ikke frakjende ham nogen henſynsløs Haardhed og Ufølſomhed, ja neppe engang en Smule Grufomhed; men det hører vel ſaa nødſkillelig ſammen med Romerſkheden, at ſelv en ſkikkelig Romer er utænkelig uden dette; heller ikke ſynes jeg, hans Skikkelighed og Godmodighed gjør ham mindre ſkikket til den Plads, der er anviiſt ham i Troesbekjendelſen, ja jeg vil næſten ſige, at jo mere det godtgjøres, han beſad af den Slags, deſto tydeligere bliver hans Ret til Pladſen. Vel er det Verden, der i Pilatus ſætter ſig til Doms over Dommeren, eller, ſom Kingo ſynger:

„Jeſus, ſom ſkal Verden dømme,
Til Pilati Dombuus maa
Under Jødebaand og Tømme
Fuld af Spot og Skjændſel gaae.
For en Hedning, ſom ei veed
Af Guds Lov og Helligbed,
Maa han lade ſig anklage,
Ja mod Vold og Uret tage“,

og det maa ikke glemmes, at Pilatus er Stedfortræder og Fuldmægtig for „Menneſkehedens Fjende“ paa Ver-

denstronen, Ubyret Keiser Tiberius i Rom, hvilket man saameget mindre fristes til, naar man mindes, hvor ynkelig han vred sig ved at udtale Dommen over Jesus, men gjorde det dog alligevel netop af Frygt for den samme Keiser og som hans Mand, og at det kun hjalp til at gjøre ham mere raadvild, men holdt ham ikke tilbage, at Jesus lagde ham paa Sinde, han havde ikke Magten enten af sig selv eller af den romerske Tyran, men kun alene „herovenfra", saa han maatte være betænkt: paa at bruge den, som han kunde forsvare det for den rette altseende Dommer. Men dernæst vil det ved nøiere Betragtning sees, netop af den Maade han tog Sagen paa, at han egner sig til at være Stedfortræder for flere end den romerske Keiser, nemlig for hele den vantro Verden, der ikke er af Sandhed, men af Kristi Korses Fjender, fordi han imod bedre Vidende lod Mængdens Skrig faae Overhaand og valgte Verden istedetfor Jesus, uagtet hans eget Hjertes Tanke vidnede imod ham. Det er nemlig Pilati Besøgelsestid ogsaa aandelig, da han har sit Møde med Jesus, hvilket denne og søger at bringe ham til Erkjendelse af ved sit: „Siger du dette af dig selv, eller har andre sagt dig det om mig?" ret som han vilde sige: lad kun Stedfortræderen og Fuldmægtigen træde af, din Keisers Magt og Fordeel ere slet ikke i Fare; thi „mit Rige er ikke af denne Verden"; det seer du let af min og mine Tjeneres Færd; men jeg har et Ærinde til dig personlig. Jeg er nemlig kommen til Verden for at oprette et Rige, kun ikke et Verdens, men et Sandhedens til Sjælefrelse, og hvis du derfor er af Sandhed, saa gaa i dig selv og erkjend hvem du er, bryd med Verden, som kun vil Løgnen eller i det Høieste blande Løgn og Sandhed sammen, og søg Frelsen og Freden der, hvor den ene er at finde, i mit aandelige Rige! Pilatus vilde, som den skikkelige Mand, nok frikjende Jesus,

fordi han fandt ham uskadelig og udsat for usortjent Had og Efterstræbelse; men erkjende og bekjende ham for Guds Søn og Verdens Frelser, som Kristus kommen i Kjødet, det vilde han ikke, dertil var der altfor lidt Alvor i ham, og derfor traf han ogsaa paa Skulderen, og med et: hvad er Sandhed"? gik han ud. Det er dette letsindige og ligegyldige Spørgsmaal, der er bleven saa berømt og af saa mangfoldige tilegnet i Alvor, ja ofte vel endog i Fortvivlelsens Alvor, men i Tidernes Løb af langt flere er bleven gjort paa Pilati Viis, ja gjøres idelig og atter. — Nei, Pilatus havde ikke for Alvor Hjerte for Sandhed, i alt Fald ikke saaledes, at han vilde vove Embede og Liv derfor; han havde vel ikke noget imod den, hverken imod den mere overfladigske, at Jesus var uskyldig i det, han blev anklaget for, eller imod den personlige, som er Jesus selv; han vilde den jo ogsaa nok, saadan paa en Maade, men kun for godt Kjøb. Hvilken Rolle er det derfor ikke ogsaa han spiller fra først til sidst under Sagens Gang, ligefra han møder Jesus udenfor Domhuset og siger: „Hvad Klagemaal fører I mod dette Menneske?" og til han udtaler sit: „Jeg er uskyldig osv." og „hvad jeg skrev, det skrev jeg!" Hans Forvirring og Raadvildhed er i stadig Stigen og naar sit Høieste, da Jesu Fjender skifte Anklage og sige: „Vi have en Lov og efter den er han skyldig at dø; thi han har gjort sig selv til Guds Søn!" og han saa begynder at forhøre ham forfra igjen; men han vil intet svare, og endnu mere, da han efter det sidste afmægtige Forsøg paa at sætte sin Villie igjennem og give Jesus løs trues med Keiserens Unaade til at udtale det forfærdelige Ord, der bliver hans egen og Verdens Dom, hvorimod hans Paastand paa Uskyldighed kun lidet hjælper. „Hvorhen end Pilatus hinked", saa var alle hans Forsøg paa at give

Jesus løs, kun ligesaamange Vidnesbyrd om det frugtesløse i at ville mægle Fred imellem Gud og Verden eller, om man for Pilati Vedkommende finder et saadant Udtryk mindre passende, saa imellem Verden og hans Samvittighed, hvilket jo forøvrigt bliver det samme; men imellem disse to er der intet Forlig muligt, der maae vælges', og da dette tilsidst gik op for ham som en ligesaa nødvendig som gruelig Nødvendighed, ja da bød han i det sure Æble og valgte Verden o: at beholde sit Embede og Keiserens Gunst, ihvorvel Uretten, han derved begik, imedens var bleven ham saa forfærdelig klar, som vi kan see det i det ynkelige, hvori han søgte Trøst og en Slags Frelse for sin Samvittighed, at vaske Hænderne, som den skibbrudne Mand i Havsnød griber efter Halmstraaet. Pilatus, hans Adfærd imod Jesus og imod Anklagerne, den Kamp, han gjennemgik, og den Udvikling, hvorigjennem han fluttelig naaede det gruelige Valg, er saa skarp tegnet og livagtig fremstillet i Evangelierne, især dog hos Johannes, at man baade kan see ham klart og følge ham nøie, og saa sørgeligt gaaer det ham, at det kan gjøre en inderlig ondt. Det er heller ikke for intet, at han træder saa tydelig frem og er skildret saa omhyggeligt; thi det er Tusinders og atter Tusinders, det er overhovedet Verdensbørnenes Levnetsløb, aandelige Udvikling og endelige Valg, der her er fremstillet. Eller gjenfinde vi ikke netop Pilati udvortes Skikkelighed og indvortes Pjaltethed hvs Verdens store Flertal? Røvere, Mordere og Ægteskabsbrydere er jo dog den mindste Deel af dem, der fylde „den brede Vei"; men denne Verdens skikkelige, dem, der ikke ere „værre end andre", og dem med det saakaldte „gode Hjerte", dem er det i Særdeleshed, og Pilatus er foran og bærer Banneret med Paaskriften: „Hvad er Sandhed?" „Jeg er uskyldig!"

Eller er der ret mange iblandt dem, der kjende lidt til Jesus, som ikke ville gaae og gjælde for hans Venner? De frikjende ham og handle ikke som Pilatus; ja de frikjendte ogsaa Profeterne og opbyggede deres Grave, de, der raabte: „korsfæst!" over Jesus og stenede Stephan; men frikjende de „de hellige"? De gjør imidlertid mere end at frikjende ham; de sige at ville følge ham. De *ville*; men Villien er uden Alvor, ret egentlig pjattet, ligesom Pilati. Derfor ville de nok følge Jesus, nok regnes iblandt hans Venner, saalænge det intet koster, bilde sig ogsaa ind, at de ere med ham; de forfærdes, gyse, ømmes ved Tanken om at maatte give Afkald paa ham, Frelseren; men naar Afgjørelsen endeligen kommer, naar der tilsidst spørges: Jesus eller Verden? og Drømmen, som man har trøstet sig ved, at de to kunde forliges og forenes, svinder og sprædes, ja saa gruer man og raver; men det bliver dog ikke andet end: Verden, Verden! jeg kan ikke andet, jeg er uskyldig!

Det er igjennem mange smaa Valg og Afgjørelser, at den kjære *Fader* i Himmelen, formedelst sin evige Naade og Kjærlighed og ved den Hellig-Aands Bistand, fører os svage Skabninger, som Ammen leder og løfter, reiser, støtter og styrker den lille, til Gangen nemmes, fører os igjennem Prøvelser og Seir, Prøvelser, Fald og Opreisning, og atter Prøvelser og Seir og saa fremdeles, for at øve og styrke vor Tro, at den kan staae sin Prøve, naar det endelige og afgjørende Øieblik kommer. Men der er saameget, der lokker og drager fra Veien; Verden møder os i saamange forførende Skikkelser, og Djævelen truer under Trivl og Anfægtelser, især mod Enden, saa mange falde fra, fordi Verden, før de ret vidste det, har vundet og bundet deres Hjerter. De slide vel i Lænken, men uden Kraft, og de har ikke ret lært at bruge

Raad mod Uraad ved at søge ham, der eier Kraften. Denne magtesløse Sliden i Lænken er det, der ret er anskueliggjort os i Pilatus, Verdensbørnenes og Verdensbeherskerens Stedfortræder.

Vi møde ogsaa en anden Menneskeskikkelse i Daabspagten, Jomfru Marie, og det er en almindelig Tanke, at hun er Stedfortræder og Bannerbærer for „den lille Flok", et Billede paa „den hellige almindelige Kirke"; hendes Fane har en anden Paaskrift, nemlig: „See jeg er Herrens Tjenerinde, mig ske, som Du har sagt", og dermed føres vi naturligviis til det fattige Huus i Nasareth, hvor hun har sin store Besøgelsestime, da hun paa Forhaand giver Frelseren sit Ja og lover ham Plads under sit Hjerte, og det ikke iblinde, men, som vi kan see det af hendes Spørgsmaal: „Hvorledes skal det gaae til, da jeg veed af ingen Mand?" vel vidende, hvad hun gjorde, og bøiende Hovedet ydmyg i Tro og Tillid til den høieste under al den Skam og Sjændsel, den Foragt og Spot fra Verden, som deraf vilde flyde. Hvilken Forskjel paa den Kvinde og den Mand, paa Jomfru Marie og Pontius Pilatus! De ere hinandens Modsætninger, som Menigheden og Verden, Jesus og Djævelen, men derfor tro og bekjende vi ogsaa: „Født af Jomfru Marie, piint under Pontius Pilatus!"

Thorup Skole i Fasten 1866. **Tonborg.**

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. O. Iversens Forlag. — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst.

Nr. 9. Den 1. Mai 1866. 15. Aarg.

Tidelseshistorien.

VI.

„Frygter nu Herren, tjener ham ærlig og tro, og lad dem fare de Guder, Eders Fædre tjente hin Sides Euphrat og i Ægypten og tjener I Herren!“ Men skjøtter I ikke om at tjene Herren, saa vælger Eder idag, hvem I ville tjene, enten de Guder, Eders Fædre tjente hiin Sides Euphrat eller Amoniternes Guder, i hvis Land I nu bo; men jeg og mit Huus, vi ville tjene Herren“. Saaledes lød Josvas Tilale til Folket, da Timen nærmede sig for ham til Afsked fra Folket, og dette svarte med stor Frimodighed: „langt være det fra os at forlade Herren, forat tjene andre Guder“. To og tre Gange opfordrede Josva Folket til at vælge, men det blev lige standhaftigt ved at vælge Herren, som den Eneste, det vilde tjene. „Josva lod da en Steenstøtte opreise til et Vidne om

hvad Folket havde lovet paa denne Dag. Det var det samme Folk hvem Valget nu stilles tre Gange af Pilatus mellem Jesus og Barrabas og som med ligesaa stor Standhaftighed hvergang vælger Barrabas. Mange Hundrede Aar var forløbne siden den Tid, og Folket havde paa mange Maader lært den Gud at kjende, som det dengang havde valgt; det havde lært baade hans Tugtelse og Forbarmelse at kjende, det havde sukket ved Babylons Floder og længtes efter Jerusalem, det var bleven udfriet af Fangenskabet, var bleven ført tilbage til Jerusalem, havde faaet Byen og Templet opbygget paa Ny. Gjennem alle disse Tider i Lykke og Ulykke havde Vidnesbyrdet lydt om ham, der skulde komme — den længselsfuldt Forventede — som et stort Folk engang kaldte den Mand, der skulde bestige Thronen og blev paa det Grueligste skuffet i sine Forventninger. — Han kom tilsidst den længselfuldt Forventede, da der kun var en lille Flok tilbage, som holdt ud længselfuldt at vente, han kom og Folket saae ham vandre i dets Midte, det saae hans Herlighed som den Enbaarnes af Faderen fuld af Naade og Sandhed, han gik omkring og gjorde, som Folket udbrød om ham: „han har gjort alle Ting vel; baade gjør han, at de Døve høre og de Maalløse tale" Han kaldte ad dem: „kommer hid til mig, alle I, som arbeide og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile", og de, som kom til ham, fandt Hvilen hos

ham; han græd over dem, fordi de ikke vilde kjende deres Besøgelsestid, han aflagde det store Vidnesbyrd for dem, at han var den længselsfuldt Forventede, at de maatte ingen Anden vente, thi paa ham havde alle Propheterne peget — nu skulde der endelig vælges. Folket føres til Valg, Pilatus leder Valghandlingen. Der staaer denne Jesus; han har fornedret sig selv og iført sig en Tjeners Skikkelse, thi Folket maa ikke vælge ham for udvortes Fordeels Skyld, men for hans egen Skyld — paa den anden Side staaer Morderen og Oprøreren Barrabas, Folket har Valgfrihed, Pilatus er aabenbar stemt for Jesus, ønsker, at han maa blive valgt, thi han veed, han er uskyldig. Tre Gange opfordrer han derfor Folket til at vælge saaledes som Josva gjorde i gamle Dage. Midt under Valghandlingen opfordres han af sin Hustru til ikke befatte sig sig med den Retfærdige, Meningen var jo den, at, hvordan det saa end gik, maatte han ikke dømme ham til Døden. Det havde jo ellers været godt for Pilatus, om han havde befattet sig med denne Retfærdige, om han havde sagt som Josva: hvem I saa vælge, saa vælger jeg og mit Huus denne Retfærdige. Nu gik hans Iver dog ikke videre, end til at han nok vilde have Folket til at vælge ham og udbede sig ham som den Fange, det vilde have løs. Folket undslog sig ikke forat vælge, ligesaalidt nu som fordum, og det valgte ligesaa eenstemmigt Barrabas, som det

havde valgt Herren i Josvas Dage. Det lod sig ikke ved den gjentagen Opfordring til Valg holde tilbage fra dette Valg, men blev for hver Gang kun ivrigere i at forlange Barrabas løs og raabe korsfæst over Jesus.

Saaledes var dette Folk bleven forandret, saa dybt var det sunken i den svundne Tid. Der blev ikke opreist nogen Steen til Minde om dette Valg, det behøvedes ikke heller, thi Folket blev selv Mindestenen, Folket, som vandrer landflygtigt om i hele Verden og kjendeligt fra hele Verden er selv en varigere Mindesteen om hvad det valgte, end den Josva lod opreise.

Havde vi staaet i den Folkeskare, som dengang raabte paa Barrabas og korsfæst over Jesus, saa var midt i dette Raab dog ogsaa en anden Røst bleven hørt, og den var kommen til at lyde til Fordeel for Jesus. Ja saaledes burde det jo være skeet, thi vi har for længe siden valgt mellem Jesus og Barrabas. En Oprører og Morder kaldes han — det passer godt nok til ham, vi har lovet at forsage, thi en Oprører i Guds Rige var Djævelen, derfor blev han ogsaa overantvordet til Mørkets Lænker, at forvares til Dommen, en Morder var han for Alvor, thi han førte Døden ind i Verden, saa selv Barrabas's Mord maa skrives paa hans Regning. Han paa den ene Side og Jesus paa den anden, som netop var kommen forat

afskaffe Djævelens Gjerninger og frelse fra den Død, han havde indført i Verden. De forelagde os Valget, og hastede dermed, saa de mødte os dermed, mens vi endnu var spæde — det kom vel af de frygtede for at den Død, som Menneskemorderen havde indført i Verden, skulde overvælde os saa tidligt, at vi ikke fik Tid til at vælge ham, der frelser fra Døden. Da vi derfor ikke selv kunde svare, hverken som Folket i Josvas Dage eller som Folket i Pilatus's, saa svarede de selv for os, svarede godt og valgte godt, og vi stadfæstede saa selv dette Svar og dette Valg, thi vi valgte Jesus den samme Herre, som Folket valgte i Josva Dage.

Havde vi derfor staaet med i Skaren paa hiin Dag, som skulde vælge mellem Jesus og Barrabas, da burde vistnok en anden Røst have lydt end den der dengang lød fra Alles Læber, der burde have lydt en Røst: giv os Jesus, giv os Jesus. Det er ogsaa rimeligt nok, at vi ved at høre Jødernes Raab: forsfæst, forsfæst, over den Jesus, som vi har valgt til vor Herre og Frelser, at vi da grue ved at tænke paa, at et saadant Valg nogensinde har kunnet skee. Naar man læser eller hører om de gruelige Ting, som er skeet for mange Tider siden, da forfærdes man derover og kan ikke forstaae, hvorledes Sligt har kunnet skee og kan være aldeles blind for, at man selv ligger i det samme. David kunde udbryde: „den Mand, er dødsens, som har gjort dette", uden mindste Tanke

om at det var sin egen Dødsdom, han udtalte. Kunde det nu blot gaae alle dem, som nu er blinde, som det gik David, da Nathan aabnede hans Øine ved sit Ord: „Du er Manden", da havde det ingen Nød, men saaledes gaaer det desværre ikke. Der er endnu Mange, som vælge som Jøderne, da de valgte Barrabas, og raabte forsæst over Jesus og mene dog de gjør det tusinde Gange bedre end disse. Jeg taler ikke om de aabenbare Gudsbespottere og Fornægtere af al Christendom, hvad enten disse fremtræde udstyrede med Lærdom, Vittighed og Aandrighed, eller de fremtræde iførte Raahedens groveste Klædebon — jeg taler ikke om dem som aabenbart hengive sig til Djævelens Gjerninger, saa selv Djævelens skjulte Tilhængere fordømme dem, som Oprørere mod alt, hvad der har godt Lov mellem Mennesker, som selv Djævelen vil, at hans Venner skal beflitte sig paa, forat bevare et godt Navn blandt Mennesker og føre saa Mange som muligt med paa deres Vei — jeg taler ikke om Menneskemordere af den Slags, som Ingen er haardere til at fordømme end de aandelige Menneskemordere — jeg taler ikke om saadanne Folk, hvortil maaskee Ingen hører blandt dem, til hvem jeg taler. Jeg skjøtter ikke om at sige Noget, som de, der høre det, kan med Ret skyde fra sig over paa Andre, thi hverken har de selv nogen Gavn deraf, ei heller de, hvem de skyde det over paa — jeg taler om dem, som, hvorledes deres Liv end

viser sig i det Udvortes, dog leve det aldeles uden Hensyn til deres Daabespagt. Der gives Mennesker ogsaa blandt os, som maa være sig bevidst, at der var en Tid i deres Liv, da de ikke engang kjendte deres Daabspagt, da den ikke havde den allerringeste Indflydelse paa deres Liv, da det aldrig faldt dem ind, at den overhovedet havde noget med deres Liv at gjøre — der gives Mennesker, med hvem det er bleven anderledes, men som netop derfor veed, hvorledes det engang var med dem — men som det engang var med dem, saaledes er det nu med Mange, hvem den Daabspagt, de selv har stadfæstet, er Ingenting, hvem Forsagelsen af Djævelen ikke hindrer paa nogen Maade i hans Paakaldelse og Fornægtelse, hvem Forsagelsen af hans Gjerninger og Væsen ikke hindrer i at øve dette uden at de vil høre det Mindste om, at det er ondt, eller uden at de har det mindste Forsæt om, at det skulde blive anderledes og hvem Troen paa Faderen og Sønnen og den Hellig-Aand, som den eneste Saligheds Grund, ikke hindrer i at bygge deres Salighed paa en ganske anden Grund, hindrer ikke i at drage saa Et, saa et Andet af hvad der staaer i Troen i Tvivl, i at bekæmpe den hele Tro, som Guds eget Ord, og tale snart letsindigt, snart bespotteligt om det Altsammen.

Men er det da ogsaa saa vigtig en Sag med denne Daabspagt og lægge vi ikke for megen Vægt paa den? Det beroer jo paa, hvad vi anseer den for

at være. Jeg holder for, den er fra vor Herre selv, ligesaavidt som den Bøn, der bærer hans Navn, det Ord, der lyder ved hans Nadvere; den er det Ord, som Pen og Blæk i Grunden aldrig har gjort andet end Skade, som uden Pen og Blæk, ja trods dem begge, er bleven bevaret som et levende og mundtlig Ord i Herrens Menighed, som troedes i Hjertet til Retfærdighed og bekjendtes paa Læben til Salighed, i Kraft af hvilket Livet gives til den, som bliver døbt — den er den Pagt, som Enhver af os har indgaaet med Gud, Enhver har lovet at ville blive ved til den sidste Stund, den er den eneste Pagt, som Gud har oprettet med os, paa Grund af hvilken han har tilsagt os et evigt Liv og lukket Døren op for os til sit eget Hus. Saaledes hænger det sammen med denne Daabspagt. Ærlige Folk pleie dog at lægge Vægt paa hvad Løfte, de har gjort Mennesker, og lægge saa meget større Vægt derpaa, jo vigtigere en Sag, det angaaer — samvittighedsløst pleier man at kalde det Menneske, som lover, hvad han ikke holder og bryder sig ikke om at holde, et godt Navn og Rygte er snart tabt, naar Folk gribes i saadan Behandling af givne Løfter, al Tillid blandt Mennesker er snart sat overstyr, naar man bliver greben i saadan Uordholdenhed Skulde nu Gud alene gjøre en Undtagelse herfra, saa ham behøver man slet ikke at holde sine Løfter; man kan have aflagt ham et saadant Løfte, man har aldrig taget det til-

bage igjen, men man kan godt leve uden mindste Hensyn dertil, man kan drive Spot dermed, og være lige god, lige værdig til Menneskers Agtelse og Tillid, og lige høit anskreven hos vor Herre! Man siger, vi lægger for megen Vægt paa denne Pagt, saa den er for os som det ene Øm, hvorpaa vi rette alle vore Slag — men jeg vil spørge: er det da muligt at lægge formegen Vægt paa den Pagt, hvorpaa al vor Salighed beroer, thi der er jo ikke givet os noget andet Vilkaar for vor Salighed end den — den Pagt, om hvilken der maa siges: blive vi den tro, da blive vi salige, blive vi den utro, da blive vi fordømte. Dersom jeg havde en Ven, og jeg saae han var ifærd med at bryde sit Løfte, han havde givet et andet Menneske, og jeg saae det var skammelig handlet af ham, kunde jeg saa gaae forvidt med at advare ham derimod saalænge jeg havde mindste Haab om at kunne udrette noget dermed? Et Menneske, som man ikke brød sig om, vilde man ikke advare, men lade ham feile sin egen Sø. men elskede man ham, var han f. Ex. vort eget Barn, da vilde vi ikke opgive Advarslen, saalænge der var Gnist af Haab tilbage. Vist er det ogsaa, dem man ikke bryder sig om, advarer man ikke heller mod at bryde deres Daabspagt, og gjør man det, saa skeer det paa Embedsvegne, der er snart værre end slet ikke — man maa have Kjærlighed til de Mennesker, man skal advare eller formane, men har man det, da kan man

visselig ikke gaae for vidt dermed, hvor det angaaer deres evige Salighed. Man udretter Intet, naar Kjærlighed ikke driver Værket og naar vi udrette saa lidet, skjøndt vi har vor Herres Ord at virke med, saa kan vi egentlig nemt give os selv Svaret, hvorfor det er saaledes: vi udrette i samme Forhold som vi elske. Det kommer ogsaa af Mangel paa Kjærlighed, naar Folk synes der gjøres for meget ad Daabspagten, de elske den ikke, de agte den ikke som Guds eget Ord, derfor hører der ikke saa meget saameget til forat de kan synes der tillægges den for meget, der gjøres for megen Ære ad den. Den der elsker og agter Daabspagten som Guds eget Ord, ham selv givet til Frelse og Salighed, hvem der har fundet begge Dele i den, vil ikke finde, der gjøres for meget ad den, vil ikke forarges ved at høre den fremhævet og høre idelige Formaninger om at blive fast ved den.

Pilatus var jo ellers en Person, som man just ikke skal have meget tilovers for, han er, som det blev bemærket i forrige Nr. af „Budstikken", et Billede paa alle de Verdensmennesker, hvis Gudmodighed kun tillade dem at gjøre ondt mod vor Herre, hans Ord og hans Venner — dog er der Noget, hvori man nok kan have Lyst til at ligne ham. Det er nemlig klart han vil, at Folket skal vælge Jesus og forkaste Barrabas; han gjør sin Flid for at opnaae dette, derfor minder han Folket om, at han er Jødernes Konge, som kaldes Chri-

ſtus, derfor bliver han tre Gange ved at opfordre dem til at vælge, derſor trænger han ind paa dem med Spørgsmaalet, hvad han da ſkal gjøre med Jeſus, derfor ſiger han: jeg finder ingen Døds Skyld hos ham, derfor peger han tilſidſt paa ham, da han er i ſin dybeſte Fornedrelſe og ſtørſte Elendighed, med det Ord: „ſee! hvilket Menneſke!“ Hvori vi da ſkal ligne ham, det er i at gjøre vort Bedſte, forat formaae Folk til at vælge Jeſus og forkaſte Barrabas, det vil da ſige til at holde deres Daabspagt. Dertil kan det da nok tjene at fremſtille Djævelen i ſin ſande Skikkelſe, ſige dem reentud, hvem han er og hvad han vil, ſøge at frembrage alle hans ſnedige Veie, alle hans lumſke Løgne, ſøge at drage Faareklæderne af ham, at Ulven kan ſees i ſin rette Skikkelſe, eller naar han kommer ſom en Lyſets Engel, da at viſe, at han er ligefuldt en Mørkets fra Helvede. Dertil kan det ogſaa nok tjene, at drage hans Gjerninger og Væſen rigtig frem for Dagens Lys, viſe hvor afſkyeligt det er, ikke blot hvor det fremtræder aabenbart ſaaledes for Alle, men ogſaa hvor det ſkjuler ſig for de Fleſte eller viſer ſig i en langt bedre Skikkelſe end det er; viſe dem, hvor nederdrægtig Misundelſen er, ſom glæder ſig over Andens Ulykke, ſelv hvor man ikke har den mindſte Fordeel deraf, hvor afſkyeligt gammelt bittert Nag er, ſaa man kan blive ved at hade og efter bedſte Evne at forbittre et andet Menneſke Livet, fordi man bilder ſig

ind, at være krænket af ham, hvor afskyeligt ikke at kunne forlade og tilgive, hvor man selv vil have Tilgivelse, hvor grueligt at lyve og benytte Løgnen til at volde andre Mennesker ondt som Djævelen gjorde i Paradiis. Det kan nok være til Gavn at drage det frem saa godt man kan og stille det frem i sit rette Lys og sige til dem: saaledes er nu den Barrabas, der staaer paa den ene Side, som der er Spørgsmaal om at vælge.

Men har man gjort det, da anvende man endnu større Flid paa at fremstille Jesus og alt hvad hans er, i saa yndig en Skikkelse som det paa nogen Maade er os muligt. Vi kan ikke gaae forvidt dermed, vi kan ikke sige noget for godt om ham, vi kan ikke rose ham for meget, vi kan tale om hans Kjærlighed i de bedste Toner, vi kjende og maa saa endda føie til, at vi veed godt, det forslaaer kun lidt mod Virkeligheden. Vi kan skildre, hvor godt der er hos ham at være og være sikkre paa, vi kan dog ikke skildre det som det er. Og naar vi saa skildre det saa godt som vi formaae, da kan vi komme med Pilatus Spørgsmaal til dem: „hvad skal jeg da gjøre med Jesus, som kaldes Christus?“ „hvad Ondt haver da denne gjort?“, saa kan vi ogsaa pege paa ham i al hans Elendighed, forsæstet, hudflettet som han er, og det for vor Skyld, af Kjærlighed til os, sige til dem: „see! hvilket Menneske!“ Vi skal gjøre vort Bedste for at overtale dem til at vælge Jesus, og er der Nogen, som faaer Lyst dertil, men veed ikke,

hvorledes dette skal skee, veed ikke, hvor de skal vende sig hen, forat finde denne Jesus, da skal vi sige til dem: „naar Troen med Varme om Ordet slaaer Arme, vor Herre vi tage i Favn", vi maa sige til dem: tager du virkelig hans Ord i dit Hjerte, det Ord, han talte til dig, da du blev døbt, saa har du ham, og naar de saa veed det, ja da kan vi bruge alle de milde, kjærlige Ord, som vi kan faae paa vore Læber, forat overtale dem til at vælge Jesus, og lade den Onde fare, og da trøste os selv med, at kunde vi overtale et eller andet Menneske dertil, da havde vi opnaaet en stor Ting, da havde vi ikke løbet forgjæves, ikke arbeidet forgjæves.

Jeg veed jo godt, det er en vanskelig, om ikke umulig Ting at overtale dem til at vælge vor Herre, som i Grunden slet ikke kjende ham, veed egentlig slet ikke, hvorom Talen er — vi maa vente til det gaaer op for dem engang — men der er ogsaa Mennesker som nok veed, hvad her handles om, men som staaer og vakler, striide Pilatus's Kamp, drages snart til en Side, snart til en anden — dem kunde vi maaskee nok faae nogen Indflydelse paa, vi kunde komme dem til Hjælp i det afgjørende Øieblik som Pilatus's Hustru kom ham til Hjælp og det kan maaskee lykkes bedre for os end for hende. Saa er der jo ogsaa dem, som har valgt, har valgt ham, som vi vil skal vælges — jeg troer, at vort Ord vil hos dem finde den bedste

Indgang, thi de vil ikke finde det er overflødigt, at de formanes til at vælge ham, hvem de allerede har valgt, de vil glæde sig over hvert godt Ord, de høre om ham, som de valgte og som de elske; den Daabspagt, som vi lægge dem paa Hjerte, den har de alt i Hjertet og hvad man har i Hjertet vil man gjerne høre anbefalet, tilmed veed de godt, at der er nok i denne Verden, som vil lokke dem fra deres Daabspagt, derfor vil de glædes ved Enhver, der vil formane dem til at blive fast derved.

Da Josva opfordrede Folket til at vælge mellem Herren og Afguderne, da maatte han tale Folket strengt til, fordi han stod der som Lovens Mand; derfor sagde han til dem, da de havde valgt at tjene Herren deres Gud: „I kan ikke tjene Herren, thi han er Gud, den Allhellige, en nidkjær Gud er han, han vil ikke forlade Eders Overtrædelser og Synder.“ Saaledes maatte Josva tale, thi Loven har intet mildere at sige os — men saaledes skal vi ikke tale om den Herre, vi opfordre Alle til at vælge; vi tør sige om ham, at han ikke blot vil forlade os vore Synder og Overtrædelser, men har allerede gjort det, saa Ingen skal frygte for at vælge ham, som er en god og mild Herre at tjene, han er saare rund til at forlade.

Pilatus meente det dog ikke alvorligt, da han søgte at overtale Folket til at vælge Jesus; han gjorde det egentlig for at slippe fri for selv at lade ham kors-

fæste, han brød sig i Grunden hverken om Jesus eller Folket, men kun om sig selv — derfor mislykkedes det ogsaa for ham at overtale Folket til at vælge Jesus. Naar vi vil overtale Nogen til at vælge Jesus, da maa det ikke være vor egen Ære, vi derved søge, eller for at hjælpe os ud af en eller anden Forlegenhed, thi da lykkes det visselig ikke, men da ønske vi det i Grunden ikke heller, thi vort egentlige Ønske gaaer da ud paa noget Andet, det er vort Eget vi søge. Hvad vi ønske at opnaae ved at overtale Mennesker til at vælge Jesus, det maa være for hans Skyld og for deres Skyld, som vælge ham, for hans Skyld, fordi han gjerne vil vælges af Mennesker, for at frelse dem; for deres Skyld, fordi de derved blive frelste. Ligesaavist som det derfor er, at vi, ved at blande vort Eget ind i alle vore Forsøg paa at overtale Mennesker til at vælge Jesus, hindrer, at dette skeer, saa vist er det ogsaa, at naar vi kunde glemme vort Eget og kun have Jesus og dem for Øie, til hvem vi tale, saa vilde det lykkes ganske anderledes for os med vore Overtalelser. Det er rigtignok sørgeligt, at vi ved at stirre paa vort Eget, hindrer en saadan Sag som at overtale Mennesker til at vælge Jesus, lægge saaledes Hindringer veien for Menneskers Frelse, men, hvor sørgeligt det end er, saa er det dog godt at faae Øie derfor; der gives dog Raad mod alt Ondt, vi see hos os selv; kun det, vi ikke see, er der intet Raad imod, fordi intet

Raad fees, og det tør vi dog tro, at naar Jesus seer vi vilde gjerne, naar vi overtale Mennesker til at vælge ham, være fri for vort Eget, for ikke at hindre, hvad vi dog gjerne vilde maatte skee, saa vil han ogsaa hjælpe os af dermed, om end det maa gaae med dette Onde, som med alt Ondt, der findes i os, at det borttages kun lidt efter lidt. Men medens vi har vort Øie henvendt paa det Onde i os, medens vi søge Raad derimod hos ham, hvem vi overtale Mennesker til at vælge, og medens det derfor ved hans Hjælp borttages lidt efter lidt, saa lægger han dog sin Velsignelse i vor Overtalelse, selv om den ikke er renset fra vort Eget, saa den kan lykkes. Kun saaledes kan vi forklare, at det ikke aldeles mislykkes med vor Overtalelse, at vi dog ikke allevegne møde et forsfæst, forsfæst, og vi kan saa endda have det Haab, at det bestandig vil lykkes bedre, alt som vor Herre faaer renset vort Eget ud af Hjertet. som lægger Hindringer iveien for vor Overtalelse. Dermed opnaaer vi da to store Ting, først, at Mennesker ved vor Overtalelse bringes til at vælge Jesus, og dernæst, at vi selv undgaaer den Fare, at prædike for Andre, og selv fortabes. Vist er det ogsaa, at vor Glæde over, at Mennesker overtales til at vælge Jesus, vil blive langt større og renere og det vil fjendes derpaa, at vi kan være ligesaa glade, naar det skeer ved andre, som naar det skeer ved os selv — vi ville for Øieblikket nok daarlig bestaae denne Prøve,

men maa da ogsaa sige os selv, det kommer af, at vi med vor Overtalelse kun al for meget søge vort Eget At vor Herre kan bruge saadanne Medarbeidere, som gjør saa stor Forskjel paa om Mennesker vindes for ham ved dem eller ved Andre, er rigtignok høilig til at undres paa, men er dog et Vidnesbyrd om hans magesløse Langmodighed og tillige om, at han seer der er Noget i os, som søger, hvad hans er og sukker efter Udfrielse fra hvad der kun er vort Eget. Selvforskyldt maae vi nok sige det er, naar vi udrette saa lidt med vor Overtalelse og det Selvforskyldte er smerteligt, men forunderligt, hvor alle Ting dog maa tjene dem tilgode, som elske Gud, i det Selvforskyldte er Lægedom, thi naar det sees, da afholder det os fra at forbittres paa vor Herre eller Menneskene, fordi det ikke lykkes bedre for os; Braadden vender sig mod os selv — men Jesus tager Braadden bort og læger Saaret. Dig Herre tilhører Æren, os vore Ansigters Blusel — det er hele Kunsten at føre dette igjennem, saa giver han os Glæden over hvad han faaer Æren for, og saamegen Ære, som vi kan taale, uden at vor Glæde derved besmittes

Om Brodernavnet.

I norsk Tidsskrift for Folkeskolen er det Spørgsmaal fremsat: „Ere alle Lærere Brødre!" Ved Besvarelsen af dette Spørgsmaal gjør Forfatteren den Bemærkning, at den Skik blandt Lærere at kalde hinanden Brødre er optaget fra Præsterne, der pleie at kalde hinanden med dette Navn. Han bemærker saa derved: „Lad ogsaa være, at alle de geistlige Embedsmænd virkelig er Brødre, saa følger dog ingenlunde deraf, at Lærerne ogsaa er det". Det er Forsætningen i disse Ord, som foranlediger mig til at yttre noget derom. Det er jo ganske rigtigt, at Præster pleie at kalde hinanden Brødre, især paa de større Præstemøder, føie gjerne til: „kjære Brødre;" hvorvidt Skolelærerne har optaget det efter dem, skal jeg ikke paatage mig at bedømme. Spørgsmaalet bliver saa, om det ogsaa er berettiget, at Præster kalde hinanden saaledes, thi ogsaa i deres Tale skal der være Sandhed, som Forfatteren bemærker, og ikke mindst i deres. Er det nu Sandhed, at alle Præster er Brødre? Man kunde jo udlede Brodernavnet derfra, at alle Mennesker stamme ned fra det samme Menneskepar, er skabte af den samme Gud, men deraf fulgte saa kun, at alle Mennesker skulde kalde hinanden Brødre, hvad de jo ikke

gjøre. Vil man indskrænke Kredsen, hvor Brodernavnet bør lyde, til alle dem, der er døbte og henregnes til den her i Landet bestaaende Folkekirke, saa fulgte igjen deraf, at dette Navn maatte udvides til alle Folk her i Landet og blev aldeles ikke eiendommeligt for Præster eller Lærere. Dette er jo heller ikke Tilfældet. Vil man see hen til, hvorledes Brodernavnet bruges i det ny Testamente, da vil man finde, at det er en Benævnelse for dem, som stod forenede i samme Tro og var forbundne med det særegne Kjærligheds Baand, som knytter de Troende sammen. Saaledes benyttes det baade, naar en Enkelt og Flere tiltales dermed. Naar det nu ikke bruges hos os blandt alle dem, som høre Folkekirken til, saa er Grunden vel, man har en Følelse af, at alle disse ikke dele Tro med hinanden eller er forenede med det christelige Kjærligheds Baand. De, som staae heelt udenfor Troen, falde aldrig paa at tiltale andre med Brodernavnet og blive underlig tilmode ved at blive tiltalte med dette Navn af Andre, de ikke staae i Slægtskab til. De, som er sig bevidst at være i Troen, tiltale hinanden med Brodernavnet, og derimod kan Intet indvendes, naar det efter deres Overbeviisning er Sandhed. Men nu Præsterne! I Regelen tiltale de ikke andre Mennesker med Brodernavn, selv om de mene at dele Tro med dem, men derimod hinanden indbyrdes. Er der saa nogen Sandhed i den Tale? Anse de virkelig hinanden Alle-

sammen for Troesbrødre og det i en inderligere Betydning end de anfee andre Mennesker for at være det? Jeg troer ingenlunde, at alle Præster er det og mig synes, der foreligge saamange Vidnesbyrd derfor, at man nok kan være berettiget til ikke at tro, at alle Præster er Troesbrødre — men jeg troer ikke heller, at alle Præster anfee hinanden for at være Troesbrødre; de vil med dette Navn „Brødre" ikke have udtalt nogen Mening om, hvorvidt de, hvem de kalde saaledes, ere enige med dem i Troen eller ikke, men det er saadan en smuk Benævnelse at bruge og derfor vil man vise sit velvillige Sind, sin Imødekommen ved at benytte denne. Ja ganske vist er det en smuk Benævnelse, men den er meget for smuk til at benyttes paa saadan Maade, som en Slags Titel, man mener ligesaalidt med som med andre Titler. Vil man paa den Maade vise sit velvillige Sind, vise Imødekommen, hvorfor saa ikke kalde alle Mennesker Brødre? Hvorfor saa blot Præster? Jo, fordi Præsterne har dog noget tilfælles med hinanden, som de ikke har tilfælles med alle Mennesker, de har jo det samme Kald, den samme Gjerning. Ja, men det betegnes, naar de kalde hinanden hvad de er: Præster, ved Navnet Brødre udtrykkes noget andet, dermed har man nævnet det inderlige hjertelige Troesfamfund, der ikke finder Sted og som man ikke heller selv troer finder Sted, og saa er der Usandhed i Talen, man kunde maaskee

have Lov til at sige noget værre, fordi Usandheden er bevidst. Paulus kalder sine Medarbeidere Brødre, men han kalder ogsaa dem, han skriver til, Brødre, han kalder dem Brødre, som han troer sig forenet med ved et broderligt Troesbaand, og i den Tale er der Sandhed — men naar Præster kalde hinanden Brødre blot paa Grund af, at de er Præster, skjøndt de ikke tro sig i broderligt Troesforhold til dem, da er der ikke Sandhed i Talen, og er Meningen dermed, at man vil betegne Præster som et over den øvrige Menighed staaende Samfund, der uden Hensyn til hvad Tro, de har, men paa Grund af at de er Præster, benævnes med det christelige Broderskabs Navn, saa er det noget grimt Papisteri, som maa afskyes af alle dem, hvem det er Ære nok at tilhøre den Menighed, som vor Herre kalder sin. Det hører med til det udvortes Skinvæsen, hvormed Præster ikke saa sjeldent vil hæve sig over Andre og udgive sig for at staae paa et høiere Stade end Andre — det hører med til den Helligheds Kaabe, hvormed de indhylle sig, men som, fordi der ikke er Sandhed ved den, bliver til Skinhelligheb, som ærlige Mænd, naar de blive gjort opmærksomme derpaa, maa skye. Man tro blot ikke, at Præster derved opnaae at blive bedre anseet eller høiere regnet af dem, som udelukkes fra dette Broderskab. og ikke benævnes med Brodernavn. De er da ikke mere blinde end at de nok seer, der er ikke nogen

rigtig Sandhed i det christelige Broderskab, ikke mere Sandhed deri mellem dem end mellem andre Folk, og derfor er det umuligt, at Præster kan vinde ved at de udgive hinanden for at være mere end de ere; de kan umuligt vinde derved, at man seer dem, som kalde hinanden Brødre, paa anden Maade saa ofte fornægte Broderskabet. Man faaer ikke for saa godt Kjøb Ord forat leve i et virkeligt kjærligt Broderssamfund med hinanden — lad det først komme, saa kommer Navnet endda tidsnok.

Jeg vilde derfor meget tilraade baade Præster og Lærere ikke at bruge større Benævnelser om hinanden end som de med Sandhed kan svare til, som de da idetmindste kan sige, at de med Sandhed mene. Vi veed jo meget godt, hvor langt vi staae tilbage for den første Menighed, men vi komme den visselig ikke nærmere ved med en Slags af denne at ville skjule vor Daarlighed. For en Høflighedes Skyld maa vi ikke bruge et saadant Navn som Brødre, dertil er det meget for godt, endnu mindre forat hæve os over Andre eller skille os fra Andre paa Grund af, at vi ere Præster. Kald dem Brødre, som du i dit inderste Hjerte anseer for dine Brødre, men ingen Andre, det være sig Præster eller ikke Præster.

Om Gjenfortælling i Skolen.*)

(Efter „Nordisk Tidsskrift for Folkeskolen". Udgivet ved P. Boisen i Gjedved og F. Boisen i Tjørnemark.)

Der har været talt og skrevet meget om det døde Ramseri i Skolerne, og maaskee der i den Anledning er baade talt og skreven formeget eller da idetmindste nok, thi hvad der er bødt, kan man jo alligevel ikke slaae ihjel; Døden maa have Lov til at regjere i de Dødes Rige. I ethvert Tilfælde er vel alle Skolemænd udenfor Skolerne enige om, at det bør modarbeides, om de end tidt kan glemme sig selv, naar de komme ind i Skolen; og gamle Vaner ere visselig heller ikke lette at aflægge. Medens som sagt Ramseriet i vore Dage har tabt al Kredit, saa Ingen vil skammes til at tage den gode gamle Medarbeider i

*) Da jeg paa ingen Maade tør antage, at „Nordisk Tidsskrift for Folkeskolen" kommer alle de Steder, hvor „Budstikken" naaer hen, ja maa endog antage, at det er kun til de færreste Steder den kommer, saa har jeg optaget dette Stykke, baade fordi jeg finder det saa udmærket godt og fordi jeg dermed gjerne vilde henlede Budstikkens Læseres Opmærksomhed paa det nævnte Tidsskrift, som endnu er ligesom i Fødselen og kan trænge til Understøttelse ligesaa vist som jeg troer, at det er værdigt dertil. Det koster netop det samme som „Budstikken", bestilles paa alle Postkontoirer og udkommer hver Uge.

Forſvar, har man mange Steder kaſtet ſig paa en anden Kjæpheſt, der hedder: fri Fortælling, Fortælling med egne Ord. Det er vel anſeet, og der anvendes ikke ringe Møie mangen Gang paa at bringe Børnene dertil, at de kan gjenfortælle Hiſtorier af den bibelſke, Fædrelands- eller Verdenshiſtorien, ja ſelv gjenfortælle Stykker og Udviklinger af Lærebogen, og kan de kun gjøre det frit, med deres egne Ord, ſaa mener man ikke blot, at Faren ved Ramſeriet er undgaaet, men endog, at man nu har naaet Skolens Formaal i denne Retning. Det ſeer unægtelig ogſaa ganſke tilfredsſtillende ud, og en Skole, der har kaſtet ſig over denne Side af Fuldkommenheden, gjør et Indtryk, ſom man vanſkelig kan frigjøre ſig fra. Skolens Overordnede føle ſig her tilfredſe, thi de faa noget, og Læreren føler ſig tilfreds, thi han ſeer noget Udbytte af ſin Anſtrængelſe, og Børnene føle ſig tilfredſe, thi de gjøre Indtryk, ſætte tidt og ofte Gamle i Forundring. Men med alt dette er det mere og mere forekommen mig, at det dog viſnok ikke har ſig ſaa ganſke rigtigt med denne Fuldkommenhed. Jeg har lagt Mærke til den Ulyſt, hvormed Børn, naar de er kommen ud over den egentlige Barnealder, give ſig til dette: at gjenfortælle; jeg troede, det var en falſk Undſeelſe, ſom man maatte ſtræbe hen til at faa dem vænnet af med; jeg ſtred en Tid lang med dem derom, uden dog at kunne naa det, ſelv med dem, om hvem jeg med Beſtemthed vidſte,

at de kunde gjøre det og gjorde det andetsteds, f. Ex. naar de var hjemme. Jeg tænkte saa endeel over, hvoraf det dog kunde komme, at denne Steen ikke lod sig løfte, skjøndt jeg saa, at baade den Ene og den Anden kunde magte den, men Enden derpaa blev, at jeg lod den ligge, som man jo efter Ordsproget har Lov til at gjøre med de Steen, man ikke kan løfte. Jeg tænkte saa atter over, om det ikke var af de Steen, man burde lade ligge, saadan som det jo f. Ex. er befalet om de Steen, der udgjøre Næstens Markskjel, om ikke denne Steen var en lovlig Grændsesteen, om i det Hele ikke Børnene havde Ret til at tie, og jeg Uret i at forlange, at de skulde tale.

Det er da en unægtelig Sandhed, at til at fortælle hører der ligesaavel Ører at fortælle for som Mund at fortælle med; man kan umuligt fortælle noget hjerteligt og sandt til en Væg, men man maa have aabne, lyttende Ører for sig. Nu veed et Barn med lidt Forstand meget godt, at Læreren er kun en Væg at gjenfortælle for, thi han veed det meget bedre end Barnet, har jo selv fortalt det først; ganske vist hører Læreren jo efter, men det veed Barnet meget snart, at det er ikke for at høre, hvad der fortælles, men kun for at høre, hvorledes det fortælles. Hos Læreren finder det derfor ganske naturligt de daarligste Ører at fortælle for, og ligesaa hos de andre Børn, der have hørt samtidigt med det, eller dog kunne faa

det at høre fra den rette Kilde, og af den Grund er der intet Sted, der for Børnene er vanskeligere at fortælle paa, end netop Skolen. Den samme Sky, som jeg har iagttaget hos Børnene for at gjenfortælle, og som jeg veed, at flere Lærere ogsaa har mærket sig, den troer jeg, ethvert ærligt Menneske vil dele med dem; thi hvad der forlanges af dem, naar de overfor Læreren eller endnu klogere Folk skulle gjenfortælle, hvad de har hørt, det er: de skal opføre en Komedie, og det er lovligt tidligt allerede fra Barsbeen af at sætte Folk til at være Skuespillere. Det kan gjerne være, at Skolen ikke gjør Børnene saa stor Skade ved noget andet som ved at anspore dem til at give en Rolle. Jeg anseer Skuespillerkonsten for den fordærveligste Konst, et Menneske kan give sig af med at øve, fordærvelig for hans eget Liv; men ved den Maade, hvorpaa det kun altfor ofte drives i Skolerne med Gjenfortællingen, drives Børnene dertil, og det er som oftest de ærligste Børn, der have de mindste Gaver i denne Retning. Man har hørt Børn fortælle flydende om Vorherre, og det var langt fra fornøieligt at høre paa, thi det var tydeligt, at det var en Rolle, og man skal ikke opdrage Børn til at give Foreſtillinger i Vidnesbyrd enten om vor Herre eller hans fattige Folk, eller om vort Folk og dets Levnetsløb. Hermed bør man ikke tage det let, thi det er ingen ringe Sag; det kommer i Skolelivet ligesom i Livet i det Hele an

paa, at der er Sandhed i Tingene og saalidt som muligt af Foreſtilling; og jeg er kommen til den Anſkuelſe, at Børnenes Undſeelſe for at træde op i Skolen ſom Fortællere er en god Ting, er en Dyd, ſom man ſkal betænke ſig to Gange paa at befri dem fra. Vilde man endog aſſee fra den Uſandhed, den falſke Stilling, hvori Børnene bringes, naar de ſkal være Fortællere og Læreren være Øre, og, at det er noget bagvendt, ſynes jeg, man kan ſee med eet Øie, saa er i ethvert Tilfælde den Fripoſſighed eller Frækhed, ſom hører til at træde op for dem, der føre Øfterſyn med Skolen, ikke noget, der hører den danſke Folkenatur til, idetmindſte er det da ikke Jydens Særkende; Beſkedenhed, der er ſjælden Dyd i fremmed Land, men dog efter Digterens Mening har hjemme endnu hos os, har vi endnu ikke formeget af, saa Skolen ſkulde lægge an paa at trække den ud med Følterænderne. Nu veed jeg jo nok, at alle Gjenfortællingens Venner vil ſige, at Hensigten dermed er for dem alene denne: at Børnene kan faa Munden ret paa Gang, og at dertil trænge høilig, navnlig den menige Mand, og at læres det ikke fra Ungdommen, saa læres det aldrig ſenere; Gjenfortællingen ſkal derfor mere være et Middel end et Maal. Hvad nu det angaaer at faae Munden paa Gang, saa er det jo godt nok, naar den da gaaer om noget, der virkelig er bedre end det at ſpiſe; men jeg troer ikke, det er ønſkeligt eller haaber noget, at Munden

løber over med andet end det, Hjertet er fuldt af, og det er efter Ordsproget en gammel Erfaring, at er Hjertet kun fuldt af noget, saa løber Munden af sig selv over dermed. Men hvad Skolen altsaa skulde gaa ud paa, det maatte jo være at see at fylde Hjertet, hvad kun kan skee ved at lade Børnene høre, medens man snarere pumper deres Hjerter tomme ved at sætte dem til at spille Komedie. I ethvert Tilfælde, selv om det var fornødent, at Børnene i Skolen mere end i Hjemmet lærte at tale vel ved Taleøvelser efter Lærerens Fortaler, selv om det var fornødent, at alle Børn, der skulde have Nytte af en Skole, selv skulde agere smaa Skolemestre, saa er det dog ikke heldigt, naar man vælger den bibelske Historie eller Fædrelandets Historie til denne Gymnastik; thi de forføres derved til at tale om Vorherre og om hellige Ting paa en bespottelig Maade; de anvises til at tale om vort Fædrelands store Mænd, om de gamle Helte paa en Maade, som disse ikke kan være tjent med. Der er heller slet ingen Fare for, at, hvad Børnene virkelig har hørt, at det ikke tidsnok skal komme paa deres Tunge; har noget i Skolen fyldt deres Hjerte, saa venter Munden ikke med at løbe over længere, end til de komme hjem, hvor saa Forældre, Søskende eller Legebrødre maa være Ører, og der kan da være Sandhed i Forholdet, der kan de fortælle, som der er

fortalt dem, men det kan de ikke i Skolen uden at give en Foreſtilling.

Jeg ſkal dernæſt bemærke, at hvad her er fremſat ſlet ikke gjælder de ſmaa Børn, der finde en Glæde i og føle en Trang til at gjenfortælle; thi det hænger ſammen dermed, at de kan ikke paa nogen anden Maade i deres Fantaſi levendegjøre, hvad de har hørt; de har endnu ikke Forſtand til at ſkjelne mellem Ører, og de fortælle igrunden for ſig ſelv og ikke for andre.

I Skolen bliver det derfor det Naturlige, at Læreren er den ene fortællende, og Børnene hørende; dermed ere begge bedſt tjente; det er nu imidlertid en Selvfølge, at det maae være Læreren tilladt at ſkaffe ſig Sikkerhed for, at hvad han har fortalt ikke er gaaet ind af det ene og ud af det andet Øre. Dette kan naturligviis meget godt naaes ved Spørgsmaal og Samtale; en ſaadan Samtale kan føres, uden at den er en Plage for Børnene, og derved undgaaes al Leilighed til Efterabelſe, medens ved Gjenfortælling Børnene gjerne blive Lærernes Abekatte. Enhver Lærer vil ogſaa ſelv føle, hvad der kan ſamtales om og hvad ikke; thi der er Ting, ſom man ikke ſkal ſamtale med Børn om, hvis man ikke vil have det vandet ud og gjort til Pjat. Sagen er jo nemlig ikke i Skolen at vinde et Examensudbytte, men at vinde et — Livsudbytte; herpaa kan man aldrig for beſtemt tage Sigte, thi det er en af de ſtørſte og ſkadeligſte Feil ved den

Retning, hvori der ofte arbeides, at man har en Examen for Øie, at Børnene der kan give en smuk Foreſtilling. Der ſkal ingen Prøve holdes i dramatiſk Færdighed, men kun i de i Livet brugelige Færdigheder, hvis man endelig ikke uden ved en Examen kan faae en Foreſtilling om Skolens Virkſomhed. Hensigten med Skolen er mindſt af alt at bringe Børnene dertil, at de ved Examen eller Udſkrivningen kunne give en smuk Foreſtilling, men kun dette at give dem Smag for at høre og lære, ſaa de med Lyſt fortſætte, hvor Leilighed bydes. At nu de Allerfleſte ikke medbringe denne Lyſt fra Skolen, om de end maaſkee have bragt den med til Skolen, men det ikke ogſaa har ſin Grund deri, foruden meget andet, at Skolen har plaget dem med et falſk Væſen ſaa det, at lære noget, kan ſtaae for dem ſom en Art Hykleri, et Skuespilvæſen, der er deres Natur imod?

Den ſtørſte Skyld heri, hvis det er en Skyld, ligger hos Staten, ſom med ſine Examensfordringer i kunſtig Stiil nøder til; man bilder ſig ind med disſe Examina at ſikkre Oplysningen; men enten nu dette Formaal naaes eller ikke, man nøder derved Skolen til disſe Theaterforberedelſer; og man kan i Grunden ikke fortænke Læreren i, at han gaaer i Friſtelſen, da han dog nødigt vil have, at hans Skole ſkal ſtaae tilbage for andre eller vel endog høre Skoſer for, at hans Børn intet lære; det hænger ſammen med den Ind-

bildning, hvori vi alle er opvoxede mere eller mindre, at hvad man skal vide, saa man har Gavn deraf, det skal man bære som skreven paa Ryggen, saa alle kan læse det, eller det skal man kunne raabe ud paa Commando, hvor og naar det forlanges.

Hvis det er saa, at Gjenfortælling i det Hele nu spiller omtrent samme Rolle, som i sin Tid Ramseriet, vilde jeg ønske, at Lærerne vilde tage det under Overveielse, hvorvidt det er Skolens sande Formaal, der derved naaes, eller om det kun er et Skin eller noget værre, der fremelskes. Paa en sund og sand Folkeoplysning hviler menneskelig talt Danmarks Fremtidshaab; der er lagt og lægges mange Steen iveien for Folkeoplysningen, men mon ikke Gjenfortælling er en af disse?

Gylling den 5. April 1866.

Otto Møller

Det var den første Paaskedag,
Deilig var Solen oprundet,
Nær var det nu ved Solbjergslag,
End var det ikke udfundet,
Om alle Kvinder foer med Tant,
Eller det Englesyn var sandt:
Frelseren, Jesus, Han lever!

Gammel og Ung, Discipler to,
Tvisted derom med hinanden,
Jesus omkring den dunkle Tro
Selv tændte Lys i Forstanden,
Og da han, efter Kors og Død,
Brødet, som fordum, med dem brød,
Da saae de Jesum forklaret.

Lærlinger vi om Ordets Liv
Trættes igjen med hinanden,
Herre! opløs den mørke Kiv
Brat med dit Lys i Forstanden!
Lue saa ved dit Nadver-Bord
Levende lydt Dit Guddomsord,
At alle Hjerterne brænde!

(Fengers Psalmebog.)

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. G. Iversens Forlag. — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst.

Nr. 10. Den 15. Mai 1866. 15. Aarg.

Lidelseshistorien.

VI.

„Jeg vadsker mine Hænder", det er er blevet et temmeligt almindeligt Ord, som vel sagtens har sin Oprindelse fra Pilatus, da han tog Vand, vadskede sine Hænder for Folket og sagde: „jeg er uskyldig i denne Retfærdiges Blod, seer I dertil". Det stod daarligt til med hans Uskyldighed, da det dog var ham, som dømte den Retfærdige til Døden, men det staaer meget ofte ligesaa daarligt til med deres Uskyldighed, som sige: jeg vadsker mine Hænder og dermed mene sig fri for al Brøde. Et saadant Ord pleier man at sige, naar noget Ondt skeer, som man ikke synes om, som man gjør noget for at afværge, men naar det ikke vil lykkes og der hørte mere til forat afværge det, end man har Lyst til at indsætte derpaa, saa lader man Sagen gaae sin Gang, tager ogsaa Deel deri, forsaavidt man

ikke synes at kunne undgaae det, men fritager sig for al Brøde og skyder Skylden over paa de Andre, som vilde, at det saaledes skulde være. Der er en mærkelig Trøst i at kunne skyde Skylden over paa Andre; baade Adam og Eva greb strax til denne Udvei. Rigtignok skulde man synes, at denne Udvei lige fra Begyndelsen af blev spærret, da hverken Adam eller Eva slap for Brøden ad den, men hver især maatte lide deres Straf, uden Hensyn til Andres Medskyld, men det er ligefuldt bleven ganske almindeligt at søge denne Udvei til Samvittighedens Beroligelse eller til at bevare Uskyldighedens Skin for Mennesker. Pilatus griber da ogsaa til den samme Udvei, mener, at have væltet hele Brøden over paa Folket og da dette jo er meget villigt til at tage den paa sig, saa troer han at staae der med den bedste Samvittighed. Det bliver alligevel et Spørgsmaal, hvorledes det saa forholdt sig med denne Samvittighed. Samvittigheden er en egen Ting, som i al Fald skal vænnes længe til, for at finde sig i en saadan Afgjørelse og det synes virkelig som Pilatus's Samvittighed heller ikke var naaet til dette Maal. Hvad vi høre om Pilatus efter den Tid er saa lidet, saa vi kan ikke slutte til, hvorledes hans Samvittighed har befundet sig efter at den havde faaet dette Lægemiddel til sin Beroligelse. Hans: „hvad jeg skrev det skrev jeg" skulde vel være et Vidnesbyrd om, at han var den faste Mand, som ikke

lod sig dreie for hver en Vind, men efterat man i den Grad har ladet sig dreie for Vinden, som Pilatus, saa bliver saadan en lille Prøve paa Fasthed meget ynkelig. Han søger dernæst at føie begge Partier ved at give Josef Jesu Legeme og Pharisæerne Vagten til at bevogte det, og det skal vel være et Vidnesbyrd om hans Upartiskhed — det er vel et Forsøg i samme Retning som at vadske Hænderne og bevidne sin Uskyldighed. Man faaer ikke noget Begreb om, hvorledes det stod til med Samvittigheden, hvorledes han har baaret sig ad med at klare for sig, da han vendte tilbage til sin Hustru, efterat have befattet sig med den Retfærdiges Blod, for hvis Skyld hun havde lidt meget og som hun havde formanet ham til ikke at befatte sig med. Han har vel nok faaet den Samvittighed til at tie; Tiden, siger man, læger alle Saar, saa læger den ogsaa Samvittighedens; de kan rigtignok efter lang Tid bryde op igjen og kan da stundom være ulægelige, men det skeer ikke altid og er vel næppe skeet med Pilatus, det maatte da være, om han har fortrudt, hvad han gjorde, da han ligefuldt fik Keiserens Uvenskab, men den Slags Forbrydelse har ikke meget at betyde, det er omtrent den samme Fortrydelse, som en Tyv har, naar han bliver opdaget.

Det giver saaledes ikke stort Udbytte at grunde over Pilatus, forsaavidt man gjerne vilde vide, hvorledes hans Samvittighed har befundet sig efter denne

Begivenhed; derimod kan det nok give noget Udbytte, at grunde over ham, forsaavidt man kan see sig selv i Speil paa ham. Vi maa nemlig vide, at alle Mennesker føres ind i en Strid, som meer eller mindre har Lighed med den, i hvilken Pilatus blev ført. Jeg siger udtrykkelig alle Mennesker, fordi der er en Strid, som er fælles for Alle, hvad enten de ere Hedninger eller Christne. Samvittigheden er nemlig en Ting, som er given alle Mennesker, hvad vi jo har Apostlens Ord for, og da der nu gives Ondt og Godt i denne Verden, saa har alle Mennesker at vælge derimellem, efter Samvittighedens Veiledning. Man skal gjøre, hvad Samvittigheden kalder Ret, den skulde have den afgjørende Stemme og ikke de andre Hensyn, som der nu rigtignok gives en overmaade stor Mængde af. Vi maa saaledes ikke bedrage noget Menneskет for derved selv at vinde en Fordeel; den Regel maa vi da ingenlunde tro angaaer kun de Christne, det er en almeengyldig Regel for alle Mennesker. Mange andre Hensyn gjøre sig ogsaa gjældende; man kan trænge haardt til denne lille Indtægt, man kan gjøre sig denne uden at Nogen faaer det at vide, eller uden at man sætter sit gode Navn og Rygte paa Spil, fordi, hvad man gjør, er kun hvad de Allerfleste gjør, og som endog bliver billiget af de Allerfleste — det mener man i al Fald. Uret er jo rigtignok, hvad der skeer, det indrømmer man, man skjøtter heller ikke om, at det skulde skee

En selv, men Uretten vilde rimeligviis alligevel skee, saa kan man jo lige saa godt tage Deel deri eller række Haanden dertil, naar det alligevel skeer, saa kan man jo lige saa godt drage en lille Fordeel ud deraf, den som lider Uretten, vilde rimeligviis alligevel være kommen til at lide den. Saa gjør man det da og vadsker derefter sine Hænder, fremstiller sig selv som uskyldig eller lader sig fremstille saaledes af sine gode Venner, det hjælper bedre til at dække Skaden, end naar man selv gjør det.

Hvorledes befinder Samvittigheden sig saa efter en saadan Afgjørelse? Der er et Menneske, som er kommen til at lide derved — o ikke saa forskrækkelig meget — nei ikke saameget, som Jesus kom til at lide ved Pilatus's Valg — det kan maaskee endog komme til at tjene den Mand eller Andre tilgode, hvad han er kommen til at lide — ja det var jo ganske rigtig Tilfældet med hvad Jesus kom til at lide. Man sover paa det først en Nat, saa 20, saa 50 Nætter — imidlertid træder den bekjendte Læge: Tiden til og udfører sine helbredende Kunster — søvndysende Midler bruger jo Lægerne ofte, for at stille Smerter — Tidens Lægemidler er netop søvndysende, Samvittigheden sover saa ind, man har faaet den Fordeel, man søgte, man har — mener man da — sine Medborgeres Agtelse, dermed gaaer saa den Sag hen, — om Saaret bryder op igjen, det er uvist, man søger at hindre det saa godt

som muligt, der kommer undertiden et eller andet Stød til, som gjør det yderst vanskeligt, det lykkes maaskee for det Meste, men var vel bedre, om det ikke lykkedes.

Det var en af de Livsstillinger, som man vanskeligt undgaaer at føres ind i og hvor man ikke kan undgaae at gjøre sit Valg.

Der er et Menneske, som man anseer for at være uskyldig — han er langtfra at være det i samme Grad som Jesus var det, men det kan være, man anseer ham forat være lige saa uskyldig som Pilatus ansaae Jesus for at være. Men saaledes betragte de Fleste ham ikke; de ere meget enige i at erklære ham for skyldig og søge at vise ham det paa enhver Maad, de kan. Hvad skal man saa gjøre? Man kan kjende sig ved dette Menneske, derved udtale sin Overbeviisning om hans Uskyldighed, men paadrager sig derved alle de Andres Uvillie, bliver mistænkt for at være ligesaa skyldig som den Anden — eller man kan drage sig tilbage fra dette Menneske, man er jo ikke med at fornærme eller krænke ham derfor, man giver blot de Andre tilkjende, at man befatter sig ikke med ham; dermed er disse veltilfreds, dermed har man intet Ondt tilføiet den Uskyldige, og bevaret de Andres Venskab og Agtelse. De Andre tro, at Manden er skyldig, de er jo meget bedre undskyldte, selv troer man, at Manden er uskyldig, men lader ham falde, støtter ham ikke med et godt Ord, en god Mine, ikke ved at vedkjende sig ham, og gjør

ham maaskee mere Ondt derved, end alle de Andre. Man har ikke søgt at sætte ham i et ondt Lys, man har maaskee endog fra Begyndelsen søgt at sætte ham i et godt, men da det ikke hjalp, de Andre lod sig ikke overbevise, hvad kunde det saa hjælpe ham, at man selv udsatte sig for Ubehageligheder — man vadsker sine Hænder, anseer sig selv uskyldig, og vælter Skylden over paa de Andre, de tage ogsaa imod den, og dermed er saa den Sag færdig. Det er endda ikke saa vist, der er nemlig noget, som kaldes Efterveer, de kan komme og det var maaskee endda det Bedste, om de kom.

Der er en Sag, som man føler sig overbeviist om er den rette. Man er ikke nogen Viismand, kan altsaa godt tage Feil, men nu holder man den da for den rette og kan efter sin bedste Overbeviisning ikke komme til nogen anden Dom. Den Sag er ikke saa vigtig som den, Pilatus havde med at gjøre — ak nei, det er langt fra, alligevel er den en Samvittigheds Sag, det vil sige: det er en Sag, om hvilken Samvittigheden siger, at den skal man vedkjende sig og gjøre for hvad man efter Forholdene kan. Men man er saa uheldig stillet, at staae temmelig ene med denne Overbeviisning; de Andre har en ganske anden, og saa vigtig eller uvigtig Sagen nu end er, saa ligger den dem meget paa Hjerte, de vil endelig have sat den igjennem og blive meget fortrydelige paa Enhver, som vil staae den imod. Hvad skal man saa gjøre? kan man ikke sige

til ſig ſelv: hvad enten du gjør det Ene eller det Andet, ſaa gaaer den Sag ſin Gang alligevel, der ſkeer akkurat det ſamme, hvad enten du er med eller imod? Sagen har da ikke heller nogen ſaa ſtor Betydning, kan du ſaa ikke godt lade den gaae ſin Gang, ikke befatte dig med den paa nogen Maade, juſt ikke virke ligeſrem for den, men da heller ikke imod den; behøver du at udſætte dig for Ubehageligheder for den Sags Skyld, maaſkee afſkjære dig ſelv en gavnlig Indflydelſe paa diſſe Mennesker ved en anden og vigtigere Leilighed? Hvad bliver ſaa Enden derpaa? Man holder ſig klogeligen tilbage, naar ſaa Sagen gaaer ſin Gang, vadſker man ſine Hænder, erklærer ſig ſelv uſkyldig, og vælter Skylden over paa de Andre, ſom med al Forneielſe tage Skylden paa ſig. — Samvittigheden har faaet et lille Saar, den har gjort Indſigelſer, men det hjalp den ikke, nu kommer den bagefter med ſine forurolligende Bemærkninger, men Tiden træder til med ſine ſøvndysſende Lægemidler, den bliver ſtille.

I alle diſſe Tilfælde, og der gives flere af ſamme Slags, er man ſtillet paa Pilatus's Plads, thi man maa vel huſke paa, at han var en Hedning, ſaa lige overfor Jeſus var Spørgsmaalet kun for ham om at dømme et uſkyldigt Menneſke eller frikjende ham, handle med eller imod ſin Overbeviisning. Keiſerens Venſkab blev for ham det afgjørende ved Valget, og her var det ikke blot Hensynet til hvad Fordeel, han kunde vinde

ved dette Venskab, men meget mere Hensyn til hvad han kunde udsætte sig for ved at miste det, der var altsaa to Bevæggrunde, der gjorde sig gjældende hos ham: Vindesyge og Feighed. De er slemme begge, jeg troer den Sidste er mægtigere endda end den Første, men begge har de det tilfælles, at man seer paa sit Eget og ikke paa Næstens. Vi har et Ord i det danske Sprog, som de maaskee ikke saa let har Mage til i noget andet, det hedder, en Nidding. Vore gamle Fædre ansaae det for det Værste, der kunde siges om et Menneske. De tænkte ved en Nidding paa et saadant Menneske, som især af Feighed, for at hylle sig selv, svigtede sine Venner eller den Sag, han ansaae for god; et saadant Menneske vilde især Kvinderne slet ikke kjende sig ved, derfor vilde Astrid ikke kjende sig ved Sigvald, da hun erfarede, at han, for at redde sit eget Liv, havde forladt sine Venner i Kampen og vendte usaaret tilbage til hende. Da Sigvald spurgte hende: „du troer dog ei jeg flygted, som en Nidding?" svarede hun: „En Nidding! Hu. det er et ræbsomt Ord, Ak! var du det og kunde du det være, Nei! det umuligt er, men sig? Forlod med dig og alle Kæmper Striden?" Da hun saa fik Vished om, hvorledes det hang sammen, da Biørn havde sagt til Sigvald: „Nidding er du, det skal du vorde kaldt i alle Nordurlande," da sagde Astrid:

„Saa er du da ei længere m i n Sigvald!

Du er kun Loke i min Sigvalds Ham
Som Freia da hun Othar meer ei saae,
Jeg nu maa gange over Skov og Hede
Med Graad paa Kind, m i n Sigvald at oplede."

Saaledes forstod Hedninger nok at domme mellem Dydt og Godt, de vidste nok, hvad der fortjente at kaldes Niddingsfærd; det var og Niddingsfærd, Pilatus øvede, og det er Niddingsfærd at bære sig ad som ovenfor er skildret, hvad enten det er Stort eller Smaat, der handles om. At sky Niddingsfærd det sømmer sig for alle Mennesker, de være Christne eller Hedninger.

Men er man Hedning, er det da ikke ligemeget hvad enten man øver Niddingsdaad eller Helstedaad, man frelser jo dog ikke sin Sjæl med den sidste? Nei, det gjør man ikke, men ligemeget er det dog ikke, hvad der vælges i Livets mange Prøver. Det var ikke ligemeget, om Pilatus frikjendte Jesus eller fordømte ham, det var ikke ligemeget, om han var en Hedning, som den lumske Nidding Tiberius eller som den ædle Cornelius, den Sidste blev jo ikke retfærdig hverken ved sine Almisser eller Bønner, men der var Rum i hans Hjerte for den eneste Retfærdighed, der bestaaer for Gud, derfor blev den ham given. Hvem der vil leve som en Nidding alle sine Dage, søge egen Fordeel paa Andres Bekostning, fornægte baade Venner og Overbeviisning af Feighed, for ikke at paadrage sig sure Miner, han

bliver ikke en Christen, thi Christus lader ikke sit Ord bo i en Niddingesjæl — men, hvem der afskyer dette og gjerne vil bestitte sig paa at øve Retfærdighed, som Apostlen sagde, ham vil vor Herre besøge med sit Ord, det skal ogsaa nok engang finde Rum i hans Hjerte og give ham den Retfærdighed, som bestaaer for Gud. Derfor er det ikke ligemeget om man er et ærligt Menneske, eller en feig Nidding.

Men vi, som er døbte og vedkjende os Troen paa Jesus Christus, gjør derfor Fordring paa at være Christne, vi har foruden den Strid fælles med alle Mennesker, endnu en anden Strid, det er den Strid som Valget mellem Jesus Christus og denne Verden volder. Der kan da kun være Tale om Valg for dem, som har lært denne Jesus at kjende, ikke blot som Pilatus, som det uskyldige Menneske, men som Guds Søn, hvor Ordet er saaledes bleven forkyndt, at de veed, hvad Christendom er, som har begyndt at smage Guds gode Ord og den tilkommende Verdens Kræfter — kun de kan vælge mellem Jesus og denne Verden. Saavidt er det kommen med mange af de Unge iblandt os; thi jeg kommer mere og mere til at tro, at de Fleste blandt disse med ærligt Hjerte bekjende Troen paa deres Frelser, naar de bekræftes i deres Daabspagt. Mig synes jeg maa altid tænke paa dem, om hvem Jesus siger: de annamme Ordet med Glæde, naar de det høre og jeg kan ikke forstaae, hvorledes vi skulde kunne vægre

os ved at stadfæste dem i deres Daabspagt, naar de gjerne vil, og det vil de, naar de annamme Ordet med Glæde — jeg veed ikke, hvorledes vi skulde kunne vægre os derved, om end vi godt veed, at med Mange af dem vil det gaae efter vor Herres Ord: „de har ikke Rod, de tro til en Tid og falde fra i Fristelsens Tid". Saaledes gaaer det med Tusinde af dem, som bære Navn af Christne, de var det maaskee engang, men de er det ikke mere, og naar disse, som Pilatus der toede sine Hænder i Vand og meente sig dermed retfærdig, beraabe sig paa deres Daab, at den gjør dem rene, endog de for længe siden har opgivet Pagten som de der indgik med Gud, saa maa vi rigtignok sige dem, at vi betragte ikke Daaben som et Tryllemiddel, der vadsker et Menneske reent, enten han troer eller ikke, vi maa sige dem, at paa den Maade hjælper Daaben dem ikke paa mindste Maade mere end det hjalp Pilatus, at han toede sine Hænder i Vandet.

Naar vi see tilbage paa den Tid, der svandt, da maa vi sige, der hænger megen Niddingsfærd ved os, thi vi har af daarlige Hensyn mange Gange svigtet vor bedre Overbevisning, og som Christne da havde vi ikke Frimodighed til at vælge, hvad vi dog i Hjertet havde valgt; vi havde ikke Frimodighed til at bekjende Jesus Christus eller vedkjende os hans mindste Brødre og Søstre som vi skulde. En saadan ærlig Bekjendelse og Vedkjendelse berøver os ligesaa fuldt Ver-

dens Venſkab, ſom det at frikjende Jeſus vilde have berøvet Pilatus Keiſerens Venſkab. Med det chriſtelige Skin, Verden nuomſtunder er omgivet af, er det ſandt, at man kan bevare dens Venſkab uden egentlig at fornægte vor Herre, ja man kan næſten ikke have dens Venſkab uden til en vis Grad at bekjende ham, derfor ſeer man Exempler paa Mennesker, ſom Verden ſtorligen ynder, hvem den hædrer paa alle Maader og hvem Chriſtne egentlig heller ikke har noget Beſtemt at udſætte paa, fordi de har ikke fornægtet Chriſtendom, de har endog ved adſkillige Leiligheder givet den et godt Vidnesbyrd. Saa forunderligt har de forſtaaet at holde Balancen mellem Guds og Verdens Rige, at de paa en Maade ſtaae ſig godt med Begge; de gjøre, ſom det ſyntes vor Herres Ord tilſkamme, at Ingen kan tjene to Herrer, thi det ſeer ud ſom tjente de dem Begge og ſlap godt derfra. Men vi veed, at, hvad han har kaldt umuligt, kan Ingen gjøre, ſaa der har alligevel været en Fornægtelſe af ham, ſom gjorde, at de kunde bevare Verdens Venſkab; det har dog været dette, de for ingen Priis vilde miſte, ſaa, hvordan det end gik, vilde de ikke gjøre eller ſige noget, ſom kunde koſte dem dette Venſkab; naar der endelig ſkulde vælges, ſaa maatte Verdens Venſkab veie meeſt i Vægtſkaalen. Saa valgte de ſom Pilatus, kun noget værre, fordi de vidſte meget bedre end han, hvad det var for en Jeſus, der ſtod overfor dem.

Enhver faaer nu at anvende paa ſig ſelv af Alt, hvad her er fremført, hvad han mener der kan tilkomme ham; vi ſkal vel neppe kunne frikjende os ſelv for Meget, ſom jeg vil kalde Pjalteri baade ſom Menneſker i Almindelighed og ſom Chriſtne. De ſom egentlig har Verdens Venſkab ſom deres Hovedopgave, vil neppe vedkjende ſig nogen Brøde i denne Henſeende, de maatte jo ellers beſlutte ſig til at det ſkulde blive anderledes for Fremtiden og det vilde komme til at ſtride mod deres Hovedopgave; de vil da vadſke deres Hænder og erklære ſig ſelv for uſkyldige. Det maa bemærkes, at det var Pilatus, ſom gav ſig dette Skudsmaal ſelv og at det ogſaa er disſe Folk, ſom give ſig det ſelv, vor Herre har hverken givet ham eller dem det. Af dem, ſom glæde ſig over Jeſu Korsfæſtelſe og gjerne vilde være behagelige for Pilatus, har der vel ſagtens været Mange, ſom har ſtadfæſtet det Skudsmaal, Pilatus gav ſig ſelv og derved hjulpet ham at berolige Samvittigheden — de Folk, ſom her er Tale om, vil viſt ogſaa finde Mange, ſom vil ſtadfæſte det Vidnesbyrd om Uſkyldighed, de give ſig ſelv. Det er jo for endeel for deres Skyld, de har fornægtet Sandheden, ſaa er det jo ikke mere end billigt, at de erklære dem for uſkyldige, at de roſe dem for det rette Maadehold, og den kjærlige Henſynslagen, hvormed de har ſøgt Ingen at ſtøde. De derimod, for hvem Verdens Venſkab dog egentlig ikke er Maalet, hvormeget de

saa end fristes deraf, vil nok vedkjende sig deres Skyld og ikke søge nogen Renselse ved at vadske Hænderne. Og dog, naar vi derved tør tænke paa Daaben, saa veed jeg dog intet Andet, vi har at tye til. Der gav vor Herre os jo alle vore Synders Forladelse og saa maa vi ogsaa der kunne faae Forladelse for al den Synd, vi har begaaet ved ikke saa frimodigt og ærligt at bekjende Sandheden, som vi burde, enten som Mennesker i Almindelighed eller som Christne. Til Daaben søger jeg selv hen i denne Nød og til den viser jeg mine Venner hen, som føle sig i samme Nød. Det er Jesus, vi søge, thi han alene kan hjælpe os, men ham finde vi i Daaben med Hænderne fulde af Syndsforladelse, jeg veed ellers ikke, hvor vi skal finde ham. Paa den Maade vil ogsaa vi vadske vore Hænder og da vil ikke vi selv, men han, erklære os for uskyldige. — Og naar saa det er skeet, naar Samvittigheden er bleven stille ved Syndernes Forladelse, saa begynde vi vor Vandringfærd igjen og fortsætte den paa samme Maade som tidligere ved jevnligen at falde i de Prøver, paa hvilke vi sættes. Ja det kan være, men det er dog ikke Meningen, naar vi staae renfede ved Daabens Vand og see ud over Fremtids Banen, der ligger for os. Ved Daaben fornyer vi vor Daabs Pagt, at blive den tro, det er Meningen, naar vi staae renfede ved vor Daab. Hvor mange Nederlag, vi kan komme til at lide i Kampen, vi har tilbage, det veed

vi ikke, men at seire er dog vort Maal og vi ruste os til Kampen ved Vandbadet som David ved Vandbækken. Vi haaber, at vor Herre vil tilsidst hjælpe os til at seire, og naar vor hele Vandringsfærd er endt, naar Striden er stridt, og der er Intet mere tilbage for os i denne Verden, da haabe vi endnu til allersidst at kunne vadske vore Hænder og at den Jesus, vi troe paa, vil erklære os uskyldige.

Eendrægtig er mægtig.

Jeg vidſte nok, at der var et latinſk Ordſprog, der inderholder omtrent det ſamme ſom det anførte, men jeg vidſte ikke, at der gaves et ſaadant dauſk Ordſprog, endnu mindre at det hørte til de mœnſke Mundheld. Begge Dele er imidlertid Tilfældet og det er godt, thi Ordet er ſandt: „Eendrægtig er mægtig". For nylig er Striden blusſet op paa Ny, om hvem der var Skyld i vor ſidſte Krig og i at det gik ſaa daarligt med den; den Strid er bleven ført med ſtørre Iver end ſelve Krigen, ſkjøndt det juſt ikke er ſaa nemt at ſee, hvad Nytte, den Iver ſkal bringe. De National-liberale har været ſaa ivrige i at fralægge ſig al mulig Skyld, at man kunde friſtes til at tro de havde ingen rigtig god Samvittighed i dette Stykke; blandt de 7 berømte Aarſager til vor Ulykke, er de ſelv naturligviis ikke komne med; de 7 Aarſager er jo ogſaa udgrundede af dem ſelv, ſaa var det da formeget forlangt, at de ſkulde regne ſig ſelv med. Deres Fjender og Modſtandere har da med ſaa meget deſto ſtørre Iver givet dem deres Deel blandt de 7 Aarſager, men de har ſamlet dem alle 7 i een og væltet den over paa dem. Saaledes har de faaet Løvens Part og det var formeget til dem, thi ene om Ulykken har de tilvisſe ikke været. Det ſidſte Ord, der har lydt i denne Sag,

gik ud paa, om vi ikke engang kunde lære at holde op med saaledes gjensidigen at skyde Skylden over paa hinanden og enes om at bære den i Fællesskab, helst Ryg mod Ryg. Det synes mig var et godt Ord og det troer jeg nok kan siges med Sandhed, at netop det, at vi ikke stod Ryg mod Ryg hverken før Krigen begyndte eller mens den førtes, var Skyld i baade at vi fik den og at den blev ført saa daarligt. Eendrægtig er mægtig, men fordi vi ikke var eendrægtige, derfor var vi ikke mægtige og vist er det, at de, som var imod os, var saa mægtige, at vi nok kunde trænge til al den Magt, som Eendrægtighed kunde give.

Alt dette lader sig nu ikke gjøre om, „af Skade bliver man klog, men sjelden riig." Vi maa nok sige det staaer daarlig til med vor Rigdom, nu vi har mistet, maaskee vor allerbedste Skat: de danske Sønderjyder, men det var jo endda godt, om vi kunde blive kloge af Skaden, og det er den Klogskab, vi skulde lære: at lade Ordsproget træde i Kraft: „Eendrægtig er mægtig", altsaa vi skulde see at blive eendrægtige. Hidtil har det just ikke vist sig i nogen synderlig Grad, eftersom Splidagtigheden synes at være blusset op efter Krigen i stærkere Grad end nogensinde og varer ved endnu. Det engelske Blad „Times" — jeg mindes at før Krigen udbragte man dette Blads Skaal som den 6te Stormagt og man satte særlig sin Fortrøstning til denne Magt — udtalte forleden sin dybige Harme

mod de to tyske Stormagter, som nu ved gjensidigen at forlære hinanden skulde straffes for deres nederdrægtige Røvertog mod Danmark. England vadskede sine Hænder, det har jo ikke været med at plyndre Danmark siden 1807, og dennegang havde det ikke havt anden Deel i Røveriet, end at det havde lokket Danmark til Krig med gode Løfter og bagefter paa det Skjændigste svigtet det — men „Times" vadskede sine Hænder.

Det samme har man gjort paa begge Sider under den Splid, der har været ført efter Krigen med Hensyn til Forfatningssagen og jeg troer med ligesaa ringe Grund som „Times". De Nationalliberale har ogsaa her skudt Skylden over paa deres Modstandere, fordi disse ikke vilde gaae med dem i den Forandring, de ønskede i vor Grundlov; disse har skudt Skylden over paa dem, idet de har sagt, at de kunde have forskaanet os for al Splid, om de vilde have staaet sammen med dem i at holde fast ved den uforandrede Grundlov og hjulpet til at den indtraadte i dens gamle Rettigheder. De Nationalliberale har naturligvis meent, at en Forandring var baade gavnlig og nødvendig og at det gunstige Øieblik dertil maatte benyttes og at, naar de arbeidede for Noget, som er gavnligt, kunde de med Ret skyde Skylden for Spliden, som derved fremkaldtes, over paa dem, som modstod det Gavnlige. De Andre meente, og jeg mener det med dem, at en Forandring var baade unødvendig og

skadelig og at, naar de her stod imod, de da med Ret kunde skyde Skylden for Spliden over paa dem, som vilde fremtvinge Forandringen. Har man imidlertid paa begge Sider handlet efter bedste Overbevisning om hvad man ansaae at tjene til Fædrelandets Vel, saa var Kampen ogsaa paa begge Sider berettiget, thi sit Fædreneland skylder man Alt, hvad man kan, men saa havde man ogsaa gjort bedst i at lade være med at skyde Skylden over paa hinanden for Spliden og vadske Hænderne.

Den Klogskab har vi altsaa ikke uddraget af Skaden: at være eendrægtige, og fordi vi ikke har lært det endnu, derfor seer jeg med stor Bekymring den Krig imøde, som lader til at udbryde imellem vore to Fjender. Det synes jo vel at maatte være godt for os, at vore Fjender ødelægge hinanden, men jeg frygter kun for, at naar vi drages ind med i Krigen — og skal vi faae Gavn af den, saa maa vi tage Deel i den — vi da skal føre den ligesaa daarligt som sidst, fordi vi synes endnu ikke at have lært dette: „Eendrægtig er mægtig." Til saadan Eendrægtighed maa ikke fræves Enighed om alle Ting. Saadan Enighed findes kun blandt de Døde, eller blandt Folk, hvis Mening ikke har det Mindste at sige, fordi een Mand siger: vi allene vide, hvad der tjener Alle bedst. Til saadan Død eller Afmagt ønske vi ikke, at det danske Folk skal synke; hvor der er Liv og Frihed, maa der være Uenig-

hed om mange Ting og det meget vigtige Ting; det skader ikke, at der findes saadan Uenighed, som er Livets og Frihedens uadskillelige Følgesvend og sikkre Kjendetegn. Men hvad der gjør Uenigheden fordærvelig, det er, at vi endnu ikke har lært at være enige under Uenigheden og det vil sige, vi har ikke lært at glemme al Uenighed om vore indre Anliggender, naar en udvortes Vold truer os. Vi kunde lære det selv af de mindste Dyr, som strax slutte sig sammen til fælles Forsvar, naar en udvortes Fjende angriber dem, hvor splidagtige de end kan være lige til dette Øieblik, men det har vi ikke lært endnu, vi havde idetmindste ikke lært det, da den sidste Krig udbrød og jeg frygter vi har ikke heller lært det nu, om vi drages ind i Krigen paa Ny. Hvad vi dernæst heller ikke har lært, det er at agte hinanden og lade Bitterhed fare under Uenigheden. Landsmænd maatte kunne strides om alle disse Sager i Rigsdagen, de maatte kunne strides derom paa Valgdagene om hvem de vil have derind, og derefter kunne være gode Venner, hvem det ikke falder ind at sigte hinanden for Fædrenelands Forræderi eller anden Nederdrægtighed. Naar vi blot kunde lære disse to Ting, saa vilde jeg snarere ønske os tillykke med vor Uenighed end beklage den, og det er jeg vis paa, at, naar vi bare dertil, saa er vi mægtige, er skikkede til at kæmpe for Sønderjylland, kommer ogsaa dertil,

og vi skal vinde Seiren, den Seir, som bestaaer i at vinde det Tabte tilbage, fastere end det nogensinde har tilhørt os. Derfor lad os endelig Alle huske paa: „Eendrægtig er mægtig."

Søndagstanker.

Haandbog for Præster og Kirkegjængere

af

Christiani, Præst.

Christiani fortalte engang om en Lyseslober fra Christiansfeldt, der havde besøgt ham og som meente pligtskyldigst at maatte tale om gudelige Ting, men Samtalen faldt unaturlig og tvungen; det var aabenbart, han talede om hvad der egentlig ikke laa ham paa Hjerte. Saa dreiede Christiani Talen om til Lysesto-

beri og da blev der Liv og Sandhed i Lyse-støberens Tale, da var han kommen i sit rette Element. Hvad ovenstaaende Bog angaaer, da vil jeg sige, det er ikke gudelig Lyseføbertale, man finder i den, thi der gaaer i høi Grad Sundhed og Naturlighed igjennem Bogen; man saaer intet Indtryk af, at Forfatteren piner sig selv med sin Gudelighed, heller ikke pines man selv af den. Uden at der er lagt an paa at stille den kirkelige Anskuelse frem, vil man finde, at den gjennemtrænger det Hele, som Surdeigen hele Massen, og ikke blot den egentlige kirkelige Anskuelse om Ordet, men ogsaa den hele menneskelige og frisindede, som dermed staaer i uadskillelig Forening. Man vil i alle Betragtninger finde gode og sunde Tanker, som Enhver kan videre udvikle for sig selv. Det kommer mig for, som den især egner sig til Brug for Præster, men jeg tvivler ikke paa, at Kirkegjængere ogsaa kan have megen Nytte og Glæde af den. Som en Prøve paa Bogen, jeg paa det Bedste anbefaler „Budstikkens" Læsere, maa Betragtningen paa 20 Søndag efter Trinitatis staae her:

Tyvende Søndag efter Trinitatis.

Saa tog Jesus atter Ordet, talede til dem i Lignelser og sagde: Himmerige ligner ved et Menneske, som var en Konge, der gjorde et stort Gilde for sin Søn, og han sendte Tjenere for at kalde de Budne til det store Gilde, men de vilde ikke komme. Han sendte

atter andre Tjenere ud og sagde: Siger de Budne, see jeg har beredt mit Maaltid; mine Orer og Fedegvæg ere slagtede, Alt er beredt, kommer til det store Gilde. Men de brød sig ikke om det og gik hen, En til sin Ødel en Anden til sin Dont; men de Andre grebe hans Tjenere, haanede dem og slog dem ihjel. Men da denne Konge hørte det, blev han vred, og han sendte sine Krigsfolk, ødelagde disse Mordere og afbrændte deres Stad. Derpaa sagde han til sine Tjenere: Gildet er vel beredt, men de Budne vare det ikke værd; gaaer derfor ud paa Korsveiene, og saamange I maatte træffe, indbyder dem til det store Gilde. Saa gik disse Tjenere ud paa Veiene og samlede Alle, de traf, baade Onde og Gode, og Gildeshuset blev fuldt af Gjæster. Men da Kongen gik ind for at besee Gjæsterne, saae han der et Menneske, som ikke var iført Gildesklæderne, og han sagde til ham: Kjære, hvordan er du kommen herind, da Du ikke har Gildesklæderne paa? men han tang. Da sagde Kongen til Opvarterne: binder Hænder og Fødder paa ham, tager ham og kaster ham ud i det yderste Mørke, der skal være Graad og Tænders Gnidsel! Thi Mange ere kaldede, men Faa udvalgte.

Epistel Eph. 5, 15—22. Evangel. Matth. 22, 1—15.

Naar vi see i Christenheden et Menneske gaae hen ad Veien, kunne vi da sige, see! der gaaer en Gjenfødt?

nei, det troer jeg dog Ingen vilde briste sig til; man kunde vel sige, see! der gaaer et Menneske, hvem Herren har kaldet til sit Rige, eller see, der gaaer et Menneske, som den barmhjertige Gud har buden til sin Gjæst ved sin Søns Bryllup, men om dette Kald, denne Indbydelse er slaaet an, om han altsaa virkelig er igjenfødt, derom kan Intet afgjøres, saalænge det endnu ikke er afgjort, om han har fulgt Kaldet og kommet ifølge Indbydelsen. Med disse Ting maae vi vel betragte Christenheden: som Mennesker, over hvem Gud har tænkt det til det Gode, for hvem alle Ting ere beredte, over hvem Guds Barmhjertighed svulmer og venter paa Øieblikket til at udgyde sig i Strømme, men som først, naar Hjerterne komme Guds Naade imøde, i Aand og Sandhed kunne kaldes Igjenfødte. Daaben, som altsaa er Kaldet og Indbydelsen, er derfor ligefuldt Igjenfødelsens og Fornyelsens Bad i den Helligaand, saavist som Bryllupsmaaltidet er ligefuldt et Maaltid, om end slet Ingen vilde tage Sæde derved; men til Mættelse og Vederqvægelse er det dog først, naar de Budne nyde deraf. Dette er en saa væsentlig Sandhed, at den saa at sige maa udgjøre Brændpunktet i al Forkyndelse i en Folkekirke, hvor Menneskene netop ere saa tilbøielige til at lade det beroe med Daaben, som en Troldom, der ved sin blotte Udførelse afgjør Sagen; Præstegjerningen er at kalde de Budne til Bryllup, altsaa netop arbeide hen til, at Guds Gjer-

ningen, som skeer i Daaben, kan blive til Sandhed i de Døbtes Liv og Hjerte, arbeide hen til, at Bryllupsklædningen, som blev os i Daaben givet, ogsaa kan smykke vort Liv og skinne herligt i den Time, da han skal samle alle sine Venner i sit Rige.

Dette Evangelium er nu ganske vist et Stykke Kirkehistorie, hvori Herren vil vise Folket sin himmelske Faders langmodige Kjærlighed, hvordan han har kaldet dem fra Dagenes Begyndelse, og talt til dem mange Gange og paa mange Maader, indtil han talte til dem ved Sønnen; hvorledes, da hans eget Folk forkastede og foragtede ham, han da vendte sit Kald til Hedningerne, og hvorledes derved kom, hvad vi nu have, Folkekirker, hvor Alt er blandet mellem hinanden Onde og Gode; men dette Sidste, i Folkekirken at finde sin rette Plads, er og bliver dog Hovedsagen og hvad det gjælder om ved alt aandeligt Arbeide. Og omendskjøndt ganske vist Ordet om, at Nogle ikke ville komme, Andre foragtede det og Andre endog grebe og sloge hans Tjenere, nærmest er sagt om Jødefolket, til hvem Indbydelsen først udgik, saa er det menneskelige Hjerte sig i alle Tider ligt, og Ordet har derfor sin fulde Anvendelse paa vore Tider og vore Forholde.

Hvad er det egentlig, I ville os med Eders Indbydelse, hvad kalder I os til, hvad samler I os for? saadanne Spørgsmaal komme ofte for, og det er Skade at Forkyndelsen selv saa ofte giver en ganske naturlig

Anledning til dette Spørgsmaal; det er dog rimeligt, at Folk klart og bestemt faae at vide, hvad det er, man forlanger af dem, om vi ellers ville, at de skulle følge Kaldet. Og Skaden og Forvirringen hidrører fra, at Forkyndelsen saa ofte slaaer an paa de feile Toner og kalder til et sædeligt Liv, en retskaffen og ordentlig Vandel, istedetfor til Kongesønnens Bryllup, som er Samfundet med den levende Gud og den, han udsendte, Jesus Christus, den Guds eenbaarne Søn. Det maa jo ganske vist lyde sært i Folks Øren, hver Søndag at blive paa det Stærkeste opfordrede til at leve skikkelig og gaae Dydens Vei, og det er jo slet ikke saa forunderligt, at Mange da tænke ved sig selv, ja det veed vi grumme godt, at det baade var og er det Bedste, og det er der Nok indeni os, som siger os, at vi slet ikke har nødig, at følge Opfordringen til at høre det udtalt meer eller mindre heldigt. Og naar saa nu dertil ei blot Opfordringen til Dyd og gode Sæder skal høres, men ligefremme Klogskabsregler, om at holde sine Børn til Skole, om at sørge for sine Efterladte, om saadanne reent timelige Forhold, saa maa man ikke vente Andet, end at Sligt giver Ingen høre, eller om de høre det, saa gaae de hen, hver til Sit og foragte det, de have hørt. Det gjælder om, klart og bestemt ei blot engang for alle, men atter og atter at lade Folket vide, at hvad vi kalde dem til, er Samfundet med Gud, altsaa det reent Religieuse, at

vi ikke ere et Slags indvortes Politi. der skal i Sjælen holde Skik og Orden, ligesom Politiet skal gjøre det i det Udvortes, men at vi kun have Eet, et Eneste for Øie, at føre dem fra Verden til Gud, hvor frit de evig gaae ind og ud og Glæden den altid følger. Lignelsen om Brylluppet, som jo da er en Glædeshøitid, viser det klarligt, at det er ikke Loven, men Naaden, vi skulle kalde Folket til, og at vi kun saavidt har med deres Sædelighed at gjøre, som vi jo maa lade dem vide, at den, som nævner Christi Navn, skal afstaae fra al Uretfærdighed. Der er jo slet ikke Noget til Hinder for, at vi kunne blande os i de borgerlige og sædelige Anliggender, som angaae den Kreds, hvori vi ere satte til Arbeidet, men da er det som Medborgere og Mennesker, men ingenlunde i vor Egenskab af vor Herres Tjenere og Sendebud. Vi kalde som Saadanne Folket til at vorde Christi Brud, til at tage Deel i hans Kjærlighed og i hans Naade; vi kalde dem til at blive Christne, men ikke til at blive retskafne og dygtige Mennesker. Derfor er Brylluppsklædningen ikke Dydens Klædebon, men Jesu Christi Retfærdighedskjortel, som den er os forhvervet ved hans Opoffrelse for os arme Syndere; dette er ikke vort Eget, men skal ved Troen blive vor egen. hvorimod Dyden og hvad dertil hører jo aabenbar er vor egen, vor egen Fortjeneste og vor egen Roes. Det var derfor en uhyre Misforstaaelse, naar Pharisæeren takkede vor

Herre for sin Dyd; den kunde han, og det meente han nu igrunden ogsaa, takke sig selv for, naar endelig Nogen skulde takkes, hvad han heel vel kunde have sparet sig.

Naar der, navnlig i de senere Tider, er talt stærke Ord mod Folkekirkerne, som om det var sande Belialssamfund, hvor der slet ikke kunde arbeides til Velsignelse, saa er dog Meningen slet ikke at bryde Staven over, hvad der ikke kan være anderledes, og hvad der i den gamle Pagt igrunden heller ikke var anderledes, men det er kun som en Modvægt imod den Tale, der vil erklære Folkekirkerne for Jesu Christi hellige Kirke, og ingen Forskjel paa disse to vil vide af at sige. Det er jo ei blot i denne Lignelse, men i Herrens Ord om Fiskernettet med de døde og levende Fisk, af Kirkens Herre selv udtalt som en historisk Nødvendighed, og fornuftigvis har vel intet Menneske nogensinde tænkt paa at afskaffe Folkekirkerne; det er da nærmest de Vilkaar, hvorunder de befinde sig, som man har tænkt paa at ordne med mere Frihed og med mere Aand. Veed man blot at gjøre Forskjel paa Sogne og Menighed, paa de Kaldede og Udvalgte, veed man blot at skjelne mellem disse Folkekirker og den Menighed, vor Herre Jesus kjendes ved som sin Brud, iført Brudesmykke, kommende ham imøde med Kjærlighed, saa er Sagen i sin gode Orden. Saa bliver Folkekirken den store Arbeidsplads, hvor vi kaste

Garnet ud, for at drage Sjælene til Gud, og just fordi vi jo ikke kjende Hjerterne, staae vi slet ikke i Fare for at dømme Nogle til Helvede og tage Andre fri. Men at tilintetgjøre Indbildningen om, at paa Arbeidspladsen ere vi Alle Christne, at spilde den omtaagede Forestilling om, at Alt er i sin gode Orden, at Alle kunne og skulle behandles eens, det er det, som det kommer an paa. Men da er det ogsaa klart, at man kan tage Feil, naar man vil anvende det, som har sin Betydning og Gyldighed i Jesu Christi Menighed, paa Folkekirken, naar man vil tage de apostoliske Forbilleder og plante dem om paa Folkekirkernes Grund: der kunne de ikke trives, der ville de visne og gaae ud: det er Perler for Svin, det er at give Hundene det Hellige. Saaledes med Kirketugten, saaledes med Menighedsraad, saaledes med alle de saakaldte „christelige Indretninger", der paa en sund og naturlig Maade lod sig anvende og til Velsignelse benytte i Christi Menighed, men som anvendte i Folkekirken kun blive til Forargelse og til Forvirring: som jo al Forvirring hidrører fra, at man føier det sammen, som ikke hører sammen. Vilde vi ved det jordiske Bryllupsmaaltid, den hellige Nadver, anvende, hvad her er sagt om det Bryllup, hvor Herren selv skal dømme, vilde vi kaste udenfor, hvad os tykkedes manglede Bryllupsklædningen, saa skulde det snart vise sig, at vi kom tilkort. Kun det reent Synlige, altsaa den aabenbare

Forargelſe, ſom vort Øie kan træffe paa, kunne og ſkulle vi ramme, men Reſten hører hjemme under en ſenere Dom. Sandheden heraf har viiſt ſig baade ved de ſmaa Samfund, der har ſøgt at ſkille ſig fra de ſtørre, men har maattet erfare, at Riſſen flyttede med, dengang de drog ud, og ved de apoſtoliſke Indretninger, man har villet forſøge at anvende paa Folkekirkerne, ſom alle har havt Skin af Sandheden, men manglet Aanden. Hvad der er ſagt om vor ſædelige Vandel, viſer Rigtigheden deraf. Thi ligeſaa forvirrende og vildledende ſom det er i en Folkekirke at begynde at kalde Folket til Dyd, ſaa naturligt og elſkeligt er det, at beſtyrke Guds Menighed i Alt, hvad der er Godt, ſaa naar man vil viſe os Apoſtlerne ſom Sædelighedspræbikanter, ſaa maa der erindres om, at det er til Menigheden de tale, og den forſtaaer at høre et ſaadant Ord. Det kommer altſaa kun an paa at iagttage paa Aandens Vei, hvad vi Alle forſtaae at iagttage i al vor anden Tale, at vide, hvem vi tale med, og derefter indrette vor Tale og derefter lægge Veien vi ville gaae.

Af Grundtvigs Sang-Værk.

Vor Frelser opstod fra de Døde,
Vor Herre til Himmels opfoer,
Fordærvelsens Hjem er lagt øde,
Gjenfødt er den frugtbare Jord!

Triumphen, o, hvor den er fager!
Hvor det er et lysteligt Syn:
Paa Solstraale-Karmen han ager,
Guds Engle ham følge som Lyn!

I skyhøie Toner de sjunge:
Opspringer, I Porte, paa Stand!
Thi her ager Herligheds Konge.
Med Byttet fra Dødninge-Land!

Hvem er vel den Herligheds Konge,
Som iler til Faderens Favn?
Det Himlen og Jorden udsjunge,
Sig bøier hvert Knæ i Hans Navn!

Hans Navn skal de Diende lære,
Og Oldinger prise i Bøn,
Thi Herren til Faderens Ære
Er Jesus, er Menneskens Søn!

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. G. Iversens Forlag. — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 11. Den 1. Juni 1866. 15. Aarg.

Den Lænkebundne.

Det var en anseelig Forsamling, der var tilstede i Cæsarea, da Festus var Landshøvding i Judæa. Han havde nemlig modtaget et kongeligt Besøg af Agrippa og hans Dronning Berenice, hans egen Søster. Denne Agrippa var den Sidste af Herodes den Stores Slægt, som førte Kongenavn. Det var just ikke noget stort Kongerige, han havde at raade over, og som han havde sin gode Ven i Rom Keiser Claudius at takke for. Det indskrænkede sig til Lande, som Philippus, hvem Herodes Antipas berøvede sin Kone, havde hersket over, og den Lysanias, der nævnes i Luccas Evangelium paa samme Tid som Guds Ord skete til Johannes den Døber i Ørken. Keiser Nero lagde endnu hertil et Stykke af Galilæa, som laa ved Genesareths Sø, saa Riget, Agrippa kaldte sit, var ikke stort, Magten vel mindre, da Romerne gjerne

forbeholdt sig den selv, men det for Mennesker saa dyrebare Kongenavn havde han dog og udvortes Ære blev da ogsaa vist ham i Forhold dertil. Denne Smaakonge med sin Dronning var da nu kommen til Cæsarea, for at hilse paa den ny Landshøvding Festus, der havde afløst Felix; han vilde jo nok holde gode Miner med ham, der egentlig havde Magten ihænde. Disse ceremonielle Besøg var der neppe bleven lagt Mærke til i Skriften og vi behøvede det ikke heller, naar de ikke var komne i Forhold til en Mand, som i de Tider regnedes for Ingenting af de høie Herrer, men hvem de dog kom til at takke for al deres Navnkundighed. Denne Mand var ingen Anden end Apostlen Paulus, hvem allerede Felix havde havt i Forvaring, og hvem han, da han fik Festus til Efterfølger, lod bunden efter sig, for, som det hedder, at fortjene Tak af Jøderne, der var Paulus's bittre Fjender og Anklagere. Det var gaaet Felix med Paulus, som Pontius Pilatus med Jesus, at, skjøndt han nok erkjendte Paulus's Uskyldighed, saa var det ham dog mere om at gjøre at faae Jødernes Gunst, end at handle efter Samvittighed, tilmed havde han endnu en anden Grund, som Pontius Pilatus neppe havde havt, nemlig at Paulus skulde give ham Penge for sin Løsladelse; Pilatus har vel meent, der var Intet af den Slags at vinde hos Jesus. Paulus var altsaa en Arv efter Felix, som Festus vistnok ikke satte

ſynderlig Priis paa og vel heller havde været foruden. Han var imidlertid ſluppen ud af Kniben; thi en Knibe er det dog altid, naar man ſkal dømme mod Samvittigheden, thi Paulus havde indſtudt ſig for Keiſeren og Feſtus greb dette med Glæde, idet han ſagde: „Du har indſkudt Dig under Keiſeren, Du ſkal reiſe til Keiſeren.“ Pilatus var ikke ſluppen ſaa vel derfra, da han med Glæde havde grebet til den Udvei at lade Jeſus dømme af Herodes.

Nu havde Feſtus faaet fornemme Fremmede, men der gik mange Dage hen, før det faldt ham ind at tale om Paulus. Det var jo ogſaa for diſſe to Herrer en altfor ringe Sag til at det ſaaſnart ſkulde falde dem ind at tale om den. Hvad de ellers havde at drøfte med hinanden, ſom de ſagtens har anſeet for langt vigtigere end den Sag med Paulus, har Ingen faaet at vide, og har hørt til de Døgnbegivenheder, ſom Menneſkene anſee for ſaa umaadelig vigtige, men ſom Tiden viſker ud ſom Ingenting, ſom Ingen derefter ænder, ſaa lidt ſom de Perſoner, der gjorde ſig vigtige af dem. Imidlertid kom dog ogſaa Paulus's Sag paa Bane og Feſtus førte den frem for Agrippa med følgende Ord:

„Her er en Mand, efterladt bunden af Felix, imod hvilken de Ypperſtepræſter og de Ældſte af Jøderne mødte, der jeg var i Jeruſalem, og begjærede Straf over ham. Dem ſvarede jeg, at det ikke er de Romeres

Skik, af Gunst at opoffre noget Menneske til Undergang, førend den Anklagede haver Anklagerne personlig tilstede, og faaer Leilighed til at forsvare sig imod Beskyldningen. Der de altsaa kom sammen her, tøvede jeg ikke, men anden Dagen satte jeg mig paa Domstolen og bød Manden at fremføres. Men der Anklagerne traadte omkring ham, fremførte de ingen saadan Beskyldning, som jeg havde formodet. Men de havde nogle Tvistigheder med ham om deres egen Gudsdyrkelse og om en Jesu, som er død, hvilken Paulus sagde at leve. Men der jeg var tvivlraadig, hvad jeg skulde bestemme om denne, spurgte jeg, om han vilde reise til Jerusalem og der lade denne Sag paadømme. Men der Paulus henskjød sig under Keiserens Kjendelse, at bevogtes til den, befoel jeg ham at bevogtes, indtil jeg kan sende ham til Keiseren."

Røverne førte altid Retfærdighedens Ord i Munden; det havde de gjort ligeoverfor alle de Folk, de paa den skjændigste Maade havde undertrykket. De havde ogsaa faaet Lov at tale deres Sag, thi Retfærdighedens Skin skulde bevares, men denne var altid faldet ud efter Romernes Forbeel, og derefter vadskede de deres Hænder, som Pilatus blandt Romerne ikke var ene om, og det heed sig da, at det var kun Retfærdighed, de øvede, naar de undertrykte Folkene. Festus havde da ogsaa ganske rigtig havt Paulus i Forhør og vi faae et lille Vink om hvad der ledede ham

under dette, da der staaer: han vilde fortjene Tak af Jøderne og vilde derfor have ham til Jerusalem, midt i Fjendens Røverkule, saa hans Paaberaabelse af den romerske Retfærdighed var lige saa fuldt Hykleri fra hans Side som fra Romernes i Almindelighed. Mærkeligt er det ogsaa at høre en mægtig Romer yttre sig om det store Spørgsmaal mellem Jøder og Christne og om Jesu Person. Nogle Tvistigheder om deres egen Gudsdyrkelse kalder han det, og saa omtaler han Jesus som den ubetydeligste Person i Verden. „En Jesus, som er død, hvilken Paulus sagde at leve." Ja det er rigtignok det store Spørgsmaal, om han er død, eller om han lever, dermed falder eller staaer al Christendom. Hvad Festus meente derom, det mærker man jo nok paa hans Udtalelser, men i Grunden mene de det samme, som nægte, at vi har en levende Jesus iblandt os, der endnu taler med sin Mund til os og gjør sine Undergjerninger, og at vi har i hans Sted en Bog, der fører Ordet istedetfor ham og beretter om de Gjerninger, han fordum gjorde. Han var tvivlraadig siger han om, hvad han skulde gjøre, men han tier stille om Jødetakken, han beilede til; Sligt sømmer det sig ikke at tale om og behøvedes vel ikke heller for Agrippas Skyld, som nok forstod halvkvæden Vise, vidste vel ogsaa nok, hvad der var hans egen Drivefjeder, naar han skulde dømme i saadanne Sager, hvor Retfærdigheden var i Strid med egen Fordeel. Det er et Slags

Frimurersprog, saadanne Herrer føre med hinanden; thi de veed jo meget godt, at den Retfærdigheds-Tale, der føres i Verden, er kun for et Skins Skyld, men maa ogsaa for dettes Skyld ingenlunde savnes. Agrippa bevarer sin kongelige Værdighed ligeoverfor Festus og svarer ganske naadigt: „jeg vilde selv høre dette Menneske", og faaer da til Svar: „imorgen skal du faae ham at høre." Derpaa sov de begge To og drømte vel neppe om at det Mærkeligste, der hændtes dem i deres Liv, var, hvad de næste Dag skulde opleve. Der skulde oprinde for dem en Naades Dag, de skulde have deres Besøgelsestid; havde de kjendt den, da var Dagen ikke blot bleven for dem den mærkeligste Dag i deres Liv, men ogsaa deres Frelsens Dag. Saaledes kommer Besøgelsestiden saa tidt til Mennesker, uden at de ahne det, Tiden gaaer og ingen kan standse den, Besøgelsestiden er i denne Henseende ikke anderledes end enhver anden Tid, den gaaer ogsaa forbi og vender ikke tilbage — da gjælder det om at kjøbe den beleilige Tid, men for at kunne det, da maa vi kjende den. Baade Agrippa og Festus ere maaskee komne til at kjende, at paa den Dag var deres Besøgelsestid, men at de lod den gaae ubenyttet forbi. Lad os passe bedre paa, thi det gjælder vort Liv.

Dagen oprandt da — Agrippa og Berenice kom „med stor Bram" — de fremtraadte vist i deres bedste Klæder; de skulde jo tjene til at skjule Usselheden og

vitterliggjøre, at her var et kongeligt Optog. Saa traadte de ind paa Raadhuset. De Øverſte og de yppерſte Mænd i Staden forſømte da ikke heller at viſe ſig i deres Herlighed for muligen at opnaae et Kongeſmiil eller en Naadeshilſen. Det var ſaa den anſeelige Forſamling; Feſtus var naturligviis umaadelig vigtig, thi han meente jo han havde Magten ligeſom Pilatus overfor Jeſus. Hvor dog denne Verdens Store kan ſee feil ad hele Stillingen og bilde ſig ind, de formaae Alting, medens de ikke kan det Mindſte, uden hvad den Almægtige vil! Saa blev da Paulus ført frem paa Feſtus's Befaling og der ſtod da den Lænkebundne! de havde nemlig ikke vovet at løſe hans Lænker, eller de vilde kun derved viſe, hvilken Afſtand der var mellem dem og ham. Ja den var tilvisſe ſtor, men rigtignok i en anden Forſtand end den, hvori de tænkte ſig den. Hvilken Forſkjel dog paa Mennesker! En forfængelig Nar ad en Konge, gift med ſin egen Søſter, for hvem det at leve mod Naturen veier ikke op imod at bære Dronningnavn, en Konge, der praler med kongelige Fjedre uden Magt og Myndighed, for hvem dette Livs Forfængelighed er Alt — en romerſk, hykkelſk Tyran, ſom vil give ſig Skin af Retfærdighed, medens egen Fordeel og Ære er ham meget mere end Samvittighed og Ærlighed — nu ſtaaer han der ſtolt af ſin ſtore Magt, næſte Aar var han allerede et Liig — og endelig Apoſtlen Paulus, der agter Alt for Tab

mod Jesu Christi Kundskabs Ypperlighed, som har lidt Tab paa Alt og agter det Skarn at være, forat vinde Christus, som gjør kun Eet: forglemmende, hvad der er bagved og rækkende efter det, som er foran, iler mod Maalet, til det Klenodie, som hører til Guds Kald herovenfra i Christus Jesus, som selv greben af ham, offrer sit hele Liv, forat vinde Sjæle for ham! Det er godt engang imellem at see Forskjellen saaledes stillet frem mellem Mennesker, man faaer en Forvisning om, at, naar Alt er ude for dem i denne Verden, kan det ikke blive eens for dem i den anden, Forskjellen maa idetmindste blive ligesaa stor som den var her. Og havde Agrippa og Festus paa den Dag kjendt deres Besøgelsestid og havde de agtet den Naadeshaand, der nu raktes dem, idetmindste for den Ene af dem i den 11te Time, saa kunde det endda været bleven eens med dem og Paulus i den anden Verden, thi Guds Naade er lige stor for Alle og hos ham er ikke Persons Anseelse. Man tænke sig Festus og Paulus om en lille Stund efter denne Dag, Begge at aabenbares for vor Herre, Begge at modtage den samme Naadeløn — nu skete det kun saaledes med den Ene, thi den Anden vilde ikke kjende sin Besøgelsestid.

Festus indledte Sagen, gav Paulus det samme Vidnesbyrd, som Pilatus gav Jesus, at han havde Intet gjort, som fortjente Døden, bemærkede dernæst, at han havde intet Sikkert at skrive Herren om —

det var Keiser Nero, det var den Herre, han kjendte — og at han haabede ved nu at fremstille Paulus for Agrippa, at han kunde faae noget at skrive om, thi, sagde han, det synes mig ufornuftigt at sende en Fange og ikke ogsaa angive Beskyldningerne mod ham. Agrippa sad paa sit Kongesæde og tilstedte Landshøvdingen at føre Ordet; da han saa havde sluttet, vendte han sig naadigt til Paulus og sagde: „det tilstedes Dig at tale for Dig"

Budstikkens Læsere maa nu ikke føle sig fornærmede over at jeg da ogsaa tilsteder Paulus at tale for sig her i Budstikken, derved at jeg lader hans Tale afstykke, som om jeg dermed mente, at de ikke kjendte den eller ikke selv kunde finde den i Bibelen. Hvad det Første angaaer, da var det vel muligt, at de kunde have godt af at kjende den endnu nøiere end de gjøre, og hvad det Sidste angaaer, da frygter jeg for det kunde gaae dem, som det saa ofte gaaer mig selv, at de kunde forsømme at efterse i Bibelen hvad der henpeges til i denne. Derfor staaer Talen her:

„Angaaende alle de Ting, for hvilke jeg anklages af Jøderne, Kong Agrippa! agter jeg mig selv lykkelig, at jeg i Dag skal forsvare mig for dig, allermeest fordi du haver Kundskab om alle Jødernes Skikke og Spørgsmaal. Derfor beder jeg dig, at du taalmodigen vil høre mig. Mit Levnet fra Ungdommen af, hvorledes det haver været fra Begyndelsen iblandt mit Folk i

Jerusalem, vide alle Jøderne; thi de have kjendt mig tilforn, fra det første af, (om de ellers ville vidne), at jeg haver levet som Pharisæer efter den strengeste Sect i vor Gudsdyrkelse. Og nu staaer jeg her at dømmes for Haabet til den Forjættelse, som er given af Gud til Fædrene, hvilken vore tolv Stammer haabe at opnaae, idet de tjene Gud uafladeligen Dag og Nat; og for dette Haabs Skyld, Kong Agrippa! anklages jeg af Jøderne. Hvad? holdes det for utroligt hos Eder, at Gud opvækker Døde? Jeg selv haver vel ogsaa formeent, at det burde mig at gjøre meget imod Jesu den Nazaræers Navn, hvilket jeg og gjorde i Jerusalem; og jeg kastede Mange af de Hellige i Fængsel, der jeg havde faaet Magt dertil af de Øverstepræster, og naar de bleve tagne af Dage, gav jeg min Stemme dertil. Og i alle Synagogerne lod jeg dem ofte straffe, og tvang dem til at tale bespotteligen, og rasende end mere imod dem, forfulgte jeg dem endog indtil fremmede Stæder. I hvilket Ærinde jeg og drog til Damascus, med Myndighed og Fuldmagt fra de Øverstepræster, da jeg midt om Dagen saae paa Veien, o Konge! et Lys fra Himmelen, som overgik Solens Glands, omskinne mig og dem, som reiste med mig. Men der vi faldt alle ned til Jorden, hørte jeg en Røst, som talede til mig og sagde i det hebraiske Sprog: Saul! Saul! hvi forfølger du mig? det vil blive dig haardt at stampe imod Braadden. Og jeg sagde:

Herre, hvo er du? Men han sagde: jeg er Jesus, som du forfølger. Men reis dig og staae paa dine Fødder; thi derfor har jeg aabenbaret mig for dig, at udsaare dig til en Tjener og et Vidne baade om det, som du haver seet, og om det, hvori jeg vil aabenbare mig for dig, idet jeg udfrier dig fra Folket og Hedningerne, til hvilke jeg nu udsender dig, at kunne oplade deres Øine, at de omvende sig fra Mørket til Lyset, og fra Satans Magt til Gud, paa det de annamme Syndernes Forladelse og Lod iblandt dem, som ere helligede ved Troen paa mig. Derfor, Kong Agrippa! blev jeg ikke ulydig mod det himmelske Syn, men jeg forkyndte for dem i Damascus først og i Jerusalem og i alt Judæa Land og for Hedningerne, at omvende sig og komme tilbage til Gud og gjøre Omvendelsens værdige Gjerninger. For disse Tings Skyld grebe Jøderne mig i Templet og forsøgte at slaae mig ihjel. Men efterat have bekommet den Hjælp, som er fra Gud, staaer jeg indtil denne Dag og vidner baade for Smaa og Store og siger intet Andet end det, baade Propheterne have sagt at skulle skee, og Moses: at Christus skulde lide, at han, den Første af de Dødes Opstandelse, skulde forkynde Lys for Folket og Hedningerne."

Der er Noget, som Latinerne kalde: captatio benevolentiæ, det vil sige, at Talere ved en lille Indledning søger at vinde deres Tilhøreres Velvillie, og

det gaaer da gjerne ud paa at begynde med en eller anden Smiger, som enten henvendes til den hele Forsamling eller til en Enkelt i denne, hvis Velvillie man iſærdeleshed gjerne vilde have. Som oftest ſkeer det paa Sandhedens Bekoſtning, idet man ſiger mere end man ſelv mener — jeg tænker endda ikke ſaameget paa ſaadanne Tiltaler ſom „mine Andægtige", „mine chriſtelige Tilhørere", „mine elſkelige Brødre og Søſtre" — thi alt dette er i Reglen Talemaader, Titulaturer, ſom man gaaer ud fra Ingen lægger videre Vægt paa, men ſom hører med til Salvelſen, til den rette præſtelige Værdighed — men jeg tænker mere paa ſaadanne Indledninger, hvori man udtaler ſin dybe Høiagtelſe for den Perſon, ſom man maaſkee er ſaa uheldig at ſkulle modſige, erkjender i dybeſte Ydmyghed hans uendelige Overlegenhed ogſaa i det Punkt, hvorom Talen er, hvoreſter man ſaa tillader ſig at udvikle, at han paa alle Maader er i vildrede og ved hverken ud eller ind. Saaledes gaaer det gjerne med den ſaakaldte captatio benevolentiæ; der er ſaa Ting i Verden, ſom er mere fuld af Hykleri og Løgn end den, og ſjeldent friſtes man mere til at tænke paa Ræven og Ravnen end ved den Anledning.

Men gjør Paulus ſig nu ikke ſkyldig i noget Lignende? Hvad er det da for en Lovtale, han holder over Agrippa? Han ſiger, at han har Kundſkab om alle Jødernes Skikke og Spørgsmaal, og det var viſt

fuldkommen fandt og meent, derfor er han glad ved at kunne tale sin Sag for et Menneske, som dog veed, hvad der handles om og ikke er saa aldeles uvidende om det Hele, som f. Ex. Festus med sine egne Ord forraadte sig at være. Vil man kalde det en captatio benevolentiæ, saa kan man gjerne gjøre det; der er heller ikke noget Ondt i at ville berede sig et velvilligt Øre hos dem, man taler til, naar man blot taler Sandhed, siger ikke andet end hvad man virkelig mener, bruger ikke behagelige Ord som et reent Mundsveir, eller taler smigrende Ord, hvoraf man mener omtrent det Modsatte.

En anden Maade, hvorpaa man søger at finde Indgang, er ved at tale om sig selv. Dette er meget almindeligt og mange Talere kan aldrig blive rørte før de naae dette Punkt, men saa er der ikke heller Ende paa deres Rørelse. Der er egentlig ingen Anledning for dem til at tale om deres egen Person, denne er efter deres egen Sigende ogsaa al for ubetydelig til at omtale, men de kan alligevel ikke komme denne usle Person forbi, uden at omtale ham, en lille Levnetsbeskrivelse uden nogensomhelst Opfordring bliver i en Hast anbragt, en lille Beskrivelse af Hjertets Sønderknuselse under Synden's Tryk og dets Henrykkelse over Naadens Lægedom finder man aldeles uundgaaelig, en Beskrivelse af Eens egen dybe Uværdighed knyttet til Smaavink tagne fra Ens Liv og Virk-

somhed, som tyde paa det Modsatte, kan man paa Sandhedens Vegne ikke undlade at meddele; en Skildring af den reneste, oprigtigste, altopoffrende Villie, hæmmet af en uendelig Mangel paa Evne, finder man nødvendig at give — alt dette bliver man saa rørt over, at man neppe kan faae det udtalt; det forfeiler heller ikke at gjøre Indtryk paa nogle troskyldige Tilhørere, som tage Alt for gode Vare, medens der er Andre, som fristes til at tilraabe Taleren: hold Mund om dit eget Kram og hold dig til den Sag, som foreligger. Men kan man ikke sige: denne Talen om sig selv finder jo Medhold hos Paulus, som gjør det samme ved denne Leilighed? Det finder netop det samme Medhold, som den falske capilatio benevolentiæ fandt, Paulus skal forsvare sig, dertil er han opfordret, han staaer som den Anklagede, det gjør de Andre jo slet ikke, som i al Fald anklage sig selv; han maa forsvare sig selv, forat forsvare den Sag, han kæmper for, men derfor holder han sig ogsaa kun til det ved sin egen Person, som angaaer denne. Hvilken glimrende Leilighed havde der ikke været for Paulus til at skildre sig selv, sine Følelser, sin Kamp, sine Lidelser, sin Seir, men det springer han altsammen over, siger kun, hvad han er anklaget for, hvorledes han var kommen til at vidne om det, hvorfor de anklagede ham, han nævner det Kald, han havde faaet af den Herre, der aabenbarede sig for ham, til at forkynde, hvad baade Propheterne

og Moſe havde ſagt, ſkulde ſkee. Det har derfor ingen Lighed med den falſke, ſøgte, uforanledigede Omtale af ſig ſelv, ſom ovenfor er ſkildret og findes kun altfor tidt i Livet. Paulus ſtaaner ſig ikke ſelv i det ene Punkt, det her kom an paa, nemlig angaaende ſit Forhold til Chriſtendommen før han blev omvendt, men han lægger heller ikke Dølg paa hvad han gjorde efter den Tid.

Feſtus hører taalmodigen paa det Altſammen lige til Paulus kommer til at ſige, at Chriſtus ſkulde lide, at han, den Første af de Dødes Opſtandelſe ſkulde forkynde Lys for Folket og Hedningerne, da kunde han ikke holde ſig længere. Maaſkee var det netop det Allerſidſte, at det ogſaa angik Hedningerne, ſom oprørte ham, thi ſaa angik det jo ogſaa ham, ſaa ſkulde der ogſaa opgaae et Lys for ham, den høit oplyſte Romer, nok var det, han raabte, da han hørte det, med høi Røſt: „du raſer Paulus, din megen Lærdom gjør dig raſende.“ Man maa da ikke forſtaae disſe Ord, ſom var det Feſtus's Mening, at Paulus talede i Vrede og raſende Forbittrelſe, han mener kun, at han taler ſom i Vildelſe, veed ikke, hvad han ſelv ſiger; at det er Meningen, kan man ſee af Paulus's Svar: „jeg raſer ikke, mægtigſte Feſtus, men taler ſande og betænkſomme Ord.“ Den Lærdom, Paulus havde, var ikke af den Slags, ſom fører Folk i Vildfarelſe; den kjendte han ogſaa nok, det kan man ſee af hans Ord,

naar han ſkriver: „Kundſkab opblæſer, men Kjærlighed opbygger". Paulus ſtod visſelig ikke tilbage i Lærdom for vor Tids Lærde, men han holdt ſig Peters Formaning efterrettelig: „taler Nogen i Menigheden, han tale ſom Guds Ord", og Guds Ord det var for ham det Troens Ord i Mund og Hjerte, ſom han prædikede. Derfor kunde han ſvare Feſtus: „jeg raſer ikke, men taler ſande og betænkſomme Ord". Men hvad han talte, var ikke henvendt til Feſtus, men til Agrippa, om hvem han viſte, at Intet af alt dette var ſkjult for ham, efterſom det ikke var ſkeet i en Vraa. Saa rettede han Spørgsmaalet til ham: Troer du Kong Agrippa Propheterne? og kunde paa hans Vegne ſvare: „jeg veed, at du troer dem, hvoraf rigtignok ikke fulgte, at ſaa ſatte han Lid til dem, eller troede paa dem, men at han erkjendte, at det var ſandt, hvad de havde ſkrevet. Agrippa havde i Taushed hørt paa Paulus's Tale, men nu Spørgsmaalet blev henvendt til ham, kunde han ikke længere tie; det brændte ham viſt i hans Hjerte, thi naar han troede Propheterne, følte han jo nok, han burde tro paa ham, i hvem alt, hvad de havde vidnet, var opfyldt, men det var dog mere end han kunde komme over — ak! thi det var en ſvær Sag at tro paa denne Jeſus og bekjende hans Navn, ſvært for Enhver, ſværeſt vel for en Mand ſom Agrippa. Saa gav han da det i Grunden ſørgelige Svar, ſom har gjenlydt i mange Tuſinde efter ham: „der fattes

kun lidet, at du overtaler mig til at blive en Christen". Men Paulus sagde: „jeg vilde ønske til Gud, enten der fattes Lidet eller Meget, at ikke alene du, men og Alle, som høre mig idag, maatte blive Saadanne, som jeg er, undtagen disse Lænker". Det var kun Lidet, der fattedes, det synes vel ogsaa saaledes for ham; thi Erkjendelsen af, at han burde blive en Christen, og at det var det Rette, havde han vist, men han kunde ikke overvinde sig til at blive, hvad han følte, han burde være, og dette Lidet var Nok til at hindre ham i at blive en Christen; det blev for Alvor Meget, thi Agrippa blev vist alle sine Dage langt fra at blive en Christen. Der er vist aldrig Nogen, som bliver længere derfra end den, som engang har følt, der fattedes kun lidet i at blive det. Det er jo ogsaa naturligt, at den, som har følt sig overbeviist om Christendommens Sandhed og dog ikke vil bøie sig for den og hengive sig til den, maa komme til at staae den allerfjernest; han maa tilsidst blive dens bitre Fjende, thi man bliver altid en Fjende af, hvad der piner En i Samvittigheden, men som man dog ikke vil lade sig overvinde af. Agrippa har vist taget sig vel iagt for atter at komme til at høre en saadan Tale, som den han havde hørt paa denne Dag, og det see vi saa tidt, at de, som ved at høre Ordet blive forkyndt, ere blevne grebne deraf, holde sig ængstelige og forsigtige tilbage, fordi de kan ikke taale Samvittighedens

Paaminbelſer, og fremtræde ſom bittre Fjender af det Ord, hvis Sandhed de dybt i deres Hjerte erkjender. Det er derfor en farlig Sag, naar der fattes Lidet, og dette Lidet ikke bliver overvundet, thi dette Lidet bliver da til Meget, det er, ſom naar en lille Bæk, der ſkiller os fra et Sted, ſvulmer op til en ſtor Flod. Det er netop ſaadanne, Apoſtlen formaner, naar han ſiger: „bedrøver ikke den Hellig-Aand", thi det er netop dem, hvem der fattes kun Lidet, fordi de er overbeviſte, ſom bedrøve den Hellig-Aand, naar de dog modſtaae Sandheden. Til Saadanne ſkriver ogſaa Apoſtlen: „derfor, ſom den Hellig-Aand ſiger, idag, naar I høre hans Røſt, forhærder ikke Eders Hjerter". Der er blandt dem, for hvem et levende Vidnesbyrd er blevet aflagt, kun Faa, ſom ikke har følt, at der fattedes kun Lidet i, at de blev overtalte til at give Sandheden Æren, men der er Mange, ſom fulgte Agrippas Exempel, ſaa det Lidet blev det Meget, der aldeles ſkilte dem fra Sandheden og gjorde dem til dens bittre Fjender. Det er den ſørgelige Følge af det levende Vidnesbyrds Forkyndelſe, men ſom dog ikke maa bringe denne til at forſtumme for deres Skyld, ſom komme netop ved den over det Lidet, ſom fattes og vindes for Guds Rige — deres Tal faaer at være ſaa ringe, ſom det vil, ſaa er det dog ſtort nok til, at vor Herre for deres Skyld vil lade Vidnesbyrdet lyde.

„Der fattes Lidet i, at du overtaler mig til at blive

en Chriſten", blandt disſe Ord findes et, ſom er ſandt, og ſom vi ſkal lægge vel paa Hjerte. Det er Ordet: overtale. Det forſtod altſaa Agrippa nok, at ſkulde han blive en Chriſten, maatte det ſkee ved Overtalelſe, han følte ogſaa, at den Overtalelſe, ſom nu kom til ham, var ſaa ſtærk, at det var med Nød, han kunde modſtaae den. Paulus, ſom ſtod lænkebunden overfor ham, kunde jo ikke heller bruge andet end Overtalelſe, hans Hænder vare bundne, kun hans Tunge var fri, al anden Magt var ham berøvet, kun Ordets Magt havde han tilbage. Agrippa og alle de Andre, han talte til, var fuldkommen fri, de havde Magten, derom bar den lænkebundne Paulus et Vidnesbyrd. Saaledes blev det ikke ved at være; thi det varede ikke længe efter den Tid, før Forholdet forandrede ſig, ſaa de, ſom ſkulde overtale, var de fri, de havde Magten, men de, ſom ſkulde overtales, blev de Lænkebundne, ſom blev tvungne til at vælge, hvad Overtalerne vilde. Hvor Magten er ihænde til at tvinge, der pleier det at gaae daarligt med Overtalelſen, thi de, ſom har Magten, gribe gjerne til den og lade Overtalelſen fare — ſaaledes er det jo ogſaa nemmere. Ligeſaa ringe gaaer det med at lade ſig overtale, naar der er en udvortes Magt, ſom ſiger: du ſkal, hvad enten du vil eller ikke. Derfor maa de, ſom ſkal overtale, hellere være lænkebundne i den Forſtand, at kun Ordet har de frit, hvormed de ſkal overtale, og ſaa maa de, ſom ſkal overta-

les, helst være fri, saaledes at de nafhængige af enhver udvortes Magt kan gjøre, hvad de vil — kun saaledes vil Overtalelsen blive brugt, og kun saaledes kan den udrette Noget, naar man da derved mener Noget i Sandhed; thi seer man paa det udvortes Skin, er det dette, man vil have frem, saa gaaer det allerbedst, naar de, som skal overtales, er de Lænkebundne, og de, som skal overtale, er de fri, har al Magten. Paa den Maade er de store Statskirker komne frem, naar Millioner af Mennesker paa engang erklæredes for Christne og vedkjendte sig det selv, fordi de vare lænkebundne overfor dem, som vilde have dem til at være Christne, og disse havde Magt til at tvinge dem til at sige Ja med Munden til det, de i Hjertet sagde Nei til. Hvor Forholdet er omvendt, gaaer det ikke saa let, det kan vi lære af Paulus's Exempel, den Dag han stod overfor den store Forsamling i Cæsarea; thi da opnaaede han, den Lænkebundne, over for dem, som var fri, kun at en Eneste kom saa vidt, at der fattedes kun Lidet i, at han blev overtalt til at blive en Christen, og dette Lidet var dog nok til, at han aldrig blev det. Saa ringe gik det dog ikke altid for Paulus, thi skjøndt han i Grunden altid var den Lænkebundne ogsaa uden Lænker, fordi han aldrig havde anden Magt end den, han havde, da han var bunden ved Lænker, og altid stod overfor dem, som kunde vælge, hvad de vilde, saa lykkedes det ham dog at overtale

Mange, der ved hans Overtalelse kom over baade det Lidet og det Meget, der fattedes for dem i at blive Christne. Da han stod udenfor Philippi ved Floden, hvor der var et Bedehuus og talede til Kvinderne, som der kom sammen, da var han, skjøndt uden Lænker, dog den Lænkebundne, fordi han havde slet ingen anden Magt end Ordets, han forkyndte, da blev vistnok ikke store Skarer omvendte til at blive Christne, men Een lod sig dog overtale, Purpurkræmmerſken Lydia, hvis Hjerte Herren oplod, saa hun gav Agt paa det, som blev talt af Paulus og saa blev en Christen, da hun døbtes tilligemed sit Huus. Det var kun lidet, som da vandtes, men dog mere, end naar hele Skarer blev tvungne til at kalde sig Christne, skjøndt der fattedes baade Lidet og Meget i, at de var det; over Lydia var der Glæde i Himlen hos Guds Engle, men ikke over disse Skarer, og hvad Paulus kunde udrette ogsaa, naar han i udvortes Henseende virkelig var den Lænkebundne og tilmed den Hudstrøgne, det saae man i Fængselet i Philippi, da Fangevogteren bøiede sig baade for ham og hans Ven med det Spørgsmaal: „Herrer! hvad bør mig at gjøre, at jeg kan vorde salig? og selv da han sad i Lænker midt i Keiserens Palads, vandt han Nogle af dem, som der hørte hjemme, saa han kunde bringe Menigheden en Hilsen, især fra dem af Keiserens Huus. Alt hvad Paulus udrettede for Christi Rige, og vi ved, det var store Ting ud-

reltede han som Lænkebunden, forsaavidt som han slet ingen verdslig Magt havde, han havde kun Overtalelsen, og det er da ogsaa alene ved den, Mennesker virkelig vindes for Guds Rige Hvad der vindes paa den Maade, om det er nok saa lidt, kun et eneste Menneske, er tusinde Gange bedre end det Store, der vindes af dem, som sætte Magten, fordi de har den, istedetfor Overtalelsen, og anvende denne mod dem, som ikke har eller tør sætte Magt mod Magt, fordi de er Lænkebundne, føres saa udvortes ind i Christi Kirke og blive dens værste Pest. Man skulde synes, at det maatte ethvert Menneske forstaae, som ved, at det er en Hjertesag, at blive en Christen, og til en Hjertesag kan man ikke tvinges, kun overtales — men Sagen er den, at Mange forstaae slet ikke, at Christendommen er en Hjertesag, fordi den er det ikke for dem selv, og som de selv er bleven tvungen til at vedkjende sig den uden nogensinde at være bleven overtalte, saa mene de, det maa skee med de Andre paa samme Maade.

Naar Paulus da siger, jeg vilde ønske, at Alle de, som høre mig til idag, maa blive saadanne, som og jeg er, undtagen disse Lænker — saa vilde jeg dertil føie: lad dem, hvis Kald det er at vinde Mennesker for Guds Rige, kun vedblive at beholde Lænkerne, lad deres Hænder kun være saaledes bundne, at de slet ikke kan røre dem til nogen verdslig Tvang, saa vil de vel gribe til Overtalelsen, om de da ellers selv er overtalte,

og i al Fald vil de ikke med verdslig Magt øve Tyranni og skabe Hyklere. Lad Hænderne kun være bundne, har de dem fri til at kunne bruge Magten, saa har de ondt ved at lade være, og Ondt gjør vi dog, hvergang vi bruge denne. Lad hele den udvortes præstelige Myndighed kun fare, saaat ethvert Menneske kan udtale sig ligesaa frit overfor Præsten som overfor enhver Anden. Magten, Præsten har, er jo nu ikke stor, men det er Eftervirkninger af denne Magt, som nu øver sin Indflydelse og fremkalder et Tryk paa Folk, som er fordærveligt. Alt, hvad der fremkalder Hykleri eller Usandhed, er ondt, saaledes f. Ex. naar Folk mene, at de maa lade være at bande, naar Præsten hører det, og Præsten anseer det for en Fornærmelse mod sig eller mod hans Embede, at Nogen bander i hans Nærværelse. For Præstens Skyld skal de ikke gjøre det, og det skeer ikke saa sjeldent af dem, som vil vise de Andre, at de bryde sig kun lidt om Præsten — men for hans Skyld skal de ikke heller lade være, og han skal bare ikke bilde sig ind, det er værre, fordi han hører derpaa, end om han ikke gjorde det.

Lad Præsten, eller hvem der har at gjøre med at overtale Folk, kun være de Lænkebundne paa denne Maade — men saa blot ikke Lænkebundne paa en ganske anden Maade; lad Hænderne være bundne, men Munden fri; som det var med Paulus, saa skal

det frembeles være. Men i denne Verden gaaer Alting i den forkerte Orden og i den saakaldte christnede Verden allermeest, der har det været ganske almindeligt at lade Hænderne være fri, men binde Munden. Og hvad er saa det at binde Munden? Det er at tage Folk forud i Eed paa, at de vil lære saa eller saa, at binde dem med Bekjendelsesskrifter, som de skal tale i Overensstemmelse med, hvad en'en de er det eller ikke. Det er vist, at der kommer ikke noget Godt ud af det, naar man vil føre de Lænkebundne med Magt til Christendom, men der kommer heller ikke noget Godt ud af det, naar Folk, som selv er lænkebundne, skal føre Andre, der er fri, til Christendom. At skulle paa Embeds Vegne tale Noget, man ikke mener, som man ikke vilde tale, naar det ikke var paa Embeds Vegne, ja som man maaskee vilde tale det Modsatte af — det er ondt for den, som taler, som derved bliver en Hykler, men det er ogsaa ondt for dem, som tiltales, thi saadan hykkelsk, hjerteløs Tale kan ikke naae Hjertet, men gjør kun Folk mere fjendske og bringer dem til at foragte alle saadanne Talere, saa det gaaer ud over dem, som tale af Overbeviisning, fordi de blive skaarne over een Kam med de Andre. De, som ikke staae paa Embeds Vegne, kan jo tale, som de vil, kan og vil ogsaa tale af bedste Overbeviisning, men det er Uret, at de, som tale paa Embeds Vegne, skal være ugunstigere stillede end disse, saa vil man ikke, at,

hvem man giver Embede og med det samme bliver lænkebundne, skal staae tilskamme for dem, som tale frit, saa give man ogsaa dem Frihed, binde deres Hænder, saa de har ingen Magt til paa verdslig Vis at tvinge Nogen, men lad dem have Munden fri, lad dem tale, som de mene det, paa anden Maade kommer der dog ikke noget Godt ud af det. Det er ganske vist, at ikke alle de, som har Frihed til at tale efter deres Overbeviisning, vil søge at overtale Folk til at blive Christne, det kan de jo ikke naar de ikke selv er Christne, men de faae dem visselig heller ikke overtalte til at blive Christne, derved at de tvinges til at tale mod deres egen Overbeviisning; selv er de Hyklere og opnaae ikke heller, om de ellers opnaae Noget, at bringe Andre til noget Andet.

„Skin uden Kraften er Kirkens værste Pest"; det er dog en afgjort Sag, alle mulige Forfølgelser og Bespottelser har aldrig gjort saamegen Skade, som at man har ført saamegen Skin uden Kraft ind i Kirken, og det skeer altid ved Lænkebundethed, hvad enten den findes hos dem, som føres ind og tvinges mod deres Villie, eller hos dem, som tvinges til at tale mod deres Overbeviisning. Den maa vi derfor ønske bort, naar vi har Christi Kirke kjær, men det kommer rigtignok an paa, at vi selv kan lære at afskye Skin uden Kraften. Det er langtfra at være Tilfældet med alle Mennesker. Mange mene, at der nok kan begyndes

med Skin og endes med Kraft, at det saaledes endog er den bedste Vei. Skjøndt de vel derfor ikke kan nægte, at det er Skin, hvad der fremkommer ved Lænkebundethed, saa trøste de sig med det bliver nok til Kraft, skjøndt disse to Ting er af alle mulige længst fra hinanden. Hvad vor Herre kan vende Tingene til, det kan vi rigtignok ikke afgjøre, men, hvor den første Betingelse forat være med, er at forsage baade Løgneren og Løgnen, der maatte dog ogsaa det være udelukket, som ligefrem fører Skin uden Kraft ind i Kirken. Man skal kun ikke være bange forat udelukke, hvad der fremkalder Skin, af Frygt, at man saa Intet faaer; vor Herres Sag skal nok faae sine Talsmænd, der tale, fordi de tro, uden at være lænkebundne, og hvad disse udrette, kan nok see ud, som var det Lidt, men er alligevel Meget i hans Øine, som kun glæder sig over Sandhed. Jeg veed meget godt, at vi i denne Verden aldrig slippe fri for Skin uden Kraft, men vi skal dog gjøre, hvad vi kan, forat holde det ude baade hos os selv og alle Andre.

Rom, Søndag d. 15. April 1866.

Nu nærmer sig Slutningen paa vort Romerliv, og jeg skal ikke nægte, at det er med Veemod, jeg tænker derpaa. Rom har en underlig Magt til at binde Hjerter til sig, og jeg tænker det kommer deraf, at man ikke kan leve hernede uden i egentligste Forstand at komme til at leve sammen med den; den har oplevet saa meget og fortæller det saa slaaende og gribende, har bevaret saa mange Minder fra sin Ungdom og Manddom, at naar man har været en Stund hernede og lyttet dertil, saa har man ogsaa ligesom gjennemlevet dens Liv og føler, at det har ogsaa faaet Betydning for Eens eget. Alt hvad Stort og Mægtigt, der har rørt sig i Menneskehjertet gjennem Aartusinder, har efterladt sig store og mægtige Minder hernede, og jo længere man lever imellem dem, desmere føler man sig grebet deraf. Man seer paa de samme Billedstøtter, paa hvilke Cæsar og Pompejus, Peter og Paulus har seet, gaaer ind i Colosseum og sidder paa de samme Bænke, hvorfra engang det romerske Publikum med Forbauselse saae de christne Martyrer gaae i Døden med Smiil paa Munden, kommer saa ned i Katakomberne og seer deres Grave, ja deres Lig endnu liggende deri, læser de eenfoldige og simple Ord, de

satte paa deres Mindestene, f. Ex.: „Cyrillus, du lever i Gud." Denne Tuur ned i Katakomberne er den interessanteste jeg har gjort hernede; det var vel heelt uhyggeligt at stirre ind i denne Labyrinth af mørke Gange, og tænke paa, hvad der skulde blive af Een, dersom man tabte Føreren af Sigte, men i det Hele havde jeg en underlig hjemlig Følelse dernede. Det er jo ogsaa Gud ske Lov min Slægt, som hviler der og venter paa Opstandelsen. Meget interessant og for os glædeligt er det at see, hvilken uhyre Betydning Vorherres to Sakramenter har havt for de første Christne. Paa deres Mindestene, der skrive sig fra Begyndelsen af det 2det til Begyndelsen af det 5te Aarhundrede, seer man en Mængde af stedse tilbagevendende Symboler, der pege hen paa Daab og Nadver: Noah i Arken; Moses der slaaer Vand af Klippen; en Fisk, der drages op af Vandet; et Menneske, der dukker sig i Vand eller bliver overøst med Vand; en Kurv med Brød og Vin; Afbildninger af Agaperne o. s. v. Disse Symboler ere tilligemed dem, der pege hen paa Christus selv, de stadigt tilagevendende. Saaledes faaer man i disse stille Gravkamre et Vidnesbyrd om at naar vi nu i vore Dage følge Vorherres Røst i Menigheden og søge ham ved Døbefond, Nadverbord, vandre vi ad de gamle Kirkestier. Til de øvrige katholske Sakramenter findes slet ingen Spor.

Ogsaa de hedenske Kolumbarier ere uhyre interes-

sante; forleden kom jeg ind i en af disse deilige Villaer, der ligge rundt om Rom; der havde de netop udgravet et saadant, et Treetages-Huus med deilige Mosaikgulve i og Freskomalerier, og i Smaarum i Væggene stod Askekrukke ved Askekrukke. I Vatikanet staaer en deilig Marmorsarkofag, i hvilken, efter Indskriften, en vis Scipio Barbatus, Oldefaderen til Scipio Africanus, hviler. Da denne Sarkofag fandtes for nogle Aar siden, laa endnu hele Skelettet deri og havde paa den ene Haand en skjøn Signetring, som Paven nu har foræret en rig Englænder. Tænk, at kunne gaae med samme Ring som den berømte Scipios Oldefader!

Men det vilde blive for vidtløftigt at fortælle om disse forunderligt gribende Minder fra Oldtiden, derimod vil jeg fortælle dem lidt om, hvilke Erfaringer og Jagttagelser jeg har gjort hernede med Hensyn til det christne Liv. At dette ikke kan være stort bevendt i et Land, hvor Evangeliet saare sjeldent forkyndes og i saa Fald atter meget sjeldent forkyndes reent, er en Selvfølge. Den hele Gudstjeneste er jo et Ceremonievæsen, som Ingen, paa faa Undtagelser nær, bekymrer sig om uden ved enkelte høitidelige Leiligheder, hvor det fremtræder med særdeles Pragt. Saaledes i Paaskeuiden, som jo er Katholikernes store Hovedfest. Da var Peterskirken opfyldt af en uoverskuelig Menneskemasse, der spadserede frem og tilbage, saae paa hinandens pæne Klæder, paa de med Bajonetter opmarscherede Soldater — de komme ind i Kirken under Trommeslag — hørte paa Basunerne af Sølv, faldt af og til paa Knæ, naar Paven blev baaret forbi i Processjon, siddende paa en Lænestol af guldbroderet Fløil og med to uhyre Vifter af hvide Paafuglefjer paa hver Side, eller naar han løftede Hostien i Veiret. Senere fik de saa den pavelige Velsignelse „orbi et urbi“ ude paa Peterspladsen, hvor der vel

var en 80.000 Mennesker samlede. Hvad Opbyggelse man kan have af saadan en Paaskedag, hvor ikke et eneste levende Ord om Paaskens Betydning har naaet Eens Øre, er jo let begribeligt. Der findes imidlertid hos Mange en forunderlig fast Tro paa Gud, Vorherres, Jomfru Marias og Helgenernes store Magt og gode Villie til at gjøre Undergerninger og hjælpe Menneskerne i alskens Nød, naar man beder dem derom, beder et vist Antal Ave Marier eller Paternostre eller lover dem nogle Lys, et Sølvhjerte eller Lignende. Denne Tro er saa urokkelig, at man mangen Gang kunde ønske, at Eens egen christne Tro var ligesaa urokkelig, thi det er en Tro, som, dersom den hæftede sig i Sandhed til Guds levende Ord og Pagt, kunde gjøre og maatte erfare Undergerninger. Men da den nu støtter sig til alskens Overtro og Gjerningsvæsen, kan den paa en forunderlig Maade ypperligt forliges med et fuldkomment verdsligt Liv. Den samme Mand, som ikke et Øieblik tvivlede paa, at naar Clara vilde bede 12 Fadervor for Ingeborg, da hun var syg, vilde denne komme sig, da Jomfru Marie har 12 Stjerner over sit Hoved, og en Bøn for hver af disse bringer hende ufeilbarligen til at gaae i Forbøn for den Syge hos hendes Søn, der ligesaa ufeilbarlig bønhører hende, — den samme Mand traf os op paa den meest ublu Maade. Naturligvis kan al denne Overtro ikke trøste dem der virkeligt have et sønderbrudt Hjerte, og med alle deres paternostre-avemarier vinde de ikke Troens Fred og Glæde. Vor første Værtinde var en saadan Stakkels Sjæl: da I var syg, yttrede hun til Clara, at hun vilde ønske hun var død som Barn, for nu havde hun saa mange Synder, at hun tvivlede paa, hun kunde blive salig. Jeg spurgte hende derfor en Dag, om hun ikke troede paa Jesus, thi saa havde hun jo sine Synders For-

ladelse; hun var jo døbt til Troen paa Syndernes Forladelse og naar hun stod i Troen, maatte hun heller ikke tvivle om, at hun var Guds Barn og skulde indgaae til Livet; saa hun skulde ikke ængste sig, men være glad og frimodig. Men derom vilde hun intet høre; i denne Verden skulde og kunde vi ingen Fryd og Glæde have; vi skulde pines og perses, slide og stride, og nu regnede hun saa mange Pinselsord op, at der ingen Ende var derpaa. Med mange Trudsler holde Præsterne deres Hjord til Brugen af deres Naademidler; en ung Pige paa 14 Aar, Datter af den Kone, der nu opvarter os, skulde i Paasken første Gang til Alters; i fjorten Dage forud maatte hun daglig til Præsten at skrifte. Og denne maledе hende Helvede saa hedt, hvis hun ikke skriftede alt baade hvad hendes eget og hendes Families Forhold angik, at hun daglig kom hjem med røde Øine. Ved Paaskетider skal saa enhver Catholik til Skrifte og Alters; undlader de det, fortæller Vittaria (Konen) at de sættes i Fængsel her; det lyder jo noget apokryfisk; men utænkeligt er det dog ikke; men i ethvert Fald blive de excommunicerede. Skriftmaalet er de gruelig bange for, og det afstedkommer stadig megen Ulykke i Familjelivet, naar Præsterne enten ikke tie med det betroede eller blande sig ind i Familieanliggender. Den omtalte Kone er meget forbittret paa Paven og skjælder ham og Præsterne stadigt ud, men samtidig har hun en urokkelig Tro paa Mariebilleder. I det udvortes vise de jo alle en stor Ærbødighed for det kirkelige. Forleden Dag blev Sakramentet bragt en Syg i vort Nabolav; alle de Forbigaaende faldt paa Knæ midt paa Gaden, og mange blev liggende der hele Tiden, indtil Præsten atter kom ud. Denne udvortes Ærbødighed, som jo stikker saa meget af mod den almindelige protestantiske Ængstelse for udvortes at vise, at man i Hjertet til-

beder Gud, undlader ikke at gjøre et dybt Indtryk paa mangen en Proteſtant, og ſaavidt jeg kan mærke, tror jeg næſten, det er det, der vinder de fleſte Proſelyter for Katholicismen. Hjemme er der jo mangen en alvorlig Kriſten, der ſkammer ſig ved at folde ſine Hænder i Kirken, for at Folk ikke ſkal ſee, han beder til Gud; her kaſter de fornemſte ſig paa Knæ lige paa Gulvet midt imellem de ringeſte. Var det blot altid et virkeligt, Udtryk for, hvad Hjertet følte og ikke en tom Skik. Thi naar man, ſom jeg ſaae forleden Dag, ſeer en Mand (vor nuværende Vært) kaſte ſig paa Knæ paa Gaden med en Urtepotte i den ene Haand og en Smørkande i den anden, fordi Sakramentet bares forbi, ſaa kunde man ikke andet end betragte det ſom et ækelt Hykleri, iſær naar man veed, paa hvilken fræk og uforſkammet Maade han Dag for Dag ſnyder de Logerende, hvis Indkjøb han beſørger. — Jeg tvivler ikke paa, at her findes alvorlige og levende Kriſtne hernede, men i de allerfleſte Tilfælde lader de dem rigtignok nøie med at gaae i de katholſke Ceremoniers Kappe, men har deres gamle uomvendte Menneſke ubeſkaaret indeni; ſaa holder jeg dog mere af den proſtantiſke Vantro, der i de fleſte Tilfælde dog foragter Hykleriet.

Det Nr., ſom ſkulde udgaae 15. Juni, udkommer ikke; men jeg haaber i Løbet af Aaret at kunne erſtatte det.

Udg.

C. C. Iverſens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 12. Den 1. Juli 1866. 15. Aarg.

Hieronymus fra Prag.

(Af H. M.)

Uden at udsætte mig for den Beskyldning, at fælde nogen uforbeelagtig Dom om „Budstikken" i nogen Henseende, tør jeg nok sige, at de historiske Fortællinger, der tidligere fandtes i rigere Mængde end nu, hører med til det Bedste, der har været der, og det har derfor været mig, og jeg troer Flere, et Savn at finde saadanne Fortællinger saa sparsomt i den senere Tid. Hellere end at føre unyttige Klager derover, vil jeg søge at give et lille Bidrag til Savnets Afhjælpelse, ved at bede „Budstikken" gjæstfrit modtage en lille Levnetsbeskrivelse af den Mand, hvis Navn staaer over dette Stykke, idet jeg haaber derved hos endeel Læsere at opfriske Mindet om en Mand, som vel ei hører til Helligaandens meest fremragende Redskaber i Christi Kirke, men som dog var et Lyspunkt for sin Samtid

og har været saa for Efterverdenen og ikke holdt det Bedste han havde, sit Liv og Blod, for dyrebart til dermed at beseigle sin folkelige og kristelige Overbeviisning.

En saa overordentlig kirke- og verdenshistoriſk Begivenhed, som den Kirkeforny elſe, der under Navn af den lutherſke Reformation fandt Sted i Tydſkland i det 16. Aarhundrede, kommer naturligviis ikke uden Forberedelſe. Og navnlig er det nødvendigt, at der forud for en chriſtelig Opvækkelſe, ſom ſkal faae Magt over Hjerterne og ikke blive en blot og bar Skoleſag for de Lærde, maae gaae en Opvækkelſe i folkelig Henſeende, der ikke blot opliver Sands for, hvad der ſtammer fra Aand, men navnlig bringer Modersmaalet frem, der, ſom „Hjerteſproget" nødvendig maa bære al hjertelig og aandelig, og altſaa iſær al chriſtelig Oplysning og Oplivelſe. En ſaadan Oplivelſe af Modersmaalet var ingenſinde mere nødvendig end i Slutningen af Middelalderen, da næſten alle ſaakaldte chriſtne Folk i Europa havde miſtet deres dog umiſtelige og uomtviſtelige Ret til at høre Juleburſkabet — hvor der da virkelig lød et ſaadant — „hver paa det Maal, hvori de vare fødte", og iſtedenfor maatte høre det Meſte af deres Gudstjeneſte paa Latin, hvad knap Præſter, og naturligviis aldeles ikke Lægfolk forſtod, og hvad da heller ikke, ſelv om de forſtod det, kunde have udøvet nogen hjertelig Indflydelſe paa dem.

Spørge vi nu, hvorfra denne Gjenfødelse af Modersmaalet nærmest maatte udgaae, saa maa der svares: derfra, hvor det fra gammel Tid mindst var glemt, og hvor Trangen til dets Oplivelse altsaa bedst kunde vækkes; hvor Slægten ikke havde hørt Modersmaalet i dets Kraft og Pude, kunde Trangen dertil heller ikke være levende: „Den græder ei for Guld, som aldrig Guld eiede". Og dog eiede ethvert vinkeligt Folk dette Guld, men det var som en Skat, der var skjult af en Afgud og ikke kunde findes af de Efterlevende.

Ingensteds holdtes paa den Tid Modersmaalet saameget i Ære som i England og i Bøhmen. I England var der fra gammel Tid en fortrinlig, af Christendommens Paavirkning fremgaaet Bogskat paa det gamle oldengelske Sprog, hvorom vi ogsaa paa Dansk have uforlignelige Vidnesbyrd, især i „Bjovulfsdrapen", „Fønixfuglen" og mange deslige bibelske Sange (f. Ex. Nr. 82 i Boisens). Vistnok var denne Skat fordetmeste glemt i selve England, men efter en meer end 200-aarig Kamp med de i det 11te Aarhundrede indtrængte normanniske Undertrykkere, der i Frankrig selv havde glemt deres nordiske Tunge, var dog det engelske Sprog gaaet af med Seiren. Rom havde i England aldrig været saa eneraadende som i de andre katholske Lande; Sangen og Prædiken paa Modersmaalet var aldrig ganske uddød, om den end vistnok heller ikke kunde kaldes „levende". Her var

det da ogsaa, at Reformationens „Morgenstjerne" oprandt med John Wycliffe. Vel skrev han selv baade paa Latin og i Modersmaalet, men han hævdede dog dettes Ret paa det kirkelige Omraade. Og vel var han for meget Lovens og for lidt Evangeliets Mand til at blive nogen sand Kirkefornyer, men han var dog blandt dem, der i Kampen mod Paven stillede sig i første Række, og det hørte der Mod til; den, der stiller sig i første Række, falder. Hans Indflydelse paa den senere kirkelige Udvikling i England er vistnok større, end man sædvanlig troer, og paa den saakaldte bøhmiske Reformation, navnlig paa Hieronymus, var den, som vi skulle see, betydelig.

Bøhmen indtog i Middelalderen en særegen Stilling. Dets Indbyggere hørte til den slaviske Folkestamme, og deres Sprog var saaledes vidt forskjelligt fra de Folks, der umiddelbart eller middelbart havde modtaget Christendommen fra Rom. Cyrillus og Methodius, to græske Munke fra Thessalonika, forkyndte her Evangeliet og oversatte Bibelen i Landets Sprog. Det var nu vistnok ingen Anbefaling for den Christendom, der kom til Bøhmen, at den kom fra Grækenland; thi her havde man jo for længe siden forandret det af Herren ved Daaben fastsatte Salighedsvilkaar, medens dog Rom, selv i Pavedommens mørkeste Dage, beholdt dette uforandret. En Lykke i Ulykken var det imidlertid for Bøhmerne, at

de til Gjengjæld bleve nogenlunde frie for Pavens Herskab og beholdt Brugen af Modersmaalet i Kirkerne lige til sidst i det 13de Aarhundrede, hvor skjævt end baade Paven og de tydske Keisere saae til det. Men fra Aar 1253 regjerede i Bøhmen Hertug Ottokar den Anden, en Broderson af Danmarks elskelige Dronning Dagmar; han indtog det daværende Preussen, Østerrig og nogle mindre Lande, saa hans Herredømme strakte sig fra Østersøen til det adriatiske Hav, men da han formodentlig tragtede efter tillige at blive Keiser i Tydskland eller det hellige romerske Rige, blev han overvundet af sin lykkelige Medbeiler i Slaget ved Wien (1278), og Bøhmen var fra nu af under tydsk Herskab. En senere tydsk Keiser Karl den Fjerde erklærede ligefrem Bøhmen for en tydsk Provinds og dog maa han have været en af de bedste, siden der med en vis Ret kunde siges om ham, at han var „en Fader for Bøhmen, men en Stiffader for Tydskland". Han anlagde da ogsaa (1348) den berømte Høiskole i Bøhmens Hovedstad Prag, som snart talte over 5000 Studenter, men denne Høiskole var indrettet efter fransk Mønster og meest besat med tydske Lærere, Bøhmerne havde i alle deres Anliggender kun een Stemme, naar Tydskerne havde tre, saa foreløbig skulde den just ikke bidrage Meget til at styrke den bøhmiske Folkeeiendommelighed. Efterat Bøhmen havde mistet sin Selvstændighed, blev latinsk Messe og

tydsk Gudstjeneste indført i alle Kirker. Men Folket, der i mere end 3 Aarhundreder havde holdt Gudstjeneste paa sit Modersmaal og hverken kunde eller vilde glemme dette, forsamlede sig nu i Husene og talte og sang der paa Modersmaalet om kristelige Ting. Ogsaa stiftede et Par velhavende Fædrelandsvenner det saakaldte Bethlehems Kapel i Prag, hvor der bestandig skulde ansættes to, der prædikede paa Bøhmisk; i Aaret 1402 blev Johan Huss, den ene af dem, saa han var alt ved sin Embedsmstilling særlig opfordret til at være Modersmaalets Talsmand, og det blev ogsaa baade han og hans Ven Hieronymus i en fortrinlig Grad. Overhovedet kunne vi ikke nok fremhæve, at den hele, storslaaede Bevægelse i Bøhmen, der udgik fra og fik Navn efter Johan Huss, langt mere var en Reformation i folkelig Henseende end i kristelig. Det var ved sin Folkelighed, at Huss vandt en saadan Magt over Folkets Hjerte, at dette snart betragtede ham som en Guds Engel.

Efter disse indledende Bemærkninger, som vi anse det for nødvendigt at forudskikke, da „man skal stikke Fingeren i Jorden og lugte hvor man er", skulle vi gaae over til at fortælle om Hieronymus, idet vi dog af og til maa kaste et Sideblik paa hans Samtidige og Samtid, og da navnlig paa Johan Huss, med hvis Navn hans er ligesaa uopløselig forbundet som Melanchtons med Luthers. Hieronymus har den

samme Skjæbne som saamange andre Martyrer, at vi meget bedre kjende deres Død end deres Liv. Da han ikke selv har efterladt sig Skrifter, ere vi fordetmeste henviste til de Beretninger om ham, som findes hos dem, der anklagede ham og tilsidst bevirkede hans Domfældelse. Men disse Efterretninger ere hverken fuldstændige eller paalidelige. Imidlertid have vi foruden Hieronymus's egen Gjendrivelse af Modstandernes hadefulde Beskyldninger et skriftligt Mindesmærke om hans sidste Tid, reist ham af en kjærlig Haand, et Vidnesbyrd „saavel til hans daarlige Liv, som til hans salige Død."

Hieronymus's Fødselsaar er ubestemt; men vi vide, at han var kun lidt yngre end Johan Huss, og denne var født 1369. Hieronymus's Forældre boede i Prag og hørte til den lavere Adel. Han var saaledes af Ridderslægt, og Riddernaturen fornægtede han vist heller aldrig, men det var dog ei paa den blodige Valplads han ønskede at kjæmpe; hans opvakte Hoved og bevægelige Sind gjorde, at han valgte den videnskabelige Bane, hvor han kæmpede med Mund og Pen istedetfor med Sværdet, hvor han snart lærte at kløve Haar og Begreber, istedetfor Skjolde og Hjelme, og blev paa sin Vei en Fægtemester, trods den Bedste. — Sandsynligviis studerede han først ved Høiskolen i Prag, men allerede i sin tidlige Ungdom drog han til England for at besøge den berømte Høiskole i Oxford,

der i den senere Tid var kommen endnu mere i Ry paa Grund af, at John Wycliffe havde virket her. Desuden havde Hieronymus sit hele Liv en overordentlig Reiselyst, men forøvrigt var en saadan Vandring mellem Høiskolerne almindelig i Middelalderen. Bogtrykkerkunsten er først opfundet i det 15de Aarhundrede og man maatte saaledes endnu søge de videnskabelige Forskningers Udbytte paa Stedet, hvor det var vundet. Middelalderen havde dernæst en vis Uro i Blodet; den yndede ikke Stillesidden. Ligesom Riddersmændene drog ud for med Sværdet i Haand at vinde Ære og et godt Navn, saaledes ogsaa „Pennehæltene" med deres Vaaben. Endelig var just paa denne Tid Samqvemmet mellem England og Bøhmen levende, da den engelske Kong Richard den Anden var gift med en bøhmisk Prindsesse, Anna, der baade var afholdt hjemme og i England kaldtes „den gode Dronning".

Dette Ophold i Oxford blev af gjennemgribende Betydning for Hieronymus's Udvikling, idet han nemlig her lærte at kjende og ganske sluttede sig til den religieuse og videnskabelige Bevægelse, der var udgaaet fra Wycliffe. Denne selv var rigtignok død for nogle Aar siden (1384), men den Bevægelse, han vakte, havde et stort Parti baade i Folket (de saakaldte Lollharder) og ved Universitetet, hvor man dog ikke talte altfor høit om Wycliffe, da hans Meninger gjentagne Gange vare og bleve forkjættrede. — Hvad var det

da, hvori han var i Uovereensstemmelse med den romerske Kirke? Vi ville nævne nogle af de Punkter, for hvilke han blev forkjættret, og vi have da tillige et Begreb om de Anskuelser, Hieronymus hyldede, da han, som sagt, i alt Væsentligt deelte W.'s Meninger, og det med stor Begeistring. Den saakaldte „Jordskjælvssynode" i London (i Mai 1382) fordømte blandt Andet følgende Ord af Wycliffe: „Brødet og Vinen i Nadveren vedblive efter Indvielsen at være Brød og og Viin", hvorimod den katholske Kirke, som bekjendt, lærer, at de forvandles til Herrens Legeme og Blod og altsaa ophøre at være Brød og Viin; vistnok var Wycliffe selv uklar over Nadveren, men den her anførte Sætning kunde da være baade klar og rigtig nok. Fremdeles fordømtes: „Messen er ikke i Evangelierne anordnet af Christus selv." „Naar Mennesket selv angrer sine Synder, er det ydre Skriftemaal unødvendigt." „Naar en Biskop eller Præst er skyldig i en Dødssynd, har han ikke længer Lov til at udføre Daab, Nadver osv." „Naar Paven er et slet Menneske og et Djævelens Redskab, har han ingen Magt over de Troende og har overhovedet ingen Magt uden den, han har faaet af Keiseren" Paven er for ham Antichristen, og skulde ganske afskaffes; Rom er Babel, den store Skjøge, der er varslet i Aabenbaringsbogen. Endelig ivrer han mod Geistlighedens verdslige Magt og Eiendomme, og det baade i Ord og Gjerning, idet

han udsendte fattige Reisepræster, der prædikede baade hemmeligt og aabenbare. — Dette er de vigtigste Punkter, og kunne vi end ikke være enige med ham i Alt, ja maae vi end sige, at hans hele Grundsyn paa Christendommen var skjævt, hvilket bedst fremlyser af, at han bestandig taler om „Guds Bud" (de 10 Bud) som det Første og kun har ringe Plads for Guds Naade og Barnetroen — som da i det Hele alle Kirkefornyere før Luther havde langt mere Øie for, hvad der skulde brydes ned end hvad der skulde bygges op — maae vi end sige Alt dette, saa maae vi dog ligesaavist sige, at overfor Pavedømmet havde han væsentlig Ret, men selv om han havde havt Uret, saa havde jo dog Romerkirken og Staten været aldeles uberettigede til at undertrykke hans aandelige Magt ved verdslig Magt, saameget desmere som selv hans Modstandere maatte sige, at han førte en aldeles ulastelig Vandel og var en af sit Fædreland fortjent Borger.

Med saadanne og lignende Anskuelser var det, at „Ridderen" Hieronymus vendte tilbage til Prag, velsagtens ved Aar 1398, samme Aar, da Huss blev Lærer ved Høiskolen i Prag. Han medbragte nu en Deel af Wycliffes Skrifter, navnlig det berømteste af dem, der er opfattet under Form af en Samtale mellem Tre, nemlig den enfoldige, men endnu uoplyste Kristen, den spidsfindige og underfundige Modstander,

og den til Guds Rige oplærte Skriftkloge, der sædvanlig i Samtalen beholder det sidste Ord. Dette Skrift omfattede næsten alle Wycliffes Lærdomme, og Hieronymus havde selv med Møie, men med Hjertensglæde ladet det afskrive eller selv afskrevet det saavelsom mange andre Skrifter af W. Disse Skrifter vare før Hieronymus's Hjemkomst kun lidet kjendt i Prag, men nu søgte Hieronymus paa alle Maader at udbrede Kjendskab til dem, og at hans Bestræbelser ikke vare frugtesløse, derom vidner baade Johan Huss, der alt tidligere var en troende Mand, men som nu ved Wycliffes skarpe og dygtige Angreb paa Paven ganske anderledes fik Øinene op for „Ødelæggelsens Vederstyggelighed paa det hellige Sted", og derom vidner tillige det, at der alt i Aaret 1403 holdtes en Desput over Wycliffes Skrifter ved Høiskolen i Prag, hvor Huss og mange bøhmiske Lærde forsvarede dem, men da Tydskerne, som alt er fortalt, vare i Flertal, gik det ikke bedre her end i England. Wycliffe blev forkjættret. Om Hieronymus siger hans Anklagere, at „saasnart han kom til Sjelsaar og Alder, var han ogsaa kommen paa Afveie og havde ganske hengivet sig til de Vildfarelser, der vare udgaaede fra J. Wycliffe, forbandet Ihukommelse." Saaledes er da Hieronymus det historiske Bindeled mellem England og Bøhmen og har alt derved stor Betydning. Naar vi undtage Nadverlæren, hvor Johan Huss var enig med

Romerkirken, hvis den vilde gjøre ham den rigtignok høist betydelige Indrømmelse, at Lægfolk ogsaa maatte nyde Vinen — hvad Rom som bekjendt anseer for „overflødig," saa er det de samme Spørgsmaal, der komme frem i Bøhmen, som vi kjende fra England, kun at Huss ganske anderledes angriber Aflaaen og den hele udvortes Maade at tage Syndsforladelsen paa. Men desuden er Huss langt nærmere ved Luthers Barnetro end Wycliffe og tager Christendommen mere som en Hjertesag, medens Wycliffe bestandig mere bruger Fornuftgrunde og overhovedet er meget mere „Theolog" end hiin.

Hieronymus blev snart paa Grund af sin Lærdom og sin store Færdighed i at disputere meget anseet blandt de Lærde, men vilde man deraf slutte, at han blandt Præsteskabet var velseet, vilde man begaae en stor Feiltagelse. Hans store Reiselyst og hans frie Stilling — i Modsætning til Huss modtog han nemlig aldrig noget Embede — tillod ham ikke at blive længe hjemme. Snart træffe vi ham paa Høiskolerne i Paris, Køln og Heidelberg, allevegne slagfærdig og veirustet til at forsvare sine Anskuelser; allevegne „er hans Haand mod Alles og Alles Haand mod ham." Huss fandt sig i Kampen for Fredens Skyld; Hieronymus ønskede Kampen for dens egen Skyld, men naturligviis først og fremmest for at skaffe sine Anskuelser Seiren. I Paris støder han sammen

med Universitetets berømte Kantsler, som vi senere skulde lære nøiere at kjende som Reformator paa sin Viis, Johan Gerson, og som baade nu og senere var hans uforsonlige Fjende. Han bebrejder senere Hieronymus for, at han forsvarede Vranglærdomme og var meget hovmodig af sine Evner. „Vranglærdommen" var naturligviis Wycliffes, og hvad deraf fulgte, og vi skal aldrig nægte, at der var Adskilligt, som han helst maatte ladet være at forsvare, og som ialfald var Christendommen temmelig ligegyldigt; at han havde Tillid til sine Evner, er vist nok, men det var han han ogsaa berettiget til. At han har gjort Opsigt vil sees af den betegnende Forholdsregel, man tog imod ham, da man ikke med Munden kunde gjendrive ham, idet man nemlig befalede, at han skulde gribes og „sættes fast". Tillykke fik han inde Nys derom, og Fuglen var fløiet før Nogen vidste det. Ved de andre ovenfor nævnte Høiskoler drev han den samme Haandtering, men da det der ikke gik saa synderlig bedre eller synderlig anderledes, behøve vi ei at opholde os derved. Som et Bidrag til hans Reiselyst kan endnu nævnes, at da, som ovenfor er nævnt, Wycliffes Skrifter blev fordømt i Prag, var han ikke nærværende, eftersom han da opholdt sig i — Jerusalem. Men to Ting maae vi endnu mærke, og det er, at han paa alle sine Reiser levende mindedes og stod i Forbindelse med sit Fædreland, og at selv

hans bittre Modstandere fra disse Stridigheder maae indrømme hans hæderlige Levnet, hans levende Fromhed og hans utrættelige Godgjørenhed.

Naar han er kommen tilbage til Bøhmen, vide vi ikke, men i Aar 1407 træffe vi ham, ivrigt beskjæftiget med at imødegaae sine Modstandere og forsvare sine og Huss's Meninger med Overbeviisning og Varme. Vi træffe ham snart som Lærd ved Høiskolen, snart i Samtale med den „simple" Bonde og snart som Ridder ved Hoffet; han var folkelig i dette Ords videste Betydning, forsaavidt han ligegodt og lige gjerne kunde omgaaes med Alle og blive forstaaet af Alle. Som Lærd opstiller han ved Høiskolen sine Paastande, forsvarer dem offentlig og har sædvanlig Flertallet af Bøhmer-Studenterne paa sin Side. Han raader dem til at lægge de „sædvanlige Lærebøger", hvor der kun var Skal uden Kjærne, paa Hylden og derimod læse Wycliffe og de gamle Kirkefædre, især Augustin. Som Folkets Mand stræber han at overbevise Mænd og Kvinder af alle Klasser, taler til dem om evangeliske Sandheder", om Pavens Ugudelighed og Afladens Unytte, og hans Modstandere beskylde ham snart for at han har forført „Mange", som nu vovede at sige aabenlyst, hvad de troede, og at de havde lært at efterfølge Christus og hans Evangelium." Som Ridder og Hofmand, træffe vi ham hos Kong Wenzel, der var bleven afsat som tydsk Keiser og var en

lunefuld Tyran, men det er meer end rimeligt, at Hieronymus har havt nogen Indflydelse paa ham til Bedste for den bøhmiske Folkelighedś Sag især ved Høiskolen — hvorom senere — og vist er det, at paa Adelen har han havt ikke liden Indflydelse til Bedste for Husś Sag; vistnok udgik Adelens Lyst til en Kirkeforbedring nærmest fra Had til den katholske Geistlighed, men dette Had var ogsaa velbegrundet, og en saa gjennemgribende Fordærvelse som Pavedømmet kunde og maatte angribes fra alle Sider, før det kunde falde.

Det er især i de bevægede Aar 1409—13, at vi see Hieronymus Side om Side med Husś, at virke for Afskaffelsen af folkelige og kirkelige Misbrug. „Ved Høiskolen i Prag", siger Hieronymus senere i sit Forsvar, „havde Tydskerne aldeles Overvægten; de skaltede og valtede efter Behag med Høiskolens Midler, havde Seiglet i deres Magt og udstedte alle Bekjendtgjørelser og deslige paa Tydsk. Og Alt, hvad Tydskerne bestemte, maatte gjælde; thi de havde tre Stemmer mod een". Saa overtalte han da Johan Husś, der var Dronningens Skriftefader, til at følge med til Kongen for at bede ham afhjælpe denne Ulæmpe, og virkelig lykkedes deres Stræbe saa godt, at Kongen 1409 udsendte den Forandring, at herefter skulde Tydskerne, der dog kun vare Fremmede, have een Stemme mod tre, hvilket vakte en saa uhyre Bevægelse, at Tydskerne harmfulde forlode Prag, 5000 i Tallet (ester Nogle endog

44,000) og grundede en heel ny Høiskole i Leipzig, hvorfra atter det berømte Universitet i Wittenberg udgik, Hovedskuepladsen for Luthers kjæmpemæssige Virksomhed i Aandens og Ordets Verden. Men hvilken Indflydelse den ovenomtalte Forandring ved Høiskolen i Prag maatte have, vil Enhver indsee, der veed, hvor stor Indflydelse Præsteskabet, der dannedes her, havde paa Folkets aandelige Udvikling i det Hele taget. — Det var imidlertid ei blot blandt de Lærde, at Tydskerne havde havt hjemme. „De Dannede" ansaae det for en Ære at kunne Tydsk. Byen Prags Anliggender styredes af et Raad paa 18 Medlemmer, hvoraf 16 Tydskere, og Tydsk var selvfølgelig Retssproget. Atter gik da Hieronymus til Kongen og udvirkede ved Adelens Hjælp den Forordning (1413), at herefter skulde de 16 af Raadets Medlemmer være Bøhmere og kun 2 Tydskere. At Tydskerne, hvis Lyst til at tue andre Folk vi kun altfor godt kjende af Erfaring, snes, kan vi let slutte, og det kunde være, at Hieronymus's Deeltagelse i disse Sager blev „en Pind til hans Liigkiste".

Men ogsaa paa det kirkelige Omraade spore vi hans utrættelige Iver. Den 9. September 1411 udstedte Pave Johan den 23de en Bulle mod Kong Ladislaus af Neapel, der stod paa hans Modparts Side — Verden havde dengang hele tre Paver: „man kan ogsaa faae for meget af det Gode" — og i denne Bulle erklærede han Kongen og dem, der sluttede sig

til ham, for Høiforrædere mod Gud og Kjætere, medens han tilsikkrede alle de „Troende", der enten selv vilde kjæmpe mod Ladislaus eller dog ved Penge bidrage dertil, fuldstændig Aflad for alle deres Synder, ganske som om de deeltog i et Korstog til det hellige Land." Denne Bulle skulde nu forkyndes allevegne og kom da ogsaa til Prag; den blev oplæst fra Prædikestolen og bekjendtgjort under Trommeslag paa offentlig Gade; tre Jernkister bleve udstillede til at samle Penge i, den ene i Domkirken, og for at bringe flere Penge ind paa Landet, forpagtede man ligefrem Afladskisterne bort til den Høistbydende. Det gik dog baarligere med Pavens Forretninger i Prag end de fleste Steder, og Ærkebispen kunde nok tænke, at Huss var Skyld deri. Han lod ham da kalde og spurgte, om han ikke vilde adlyde de apostoliske Befalinger. „Hjertensgjerne" svarede denne, „men apostoliske kalder jeg kun, hvad jeg af Bibelen veed, at Christus og hans Apostle have lært; forsaavidt Paven dermed stemmer overens, vil jeg ogsaa gjerne lyde ham, men naar han er i Modsigelse dermed, adlyder jeg ikke, selv om I stille mig et Rettersted lige for Øinene." Efter at Huss derpaa var sendt bort i Unaade, meente han ikke at kunde forsvare for sin Samvittighed, at gaae saa lemfældig tilværks som hidtil; han prædikede nu i Kirken og allevegne imod Afladen, som var ham en Gru og Kjæ-

velens Opfindelse, og der var Mange, som deelte hans Mening.

Iblandt dem var naturligviis ogsaa Hieronymus, men ligesom hans Natur var en heel anden, saaledes kunde han heller ikke finde Tilfredsstillelse i de Midler, Huss anvendte, men greb til Forholdsregler af en noget mislig Beskaffenhed, hvori Huss ingen Deel havde. I Juni Maaned 1412 foranstaltedes især af Ungdommen og vistnok efter Hieronymus's Tilskyndelse, om end Bevægelsen tilsidst voxede ham over Hovedet, et storartet Optog gjennem alle Prags Gader; paa Vogne sad Fruentimmer af et tvetydigt Rygte med Afskrifter af den pavelige Bulle heftet paa Brystet; til Høire og Venstre gik bevæbnede Mænd, som raabte „at de førte en vis Kjætters (Pavens) Skrifter til Baalet". Ankomne til en offentlig Plads, hvor der stod en af Byens Gabestokke, opstablede de under denne et Baal, kastede herpaa Pavens Bulle og Afladsbreve og tændte under lydelige Bifaldsraab det Hele an, ganske som Ærkebispen for nogen Tid siden havde gjort ved Wycliffes og Huss's Skrifter. At der ved denne Leilighed lagde sig nogen Raadhed for Dagen, skal indrømmes, men vi maa da ogsaa tage de pavelige Kreaturers skamløse Færd med i Betragtningen, før vi fælde vor Dom.

Hvad Hieronimus ab Ordets Vei har udrettet i Stilhed, er vanskeligere at afgjøre, da dette naturligviis

ikke i synderlig Grad har været Gjenstand for Opteg-nelse. At han her stod langt tilbage for Huss, er vist, og dette erkjendte han ogsaa selv. Skjønt veltalende som Faa og lærd som endnu Færre paa den Tid, var han, naar undtages hans Disciples paa de forskjellige Høiskoler, dog egentlig ikke Ordets Mand, men desmere Handlingens, altid beredt paa at gribe ind og ofte re vistnok ikke forsigtig nok i Valget af sine Midler. Idetmindste vide hans Modstandere mange Ting at fortælle om ham i den Henseende, og skjønt det Meste vel nok er Løgn eller ialfald kun „halv Sandhed", maa der vel dog være noget Sandt deri, da der jo „sjeldent gaaer Røg af en Brand uden der er Ild deri", og da Hieronymus selv ikke nægter det Altsammen. Vi skulle nævne enkelte Træk. En Søndag i Aaret 1412, da den pavelige Bulle om Afladen, som vi ofte re har nævnt, skulde bekjendtgjøres fra Prædikestolene, og da de „troende", det vil sige de katholske, Præster anstrængte sig for at overbevise Folk om Afladens Kraft, mødte tre Ungersvende hver i een af Prags Kir-ker og raabte, da Præsten omtalte Afladen: „Du lyver; af Mester Huss have vi hørt, at alt dette er Bedrageri." Det var naturligt, at syrige unge Mennesker, der havde faaet Øie for de pavelige Misbrug, maatte i deres Inderste føle sig oprørte over disse Prædikener, men ligesaavist er det, at det var en urigtig Fremgangs-maade at vælge Kirkerne og den offentlige Gudstjeneste

til at føre deres Anker frem. En gruelig Tummel opstod naturligviis; det var nærved at komme til Haandgribeligheder i Kirkerne mellem de to Partier, men Præsterne beholdt dog Valpladsen; de Tre bleve først førte hen i en Skole og der ordentlig pidskede; derpaa førte man dem til Raadstuen, hvor der holdtes Forhør over dem. Husf misbilligede vistnok deres Opførsel, men var enig med, hvad de havde sagt og forsvarede dem offentlig, ledsaget til Raadhuset af over 2000 Studenter; „er de skyldige", sagde han, „saa er jeg ogsaa; jeg og alle mine Meningsfæller vil lide med dem." Raadet, der var bange for Folkeopløb, lovede, at de skulde slippe mildt, og paa Husf's Opfordring skiltes Mængden. Men faa Timer efter bleve de tre Ynglinger uden Lov og Dom førte til Retterstedet og der halshuggede. Om Hieronymus har havt nogen Deel i de tre Ynglingers Adfærd i Kirken, vides ikke; det er usandsynligt. Derimod var han, og det med Rette, uhyre opbragt over det udgydte Blod og meente, ligeledes med Rette, at en Revselse af Politiet havde været Straf nok. En umaadelig Bevægelse var Følgen af denne Henrettelse; de Tre bleve betragtede som Martyrer; deres Legemer bleve i høitideligt Optog baarne til Bethlehemskirken og der jordfæstede. Hieronymus var selv tilstede, derimod ikke Husf. Fra nu af brød Husf's Venner mere bestemt end tidligere med den katholske Kirke. At Hieronymus fik Skylden for denne

Skilsmisse, er let at forstaae, men han meente da ogsaa nok at kunne bære denne Skyld. Ved en anden Leilighed, da en Tiggermunk i Samtale med et Par Adelsmænd angaaende Afladen udskjældte Huss og Hieronymus for slette Mennesker og Folkeforførere, gik Hieronymus, der just gik forbi, hen og gav Munken „en paa Øret" en gruelig Forbrydelse i hans Modstanderes Øine. Da han nogle Dage efter vovede sig ind i Munkens Kloster, stimlede denne og hans Haandlangere sammen om ham for at gribe ham, men Hieronymus traf sit Sværd, og det er muligt, at der vankede enkelte blodige Pander, men H. meente, at dette kun var Nødværge, medens Munkene kaldte det en morderisk Handling. Mangfoldige andre lignende Smaatræk overspringe vi, da deels Beskyldningerne i og for sig ere modsigende, deels bestemt imødegaaede af H. selv, og deels var endelig saadanne Beskyldninger altid ved Haanden, naar en „Kjætter" skulde paa Baalet.

Førend vi gaae over til at fortælle om Hieronymus's Endeligt, skulle vi endnu blot nævne, at han i disse Aar ogsaa gjorde Smaaudflugter, saaledes til Ungarn, til Wien, til Polen og Rusland. Til Wien var hans Rygte ilet forud for ham, og glad over at have faaet en af Hovedmændene i sin Magt lod man ham paa voldsom Maade fængsle. Da han imidlertid efterat have forsvaret sine Meninger, som han aldrig lagde Dølgsmaal paa, gav det Løfte at blive i

Wien, til hans Sag blev paakjendt, flap han, men fjernede ſig hemmelig fra Byen, før Nogen vidſte det. Han ſkrev derpaa et Brev til ſine Modſtandere og meente, at efterſom han uden al Grund var bleven fængslet, og efterſom Wien ikke var hans Hjemſted eller Værnething, ſaa var han nødt til, for at komme til ſin Ret, at ſætte Liſt imod Vold. Vilde de ham noget, kunde de møde i Bøhmen, men ellers var han villig til at møde dem i Rom for Pavens egen Domſtol og forſvare ſin Sag. I Polen vakte han megen Bevægelſe, og hans trofaſte Forſvarere, da han ſenere blev anklaget, var næſt efter hans Landsmænd Polakker; hans Modſtandere ſige, at han havde vakt mere Bevægelſe der, end der havde været Mands Minde, og det baade i Kongeborgen og i Hytten, hvilket naturligviis ogſaa var fordømmeligt, da „Bevægelſe" imod Pavedømmet, af hvad Art den ſaa end var, altid var Synd, om end ikke alle Synder vare „lige ſtore eller lige ſtrafværdige". I Rusland ſynes han at have ſkjænket den ſaakaldte græſk-katholſke Retning mere Opmærkſomhed, end vi maatte ønſke, men ſkjønt han vel nød Nadveren i een af denne Retnings Kirker, mærke vi dog ikke Spor af Tilbøielighed hos ham til ſelv at gaae over til den, ſaa det var kun i Sammenligning med Romerkirken, at han anſaae den for det „mindſte af to Onder". Naar han er kommen tilbage til Prag, vide vi ikke, ligeſaalidt ſom vi vide noget

om hans Virksomhed der i Aaret 1414, da Huss i September Maaned efter keiserlig Opfordring afreiste til det store „Kirkemøde" i Constanz (1414—18), paa Grændsen af Tydskland og Schweiz ved Bodensøen, for der, efter bedste Overbeviisning, at forsvare sin Tro og sin Virksomhed, et Forsvar, han ifølge sin Overbeviisning ikke turde undslaae sig for. Huss's Venner ogsaa Hieronymus, var tilstede, da han tog Afskeed fra Prag; mørke Anelser om Fremtiden opfyldte dem, og ikke med Urette, thi han vendte ikke mere tilbage.

Det omtalte almindelige Kirkemøde (Concilium) maae vi imidlertid, før vi gaae videre, dvæle ved. Det havde, ligesom det i Pisa (1409) og det i Basel 1431—43 til Hovedformaal at udjævne Striden mellem de forskjellige samtidige Paver og dernæst reformere Kirken „paa Hoved og Benene", men Constancermødet havde desuden at bilægge den hussitiske Strid i Bøhmen, en Bestemmelse, som allerbedst viser os, hvor stor denne hussitiske Bevægelse var. Men alle disse tre Formaal var vanskelige at naae, og kun det første naaedes nogenlunde, idet alle Paver blev afsatte, og en ny Pave valgt, der imidlertid umuliggjorde det andet Formaals Opnaaelse, og det tredie naaedes ingenlunde derved, at man brændte Hovedmændene. Dette jammerlige Udbytte skyldtes dog hverken Mødets Mangel paa ydre Anseelse, heller ikke Mangel paa god Villie hos en stor og indflydelsesrig

Deel af Medlemmerne, men foruden Tidernes Ugunst og Pavens Ränker, især den store Feiltagelse, at man troede ved Lovbestemmelser og Paragrafer, der selv, naar de var allerbedst, kun var en ny Klud paa et gammelt Klædebon, at kunne bevirke en virkelig Kirkefornyelse, istedetfor at der maatte troende Mænd til med Aandens Sværd at overhugge alle Knuder for at føre Udviklingen tilbage til det Oprindelige i Kristi Kirke, føre de Sjæle og Hjerter, der hungrede og tørstede efter Retfærdighed, tilbage til de levende Vandstrømme i Guds eget Ord og Sakramenterne, til Syndernes Forladelse uforskyldt af Guds Naade ved Troen paa Christus Jesus. De reformerede udenfra istedetfor indenfra, og deres Reformation bleo da heller ikke til Noget.

Men i over 100 Aar før Luthers Tid gik der igjennem alle alvorligere Aander en dyb Sorg over Kirkens Jammer; Mange vare berørte til at gjøre Deres til at gjengive „Christi Brud hendes Reenhed". Saa kom da Kirkemødet istand i Konstanz efter Indbydelse til alle katholske Folkeslag i Europa fra baade Keiser og Pave; møde skulde baade geistlige og verdslige Herrer. Og de mødte i et uhyre Antal og med en uhyre Pragt. For at give et lille Begreb om Mængden af Mennesker, der reiste til Konstanz i Anledning af Mødet, skulle vi nævne, at Paven alene havde et Følge paa 1600 Mand; 5 saakaldte Patri-

arker mødte med 118, 33 Kardinaler med 356, 47 Ærkebiſper med 400, foruden Biſper, Præſter, Magiſtre og Doktorer i et uhyre Antal. Man regner, at Geiſtligheden med deres Tjenerſkab udgjorde omtrent 18,000 Mennesker, ikke at glemme den forargelige, hiſtoriſke Kjendsgjerning, at der mødte Tuſinder af Skjøger fra alle Verdens Lande og opholdt ſig der, medens de „fromme Fædre" var der. Keiſeren og de verdslige Herrer mødte endnu talrigere, saa at Antallet af Fremmede var mindſt 50,000 Mennesker (efter Nogle endog 100,000 til ſine Tider); „Skrig nok men lidt Ull".

For nærmere at vide, hvad det var for en Reformation, Fremſkridtspartiet paa dette Møde vilde iværkſætte, ſkulle vi lidt nøiere gjøre Bekjendtſkab med den egentlige Hovedmand for dette Parti, nemlig den ovenfor nævnte Johan Gerſon, Kantsler ved Pariſerhøiſkolen. Han var en ſtræng, alvorlig Mand, af rene Sæder og med en Jernvillie; Kirkens Nød gik ham dybt til Hjerte. Da han fem Aar tidligere havde været med paa Kirkemødet i Piſa, ſkiltes han fra Paven med de Ord: „Naar vil Du gjenoprette Israel Riget!" Da denne naturligviis ikke kunde dette og heller ikke vilde, om han havde kunnet, tog Gerſon ſelv Sagen i Haand. Han udgav kort efter et paa ſin Viis klart og godt Skrift om, hvorledes Kirken ſkulde reformeres, og af dette ville vi anføre nogle Ytringer. Det er da i det Hele betegnende for ham, at ſkjønt han vel

taler om Tro, et helligt Levnet, Kydskhed, Barmhjertighed, om Prædiken af Guds Ord osv., saa er alt dette dog kun berørt som i Forbigaaende, som Noget, der vel maatte tages med, men ikke som Hovedsagen. Hans Reformationstanke er reent lovmæssig, ikke i dette Ords kristelige eller religiøse Forstand, men i juridisk Forstand. Det er med andre Ord Kirkens ydre Forfatning, der skal forbedres og fornyes; saa skal alt det Andet følge deraf. Da Paven nu ikke vil indlade sig herpaa, skal en almindelig Kirkeforsamling gjøre det; den Sætning, at „et almindeligt Kirkemøde staaer over Paven", har i ham sin dygtigste Talsmand. Et saadant almindeligt Kirkemøde forestiller selve den hellige almindelige Kirke, hvortil efter hans Mening alle Folkeslag, for hvilke Evangeliet er prædiket, hører, medens Paven, naar han er, som han skal være, kun forestiller Romerkirken og altsaa er Kirkemødet underordnet, saa skjelner altsaa nok mellem „Kirke' og „Kirke', men tager ikke „den hellige, almindelige Kirke" i den Mening, der dog er den eneste forsvarlige, naar vi virkelig skal kunne bekjende Tro paa den, nemlig som Samlinger af alle Troende og Døbte, det er: alle virkelige Kristne; han har ikke Øie for det til alle Tider Grundchristelige, Salighedsvilkaaret, Livsordet og Lysordet, og derfor er hans Reformation dødfødt. Men med alt dette kan vi naturligviis godt dele hans Mening i mange Stykker, navnlig om Paven,

og det er nok værd at høre, hvad en anseet Mand indenfor selve Pavekirken har at sige om ham. „Det romerske Hof driver (ved Afladen) en storartet Handel med Christus og sælger ham ikke, som tidligere Judas, for 30 Sølvpenge paa eengang; nei, han sælges dagligt, og det for Hundreder og Tusinder af Sølvpenge. Paven siger, at hans Magt er ligesaa stor som den, Christus havde, baade som Gud og som Menneske, men begge Dele er Løgn, siger Gerson. Da maatte jo Paven staae over den hellige Petrus, hvis Efterfølger han kalder sig; i den romerske Kirke kan Paven nok lukke op og lukke i, men ikke i Himlen, naar „Nøglen" ikke er den rette. Det er meningsløst at tænke sig, at Christus skulde have sagt til Petrus: „Fød mine Faar", hvis denne ikke havde omvendt sig og faaet Tilgivelse for, at han fornægtede Christus, og det er forargeligt at tænke sig Paven som den, der skulde løse og binde i Guds Riget, naar han dog, som mange Paver vitterlig havde været, var „en Fordærvelsens Søn, en Gjerrig, en Løgner, en Hoerkarl, en Undertrykker, en Hoffærdig og slemmere end en Djævel." „Han maaler ham min Tro Skjæppen fuld", kan vi nok sige, men hvad vil han sætte istedet? „Det almindelige Kirkemøde." Christus er vistnok Kirkens Hoved, men da han ikke mere er nærværende, saa har han overdraget Kirkemødet al sin Magt; dette kan ikke feile; det er veiledet af Helligaanden; for dette skal Alle bøie

sig i Troes- og Samvittighedssager. Han vil altsaa ikke „rydde Paven afveien", men kun anvise ham en underordnet Stilling; i det nuværende Pavedømmes Sted skal sættes et nyt, bestaaende i en Forsamling, hvis enkelte Medlemmer godt kan være ligesaa slette som Paven. Vi faae altsaa mange slette Paver istedenfor een. I Sandhed, vi skulle ikke trætte kristelige Læsere, som vide, at Christus kun har een Statholder paa Jorden, nemlig Helligaanden, med yderligere at paavise, at havde det været en saadan Reformation, vi havde faaet istedenfor den lutherske, da var vel „det Sidste blevet værre end det Første".

Vi vende tilbage til vor Ven Hieronymus og skulle nu betragte, hvorledes det gik ham paa hans sidste Tid. Huss havde, som sagt, i Aaret 1414 begivet sig til Constanz og slap ikke mere derfra. Hieronymus havde stor Lyst til at stille sig ved hans Side, men Huss advarede ham for at falde i Kirkeforsamlingens Kløer, og, tilvisse ikke uden Grund. Han selv havde, før han reiste fra Bøhmen, faaet frit Leide af Keiser Sigismund, der gjerne vilde være bøhmisk Konge tillige, naar hans Broder Kong Wenzel døde, og som derfor gjerne vilde gjøre sig Bøhmerne forbunden, ja selv Paven tilsagde Huss sin Beskyttelse. Men ligemeget hjalp det, for Paven, der, som vi vide, langtfra selv havde reent Brød i sin Pose, maatte bøie sig for de andre høie Herrer, ja tilsidst selv flygte fra Mødet,

forklædt som Staldkarl, og blev da afsat som uforbederlig, og Keiseren som jo var bundet ved sit Ord til Huss, fik man endelig overbeviist om, at han ikke behøvede at holde Tro og Love mod saadan en Kjætter". Det var især hans egne Landsmænd, den bøhmiske Geistlighed tydskfindet som den var, der drev paa hans Domfældelse; det var ikke nær saameget hans og Hieronymys's Had til Pavedømmet, som mange paa Mødet, deriblandt Gerson, Mødets „Sjæl" i den første Tid, havde tilfælles med ham, som det var den Omstændighed, at de var bøhmiske Folkeledere, der bragte dem paa Baalet. Efterat Huss i et halvt Aars Tid havde siddet i et fugtigt, for hans Helbred yderst skadeligt Fængsel, blev han den 6., 7. og 8. Juni forhørt, men blev overvældet med Skjældsord, naar han vilde forsvare sig. Han bebyldtes for, at han havde forsvaret Wycliffes Lærdomme og misbilliget, at dennes Bøger blev brændt. Dette Sidste indrømmede han og det Første med, dog kun forsaavidt de stemmede med den hellige Skrift; han var ingenlunde enig med W. i Alt. Han bebyldtes for at have opmuntret Folket til at gribe til Vaaben, og svarede han, det havde han, dog ei til verdslige Vaaben, men til at gribe Saliggjørelsens Hjelm, Troens Skjold og Aandens Sværd (Esp. 6, 14—17). For disse og lignende Ting dømtes han da til Baal og Brand, men fik 4 Ugers Betænkningstid, om han mulig vilde gjenkalde

hvad Keiseren dog helst vilde have, og hvad selv hans Venner bad ham betænke, men han svarede: „Jeg kalder Gud til Vidne paa, at jeg af Hjertet er rede til at afstaae fra mine Meninger, saasnart Kirkeforsamlingen af Skriften overbeviser mig om deres Urigtighed, og da vil jeg offentlig bekræfte med Ed, at jeg har feilet". Løverdagen den 6. Juli, Huss's 46de Fødselsdag blev Dommen endelig fældet og fuldbyrdet. Efterat der ved den foregaaende Gudstjeneste var prædiket over Texten: „Synbens Legeme skal blive til Intet" — hvilket anvendtes paa Huss —, fik han en Papirshue paa Hovedet, bemalet med Djævle og Flammer, men Huss trøstede sig med, at den gjorde ikke nær saa ondt som en Tornekrone, blev derpaa overgivet til den verdslige Magt, „da Kirken ikke tørstede efter Blod", ført udenfor Byen, hvor han bad: „Herre Jesus! modtag min Aand! og blev derpaa kastet paa Baalet, hvor han døde med inderlige Bønner til Gud. Hans Aske blev kastet i Rhinen. — Hvad nu Hieronymus angaaer, saa havde han trods Advarslen fra Huss i Marts 1415 begivet sig til Constanz. Han troede at skylde den gode Sag og sin Ven Huss, med hvem han havde delt alt Godt, og hvem han derfor ogsaa i Nødens Dage gjerne vilde være til Støtte, at foretage denne Reise. Mulig har ogsaa Folkeforsamlingen i Bøhmen ytret sig i denne Retning. Maa vi end sige, at denne Beslutning var uforsigtig, da han havde Huss's

Skjæbne for Øie, og da han ovenikjøbet ikke som denne kunde opnaae noget Løfte om sikkert Leide, og er det end vist, at hans christelige Overbeviisning ikke nødvendig maatte bringe ham til at gjøre denne Reise, saalænge hun ikke ligefrem var indstævnet for Kirkemødet, saa kan vi dog aldrig miskjende hans Frimodighed, hans oprigtige Venskab mod Huss, hvem han dog aldrig mere fik at see, og hans ridderlige Tænkemaade, med hvilken denne hans Beslutning saa ganske stemmede.

Den 4. April 1415 ankom han altsaa til Konstanz kun kjendt af nogle sig der opholdende, mod ham og Huss venligsindede adelige Landsmænd, blandt hvilke især den ædle Ridder Johan Chlum maa nævnes som Huss's trofaste Forsvarer overfor de høie Herrer. Disse Venner raadede Hieronymus skyndsomst at reise hjem igjen, da de medreiste frygtede, at han, naar han blev opdaget, vilde komme til at lide Huss's Skjæbne. Men dette Raad fulgte Hieronymus ialfald kun halvt; hvorledes kunde han gjensee sine sorgfulde Meningsfæller i Bøhmen uden at have forsøgt paa at udrette Noget til Bedste for Huss! Han henvendte sig da til Keiseren om sikkert Leide, men dette saae denne, der ikke havde holdt sit Løfte til Huss, sig ikke bøiet til at give, og da han bad de enkelte „Nationers" Udsendinge om Leide „til at komme og gaae", svarede disse, at det Første kunde de gjerne sikre ham Til-

ladelse til, men ikke det Sidste. Han lod da en i det latinske, tydske og bøhmiske Sprog opsattet Skrivelse opslaa paa alle offentlige Steder, hvori han ansøgte om frit Leide til at stilles til Forhør, hvor Enhver, der vilde, kunde fremkomme med grundede Beskyldninger imod ham; han vilde da efter bedste Evne søge at forsvare sig. „Men skulde jeg, der saaledes frivillig indstiller mig til Forhør, kastes i Fængsel eller paa anden Maade lide Overlast, uden at min Skyld er bevist, da skal Alverden vide, at dette almindelige Kirkemøde ikke handler med mig som ret og billigt er — hvad jeg forøvrigt ikke troer at burde antage om en saa ærværdig Forsamling af vise Mænd'. Dette Forlangende var vistnok særdeles billigt, men hvis Hieronymus troede, at det ved et saadant Forsvar skulde lykkes ham at retfærdiggjøre sig for „Kjætteri" i Kirkemødets Øine, saa tog han mærkelig feil; thi ved Kjætteri forstod Kirkemødet noget heelt Andet end han, som Tiden viste.

Han havde bedt om Svar paa sin Begjæring strax, men da Svaret udeblev i nogen Tid, raadede hans Venner ham til at reise hjem til Bøhmen, og han besluttede at gjøre det. For dog ikke at staae blandt sine Landsmænd som den, der kom hjem med aldeles uforrettet Sag, gave hans Venner i Konstanz ham et Brev med hjem til sine Troesfæller, at de kunde see Sagens Sammenhæng. Det var den 9. April, at

han forlod Konstanz. Allerede den 17. April svarede imidlertid Kirkemødet paa hans Begjæring, men dette Svar er næppe kommet ham for Øre, da han jo alt var afreist. I dette Svar hed det blandt Andet: Det hellige almindelige Kirkemøde, forsamlet i den Hellig Aand og forestillende den almindelige stridende Kirke osv., hvem det fremfor Alt kommer an paa at fange de Ræve, der ødelægge Herrens Viingaard, indstævne Dig herved til inden 15 Dage at indstille Dig for dette Kirkemøde, for at forsvare Dig. Og vi tilbyde Dig, forsaavidt det afhænger af os, og forsaavidt den sande Tro tillader det, frit Leide mod al Vold, dog at Retfærdighed bestandig skeer Fyldest. Det vil let sees, at Løftet om Leide var givet saa betingelsesviis, at det var saa godt som intetsigende. Derimod var han nu formelig stævnet til at møde og vilde blive betragtet som en ulydig Søn imod sin Moder, Kirken, hvis han udeblev.

Indkaldelsen kom, som sagt, ikke Hieronymus i Hænde, men Henstigten med den naadedes. Da nemlig Hieronymus efter godt 14 Dages Reise var naaet til Øvrepfalz paa Grændsen af sit Fædreland og intet Ondt anede, blev han kjendt af de derværende tydske Geistlige, greben af Pfalzgrev Johan, lagt i svære Lænker og ført tilvogns ad Constanz til, hvor han ankom den 23. Mai. Hans Fjender jublede; „det er Guds Styrelse", sagde de. Betynget med Lænker slæbtes han

alt samme Dag for den „ærværdige" Kirkeforsamling. Værdigheden synes dog ikke den Dag at have trykket Forsamlingen; efterat Hieronymus havde forsikret, at han godvillig skulde have indstillet sig, havde han vidst, at han var stævnet til at møde -- hvad vi heller ikke har Ret til at bevivle — raabte den Ene i Munden paa den Anden; Gerson og Heidelbergerdoctorerne, der bar gammelt Nag til ham, beskyldte ham i Eetvæk for at have forsvaret Kjætterier. Enkelte Stemmer lød: „Han skal brændes!" Og Hieronymus svarede roligt: „Er det Eders Villie, saa lad det i Guds Navn skee!" Men en mere besindig og mere frisindet engelsk Biskop meente: „Gud vil ikke nogen Synders Død, men at han skal omvende sig og leve."

„Retten har langsomme Been", hedder det, og Uretten, naar den vil give sig Skin af Ret, ligesaa. Dette fik Hieronymus at føle. Efter endt Forhør — om ellers dette Udtryk er passende — førtes han til sit Fængsel. Snart hører han det banke paa Vinduet; det var een af hans Vens, den ædle Johan Chlums Husfolk, der søgte at styrke ham. „Frygt ikke Hieronymus, for at lide Døden for Sandhed, om hvilken Du, da du var fri, har havt saameget herligt at sige." „I Sandhed, svarede H., jeg frygter ikke Døden; det skal nu vise sig, at Sandhed virker ei blot i Ord, men ogsaa i Gjerning". — I Sandhed, Kirkemødet havde paa en betegnende Maade holdt sit Ord; det havde lo-

vet ham Beskyttelse mod „Vold", og nu sad han paa dets egen Foranstaltning i et umenneskeligt Fængsel uden anden Grund end den urimelige, at han skulde have været dets Stævning overhørig, medens Sandheden var, at han ikke havde kjendt den. Hans Fængsel var i et Taarn; han var bunden til en Træklods, der var saa høi, at han umulig kunde sidde paa den; hans Fødder vare indesluttede i Jernblokke, og hans Hænder bundne; Brød og Vand var hans eneste Næring. Det var derfor naturligt, at hans Sundhed maatte nedbrydes, trods hans stærke Legemsbeskaffenhed. Da han snart blev meget syg, mildnedes ogsaa hans Fængsel noget; thi man var bange for, at Døden ellers skulde rive det saa kjærkomne Bytte af Hænderne. Her sad han da, medens hans Ven Huss, som alt er fortalt, den 6. Juli s. A. led Martyrdøden; gjerne havde de seet hinanden og sagt hinanden det sidste Farvel, men det skete ikke.

Fra den Tid da Hieronymus var bleven fængslet (sidst i Mai), til i Begyndelsen af September høre vi meget lidt til ham, saa vi har vanskeligt ved at dømme om den Forandring, han var undergaaet, og om den Kamp, der imens maa have foregaaet i hans Indre, en Kamp, om hvis *forelobige* sørgelige Ende vi nu skulle fortælle. Afkræftet var han baade paa Sjæl og Legeme; bearbeidet blev han af sine Uvenner, maaskee ogsaa af sine Venner, men især af Halvvenner,

der altid ere de farligste. De stillede forskjellige Udtalelser af Wycliffe og Huss, med hvis Sag Hieronymus's hidtil paa det Nøieste havde været forbunden frem for ham, hvilke Udtalelser enten vare aabenbart ægte eller revne ud af Sammenhængen eller ogsaa saadanne, hvori Wycliffe og Huss virkelig havde Uret. Da nu Hieronymus ikke kunde forsvare disse Sætninger, saa at han foreløbig maatte anses for overbeviist om deres Urigtighed, og da han, aandelig og legemlig svækket, synes at have frygtet Døden, lod han sig endelig bevæge til en Slags Gjenkaldelse. — Den 11. September samledes i Domkirken i Constanz en snævrere Kreds af de forskjellige „Nationers" Sendebud paa Kirkemødet (det var altsaa ikke noget ordentligt Møde af selve Kirkeforsamlingen som saadan); efterat Formanden paa dette Møde havde gjort Forsamlingen bekjendt med, at Hieronymus agtede „at vende tilbage til den hellige Kirkes Moderskjød", reiste denne sig og oplæste en Erklæring, hvoraf vi skulle anføre nogle mere betegnende Punkter. „Jeg erklærer af egen fri Villie og oprigtig, at jeg staaer og altid vil staae i Overensstemmelse med dette hellige, almindelige i Constanz forsamlede og den hellige Guds Kirke forestillende Kirkemøde i Alt hvad Troen angaaer, og desuden i Fordømmelsesdomme over Wycliffes 45 Sætninger og de 30 af Huss, uden dog at ville træde de hellige Sandheder for nær, som hine Mænd ellers har lært". Han

erklærer, at af de omtalte Sætninger vare nogle kjætterske, nogle vildledende og andre anstødelige. Han lægger ikke Dølgsmaal paa, at han bestandig har forfægtet Husj's Sag og at han endnu ansaae ham for en Mand, der gav Sandheden Æren. Han gjenkaldte alle kjætterske Meninger, forsaavidt han har havt saadanne, da han ikke vil stille nogen Myndighed over sin egen Moder, den hellige romerske Kirke. Han udtaler det Ønske at gjentage denne Erklæring paa et ordentligt Kirkemøde og udtaler sluttelig, at han har skrevet dette med sin egen Haand, hvad heller ikke kan betvivles, da neppe ret Mange paa Kirkemødet vare tilbøielige til at omtale Wycliffe og Husj endogsaa saa anerkjendende, som her er skeet. — Dette er det væsentlige Indhold af den første Erklæring. Dagen efter skrev han et Brev hjem til sine Venner i Bøhmen, hvor der paa Grund af Husj's Domfældelse og hans egen Fængsling var stor Bevægelse; han opfordrer dem nu til Rolighed og gjentager omtrent „Erklæringens" Ord, hvorved vi ikke skulle opholde os videre. Saa samledes den 23. September, den sørgeligste Dag i Hieronymus's Liv, den ærværdige Kirkeforsamlings Medlemmer. Her skulde han endnu engang gjenkalde. Bleg som et Lig besteeg han Talerstolen og oplæste her endnu engang en Erklæring, som rigtignok talte i hans Navn, men som han dog, efter den hele Tone og Stiil at dømme, næppe selv har skrevet. Efter en temmelig høi-

travende Indledning, hvor han gik ud fra 2 Mos. 35 5—9 og omtaler, at ikke Alle bragte de samme Gaver til Helligdommen, Nogle Guld, Nogle Sølv og Aedelstene, Andre Skarlagen osv., medens han nu vil bringe sit Offer til Guds Tempel (d. e. den romerske Kirke), gaaer han over til at erklære, at han anerkjender den sande katholske og apostoliske Tro og forbander alle Kjætterier, i Særdeleshed dem, hvorfor han havde været beskyldt, og som Wycliffe og Huss i Skrifter og Prædikener havde lært Folket, det vil navnlig sige, Alt, hvad der angaaer Nøglemagten, Sakramenterne, Embederne og deres Indtægter, Helgenlevninger — som han tidligere havde erklæret for „Dødningebeen" —, Aflad, kirkelig Frihed; han lover aldrig mere at prædike eller forsvare andre Anskuelser end den romerske Kirkes. Om Huss siger han, at han troede, han var en god Mand, men havde ikke meent, at han lærte videre forskjelligt fra Romerkirken; men han var nu bleven belært af de fromme og lærde Fædre. Til Slutning aflægger han Ed paa denne Erklæring, idet han paakalder den treenige Gud og lægger Haanden paa Evangeliebogen; skulde han bryde denne Ed, da erkjender han sig skyldig til at behandles efter Lovens Strænghed og for hjemfalden til den evige Fordømmelse. — Saavidt er det altsaa kommen med Hieronymus; han selv havde visnok aldrig troet det muligt, før det nu blev virkeligt. Imellem de to Erklæringer,

der nu ere afgivne med 12 Dages Mellemrum, er der en kjendelig Forskjel, som viser os, at han er sunken dybere og dybere. Hans Anerkjendelse af den romerske Kirke er paa det sidste Sted ubetinget; han har ikke mere nogen Roes tilovers for Wycliffe og Huss; han gjenkalder her ei blot ganske i Almindelighed, men i aldeles bestemte Sætninger; hans Gjenkaldelse er desuden edelig og vaakalder den evige Fordømmelse. Tilvisse skulde man tro, at den romerske Kirke nu maatte have været tilfredsstillet, men nu viser det sig just, at der var andre Sager end de kirkelige, som Hieronymus var uenig med „Kirken" i; hans Virksomhed som bøhmisk Folkeleder laa udenfor Forsamlingens Myndighed, og den omtales derfor ikke, men den var sikkert den fortiedte Grund til, at Hieronymus endnu ikke slap. Thi han slap ikke og vi maa sige, til Lykke for hans Eftermæle og til Lykke for hans egen Samvittighed; ja vel slap han for en Tid sin Overbeviisning, slap det faste, freidige Haab og den livskraftige Tro paa vor Herre Jesus Christus, men denne, der altid bliver sin Pagt med Syndere tro, selv de blive ham utro, slap ikke Hieronymus; han fik endnu Leilighed til at aflægge det Vidnesbyrd, at „Gud er mægtig i de Svage."

Efter endt Gjenkaldelse førtes han atter til sit Fængsel, som vel nok var noget mildere end før. Her havde han atter Leilighed til i Ro at tænke efter; i hans udvortes Vilkaar havde hans Gjenkaldelse kun liden

Forandring, men derimod i hans Samvittighed. Han havde lært af Erfaring, at naturlig Kjækhed og Ridderlighed ikke var nok til at styrke i Dødens Strid; han skulde ogsaa komme til at vidne om, at „hvem der smile kan ad Døden, ham har Christus smilet til". En ganske modsat Sjælekamp af den der var foregaaet fra Mai til September, foregaaer nu fra September til Mai 1416, skjønt vi vistnok ikke ere istand til at forfølge den i det Enkelte, da vi heller ikke fra denne Tid har Breve fra ham. Han havde vel sagtens i sin Svaghed lovet, da han gjenkaldte, at han vilde skrive et Brev hjem til sine Meningsfæller og bede dem afstaae fra Huss's Lærdomme, da de med Rette vare fordømte, men dette Brev nægtede han nu haardnakket at skrive, og dette er det første Tegn til det Bedre. Hans Samvittighed piinte ham, og snart erkjendte han, at hans Gjenkaldelse var den største Synd, han i sit Liv havde begaaet; hans Modstandere bleve bestandig forbringsfuldere ligeoverfor ham, men jo mere de vilde have, desmindre vilde han give; snart blev han enig med sig selv om, at han nok vilde give en Gjenkaldelse til, men det skulde være en *Gjenkaldelse af hans tidligere Gjenkaldelse*.

Imens gik selve Kirkemødet fra Ondt til Værre. „Fremskridspartiet," som vi ovenfor have omtalt, og som vi passende kunne kalde det „konstitutionelle" i vort nuværende politiske Tid, kæmpede med dem, der holdt

paa det Bestaaende (Absolutister), paa Pavedømmet i dets hidtilværende Skikkelse og da især paa de bestaaende faste Indtægter. Det første Parti havde i Begyndelsen været i Flertal, men dets Indflydelse sank lidt efter lidt, og det sidste Parti gik af med Seiren, en Seir, hvorom Paven passende kunde have sagt: „Vinder jeg saadan en Seir til, da er det ude med mig".

Det Første, vi nu høre til Hieronymus, er, at der d. 24. Febr. 1416 atter indledes Sag imod ham, og det med megen Iver; man begynder atter at forhøre ham og bearbeide ham indenfor Fængslets fire Vægge, men han afviser ethvert Forsøg paa at afgjøre Sagen i Stilhed; ligesom han offentlig havde gjenkaldt tidligere, saaledes vilde han for tredie Gang offentlig gjenkalde. Falske Vidner bleve i Mængde fremførte, men det brød H. sig ikke om; saadanne vare jo ogsaa blevet fremførte mod vor Herre selv, og hvorfor skulde det gaae hans Discipel bedre. Et offentligt Forhør blev ham endelig bevilget; det var den 23. Mai, Aarsdagen efter at han var bleven fængslet. Domkirken var atter Samlingssted. Formanden erklærede nu, at de Anklagepunkter, der vare reiste imod Hieronymus, ville blive forelæste, og der vilde da blive givet ham Leilighed til enkeltvis at gjendrive dem. H. derimod vilde, at han først maatte forsvare sig ganske i Almindelighed; det var dog urimeligt mente han, at

man lod hans Modstanderes Klager komme frem, før man havde hørt ham selv. Da dette imidlertid blev nægtet, sagde han: „Det er intet Under, at I tro, jeg er en Kjætter og en Fjende af Troen, siden I bestandig have ladet mine Fjender bagtale mig, men aldrig villet høre mig selv. Og dog ere I Mennesker og ikke Guder, ikke evige men dødelige, og kunne tage feil. I kaldes Verdens Lys og Jordens Vise; gjører derfor Intet letsindigt eller imod Retfærdighed.

Anklagen blev altsaa oplæst. Han bebyrdedes for at have udbredt Wycliffes „fordømte" Lære og at have drevet Afguderi med hans Billede, som han havde hængende i sit Sovekammer. H. erkjendte, at han havde studeret W., dog ikke som Kjætter, men han havde fundet meget Godt og Sandt deri. Hvad Billedet angik, da havde han havt det, men aldrig tilbedt det; thi han befattede sig ikke med Billeddyrkelse, saaledes som Romerkirken; „man skal ikke tale om Strikken i hængt Mands Huus". Han bebyrdedes for at have oversat Sange og Stykker af Bibelen paa Bøhmisk og sagt, at en Lægmand, naar han havde de fornødne Kundskaber, gjerne kunde forkynde Ordet, uden Tilladelse af Paven eller Biskopen. Disse Bebyrdninger tog han omtrent til, og de vare da heller ikke værre, end at han kunde bære dem. Hans Anskuelser om Pavens Magt og Afladens Kraft kom ogsaa frem, og han vedkjendte sig dem i de bestemteste Udtryk. At han

skulde have sagt om Jomfru Maries Slør, der sagdes at være i Prag, at det ikke var mere tilbedelsesværdigt end det Æsel, Christus havde redet paa, erklærede han for „Løgn.“ Endelig kom ogsaa hans Meninger om Nadveren paa Tale, men her var han (ligesom Huss) ikke grundenig med Romerkirken. Under Trusel med Pinebænken blev det paalagt ham at sige bestemt Ja eller Nei til ethvert Spørgsmaal, og gik hans Svar imod Kirken, vilde han som en uforbederlig Kjætter blive overgiven den verdslige Magt.

Efterat H. havde svaret paa Enkelthederne, overensstemmende med sin Overbevisning, men ikke med Kirkemødets, gik han over til at forsvare sig i Almindelighed. Han begyndte med en Bøn til Gud, at han ikke maatte sige Andet, end hvad der tjente til hans Sjæls Frelse, og opfordrede de Tilstedeværende til at bede med sig. Han paaviste, at Mange baade i Hedenskabet, f. Ex. Sokrates, og i den gamle Pagts Dage havde lidt for Sandhedens Skyld; Moses var jo ofte blevet bagvasket af sit eget Folk, Joseph blev solgt af sine egne Brødre; Daniel og Esaias, ja næsten alle Profeter, havde været i Fængsel. Johannes-Døber var bleven halshugget af samme Grund, og vor Frelser samt den hellige Stefanus vare saavelsom alle Apostlerne og en noverskuelig Række af de frommeste Mænd døde for Sandheds Skyld, og næsten alle straffede som Folkeforførere. Dette var skrækkeligt

nok, men det var dog Jøder og Hedninger, der var Skyld deri; hvormeget værre var det ikke, naar det var Præster, der dog ikke skulde stræbe at udrydde, men at befæste den sande Tro! Efter dette gik han over til udførlig at omtale sit eget Liv, beklagede ikke, at han havde sluttet sig til Wycliffe, der var en from og dybsindig Mand, og til Huss, der ikke (som Paven) var Hoerkarl, Drukker, Gjerrig, men et Mønster paa Ydmyghed, en Skriftklog som Faa og en Evangeliets Forkynder som Færre; derimod beklagede han med Smerte, at han tidligere havde tilbagekaldt, og erklærede høitideligt, at Intet nagede hans Samvittighed i den Grad, hvorfor han atter tilbagekaldte sin tidligere Tilbagekaldelse. Han var villig til at være enig med den katholske Kirke i Alt, hvori den efter hans Overbevisning havde Ret, men ikke videre. Og saa er jeg da beredt til at lide Alt, hvad Mødet vil paalægge mig, men mine Fjender, der saa skamløst har løiet mig paa, skal paa den yderste Dag staae Gud til Regnskab. Dette er Hovedindholdet af hans sidste Tale, som ikke i sin Heelhed er opbevaret, men vi ville høre en upartisk Dom over den; et dybt Indtryk gjorde den paa Alle, men paa forskjellig Maade; de Fleste bleve endnu ærgerligere paa ham, men der var dog ved samme Leilighed en Mand tilstede, der endnu var *menneskelig* nok til at lade ham vederfares Ret-

færdighed, ikke fordi han var enig med ham, men fordi han var overbeviist om, at han var en retskaffen Mand.

Dette var Poggio fra Florents, som var af en berømt Familie og indtog en overordnet Stilling ved selve det pavelige Hof. Med Videnskabernes saakaldte Gjenfødelse i det 14de Aarhundrede var der begyndt at blomstre et Slags nymodens italiensk Hedenskab, der anerkjendte Christus som en stor Mand i Lighed med de græske Viismænd, men heller ikke synderlig mere. Poggio var en Hovedmand for denne Retning, og derfor kalde vi ham en upartisk Dommer, skjøndt han rigtignok i det Ydre anerkjendte den romerskkatholske Kirke. Han skriver samme Dag som Hieronymus holdt sin Tale, til en Ven: „Jeg maa virkelig tilstaae, at jeg aldrig har hørt et Menneske, der i Veltalenhed saameget har nærmet sig til de gamle Talere, som vi beundre saameget." „Det er ikke til at udsige, med hvilke Ord, hvilken Begeistring og hvilke Grunde, han har forsvaret sig; det er sørgeligt, at en saa fremragende Aand har kunnet henfalde til saadant Kjætteri, hvis det ellers er sandt, hvad man beskylder ham for." „Ufortagt og uforfærdet, uden Dødsfrygt stod han der; han er værdig til blivende Erindring. Jeg billiger naturligviis ikke, at han har lært imod Kirken, men jeg kan ikke nokſom beundre ham; jeg frygter kun, at alle disse ypperlige Gaver skal blive til hans egen Fordærvelse."

Men hans hele Veltalenhed kunde ikke redde ham, og han havde heller ikke talt for at redde sig, men for aflægge Vidnesbyrd om sin Tro. Han havde heller ikke talt for at lade sin Veltalenhed glimre, men fordi han ikke formaaede at tie. Han fik nogle Dages Frist til at betænke sig; mange lærde Mænd opfordrede ham fortrolig til atter at gjenkalde, men han vaklede ikke et Øieblik; han lignede ikke sig selv, saadan som han var den 11te og 23de September.

Løverdagen den 30te Mai — 47 Uger efter Huss's Død — holdtes der atter Møde i Domkirken. Hieronymus tog Plads paa en Forhøining, for at han kunde sees af Alle. Bleg var han; hans forte Skjæg hængte langt ned; hans Fangenskab havde udtæret hans Legeme, men desstørre Modsætning var i aandelig Henseende. Hans Blik var tillidsfuldt; Tilliden til den Almægtige lyste ud af det. Han gjentog sin Erklæring fra sidste Gang. Da besteg en italiensk Biskop paa Kirkemødets Opfordring Prædikestolen og talte over Mark. 16, 14: „Og han lastede deres Vantro og deres Hjerters Haardhed." Slem nok, meente han, var H.'s Vantro, men værre var hans Hjertes Haardhed, at han ikke vilde gjenkalde. Han overvældes med Sjældsord, som vi mere skulle vente at finde i et Drikkelag end paa en Prædikestol. „O lykkelige Bøhmen, hvis denne Mand aldrig var født!" „Hvormeget Ondt har dette Land ikke lidt af disse to Menne-

ſker (H. og Huſ)!" Han er en værre Kjætter end alle tidligere. „Du er ikke bleven lagt paa Pinebænken, gid Du maatte blive det!" „Dette hellige Kirkemøde, ſom al Dom paa Jorden er overgiven, dømmer dig, ſkjøndt den, der ikke troer, er allerede dømt. Vil Du ikke afſtade fra din Halsſtarrighed, maa det dømme Dig, for at berede Herren et velſkikket Folk." Hieronymus, der knap fik Lov til at tale, ſagde: „I ſkulle vide, at I dømme mig uſkyldig; der er ingen Skyld funden hos mig; min Domfældelſe vil være en Braad i Eders Samvittighed; jeg indanker min Sorg for den almægtige Dommer, for hvem I ſkal ſtaae mig til Regnſkab."

Herpaa reiſte Formanden ſig og erklærede i „Guds Navn", at efterſom Herren, den ſande Viinſtok, havde ſagt, at den, der ikke blev i ham, ſkulde kaſtes bort, ſaa beſluttede nu det hellige Møde, at H., der var overbeviiſt ſom Kjætter, ſkulde være Kirkens Strænghed undergiven og være evig fordømt. Denne Dom iſtemte og bifaldt Mødets Medlemmer. „Ogſaa H. fik den bekjendte Papiirshue paa," Skjændſelens og Hæslighedens Krone"; ogſaa han trøſtede ſig ved, at hans Frelſer før ham og for ham havde baaret Tornekronen. Han blev nu, ſom det pleiede at ſkee, overgivet den verdslige Øvrighed. Bøddelen bandt hans Hænder paa Ryggen og førte ham til Retterſtedet; det var det ſamme, hvor Huſ havde lidt; han førtes dertil gjen-

nem de samme Gader og med det samme Troesmod, bedende og syngende. Foran Pælen, hvortil han skulde bindes, faldt han paa Knæ og bad; han blev derpaa næsten afklædt og bunden til Pælen; der blev lagt Straa og andre brændbare Stoffer under ham og omkring ham. Imens sang han en gammel, kirkelig Paaskesang, fuldt forvisset om, at ogsaa han var „igjenfødt til et levende Haab ved Vorherres Jesu Christi Opstandelse", hvorpaa han bad den apostoliske Troesbekjendelse, vendte sig til Mængden og sagde: „Saaledes troer jeg, kjære Børn, og ikke anderledes. Derfor dør jeg, og fordi jeg ikke har villet sige, at Huss var en Kjætter."

Bøddelen havde nu gjort Alt rede; han vilde antænde Baalet bagfra, at han ikke skulde see det; men H. sagde: „Kun hid for mine Øine; dersom jeg havde frygtet Døden, var jeg aldrig kommen her!" Midt i Flammerne hørtes han sige: „Herre Gud, almægtige Fader, vær naadig imod mig Synder, Du veed, jeg har elsket Sandhed!" Dette var det Sidste, man hørte af ham. Da han var død, kastedes hans Klæder, Seng og Alt, hvad der tilhørte ham, paa Baalet. Asken blev kastet i Rhinen; thi Floden skulde udslette ethvert Spor af denne arrige Kjætter; men hans bøhmiske Venner tog noget af Jorden paa Brandstedet med sig hjem og gjemte det som en Helligdom, men meer end dette virkede naturligviis det mageløse Ord'

baade han og Huſſ havde talt. De tændte en hellig Lueild paa Hjertets Arne, ſom intet Blod kunde ſlukke. Viſtnok udartede den Bevægelſe, der nu udbrød ſtærkere end nogenſinde i Bøhmen, men dog er det ligefuldt ſandt, at vi maa pege paa Bøhmen, naar vi i denne Tid, inden Luthers Dage, ſkal i det Ydre paapege en lille Skare, hos hvem Herren var tilſtede i Aand og Kraft, ſom han har lovet at være alle Dage indtil Verdens Ende.

Vi vide nok, at det er ikke „Blodets", men „Ordets" Vidnesbyrd, der er iſtand til at iværkſætte en virkelig Reformation; det er netop en papiſtiſk Vildfarelſe, at tage „Martyr", der betyder „Vidne" ganſke i Almindelighed, blot i Betydning af Blodvidne og overſee Ordets Vidnesbyrd; det ſidſte lød vel ſjeldent kraftigere end i Morten Luthers og vore Dage, men det begyndte allerede med Wycliffe, og de to Bøhmere at gjenfødes paa Folkets Tunge; baade dette og deres tillidsfulde Død har tiltalt os; gid det ogſaa maatte tiltale „Budſtikkens" Læſere, den Smule, vi her have fremført! Det er viſt, at trods diſſe Mænds Feil baade i det Hele og i det Enkelte, var de dog troende Mænd, trofaſte Vidner, virkelige „Led af den hellige Kjæde!"

Kjøbenhavn, i Juni 1866.

Skyen og Havet.

Da det ſkete, at jeg i Aar kom til at prædike over Epiſtlen paa Søndag Septuageſima, kom jeg til at tænke nøiere over denne Tekſt, og det var iſær de to førſte Vers af tiende Capitel i førſte Brev til Corinthierne, hvor jeg kom til at ſee Noget, der ikke før var falden mig paa. Kortelig pegede jeg ogſaa derpaa for den Kreds, jeg den Dag prædikede for, men ved ſiden at tænke derpaa og føle mig glad ved det, har jeg faaet Lyſt til ogſaa at meddele Medchriſtne lidt af mine Tanker derover; ſkulde det faa være gammelt for Nogen af dem — maaſkee udenfor mit Kjendſkab ſagt før —, kan det maaſkee ogſaa være en ny Betragtning for Andre, og jeg haaber, at alle, der dele Tro og Grundbetragtning med mig, i al Fald ville finde, at der ikke er noget vrangt i Betragtningen.

De to nævnte Vers lyde ſaaledes: „jeg vil, at I ſkulle vides, Brødre! at vore Fædre vare alle under Skyen og de gik alle igjennem Havet, og de ere alle døbte til Moſes i Skyen og i Havet". Paulus minder altſaa de Chriſtne af Jøderod om deres Fædres Gang med Moſes gjennem det røde Hav og under Ledelſe af Skyen, ſom Gud lod gaae foran dem, gjennem Ørken, ligeſom han i de ſtrax følgende Vers min-

der om, at Fædrene aade alle den samme aandelige Mad og drak alle den samme aandelige Drik. Og hvorfor minder han derom? For at advare Christne mod at tage Guds Naade forfængelig og tilsidst dø aandelig Død, ligesom de Fleste af Fædrene bleve slagne i Ørken. Paulus vil altsaa sætte den gamle Pagts Folk som Forbillede for den nye Pagts Folk, Christenfolket, vor Herres døbte og troende Folk. Og det er vel ogsaa almindelig anerkjendt, at Paulus med Talen om Israels Daab til Moses og deres underfulde Mættelse i Ørken vil pege paa den christne Menigheds to høihellige Salighedsmidler, Daaben og Nadveren, saa deri er intet Nyt for Nogen; men hvad der dennegang slog mig, er, at Paulus, naar han knytter Skyen og Havet saa nær sammen, ikke blot siger: „de vare alle under Skyen", men: „de ere alle døbte i Skyen og i Havet", da peger for os paa Daaben og Daabspagten i deres uopløselige Sammenhæng.

Om Skyen læse vi i anden Mose Bog, at Gud om Dagen gik foran Israel i en Skystøtte for at lede dem og om Natten i en Ildstøtte forat lyse dem. Saaledes førte han dem til det røde Havs Bredder; og da Ægypterne her havde indhentet dem, tog Skyen Plads bag ved Israeliterne mellem dem og Ægypterne, saa den lyste for Israel paa deres Gjennemgang gjennem Havet, men skjulte Folket for deres Fjenders Blik og hindrede dem i at komme det nærmere. Da saa Israel

var frelst over Havet og Fjenderne begravede paa dets Bund, ledede Herren atter sit Folk ved Skyststøtten og Ildstøtten, og da de siden havde beredt det hellige Telt, Tabernaklet, lagde Skyen sig over Teltet, og Herrens Herlighed fyldte Boligen. Og naar Skyen, der om Natten lyste som Ild, reiste sig, brød Folket op, men naar den ikke reiste sig, brøde de ikke op. I Skyen ledede Herren dem altsaa fra Ægypten til Havet og atter fra Havet til Kanaan, i Skyen var han midt iblandt dem og aabenbarede sig for dem.

Vi ere ligesom Israel fødte til Trældom i det aandelige Ægypten, Syndens og Dødens Verden, ingen Menneskerøst kan tale Fred til os, ingen Menneskehaand lede os til Frihed og Liv, ingen menneskelig Kjærlighed love eller give os Himmerig. Men i Skyen gaaer Herren foran os, bryder op med os, i Pagten taler h a n s Røst, der kan love og give Liv og Fred og Salighed til os, spørger os saa mildt, om vi vil følge ham fra Trældom og Død til Frihed og Liv (forsage og tro). Og hvor leder den Røst os saa hen? Til Vandbadet formedelst Ordet, som Skyen ledede Israel til Havet. Der stiller Pagten sig som et Hegn mellem os og vore Fjender, Synden, Døden og Djævelen, og skjærmede af den Herres Haand, der vil i Pagt med os være vort Livs Gud, gaae vi over fra Ægypten til Vandringen i Ørken, det er fra Trælleſtanden under Verden til Guds Børns Vandreliv, henimod det

himmelske Kanaans Land. Men Skyen blev ikke borte ved Havet; Pagten bliver ei heller borte for os, naar den har ledet til Badet og vi paa dens Vilkaar ere blevne gjenfødte. Nei saa leder den os, i dens Ord boer Herren hos os, vandrer med os. Ja vi komme som Døbte i et andet Forhold til Pagten. Det naturlige Menneske kunde sige Ja til den før Daaben, fordi ethvert sandt Menneskehjertes Lyst er at komme fra Dødens Fyrste til Livets Gud, men naar vi fra vor Daab lade os lede af den, tage den som Herrens Ord til os i vor Mund og i vort Hjerte, da bliver den det levende Udtryk for det gjenfødte Menneskehjertes Liv i Gud og Guds i det; Aanden, som med Døbeordet, den trenige Guds Navn, svævede over Vandet, har aandet over dette Herrens Ord i Pagten, saa det bliver os Aand og Liv.

Bliver Pagtens Ord Aand og Liv for os som vor Herres Ord til os, da føle vi, at deri og dermed er Herren hos os, aabenbarer sig for os. Med det Ord byder han os, som fordum Israel ved Skyen, til Hvile paa vor Vandring, naar han under os ret at smage, hvor god han og hvor saligt Livet i Guds Børns Telte er; med det Ord vinker han os, som fordum Israel ved Skyen, til at bryde op med Himlens Land for Øie og kjæmpe, saa vi kan vinde Kronen. Er Herrens Ord Aand og Liv for os, skulle vi ogsaa forstaae, at det baade kan skygge som Skyen og lyse som

Ilden, skygge for Verdens Klarhed og Herlighed, naar vi ei taale at see den, saavelsom for Ørkenens Rædsler, naar de ville blive os for store og lyse os gjennem Mørket, selv Mørket i Dødens Skyggers Dal, ind i det forjættede Land.

Det er Hovedsagen af hvad jeg har tænkt ved det Ord om Israel, der var døbt i Skyen og i Havet; maatte nu En og Anden af „Budstikkens" Læsere have lidt Gavn og Glæde deraf. Smaafolk, der have faaet saameget Godt, som vi i vore Dage have faaet af Lys over vor Daab og vor Daabspagt, have jo ogsaa Lov til at bære et Vidnesbyrd frem for kristne Venner. Vor Herre styrke os alle i det gode Ord og føre os paa Livets Vei fra Dødens Hav, under Pagtens Sky til det himmelske Jerusalem!

Lemvig Borgerskole den 9. Juni 1866.

M. A. S. Lund.

Enſomme

Tanker i Danmarks Trængſels Tid.

Fædreland og Folkelighed.

(Af Forfatteren til „Indtryk udenlands fra".)

„Da Herren førte Zions Fanger tilbage, blev vi ſom drømmende. Da fyldtes vor Mund med Latter og vor Tunge med Jubel; da ſagde man blandt Folkene: „ſtore Ting har Herren gjort mod diſſe". Store Ting har Herren gjort mod os, vi er blevet glade. Vend Herre med vore Fangne tilbage, ſom Vandſtrøm i tørren Land! De ſom ſaae med Graad, ſkal høſte med Frydeſang. Den ſom gaaer ud med Graad, bærende ſit Korn til Udſæd, ſkal gaae ind med Fryd, bærende ſine Neg". D.'s 126 Pſalme.

Det er Aften, det er ſilde,
Ude tuder Stormen vild;
Inde lyde Toner milde,
Venligt knittrer Arnens Ild.
Gamle Minder, gamle Sage
Stikker Hov'det frem paany,

Vil i Danmarks Trængsels Dage
Endnu søge Lys og Ly.

Her i ſtille Aftenſvale,
Tænker jeg paa Danmarks Sorg!
Paa hvad nyt der kom paa Tale
Trindt i Hytte og paa Borg.
Dannevirke-Tilbagegangen —
Den ſom gjorde Kinden rød!
Skjøndt dog Modet ei var fangen
Og ei Helte-Aanden død!

Det ſom her det maatte friſte,
Folket med den bløde Hu
Derom Fuglene paa Kviſte
Sang veemodeligt før nu!
Thi ſaa gik det længſt i Tiden
Mange Gange alt før her:
Folket ſom ſtod faſt i Striden
Stak med Sorg i Balg ſit Sværd!

Vel ſaa langt ſom Øiet rækker
Ned ad Danmarks Levnetsløb,
Sjelden Glands vor Bane dækker,
Laurbær ei, kun Bøgelov!
Meer vi fik af Mod og Hjerte,
End af ydre Held og Glands;

Vore Laurbær tidt med Smerte
Saae vi som en Tornekrands! *)

Dog var Livet ei blot Tjørne
For os, i vort høie Nord.
Lærker kappes kan med Orne,
Helst ved Bæk Kjærminden groer.
Til det Barnlige og Stille
Livets bedste Blomster ty!

---

*) Det var, om jeg husker ret, kort efter at Christian den Ottende var blevet Konge, at en gammel Kone i vor Egn, (som hver Torsdag havde en Forret, til at gaae omkring og faa sin Pose fyldt, mens hun saa atter lukkede op for sin, fuld af Nyheder) fortalte hvad hun vist havde hørt af Almuen, hvortil hun hørte: „at nu havde Kongen af England skrevet til vor Konge, at han gjerne vilde komme for at hjælpe ham at høste; Men vor Konge havde svaret: „Nei ellers Tak, men han skulde ikke komme, for i Danmark høstede man kun Tidsler og Torne." Jeg var næsten endnu Barn dengang, men har aldrig siden kunnet glemme den dybe Folkepoesi, som syntes mig at ligge i denne Fortælling, samt det eiendommelig Danske i Ordet om „at høste". Der laa en egen Forudfølelse af den Nød, vi ved de følgende Kongeskifter skulde imødegaa, naar Preussere og Østerrigere vilde hjælpe os at hævde Londonertraktaten. Saameget meer var det en Forudfølelse, som jo Alt gik i sin jevne Ro ved Chr. den Ottendes Thronbestigelse Men dengang drømte Folkeaanden endnu om Englændernes Svig. Jeg synes der ligger saa umaadelig meget i det ubadtil spydige og indadtil veemodige Ord, om Tidslerne og Tornene i vort Folkeliv; dette Ord „i" Folkemunde, som jeg dengang hørte, synes mig at være Folkesjælens sande dybe Udtryk, udtalt ligesom i Toner, inden den har naaet til Synet paa sit Maal.

Mange Glæder, lyſe, milde!
Foſtret blev i Skovens Ly!

Kjærlighedens Heltekræfter
Faaer ei altid Heltens Krands.
Daaden, ſom de tørſter efter,
Savner ſtundom Sejrens Glands.
Tungt det var, hvor Hjertet prøvet
Straalte ſom det fjære Guld —
Og dog udadtil det røvet,
Æren blev, ſom meer end Muld

Var ſom Skovens feireſt Stamme!
Saa gik Flaaden tabt forſand;
Saa blev Norge os til Skamme,
Søſter fiin til Sveas Land.
Saa vort Sekels aarle Morgen
Røved os vor Æres Glands,
Skjøndt i Hytten ſom i Borgen
Hjertet huſed Helte-Sands.

Saa og ſidſt ved Tyras Volde,
Tømte vi en bitter Skaal!
Dog var Hjerterne ſaa bolde!
Dog var Kjæmpemodet Staal!
Nei, oh nei forviſt ei Glandſen
Var det Lod Gud gav vort Land!
Al det Mægtige for Sandſen,
Al det Straalende forſand,

Men naar Folke-Heltehjertet
Miſted Ærens ſagre Skin:
Dybt det ſaaret, haardt det ſmerted!
Dog var ikke Skjæbnen blind;
Men vort lille Folk Gud vilde
Drage med ſin Sandheds Magt,
Til den Ærens ſkjulte Kilde,
Som er gjemt i Daabens Pagt.

Og han minded os med Rette
Om Vaaneren paa vor Vei
Vi vort blanke Skjold lod plette *)
Med en Ruſt, ſom ſvinder ei,
Før vi faaer den himmelrene
Hjerte-Ild, ſom Naadens Ord
Vil i Jeſu Kors forlene
Hver ſom bliver døbt og troer.

Gud vort Folk opdrog med Smerte
Her i Livet mangen Gang!
Han vil luttre Folkets Hjerte,
Han vil ſtemme Strengens Klang!
Vel ved Sorg og Fryd ſom gives
Bli'er ei noget Folk Guds Smaa;
Men ved Sorg og Glæde trives
Folkefærd til frem at gaae
Mod det Maal, ſom Folke-Aanden
Kan berede, ſkjøndt ei naae.

*) 1 Moſe Bog 3 Cap. 6 V.

Lad os lære da i Vaanden
Folke-Maalet at forſtaa!
Lad i Hytten os og Borgen
Være frit os ſelv, ſkjøndt bly;
Da tilſidſt ſkal efter Sorgen
Folkelivets Morgen gry!

Folkemaalet er at finde
Kjernen i vor Folkebund;
Den ſom Gud har lagt derinde,
I det danſke Hjertes Grund!
Og at ſkyde maa den ſpæde
Op til løvrigt Bøgetræ,
Gud og Menneſker til Glæde!
Himlens Fugle ſmaa til Læ!

Efter Trængſelen og Skammen,
Naar os ſelv vi uden Skin
Være tør, med Hjerteflammen
Og de dybe Længſlers Sind;
Da vort Sekels Aftenrøde
Lysne ſkal med Ærens Krands,
Som i Morgengryet gløde
Maalte i Skjærtorsdags-Glands.*)

Dette Ene da vi lære
Maa af al vor Folke-Vee,
Ei for meget kun paa Ære
Og paa ydre Glands at ſee.

*) Den 2. April 1802.

Lære —: ei for Vuggen sunget
Blev om Glands der for os Smaa,
Skjøndt i Mindet tusindtunget
Kæmper os for Øie staae!

Hjertets Banken høit i Barmen
Skal hos os ei sees paa Kind!
Heltedaaden, Hjertevarmen,
Savner her slt fagre Skin,
For at med Blod-Runer røde
I vor Barm maa ristet staa:
Ei til Glimmer vi blev fød'e,
Vi er ringe kun og smaa!

Først naar vi vil ei betragte
Æren's ydre Glimmer-Pragt:
Og dog stride uforsagte
For vort Land, og staa paa Vagt!
Naar vor Troskab da er prøvet,
Bundet fast til Nordens Bliv:
Atter da med Bøgeløvet
Grønnes skal vort Folkeliv!

See det Trøsten er for Hæren
Med Rolf Krages Taale-Mod! *)
Trøsten over Sorg for Æren!
Trøst og for vor Moder god!

*) Saxo fortæller det (om en hedensk Kjæmpe fra den stridbareste Tids mærkelige Træk) at Rolv Krage, paa Spørgsmaalet hvilket Mod han satte høiest, svarte „Taalmod".

Trøſt for danſke Hjerter milde
Er der end i Hjemmets Navn.
Seirens Dag gryer end den ſilde,
Raader Bod paa alle Savn.

Al vor Trængſel, al vor Vaade
Da ſig vender til vort Gavn!
Tugtelſen for os var Naade.
Glæde Maalet for vort Savn!
Sorgens tunge mørke Vande
Bærer Dybets Perler frem!
I de kolde Nordens Lande,
Klarer Nordlys Nattens Hjem.

Eet dog har jeg end at ſige,
Før jeg ſynger Kvadet ud:
Haabet for vort gamle Rige,
Trøſten over Æres Brudd,
Ordet om kjæft at forvinde
Savn af Æres ydre Skin:
Det, ſom Hjerteſyn for Blinde
Er kun Trøſt for ſaaret Sind.

Men de ſom ſaa driſtigt prale
Med paa Æren ei at ſee;
Som om Danmarks Ære tale
Som en frugtesløs Idee:
Dem det ei er ſom paa Skinnet

Og paa Ærens Glands ei ſee!
Dem har Ærens Stads juſt blindet
Som en frugtesløs Idee.

Naar det gjælder Danmarks Rige
Da de Ærens Glands forſmaa.
For dem ſelv og deres Lige
De dog Skin og Glands attraa.
Ærens ydre Skin og Fjaſet!
Livets Tomhed ſvøbt i Pragt!
Sikkre Miners Anſtand — Stadſet!
Deri ligger deres Magt.

Folkeaanden, Modersmaalet
Ei de agte for et Straa!
Livets Klang de kalde Skraalet,
Aandens Flamme de forſmaa!
Var blandt os kun Karle flige,
Da for længſt laae Danmark Lig,
Selv om mægtigſt blandt de Rige
Det ſom Paafugl bryſted ſig.

De ſom Folke-Aanden have,
Styrt dem, væk dem, Livets Gud!
Lad dem ei til egen Skade
Deres Dødsſæd trindt ſtrø ud.

Fri os Herre fra det Onde!
Viis dem Afgrunds-Ildens Favn,
At ei de maa gaa tilgrunde
Naar Du fører os i Havn.

Trykfeil.

I „Budstikken" Nr. 11, 1. Juni, stod, paa Side 324, 17 Linie, feilagtigt Roverne, læs: Romerne.

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. G. Iversens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 13. Den 15. Juli 1866. 15. Aarg.

Kæmpeskridt vi gjør opad.

„Kjæmpeskridt vi gjør opad, til den hellige Guds Stad". Saaledes staaer der i en deilig Psalme, som handler om Guds Folks Vandring ad Livets Vei. Der er vel ikke Mange af „Budstikkens Læsere, som ikke har sunget og frydet sig ved at synge denne Psalme. Ogsaa jeg glædede mig mangengang derved, uden at noget Ord i den faldt mig svært at tage i mit Hjerte og paa min Tunge, som et Udtryk af hvad ogsaa jeg følte paa min Vandring mod Guds Stad. Men der kom en Tid, da jeg var halvt eller rettere heelt bange for at synge den, og deri vare da ovenstaaende Ord Skyld. Det stillede sig nemlig paa engang frem for mig som et meget tvivlsomt Spørgsmaal, om jeg ogsaa virkelig kunde synge med Sandhed for Gud, at jeg gjorde Kjæmpeskridt mod hans Stad. Jeg vidste jo nok, Gud ske Lov, at jeg paa Jesu Arme har gjort

et Kjæmpeskridt, det, hvorved jeg blev overflyttet fra Syndens og Dødens til Guds elskelige Søns Rige, men det er jo ikke dette Skridt hvorom hine Vers tale. De tale jo derimod om den Vandring, som vi har at fuldføre, efterat vi ved hint Skridt ere satte over fra Dødens til Livets Vei. — Gud kjender jo alle Ting, veed ogsaa langt bedre end jeg selv, hvor smaat det hidtil er gaaet frem for mig. Derfor blev jeg da bange og syntes ikke, jeg turde synge saa store Ord.

Jeg trøstede mig vel med, at det sagtens gaaer os som Guds Børn ligesaadan, som det gik os, da vi vare Børn i menneskelig Forstand. Det var ikke til at kjende fra Dag til Dag, at vi voxede og bleve større, og dog voxede vi i Stilhed indtil vi en skjøn Dag Alle overraskedes ved at see, at vi kunde staa Maal med de Voxne. Jeg tænkte altsaa, at saaledes skal det ogsaa gaae os som Guds Børn, naar vi blot virkeligt af Hjertens Grund holde fast ved ham, som er Livet, og i hvem vi derfor ogsaa har Væxten.

En skjøn Dag – paa en meget skjøn Dag —, skal vi i Himmerig overraskes ved at see, at vi ere blevne fuldvoxne, ere blevne — hvad vi nu ikke kan tænke os, men dog maa efter Apostelen Johannes's Ord tro, — ham lige, som er Guds Herligheds Glands og hans Væsens udtrykte Billede.

Denne Betragtning er nu vistnok sand og kan ogsaa godt trøste et christent Menneske, naar han er be-

drøvet, fordi han synes, at han ingen Vegne kommer. Men den kan dog ikke hjælpe mig til det, som jeg gjerne vilde — hvis det da ellers virkeligt lader sig gjøre, — nemlig til at gjøre Kjæmpeskridt imod Guds Stad og med et frimodigt og glad Hjerte takke Gud derfor. Det første Spørgsmaal, som altsaa her kommer frem, er dette: om det nu ogsaa virkeligt er Sandhed, at vi kan tage Kjæmpeskridt imod Guds Stad.

Jeg kan nu ikke see Andet, end at vi maa sige: Ja! Sandhed er det! Vi baade skal og kan som Guds Børn tage Kjæmpeskridt. Vi skal det, fordi vor Herre Jesus Christus har sagt til os som sine Disciple, at vi skal følge ham efter. Men vor Herre Jesus Christus er jo Verdens største Kjæmpe: han har al Magt i Himlen og paa Jorden og under ham ere alle Ting lagte; han seirede ogsaa i den største Kamp, der nogensinde er ført her i Verden, i Kampen med Syndens og Dødens Fyrste. Ham skal vi altsaa følge efter saaledes, som han vandrede her i Verden, rigtignok i en ringe Tjeners Skikkelse, men dog ved hvert et Skridt straalende af en saadan guddommelig Sandhed, Reenhed og Kraft, at selv de Vantro i vore fjerne Dage maa indrømme, at hans Liv her i Verden er det uovnaaelige Forbillede for alle Slægter og for alle Tider. Naar vi altsaa skal følge ham efter er det dermed givet, at vi skal tage Kjæmpeskridt, og — vi kan det ogsaa. Thi der boer i Alle

os, som tro og ere døbte, en Kjæmpeaand, Gud Helligaand, som er skjænket os for at han skal lære os alle Ting. Altsaa skal han ogsaa lære os at følge Jesus efter, træde i hans Fodspor og gjøre hans Gjerninger, saa det kan blive klart for os selv og for Verden, at vi virkeligt er Guds Børn og har i Jesu Navn og for hans Skyld faaet Kraft til at vandre Livets lyse Kongevei over Synd og Død og Helveds dybe Afgrunde til Guds evige Stad. — Den Helligaand i os er altsaa Kraften, der kan, hvad Alle, som virkeligt tro paa Jesus, vil: træde i hans Fodspor.

Men naar vi nu gjerne vil vandre denne Vei og ogsaa virkeligt har en Guds Aand i os, som har Magt til at føre os med Kjæmpeskridt hen derad, hvoraf kan det da komme, at vi dog ere saa Mange, som hidtil ikke har fornummet noget, til denne Kjæmpegang? Vi har prøvet, hvad det er at krybe, og vi har prøvet, hvad det er at falde, men vi har ikke prøvet, hvad det er i Aandens Kraft at tage Kjæmpeskridt i Jesu Fodspor, saa naar denne deilige Psalme kommer til os og opfordrer os til at prise Gud, fordi han har lært os at gaae ad Livets Vei med Livets lette og faste Skridt, blive vi bange og tør og kan ikke blande vor Stemme med de Andres. Det kan jo ikke komme af, at den Helligaand, som i os er den Samme som i Apostlene og den første Menighed, skulde være bleven gammel og have mistet sin Kraft. Thi den Hellig-

aand er jo sand Gud, en evig og almægtig Gud, høit over alle Tider og deres Omskiftelighed, og han kan ligesaagodt virke i os som i Apostlene en klippefast Tro, et frydefuldt Haab og en brændende Kjærlighed. De hellige Apostle havde jo vistnok et langt større og herligere Embede i Guds Kirke her paa Jorden end Nogen af os, og vi maa derfor ogsaa finde os i, og glæde os over, at de fik større Aandens Gaver til det større Embedes Bestridelse. Men naar vi bøie os dybt for dem i dette Stykke, saa staae vi dog alle paa lige Trin med dem, hvad Livets Vei og Livsens Maal angaaer. De vare Syndere ligesom vi; de vare af idel Naade satte paa Livets Vei ligesom vi, deres Syndsforladelse var ikke fuldere og tilforladeligere end vores, deres Gud Helligaand ikke bedre, og kraftigere end vores, deres Maal ikke høiere og herligere end vort; thi vi ere ligesaafuldt som de satte til heri Verden at smage og forkynde Guds Naade imod os, ogsaa engang i Himmerig naa Christi Fyldes voxne Alder, blive Christus lige og see Guds Naade og Sandhed Ansigt til Ansigt. Har vi da den samme Helligaand og har den Helligaand i os den samme Gjerning som i Apostlene og mange andre christne Mænd og Kvinder, der vandrede kraftigt og med Glæde ad Livets Vei og priste Gud, der gjorde saa store Gjerninger ved dem og i dem, og er vi dog saa Mange, der maa sige, at vi har ikke saaledes forummet Aandens store Gjer-

ninger i os, at vi tør synge „Kjæmpeskridt vi gjør opad", saa kan det jo kun komme af, at vi ikke har brugt den Helligaand saaledes som disse. Thi den Helligaand vil bruges. Han virker ikke i os som i døde, villieløse Redskaber, men han er givet os som en Guds Gave, en Trøstermand for Guds Børn, som man maa glæde sig over, tro paa og henty til Dag og Nat, i Sorg og i Glæde. Gjør man det, trænger man til hans Hjælp og kommer til ham og lader ham ingen Ro, før han hjælper os til at overvinde Alt det, som stiller sig ivejen for os og vort Troes Maal, saa er han ogsaa tilrede i os med sin Guddomskraft og Glæde. Men gjør vi det ikke, vil jeg vandre alene, uden ham, saa kan han ikke hjælpe os. Han bliver vel ikke derfor uvirksom i os, men arbeider i det Stille og Skjulte paa at aabne vore Øine og føre os hen til sig, men sine Gjerninger kan han ikke gjøre i os, saalænge vi prøve paa at gjøre dem uden ham. Altsaa! den Helligaand maa bruges! Men at bruge den Helligaand er ikke andet end at tro paa ham af Hjertens Grund i Stort og i Smaat. Thi overfor den Helligaand gjælder det Samme som overfor Jesus: der times os, som vi tro. Derfor maa vi altsaa tro for Alvor og i Sandhed paa ham, som Guds egen Aand, der nu er i os, tro paa ham, som Guds Trøstermand og Talsmand, sendt os, for at følge os henad Livets Vei, for hver Time paa Dagen

at være den Ven, der trøster os den Kraft, der bærer os, den Aand, der seirer i os over Synd og Død og Satans Magt og saaledes hjælper os til at følge Jesus efter og blive som den skinnende Stad paa Bjerget, hvis Herlighed ikke kan skjules. Tro vi saaledes fuldt og fast paa ham, saa skal vi nok snart mærke, at vi kan ikke tro den Helligaand for godt. Thi aldrig er det bleven hørt i Christi Kirke, at et Menneske ikke kom fremad, naar han i Troen paa den Helligaand ilede efter Jesus, men vi har tvertimod tusind Vidner for, at han var mægtig til at gjøre de Enfoldige til Vise, de Sorrigfulde til Glade, Syndere til Hellige og Egenkjærlige til kjærlige og opoffrende Mennesker. Men naar vi er saa Mange, der ikke saaledes har fornummet Aandens Kraft i os, kan vi være visse paa, at det kommer af, at vi ikke har troet paa den Helligaand saa levende og kraftigt, saadan i det Dagligdags, i Smaat og Stort, som det er nødvendigt, for at han kan gjøre sin Gjerning i os. Thi ligesom det med Hensyn til Retfærdiggjørelsen gaaer dem, der ikke kan tro Ordet om „Jesus Christus Guds eenbaarne Søn, vor Herre, forsfæstet og opstanden", bedre end deres egne Synder og deres eget bange Hjerte, at de aldrig komme til at staae med Fred og Glæde paa Retfærdighedens Klippe, men altid sukke og klage: „Bare vor Herre vil være mig naadig!" skjøndt han baade med Daab og og Nadver raaber til dem og siger: „du er

et Guds Barn og har dine Synders Forladelse, saaledes gaaer det ogsaa med Hensyn til Helliggjørelsen, dem, der ikke kan tro Ordet om den Helligaand, der fører dem ind i den hellige Kirke og de Helliges Samfund med Syndsforladelse, evigt Liv, bedre end deres egen Skrøbelighed. De kommer aldrig til i Aandens Kraft at vandre ad Livets Vei, og kommer aldrig til at synge med Fryd derom, men naae kun hen til det at sukke og klage: „Bare jeg kunde! Bare jeg mægtede det! Og dette Suk skal visnok aldrig lastes, thi det er et nødvendigt Vilkaar for, at Trøsteren kan faae noget at bestille med os, men det skal lastes, naar vi blive staaende ved Sukket og ikke bringer det til at forstumme ved at gaae til Trøsteren. Thi dertil ere vi ikke fødte af Guds Aand og med Guds Ord, at vi skulle blive og være kraftesløse Skabninger, der sige „Bare"! og „Bare"! men Intet udrette, bige og bige, men Intet naa, men vi ere fødte til Guds Børn, for at vi ogsaa skal voxe som Guds Børn, fra Kraft til Kraft, fra Sandhed til Sandhed, indtil vi blive lige med vor førstefødte Broder, saa han kan med Glæde føre os ind i Himmerige og frem for den himmelske Fader, i hvis Billede vi ere skabte.

Altsaa et levende og kraftigt: „Jeg troer paa den Helligaand", — derom er det at det gjælder, dersom den Helligaand skal kunne gjøre sin store Gjerning. Naar den skeer i mig, herliggjøres vor Herre Christus

i mig og jeg mærker, hvor stort og saligt det er, at være et Guds Barn med Guds egen Aand til Trøster. Men det er forunderligt, saa svag og ringe denne Tro er nutildags. Man kan træffe mange Christne, som med megen Frimodighed og Glæde og Tillid kan tale om Jesus i dem, men man træffer kun meget Faa, som kan og tør fortælle om, hvor stort det er, at have Guds Aand i sig. Vi ved nok, at han udrettede store Ting i gamle Dage, og vi nægte heller ikke, at han endnu er til og er skjænket os, men de Fleste af os har dog mærket saa lidt til ham og hans Gjerning, at vi ikke er langtfra at synes, det vilde være at tiltage os altfor meget, om vi meente, at den Helligaand ogsaa i os kan gjøre store og forunderlige Gjerninger. Dette kommer af, at vort: Jeg troer paa den Helligaand", er saa svagt og forsagt, at den Helligaand mærker, at han, om jeg saa maa sige, ikke ret har Bund og Fodfæste at staa paa i vore Hjerter, og derfor kan han Intet udrette. Vi tro vel paa ham men er ikke bleven os bevidst, hvad Magt der ligger i denne Tro, at der i den er Magt til dagligt at seire over Synd og Skrøbelighed, og dagligt at voxe i Guds Liv og Guds Lys og gjøre vor Faders Gjerninger. Ligesom den, der har været syg, men er bleven rask, ikke vil have nogen Glæde deraf, dersom han bilder sig ind, at han endnu var syg og ikke kunde taale eller havde Kræfter til at gjøre dette eller hint, saaledes

hjælper det heller ikke os, at Guds stærke Aand er skjænket os, dersom vi blive ved at leve og handle, som om vi endnu kun havde vor gamle, skrøbelige Aand. Vi maa tiltro den Helligaand store Ting for at han skal kunne gjøre store Ting i os. Hermed mener jeg naturligviis ikke, at vi paa egen Haand skal kunne tiltage os en eller anden stor Gjerning og saa bilde os ind, at den Helligaand skal hjælpe os til at udføre den; thi vi kan jo slet intet tage uden det er givet os ovenfra, og det er ingenlunde vor Herres Villie, at vi alle skal være Apostle eller Profheter eller Lærere. Har vor Herre givet os en særlig Gjerning i Menigheden, den være nu stor eller lille, saa skal vi vistnok ikke et Øieblik tvivle paa, at Aanden skal ogsaa hjælpe os til at udføre den saadan, at vor Herre kan have Ære og vi Glæde deraf; men har vi ogsaa slet ikke faaet nogen særlig Gjerning, saa er der dog en Gjerning, som er givet os, som vistnok er fælles for alle Christne, men dog er den største af alle, og det er den: at følge Jesus Christus efter. Den er større end alle andre Gjerninger; thi den gaaer ud paa, at det Største, som er Kjærligheden, eller rettere at den Største, som er Jesus Christus, skal vinde Skikkelse og blive levende i os. Derfor være ogsaa alle andre Gjerninger kun Tjenere for denne ene Gjerning, og selv Apostlene vare kun Apostle for at hjælpe til, at denne ene og store blivende Gjerning kunde blive godt og herligt ud-

ført i os. Og derfor, hvad enten jeg er sat paa en ansselig eller ringe Plads i Menigheden, hvad enten jeg har store aandelige Gaver eller smaa Gaver, jeg har dog faaet den største Gjerning, som kan gives et Menneske, den: at vandre i Guds Søns Fodspor; og til denne Gjernings Udførelse er skjænket mig den største af alle Gaver, Guds egen almægtige og hellige Aand. At denne Aand udfører sin Gjerning i mig med Kraft og Herlighed, er til vor Herres egen Ære og Aandens egen Glæde, saa naar det gjælder om at forsage Djævelen med alt Hans og vandre igjennem Verden, fuld af Tro, Haab og Kjærlighed, ikke blot i Ord men ogsaa i Gjerning, vil og bør jeg ikke tvivle paa at den Helligaand baade vil og kan udrette dette i mig med Kraft og Glæde. Saa gjælder det nu kun om i denne Tro at begynde og det strax, uden mindste Tøven, paa min Livsgjerning: Vandringen til Guds Stad; og idet jeg nu tænker mere paa Aandens Kraft i mig end paa min egen Skrøbelighed uden Aanden, vil jeg begynde med Frimodighed og stort Haab, fordi jeg veed, at hvad der faldt mig svært uden Aanden, det skal falde mig let med Aanden. „Dristigt vovet, halvt er vundet", er et Ordsprog, som tidt har bevist sin Sandhed i denne Verden. Mon det ikke ogsaa skulde være sandt i Aandens Verden, kun at jeg der maa nævne Troen paa Aandens Kraft for at kunne vinde ved samme Kraft? Jeg vil vove i Troen paa den Helligaand,

at ſtride den haarde Strid ud; er jeg falden tuſinde Gange for en Friſtelſe, nu dennegang vil jeg ſeire Hvorfor? Fordi jeg vover mig frem i Troen paa den Aand, ſom er ſtærkere end Syndens, og ſom ikke kan beſeires. Ja, jeg vover det paa ham, jeg angriber den ene efter den anden af de onde Lyſter, ſom ſidde paa Rad i mit Hjerte; de ſeirede mangen Gang, nu vil jeg ſeire, Hvorfor? Fordi jeg vover det paa den Helligaand. Men tør jeg vove at begynde ſaa ſtort idag? Har jeg ikke begyndt ſaa ſtort før, og naar den Dag imorgen kom, ſaa ſlap jeg? Ja, jeg vover det idag, vover det i Troen paa den Helligaand, ſom idag og imorgen og alle Dage vil bygge og bo i mit Hjerte. Hvorledes gaaer det til med at ſeire? Jeg troer, at det, at vove paa den Helligaand, er det Samme, ſom at ſeire ved den Helligaand. David ſynger til Gud: „I dig løber jeg Storm, i min Gud ſpringer jeg over Mure.“ Hans Fjender vare Mange, Murene høie, hans Kraft kun lille, — han vidſte det godt altſammen, men han tænkte ikke derpaa i Kampens Stund, men han tænkte kun paa, han var ſalvet af Gud til at være en Konge over Israel, og i Troen paa Gud løb han ſaa frem, ſprang over de høie Mure, og ſaa ſtod han med Seir midt imellem de mange Fjender. Hvorledes det gik til? Ja, han vidſte det vel knapt, han vovede det i Troen, og ſee, ſaa ſkete det! — Vi har ogſaa mange Fjender — Helvede veed vel knap

Tal paa dem —; vi har ogsaa høie Mure at storme, den Borg, som Syndens Fyrste har bygget i mit Hjerte af ikke andet end onde Lyster; vi har ogsaa kun en lille Kraft, en Kraft, der mod Fjendens er for Intet at regne. Vi veed det godt, men lad os ikke tænke derpaa, men lad os tænke paa, at vi ere salvede med den Helligaand til at regjere med Christus over Synd og Død. Lad os saa i den Helligaand løbe Storm, i ham springe over Murene! Lad os vove det, nu, strax! visseligt! vi skal staae med Seir! — Der er en anden Hær, ikke saa stærk som Syndens, men dog stærk: det er Bekymringernes. Maaskee sidde vi midt i den; allevegne beleirer den os, og vi synes ikke, at der er nogen Udgang, og synes umuligt, vi kan være glade. Hvad er det for et Syn? Kan den rige og salige Guds Aand i os være beleiret af Bekymringer for hvad vi skal spise og drikke, for hvad der skal hænde os idag eller imorgen? Nei! det kan han ikke! Og derfor i Troen paa denne salige og rige Guds Aand, saa vover jeg det: jeg er glad, og har ingen Bekymringer; thi Guds Børn har ingen Bekymringer. Guds ubekymrede Aand gjør os ubekymrede. Det gjælder kun om, at vi i Troen paa Aanden vove at være ubekymrede, saa er vi det. „Men er det ikke meget voveligt for et bekymret Menneske, at være ubekymret?" „Jo, det er det! for et Menneske er det voveligt, me-

get vovelig, ja vel næsten dumdristigt; men tænk paa Guds Aand i os.

Men min Efterfølgelse af Jesus Christus er ikke blot en Strid, men den er ogsaa en Vært — en Vært i Guds Lys og i Guds Liv, i Sandhed og i Kjærlighed. Her gjælder det for Alvor om hint: „Jeg troer paa den Helligaand". Thi hin Vært i Guds Sandhed og i Guds Kjærlighed er en himmelsk Vært, og prøve vi paa at vore den, faae vi snart at mærke, at der skal en himmelsk Aand til at fuldføre den. Thi er det ikke Resultatet, hvortil vi kommer, at jo mere vi stirre paa Guds Sandhed og længes efter at tilegne os den, desstørre Usandhed opdage vi hos os selv i vor egen Aand; og jo mere vi lære at forstaae, hvad det vil sige med denne kristne Kjærlighed, som sætter Gud høit over det Andet og Næsten ved Siden ad os selv, desmere fristes vor skrøbelige Aand til at fortvivle over sig selv. Thi hvordan den saa end vender og dreier sig, kan den dog ved sig selv og ved egen Kraft ikke faae Andet ud, end at jeg dog — naar det kommer til Stykket — sidder øverst og kun har Brug for Gud og Næsten, forsaavidt det passer med min Bekvemmelighed? Og det er godt, om vi kan ret for Alvor komme til at fortvivle over vor egen Aands Magtesløshed til at fuldføre Guds Gjerning i os, thi det er og bliver altid en haabløs Gjerning, at ville udføre Guds Gjerning ved en menneskelig Aands

Styrke. Men naar den Helligaand paatager sig hin Gjerning, saa kan den umulig være haabløs, men saa maa den nødvendigt have et stort Haab, et Haab, der er ligesaa godt som Visheden. Nu har jo den Helligaand paataget sig denne Gjerning i os; dertil er han skjænket os, han har ikke Andet at gjøre i os end netop dette: afspeile Guds Sandhed i Kjærlighed. Skal vi da saa ikke tro ham dertil, og i denne Tro strax vove paa at være sande og at elske? Ja, at være sand! Er ikke hint Resultat, hvortil Aanden bringer os: at vi i os selv kun er Mørke og Usandhed og Kristus ene Lys og Sandhed i os — er ikke netop dette Sandheden, den første uafviselige nødvendige Grund for Sandhedens Bygning i mig? Det er derfor det første vovelige Skridt, at jeg vover paa at lade mig nøie med, at Kristus alene er Sandheden i mig, og at jeg uden ham kun vilde være Mørke og Usandhed; at jeg vover dette, at ikke min Aand, men Guds Aand er Sandhedsaanden i mig. Vil jeg derfor vinde Sandheden, maa jeg følge ikke mine egne aandelige Veie, som ere: at forstaae, førend jeg troer, men Guds Aands Veie, som er: at tro, som Barnet og den Enfoldige, uden og førend jeg forstaaer. Jesus er jo Sandheden og som Jesus selv har sagt, bestaaer jo netop Sandhedsaandens Gjerning iblandt os deri, at han tager af hans og forkynder os det, og lærer os at tage imod det fuldt og heelt, uden at knappe Noget af eller at

lægge Noget til; vi skal ikke først ville have Rede paa, hvordan det gaaer til, at Lyset skinner, men lade det være os nok, at det virkeligt skinner, saa Sjæl og Hjerte fryder sig derved, og saa trostigt sætte det ind i Hjertet, visse paa, at saa skal vor Aand nok komme til at see Lys i Herrens Lys. Vor egen Aand har vistnok Meget imod at oplyses paa den Maade; det stemmer ikke med de Tanker, den har gjort sig derom i sit eget Mørke. Men det gaaer ikke hjælpe. Vi vil trods Forstandens Knurren tro paa den Helligaand i os som Sandhedsaanden, lade os lede af ham hen til Sandheden Jesus Christus, som han endnu staaer iblandt os ved Livets Kilde med Sandhedens Ord til Salighed. Finder Forstanden det er for lille og ringe, det er os dog nok; finder Forstanden det er for stort, det er os dog tilpas. Hvorfor? Fordi Sandhedens Aand vidnede med det og følger med det og har vidnet og fulgt med det alle Dage indtil nu. Vi vil med Aanden gaa til Herrens Bord, og mættes af Guds-Ordet til os og vi vil sætte os paa Disciplebænken, naar Herrens Skrifter oplukkes og forklares; hvert Ord — det synes nu vor naturlige Forstand for fattigt eller rigt, for svært eller for let — vil vi dog tro fuldt og heelt ved Guds Aands Kraft og i Guds Aands Enfold, saa skal vi nok mærke, der kommer til at skinne Lys i de mørke Kamre, Hjertets Dine oplyses og med disse Dine skal saa vor Aand finde sig sid-

bende paa Sandhedens Klippe med den klare Udſigt over Livets Vei, ſom den ſnoer ſig ad Kirkeſtien over Død og Grav og Helveds mørke Dale og mod den ſkinner den Stad i Himlen, hvor alle Gaader løſes i hans Kjærlighed, af hvem og ved hvem og til hvem vi Alle ere.

Og nu Kjærligheden! Hvilket Bjerg at beſtige ligger der ikke for vort naturlige Menneſke, naar Vorherre vil, at vi ſkal elſke hverandre, ligeſom han elſkede os, vil, at vor Kjærlighed, ſkal være ſom hans, hvis Længde, Dybde, Høide og Brede Ingen kan maale og beſkrive, kun paa Golgatha beſkrev Jeſus den? Saaledes ſkal vi elſke! Vi, ſom ikke engang kan overtale os til at nikke mildt til en Uven, og ſom ikke en halv Time kan ſidde og høre paa, hvad en Ven har af Glæde eller Sorg at udøſe for os, uden at vi trættes og ſøge at dreie Samtalen hen paa det for os uendeligt Vigtigere: vor egen Glæde, vor egen Sorg. Dog ligger den Gjerning for os; ſaadanne ere Jeſu Fodſpor; Veien til Guds-Staden er opfyldt af dem. Ja Kjærlighedens Gjerning er meget for ſvær for mig. Men lad mig da tro, at for Kjærlighedens Aand, ſom boer i mig, er den let. Lad mig blot prøve paa, hvor let det er, i Troen paa den Helligaands Kraft at nikke rigtigt mildt til min Uven næſte Gang, jeg møder ham; lad mig i ſamme Tro paa Kraftens Aand-begynde at bekymre mig for Andres ſom for mit Eget. Visſeligt det ſkal lykkes.

Kjærlighedens Aand skal ikke beskjæmme min Tro. Jeg har mangengang tænkt: det kan ikke nytte, du vil begynde med Kjærlighedens Gjerninger; det er dog ikke Sandhed for dig, før du faaer Kjærlighedens Sind, og jeg har ventet paa Kjærlighedens Sind, men det er ikke kommet. Men hvorfor vente paa Kjærlighedens Sind, naar jeg alt har Kjærlighedens Aand? Og den har jeg; jeg kan ikke nægte det, uden at nægte Troen. Jeg har ham altsaa, og det er hans Lyst og Glæde at gjøre Kjærlighedens Gjerning. Saa vil jeg da i Troen paa den Helligaands Kraft nu begynde at gjøre Kjærlighedens Gjerninger, at træde i disse min Herres og Frelsers frommeste Fodspor. Jeg vil dog see, om det ikke skal lykkes, om ikke Kjærlighedens Sind kan blive mit under Kjærlighedens Gjerning ved Kjærlighedens Aand.

Ja i Sandhed! Naar vi stride i Troen paa Gud Helligaands Kraft, naar vi søge Sandheden, baarne af Sandhedens Aand til Sandheds-Ordet, og naar vi elske i Kraft af Troen paa Kjærlighedens Aand, skal det lykkes og vi erfare, hvor deiligt det er, naar „Kæmpeskridt vi gjøre opad, til den hellige Guds Stad." Vi tør da ogsaa synge det; ja selv om vi endnu slet Intet have erfaret, tør vi synge det — i Troen. Thi for Troen er Forjættelsen ligesaa sikker som Opfyldelsen. Men Erfaringen lader ikke vente paa sig, og jo rigere vi erfare det, desto gladere synge vi:

„Kæmpeskridt vi gjør opad til den hellige Guds Stad." Verden vil sige, at det er Hovmod; men vi, som vedd, at vi synge ikke om os selv, men om den Helligaand i os, og at den Sang lærte vi først da vi forlod vor egen Kraft og tog imod Guds Kraft, vi vedd, at det ikke er Hovmod, men tvertimod er til vor egen Ydmygelse og Guds Aands Ophøielse vi synge saaledes. Vi vedd ogsaa, at hvor mange Kæmpeskridt vi end gjøre, vi er dog kun unyttige Tjenere, og naae aldrig anden Retfærdighed og Fortjeneste end hans, som led og døde, men ogsaa opstod og foer til Himmels for os, hvorfra han har sendt os Aanden. Han kom til os i Daaben, da vi forsagede og troede; han bliver ogsaa hos os, naar vi forsage og troe. „Jeg troer paa den Helligaand;" det er den Tro, der synger: „Kæmpeskridt vi gjør opad, til den hellige Guds Stad."

Thomas Kørbam.

Et lille Formanings Ord.

„Men de foragtede det og gik hen, den Ene til sin Ager, den Anden til sit Kjøbmandskab. Det er Ord, der i denne lange og trange Tid tidt er runden mig i Hu, og mørke og bedrøvelige Tanker føre de med sig, og de kan ikke føre andet med, disse Ord, som ende med at Herren siger til sine Tjenere: Bryllupet er vel bered, „men de Budne vare det ikke værd". Vel kan man grue ved at mindes om, hvorledes Guds Naade kan forspildes ved ikke at agte paa den, ved ikke at ville høre hans Røst, naar han kalder; men hvad der volder, at dette Ord nu mere end nogensinde maa vække alvorlige og sørgmodige Tanker, det er hvad man har seet trindtom i Landet i denne Tid, siden Herren saa umisfjendelig har kaldet paa os gjentagne Gange og med en saadan Alvorsrøst; — for menneskelige Øine har der jo været lidet Andet at see end mere og mere Travlhed med Agre og Kjøbmandskab, mere og mere Higen efter egen Fordeel og Magt, intet Tegn paa at Folket har faaet Øret op for Herrens Mening, eller følt sin egen Brøde og ydmyget sig for ham.

Der blev fortalt iſjor, at Grundtvig i en Prædiken havde sagt: „nu staaer Lykkens Sol over Danmark", og medens dette for Mange var Galmandssnak

og anførtes som Beviis paa at Grundtvig gik i Barndom, var det for Andre et profetisk Ord, et sikkert Pant paa en lysere Fremtid for Danmark. Om det skal være et profetisk Ord kan først Tiden vise, thi det kommer meest an paa os selv; men saameget er vist, at der er Sandhed i det Ord, og at det — hvor umuligt det end kan lyde — netop gjælder Nutiden. Det betyder ligefrem at Herrens Time er kommen for os, den Time, da han kalder paa os til at arbeide i hans Gjerning, kalder os til Samfund med sig og saa maa vi vel kunne sige, at Lykkens Sol staaer over os, selv om et saadant Kald skeer ved Lidelser, fordi vi sove saa fast, at han maa tage haardt paa os for at vække os. Agte vi slet ikke paa hans Kald, men blive ved at drømme om vore egne Sager og vende os om paa den anden Side, for ikke at forstyrres, ja da nytter det os ikke at Solen skinner for os, den vil gaae ned uden at vi har frydet os ved dens Straaler.

Man har bebreidet „de Grundtvigske", at de skal have sagt, at Gud ikke kan undvære Danmark — om det er sagt saaledes, veed jeg ikke, men holder det for at være meget muligt, kun er jeg vis paa, at det i saa Fald ikke har været Meningen at dysse Folk iføvrigt derved, men netop at faae dem vaagne; og ret forstaaet kan det da da ogsaa siges, paa samme Maade, som man vel uden Formastelse kan sige, at Gud ikke kan undvære Menneskene, fordi det er hans Villie at gjøre

dem salige. Gud har en Gjerning til det danske Folk, han vil bruge det i sin Tjeneste og derfor kalder han paa det, at det skal reise sig og tage fat paa denne Gjerning, kalder atter og atter, at det dog maa høre. Han vil ikke undvære os, men han tvinger os ikke. De, som ikke vil følge hans Kald, men foretrække at blive ved at sove, eller have saa travlt med at passe deres Eget, deres Agre og Kjøbmandskab, at de ikke kan faae Tid til at komme, men maa bede sig undskyldt ja dem maa han slippe og kalde paa Andre, som ere villigere til at høre hans Røst. Dette er den største Fare, der truer os, den kommer hverken fra Preussen eller Rusland, men fra os selv, vor egen Sløvhed og Sovnagtighed, vor Frygt for at forstyrres i vor gode Ro.

Selv for dem, der mene, at, naar der tales om, hvorvidt det danske Folk kan reise sig fra sin Fornedrelse, men maa lade Forholdet til Gud være udenfor eller ialfald betragte det som en Sag for hver Enkelt, maa det dog, hvis de virkeligt mene det ærligt med deres Fædreland, stille sig væsentligt paa samme Maade, saa de maa kunne see, at den værste Fare netop er den, at Enhver vil passe sit Eget, passe sin Ager og Kjøbmandskab, sin Mad og sin Søvn, istedetfor først at tænke paa, hvad der kunde gavne Fædrelandet og sætte alle Kræfter paa at opnaae det. Det gjælder nu først og fremmest om at vaagne rigtig tilgavns og

derfor maa Enhver, ſom har fornummet, at Herren har kaldt paa os, ret for Alvor ryſte Søvnen af ſig, ſaa han ikke alene ſelv holder ſig vaagen, men ogſaa af alle Kræfter ſøger at vække de Andre, ſom endnu ſove. Herren vil visſelig endnu engang kalde paa det danſke Folk, og kunde det da være ſaa, at vi ret kunde ſvare: Tal Herre, Din Tjener hører! og ſtaae op og følge ham, ſaa vilde det nok igjen blive Dag i Danmark, Dag ved de klare Straaler af Guds Herligheds Sol.

„Den ſignede Dag med Fryd vi ſeer
Af Havet til os opkomme,
Den lyſe paa Himlen meer og meer,
Os Alle til Lyſt og Fromme;
Det kjendes paa os ſom Lyſets Børn,
At Natten hun er nu omme.

Sit Fædreneland skylder man Alt hvad man kan.

Dette Ord blev udtalt af vor berømte Sproggrandskjer Rask, hvem det gik som saa Mange af vore store Mænd, at han lønnedes ikke med synderlig Tak af det danske Folk, saa den kom saa seent at han selv sagde, han frygtede nu det var for silde. Det hindrede ham imidlertid ikke i at gjøre Alt hvad han kunde for sit Fædreneland og han har da bidraget store Ting ikke blot til vort Modersmaals Udvikling, men ogsaa til at gjøre Danmarks Navn berømt trindt omkring i Verden. Det Ord, han udtalte mod Slutningen af sit Liv: sit Fædreneland skylder man Alt, hvad man kan, hvis Mening var, at man bør tjene det med alle de Evner, man har, har fundet god Indgang i mange danske Hjerter og er vel betragtet af Alle som et sandt og ædelt Ord. Deraf følger just ikke, at de Alle efterfølge dette Ord. Mange mene tvertimod, at man fornemmelig skylder sig selv alt, hvad man kan, og, forat gjøre dette lidt mere tækkeligt: sin Kone og sine Børn, Alt, hvad man kan. Jeg hørte saa ofte vore i Sønderjylland, medens de Danske endnu havde Magten, at Enhver skulde blot holde sig rolig, og man mente dermed, man skulde afholde sig fra al

Deeltagelse i Fædrenelandets Anliggender og blot passe sit Eget. I Reglen hørte man denne Tale af dem, som holdt med Slesvig-Holstenerne, som, medens de havde Magten, ingenlunde holdt sig rolige, men gjorde deres Bedste, forat udrydde al Danskhed. Nu, da de ikke mere kunde faae denne Sag frem, dækkede de sig med det Ord, at Enhver skulde holde sig rolig, deels for at de selv ikke skulde komme i Fortræd, deels forat afholde de Danskſindede fra at gjøre Noget, der kunde tjene den danske Sag. Især var det de danske Præster, de lagde denne Formaning paa Hjerte og henviste til deres vigtige aandelige Kald, som gav dem baade Nok og noget Bedre at gjøre end at befatte sig med Fædrenelandets Sager eller som det kaldtes: Politiken. Naturligviis havde deres egne Præster ikke holdt sig denne Formaning efterrettelig; de vare de Ivrigste til at befatte sig med den slesvig-holstenske Politik og fik ingenlunde Formaning om at holde sig rolige og nøies med deres præstelige Kald, fandt derimod den største Opmuntring til at tage sig saa ivrigt som muligt ad Politiken, fordi den, som de fulgte, stemmede godt overeens med deres Ønsker, som siden efter paa det Bedste anbefalede de danske Præster at holde sig rolige og blot passe deres aandelige Gjerning.

Dette Ord om at holde sig rolig er i den skarpeste Modsætning til det andet, at man skylder sit Fædreneland Alt, hvad man kan; thi Meningen af det første

Ord er, at man blot skal see paa sit Eget og ikke bryde sig om Fædrenelandets Vee eller Vel, Meningen af det sidste Ord er, at man skal offre alle sine Kræfter i Fædrenelandets Tjeneste uden Hensyn til om det bringer En selv Fordeel eller Skade, Ære eller Skam. Den Apostel som skrev: „Enhver, see ikke paa Sit, men ogsaa paa Andres", tænker jeg vilde have givet det sidste Ord Medhold. Ikke destomindre har det Ord om at holde sig rolig fundet stærk Indgang hos mangfoldige Mennesker; stundom ledsages det af det slesvigholsteenske Hykleri, naar man kun anbefaler dem denne Roligheb, der vil virke i en anden Retning, end man selv ønsker Fremgang, stundom er det blot en Udtalelse af den Ligegyldigheb, hvormeb man betragter Alt, hvad man ikke mener selv at have Fordeel af. Præster faae ogsaa paa en ganske særdeles Maade Formaningen om at holde sig rolige, for, som det hedder, at passe deres aandelige Gjerning, skjondt det nok kan hændes, at de, netop ved at passe den, støde paa det Stærkeste an mod dem, som anbefale at holde sig rolige til Fordeel for den præstelige Gjerning. Ves denne nemlig paa en Maade, som ikke er disse Roligheds-Anbefalere til Behag, saa er de endda meget utilfredse meb, at man følger deres Formaning om paa anden Maade at holde sig rolig.

De fleste danske Folk har, troer jeg nok, en Tilbøielighed til at følge denne sidste Formaning, deels

fordi de i det Hele taget ynde Roligheb, deels fordi de ere bange for at udsætte sig for ond Omtale, maaskee endnu mere for Spot og Latter, og de, som ere Præster finde et fortræffeligt Paaskud til at holde sig rolige deri, at de ere Præster og have det store aandelige Kald, ved Siden ad hvilket enhver Deeltagelse i Fædrenelandets Anliggender bliver ringe. Underligt og mistænkeligt seer det rigtignok ud, at de, som for den præstelige Gjernings Skyld slet ikke kan tage Deel i Fædrenelandets Anliggender, tage ofte en overordentlig ivrig Deel i deres egne, saa man kan ikke blive fri for den Slutning, at deres egne Sager ligge dem nærmere end Fædrenelandets, saa medens Præstenidkjærheden meget vel kan undskylde deres Ligegyldighed for Fædrenelandets Anliggender, kan de i den ingenlunde finde nogen Grund til at være ligegyldig med Hensyn til deres egne. Kan og tør de med Sandhed sige, at de dne aldeles ikke til at befatte sig med Fædrenelandets Sager, saa maa de jo ogsaa være fritagne, thi saa rammes de ikke af den ædle Dannemands Ord: sit Fædreneland skylder man Alt, hvad man kan — hvad de nemlig ikke kan skylde de heller ikke Fædrenelandet, kun maa de ikke ret vel dække sig med deres præstelige Nidkjærheb, saalænge det viser sig, at denne hindrer dem ikke i at befatte dem med deres egne Sager, som da ogsaa ligger udenfor deres præstelige Gjerning.

Jeg hører til dem, som uendelig gjerne vil holde

ſig rolige, det vil ſige nøies med at befatte ſig med deres egne Sager og afholde ſig fra Alt, hvad de ikke ligefrem nødes til at tage Deel i. Jeg har den danſke Frygt forat udſætte mig for Ubehageligheder, fremfor Alt forat blive til Spot og Latter. Jeg har alligevel ikke turdet ſøge en Grund til ſlet ikke at tage Deel i Fædrenelandets Sager i min præſtelige Nidkjærhed, thi deels har den aldrig været ſtor nok til at afholde mig fra at tage mig ad mine egne Sager, deels har jeg heller ikke med Sandhed kunnet ſige, at Præſtegjerningen hindres ved Deeltagelſe i Fædrenelandets Anliggender, og at bruge den præſtelige Nidkjærhed blot ſom et Paaſkud, var for mig et Hyklerſt, ſom jeg i al min Skrøbelighed altid har havt en Gru for. Dette Ord: man ſkylder ſit Fædreneland Alt, hvad man kan, har beſtandig mindet mig, og ſkjøndt jeg har en Følelſe af, at hvad jeg kan i denne Retning, er ſaare lidt og har paa mange Maader faaet en endnu ſikkrere Erfaring derom, ſaa har jeg derved dog ikke kunnet fritage mig for Formaningen, ſom hint Ord indeholder, da det ikke hedder, at man ſkylder ſit Fædreneland alt det Meget, man kan, men kun hvad man kan, det være Lidt eller Meget. Skjøndt jeg forat ſlippe gjerne har villet forholde mig ſelv, at jeg i denne Retning Intet kan, og dermed være fri, ſaa har jeg dog havt en Følelſe af, at det netop var, forat ſlippe, og med nogen rigtig Sandhed har jeg dog ikke

kunnet overbevise mig selv om, at jeg Intet kunde; der blev dog altid et Lidet tilbage, som jeg ikke heller havde Lov til at unddrage mit Fædreneland. Saaledes er jeg i en lang Række af Aar meer eller mindre fordetmeste haardt imod min Villie bleven dragen ind i hvad man kalder Politiken, men som jeg heller vil kalde Deelagtighed i Fædrenelandets Anliggender. Jeg har yderst sjelden havt nogen Glæde deraf, fordetmeste stor Bedrøvelse, Krænkelse og Bitterhed; jeg har ofte, saaret i min inderste Sjæl, besluttet nu aldeles at trække mig tilbage, men jeg fik ikke Ro for det Ord: sit Fædreneland skylder man Alt, hvad man kan; jeg maatte saa frem igjen, kunde ikke, hvad jeg saa gjerne vilde og hvad jeg saa ofte blev formanet til: holde mig rolig. Det var egentlig en nogenlunde uskadt Samvittighed, jeg strid forat bevare; jeg siger: nogenlunde, thi høiere har jeg aldrig kunnet drive det og knap nok dertil. Saaledes er jeg nu ogsaa tilsidst kommen ind i Rigsdagen igjen, som jeg troede aldrig skulde været skeet, har faaet Leilighed til paa Ny at erfare, jeg duer meget lidet dertil, har ikke kunnet udrette det Allermindste til at afværge den Sag, jeg anseer for skadelig — men saa pinagtigt det end har været mig og maaskee endnu længe vil blive for mig, saa kan jeg dog ikke fortryde at jeg gik, hvorhen saa mange danske Mænd kaldte mig, da det forekommer mig, at jeg derved idetmindste ikke har modstaaet det gode Ord:

ſit Fædreneland ſkylder man Alt, hvad man kan. Nogle af mine kjæreſte Venner troſtede mig med, da jeg ſkulde drage derind, at dermed kunde jeg faa afſlutte al min politiſke Virkſombed — det var mig virkelig dengang en Troſt, og intet ſkulde være mig kjærere end om jeg kunde gjøre det, men vel at mærke med god Samvittighed. Den vil jeg dog fremdeles ſtride for ogſaa i dette Stykke at bevare og det er da muligt, at den Kjærlighed, hvormed jeg veed, at jeg elſker mit Fædreneland, vil ikke tilſtede at holde mig rolig, naar det beſtandig hedder: ſaalænge man har et jordiſk Fædreneland, ſkylder man det Alt, hvad man kan. Derfor faaer det at ſtaae i Guds Haand, om jeg endnu ſkal være med at tage Deel i dets Anliggender, eller om jeg kan faae Lov til at holde mig rolig. En Fordeel har jeg havt ved al den Deel, ſom jeg har taget i Politiken, at jeg har været mindre friſtet til derved at ſøge min egen Ære end ved min præſtelige Gjerning. Maaſkee kommer det af, at jeg ſnarere har havt Leilighed til at vinde lidt Ære ved den ſidſte end ved den førſte, men i hvor faa er, bliver det dog viſt, at om jeg end friſtedes nok ſaameget til at ſøge egen Ære ved min præſtelige Gjerning, ſaa maa den ikke derfor ſkyes; det er jo rimeligt nok, at Djævelen friſter meeſt ved den Gjerning, ſom truer ham med ſtørſt Afbræk, men her gjælder det ſaa kun om at mindes det gamle Ord: „ſtaaer Djævelen imod, ſaa ſkal han flye fra Eder."

Minderim.

Lillien blomſtred og Lærken ſang, mens Veſterhavs-
bølgerne bruſte,
Minderne blegned i Dannevang, da Havmanden Hjer-
terne knuſte,
Taagen laa tungt paa Danmarks Kyſt, Sollyſet næſten
forſvinder,
Høieloftsſangen ſagtnede tyſt, ei lyttede Mænd og Kvinder.
Børn med Øre for Eventyr, kun lignet ved ſmaa Abekatte,
Ingen ſaae deres „Tuſindfryd" ved Sagn om Fædre-
nes Skatte;
Lilien var Pigens Baldursbryn og Lærken var Dren-
gens Budbærer
Hvergang dem timedes Drømmeſyn var Lilien og Lær-
ken Lærer.

Da kom Lærken en Foraarsſtund og „førte ſaa under-
lig Tale",
Hørtes ei blot ved Øreſund, men ogſaa i Veſterhavsdale:
„Vaagn dog op af den falſke Død — o, kæmp for
Jert Fædreneeie"!
Let paa Foden hver Bondeknøs ſprang op fra det
ſovnige Leie;
Haabet ſpired i Sønnernes Bryſt, kjærligt flog Døt-
trenes Hjerte;
Herligt at kjæmpe med Liv og Lyſt for Brødrenes Nød
og Smerte,
Lønnedes og med en Paaſkefeſt, ſom i Aarhundreder mindes.
Var end Seiren ſom fremmed Gjæſt der gjennem Fri-
heden vindes
Folkelig Lykke! Da blomſtrede Livet op, kun Død ſad
i Krogen,
Alting blev nyt fra Taa og til Top, Faa kun ænd-
ſede Snogen.

Men i sin stumle Dødbiderhjem, Lærdom og Klogt den udruger,
Tvang og lidt Tydskhed først manet frem, Livet da brat jeg udsuger.
Tiden han passer og Timen slog — Helhanen kalder de Døde:
Frem mine Helte paa Rovertog, Dannemarks Løve skal bløde.
Frem de myldred i Midvinterstid, døbblege af iskende Kulde,
Priseligt var just ei deres Id, har og kun Hjem under Mulde.
Hvad de har vundet, slet ingen veed, Freden kjender de ikke,
Skaalen, de rakte Danmark vred, faaer de nok selv at drikke.
Danskerne sørger fra Hav til Hav, naar skal vor Vunde læges?
Naar maa vi frede om Brødrenes Grav naar maa vi vederkvæges?
Herre udspyt os ei af din Mund, see vore Taarer som rinde,
Lad os ei miste vor Fædrenegrund, und os at bygge herinde.
Fædrenehuset med Taarne og Spir lovprise Fædrenes Minde,
Skal vi end taale og lide en Tid, blot vi maa Kranden vinde —
Ja, at en folkelig Pinseild maa vore Hjerter opvarme,
Herre! i Naade og Miskundhed mild, løft os nu paa dine Arme!

Friskolen i Vindinge. Anders Klingby.

C. O. Iversens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 14. Den 1. August 1866. 15. Aarg.

De sidste Ord af Evangeliet om den utro Husholder.

Jeg har ogsaa været med at gjøre Anløb til at forklare dette Evangelium, har endog vovet at komme offentlig frem dermed, bildte mig virkelig ifjor ind, at det var noget Nyt, jeg kom med, skjøndt der visnok hørte meget til at tro, at man, efter alt hvad der er meddeelt om dette Evangelium, endnu skulde kunne komme med noget Nyt. Det var vist ikke heller Tilfældet, jeg har da idetmindste ikke erfaret, at Nogen er bleven overrasket derved. Jaar opgav jeg ethvert Forsøg paa at komme enten med nye eller gamle Forklaringer gik fordetmeste den utro Husholder heelt forbi og holdt mig til Evangeliets sidste Ord: „men jeg siger Eder: gjører Eder Venner med den urette Mammon, at, naar I skilles herfra, de skulle annamme Eder i de evige

Boliger." Jeg betragter disse Ord, som Moralen af alt det Foregaaende, det er hvad vor Herre vil vi skal uddrage deraf til Lærdom og Paamindelse. Disse Ord synes mig saa overordentlig trøstelige, at de nok ere værd, at vi ret lægger dem paa Hjerte. Det Første, de indeholde, er, at der gives evige Boliger, saa naar vi maa drage ud af disse jordiske hvad enten det er en Kongeborg eller en Indsidderhytte, gives der evige Boliger, hvor vi kan drage ind, og at der gives en Gjenforening for dem, som skilles ad her i Livet.

Dette er jo rigtignok ikke noget Nyt, det er hvad man hører hele Verden over, hvad man kan læse Tusinde Gange paa Kirkegaardene og i Gravvers, hvad man kan høre lige saa ofte i Ligtaler. Alt dette kan alligevel ikke hjælpe os det allermindste; har vi ikke en bedre Grund at bygge paa end denne, da staaer Huset paa Sand og styrter sammen. Naar man ikke kan være mere i denne Verden, saa gjerne som man end vilde, saa synes man godt om at der er en bedre Verden, hvor man mener at skulle faae det ret efter Hjertens Lyst, og naar man skilles fra dem man har kjær, saa trøster man sig med, at det er en afgjort Sag man samles igjen, skjøndt man ikke har det mindste andet at bygge paa end hvad man selv synes godt om. Her har vi nu vor Herres Ord derfor, som taler om hvad han veed, og vidner om hvad han har seet — saa dette er noget andet end denne Verdens

løse Tale derom, men det er ogsaa i en anden Forstand noget andet, fordi det er meget forskjelligt fra hvad denne Verden siger, thi han taler ikke saaledes ilæng derom, som var de evige Boliger og Gjenforeningen der noget, som ogsaa tilfaldt denne Verden uden Videre. De evige Boliger med Gjenforeningen i dem er jo det Bedste, der kan times Mennesker, saavel maa vi sige, at vor Herre har gjemt det Bedste for sine Venner tilsidst, ligesaavist som hans Fjender har altid det Værste tilbage.

Om Skilsmissen kan der ikke være Tale uden mellem dem, som gjerne vil sammen være, og nødigt skilles ad, derfor kan vi ikke tale om nogen særdeles stor Kreds, fra hvilken der venter os en Skilsmisse, jo Færre vi elske, fra desto Færre skilles vi. Men hvad enten Skilsmissen for os er fra Mange eller Faa, saa er den jo sikker nok, saa det kan aldrig hjælpe os det allermindste, om vi bilde os ind den kommer ikke til os, uagtet vi see den kommer til alle Andre. Jo den kommer ganske vist, og for Alvor er der da ikke heller Nogen, hvem det falder ind at nægte den eller blot at tvivle om den. Naar nu blot Gjenforeningen var ligesaa vis! Naturligviis kan der ogsaa kun være Tale om Gjenforening mellem dem, som gjerne vil samles, fordi de skilles ad med Smerte; thi ligesaavist som det kun er vemodigt at skilles ad for dem, som gjerne

vil sammen være, ligesaavist gives der ogsaa kun Gjenforening mellem dem, som virkelig er de Hjertenskjære.

Dette Ord kan nok stemme med hvad der i Evangeliet kaldes Venner, som jo ogsaa siges at skulle samles med hinanden, men saa maa Ordet Venner vistnok tages i en anden Forstand end det bruges i denne Verden. Her er det jo ikke saa sjeldent, at de kaldes Venner, som nøiere beseet, ere hinandens Fjender; der findes nemlig ikke større Bitterhed, større Misnudelse end mellem saakaldte Venner, Bagtalelelsen er aldrig større end den, som føres gjensidigen mellem dem, dog kalde de hinanden Venner og gjælde ogsaa forat være det. Jeg veed nok, der findes ogsaa bedre Venskabsforhold blandt denne Verdens Mennesker; de, som virkelig have hinanden kjær, kan tage Deel i hinandens Sorg og Glæde, kan bringe Offre for hinanden; man har Skildringer af saadanne inderlige Venskabsforhold ogsaa mellem dem som kun er Verdensbørn, og skjøndt det nok er muligt, at Virkeligheden neppe svarede til Skildringen, saa var Forholdet dog saaledes, at det nok kunde fortjene at kaldes Venskab. Men selv saaledes er det dog som Markens Lillier, der idag ere skjønnere end Salomon i al sin Herlighed og imorgen visner eller afhugges. Ogsaa herom maa vi sige: „O Daaredrøm om Evighed, for hvad ei kom fraaven ned." Der maa være et stærkere Baand, som knytter de Venner sammen, for hvem Gjenforeningen er vis i de evige

Boliger. „Ingen er Ven, som ikke er Vens Ven," dette Ord peger hen paa en Tredie mellem Vennerne, som binder dem sammen og skal Baandet, som binder dem sammen, virkelig kunne holde i al Evighed, da maa denne Tredie være Jesus Christus. Det er de rigtige Venner, som han binder sammen, for dem er Gjenforeningen ligesaa vis, som Skilsmissen er det, den er bygget paa ham, som knytter dem sammen og derved er Huset bygget paa en Klippe, saa det styrter ikke sammen, hvad der end tørner mod det, om det saa er den sidste og haardeste Fjende, som er Døden.

„Gjører Eder Venner med den urette Mammon, at, naar I skilles herfra, de kunne modtage Eder i de evige Boliger." Klart er det da, at for at kunne modtages i de evige Boliger, maa man selv komme der, men om dem til hvem disse Ord henvendes, siges det som en afgjort Sag, at de komme i de evige Boliger, saa det er slet ikke derom Spørgsmaalet er, men kun om at gjøre sig Venner, til at modtage dem i de evige Boliger. Men til hvem kan det siges saa afgjort, at de komme derhen? Maa man dog ikke altid tale betingelsesvis derom, maa der ikke altid sættes som et Spørgsmaalstegn derved, vil de, som tiltales paa den Maade, ellers ikke dysses ned i en syndig Sikkerhed? Lad os nu blot huske paa at det er vor Herre, som taler saaledes, dermed maa det vel for os være afgjort, at det er vel talt og spørge vi saa om hvem

han saaledes tiltaler da er det hans Disciple, stakkels syndige Mennesker, og ikke blot disse, men alle de, som ved deres Ord skulde komme til at tro paa ham fra den første til den sidste Dag. Altsaa de, som tro paa ham, om dem er det en afgjort Sag, at de komme ind i de evige Boliger, naar de skilles herfra. Saa kan vi maaskee regne os selv med blandt disses Tal. Vi nøies vel sagtens fordetmeste med at sige: gid vi kunde komme der, gid en lille Plads maatte være anviist os, men spørger Nogen os om vi da tro paa ham, svare vi jo dog Ja, selv om det til Tider kan falde lidt trangt at faae dette Ja frem, fordi vi jo nok fornemme alle de Tvivl, som det gamle Menneske i os vækker derimod. Vi tro dog paa det Ord, som vor Herre har givet os at tro paa, der er ikke det Allermindste i dette Ord, vi vil have undtaget, ikke det Allermindste, vi vil undvære, ikke det Allermindste, vi vil have tilføiet. Nei, saaledes som det lyder ved vor Daab, saaledes som han selv har henvendt det til os, saaledes tro vi derpaa, og hvor vi saa end komme, naar de fræve os til Regnskab derfor, bekjende vi denne Tro, i de mørke som i de lyse Dage. Man skaber sig selv mangen Tvivl om man troer, som man godt kunde være foruden, allerværst er det endda, naar man endog mener, det hører saaledes til at klage sig over at man ikke kan tro — jeg raader til at lade al saadan Tvivl og al den Snak fare, lade det være en afgjort Sag, at vi

tro, for saa er det ogsaa en afgjort Sag, at vi komme i de evige Boliger, saa høre vi til dem, om hvem vor Herre betragter det som en afgjort Sag, at de komme der, naar de skilles herfra. Vi har meget bedre af dem, der slaae vor Tvivl ned ved at tiltale os som dem, om hvem det er en afgjort Sag baade at vi tro og at vi komme i de evige Boliger, end af dem, som ved at sætte saamange Betingelser og Spørgsmaalstegn, netop vække Tvivlene; man skal ikke vække den Sorg, som sover, sove Tvivlene, saa lad dem sove.

Der udkræves altsaa kun at vi skilles herfra for at komme i de evige Boliger, og naar vi veed, hvor godt der er at være, hvor uendelig meget bedre end her, saa skulde man synes, vi maatte længes efterat skilles herfra. Men saaledes er det jo ikke. „Ved Støvet hænger vog vor Sjæl," og „vi alle see med Gru vort Timeglas udrundet." Det er Sandhed, det er hvad der hæver denne Psalme, snart over alle andre, at den er saa sand heelt igjennem; her er Intet opskruet, Intet, som et ærligt christent Menneske ikke kan være med at istemme. Det er sjeldent, at Psalmerne holde sig fri for Noget, som man ikke kan være med til, som man derfor halvveis maa springe over, eller i det Høieste istemme i Haabet om, at man engang kan naae saavidt. Jeg veed nok, man kan blive bange for sig selv, naar man fornemmer hvor stærkt man hænger ved dette Liv, hvor nødigt man vil skilles herfra, som

var dette et Vidnesbyrd om at man ikke troede og derfor ikke heller hørte til dem, som komme i de evige Boliger. Men det skal ikke ængste os. Hvem der elsker det evige Liv, elsker ogsaa det nærværende og hvad man elsker, slipper man nødigt, selv om noget bedre er ivente. Det er et meget bedre Tegn paa et sandt, aandeligt Liv, at være glad ved det nærværende Liv, at have Lyst til at virke i dette, end at være kjed derad og længes efter at faae Ende derpaa, forat komme til et bedre. Fordetmeste er det Usandhed, naar der tales om Længsel efter at skilles fra det nærværende Liv, det hører ogsaa med til de falske Kjendetegn paa et aandeligt Liv, ligesom det at klage over sin Troes Svaghed; fordetmeste er det saa, at de, som ønske at slippe, længes ikke efter de evige Boliger, men er kun kjed og led ad de jordiske. Vi skal takke Gud for Lysten til at leve og bede ham bevare den hos os til det Sidste, de som har Lyst til at leve her og gjøre hvad Gavn de kan, som Fattigfolk og Svage, egne sig ogsaa bedst til at leve hisset. Man kan jo nok ængstes for hvor det skal gaae os, naar Skilsmissens Stund virkelig kommer og man slet ikke kan komme over at skilles herfra, men er der nogen Dag imorgen, man ikke skal ængstes for, saa er det den, thi er der nogen Dag, om hvilken det gjælder, at vi kan ikke med alle vore Bekymringer lægge en Alen til vor Vext, saa er det denne, saa vi komme ganske til at give den over i

Guds Barmhjertigheds Haand; afmægtige blive vi paa denne, som vi vare afmægtige den første Dag, vi saae Livets Lys, men vi skal kun trygt stole paa, at vor Herre skal være hos os, baade den første og den sidste Dag, og naar han i En af vore Kjæres Dragt sætter sig ved vor Side og taler med os, som Ven med Ven, da skal vi nok komme over at skilles herfra, da skal vi fornemme, at dette er saare meget bedre, saa skal det komme dertil med os, at vi kan med Glæde, hvad vi nu see med Gru imøde.

Det at komme i de evige Boliger, hvor hverken Synd eller Død findes, maatte vel nok synes at være saa stort og herligt, at Intet kunde gjøre denne Glæde større og dog siger vor Herre, at ogsaa denne Glæde kan blive større, naar vi have Venner der, som kan tage imod os. Vi veed jo nok, hvad Livet her i denne Verden angaaer, at Intet hjælper mere til at gjøre Glæden stor, som naar der er Venner, der kan dele den med os, saa der er intet Sted paa Jorden saa skjønt at det jo bliver skjønnere, naar vi træffe Venner der, som kan tage mod os og dele Glæden med os, men vi tænkte maaskee neppe, at hvad der er saa aldeles menneskeligt, ogsaa kunde gjælde om de evige Boliger. Der gives en mærkelig Bestræbelse efter at gjøre alt det Gudelige saa umenneskeligt som muligt allerede i disse jordiske Forhold, men den strækker sig ogsaa til de himmelske. Naar Hedninger og Muha-

mebaner har dannet ſig deres Himmerig efter deres kjødelige Lyſter, da er det viſſnok meget galt, thi Kjød og Blod ſkal ikke arve Guds Rige, men naar vi udelukke det Menneſkelige fra vort Himmerige, baade paa Jorden og i Himlen, da er det ligeſaa galt, thi det er netop Menneſket, ſom ſkal være der, og derfor maa det Menneſkelige ingenlunde udelukkes derfra. Alt det Menneſkelige har Jeſus optaget i ſin Perſon, derfor hører ogſaa det Menneſkelige hjemme i de Boliger, han har beredt os. Og det er menneſkeligt, at vor Glæde forøges ved at deles med Andre, vort Indtog i de evige Boliger bliver meget glædelige, naar der er Venner, der kan tage imod os og byde os velkomne.

Derfor er det vor Herre ſiger til dem, om hvem det er en afgjort Sag, at de ſelv kommer i de evige Boliger, naar de ſkilles herfra, at de ſkal benytte den urette Mammon til dermed at gjøre ſig Venner, der kan tage imod dem i de evige Boliger. Ved den urette Mammon forſtaaes alt hvad Møl og Ruſt kan fortære, og Tyvehaand kan ſtjæle, der forſtaaes derfor ikke derved ſaadant bedrageriſkt Gods, ſom den utro Huusfoged havde tilegnet ſig. her menes, hvad der med Rette tilhører os, Lidet eller Meget, ſom vi ſkal benytte til dermed at gjøre os Venner, der kan tage imod os i de evige Boliger.

Herom maatte man nok ſpørge: hvorledes er det muligt at ſkaffe ſig Venner af den Slags til det Kjøb?

For Penge skaffer man jo ikke vor Herre Venner eller kjøber Gjæster til de evige Boliger; det er dog sandt, hvad der staaer i Visen: „jeg dog ved, at ikke for al Verden kan sælges Kjærlighed'. Hertil maa kun svares, at Meningen er ikke, at vi skal skaffe vor Herre Venner med den urette Mammon, men os selv blandt dem, som er hans Venner forud. Det er ligesom naar vi give hans mindste Brødre og Søstre at æde og drikke, give dem Klæder, besøge dem i Fængsel eller Sygdom, saa gjør vi dem ikke derved til vor Herres Venner, thi det er de jo, da han kalder dem Brødre og Søstre; men vi gjør dem til vore Venner, vi knytter et Kjærligheds og Taknemmeligheds Baand mellem dem og os ved Hjælp af disse timelige Ting. Derfor skriver ogsaa Apostlen: gjører godt mod alle, men meest mod Troens Egne." Det er jo vist nok, at naar vi saa samles med dem i de evige Boliger, da er de timelige Gaver, hvormed vi hjalp dem her, paa en Maade for Intet at regne, men derfor har de ikke glemt det Sind, som bevægede os til at hjælpe dem dermed, dengang de trængte dertil, de skal dog komme deres Velgjørere ihu, ogsaa med Hensyn til de Gaver, som, da de modtog dem vare saa dyrebare og velkomne; er de gangne forud til de evige Boliger, vil de dog gjenkjende dem, der hjalp dem her i Verden med den urette Mammon og de skal tage mod dem med Glæde.

Saaledes forstaaer jeg det, at vi skal gjøre os

Venner med den urette Mammon, at de kan tage mod os i de evige Boliger, men herved maa saa ikke glemmes, hvad vi kan udrette med den rette Mammon. Derved forstaaes det Ord, hvorved vi selv ere blevne vor Herres Venner, har faaet Deel i hans Boliger, baade paa Jorden og i Himlen, det Ord, som nok maa nævnes i Modsætning til den urette Mammon, da Apostlen skriver derom: „alt Kjød er som Græs og al Menneskets Herlighed som Græssets Blomster; Græsset visner og Blomsteret derpaa falder af, men Herrens Ord bliver evindelig, og dette er det Ord, som er forkyndt for Eder." Det er dette Ord, hvorved Mennesker gjøres til vor Herres Venner og vel er det hans Værk, naar det skeer, og hans er Æren, men har vi forkyndt dem dette Ord, og har det ved vores Forkyndelse fundet Indgang i deres Hjerter, saa blive de ogsaa vore Venner og det i en langt høiere Grad end om vi saa gav dem nok saameget af den urette Mammon. Det er saadanne Venner Apostlen mener, naar han skriver til dem: „holder fast ved Livets Ord, mig til Roes paa Christi Dag, at jeg ikke har løbet forgjæves ei heller arbeidet forgjæves." Paulus kalder det Livets Ord, Petrus: Herrens Ord, som bliver evindelig; jeg tænker, de mene Begge det samme Ord, og troer da tillige, at det ikke er et ubestemt Ord, som Ingen kan vide, hvad er, men at de meente det samme Ord, som var vitterligt for alle de Døbte, til hvem de

skrev, fordi det var til dette de var døbt. Herom er det egentlig Striden føres, om Apostlene, naar de nævne Livets Ord, Herrens Ord, Guds Ord dermed har meent alle de gudelige Ord, som Skriften indeholder, eller om de meente et bestemt Guds Ord, som var Alle vitterligt, fordi det lød eens til Alle ved den samme Daab. Det er hvad vi mene og som vi vil blive ved. Men de, for hvem vi har forkyndt dette Ord, og som er kommen til Troen derpaa, skal ogsaa være os til Roes paa Christi Dag, et Vidnesbyrd om, at heller ikke vi har løbet forgjæves eller arbeidet forgjæves. De skal da ogsaa tage mod os med Glæde, naar vi indtræde i de evige Boliger og de kjende deres Velgjørere, som har gjort dem mere Godt, end der kunde udrettes med al Verdens urette Mammon. Det bliver dog den bedste Maade at gjøre os Venner paa, at dele med Alle, som vil dele det med os, det Herrens Ord, som os er givet til Salighed, og ved dette Ords Lys vise dem Veien til de evige Boliger. Derfor skal vi ingenlunde agte det ringe, at staae dem bi med timelige Gaver; saligt skal det blive i de evige Boliger, med dem at mindes hver engang vi deelte Livets Ord med dem, men det skal ogsaa blive glædeligt at mindes hver en lille Kjærligheds Gave, vi rakte dem.

Saa skal vi da ogsaa huske paa, at det vil lette os at skilles herfra, naar vi har saadanne Venner, der vil tage imod os i de evige Boliger. Der vil jo

nok blive Venner, som det kan blive tungt nok at ſkil-les fra her i Verden og jeg vil ſige, at det var ikke godt andet, men naar deres Farvel kan ſmelte ſammen med de Andres Velkommen, naar et Farvel paa Jor-den og et Velkommen møder hinanden, ſom „Fugle-ſangen ſagte ſød en liflig Aftenrøde", naar vi ſaa til-lige mærker, at vor Herre er ſelv tilſtede i den ſidſte Nattevagt, da ſkal det ikke blive tungt at ſige Verden Farvel, da ſkal Døden være opſlugt af Livet, vi ſkal ſige Vennerne hernede Farvel med Glæde, fordi vi veed, at ſom vi har Venner der vil tage imod os i de evige Boliger, ſaa ſkal vi ogſaa ſnart tage imod dem i de ſamme evige Boliger.

Den ſidſte Rigsdag.

Det Ord: „ſidſte“, kan her tages i en dobbelt Forſtand, det kan betyde, at denne Rigsdag var den ſidſte i Rækken af de Rigsdage, der har fundet Sted ſiden vi fik vor Grundlov af 5te Juni, men det kan ogſaa betyde, at denne er den ſidſte, der overhovedet vil blive holdt i Henhold til denne Grundlov. De ſige jo nok, at denne har vi ligefuldt endnu, men viſt er det dog, vi har den ikke ſom den blev os given og den næſte Rigsdag, ſom træder ſammen, vil ikke være ſammenſat ſom den ſidſte. Jeg betragter den Grundlov, ſom vi nu har, for en anden end den af 5te Juni, man kan ſige den er meget bedre, ſom forøvrigt dens bedſte Venner ikke ſagde og jeg ſiger det meget mindre, men at den er den ſamme, maa de ikke ſige, thi det er aabenbar Uſandhed. Hvad der var den ſkjønneſte Perle i Juni-Grundloven var den almindelige Valgret, fordi hele det danſke Folk derved blev gjort til en eneſte Stand, og Alle var lige for Loven, men hvad der var det Bedſte ved den blev ogſaa Aarſag til dens Død. Den almindelige Valgret blev given i Aaret 1848 paa en Tid, da Mange gav, hvad de ſelv ikke ynbede, og tog tilbage igjen, naar de kunde. Jeg er derfor overbeviiſt om, at ret lang Tid hengik der ikke efter

at Grundloven af 5te Juni var given, før der lagdes Planer til dens Død, det vil sige til at ophæve eller indskrænke den almindelige Valgret. Man siger nok, at den er ikke bleven indskrænket, at hver Mand har endnu sin Valgret, men det er kun Spidsfindighed, thi hvad enten man indskrænker den almindelige Valgret ved aldeles at berøve Nogle denne, eller man indskrænker den ved at berøve den en Deel af dens Betydning og Virkning, saa er den ligesaalidt bleven indskrænket og det Sidste er Tilfældet nu.

Naar jeg siger, at jeg troer, at de, som nu har naaet at faae Valgretten indskrænket, allerede for saa lang Tid tilbage lagde Planer dertil, saa er det ikke min Mening dermed at ville sige noget Ondt om dem. Der er ganske vist dem, som allerede nu har Planer om at faae vor nuværende Grundlov forandret ved at gjenvinde Valgretten, fordi de tro, at denne er vort Fædrenelands bedst tjenlig. Men man kan være en Fædrenelandsven og mene det Modsatte, man kan umuligt betragte alle dem, som Fædrenelandsfjender, der anse den almindelige Valgret for Fædrenelandets Fordærvelse. Selv at det er gaaet saa godt som det er i disse 17 Aar, har ikke kunnet berolige dem, da de bestandig har seet de største Farer true Fædrenelandet paa Grund af den almindelige Valgret. Man kan saa godt forstaae, at de, som lægge saa overordentlig stor Vægt paa hvad de kalde Intelligens og har saa

ringe Tillid til Folkets naturlige gode Omdømme, maa være bange for den almindelige Valgret, hvorved denne let kan komme i det Høisæde, som de mene, Intelligensen allene bør indtage. Det blev paa sidste Rigsdag fremhævet, hvorledes disse Modstandere af den almindelige Valgret allerede mange Aar tilbage i Tiden har gjort Forsøg paa dens Indskrænkning, hvorledes Novemberloven ikke blot var et Forsøg derpaa, men ogsaa et Forsøg, som lykkedes. Man har sagt, at man har denne Lov at takke for, at vi kom af med Sønderjylland — saa gandske har man ikke faaet denne Paastand tilintetgjort — men at vi har denne samme Lov at takke for hvad der nu er skeet ved vor Grundlov af 5te Juni, troer jeg fuldt og fast. Saaledes skal Novemberloven vist ikke komme til at leve i nogen glædelig Ihukommelse hos det danske Folk. Snaren var lagt med Snildhed og Dygtighed af dem, som vilde have den almindelige Valgret indskrænket, fordi de i den saae Fædrenelandets Fordærvelse. Villigheden til at ofre Alt for Sønderjyllands Skyld kom dem i en væsentlig Grad tilgode; den havde de at takke for, at de nu kunde sige til os: I tale nok om Grundloven af 5te Juni, men den har I slet ikke, den er allerede for Sønderjyllands Skyld bleven indskrænket og forandret. Af samme Grund var man gaaet ind paa Novemberloven, og den fik vi Lov at beholde, ogsaa efterat det var borte, for hvis Skyld den var

givet. Der var ogsaa noget andet end Sønderjyllands Tilknytning, som tilsigtedes ved samme Lov, det var Indskrænkningen af den almindelige Valgret, som man ansaae for at være fordærvelig eller farlig for Fædrenelandet. Man rykkede lidt efter lidt mod Maalet under mange forskjellige Forslag, som dog alle deri stemmede overeens, at de vilde indskrænke den almindelige Valgret eller berøve den dens Betydning og Virkning. Man kom saavidt, at den sidste Rigsdag skulde vedtage, hvad der nu var vedtagen to Gange; adskillige af de ivrigste Forsvarere af 5. Juni Grundloven var bleven trætte og faldt fra i Stridens Stund, deres Navne lød saa Landet rundt som Vidnesbyrd om, at der maatte gives efter. Paa mange Maader truedes der med Udlandet, med Standsning af al vor Udvikling under den indviklede Forfatning, vi havde, det fremhævedes, hvor nødvendigt det var at komme til Ende med Striden, hvor let det kunde skee, at vi kunde faae noget meget Værre, thi at det, vi skulde have, ikke var godt, var omtrent Alle enige om. Ikke destomindre viste der sig ved sidste Valg en større Vedholden ved 5te Juniloven end man havde ventet; det var paa et hængende Haar nær ved at Flertallet var bleven paa denne Side. Flertallet blev dog paa den anden Side, om kun lidet, saa dog af den Beskaffenhed, at det var at forudsee, at det her ikke var muligt at fremkalde nogen Forandring. Da det rygtedes, at gamle

Grundtvig endnu var villig til at stride for Loven af 5te Juni, eller egentlig for den almindelige Valgret, blev der et levende Ønske om at faae ham valgt og det lykkedes i Horsens. Jeg havde forlængesiden opgivet enhver Tanke om at komme ind paa Rigsdagen, men da jeg blev opfordret fra to Landsthingskredse om at modtage Valg, turde jeg ikke undslaae mig derfor og modtog det Valg, som faldt paa mig i Nærheden. Det viste sig snart, at det var en haabløs Kamp, vi skulde gaae til, men det var dog Noget at have stridt for den gamle Lov til det Sidste.

Grundtvig troede paa at Ordets Magt endnu kunde afværge den truende Fare; han sagde til mig, at, om han ikke kunde tro derpaa, saa kunde han ikke heller tro paa Danmarks Frelse; paa den sidste kunde jeg nok tro, skjøndt jeg kunde ikke tro paa det Første, allermindst da jeg saae dem, der skulde lade sig overvinde ved Ordets Magt og hvorledes de modtog dette. Jeg stolede paa, at naar Grundtvig erfarede, at Ordet her Intet kunde formaae, saa vilde han alligevel ikke opgive sit Haab om Danmarks Frelse og heri bedrog jeg mig ikke heller. I de Ord jeg strax fra Begyndelsen talede, hvori jeg indrømmede Modstanderne al den Ære, jeg kunde, større end de Fleste paa min Side syntes der kunde tilkomme dem, bad jeg dem ikke at lebsage det Nederlag, som Junilovens Venner her maatte lide, med Haan og Spot. Jeg kan just ikke

ſige, at de efterkom den Formaning, da de fleſte Taler, ſom holdtes fra vor Side, blev af dem modtagne med ſpottende Latter, end ikke Grundtvigs undtagne. De vidſte, at de havde Fleertallet og behøvede intet Hensyn at tage. En Forandring foregik der i denne Henſeende henimod Slutningen af Forhandlingerne i Folkethinget, ſom det ſyntes fremkaldt ved en meget ſkarp Tiltale af N. Hanſen; efter den Tid forlod de Salen, naar de ikke ſkjøttede om at høre, hvad der blev talt.

Det være langt fra mig at ville gjengive blot et Uddrag af hvad der blev talt for og imod; kun vil jeg anføre Grundtvigs ſidſte Tale, da jeg antager at mange af Budſtikkens Læſere ikke har ſeet den. Begyndelſen af Talen hænger ſammen med det Foregaaende, men det forhindrer ikke at forſtaae, hvad det egentlig kommer an paa. Saa ſtaae denne Tale da her: „Ja, jeg kunde jo ikke ret med nogen Grund vente mig bedre Held, naar jeg vovede mig ind paa, hvad der maa kaldes fremmede Enemærker — til at tale om det formelt Rigtige eller Urigtige; men da Hans Exc. Udenrigsminiſteren dog ikke benægtede, at der kunde være noget i min Indvending, og tilſtod, at, hvor ſilde den end kom, kunde det dog ikke kaldes for ſilde, naar den kom før Afſtemningen, ſaa vil jeg haabe, at det ærede Miniſterium ikke desmindre før Sagens endelige Afgjørelſe vil tage det under ſin nøie Overveielſe, om der

ikke skulde være Mere i min formelle Indvending, end der kan synes, da ingen af alle de Lovlærde har agtet det værd at sige et Ord. Det vil jeg haabe, og da der nu ikke er Andet for mig at gjøre, maa jeg see til Slutningen at lægge al den Vægt, jeg kan, paa de reelle Indvendinger, som jeg har gjort fra Begyndelsen af, og som jeg aldrig kan opgive, — aldrig opgive, selv om jeg her maatte blive, hvad jeg oftere har været paa et andet Sted, den Eneste, der vilde og turde sige et tydeligt og bestemt Nei. For nu at ende ligesaa mildt og roligt, som jeg tør sige jeg har begyndt og stræbt at blive ved, saa skal det være mit Første ved denne Slutning at takke det høie Ministerium og hele Thinget, fordi jeg har faaet, hvad jeg bad om fra Begyndelsen, Ordet i sin Frihed og Ørenlyd. Jeg har faaet det saa rigeligt, at oftere, som i dette Øieblik, overlodes det til mig og mine folkelige Venner at tale alene, og hvorvel jeg ikke skal sige, at det har syntes, som vore Ord udrettede Meget, og endskjøndt det er aabenbart, at her slog Ordsproget feil, at den, som tier, han samtykker, saa føler jeg det alligevel min Skyldighed at takke for den Ordets Frihed og den Ørenlyd, som blev os til Deel endog lidt over min Forventning. Men skjøndt hverken Ministeriet eller Thingets Overtal har ellers villet indrømme mig det Allermindste, saa haaber jeg dog, at de til Slutning ville indrømme mig, hvad jeg falder Meget, at har

jeg end talt saa frit, som en ældgammel Mand, der ikke har synderlig Mere for sig selv at haabe eller frygte i denne Verden, saa har jeg dog stræbt at tale saa mildt og roligt som en upartisk Mand, der ikke seer paa Andet, end hvad han anseer for det fælles, almindelige Bedste, og som en Mand, der, i hvor høi Pris han end sætter paa Hjertet baade hos Enkeltmand og hos hele Folkefærd, dog har det Skjøn, at Thingstedet er ikke Stedet til Hjerteudgydelser, saa han har heller ikke for Skik at præke paa Thinge, saalidt som at holde Thinge i Kirken. Dette var, sagde jeg, min første Skyldighed; men det var dog ikke min hele Skyldighed idag, da jeg ventelig taler mit sidste Ord, ikke blot i denne Sal, men i denne Sag, i dette Thing, som synes ikke at ville spare sit eget Liv for det almindelige Bedste, og i denne Kreds af Mænd, der dee's have raadet og deels i dette Øieblik raade, saavidt Mennesker kunne raade, for Danmarks Vee og Vel, som vide, at de staae Folket og Historien til Regnskab. Jeg maa derfor til Slutning ligesom fra Begyndelsen udbede mig lidt Taalmodighed med Aldersformanden, som begyndte at tale kongeligt og folkeligt i Christian den Syvendes Dage og gjør saa endnu i Christian den Niendes. Hans Ord, siger man, var i Ungdommen meget for skarpt og meget for kongeligt; hans Ord, siger man, i Alderdommen er meget for mildt og meget for folkeligt; men Ingen har dog nægtet, at hans Ord var

altid dansk og fædrelandsk, og det i saa høi en Grad, at han sparede ikke at sige om det lille Danmark, hvad en berømt britisk Statsmand (Canning) sagde om det store England: Jeg ønsker den hele øvrige Verden alt Godt, men naar enten den eller mit Fædreneland skulde forgaae, saa foretrak jeg dog uden al Betænkelighed mit Fædreneland. Denne Egenskab ved mit Ord, som Verdensborgeren, hvem Alle uden de selv ere lige kjære, høilig har lastet, denne Egenskab har imidlertid, som det var at vente, efterhaanden givet mit Ord en ikke ringe Indflydelse hos Folket, hvad man ogsaa kan see herinde; thi det er aabenbart hverken noget Parti, ikke heller mine kirkelige Tilhørere i Hovedstaden, men det er Folket, de troe Jyder, som have valgt mig ind i dette Thing, for at jeg skulde tale Folkets og gamle Danmarks Sag ligesaa rolig og med den samme Seighed, som er dem eiendommelig. Derfor er det min Skyldighed, endnu i dette Øieblik, da de synes spildte, alle de gode Ord, som jeg paa Folkets Vegne har villet give Ministeriet og Thingets Overtal for at lade en Sag falde, som aabenbar er ufolkelig og farlig, eller dog idetmindste at underkaste den en ny og grundig Prøvelse selv i dette Øieblik er det min Skyldighed at holde Ørene stive og at prøve dog endnu engang, om det ikke dog var muligt, at et godt Ord kunde finde ligesaa godt et Sted paa den danske Rigsdag, som, jeg gjentager det, et godt Ord

altid har fundet i det danske Folkehjerte — selv da, naar det langtfra politisk Klogskab ikke engang vidste af sig selv at sige, som der i Grunden er Tilfælde med os Alle, naar vi ligesom de tydske Professorer ikke engang vide eller huske, at sund Forstand paa Livet er hverken Meer eller Mindre end en sand Følelse, der bliver sig selv klar. Idet jeg nu villigt indrømmer, at for Øieblikket holder det danske Folk paa den uforandrede Grundlov af 1849 og paa den almindelige Valgret til Landsthinget selv i sin Mathed — men af en uvilkaarlig Følelse, saa paastaaer jeg dog, at denne Følelse netop er en af de sande Følelser, som, naar den klarer sig, bliver til sund politisk Forstand, og den har klaret sig, mener jeg, naar man indseer, at Ulempen og Farligheden ved alle de Afgjørelser, hvor man ikke kan veie Stemmerne, men maa tælle dem — at den Ulempe og den Farlighed efter Erfaringens Vidnesbyrd formindskes i den samme Grad, som det afgjørende Overtal bliver større, at det er saaledes i alle Retninger ligesom i Nævningeretten, og at netop derfor er den almindelige Valgret saa stort et borgerligt Gode, at et Folk, som engang har faaet den i lovlig Besiddelse, bør aldrig slippe den til nogen Priis, end sige da til den Priis, som for Øieblikket bydes det danske Folk for dets Valgret, dets umistelige og naar den holdes fast i vore Dage utabelige Valgret. Jeg tør derfor dristigt forudsige, at naar kun

Danmark beholdt ſin Valgret og beholdt ſit vel ſtrø-belige, men dog folkevalgte Landsthing, da vil den Tid ſnart komme, da Folkets ſunde og ſunde Følelſe vil klare ſig paa Forholdet mellem en fri Konge og et frit Folk, ſom er ikke bundet af noget Privilegium, ikke ſkilt ad ved Stænder, ſaa Verden ſkal forundre ſig. Paa den anden Side maa jeg forudſige, at derſom Danmark nu faaer et ufolkeligt Landsthing, hvis Over-tal idetmindſte er fremmed for det rette Skjøn paa Fri-hed og Ligelighed, da vil Folket kun have Ulykke af ſin Rigsdag og af hele ſin ſaakaldte frie Forfatning og da vil der kun beredes baade Konge og Fædrene-land en ſørgelig Fremtid.

Jeg veed det nok, at de Høilærde ſmile, om ikke lee ad alle ſaadanne Forudſigelſer, og de have derfor tidt enten blot for Løier eller med en vis Spydighed kaldt mig „Spaamanden" undertiden endogſaa „Spaa-qvinden", men jeg veed ogſaa, at ſkjøndt det rigtignok paa Danſk altid hedder „at ſpaae", naar man ytrer en ſikker Formodning om Fremtiden, ſaa er der dog ſtor Forſkjel paa, hvoraf man ſpaaer, og jeg veed, jeg har aldrig ſpaaet enten af Streger i Haanden eller af Stjerner paa Himlen, men kun af den Oplysning, vi Alle kunne faae ved at agte vel paa Folkenes Art og Væſt, paa Tidernes Løb og Tidernes Tegn, hvad de Høilærde ſjelden værdige deres Opmærkſomhed, men ſom jeg fra Ungdommen af har ſkjænket hele min. Jeg

tænker næsten heller ikke, de ville nægte eller kunne nægte, at fordi jeg kun har forudsagt, hvad jeg saae maatte følge af det Forbigangne og det Nærværende, at derfor har jeg dog især med Hensyn paa gamle Danmark og Danmarks Folk, paa Slesvigholsteen og Heelstaten baade seet og sagt Adskilligt forud, som det havde været godt, om man havde ændset, førend det var forsilde. Jeg tør derfor sige, det vilde være klogt netop statsklogt, dersom man vilde ændse, hvad jeg nu forudsiger om al den Bitterhed, Splid og Krebsgang indadtil og Farer udadtil, som man selv bereder sig, naar man nu vil presse og drive en Grundlovsforandring igjennem, som dog aldrig tilgavns kan gjennemføres uden med saa stort et Overtal, som grændser til Eenstemmighed, og med Hensyn til hvilken jeg ikke har hørt til nogen af Siderne, at der var Nogen, som ventede sig synderlig Vinding, som værd at nævne, af denne Forandring enten for det Fælles eller for det Særlige. Jeg har før paa et andet Sted vite hørt baade af Ministrene og af andre Ledere, at der var meget smukke Ting og Tanker, som de kunde ønske at gjennemføre, men som de ikke turde for det store Ansvar, som hvilede paa Gjennemførelsen, og jeg har stundom, jeg tilstaaer det, smilet over den store Frygt for et Ansvar, som i mine Øine var meget let at bære; men sørgeligt vilde det være, dersom jeg nu paa mit første og sidste Sæde her i Landsthinget skulde

møde saa stor en Kjækhed og Sorgløshed, at man end ikke vilde skjænke det tungeste Ansvar en alvorlig Tanke, ikke selv da, naar en gammel Rigsdagsmand og Sagamand, Folkevon og Folketaler advarede og maatte, hvis han havde Ret, staae som Vidne fra Slægt til Slægt, saalænge Danmark staaer, altsaa med Guds Hjælp til Verdens Ende; thi det er min første og min sidste Forudsigelse, at, hvad man saa end gjør, enten ude eller hjemme, saa vil sikkert Danmarks Rige bestaae saalænge Bølgerne rulle."

Det Ord, hvormed denne Tale sluttedes, var det trøsteligste Ord, der hørtes paa denne Rigsdag. Jeg stolede paa at Grundtvigs „urimelige" Haab nok holdt sig og det slog ogsaa til. Nu er Juni-Grundloven, som den blev os given, saaledes som den var Frederik den 7des Gave, ikke mere til, Ligheden for Loven, som efter den fandt Sted, er brudt. At vinde den tabte Junilov tilbage turde vel see ligesaa vanskeligt udsom at vinde det tabte Sønderjylland tilbage, hvortil Udsigterne for Øieblikket vist er saare ringe, naar Talen da er om hele det danske Sønderjylland, ikke om et lille Stykke deraf med Opoffrelsen af alt det andet. Der er en forunderlig Sammenhæng mellem Tabet af Sønderjylland og den uforandrede Juni-Grundlov; man kan sige, at den sidste tabtes for det førstes Skyld i al Fald skete den førstes Indskrænkning af den Grund og denne blev saa igjen en af Aarsagerne til at den

tabtes. Heri ligger en Trøst, thi saa er Offeret fra Begyndelsen bragt for Sønderjyllands Skyld og allerede at have offret Noget for dettes Skyld, er godt, selv om det blev aldeles forgjæves. Gjenvindelsen af begge Dele er alligevel ikke umulig og bør ikke opgives af danske Mænd. Jeg tænker ogsaa de følges ad; de fulgtes ad, da de mistedes; de følges ogsaa nok ad, naar de gjenvindes. Der vil maaskee gaae lang Tid hen og den maa benyttes godt til at fremme Folkeoplysning, thi det er den vi trænge til og det er Mangel paa denne, som har voldt det sidste Nederlag, thi saa megen Skyld der end hviler paa Modstanderne af den uforandrede Juni-Grundlov, saa hviler dog den største Skyld paa det menige Folk, som ikke har holdt fast ved hvad det havde, har ikke benyttet Friheden, som det burde, og det er Allesammen en Følge af Mangel paa Oplysning. Mit Haab er i denne Henseende, hvad jeg saa tit har peget hen paa, de mange Folkeskoler, som reise sig trindt omkring i Landet; jeg troer, at den Aand, som rører sig i de fleste af disse er til Fordeel for Folkefriheden. At der ogsaa vil opstaae Skoler i modsat Retning, som allerede er igjære, er rimeligt nok, men jeg tvivler ikke om, at Seiren vil blive paa den gode Side. Vi vil snart faae at see, hvad Virkning det sidste Nederlag vil fremkalde hos Folket; jeg vil ikke haabe, at dets Virkning skal blive nedslaaende. Det var mærkeligt, at den sidste sørgelige

Fred syntes at vække Liv i Folket, idetmindste fremstod de mange Folkefester strax efter denne. Det er rimeligt, at den sidste sørgelige Begivenhed vil have samme Virkning, da det her endog mere end ved den første Begivenhed maa være indlysende, at Mangel paa Oplysning er Aarsag i Udfaldet. Det er vel ogsaa muligt at Folket vil kunne faae Øie for, at Adskillige af de Ledere, det hidtil har havt, snarere har været Vildledere og at det da vil vende sig fra disse og søge bedre. Mange af den almindelige Valgrets Modstandere har søgt at fremstille Grundtvig i et latterligt Lys, fordi han i sit Livs sidste Aftenstund er fremtraadt som Forsvarer af Folkets Ret — dette gjør ikke stort til Sagen, men, hvad der er glædeligt, er, at han i en overordentlig stor Deel af det danske Folks Øine kommer ved Slutningen af sit Liv til at staae i et skjønnere Lys end nogensinde. Det er ikke blot i deres Øine, som i ham see en Forkjæmper for den gamle Christendom, men ogsaa i deres, som nu i ham see den trofaste Forkjæmper for Folkefriheden. Det turde maaskee faae en stor Betydning for dem, som sluttе sig til ham, at han kommer til at staae i et saadant Lys for det danske Folk, det vil ogsaa forøge Tilliden til dem og skaffe deres Ord saameget større Indgang.

Jeg tvivler derfor heller ikke paa, at der ogsaa vil komme meget Godt ud af denne Sag, saa vi skal kun holde fast ved Grundtvigs sidste Ord, at hvad man

saa end gjør, enten ude eller hjemme, saa vil sikkert Danmarks Rige bestaae, saalænge Bølgerne rulle."

Uagtet jeg aldeles ikke tillægger de Ord, jeg talede ved anden Behandling, nogen særdeles Betydning, saa da her er netop er Plads til dem, staae de her til Slutning.

„Der er idag blevet yttret Anskilligt her i Salen, som jeg synes lyder paa, at man i det Hele taget hverken fra den ene eller fra den anden Side har været tilfreds med det hidtilværende Landsthing. Det er ogsaa sagt af to ærede Landsthingsmænd i Kjøbenhavn (Madvig og Lehmann), at dette Landsthing ikke var beregnet paa at skulle være en Gjenlyd af det andet Thing, og da nu begge disse to ærede Landsthingsmænd have virket til, at dette skulde afløses af et andet, har jeg heri fundet en Hentydning til, at det hidtilværende Landsthing havde været en Gjenlyd af det andet Thing. Da det Landsthing, som nu er til, jo efter al Sandsynlighed snart vil have endt sine Dage, vil jeg dog endnu til Slutning aflægge et Vidnesbyrd om det, idet det efter min Mening idetmindste er bedre, end man skulde vente efter de Hentydninger, der, som jeg synes, ere komne fra forskjellige ærede Medlemmer her i Salen. Jeg har aldrig kunnet skjønne, at det hidtilværende Landsthing, har været en Gjenlyd af det andet Thing,

men jeg har tvertimod synes, at det har sat sig i et saadant Forhold til det andet Thing, som man maatte ønske, ikke i et saadant Forhold, som naar To drage i hver sin Ende af et Reeb. Jeg synes, at dette Landsthing har bidraget til, at Sagerne have faaet en god og grundig Overveielse, og det er jo dog navnlig den egentlige Grund, hvorfor der skal være et andet Thing. Jeg har idetmindste altid faaet det Indtryk af de Forhandlinger, som have været førte i Landsthinget, at Udfaldet af dem ikke har tydet paa, at det iforveien var bestemt, men at det i Virkeligheden var frembragt af de Forhandlingerne, som ere førte i selve Landsthinget, og det synes mig at være et godt og hæderligt Vidnesbyrd. Jeg behøver ikke at minde Dem om — thi det vide de Alle — hvormange hæderlige Mænd, der have havt Sæde i Landsthinget; det er fra først af og til sidste Stund blevet ledet af hæderlige Mænd. Jeg vil derfor sige, at dette Landsthing, naar det nu ophører, vil efterlade sig et saadant Eftermæle i den danske Historie, som jeg vil ønske, at dets Efterfølger ogsaa engang kunde faae, og jeg kan ikke forbølge, at jeg troer, at Grunden til, at De have saameget imod dette Landsthing, egentlig ikke maa søges i, hvad Ondt det hidtil har gjort, men i Frygten for, hvad det i Fremtiden vilde kunde komme til at gjøre. Dette er imidlertid en Grundsætning, som jeg kalder ubillig og uretfærdig, og anvendt paa et enkelt Individ vilde man altid kalde den saaledes. Naar en Forbryder i 17 Aar havde ført et retskaffent og stille Liv, vilde jeg kalde det uretfærdigt, om man, fordi Manden engang havde været Forbryder, vilde binde ham og holde ham indespærret; men dette Landsthing er aldrig fremtraadt som Forbryder, og det har i 17 Aar ført et saadant Levnet iblandt os, at der ikke er Grund til nu at frygte for, at det paa eengang skulde vanarte

saaledes, at det skulde være nødvendigt for os nu ligesom at binde det. Jeg vilde gjerne til Slutningen aflægge et saadant Vidnesbyrd om det Landsthing, som nu har virket iblandt os i 17 Aar. Jeg var for 17 Aar siden med til at stemme for det, og jeg paastaaer endnu, at det udgik fra Folket og til Folket med stor Flerstemmighed; thi skjøndt der var Forhandlinger om det, før det blev vedtaget, enedes dog den lovgivende Rigsforsamling om at vedtage det med et saa stort Overtal, som jeg mener, at enhver Grundlovsbestemmelse maa vedtages med, naar Folket skal slutte sig til den, og den skal vinde Indgang i Folket. Det er naturligviis min Mening, at jeg vil stemme for det gamle Landsthing og mod det nye Udkast, men idet jeg nu giver det gamle Landsthing mit Ja, skeer det ogsaa for dermed at udtale min Taknemmelighed imod alle de Mænd, som deri have virket efter bedste Forstand og Dygtighed for Danmarks Vel, og for at udtale min Taknemmelighed imod Thinget i det Hele taget, som jeg troer nogenlunde om end ikke fuldkomment — thi Ingen af os kan gjøre noget Fuldkomment — har udført det Hverv, som netop blev lagt i dette Things Hænder. Jeg troer saaledes, at det skal bevare et hæderligt Eftermæle iblandt os.

Dette Skrift udkommer 2½ Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. G. Iversens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse

Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 15. Den 15. August 1866. 15. Aarg.

Kapellet i Ryslinge.

Den 8. August var bestemt til Indvielsesdag for ovennævnte Kapel og det var noget saa Nyt, at det ikke var til at undre paa, at Folk strømmede sammen til denne Høitidelighed fra alle Danmarks Egne, jeg troer med Undtagelse af Lolland og Falster, hvorfra, saavidt mig bekjendt, Ingen mødte. Ogsaa fra Sønderjylland mødte Folk, Præster og Lægfolk; de vilde derved give tilkjende, at de regnede sig med til de Danske, ligesom Ruben, Gad og den halve Manasses Stamme ved at bygge et Alter paa Grændsen af Israels Land dermed vilde give tilkjende, at de hørte med til Israel. Det Nye bestod i, at en Kirkebygning skulde indvies, som var den Første, der var bleven opført fuldkommen frivilligt og det paa en Tid, hvor det at opføre Kirkebygninger just ikke hører med til hvad der har Stemningen for sig. Hvor trangt det gaaer dermed, er

Johannesfirken paa Nørrebro et Vidnesbyrd om, hvis Bygnings frivillige Opførelse er af en temmelig tvivlsom Natur. Med Kirkebygningen i Ryslinge var det gaaet som der staaer om Paradis:

Hvor Alting gaaer muntert med Arbeid som Leeg,
Hvor Ingen faaer Nykker og Ingen faaer Nei.

Her kunde have været megen Anledning til at Mange kunde have faaet Nykker og at man kunde have faaet Nei fra mange Sider, Nykkerne kom alligevel ikke og intetsteds fik man et Nei, hvor man begjærede et Ja; det var klart, at her opfyldtes det gamle Ord: „en god Villie drager et tungt Læs", thi Læsset var tungt nok i Forhold til de Kræfter, som skulde drage det, men det blev prægtig trukken igjennem og Bygningen stod færdig i en megen kort Tid. En Pragtbygning var det ikke heller, men smuk, lys og rummelig; dens Evne til at rumme blev den første Dag sat paa saa streng en Prøve, saa jeg troer nok det er vanskeligt, at det bliver den sidste Prøve paa den Maade, hvormeget jeg end ønsker den flittigt og talrigt Besøg, men man kan jo ogsaa faae for Meget af det Gode, sagde Bondemanden. Jeg tvivler heller ikke paa, at den Bygning vil komme til at høre til de Huse med Kirkenavn, om hvilke der staaer:

Deilige Ting i dem er sagt,
Sluttet har den med os sin Pagt
Han, som os Himmerig skjænker.

Huset stod nu færdigt, bygget af alle dem, som hidtil havde søgt Kirken i Ryslinge, og som, da de ikke mere kunde faae den Præst, der at høre hvis Røst havde kaldet dem til den Kirke, saa vilde de bygge ham en anden, hvor de kunde samles om ham. Da han jo ikke kunde bo i Kirkehuset med Kone og Børn, saa havde de samme Folk ogsaa været betænkt paa at sørge for ham i denne Henseende, og havde opført et Huus tæt ved Kirken til Bolig for Præsten; færdigt var det ikke bleven, men godt paa Vei dertil.

Saa kom vi da dragende allevegne fra forat overvære Kirkens Indvielse. Var det nu bleven smukt Veir, kan det ikke nægtes at det var bleven behageligere for de mange Mennesker, men nu maatte vi tage det som det faldt og Sandheden er, at det regnede omtrent fra Morgen til Aften. Der var intet andet Huus i Nærheden end det halvopbygte Præstehuus, som heldigviis dog var under Tag, saa man kunde finde Ly mod Regnen. Den største Deel af de Tilstedeværende var Bønderfolk, Mænd og Kvinder; af de 400, som antages at udgjøre den faste Stok, der flutter sig om Præsten og søger stadigt til Frikirken, fattedes vist meget Faa. Man talte 27 Præster, deriblandt to Provster; Præsterne var ligeledes fra alle Landets Egne. Kirken var fuld af Mennesker længe før den bestemte Tid Kl. 11 om Formiddagen; da vi kom, var den i den Grad opfyldt og Trængselen saa stor, at det

næsten var umuligt at komme ind. Birkedal maatte jo da have Plads, som skulde indvie den, og jeg, som skulde holde en Indledningstale, kunde ikke heller blive udenfor. Da Kirken til almindeligt Brug er beregnet paa 400 Tilhørere og paa den Dag maatte rumme 1000, kan man tænke sig, i hvilken Grad den maatte være overfyldt. Foruden dem, som havde en Plads i Kirken, om nok saa lille, stod en Mængde Mennesker udenfor, lyttende ved Vinduerne, og holdt trods Regnen ud hele Tiden.

Der vil blive udgivet et Mindeskrift om denne hele Høitideligheb, hvori alle de holdte Taler blive optagne, altsaa ogsaa min. Jeg springer derfor alle disse over og vil kun anføre enkelte Bemærkninger, som deels faldt mig ind under Høitideligheden, deels siden efter. At Sangen gik godt kan man nok begribe, da der neppe var et eneste Menneske, der ikke sang med saa godt han kunde. Det var aldeles ikke nogen kunstfærdig Sang, de fleste Melodier var Choraler, som pleie at gaae noget trangt, især naar Psalmerne ere lange alligevel var Sangen, som jeg ønsker den skal være, en Allemandssang og det er Sagen. Man sang fordi man kunde ikke lade være, man sang, om man ogsaa ikke kunde synge. Man havde hverken Orgel, Degn eller Forsanger og man savnede ingen af Delene. Alle svarede Præsten da han messede, det faldt saa aldeles af sig selv, at det vist havde været umuligt at forhin-

dre det, om Nogen ogsaa havde villet. Der gik en mild, venlig Tone gjennem alle Talerne, navnlig lød de kjærligste Forsikkringer om et kjærligt Forhold mellem Folkekirkens Medlemmer og Frimenighedens. At dette vil blive bevaret mellem dem, der paa begge Sider tilhører den samme kirkelige Retning, er der vist ingen Tvivl om, om det vil blive bevaret med den pietistiske Deel af Folkekirken er vel et Spørgsmaal, formodentlig vil hver Flok seile sin egen Sø og saaledes vil et fredeligt Forhold vel bedst kunne bevares.

Om Eftermiddagen samledes man igjen i Kirken, da Veiret ikke tillod nogen Samling i Skoven, som ellers var bestemt. I dette Møde skulde Sager af kirkelig Natur forhandles, men det indskrænkedes dog til et Par Foredrag, som dreiede sig om Præste-Frihed. Det kan heller ikke nægtes, at der var god Grund til at tale derom, da man nu havde et levende Exempel for Øie paa Præstefrihed. Præsten, som her fører Ordet, er jo ikke bundet ved noget udvortes Baand, han kan tale hvad han vil, staaer aldeles ikke under nogen Control, er endnu friere end det er foreslaaet i Forslaget om Præste-Frihed, hvorefter Præsten skal være bundet til den hellige Skrift og Herrens Indstiftelser, hvad Sacramenterne angaaer. Det er forøvrigt mærkeligt nok, at Modstanderne af Præste-Frihed aldeles ikke regner det for noget, at Præsten skal være bundet til den hellige Skrift; det er i Almindelighed de samme Folk,

som ſige, at Skriften er den eneſte Kundſkabskilde i Saligheds-Sagen, at der uden for den ikke gives noget Guds Ord, at den er aldeles tilſtrækkelig for et Menneſke til Salighed, at den er ſelv ſin bedſte Fortolker o. ſ. v.; men naar vi ſaa beraabe os paa, at Præſten jo ikke er aldeles ubunden, naar han lover at lære i Overeensſtemmelſe med denne hellige Skrift efter ſin bedſte Overbeviisning, ſaa ſvarer disſe Folk ſtrax, at det har ſlet intet at betyde, at det at være bunden til Skriften, er det ſamme ſom ſlet intet Baand at have paa ſig. Det forſtaaer jeg ikke og ſynes det maatte være en Selvmodſigelſe, men viſt er det, at vi forlange intet andet Baand og anſee dette ingenlunde for betydningsløſt for ethvert Menneſke, hos hvem der findes nogen Ærlighed, og hvor der ingen findes, der antager vi rigtignok ethvert Baand for ørkesløſt.

I Frikirken i Ryslinge vil der viſt ikke blive prædiket anderledes end der til den ſidſte Tid har været prædiket i Statskirken i Ryslinge; den ubundne Præſt vil ganſke viſt ikke ſige andet end hvad den bundne ſagde, og Sacramenterne vil han forrette paa ſamme Maade. Jeg antager, at alle Modſtandere af Præſte-Fribed vil indrømme dette, men de vil ſige: havde det nu været en Præſt af en anden Retning, en pietiſtiſk eller rationaliſtiſk, ſaa vilde det komme til at ſee anderledes ud. Muligheden af, at en ſaadan Præſt kunde blive anſat, vil Ingen vel nægte — og ſaa mener man,

at han strax, om han fik sig en Frimenighed, og slap for alle Baand, vilde prædike paa en ganske anden Maade. Han havde hidtil prædiket pietistisk eller rationalistisk, mener man at han nu vilde prædike grundtvigsk eller hvad mener man, han vilde prædike? Jeg mener det samme som hidtil; et Menneske kan ikke fra Søndag til Søndag holde ud at prædike om andet end hvad der er hans Overbeviisning; har han ingen om de evige Ting saa taler han om de timelige Ting, hvad enten det er Fattig-Sager, Politi-Sager eller Agerdyrknings-Sager, eller han underholder sine Tilhørere om Bynyt; der er Ingen der lader sig tvinge enten af Præsteed eller den augsburgske Confession til at tale andet end hvad han mener, da han har den Udvei at kunne undlade at tale om hvad den indeholder. Jeg er derfor overbeviist om, man kunde saa godt løse disse Baand og man fik de samme Prædikener alligevel, hverken bedre eller værre, saaledes som Tilfældet vil blive i Frikirken i Ryslinge, men man opnaaede at mange Mennesker ikke fristedes til at handle imod den Ed, de har aflagt eller til at omgaae den paa en svigagtig Maade.

Hvad Kirketugten angaaer, da er Meningen med Præste-Frihed ingenlunde, at den skal være overgivet til Præsten, saa det skulde staae til ham at udelukke fra Sacramenterne, hvem han vil. Troer man maaskee, at Præsten ved Frikirken i Ryslinge vil faae den

Magt? Jeg tænker, han vil meget frabede sig den. Intet enkelt Menneske kan paatage sig et saadant Ansvar. Den maa øves af Menigheden, og det kan vel være, at Frimenigheden i Ryslinge vil kunne lære os, hvorledes det kan gaae dermed. Saaledes som vi er stillede i de bundne Folkekirker, er Kirkeugt en Umulighed i Grunden, ogsaa en Selvmodsigelse, thi fører man Folk ind i Folkekirken, i Grunden mod deres Villie, saa har man ingen Ret til at kræve af dem, at de skal stille sig saaledes, at der ingen Grund kunde være til at udelukke dem. Kun hvor baade Præst og Menighed er fri, kan der være Tale om Kirkeugt, men der vil den ogsaa falde af sig selv.

Fripræsten i Ryslinge lod overmaade vel fornøiet; det lod idetmindste for mig som om han saae nok saa fornøiet ud som den anden Præst. I mange Henseender vil hans Stilling ogsaa blive meget fornøielig thi fri bliver han for mange Ting, som vi Andre maa drages med. Han beholder alt hvad der dog i Grunden er frydefuldt ved den præstelige Gjerning, og slipper for det Byrdefulde. Det Eneste, hvori han maaskee kan komme til at staae tilbage for os andre, er Indtægterne, men det troer jeg ikke heller vil blive Tilfældet, idetmindste har det hidtil tegnet godt for ham. Han var meget glad ved os Præster, som vare komne og som derved lagde for Dagen, at vi vilde bevare Samfundsbaandet med ham og hans Menighed alde-

lis uforandret, dog var det øiensynligt, at han især var glad ved de to Provster, det var vel egentlig ikke, fordi han havde nogen særdeles Forkjærlighed for Provster eller fordi han anseer disse for bedre end vi Andre, men det kom vel af at han meente, naar to Provster vilde vedkjende sig ham og hans Menighed, saa var det slaaet fast, at han og den endnu tilhørte Folkekirken. Der vil blive mange Fristelser baade for ham og den, ikke blot saadan i Almindelighed som vi alle har dem, men ogsaa paa særegen Maade. Jeg haaber vor Herre vil bevare dem trods alle den Ondes fnedige Anløb, og sørgeligt var det tilvisse, om det første Forsøg i Danmark paa en Frimenighed og en Fripræst skulde faae et sørgeligt Udfald. Mig synes det er aabenbart, at hvad der er skeet, er det første Skridt til den Frihed i den danske Folkekirke, vi ønske. Man siger nok, at de, som gaae i Spidsen i et Slag, pleie at falde, — dette skal med Guds Hjælp dog ikke blive Tilfældet her og vil ikke blive det, naar Præsten og hans Menighed holder fast ved Livets Ord, saa skal dette bevares i dem, saa det kan forundes dem at afgive et saadant Vidnesbyrd om at Friheden, vi ønske, er god, at den efterhaanden bliver os Alle tildeel. Bliver dette Tilfældet, da vil vi dog kunne skjønne, hvor vor Herre er en Mester i at styre det godt for Sine.

Tale i Kapellet i Ryslinge*)

8de August 1866.

Mit Kald til at staae paa dette Sted og tale et Ord, har jeg fra den Mand, som her i Fremtiden skal føre Ordet, min Ven fra de unge Dage, lige trofast i de gamle, og gjennem ham fra dem, som her vil høre Ordet, stadfæstet, som jeg haaber, af den Herre, til hvis Ære dette Huus er opført. Den Mand, som her skal føre Ordet og de, som vil høre det, ere kun bundne sammen med Kjærlighedens frivillige Baand og er hinanden intet Andet skyldige end at elske hverandre. Frit vil Ordet blive forkyndt, ubundet af udvortes Baand, og dog vil det komme til at lyde som det lyder i Landets Kirker trindtomkring, hvor troende Præster forkynde det levende Guds Ord, thi han, som her skal føre Ordet, vil intet andet tale, og de, som her skal høre det, vil intet andet høre. Kjærlige Hænder har opført dette Huus, Kjærlighed til den Mand, som intet andet Huus har, hvori han kan forkynde Ordet, men dog især Kjærlighed til den Herre, hvis Sag de tro, vil fremmes ved den Mands Vidnesbyrd, som i saamange Aar har været deres Præst og Ven. Men i det Huus, som kjærlige Hænder har opført, skal ogsaa kjærlige Ord lyde, „Guds Ord ei med Tordenstemme,

*) Da her er Plads til denne Tale, staaer den her.

men en sagte Lyd med Guddoms Spor". Et saadant kjærligt Ord vil jeg ogsaa gjerne tale her; Ordet med Tordenstemme har ei hjemme i det lille Himmerig, som kjendes paa Tro og Daab. Ordet med Tordenstemme faae de at forkynde, som dermed tro bedst at fremme vor Herres Sag, vi vil holde os til den sagte Lyd med Guddoms Spor, fordi vi tro, at saaledes fremmes det Rige bedst, som er Kjærlighedens Rige. Naar jeg da gjerne vilde forkynde et saadant Kjærligheds Ord, vidste jeg ikke at tage det fra et bedre Sted end fra Kjærlighedens Apostel, saaledes som han skriver i sit første Brevs 4. Cap. 10—11: „Derudi bestaaer Kjærligheden ikke at vi har elsket Gud, men at han har elsket os og udsendt sin Søn til en Forsoning for vore Synder. I Elskelige! har Gud saaledes elsket os, da ere vi og skyldig at elske hverandre".

Det Første, der siges om Kjærligheden, er da, at den udgaaer fra Gud, som selv er Kjærlighed; kun han kan gjøre Begyndelsen med at elske, vi Andre kan kun komme bagefter med vor Gjenkjærlighed. Vi maa nok spørge, hvorledes det er muligt for den hellige Gud at elske os, om hvem Apostlen skriver, „at vi var fordum uforstandige ulydige, vildfarende, Slaver af Begjærlighed og mangehaande Lyster, henlevende i Ondskab og Avind, vederstyggelige, hadende hverandre", men Sagen er den, at alt dette er kommen ind i Menneskenaturen ved Djævelens Avind, men Gud gjen-

kjendte dog Menneskenaturen i os, trods al dens grue-lige Besmittelse, han kom dog ihu, at vi var skabt i hans Billede fra Begyndelsen, og fordi han saae dybt ned i Hjertet, saae han rigtignok mere Ondt derinde end vi selv er kommen til at see, som vel har svært ved med Sandhed at vedkjende os Apostlens Ord, men netop derfor saae han ogsaa, at der var Noget i dette Hjerte, der følte sig besværet af alt det Onde, som en beleiret Stad og sukkede efter Forløsning, som Apostlen skriver: „al Skabningen tilsammen sukker og er tilsammen i Smerte indtil nu." Saa elskede Gud derfor Menneskет i dets dybe Fornedrelse og elskede med saa stor en Kjærlighed, at han udsendte sin Søn til en Forsoning for vore Synder. Det var en Forsoning, vi trængte til, et Offer maatte der bringes, det Offer bragde Je-sus, da Gud lod alle vore Synder møde ham og han blev knuset for vore Misgjerninger. Det Møde skete i Urtegaarden, da Jesus blev bedrøvet til Døden, og den Sønderknuselse skete paa Korset, da han bøiede sit Hoved og opgav sin Aand. Men derved forligte Gud i Christo Verden med sig selv, og da han oprejste Jesus fra de Døde, oprettede han Forligelsens Ord iblandt os, saa det gjaldt kun om at Menneskene og-saa vilde lade sig forlige med Gud ved at tro paa dette Forligelsens Ord. Dette Ord blev vitterligt for Alle, som døbtes i Jesu Navn, thi der talte Jesus selv dette Ord til Enhver, som lod sig døbe, saa vi, der er

Sendebud i Christi Sted, kan nu, som om Gud formanede formedelst os, bede i Christi Sted: lader Eder forlige med Gud, idet vi henvise til Troen paa dette Ord, som det Eneste, der kræves af os for at modtage det evige Liv, som Guds Naadegave i Christo. Jeg vil vel unde mig den Glæde her at sige dette Ord for første Gang i dette Huus og selv høre det med Glæde: „Vi tro paa Gud Fader osv." Guds Kjærlighed er ikke blot deri forskjellig fra vor Kjærlighed, at den gjør Begyndelsen med at elske, men ogsaa deri, at den er saa nøisom, nøies med at kræve saa lidet, kun hvad der er nødvendigt, forat den kan give os sine Gaver: at tro paa dette Ord og saaledes tage mod hans Gaver; Gjenkjærlighed modtager Guds Kjærlighed med Glæde, men elsker dog ikke forat elskes igjen, kun forat frelse; vores Kjærlighed fordrer derimod Gjenkjærlighed og er snart træt, naar den ikke finder denne. Jo større Kjærligheden er, desto mindre kræver den, jo mindre den er, desto mere kræver den; derfor gives ingen Kjærlighed, der nøies med saa lidt som Guds Kjærlighed, ingen Kjærlighed, der saaledes holder ud, selv naar den ikke finder Gjenkjærlighed.

Alle de, som af Guds Kjærlighed lader sig overtale til at tro paa Forligelsens Ord, de forenes til eet Samfund med hinanden og udgjøre tilsammen det lille Himmerig paa Jorden, kjendeligt paa Tro og Daab. Der er Synden forladt, skjøndt Synden er ikke borte,

derfor er det kun det lille Himmerig, ei det store, hvor Synd ei blot er forladt, men evig borte; dog sige vi: Gud ske Lov for vort lille Himmerig, som findes her paa Jorden og er det Eneste, hvor vi kan 'være, og netop derom sige vi, at her er godt at være. Fra dette gaaer Veien til det store Himmerig; i dette Lille lære vi at elske Gud saa høit, fordi han elskede os først, at vi gjerne vil af med alle vore Synder, og først da er det muligt for Gud ikke blot at forlade os vore Synder, men ogsaa at tage dem evigt bort fra os, saa vi i det store Himmerig kan være som hans eenbaarne Søn, have det samme Sindelag, som er i ham, være uden Synd. Men paa Veien fra det lille Himmerig til det store ligger endnu Paradiset, hvor Synd er forladt og borte, men som dog endnu ikke er det store Himmerig, fordi der er en Ventetid, thi vi vente endnu der paa vore Legemers Opstandelse, naar Jesus aabenbares i sin Herlighed, og „skal forvandle vort Fornedrelses Legeme til at vorde ligedannet med hans Herligheds Legeme efter den Kraft, ved hvilken han kan underlægge sig alle Ting". Da er Maalet naaet, da gaae vi med ham ind i det store Himmerige.

Til dem, som bo i det lille Himmerig, siger Apostlen: „I Elskelige! har Gud saaledes elsket os, da ere vi og skyldige at elske hverandre". Underligt hvorledes han kan kalde os de Elskelige, da Synden dog endnu boer i os, endog den er forladt; men det

er dog netop paa Grund af Syndernes Forladelse han kalder os de Elskelige, ikke blot de Elskede, thi Gud seer ikke paa den Synd, som er forladt, han seer kun paa sin Søns Retfærdighed, der blev os skjænket, da Synden blev os forladt. Vi ere skyldige at elske hverandre, da Gud saaledes har elsket os — vi vil maaskee sige: vi er dog først skyldige at elske ham, som elskede os først, men han vil jo netop, at vi skal vise, vi elske ham ved at elske hverandre, at elske hans mindste Brødre og Søstre, det er at elske ham. Ja saa er vi skyldige at elske hverandre, ved kun ikke ret, hvorledes vi skal komme dertil, thi hvormeget vi end føler os skyldige dertil, saa er der dog Meget, som vil hindre os deri. Saa gaaer han selv hjælpe os dertil i vort lille Himmerig, vil det og, naar vi bede ham derom; d e r er jo ogsaa den sagte Lyd med Guddomspor, den hjælper godt til Kjærlighed, der finder vi ogsaa Kjærlighedens Bord med Kjærlighedens Ord, d e r lærer vor Herre os at elske hverandre, ja han udgyder hele sin Kjærlighed i vore Hjerter. Derfor sige vi: Gud skee Lov for vort lille søde Himmerig!

Det var det Kjærligheds Ord, jeg vilde tale til Eder, vil slet ikke tale anderledes til Eder, som her for Fremtiden samles, end til alle andre i det lille Himmerig; vi har jo tilfælles med hverandre: een Herre, een Tro, een Daab, een Gud og Alles Fader saa er de andre Forhold, hvori vi er forskjellige, kun Smaating, lad os

derfor komme ihu, at vi er skyldige at elske hinanden. Vi ville blive ved at elske Eder under de nye Forhold, i hvilke I ere indtraadte, bliv ogsaa I ved at elske os. Vi bede for den Mand, som er Eders Præst — han er et skrøbeligt syndigt Menneske, men vi veed han mener det godt med vor Herre og Eder, har ikke villet fränke Nogen, hverken Høi eller Lav, med sine Ord, men vil gjerne føre Eder og Alle, som vil høre ham, paa Veien til det store Himmerig. Gud bevare ham, saa han hverken hovmoder sig eller forsager, han styrke ham med sin Hellig-Aand den Stund han har tilbage og lade hans Ord blive Mange til Velsignelse. Gud tage Eder i sin naadige Varetægt — I vil blive paa en særegen Maade som Staven paa Bjerget; Manges Øine vil see paa Eder, baade milde og umilde. Gid I maa blive til Glæde for den, som see paa Eder med milde Øine, gid I maa gjøre deres onde Tanker tilskamme, som see paa Eder med umilde Øine. Vi har den samme Kamp at kæmpe, vi bo i det samme lille Himmerig, saa haabe vi da og at samles til evig Glæde i det store Himmerig! Amen!

Et Guds Barns Pligter og Rettigheder.

Chriſteligt Foredrag af Anderſen.

Da vi ſidſt vare forſamlede her, overveiede vi med hverandre det vigtige Spørgsmaal: Hvad ſkal fremfor Alt ligge os paa Hjerte? Summen af denne Overveielſe blev, at da vi maae betragte dette, at vi ere Guds Børn, ſom vor høieſte Ære og Værdighed, ſaa ſkal det ogſaa fremfor Alt ligge os paa Hjerte, at vi maae være og blive hans kjære Børn. Idag ville vi anſtille nogle korte Betragtninger over et Guds Barns Pligter og Rettigheder.

Da det var ved Daaben vi bleve Guds Børn, idet vi annammede den ſønlige Udkaarelſes Aand med Syndernes Forladelſe, ſaa ligger det ſaare nær at antage, at vi ved Døbefunten kunne erholde Oplysning over et Guds Barns Pligter og Rettigheder, og ſaaledes, Gud være Lovet, forholder det ſig ogſaa. Var det ikke i Daabens Time de lød til os, de alvorlige Spørgsmaal fra Vorherre: Forſager Du? Troer Du? Men have vi ikke deri den korteſte og eenfoldigſte Underviisning om et Guds Barns Pligter? Forſagelſe og Tro, det er hvad Vorherre kræver af ſine Børn, det er Salighedsvilkaaret, og kunne vi tænke os noget andet Vilkaar end dette? Naar Lægen bliver kaldet til en Syg, ſom en nødvendig Betingelſe for hans nu-

lige Helbredelse? Er det ikke dette: Først at han skal afholde sig fra Alt, alle Spiser og Drikke, hvis Nydelse kunde nære og udvikle Sygdommen og saaledes hindre den Syges Helbredelse; dernæst at han nøiagtigt skal bruge den Medicin, som Lægen foreskriver, altsaa vise denne en ubetinget Tiltro og Lydighed? Kan nogen Fordring være naturligere end denne? Men er det nu ikke noget Lignende, vor Herre forlanger af os, som Vilkaar for vor aandelige Helbredelse, af hvilken vor Salighed er afhængig, netop ligesom den Syges timelige Velbefindende, Udførelsen af hans jordiske Gjerning, er afhængig af hans legemlige Helbredelse? I Forsagelsen skulle vi slippe Synden, dens falske Glæde og Lyst, slippe vore kjæreste Syndevaner, hvor svært det end kan være os, hvor haardt det end kan smerte os; thi denne Slippen kan ikke gaae af uden Smerte, hvad ogsaa vor Herre har peget paa, naar han siger: Dersom dit Øie forarger dig, da riv det ud og kast det fra dig, og dersom din Haand eller Fod forarger dig, da hug den af og kast den fra dig. Men slippes maa der, om Hjertet end skulde bløde nok saa meget derved (hvorledes har ikke Abrahams Hjerte blødt, da han skulde slippe sin Isak) slippes maa der, hvis Frelsen skal blive mulig; thi Ingen kan tjene to Herrer; vi kunne ikke tjene baade Gud og Mammon.

Men er det nu i Forsagelse, vi skulle slippe Synden og dens Ophavsmand, Djævelen, saa er det i Troen

vi skulle gribe Naaden, Guds Naade i Christo Jesu vor Herre, den Naade, der alene har Kraft til at besejre den naturlige Fordærvelse, ligesom Medicinen i den dygtige Læges Haand, besejrer Sygdommen. Og for at vor Tro ikke skulde blive ubestemt og vaklende, men for at vi Alle skulle have een Tro, ligesom vi have een Herre, een Daab, een Gud og Alles Fader (Eph. 4, 5), saa har vor Herre ved Daaben forelagt os dens Indhold i korte, bestemte Led, der tilsammen danne et nadskilleligt Hele, hvoraf Intet kan borttages uden at Troens Kjæde sønderrives; men hvilken Mand vilde vel være saa daarlig at sønderrive sit Borgerbrev, naar dette giver ham Adkomst til store timelige Fordele? Daabens Tro er den Christnes Borgerbrev, der aabnes ham Adgang til Himmelen, hvor vort Borgerskab er, som Apostelen siger. Men vee os, naar vi engang staae ved Himmelens Dør, og vi da ikke kunne forevise Dørvogteren dette, fordi vi herneden, enten i slov Ligegyldighed eller i hovmodig Trods kastede det bort, eller maaskee dog sønderrev det, fordi vi ikke med vor naturlige, af Synden omtaagede Fornuft kunde raade med et eller andet Led i Troesordet; thi hvad er dette andet, end at ville gjøre den sanddru Gud til en Løgner, ham hvis Tale er som Sølvet, syv Gange luttret i Ilden! Hold fast ved det du har, at Ingen skal tage din Krone, tilraaber Apostlen os, og atter: Randsager Eder selv, om I ere i Troen,

prøver Eder selv. Lad os gjemme Troen, som vor bedste Skat, i det sikkreste Gjemme vi have, vort Hjerte. Men huft vel paa, at Tro uden alvorlig Forsagelse er en Umulighed. Naar Nogen staaer og vil række mig en Gave og jeg har Hænderne fulde af noget Andet, maa jeg da ikke slippe dette, inden jeg kan modtage hans Gave? Saaledes kan vor Herre heller ikke lægge Naaden ind i det Hjerte, som meer eller mindre forsætlig holder fast ved Verden og Synden i Kjøds Lyst, Øiens Lyst og Livets Hoffærdighed. En Synder maa slippe, før han ret kan gribe, og Hjertet maa bløde, før det ret kan læges.

Dette var et Guds Barns Pligter. Nu ville vi betragte et Guds Barns Rettigheder. Ogsaa om disse kunne vi hente Oplysning ved Daaben. Der er nemlig foruden Troens Ord ogsaa et andet dyrebart Ord, som der blev os skjænket, Børnenes Ord, Fadervor, og dette blev givet os for at betegne, at som Guds Børn skulde vi have Rettighed til at gaae frit ind og ud hos vor himmelske Fader, Rettighed til at forebrage ham Alt, hvad der ligger os paa Sinde med den trøstefulde Forvisning at han stedse vil lade sig finde af os og kjærligen laane Øre til enhver af hans Børns Begjæringer, alt som Apostlen siger: I Christo Jesu Vorherre have vi Frimodighed og Adgang til Gud med Tillid ved Troen paa ham, og atter: I alle Ting lader Eders Begjæringer fremkomme for Gud i Bøn

og Paakaldelse med Taksigelse. Vi skulle saaledes ingenlunde blot betragte Bønnen som en Pligt, der ofte kan være os besværlig at udøve; men vi skulle fornemmelig betragte den som een af et Guds Barns dyrebareste Rettigheder, for hvilken vi ville værge af alle Kræfter, naar Djævelen, Verden eller vort Kjød vil gjøre os den stridig. Fjenden vil ikke lade det mangle paa Forsøg i denne Retning. Snart vil han en Morgenstund hviske os i Øret, at vi ikke ere oplagte til at bede, men at vi hellere maa opsætte det, indtil vi blive mere aandelig stemte, og saaledes narrer han os maaskee heelt for denne Dags Bøn, og snart vil han indbilde os, og især under langvarig Trængsel og Sjælenød, at Bønnen er aldeles unyttig, for at den reent kunde forstumme paa vore Læber, naar vi meest trænge til den; han veed nok, at, hvis dette Kunstgreb kunde lykkes ham, da vilde han have Spillet vundet; thi ophører Bønnen, da ophører ogsaa Styrken til at gjøre ham Modstand, eftersom vi i os selv ere svage og afmægtige. Bønnen er Guds Kraft, stillet til Menneskets Raadighed, har en from Mand sagt, det er i denne, som det lyder i en Psalme, at vi hente Kraft og Styrke til Herren ret at tyrke. Skilte fra Bønnen, ere vi skilte fra Herren, vor Styrke og vor faste Klippe, og staae værgeløse som Fjendens sikkre Bytte — Men lad os nu her lægge Mærke til, hvorledes et Guds Barns Rettigheder svarer til et

Guds Barns Pligter. Til den Pligt at forsage svarer den Rettighed at bede, for at vi kunne erholde den Styrke til Forsagelsen, som vi ikke have i og af os selv, men, som vi alene kunne hente hos vor Herre. Vaager og beder, siger Jesus til de svage Disciple, at I ikke skulle falde i Fristelse.

Endelig ville vi nu kortelig betragte den Rettighed, som nærmest svarer til et Guds Barns anden Pligt, Pligten at tro. Troen er Tilegnelsen af Naaden, den Haand, hvorimod Naaden, det nye Liv i os, gribes og fastholdes, og som den er, saa vort Liv. Er Troen svag, bliver Livet svagt; er den stærk, bliver dette kraftigt og fyldigt. Men da vi Alle bære det Hellige i skrøbelige Leerkar, saa trænger Troen til idelig at næres og styrkes, og ligesom det er en Christens Pligt at tro, saaledes er det hans Rettighed at søge Næring for Troen ved at bruge de Midler, vor Herre dertil har betroet sine Børn. Men ligesom vore Børn, naar de ere hungrige, søge til Moderen, saaledes maa et Guds Barn, der søger Næring for sit aandelige Liv, Troeslivet, tye til en aandelig Moder, og denne Moder er den hellige, almindelige Kirke, i hvis Skjød et Guds Barn vaagnede op til Liv. Næringen, hun har at skjænke sine Børn, er Guds Ords uforfalskede Mælk, og det er et Guds Barns hellige Rettighed at komme i Guds Huus, i Menighedens Forsamling og der at lytte til den stille, sagte Røst,

hvori Herrens Aand er tilstede, for igjennem Ordet, som lyder, at bringe Næring til Sjælen. Og ligesom den jordiske Moder ikke forholder sine Børn nogen af Husets gode Ting, fordi de have en virkelig Ret dertil, saaledes ogsaa Kirken, vor aandelige Moder; men den bedste af hendes gode Ting, næst Daaben, hvor hun fødte os til Liv, er den hellige Nadvere, vor Herres Jesu Christi Legems og Blods Samfund, og som et Guds Barn er forpligtet til at søge Nadverbordet, saa er det ogsaa hans uomtvistelige Rettighed her at hente den rette Udødelighedsspise for det indvortes Menneske. At Fjenden ogsaa vil gjøre os disse Rettigheder stridig, er saare naturligt, og desværre! hvor Mange, Mange gaae der ikke iblandt os, som næsten have ladet sig dem fravriste! At komme i Menighedens Forsamling paa de dertil indviede Duge, betragte de som en tung Byrde, de sjelden umage sig for at løfte, en besværlig Pligt, de gaae forbi, idet de lade, som de ikke see den, og derfor gaae de som aandelig Forhungrede, ud af hvis Aasyn Dødens forstenede Skikkelse griner os imøde. Ja, der ere jo endog dem hvilke Fjenden saaledes har overmandet, at de betragte det at sidde til høibords med vor Herre i Nadveren som en overflødig Skik, hvilken de i deres indbildte Viisdom sætte sig ud over. Saa farligt er det at gjøre Fjenden selv den mindste Indrømmelse. Men Guds levende Børn betænke, at det var i Menighedens Forsamling,

de først opfloge Dinene til det rette Liv og vide derfor, at det ogsaa er navnlig i denne, ved Brugen af dens Naademidler de skulle søge Næring for Livet, og derfor gaae de flittigen derhen, ikke saameget for bagefter at kunne glæde sig over at have opfyldt en Pligt, som fordi de ikke for alt i Verden ville lade sig en Rettighed berøve, der blev dem skjænket i den Stund, da de fødtes til at være Guds Børn. Lader os bede vor himmelske Fader, at han ved sin hellig Aand vil styrke os Svage til at opfylde vore Pligter og vaage over vore Rettigheder, paa det vi kunne være og blive hans kjære Børn! Fader vor, osv.

Mørke Skole i Mai 1863.

Emausvandringen.

Det feiler vel neppe, at det ofte er gaaet andre, som det er gaaet mig, at vi mange Gange har hørt eller læst et eller andet Ord, Sprog eller Affinit af den hellige Skrift, uden at det saadan særlig har slaaet ned i Hjertet, men lige ned et, og uden at man ved af det at sige, slaaer det ned — ligesom Solen pludselig kan bryde frem igjennem en mørk Sky, — splitter Mørket og Taagen, og paa en velsignet heilig Maade

kvæger og frugtbargjør Hjerteageren. Saadan er det nu ganske nylig gaaet mig med den jevne yndige Beretning om de to Disciple, der gik til Emaus, idet den for mig paa en slaaende Maade gjorde det klart, at jeg, og mange med mig, har i lange Tider været paa denne Emausvandring. Vorherre har været med os, talt til os, og vist have vi ogsaa lyttet til hans Ord, og vel ogsaa af og til følt Hjerterne brænde i os, men troet ham at være saa nær, at det virkelig var hans eget Mundsord, der lød i vore Øren, nei det har været os formeget. Det er derfor heller ikke sært vi har været bedrøvede paa Veien, at vi har holdt Raad med hverandre om, hvor Frelsermanden dog egentlig var at finde; thi deroppe ved Faderens høire Haand blot, syntes os temmelig høit, og vel vidste vi om hans Allestedsnærværelse ialmindelighed, og at han ikke var langt borte fra nogen af os; men hvor vi kunde gribe ham, eller rettere, hvor han kunde gribe os, saa vi vare sikkre paa, hver for sig, at være navne- og favnetaget af ham, see det vidste vi ikke ret noget om. Spørger man saa: veed I det da nu, saa svarer jeg: ja, Gudskelov, at han har givet mange Syn paa, at i sine Sakramenter maa det være, at han er lyslevende tilstede ifølge sit Løfte, at han vil være med os alle Dage indtil Verdens Ende, og at det er der, han nævner os ved Navn og taler os sit eget Mundsord ind i Hjerterne, saa vi komme til at see og tro. Har

man faaet dette liflige Syn og fornummet Trøsten og Glæden deraf i Hjertet, saa kan man ikke andet end synge:

Nu lyftig og glad i Jesu Navn!
Vor Konge han er med Ære,
Og tjene maa Alting de Smaae til Gavn,
Hvis Broder han vilde være.
Thi vor Fader i Himlen han lever,
Trods Verdens Spot over en saa lystig Kristendom.

Da Vorherre aabnede sine Disciples Øine, saa de kjendte ham, see da blev der Glæde, og saaledes maa der ogsaa blive Glæde hos os, naar han aabner vore Øine, saa vi see ham lyslevende blandt os tilstede. Han kjendtes af de to Disciple, idet han brød Brødet og gav dem det; men det ikke ogsaa er saaledes med os, at han, idet han rækker os det aandelige Brød, Troesordet, og giver det den rette Klang i vore Hjerter, at han da ogsaa bliver kjendt af os, saa det er som vi synge:

Thi naar Du med Munden,
Som Salighedsgrunden,
Bekjender vor hellige Tro
Og har den i Hjerte,
Da Længselens Smerte
Dig leder til Himmelens Ro!

Ja det er nok soleklart for saamange, som saaledes har faaet Syn paa Vorherre; men hvordan kan

det være, at der er saa grumme mange, der enten ikke kunne eller ikke ville saaledes see Salighedssagen an. Jeg tænker naturligviis ikke paa de, der ere lige glade, enten de have en levende eller en død, eller om de overhovedet have nogen Frelsermand; men jeg tænker paa de mange, jeg ofte har funden, hos hvem der dog har været en ærlig, meer eller mindre alvorlig Søgen efter Vorherre, Bedrøvelse over ikke ret at kunne finde og kjende ham, hvilket atter har affødt Frygt for, om de virkelig hørte ham til, vare hans Børn eller ikke. Ja, hvoraf kan det komme, at saamange vandre snart et heelt Liv igjennem med hvad jeg vil kalde Afstandskristendom, stadig famlende sig frem. Det er, som vandrede man paa Veien i et tykt Mørke, af og til letter det lidt, og man skimter da et og andet, som tyder paa, at det er den rette Vei; men nogen fuldkommen Vished kan man ikke have, da Veiviseren kun sees utydelig. Man har en Fornemmelse af, at det er en alvorlig Sag det her gjælder om, nemlig at naae Reisens Maal, og træffer man en Medreisende, der er lidt bedre kjendt med Veien, beder man gjerne med Disciplene: „Bliv hos os Mester". Dette saaledes at see Vorherre i Afstand, høit oppe og dybt nede, langt borte og i heldigste Tilfælde, en enkelt Gang, nær hos, dette er mange Menneskers Kristendom, og naturligviis er det bedre end slet ikke at have med ham at skaffe; men det maa og skal dog ikke være saaledes

med os, vi maae dog for ret at smage Freden og Glæden i ham, komme til at see, at han alle Steder og til alle Tider er os nær i vor Mund og i vort Hjerte, i det Troens Ord, som vi bekjende. Naar jeg altsaa tidt, maaskee formasteligt, har spurgt: Hvor kan det dog være, at vor Herre ikke bryder Brødet, det er, ikke spreder Mørket for de mange, der meer eller mindre bevidst, meer eller mindre alvorlig søge ham og gaae bedrøvede henad Veien, saa er jeg kommen til at tro og haabe, at det visseligen ogsaa engang tidlig eller sildig vil skee, og da vil der blive Glæde. Thomas maatte vente, og gik vistnok en streng Uge igjennem, ogsaa vi maa ofte vente, Grunden kjender vor Herre; maaskee ere vi ikke saadan paa engang modtagelige for Naadens Lys, maaskee er det for at Glæden kan blive større, Frelsen sødere, naar vi efter længere Tids Kampe endelig faaer Freden og Glæden at smage. See, det var de Tanker, som glædede og opmuntrede mig, da de for mig vare nye; sagtens ere de ikke dette for de fleste af „Budstikkens" Læsere; dog kunde maaskee en eller anden, foranlediget deraf, komme til at tænke videre over den deilige Beretning og paa den Maade et det jo ogsaa at de Smaa maa hjælpe hinanden tilrette.

Fredsø Skole paa Mors ø, 31. Juli 1866.

P. Thorsen.

Ægte og nægte Stene.

En Fortælling.

I en stor By levede en rig Mand. Han syntes selv at han eiede Alverdens Rigdomme og glædede sig ved

dem. Gjerrig var han ikke; han indelukkede ikke sine Skatte i mørke Kjældere, i Jernkister, hvor han kun i Centrum frydede sig ved dem. Nei, tvertimod, Alverden skulde see dem, have Glæde ved Synet af dem. Derfor vilde han bære dem omkring med sig. Naar han saae en Steen med glindsende Farver, saa tænkte han: det er en magelös Ædelsteen, den vil jeg kjøbe, koster den end nok saameget. Og han kjøbte den og bar den paa sig. Saaledes blev han ved, indtil han havde anvendt alle sine Rigdomme og eiede nu efter sin Mening Alt, hvad Jorden kunde yde af kostelige Ædelstene. Han prangede med dem, og en stor Skare af Beundrere flokkede sig omkring ham og bøiede sig dybt i Støvet for ham. Hans Venner elskede ham som ingen Anden, og fortalte ham ofte: Du er en stor Mand, Du maa være lykkelig — I hans Hjerte lød det: jeg er den Største, hvo kan maale sig med mig? — Paa sine Venners lovprisende Tilraab svarede han med et halvt undvigende, halvt bifaldende Smiil.

Tiden gik, Aarene henrandt, vor rige Mand blev gammel; men Hovedet bar han høit, med Fryd betragtede han sine Stene og tænkte: hvad fattes mig? Hvor jeg kommer, skaffe de mig Indgang og Anseelse.

Da kastedes han paa Sygeleiet. Dage kom, som ei vare saa lystelige. Han følte Døden i sine Lemmer og det mørknedes for hans Blik. I Forstningen samledes Vennerne omkring ham, det gjorde ham godt, og for ret at fængsle dem, prydede han sig med sine Stene. Imidlertid efterhaanden som det syntes, at Sygdommen ei vilde vige, tabte hans Stene deres brogede Glands og Vennerne, som før havde beundret dem, lagde neppe Mærke til dem og forsvandt lidt efter lidt fra hans Sygeleie. — Med sine Kager henvendte han sig til Lægerne, viste dem sine Stene og bød dem af disse, dersom de kunde gjøre ham rask. De smilte,

traf paa Skuldrene, og lode ham beholde sine Stene, — de havde ingen Værd for dem. — Ak! han vilde saa gjerne blive rask! Tanken fremkom i hans Sjæl, at der dog fattedes ham Noget, at disse Stene ei vare nok, — ja, han begyndte at frygte for, at de ikke vare ægte. En dyb Smerte greb ham, en indre Angest pinte hans Hjerte. — Han faldt hen i mørke Grublerier for at udfinde, hvad der fattedes ham. Undertiden, naar disse Tanker styrtede over ham, var det som skulde han gaae fra Forstanden, og Vanvid truede med at bemægtige sig ham. Efter et af disse Anfald faldt han endelig i en dyb Søvn. Da baade Sjæl og Legem efter den indre Kamp var kommen til Ro, forekom det ham, han stod op til en aaben Dør. Inden for denne stod en ædel Skikkelse, som udbredte Lys og Varme omkring sig, og af hvis milde Blikke, udstrømmede Kjærlighed. Den tiltalte Manden saaledes: „Kom til mig; see, denne Perle kan helbrede dig." — Den viste ham en deilig hvid Perle. Den rige Mand viste sine Stene og spurgte, hvad Perlen skulde koste. — „Den koster Intet, den er betalt", var Svaret — „Men jeg er rig, jeg vil ei have den for Ingenting; jeg vil give mine Stene for den." „D i n e Stene er ægte, de gjælde Intet hvor jeg er; jeg har ogsaa æ g t e Stene." „Hvad skal jeg give dig for dine Skatte?" — „Kom og tag min Perle som en fri Gave, prøv den, og saa giv mig dit Hjerte." — Den rige Mand betænkte sig. Skikkelsen vinkede og kaldte, forgjæves. Med et smertefuldt Blik vendte den sig bort og syntes at vilde bortfjerne sig. En Dødsangest greb den rige Mand. Han vilde til den venlige Skikkelse; han vilde tage imod den tilbudte Gave; men — han kunde ikke komme igjennem Døren, den var for lav. Flere Gange gjentog han sit Forsøg, men løb med Panden imod. Da faldt det ham ind at bukke sig ned, men ei heller

det vilde lykkes ham; saasnart han bukkede sig, stødte han imod Stenene, som han stadigt bar paa. — „Kom kom, inden det er for seent!" lød Skikkelsens venlige Raab. Alle Forsøg vare forgjæves. Perlen, som Skikkelsen hele Tiden havde holdt op, indesluttedes pludseligt i en Skal og forsvandt for hans Blik. Længere formaaede han ikke at holde det ud. I en forfærdelig Angest rev han alle sine Stene fra sig, kastede dem bort, og sig selv paa Knæ. Den milde Skikkelse vendte sig til ham, trykkede ham Perlemuslingen i Haanden og forsvandt.

Omsider vaagnede han. Han vidste ikke, om han havde drømt, eller om det havde været Virkelighed. Et Øie faldt paa hans Stene, hvor forandrede forekom de ham! ei alene at han kunde see, de vare ægte, men de syntes ham tilsmudsede. Uden ret at vide hvad han gjorde, samlede han dem og kastede dem ud paa alfar Vei, hvor de opsamledes af Fattige og Børn. Men Perlen? — Da han havde lettet sig for sine Stene, begyndte han at lede, om der maaskee vare nogle skjulte et eller andet Sted. Saa kom han ogsaa til et lille mørkt Gjemme, som han traf op, og — der fandt han en lille Perlemusling. Forbauset betragtede han den; den lignede den han havde faaet i Drømme og længt om længe mindedes han at han havde faaet den som lille Barn, som Faddergave. Den var bleven gjemt, han brød sig ikke om den, han vidste ei, hvad den indeholdt, og saaledes var den for længe siden gjemt. Jo mere han betragtede den, desto gladere blev han, med rystende Fingre aabnede han Skallen og saae en lille hvid Perle. Han kunde ikke modstaae: han trykkede den til sit Hjerte, han førte den til sine Læber, og en ny Livskraft gjennemstrømmede ham, raskere slog hans Puls. Nu vilde han ikke gjemme den mere under Laas og Lukke, han vilde ikke indelukke

den mere i Skallen. han vilde bære den ved sit Hjerte, men der vilde han skjule den.

Atter blev han rask og gik ud i Livet. Hans Venner mødte ham; de kjendte ham neppe, de saae ikke Perlen, og havde de seet den, de havde dog ikke kjendt dens Værdi. Nye Venner samlede sig lidt efter lidt omkring ham. Det forbausede ham; hvad vilde de? Stenene vare borte, og Perlen skjulte han. Imidlertid Perlens Glands kunde ei skjules for dem, der kjendte Perlens Værdi, den udkastede Straaler, og jo mere han fredede om den, desto større blev den, desto mere straalede den, og det var for hans Venners Blik som samlede sig en Mængde smaae Ædelstene omkring Perlen. Manden saae dem ikke, han tænkte ikke mere paa Stenene; han var glad ved sin Perle.

Da blev han atter syg. Rolig laae han paa sit Sygeleie. De nye Venner stode omkring ham, veemodige ved Skilsmissen. Da tog han sin kjære Perle frem, trykkede den til sine Læber og viste den til sine Venner. Medens de betragtede den, samledes en Masse Stene omkring og dannede en Krone. Stenene lignede de gamle, som han havde kastet bort, men de vare dog nye, de vare ægte Ædelstene, som havde faaet deres Glands fra den hvide Perle, og fra Perlens Liv kunde modstaae Forgængelighedens Magt. — Fra Kronen saae Vennerne bort til ham, som holdt den fast omsluttet i sine Hænder. Hans Øine vare lukkede, ubemærket havde han udstødt det sidste Suk; han førte Kronen med sig derhen, hvorfra den havde sit Udspring.

Z.

C. G. Iversens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 16. Den 1. Septbr. 1866. 15. Aarg.

Om at vække Tvivl.

Der stod i Nr. 14 af „Budstikken": „sove Tvivlene, saa lad dem sove." En god Ven af mig har ønsket, at jeg skulde udtale mig noget nærmere om disse Ord, da han frygtede for de kunde let misforstaaes. Dette Ønske skal jeg gjerne opfylde saa godt som jeg kan. Min Ven har frygtet for at man skulde opfatte disse Ord saaledes som om Meningen var, at vi skal lade Folk, som føre et verdsligt Liv og aldeles ikke bekymre sig om de evige Ting, gaae deres eget Sind uden at bryde sig om at vække dem op af en saadan falsk Sikkerheds-Tilstand. Jeg troer, at det at vække Tvivl, kan ikke have nogen Anvendelse paa saadanne Folk; hvor der ingen Tro er er der ikke heller Tvivl; saadanne Folk veed aldeles ikke, hvad det er at tro, forstaaer ikke engang, hvad det er at tvivle derom, derfor vil man altid, naar det da ikke er aabenbare Fornæg-

tere og Bespottere, men Folk, som nok vil gaae for at være gode Christne, aldrig høre dem ytre den mindste Tvivl om, at de tro; taler man med dem derom, vil man høre, at de har det rigeligste Forraad paa Tro, saa man skulde synes de maatte have nok til mange Flere end til dem selv. Det samme er Tilfældet med Bønnen; de, som slet ikke veed, hvad Bøn er, mene sig altid saare rige i denne Henseende; taler man med dem derom eller spørger dem om, hvorledes det gaaer dem med Bønnen, faaer man altid det Svar, at de bede altid baade Dag og Nat. Hvad det er, de mene dermed, har jeg aldrig rigtig kunnet blive klog paa; at det ikke er, hvad jeg forstaaer ved at bede, er vist nok; Bøn er det ikke, de mene, men hvad det er, veed jeg slet ikke, thi i Reglen er det langt fra at saadanne Folk læse Bønner eller fremsige Psalmer saa hyppigt, at der selv paa denne Maade er nogen Sandhed i hvad de sige, at de bede Nat og Dag. I Regelen er det kun en Talemaade, hvoraf vi blot kan slutte, at de i denne Henseende ere vel fornøiede med dem selv. Jeg har i den Ytring i Budstikken om at lade Tvivlene sove, slet ikke villet udtale mig om, hvad vi har at gjøre ligeoverfor saadanne Folk, min Ytring angaaer kun dem, som tro, og her er det jeg mener, vi slet ikke skal fremkalde Tvivl. Der er Noget, som for et troende Menneske maa være en afgjort Sag, og det er, at han troer, troer paa det Ord, som vor Herre

selv har givet ham at tro paa. For ham maa det være en afgjort Sag baade hvad han har at tro paa, eftersom vor Herre selv har afgjort dette Spørgsmaal for ham, og at han ogsaa troer derpaa, naar han da er kommen saavidt, at han tør bekjende sin Tro, ja kan slet ikke undlade at bekjende den, naar han fræves til Regnskab derfor. Han har bekjendt denne Tro mange Hundrede Gange baade i Enrum og i Fællesskab med Andre. Han er sig ogsaa bevidst, at han mener det, han veed det sikkert, at han hykler ikke, det har maaskee kostet Kamp at komme saavidt, men nu skal det ogsaa være en afgjort Sag, at han troer; han skal ikke føre sig selv tilbage til den overstaaede Kamp, han skal ikke plage sig selv med at fremkalde allehaande Tvivl, om det ogsaa forholder sig saa, at han troer. Tvivl kommer nok, men visselig ikke fra nogen godt Hjørne, de kommer fra vor Troes Fjende, netop naar vi har Troen, og vort eget bedragelige Hjerte kan være villigt nok til at give dem Rum, men vi skal betragte det som Djævelens Gjerninger og Væsen og ikke lade os skuffe af at han her kommer i Skikkelse af en Lysets Engel, ja i Skikkelse af den Helligaand, som vilde han kun opfordre os til at forarbeide vor Saliggjørelse med Frygt og Bæven, idet han ikke vil unde os at hvile med Fred i vor Tro. Vi skal ikke agte derpaa, vi skal være døve derfor som Saul var døv mod dem, som vilde friste ham til at

hævne sig paa dem, der havde spottet ham, og vi skal ligesaa fuldt være døve mod dem, som vil gjøre os usikre i vor Tro ved at ængste os med tvivlsomme Spørgsmaal, om vi tro eller ikke. Det er ikke saa let en Sag at holde sig fri for saadanne Tvivl, som komme til os paa mange Maader, det er heller ikke saa let en Sag at forsage Djævelen og alle hans Gjerninger og alt hans Væsen, men vi skal da idetmindste ikke betragte det som noget Godt at pine sig selv eller lade sig pine af Andre med allehaande Tvivl, om vi tro, som om det var den Frygt og Bæven, Apostlen mener. Hvad Kraft, hvad Glæde og Frimodighed er der vel hos os, naar vi først har ladet os gjøre det tvivlsomt, om vi tro, og hvad Kjærlighed skal der vel udspringe af den Tro, som vi slet ikke veed, om vi tor vedkjende os eller ikke! Jeg vil ikke høre et Muk om den Sag, det skal være en afgjort Sag, at jeg troer paa det Guds Ord, som mig er givet, som en dyrebar Skat, og kommer Nogen, som af Omhyggelighed for min Salighed, som de sige, vil gjøre mig tvilraadig i dette Punkt, saa vil jeg ganske høflig bede ham passe sig selv og lade mig i Fred. De maa ellers gjerne komme og forehold mig, hvad de synes ikke er godt hos mig og det kan der være nok af, men Eet maa jeg dog have mig forbeholdet, i Eet maa jeg være fri for deres Tiltale, og det er det Punkt, hvorom Alting dreier sig: min Tro den skal de lade mig have i Fred. Der er in-

gen ſtørre Ulykke, end naar Grunden, hvorpaa vi bygge, kommer til at vakle under vore Fødder, derfor ſiger man, at blandt alle Naturbegivenheder er Intet ſaa ſkrækkeligt, ſom et Jordſkjælv —, og det er i aandelig Forſtand et Jordſkjælv, naar jeg først er bragt i Tvivl om min Tro. Der kan tit nok være Anledning til at blive forſagt, naar vi fornemme, at, hvad vi bygge paa Troens Grundvold, er ikke Guld, Sølv og dyrebare Stene, men Træ, Hø og Straa, men ſaalænge Grundvolden endnu er ſikker, ſkal vi ikke tabe Modet, og nu er Grundvolden altid ſikker nok, thi den er Jeſus Chriſtus, men ſikker er den dog kun for mig, naar jeg troer paa ham, fordi jeg troer paa hans Ord, og, har han givet os at tro derpaa, ſaa ſkal vi ikke lade os denne Sikkerhed berøve enten af Djævle eller Menneſker, hvormeget de ſaa end vil indbilde os, at de gjør det af den ømmeſte Omhyggelighed for vor Saligheb, idet de frygter for, at vi ſkal blive for trygge og glemme at vaage og bede. Vilde de vide det, ſaa maatte de kunne vide det, at, naar de gjør os tvivlraadige i vor Tro, ſaa gjør de os netop uſkikkede til at vaage og bede. Jeg veed meget godt, at vi friſtes paa mange Maader og ſlippe ikke fri derfor; deraf kommer det, at Troens Frimodighed viger fra os, men vi ſkal dog ikke kalde ſelve Friſtelſen god, ikke tro at den kommer fra den Hellig-Aand, ſom har givet os Troen og vil bevare den hos os uden alle Tvivl.

Men er det nu saa, at vi vil ikke høre paa dem, som vil vække Tvivl hos os om vor Tro, saa følger det af sig selv, at vi ikke heller maa søge at gjøre dette mod Andre. Vi har maaskee pint mange paa den Maade, jeg kan idetmindste ikke sige mig fri, vi har pint dem netop fordi de troede, at de skulde høre paa os og lade sig paavirke af os, troede at Gud talde gjennem os til dem, saa de turde ikke afvise Tvivlene, vi fremkaldte hos dem. Vi pinte dem, som havde Tro og hos hvem Troen skulde styrkes, medens det ikke rørte de Andre, som ingen Tro havde, men bildte sig ind at have fuldtop af den. Det Allermindste. Vi har noget ganske andet at gjøre med Hensyn til dem, som tro, end at plage dem med vore Tvivl — jeg siger v o r e, thi det er netop de Tvivl, som vi plage os selv med, eller som vi maaskee har faaet overvundet, som vi nu vil paaduite de Andre, som de maaskee aldrig har havt, men nu komme til at indbilde sig at have, som om det var en Fortjeneste at have dem, eller som de maaskee engang har havt, nu slumre og som vi komme at vække tillive igjen. Hvad vi har at gjøre det er at styrke Troen hos dem, ved saavidt det staaer til os med vore Ord at slaae en Skandse om deres Tro, saa Tvivlene maae blive udenfor. Vi veed det er ved Ordets Hørelse, at Troen kommer, men det er ogsaa ved Ordets Hørelse, at den bevares og voxer, derfor kan vi udrette meget for dem, som tro og der-

for see vi ogsaa, at, naar et Menneske er kommen til Troen, saa bliver han Ordets flittige Hører; hvad han søger er Troens Styrkelse og da er det visselig Synd at svække den hos ham ved at fremkalde allehaande Tvivl eller søge at holde ham paa det Trin, at han ikke veed om han troer, eller ikke, saa han aldrig tør med Frimodighed vedkjende sig, at han troer, bilder sig ind, at saadan Frimodighed er Noget, som hører med til den glade Christendom, man skal ske, men derimod med Hensyn til Troen, altid at svæve mellem 11 og 5, saa man snart mener, at man troer, snart, at man ikke troer, altid klage og klynke over Troens Svaghed, over de mange Tvivl og Anfægtelser, det er den alvorlige Christendom. Det er dette ynkelige, forknytte, kraftesløse Væsen, som mange søge at bevare hos dem, som tro og som disse vil saa gjerne maa blive bevaret og som tilsidst bliver en ligefrem Selvretfærdighed, som er af samme Art, som de gode Gjerningers Retfærdighed, kun af en farligere Natur, fordi den har Skin af Ydmyghed og er derfor saare vanskelig at komme af med. Naar Apostlen skriver til de Troende i Philippi: „jeg er fuldelig forsikret om, at han, som begyndte det gode Værk i Eder, vil fuldføre det indtil Jesu Christi Dag", eller naar Petrus skriver til dem i Adspredelsen: „Fryder Eder, om I og nu en liden Stund, hvis saa skulde være, bedrøves i adskillige Fristelser, paa det Eders prøvede Tro, som er meget dyre-

barere, end det forgængelige Guld, hvilket dog prøves ved Ilden, man befindes til Lov og Priis og Ære i Jesu Christi Aabenbarelse", saa kalder jeg det at styrke Troen hos dem, som tro, idet man bidrager til at gjøre dem frimodige istedetfor forsagte, idet man forsikkrer dem om, at de tro, istedetfor at bringe dem i Tvivl derom. Vilde blot alle de, som tro, være som den Mand, der frimodig bekjendte sin Tro, og som da en Anden bad ham dog først see til, om han da ogsaa havde den Tro, og om det var den rette Tro, alvorlig afviste ham med hans Paamindelser, fordi det var en Sag, hvorom han dog endelig var kommen til Agjørelse, saa vilde al den sygelige Tale om Tvivlene, om den usle, svage Tro forstumme, men Ulykken er, at der er mange Ører, der begjærlig lytte til den Tale, fordi der ved den efterhaanden kan bidføres et godt Materiale til en Selvretfærdigheds-Bygning med christeligt Skin. Vi kan i de anførte Ord af Apostlen og i mange, mange flere see en god Anvisning til, hvorledes vi skal bære os ad med at styrke Troen hos de Troende, og jeg vil tilraade, naar et troende Menneske søger Raad hos os om de mange Tvivl, han mener at have, da skal vi, istedetfor at gaae ind med ham paa alle disse Tvivl, dreie og vende dem, betragte dem, som kunde de være skjønne Blomster, hellere slaae dem reent ned og sige til Manden: det er slet ikke Tvivl, som du har, men som Djævelen kun vil skaffe dig paa

Halsen ved at indbilde dig, at du har dem — saa kan man spørge ham, om han da ikke tror paa Gud Fader og saa fremdeles, og naar han svarer: ja, som han nok kommer til, naar han blot med Frimodighed tilspørges, saa skal man sige til ham: der kan du selv høre, at Du tror, og dermed afbryde den Forhandling, saa hurtigt som muligt; thi jo længere man dvæler derved, jo mere Væsen man gjør ad saadan Klynken, jo mere man indlader sig paa Tvivlene, forat gjendrive dem, desto værre bliver det — man skal kun ikke bryde sig om, at man faaer Udseende af at høre til de Sjæleſørgere, som ere kort for Hovedet; man maa, naar man raadspørges, endelig ikke tage Hensyn til hvad Skudsmaal, man erhverver sig selv som Sjæleſørger — man kan jo da nok begribe, at vidste den Raadspørgende, at Raadgiveren egentlig med sine gode Raad, med sin vidtløftige Venlighed, har sin egen Person meget mere i Tanker end den Andens, saa vilde denne strax vende sig bort med Afsky. Komedievæsenet skulde dog skyes, hvor der handles om de alvorligste og helligste Ting, og dog maa vi sige, skjøndt det er skrækkeligt, at intetsteds drives det meer og hyppigere end der, ogsaa her holder det gamle onde Ord sig: „Verden vil bedrages, saa lad den blive det“; det er ikke saa sjeldent at ved saadan en aandelig Consultation — jeg veed intet dansk Ord at sætte istedet — veed de Begge, baade den, som søger Raad

og den, som giver Raad, at de søge at gjøre sig behagelige for hinanden og dog løbe de ikke med Afskyfra hinanden. Man sige ikke, at nu handler jeg om vantro Mennesker, der kun ere Hyklere — jeg svarer: det er ikke sagt, der kan nok være Tro alligevel, men der er Fristelse til at benytte sin Tro til — Kokketteri, og det endda til den værste Afart af denne Slags, thi alt Kokketteri, der kan drives paa en Balsal, er endda lydigt i Sammenligning med dette, som formodentlig endda vil raabe Ak og Vee over Kokketteriet paa Balsalen. Men derfor skal vi i Sandhed vel vogte os for at give saadant Kokketteri nogen Næring. Man misforstaae mig blot ikke som om jeg vilde sigte alle de over deres Tvivl og svage Tro klynkende Personer forat være saadanne grimme Kokketter, jeg ved, at de i Almindelighed fra Først af slet ikke er det, men de kan blive det, Spiren dertil ligger i dette klynkende Væsen og i Lysten til at meddele Andre det, og det bliver netop dertil, naar der tages for meget Hensyn dertil, naar der kjæles derfor, hvorimod det kvæles i Fødselen, naar der raskt hugges ned derpaa og det betragtes som noget Opspind enten af Djævelen eller af dem selv, som man ikke finder det mindste Behag i at høre paa, som de meget snarere skulde skamme sig ved end søge en Ære i. Jeg vil derfor ikke sige, at man altid skal møde dem med Haardhed, som kommer klagende og klynkende over deres Tvivl og deres Tros

Svaghed — man vil maaske nok kunne fornemme, hvorledes det egentlig hænger sammen, der er vel ogsaa dem, som trænge til at man med Mildhed indlader sig paa deres Klagemaal, men vist er det, man skal saa lidt som muligt give Tvivlene Næring, saa meget som muligt slaa ned paa dem og allerhelst erklære dem for i Grunden ingen Virkelighed at have.

Spørgsmaalet bliver dernæst, hvorledes vi har at forholde os ligeoverfor de Mennesker, som ikke bryder sig om, hvad der angaaer Guds Rige eller Aandens Verden. Jeg tænker herved paa dem, som ligne de gamle Sadducæere, der ikke troede paa Opstandelsen, Aand eller Engle. At der gives Saadanne iblandt os, vil Ingen nægte. Jeg er lit tvivlraadig, om deres Tal er overordentlig stort eller kun ringe. Det christne Navn, de bære, og den Deel af den christne Bekjendelse, de idetmindste til enkelte Tider føre, den Paavirkning, som de idetmindste i udvortes Henseende ikke har kunnet undgaae at faae af den Christendom, som rører sig iblandt dem, gjør det vanskeligt her at komme til nogenlunde Vished. Jeg er paa den ene Side bange for den strenge Dom, som er tilbøielig til at fælte udvortes bestemte Kjendetegn og derefter fradømme dem al Christendom, men paa den anden Side ligesaa bange for den Slaphed, hvorefter man lader Alle gjælde for Christne, som da ikke aldeles aabenbar frakjende sig den selv; i Almindelighed gjør saa-

danne Folk ikke det, men det kan ogsaa komme af, at den hele Sag er dem al for ligegyldig til, at de for dens Skyld skulde udsætte sig forat skikke af fra hvad Folk er flest eller for muligen at komme i Strid om Noget, de ikke bryde sig om. Til enkelte Tider kan man synes at spore Noget hos dem, som tyder paa lidt aandeligt Liv, til andre Tider kan man slet intet opdage. Det gjør, at jeg idetmindste er tvivlraadig om, hvor stort eller lille deres Antal er. Vi skal da heller ikke tælle dem, og gjør vel bedst i at tro saa godt om Folk, som vi kan, vist er det dog, der gives vantro Folk iblandt os og Spørgsmaalet bliver da, hvorledes vi skal forholde os overfor dem. At vi Intet har med dem at gjøre, men at vi skal lade dem seile deres egen So til de styrer deres Kurs indenfor Omraadet af hvad vi er sat til at forkynde — kan jeg ikke gaae ind paa. Vi veed dog, at ogsaa disse er bestemt til at frelses og at idetmindste en Deel af dem kan frelses; de Fleste af dem, som nu er paa Frelsens Vei, har været ligesom disse. Men hvad skal vi saa gjøre? Anvende udvortes Tvang, om det stod til os, og der gives dog nogle Maader, hvorpaa det staaer til os, det maa vi vel aldeles forkaste, da vi maa kunne forstaae, at, hvad vi derved opnaae, er at fremkalde et Skin uden Kraft, som er Kirkens værste Pest, eller et Hykleri, som kun gjør Ondt værre. At øve Noget imod dem, som ligner udvortes Tvang, anseer

jeg forat være den ſtørſte Synd, vi kan begaae imod dem, da vi derved kun bringe dem til at ſtaae Sandheden langt fjernere og gjør dem til bevidſte Fjender af den, uden at de egentlig ved, hvad de er Fjender af. Derfor maae vi endelig ſee til at lade al Tvang fare og vogte os for at benytte vor præſtelige Myndighed eller Overtroen paa den, ligeſom ogſaa de, ſom ved deres Livsſtilling har nogen udvortes Myndighed, ſkal vogte ſig for paa nogen Maade at gjøre denne gjældende imod dem. Vi maa altid huſke paa, det gjælder om at vinde deres Hjerte for hvad der er os en Hjerteſag og derſom dette ikke vindes, ſaa er, hvad der ellers vindes, kun Skade. Jeg forſtaaer derfor ikke, hvorledes Chriſtendommen kan være dem en Hjerteſag, ſom ved udvortes Tvang eller Myndighed ſøge at vinde Andre for den. Derimod forſtaaer jeg ſaa godt, at det hele udvortes Tvangsvæſen bruges af dem, hvem Chriſtendommen er ikke andet end en udvortes Kirkeorden, med meer eller mindre Skin af virkelig Chriſtendom. Dertil kan Folk jo godt tvinges og dermed er ſaa de velfornøiede, for hvem det Hele er kun en udvortes Sag og blive meget misfornøiede, naar der virkelig kommer Liv i det udvortes døde Skinvæſen, de har bragt tilveie.

Dernæſt mener jeg, vi ſkal ogſaa lade Truſel fare, ſom Apoſtlen udtrykkelig ſkriver — jeg kan heller ikke fjenne, hvad vi vel ſkulde kunne udrette ved at true

dem med et Helvede, de ikke tro er til, eller dem med Syndens Straf som slet ikke see, at de ere Syndere. Men saa skulle vi bringe dem til at see, at de ere Syndere ved at forkynde Loven for dem! Det maa dog vel anseés for lidt mere end tvivlsomt, om vi, som ere den nye Pagts Tjenere, ogsaa skal være den gamles, om vi under et Forhold skal optræde som Evangeliets under et andet som Lovens Forkyndere. Vi vil ved det Sidste nok neppe opnaae andet, om vi ellers opnaae noget, end at føre Folk fra en sadducæisk Vei ind paa en pharisæisk, hvorved de vist kun daarligt er hjulpne. Hvor almindeligt det end er, saa er jeg dog meget bange for en Deelen af Ordet, saa den ene Deel er henvendt til dem, der anseés forat gaae paa Fordærvelsens Vei, den anden til dem, som anseés forat gaae paa Frelsens Vei. Hvem man skader meest dermed, turde være et stort Spørgsmaal, de Første forbittres og de Sidste gjøres hovmodige, det Sidste er maaskee værre end det Første. Det er en Ulykke at skulle høre paa Noget, som man mener at have Ret til at overføre paa Andre, og fritage sig selv for, som man kun glæder sig over, forsaavidt man mener, at de Andre kan have Gavn deraf, og som man maaskee allermeest glæder sig over, naar det lykkes at gjøre disse forbittrede. Det anføres ikke sjeldent som et godt Vidnesbyrd for en Prædiken, at den har gjort Tilhørerne vrede — maaskee er det bedre end om de har sovet

under den — men ellers seer jeg ikke, hvad Godt man mener dermed at have udrettet, naar Troen egentlig er fremkommen dermed, at en Del af Tilhørerne er bleven ophøiet paa den Andens Bekostning. Man mener, et Menneske maa først blive vred før han kan blive god — jeg veed ikke om den Vei just er saa sikker, mig synes ikke, at Skriften giver os nogen Anviisning til at slaae ind paa den. Det er en farlig Manøver at dele Tilhørerne i to Dele, hvoraf den ene skal have det paa en Led, den anden paa en anden. Rigtignok tvivler jeg ikke om at man ved den saakaldte Lovprædiken jo kan fremkalde adskillige Virkninger, som endog kan faae Udseende af, at være langt større end ved Evangeliets Forkyndelse, men Ulykken er, det har ogsaa kun Udseende deraf; jeg troer, at man ved Lovens Forkyndelse opnaaer kun at føre Folk ind paa en Lovens Vei, som rigtignok kan have meer eller mindre christeligt Skin, men selv, naar Skinnet er allermeest christeligt, ophører Veien ikke at være Lovens, det opnaaes kun at de, som vandre paa den, bilde sig ind at være Christne fremfor alle Andre, saa at ingen bliver værre til at fradømme Andre Christendommen end netop disse, og til at paalægge alle Andre de samme Byrder, som de selv slæbe paa. Der er ingen rigtig Sandhed i hvad de bygge paa, derfor holder det ikke ud i Længden eller i Prøven. Det gaaer til en Tid, saalænge man endnu virkelig troer paa hvad

man er aleven henviist til, men fordi det ikke er virkelig Sandhed, saa holder den Tro sig ikke, og da skeer det, at saadanne Folk falde aabenbart tilbage til det forrige Væsen eller søge Hvile i forskjellige Vildfarelser. Man skal dog for Alting vogte sig for at føre Folk ind paa Noget, som har Skinnet, men fornægter Kraften, og man maa ikke lade sig skuffe af at det kan see saa stort ud; man kommer i Reglen til at gjøre de bitreste Erfaringer, saa her gjælder det i høieste Grad: at efter den søde Kløe kommer den sure Svie.

Men hvad skal man da gjøre for saadanne Folk, som man maa betragte som staaende udenfor Christi Rige og i Grunden ogsaa udenfor Aandens Verden? Det er slet ikke saa daarligt et Raad, at man skal see at gjøre dem til Mennesker med Sands for hvad der er aandeligt. Herrens Forjættelse til Peter gik ud paa, at han skulde fange Mennesker, men deri laa jo ogsaa, at de, han skulde fange, maatte være Mennesker. Nu er de jo vistnok Mennesker alle de, vi har at virke paa, men det Menneskelige kan i den Grad ligge i Dvale, at det maa først kaldes frem, før vi i dem kan fange Mennesker i den Forstand, som vor Herre mente med Forjættelsen til Peter. Det er derfor vi anbefale en menneskelig Udvikling forud for den christelige, det er derfor vi som Christne kan glæde os ved saadanne Skoler, hvis Opgave netop er at danne Mennesker, ikke Christne, fordi vi tro, at det Første er en god For-

beredelse til det Sidste. Det at ville gjøre Mennesker af Folk, før de er Christne, har ogsaa det Fortrin for at ville gjøre Christne af Folk, før de er Mennesker, at det er ikke saa farligt; de faae derved ikke Skin af det Høieste og det Bedste, og jo høiere og bedre det er, som man har Skin af, desto farligere er dette. Hvorledes man skal søge at gjøre Folk til Mennesker, er det egentlig ikke her min Opgave at vise; jeg vil kun korteligen sige: det skeer bedst ved at lære dem at kjende Menneskelivet.

Naturligviis er der ogsaa forbundet Fare dermed. De, som have faaet en menneskelig Udvikling, kan jo bilde sig ind, at det dermed er nok og lade haant om Christendommen, og især vil dette saameget snarere blive Tilfældet, jo mindre sand den menneskelige Udvikling er, som de har modtaget. Det er alligevel bedre at bilde sig ind at være et Menneske uden at være det, end at bilde sig ind at være en Christen uden at være det, og det endda ikke paa den Maade, som alle de, der kaldes Christne, bilde sig ind at være det, men paa en langt farligere Maade, fordi man bilder sig ind at være Christne fremfor alle Andre og har ogsaa Skin deraf paa en ganske anden Maade end de, som i Grunden har intet andet at beraabe sig paa end blot Navnet. Jo sandere den menneskelige Udvikling er, jo meer den svarer til dens Eiendommeligheder, hvem den meddeles, altsaa jo mere dansk den er

for danskfødte Folk, desto meer vil den blive en god Forberedelse for Christendommen, desto mindre vil de hovmode sig af den, der har modtaget den, som man overhovedet hovmoder sig mindre af det Sande end af det Falske. Danskfødte Folk, som ere blevne udviklede paa Tysk eller Fransk, vil være langt mere tilbøielige til at hovmode sig deraf, end de, som ere blevne udviklede paa Dansk.

Vist er det alligevel, at man er ikke bleven en Christen, fordi man som Danskfødt har modtaget en god dansk menneskelig Udvikling, er bleven til et dansk Menneske, hvad man jo skal, naar man er danskfødt. Her staaer et Skridt tilbage, som er et Hovedskridt, fordi det fører fra Verdens-Riget ind i Guds-Riget. Hvorledes skal vi hjælpe et Menneske til at gjøre dette? Vel maa vi sige: hjælpe et Menneske dertil, thi det er det Høieste, vi kan. Verdens Afmagt viser sig altid størst, naar det er det Største et Menneske skal føres til. Til Troen paa Menneskelivet kan vi vel føre et Menneske, naar han da ikke ligefrem vil staae imod, men til Troen paa det evige Liv, kan vi ikke føre ham uden der kommer en ganske anden Kraft til end vores. Alligevel kan vi hjælpe til eller vi kan bruges dertil af den Magt, som kan udrette denne Gjerning.

Hvorledes skal vi da hjælpe til, forat Mennesker, som staaer udenfor Guds Rige, maa træde ind i dette? Jeg vil dertil svare: vi skal søge at vise dem, hvor-

ledes det ſtaaer til med det Rige, hvori de er, og med det Rige, de ſkal træde ind i. Hvorledes det ſtaaer til med det Rige, hvori de er, ſynes mig aldrig er bleven bedre ſkildret end af hin gamle Angelſaxer, ſom ſagde: „Livet her i Verden ſeer ud for mine Øine ligeſom naar en Spurv flyver ind ad den ene Dør og ud af den anden gjennem Hallen, hvor Kongen ſidder tilbords med ſine Stormænd. Spurven har det godt nok, mens den flyver igjennem, men det er kun for et Øieblik, og ligedan gaaer det med os, ſom veed ikke, hvor vi kom fra og hvor vi ſkal hen. Dette er Noget, ſom man dog maaſkee nok kan gjøre denne Verdens Menneſker begribeligt, at de hverken veed det Ene eller det Andet, og at Tilſtanden ſaaledes i Grunden er fortvivlet, ſelv om den, ſaalænge den varer, ſynes dem god. Men at den ikke engang er dette, ſynes mig ogſaa nok er muligt at overtyde dem om, ofte ved Hjælp af deres egne Ord og bittre Klager over deres Tilværelſe. Er de ſaa kommen til at kunne ſkjønne det, da kunde det vel ogſaa være muligt at gjøre dem opmærkſom paa, at Grunden til al denne Elendighed ligger i Synden, og det forekommer mig ikke heller ſaameget vanſkeligt at faae dem til at ſee idetmindſte i mange Tilfælde, at dette virkelig forholder ſig ſaaledes. Hvad man altid kan faae dem til at ſee, det er, at Andres Synd er Skyld i al deres Ulykke — nu er der viſtnok et ſtort Spring derfra til at kunne

see, at egentlig er det deres egen Synd, som bærer Skylden, men det kunde dog maaskee lykkes at bringe dem til at indsee, at, naar alle andre er Syndere, saa er de det vel ogsaa selv, og at det ikke kan staae rigtigt til, naar de selv altid vil være de uskyldige og alle Andre skal være skyldige. Er et Menneske kommen saavidt, saa kan der vist ogsaa være Brug for Loven, for ved dens Hjælp at lede dem til en større Synds-Erkjendelse — det var da vel muligt, at de fik hele Tilstanden at see som elendig og tillige at søge Grunden dertil hos dem selv. Jeg troer, at en god, sund menneskelig Udvikling, hvorved de har faaet Syn for Menneskelivet i Almindelighed, vil hjælpe til en saadan Erkjendelse, som naar den blot i nogen Grad er tilstede, vil bringe dem til med Glæde at betragte det Billede, vi har at male for dem. Det er Billedet af Guds Rige, ikke som det findes i Himlen, men som det findes paa Jorden, hvor Angelsaxerens Spørgsmaal er besvaret, fordi de, som er der, veed baade, hvorfra de ere komne og hvorhen de fare, saa, naar dette vides vist, da er Tilstanden allerede derved tusinde Gange bedre end i Verdens-Riget selv under et tungt Tryk af denne Verdens Ulykker og Plager. Men vi skal tillige sige dem, at Tilstanden i dette Guds-Rige er ikke blot af den Grund glædelig, fordi Udgangen deraf er glædelig og Indgangen, som følger efter, endnu mere, men ogsaa, fordi den, ogsaa medens den er nærværende,

er fuld af Trøst og Glæde, sige dem, at naar denne Tilstand, saa ofte af dem, som udgav sig forat befinde sig i den, blev udgivet for en Jammerstand, der havde sin eneste Trøst, i at Enden blev god, saa er det enten Bagvaskelse eller fuldkommen Misforstaaelse, da baade vor Herre og hans Apostle, som dog kjende den bedst, skildre den som en Glædesstand, hvor man har al Grund til altid at være glade, saa naar de nu høre, at der er Nogle, som tale om den glade Christendom, saa er dette med fuld Føie, da disse netop vil have Christendommen betragtet paa samme Maade, som den er bleven skildret baade af vor Herre og hans Apostle. Vi skal sige dem, at det er ogsaa Bagvaskelse, at Christendommen ikke længere kan bestaae med den nuværende Oplysning — det er en Paastand, som kun kommer fra den, der ikke kjender Christendommen, at denne har holdt sig aldeles uforandret fra Først til Sidst til Trods for al verdslig Oplysning eller Mangel derpaa, at Christendommen netop ønsker al god menneskelig Oplysning baade som en Forberedelse til den og som en Lettelse for den til at kunne slaae dybere Rødder i Menneskehjertet og bære skjønnere Frugter. Det er ligeledes en Bagvaskelse af Christendommen, at den skulde gjøre Folk uskikkede til deres Gjerning her i Livet, skaffe daarlige og dovne Arbeidere, ligegyldige for deres Pligter her i Samfundet — det er en Bagvaskelse, som er kommen fra dem, der slet ikke veed, hvad Christen-

dommen er, eller fra dens bittre Fjender, der vil sætte den i et ondt Lys for denne Verdens Mennesker og ved godt, de kan aldrig sige noget værre om den, end at den gjør Folk uskikkede til deres jordiske Gjerning. Endelig er det ogsaa en Bagvaskelse af Christendommen, at den slaaer al menneskelig Glæde ihjel, vil forstyrre alle menneskelige Hjerteforhold, at den overhovedet vil gaae paa Krig mod alt Menneskeligt. Der er ganske rigtigt Folk, som betragte Christendommen paa den Maade og gjør den saaledes forhabt og mistænkt for denne Verden, men man maatte dog vel kunne forstaae, at naar en menneskelig Udvikling, en Fremstilling af hele Menneskelivet er det, som vi anbefale som en god Forberedelse til Christendommen, saa kan denne umuligt være i Strid med det Menneskelige, vil tvertimod tage det i sin Favn, rense det for Besmittelsen og paatrykke det sit Evigheds Mærke.

Jeg mener, vi skal fremstille Christendommen i det venligste og glædeligste Lys for denne Verdens Mennesker, som vi kan, og kun være visse paa, vi kan aldrig sige saameget godt og glædeligt om den, at der jo endnu var meget tilbage. Vi skal ikke bilde dem noget ind, som ikke er sandt, vi skal ikke sige til dem, at, naar de blive Christne, saa er de fri for al Verdens Besvær, men vi kan dog sige dem, at under al saadan Besvær er der en ny Kraft og Trøst, som de hidtil aldrig har kjendt. Vi kan sige dem, at det at blive

en Chriſten, er at blive et nyt Menneſke, ſom vor Herre ſelv vil gjøre dem til, naar de vil ſelv, men dog ikke ſaaledes, at dette nye Menneſke er ſtrax fuldvoxent — det nye Menneſke har ſin Fødſel, ſin Barndom, ſin Ungdom, ſin Manddom og Alderdom ligeſom det timelige Liv, men dog med den Forſkjel, at det gaaer altid fremad, ikke tilbage, ſaaledes maa det være, da det nye Menneſke er ſkabt for et evigt Liv.

Altſaa, naar vi tale ſaaledes til dem, ſaa faae vi dem Alle med! Ak nei, det er juſt ikke Meningen, men jeg troer, vi faae dem med, ſom i den nærværende Tid kan komme med, jeg troer, at de, vi paa den Maade faae med, komme virkelig med, at det er Sandhed med dem, ikke udvortes Skin. Vi maa under alt dette ſtadig huſke paa, at hvad vi kan udrette, er ſaa overmaade lidt, det er omtrent det ſamme ſom Haandlangere kan udrette ved ſtore og ſkjønne Bygningers Opførelſe, vi ſkal huſke paa, at vor Herre er den, ſom udretter det Hele, ſaa uden ham kan vi ſlet intet gjøre — men alligevel bruger han os til Noget, vil bruge os, om ikke for andet, ſaa for vor egen Skyld. Vi lære at bygge paa vor egen Bygning, medens vi gaae ſom hans Haandlangere ved Opførelſen af de Andres Bygninger, og det maa vi dog altid huſke paa, at, hvor godt det end er, at kunne være med til disſe, ſaa bliver dog altid Hovedſagen for os, at vor egen Bygning ikke gaaer iſtaa, men naaer ſit Maal. Viſt er

det, at det er en ſtor Fryd at kunne have en lille Gjerning at gjøre under Vor Herres eget Tilſyn, en ſtor Fryd at have været med at ſætte en eller anden lille Steen ind i hans ſtore Bygning, men allerbedſt ſelv at være en af de levende Stene, ſom den ſtore Bygmeſter ſelv med ſin egen Haand har ſat ind i Bygningen.

Budſtikkens Fremtid.

De, ſom holde „Budſtikken, vil mindes, at jeg ved Begyndelſen af dette Aar bebudede dens ſnart foreſtaaende Endelige, paa Grund af, at jeg, efterat at have holdt den ilive nu ſnart i 15 Aar, fandt, at jeg nu ikke længere beſad Kraft dertil, og at det var bedſt at holde op itide, at den ikke efter et nogenlunde anſtændigt Liv ſkulde faae en vanærende Ende. Jeg lovede at holde ud endnu i indeværende Aar — det har jeg ogſaa gjort, men „Budſtikkens“ Holdere vil nok have mærket, at det er faldet mig ſaare ſvært, allerede derpaa, at den iaar er udkommen langt mere uregelret end tidligere, maaſkee har de ogſaa mærket det af andre

Grunde, som jeg ikke vil fremhæve. Det gjør alligevel ondt, naar man skal til at see den dø, som man elsker, allermeest naar man selv skal bidrage dertil, og i dette Tilfælde var jeg med Hensyn til „Budstikken". Jeg mærkede det godt, jo nærmere Tiden kom. Jeg har nogle Gange før havt ifinde at tage Livet af den, men den fik bestandig Lov at leve et Aar endnu, og saaledes har den naaet sin nu ganske anseelige Alder. Den har lige til Krigsaaret 1864 bestandig været i Stigen med sine Holdere; dette Aar, som afpærrede den fra maaskee den største Deel af dens Holdere, gav den et haardt Knæk, men jeg vilde dengang paa ingen Maade lade den standse, da jeg tænkte, netop nu i denne Trængsels Tid kan der vel for dem, som ellers ynde „Budstikken" være Trang til at modtage det Budskab den bringer. Den har jo ogsaa søgt at opmuntre og trøste med Hensyn til de Hjertesaar, Krigen og Freden havde voldt, og jeg tør nok tro, at den ogsaa her har gjort nogen Gavn. Den er alligevel derved kommen til at røre mere ved det Politiske end tidligere; det er næsten umuligt at berøre Fædrelandets Sager uden at komme til at berøre Frihedens Sag. Dansksked og Frihed hænger for nøie sammen, til at de kan holdes ude fra hinanden. Men naar man kommer til paa nogen Maade at røre ved det Politiske, erfarer man strax, at medens der er dem, som baade kan taale det og glæde sig derover, er der ogsaa dem,

hvem det er aldeles utaaleligt, naar man da kommer til at røre ved det Politiske paa en anden Maade end det stemmer med deres Betragtning. Det Politiske, som „Budstikken" har draget frem, og som den umuligt kunde undgaae, naar den vilde yde sine Læsere nogen Trøst med Hensyn til Fædrenelandets store Trængsel, blev saaledes til Trængsel for den selv, idet ikke Faa af dem, som hidtil havde yndet den, traf sig, Nogle endog med Forbittrelse, bort fra den, fordi de nu af og til fandt politiske Betragtninger i den, som var dem aldeles imod, saa hvad de ellers fandt i den, som var af samme Art, som hvad de tidligere havde glædet sig ved, kunde ikke veie op mod det Mishag, som dens politiske Betragtninger havde fremkaldt. De sidste Aar har draget alle Modsætninger stærkere frem, det gjælder ikke blot i det Politiske, men ligesaameget i det Kirkelige; tidligere havde „Budstikken" været yndet, ogsaa af dem, som ikke deelte dens kirkelige Betragtning; denne var dem nok imod, men de bar over med den paa Grund af hvad de ellers fandt i den, som tiltalede dem; den kom i Almindelighed med sine Betragtninger paa en saa lemfældig og mild Maade, at de nok kunde taale dem." Men, som Modsætningerne traadte skarpere frem, som Frihedsspørgsmaalet knyttede sig nærmere til Kirkespørgsmaalet, saa blev, hvad „Budstikken" i denne Henseende havde at bringe, dem saa haardt imod, at hverken dens Mildhed i det Hele taget, eller hvad

de ellers fandt i den, som var dem til Behag, kunde bøde paa dens kirkelige Frihedsbetragtninger, saa de bleve paa Grund af disse, i Forbindelse med dens Politik, dens Modstandere.

Saaledes har „Budstikken" lidt endeel Ulempe i de sidste Aar, den har ikke kunnet forvinde det Knæk, den fik i Krigsaaret, da der kom Noget til strax efter, som ligesaameget maatte blive den til Hinder, som Krigsaaret. Dette kunde ogsaa tages som et Vink om at standse, men ogsaa som et Vink om at blive ved; thi det er jo klart, at de samme, som blev dens Modstandere paa Grund af dens Politik og kirkelige Frihedsbetragtninger, blev ogsaa deres Modstandere, som vedblev at holde fast ved den, deelte dens Betragtninger, og kom maaskee endog til at ynde den endnu mere paa Grund af disse — de kunde jo trænge til Opmuntring og Oplysning netop med Hensyn til den stærke Modstand, de mødte, og en Haandsopræckning kunde „Budstikken" yde dem i denne Hensende. Derfor saae jeg ikke noget Vink til at holde op deri, at jeg mærkede, at mange af dens tidligere Venner trak sig tilbage fra den og nogle af disse blev dens Modstandere. Et andet Vink dertil saae jeg derimod deri, at jeg efterhaanden saae, det overgik mine Kræfter næsten alene at holde et saadant Blad ilive, der skulde udkomme til bestemte Tider og gav sin Udgiver aldrig Hvile. Det har fra Først af altid været min Beslutning, at

holde op, mens Legen endnu var god; jeg har tidt undret mig over, at den Leg endda kunde blive saa langvarig, som den har været. Saaledes fremkom ved Aarets Begyndelse Bebudelsen af Budstikkens forestaaende Endeligt, som jeg maatte anse nødvendigt. I Løbet af dette Aar har jeg modtaget mange indtrængende Opfordringer til at lade Budstikken leve, og vel fornam jeg her, at hvem der gjerne vil hoppe, er nem at lokke, thi jeg følte, at det var strengt at skulle ophøre med en Gjerning saa kjær som Udgivelsen af „Budstikken". Gjerne vilde jeg opfylde dens Venners Ønsker, og jeg tænkte saa paa en Middelvei mellem at lade „Budstikken" vedblive, som hidtil, eller lade den gaae ind, nemlig at indskrænke den til det Halve og lade den udkomme een Gang om Maaneden istedetfor to Gange. Jeg havde nok en Forestilling om, at en saadan Forandring let kunde komme til at være „Budstikkens Død, da det kunde gaae med den som med gamle Huse, naar man søger at ændre noget paa dem, saa falde de heelt om.

Der indtraf imidlertid noget, som maaskee om det ellers er Guds og Menneskers Villie, kan blive Aarsag til, at det gamle Huus kommer til at staae, som det hidtil har været. Der gives nemlig to Maader, hvorpaa der kunde raades Bod paa min Skrøbelighed, enten ved at indskrænke Budstikken eller ved at nye Kræfter traadte til. Det Sidste synes nu at

kunne blive Tilfældet. Budstikkens Holdere og Læsere har vist lagt Mærke til to Stykker: „Kirkeklokkerne" og „Kjæmpeskridt vi gjør opad", begge to skrevne af Cand. Th. Nørdam. Jeg troer ogsaa, man af disse to Stykker vil kunne skjønne, at han egner sig særdeles godt til at skrive i „Budstikken", foruden at han ganske vist egner sig til meget Mere. Det var allerede for længere Tid siden min Plan at faae ham til Medarbeider, men saa blev han syg og maatte søge til de sydlige Lande. Han havde før den Tid en lille Skole her i Stege, som han maatte opgive. Nu er han kommen tilbage, saa vidt styrket, at han har overtaget en ny lille Virksomhed heri Stege, og ved Siden ad denne er det min Tanke, at han kunde blive min Medarbeider til „Budstikken". Tre Ting kunde derved opnaaes. „Budstikken" kunde vedblive endnu en Tid, som den har været hidtil — derved opfyldes dens Venners Ønske — jeg kunde faae en Hjælp, som jeg ikke kan undvære, naar det Første skal opnaaes, og endelig kunde Nørdam faae en Indtægt, som han ligesaalidt kan undvære. Jeg haaber man vil antage dette for tre gode Ting, og jeg har ifinde at sætte en Prøve paa, om det maaskee kunde opnaaes. Skal „Budstikken" yde en ny Medarbeider en nogenlunde klækkelig Indtægt, saa maa dens Holdere støtte den og gjøre hvad de kan til at Flere følge deres Exempel. Uden dette vil det neppe kunne naaes, og det vil ved næste Aars Begyndelse

vise sig om Budstikkens Venners Kjærlighed til den er saa stor og mægtig, at den kan holde den ilive nu der udkræves noget mere til dens Livs Ophold end hidtil. Jeg troer nok at turde svare for, at den ikke vil blive ringere end hidtil, og at det ved forenede Kræfter vil kunne lykkes at faae den noget mere regelret ud, end det i den senere Tid har været Tilfældet.

Naar saaledes Holdere og Læsere vil forene deres Bestræbelser med Budstikkens gamle Udgivers og hans nye Medarbeiders, som efter Evne vil staae den bi, haaber jeg, at der kan forestaae den en ganske venlig Fremtid, hvori den endnu kan tjene danske Folk til Opbyggelse og til Oplysning, som jo fra Begyndelsen var dens Opgave. At den har kunnet leve saalænge, som den har levet, og føre et ganske hæderligt Levnet, har den vor Herre at takke for, og jeg haaber, han vil fremdeles staae den bi, især da der nu til dens Tilværelse er knyttet en Virksomhed for en Mand, som idet han yder den sin Hjælp selv kan modtage Hjælp af den.

Læserne vil i det sidste Qvartal af dette Aar faae yderligere Leilighed til at gjøre sig bekjendt med den Maade, hvorpaa Th. Nørdam skriver og jeg haaber, at dette ikke skal tjene til at drage dem bort fra „Budstikken".

Ved Indvielsen
af Enkedronningens Pigeskole.

Tone: Herren han har besegt sit Folk.

Herren han har ei Lyst til Guld,
Agter ei Adelstene,
Hjertet, som han har skabt af Muld,
Det er hans Lyst alene.

Giv mig dit Hjerte, siger Gud,
Himlen for det jeg byder,
Hjertet da vorder Aandens Brud,
Himmelsk derved sig fryder!

Aanden er Livets Kraft i Ord,
Dine har han saa milde,
Hvor han sig hviler trindt paa Jord,
Hjertet er Livets Kilde.

Jesus har med sit Ord os sendt
Aanden, som Liv udgyder,
Naar han i Hjertet Lys har tændt,
Livet som Vand indflyder.

Aabnet er her i Jesu Navn
Dronninge-Skoler tvende,
Hjerterne her i Aandens Favn
Lære sig selv at kjende!

Hjerterne lære Gud at tro,
Gud sig i Vold at give!
Da og Guds Aand vil hos dem bo,
Holde dem sødt ilive.

Kjærlighed er Guds Kjendings-Navn,
Den er og Livets Kilde,
Evig den Bod paa alle Savn
Raader med Kræfter milde!

N. F. S. Grundtvig.

Rettelser i Nr. 13.

Side 417,	Linie	9 f. o.,	af	læs:	for.
— 418,	—	8 f. n.,	paa	—	ja.
— 419,	—	7 f. o.,	er	—	er da.
— 421,	—	2 f. o.,	høit,	—	høit ophøiet.
— 423,	—	2 f. n.,	med	—	ved.
— 426,	—	4 f. n.,	være	—	ere.
— 427,	—	3 f. n.,	nævne	—	vove i.
— 429,	—	3 f. o.,	ikke andet end læs: alle sine.		
— 430,	—	12 f. n,	det læs: alt.		
— 431,	—	7 f. o.,	i	—	og.
— 433,	—	3 f. o.,	og mod den skinner den, læs: op mod den skinnende.		
— 434,	—	13 f. o.,	frommeste læs: velsignede.		

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. G. Iversens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse

Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 17. Den 15. Septbr. 1866. 15. Aarg.

Lyset og Myggene.

Hvorledes disse to Magter pleie at forholde sig til hinanden vil være de Fleste velbekjendt; Lyset holder sig rolig paa sit Sted, men Myggene ingenlunde paa deres, de føle nemlig en forunderlig Lyst til at være paa samme Sted som Lyset er, skjøndt denne Lyst kommer dem dyrt at staae og koster dem tilsidst Livet, naar først Vingerne ere blevne brændte. Det er selve Lyset eller Ilden, de har Lyst til og det er da ogsaa denne, som lønner deres Kjærlighed med Døden; den lader ikke sin fortærende Kraft mildnes paa Grund af den Kjærlighed, som Myggene lægger for Dagen til den. Vi har seet det Syn saa mange Gange og tænkt, ja saadan gaaer det dem, der kun har Myggeforstand. Men der gives dem, som skulde have mere end Myggeforstand, fordi de har Menneskeforstand, som bære sig endda meget værre ad, som heller ikke kan-bare sig for at søge

en fortærende Ild saalænge, til den tilsidst volder dem Døden, og det en værre Død end den, Lyset volder Myggene. Vi maae nemlig altid huske paa, at der er Forskjel paa timelig og evig Død, saa dersom den Død, som Gud forkyndte alle dem der syndede, ikke var en anden end en timelig Død, der endte alle de nærværende Plagerier og var en Dør til Himmerriges Rige, saa havde man deri et mærkeligt Exempel paa, hvad vor Herre kalder umuligt, at Torne bærer Vindruer og Tidsler Figen, thi skjønnere Frugt havde da aldrig noget Træ baaren, end den Frugt, som Synden bar, naar den bestod i den Død, som er en Dør til Himmerriges Rige, en Søvn saa sød, at Sorg skal med den bortvige. Den evige Død er af en anden Slags, den er en Frugt, som passer godt til Træet, paa hvilket den voxer, thi den er Syndens Sold, og Datteren ligner godt sin Moder. Det er denne Død, som de, der dog har Menneskeforstand, berede sig selv, og maa da vel siges at handle værre med sig selv end Myggene gjøre. Den fortærende Ild, jeg saa tænker paa, er Loven, og dem, som brænde sig selv tildøde paa denne Ild, er de Mennesker, der bestandig søge til den, som Myggene til Ilden, indtil de har fundet Døden og netop den Død, som er Syndens Sold.

Der er nemlig en mærkelig Tilbøielighed hos Mennesket til bestandig at vende tilbage til Loven. Naturligviis kan man ikke vende tilbage til det, man al-

drig er kommen fra saa her er just ikke Tale om dem, der aldrig har vidst, der var noget Andet, de kunde holde sig til end Loven. Dem gives der en utallig Skare af, der bestaaer af alle dem, som med Hensyn til det Evige følger deres eget Hoved, forsaavidt de ellers har nogen Tanke om det Evige — det er der vistnok Mange, der ikke har, men de tale dog til Tider derom. Man skal altid erfare, at det er Loven, de holde sig til, og de har aldrig holdt sig til noget andet, aldrig vidst, der er noget andet at holde sig til. Det er vistnok en sørgelig Ven de saa holde sig til, thi Loven har intet andet at gjøre end slaae dem ihjel, eftersom de ikke har opfyldt den mindste Toddel af den, Mange ikke engang gjort sig den allerringeste Umage derfor. Disse er saa endda ofte dem, der allerdristigst beraabe sig paa Loven. Man kan høre Mennesker, hvis Overtrædelser af Loven er saa grove og aabenbare, at de ligge klart for ethvert Menneske, Tyve, Røvere, Hoerkarle, Drankere, beraabe sig kjækt paa Loven og rose sig fremfor andre af dens Opfyldelse; der er gjerne et eller andet lille Punkt, hvor de mene at kunne klare for sig, det er som en enkelt lille grøn Kvist blandt de mange visne — i Grunden er den jo ogsaa visken eller ormstukken, men paa Grund af dette ene Lyspunkt, som de bilde sig ind at have, tro de at staae sig godt med Loven. Man kan saaledes blandt de største Forbrydere faae den meest selvretfærdige Tale at høre, Drukkenboltene ere ogsaa ofte

ſtærke i at føre den, undtagen i de Øieblikke, da ſelve Drukkenſkaben ligeſom ſmelter deres Hjerter, thi da kan man nok komme til at høre ynkelige Klager over dem ſelv, ſom gaae over igjen, naar de er kommet til et andet Stadium paa deres Bane.

De pæne Folk bære ſig ikke ſaaledes ad hverken ved ſaa aabenbart at overtræde Loven, eller ved ſaa aabenbart at beraabe ſig paa den. Ved de pæne Folk forſtaaer jeg dem, ſom fører det ſaakaldte exemplariſke Liv, der er ſmykket med mange gode Gjerninger, ere roſte for endnu mange flere, og er ſig ſelv et endnu ſtørre Antal bevidſt. Det er dem, der klage over den ſtore Utaknemmelighed, der findes i Verden, der har meget at fortælle om, hvor ſlette Andre er — deres egne Dyder og gode Gjerninger omtale de med Varſomhed, ſom om det aldrig var deres Mening at fortælle dem, men det kommer dem aldeles uforvarende. Der gives ogſaa dem, ſom aldeles ikke omtale dem, der ikke kan taale, at noget andet Menneſke nævner dem med et Ord, hvorfor de ikke taale, at man bringer dem den mindſte Tak derfor — det er ofte Betingelſen, under hvilken de øve den gode Gjerning — forraader nogen deres Hemmelighed, ſaa maa han ikke gjøre Regning paa at modtage noget Godt af dem. De give Gaver, ſtundom ſtore Gaver, uden at deres Navn nævnes — man finder i Bladene mange ſaadanne lønlige Givere, hvis mageloſe Dyd man er nærved aldeles at over-

vældes af. Nu vil jeg dog strax bemærke, for at undgaae Misforstaaelse, at min Mening er ikke den, at alle disse, som saaledes med Flid bestræbe sig for at gjøre det Gode i Skjul, skulde være selvretfærdige Pharisæere, der netop paa denne Maade søge at erhverve sig et aldeles glimrende Forraad paa gode Gjerninger, hvormed de kan lukke Himmerigets Porte op ikke blot for dem selv, men ogsaa for Andre. Min Mening er kun den, at man slet ikke skal bilde sig ind, at man altid i disse navnløse Givere, der forbittres, naar nogen drager den mindste Flig tilside, der skjuler deres Dyders Forraadskammer, har med de rette ydmyge Sjæle at gjøre, da man undertiden i dem kan træffe de hovmodigste og allermeest selvretfærdige Folk. De veed jo nok, at den høire Haand skal ikke vide, hvad den venstre gjør, og naar nu den høire Haand ikke blot gjør skjønne Gjerninger, men ogsaa gjør sig den yderste Flid for at den venstre ikke faaer det Mindste derom at vide, saa mener denne høire Haand da ogsaa, at kunne hæve sig reen op mod Himlen, saa er de, hvem denne Haand tilhører, da ogsaa aldeles sikkre paa deres gode Forhold til Loven — vogter sig vel for at beraabe sig for aabentbart paa den, fordi derved kunde Hemmeligheden let røbes, men gjør det dog fjendeligt nok for dem, som har et fiint Øre, gjør det især ved at være bittre Fjender af alle dem, som synes at ville gaae udenom Loven, for at finde Hvile i Evange-

liet, vise sig ofte som de bittreste Fjender af dette, saa naar et levende Guds Ord forkyndes, komme disse for Dyd og Ydmyghed lige høit priste Sjæle, frem af deres Skjul og træde op som dets værste Fjender. Da skeer det ogsaa, at de selv røbe Hemmeligheden, at de ligeoverfor dem, der tro paa Ordet og bekjende deres glade Christendoms Haab uden at være støttet til nogen anden god Gjerning, end den, vor Herre har gjort for dem, som kan ikke lade hine Dydshelte gjælde for de rette Christne, da de egentlig slet ikke har med nogen anden at gjøre end med dem selv og deres egne Gjerninger, saa komme de frem af deres Skjul, oprørte i deres retfærdige Sjæl over at saadanne Folk, hvis slette Levnet de kjende — o saa godt — hvorledes det har været og hvorledes det naturligviis er endnu, skal være de rette Christne, saa kommer de haardt mod deres Villie, men tvungne dertil for Sandhedens Skyld frem med deres Dyders Glands, for aldeles at blænde disse Toldere og Syndere, som nu vil holde sig til Evangeliets Ord, at de atter maa skjule sig i det Mørke, hvor de hører hjemme, fordi de har aldeles ingen hverken aabenbare eller hemmelige gode Gjerninger, de kan komme frem med.

Man seer jo nok, at disse Folk holde sig ligesaafuldt til Loven som de andre storpralende Syndere, der vare ligesaa grove i deres Overtrædelser af Loven, som i at beraabe sig paa den. Loven gjør heller ikke

den ringeste Forskjel paa hine og paa disse, den lader sig ikke daare eller bestikke af deres Dyder, heller ikke af dem, som de holde under luft Laag, den siger til dem som til de andre: „saa Mange som holde sig til Lovens Gjerninger, ere under Forbandelse, thi der er skrevet: forbandet være den, som ikke bliver i alle de Ting, som ere skrevne i Lovens Bog, at han gjør dem." Begge Slags Folk har imidlertid aldrig kjendt noget andet end Loven, at holde sig til i Saligheds Sagen, kan derfor ikke lignes ved Myggene, der vende tilbage til Lyset og brænde sig. Skal vi paapege nogle, som disse kan være et Billede paa, da maa det være Saadanne, som virkelig ere komne bort fra Loven, har fundet en anden Grund at bygge paa og som saa igjen vende tilbage til Loven. Saadanne Folk gives der ogsaa. Formodentlig har de engang været ligesom de Andre, enten de aabenbare eller hemmelige Lovholdere. Jeg veed knap af hvilken Slags der er Flest, som slippe los fra Loven, jeg skulde snart tro, at der er Flest af den første Slags. Toldere og Syndere, og de maa jo høre til den første Slags, var jo villigere end Pharisæerne til at holde sig til vor Herres Ord, og saaledes er det vel endnu. Men til hvilken Slags disse end høre, saa er de nu kommen los fra Loven, fordi det endelig gik op for dem, at den kun fordømte dem ikke blot med deres aabenbare og grove Overtrædelser, men ogsaa med deres hemmelige Dyder. De saae, der

var for dem ingen Udvei med Loven, der var ikke et Smiil at afvinde dens alvorlige Aasyn, de fornam dens skarpe, tvæggede Sværd, som trænger igjennem, indtil det adskiller Sjæl og Aand, baade Ledemod og Marv og dømmer over Hjertets Tanker og Raad. Her hjalp ingen Undskyldninger, ingen Paaberaabelse af de lønlige, skjulte, gode Gjerninger, af de navnløse Gaver, ingen Forsikkring om, at man har gjort det saa godt man kunde — forbandet hver den, som ikke bliver i alt hvad skrevet staaer — det blev Enden paa det Hele og deri var man ikke bleven. Det er jo mærkeligt nok, at naar man først mærker, der er noget Bræk paa Huset, saa opdager man bestandig, at det bliver større og større, til man tilsidst seer det er faldefærdigt, ja at det ikke engang nytter, at man sætter Støtter og Stiver under det. Kan man bare faae det at see, at man er ikke aldeles paa det Rene med Loven, at man virkelig i et enkelt bestemt Punkt ud af Ens eget Liv er paa Kant med Loven, saa faaer man snart mere at see. Denne lille Opdagelse er af langt større Betydning, end naar man angiver sig selv som Lovens Overtræder i alle mulige Punkter, uden noget enkelt bestemt Punkt. Hine Lovholdere, jeg før beskrev, de grove og fine, vil i Almindelighed gjøre samme, som det synes florartede og ydmyge Indrømmelse, at de ere store Syndere, altsaa store Lovovertrædere, — saadan i Almindelighed, saadan i Compagni med alle Mennesker,

og iſær med de bedſte, der har levet, vil man være med, men man mener naturligviis ikke et Ord dermed, thi kom bare frem med et enkelt Punkt, ikke af en andens Liv, men af Vedkommendes eget Liv, saa ſkal man faae at ſee, hvor de reiſe ſig, — beſkyld dem for at have overtraadt alle mulige Bud, og de børe taalmodigt derpaa, træffe paa Skuldrene og ſukke et ynkeligt Ja, men beſkyld dem for en enkelt Synd, tag den ud af deres eget Liv, nævn dem et Exempel derpaa — saa hæve de ſig i deres hele Retfærdighed og indrømme ikke en Tøddel, ikke en Riſt vilde de vide af at ſige vaa deres Selvretfærdigheds Klædebon. Nei, det er netop denne lille Riſt, det gjælder om at faae at ſee, det er den, det er saa forfærdeligt svært at faae at ſee, det er den Løgneren ſkjuler for dem af alle Kræfter, medens han lader dem gjerne ſnakke om, at det hele Klædebon duer ikke. Faae de først den Riſt at ſee, gaaer det først op for dem, at i dette Stykke, i det beſtemt givne Tilfælde, der har de ſyndet, saa er de kommen over det Værſte, saa tager det Ene det Andet med ſig, saa ſtaae de tilſidſt ſom dem, der aldeles maa give tabt ligeoverfor Loven, saa bliver det værre og værre, jo længere de ſee efter, saa blive de meeſt dødzirede Gjerninger, denne ſikkre Reſerve; denne udødelige Skare, undertiden de allerværſte — ja det er en forunderlig Rebelighed, før ſtod de saa kjækt med oplokket Hoved ligeoverfor Loven, nu er de reent — kaput.

Saa børe de en sagte Lyd med Guddoms Spor, som kalder alle Syndere ind i Naadens Favn, saa staae de der mellem Døden og Livet, hvad Under da, om de vælge Livet; thi frygte vi os for Døden, der truer vort Legeme, vi frygte os dog ogsaa for Døden, der truer baade Sjæl og Legeme med Helvede. Blandt disse, som saaledes er kommen bort fra Loven og har søgt til Evangeliet, er det da vi maae søge dem, som Myggene, der vender tilbage til Lyset og brænder sig, er et Billede paa. Men er det da muligt, der kan være Mennesker, som, naar først de har erfaret, hvorledes Loven kun har Døden at forkynde dem som har i Evangeliet funden Livet, kan atter vende tilbage til den samme Lov? Ja, hvad der virkeligt skeer, er jo ogsaa muligt — og det er skeet og skeer endnu. Husk dog paa hvad Paulus skrev til de Galater: „O I uforstandige Galater, hvo har fortryllet Eder, at I ikke lyde Sandheden? Eder, hvem Jesus Christus var malet for Øine som korsfæstet iblandt Eder. Kun dette vilde jeg vide af Eder, var det ved Lovens Gjerninger, I annammede Aanden, eller ved Troens Forkyndelse? Ere I da saa uforstandige? Ville I, som begyndte i Aanden, nu fuldende i Kjødet?" Hvad mon det da er, Apostelen her sigter de Galater for? Det er netop at de vende tilbage til Loven igjen, som de dog havde lært at kjende, som en fortærende Ild mod alle Syndere — her have vi Myggen, som søger Lyset, og den finder Døden For

disse Galater var nemlig det rette Evangelium bleven forkyndt, og det saaledes, at Paulus vidner for dem at „dersom endog vi eller en Engel af Himlen prædiker Eder Evangelium anderledes end jeg har prædiket Eder det, han være en Forbandelse; som jeg sagde, saa siger jeg endnu: dersom Nogen prædiker Eder Evangeliet anderledes, end I har annammet det, han være en Forbandelse." Det var altsaa rigtig bleven forkyndt for dem, Christus var malet korsfæstet for deres Øine, der var ogsaa Folk blandt dem, som havde oplabt deres Hjerter for dette Evangelium som havde faaet at see, at der var Livet, i Loven kun Død og Dom; der var blevet en Menighed, hvor dette Ord fandt Indgang, som glædede sig over, at de var slupne bort fra Døden og havde fundet Livet. Og nu — vendte de sig atter til Loven. De havde erfaret Sandheden af Apostlens Ord: „Jeg er, formedelst Loven, død fra Loven, at jeg skal leve for Gud." Paulus taler i alle deres Navn, som havde erfaret det samme som han. Loven havde slaaet ham og dem ihjel, idet den havde udtalt sit „Forbandet" over dem, og hele Paulus's Nidkjærhed for Loven hjalp ham ikke; nu laae de der, og Loven gik dem forbi som Præsten Leviten gik ham forbi, der laae slagen af Røvere paa Veien, Loven havde intet mere med dem at gjøre, nu var de døde bort fra Loven, thi Loven kunde ikke gjøre mere ved dem end slaae dem ihjel, saa naar den først har slaaet et Menneske ihjel, lade

den ham ligge og har intet videre med ham at gjøre, men saa er det netop Evangeliets Tid kommer; det har med dem at gjøre, som Loven har slaaet ihjel og ladet ligge; for dem er Livet beredet, og dem har Evangeliet at bringe dette. Derfor er det, at de, som formedelst Loven er død fra Loven, skal leve for Gud. Dette havde de Galater erfaret, og nu vende de atter tilbage til Loven, thi naar Apostlen siger: vil I, som begyndte i Aanden, nu fuldende i Kjødet, saa menes ved Aanden Evangeliet, ved Kjødet Loven, og vist er det ogsaa, at hvem der ender med Loven, han ender med Døden. Vi see altsaa, det skete med de Galater, det kan altsaa ske og vel maa vi spørge: hvor er det muligt? Der boer en selvretfærdig hovmodig Aand i et Menneske. Det er den, som aabenbarer sig hos alle, de grove og de fine Lovholdere, som hersker uindskrænket, saalænge de inter andet har faaet at see end Loven, det er den samme selvretfærdige og hovmodige Aand, som stræber efter Herredømmet paany, naar Magten er tagen fra den ved Evangeliets Lys, og hvergang den faaer Magten, fører den strax et Menneske til det gamle Sted: Loven. Den er nemlig noget, som den selvretfærdige hovmodige Aand nok vil holde sig til, da Mennesket bliver sin egen Saliggjører, men intet er den mere imod end Evangeliet, som forudsætter Ydmyghed og Selvfornedrelse, og da denne selvretfærdige og hovmodige Aand tillige er en løgnagtig Aand, saa vil han allerhelst at

Menneſket ſkal ſlaae ſig til Ro med Lygn, ſom det jo er, at Loven forkynder Menneſket Livet. Ja ſaaledes maa det være gaaet til i Galatien, det kan vi nok forſtaae, og det maa have været ſmerteligt for Paulus, ſom vel maatte ſee, at ſaa vilde det Sidſte blive værre end det Førſte.

Saaledes gaaer det da ligedan til blandt os. Naturligviis mener jeg dem, ſom har vendt ſig fra Loven til Evangeliet, hvem det ſamme Evangelium er bleven bekjendt. Nu kommer det jo rigtignok an paa, om Paulus vilde kjende ſig ved det Evangelium, vi har. Skulde vi gjøre ham Regnſkab for hvad det er for et Evangelium, vi har, kom vi vel til at ſvare ham med det Troens Ord hvorpaa vi er døbt; ſkulde han ſaa ſige, det Evangelium kjender jeg ikke noget til, det døbtes hverken jeg eller Nogen af mine i Galatien paa, I har faaet et andet Evangelium end det jeg forkyndte for dem, den, ſom forkyndte Eder det, ſkal være en Forbandelſe, om det ſaa var en Engel — ſkulde han ſige det, ſaa var det jo rigtignok ſlemt, meget værre end naar de nu ellers komme og forſikkre, at det Troens Ord, ſom vi døbes paa, det kjendte man inter til i de førſte 3—4 Aarhundreder i Chriſti Kirke, det ſatte man ſammen efter bedſte Forſtand, da man fandt det nødvendigt, egentlig ikke for de Chriſtnes Skyld, men for Kjætternes Skyld, at man kunde have noget at ſkræmme dem med. Dem behøve

vi ikke at bryde os om, men kom Paulus med en lignende Tale, var det rigtignok flemt. Vi kom vel saa til at holde os til hans eget Ord, hvorved han kaldte sig selv en Forbandelse, om han kom og forkyndte et andet Evangelium end det, som var bleven bekjendt — men det har ingen Nød dermed, kom han til os, saa skulde han nok kjende sig ved vort Evangelium. Grundvolden vi lægge, skulde han kalde god nok, hvad vi bygge derpaa, vilde han neppe altsammen kalde Guld, og Sølv og ædle Stene, noget vilde han vel kalde Hø og Straa, han vilde sagtens savne Livskraften blandt os, vilde vist have mangt et godt Formaningsord til os, men vort Evangelium skulde han nok kjende sig ved og formane os til blot at blive fast derved.

Men naar han her fik Leilighed til nærmere at see, hvorledes vi har det, var det nok muligt, han vilde sige til os som fordum til de Galater: „O I Uforstandige, hvo har fortryllet Eder, at I ikke lyde Sandheden, Eder, hvem Jesus Christus var malet for Øine som korsfæstet blandt Eder?" Ville I som har begyndt i Aanden, nu fuldende i Kjødet? Man forstaaer gjerne disse Ord saaledes, som om Meningen var, at de, som har begyndt at gjøre noget godt efterhaanden falde tilbage til det Onde, og den Mening kan jo ogsaa ligge i Ordene og være en Advarsel derimod, men efter den Sammenhæng, hvori de her

ſtaae, er Meningen aabenbart den, at begynde med Evangeliet og fuldende med Loven. Skulde dette nu kunde ramme os? Ja tilvisſe, thi denne ſamme Tilbøielighed, ſom var dertil hos de Galater, findes ogſaa hos os. Guds uforſkyldte Naade er det Dyrebareſte af Alt, men der hører et ydmygt og fromt Hjerte til at glæde ſig ved den og holde faſt paa den, og med begge Dele falder det knapt for os. Saaledes beſtandigt at modtage og Intet kunne give til Vederlag falder meget trangt for dem, ſom har ondt ved at komme over, at de ſlet intet Vederlag har at give. Saa har man ogſaa ſvært ved at troe, at denne uforſkyldte Naade kan holde ud, naar den intet Vederlag faaer, og dog ophører den at være, hvad den er, naar den faaer Vederlag. Det falder dernæſt igjen ſvært at tro paa den uforſkyldte Naades Magt til at fremkalde den Nidkjærhed til gode Gjerninger, ſom vi med Apoſtlen kræver af dem, ſom tro derpaa. De, ſom tro paa Gud, ſkulle overgaae alle Andre i gode Gjerninger, ſkriver Apoſtlen, og han udleder nu rigtignok dette af, at de tro paa en uforſkyldt Naade, efterat han har ſlaaet en Streg over vor Retfærdigheds Gjerninger, men vi mene, vi komme dog nok til at tage Loven til Hjælp, om det ſkal kunne naaes, og vi glemme, at, ſaaſnart vi ty til den, komme vi ind under den og rammes af dens Forbandelſe, og at alle de Gjerninger, vi gjøre paa Grund af dens Trufler, ophøre med at

være gode Gjerninger, deels fordi de ikke er Kjærligheds Gjerninger, deels fordi man ikke kan gjøre en eneste af dem uden strax at kræve Vederlag. Nu er der, som bekjendt, Ingen mere ivrig til at formane til alle gode Gjerninger end netop den samme Apostel, som allerivrigst advarer imod at vende sig fra Evangeliet til Loven, og det har vi saa svært ved at forene sammen, at vi ty til at gaae paa Akkord, saa halvt vil vi være under Evangeliet, halvt under Loven, men saa mildt som Evangeliet ellers er, kan det dog slet ikke taale en saadan Deling, det maa og vil være Alt for os eller Intet; her gjælder det for Alvor, at man kan ikke tjene to Herrer. Hvad der gjør Sagen saa meget sværere for os, er, at de Fleste, som tale til os, netop er inde paa den samme Deling, og idet de ikke selv tro paa Evangeliets Magt til hos den, som tror, at udrette Alt, hvad der skal udrettes, og idet de see den megen Skrøbelighed, saa drive de os tilbage til Loven og begynde med at true og slaae og føre os saaledes bort fra den uforskyldte Naade. Vi sige dog, vi tro paa Ordets Magt til at skabe et nyt Menneske i os, og at vi var aldrig bleven Guds Børn, naar ikke dette Ord havde udrettet det ved sin igjenfødende Magt, men saa kan vi ikke tro paa, at dette Ord kan bevare dette Menneske i os og bygtiggjøre det som det skal, kan ikke give Børnene den rette Vækst til at voxe op til Lighed med den førstefødte Broder. Dette skal

saa skee ved Lovens Hjælp, den, som slaaer ihjel, skal bevare Livet, og den, som giver Livet, formaaer det ikke. Dette er dog en forunderlig Modsigelse, som vi har saa ondt ved at komme ud af. Vi kan ikke ganske roligt hvile i Troen paa at den, som begyndte den gode Gjerning, baade kan og vil fuldføre den indtil Christi Dag, vi ængste os selv og andre med mange unyttige, urimelige og ugudelige Bekymringer, som er af selv samme Slags, som den, hvorpaa vi plage os med Hensyn til hvad vi skal æde, drikke og iføre os, saa slippe vi det Eneste, der kan hjælpe os, for at holde os til hvad umuligt kan hjælpe. Vi vove ikke først at forkynde Guds uforskyldte Naade, uden at sikkre os mod de saakaldte Misbrug af den ved allehaande Forsigtigheds Regler, som gaae ud paa en Indskrænkning af denne og ere Smaatrudsler, hentede fra Loven og tænke ikke paa, at den værste Misbrug vi kan gjøre af Naaden, er at indskrænke den og svække Folks ubetingede Tillid til den. og at det er den sikkreste Maade at fremkalde Misbrugene paa, naar vi vil sætte noget Andet istedet, som skal virke til det Gode. Det kan gjerne være, der er noget Godt deri, der kan maaskee være et Kjærligheds Hensyn deri, men det kommer dog af vor egen svage og ængstelige Tro paa Naaden, vor egen Mistvivl om, at den baade kan begynde og fuldende den gode Gjerning – ak! saa blive vi selv, som Myggene, og bringe andre til at blive det, vi blive

det og gjøre det trods alle Erfaringer om, at vi visselig gjøre os selv og dem en daarlig Tjeneste dermed.

Men er ikke alle de yndige Formaninger, hvormed netop Paulus kommer til os i de forskjellige Livsstillinger, er det ikke Brudstykker af Loven, hvormed han deels tvinger, deels truer? Nei! det er det visselig ikke! — det er ligesaafuldt Evangeliets milde Røst, som Tilsigelsen af Synderes Forladelse af Guds Naade, det er kun Opmuntringer uden Trusel, med Forjættelse om, at saaledes vil Guds Aand, udrette det for alle dem, som tro. Disse Opmuntringer indeholde ikke paa fjerneste Maade noget nyt Vilkaar for at høre vor Herre til, de ere kun som kjærlige Veiledere for Guds Børn til at naae Maalet, at længes efter, at blive deres Fader til Velbehag, at naae Christi Fyldes voxne Alder. Han minder jo ogsaa om det gamle Menneskes Lyster og Begjærligheder, lader os see ind i vort eget onde Hjerte, og det gjør han netop, for at vi ikke skal fristes til at slippe Naaden, men for at vi altid maa være forvissede om, at uden den er vi aldeles fortabte. Saa kan vi da ogsaa godt komme med lignende Formaninger, med Evangeliets Formaninger, der er den sagte Lyd med Guddoms Spor, der gjør Hjertet ligesaagodt som Naadens Røst om Syndernes Forladelse; de kan jo nok ydmyge, men det er godt at blive ydmyget, de opreise med det samme, idet de forjætter os, at tro vi først paa Naaden, saa skal det altsammen blive saale-

des, saa skal det Sidste ligesaafuldt naaes, som det Første er naaet. Vi kan ogsaa godt pege paa det onde Hjerte, ikke for at gjøre nogen forsagt, men for at gjøre dem dobbelt glade over, at de har fundet en Naade, der kan frelse dem, trods dette og gjøre dem saa meget fastere i den Beslutning, aldrig at vige et Haarsbred fra den, fordi d e r er vor eneste Frelse. Loven har været vor Tugtemester, og for hver en Tugtelse den har givet os, skal den have Tak, men nu er vi ikke længere under Tugtemesteren og vil ikke være det, og de skal ikke drive os tilbage til den igjen under hvad Paaskud, de saa end bruge, det maa saa være vel eller ilde meent, de saae at skylde os for, vi tage os ikke Sagen alvorligt nok; vi veed, at blive vi ikke frelste ved Evangeliet, saa blive vi det visselig ikke ved at tage Loven til Hjælp. Den, som er kommen hjem til Faders og Moders milde Hjem, skjøtter dog ikke om at ombytte det med de strænge Husbønders haarde Hjem, naar han ellers maa blive hjemme — og vi maa blive i det Hjem, vi har fundet, og det er kun vor Faders Sorg, naar han mærker, vi see tilbage til det Gamle, som om d e r var større Sikkerhed for vor Frelse end i hans Naades Favn. Vi vove at blive der, og vi vove at formane alle Andre til at blive der og aldrig see sig om efter noget andet Sted, som kunde de finde d e r, hvad de ikke kan finde i Faderhuset. Vi veed, at ikke en Tøddel af Loven skal forgaae, vi

veed det ſtaaer faſt, det første og ſtore Bud, ſaavelſom det andet, men vi veed ogſaa, Loven kan kun ſige os, at ſaaledes ſkal det være, kan umuligt hjælpe os til at det kan ſaaledes blive, Evangeliet vil gjøre det muligt, hvad der var umuligt for Loven. Kjærlighed kan kun Kjærligheds Ordet give os, kun de lære at elſke, ſom tro paa at de elſkes. Saa ſkal nok, hvad Loven kræver, naaes, men det naaes kun ad Evangeliets Vei, og derfor vil vi blive paa den og ikke vige fra den enten til Høire og Venſtre.

Saa faae de ſtakkels Myg brænde deres Vinger og tilſidſt dem ſelv paa Lyſet, — vi vil det ikke, thi vi komme til et Lys, der ikke brænder til Døde, men opvarmer til Kjærlighed og Saligheb.

Lidt om Vennemødet.

Der udkommer saa vidtløftig en Meddelelse om Alt, hvad der blev sagt paa dette Møde, at det var Synd baade for dette og „Budstikken" at give et lille mat Uddrag deraf. Saa vil jeg heller indskrænke mig til nogle Smaabemærkninger derom. Jeg frygtede, at Krukken gik saalænge tilvands, at den kom øreløs hjem, og frygtede for, det skulde slaae feil med Vennemødet, baade af Mangel paa Mennesker og Ord — det gik mig som Martha, der var bange for vor Herre skulde komme galt fra det med at vække Lazarus og vilde derfor standse ham deri — men her blev Mennesker nok og Ord nok og grumme mange gode af begge Slags. Egentlig skulde man aldrig spørge om Tallet, thi den lille Flok har jo et godt Skudsmaal, men jeg seer nok, at ved alle saadanne Møder lægges der nu stor Vægt paa, hvor talrige de har været, og skal der da endelig lægges Vægt derpaa til Glæde for dem, som ynde disse Møder, og til Skræk for dem, som ere deres Fjender, saa kan vi nok mælde os dennegang, thi færre var vi i al Fald ikke, end vi har været før, snarere var vi flere. Det er en Fornøielse, at være samlede saa mange Mennesker fra alle Landets Egne og saa omtrent være enige om alle Ting; det er en

Fornøielse for dem, som er med, men ikke for dem, som ikke er med, hvoraf jeg veed, der er Nogle, som klage over den altfor store Enighed og over, at de kan ikke faae Lov at være med og sige imod. Man har jo ganske rigtigt bebreidet Vennemøderne, at de har ikke tilstedt Modsigelse og Strid. Det forholder sig virkelig saa, det skal indrømmes; vi vil ikke have nogen væsentlig Modsigelse, vi vil ikke have nogen Strid, vi tilstede den ikke, og vi vil ikke have dem med, som vil yppe Strid, vi søge at lukke Munden paa dem, naar de begynde derpaa Men er det ikke ufrisindet? Nei paa ingen Maade; vi vil ellers ved andre Leiligheder gjerne tage mod Modsigelse, har aldrig havt Ord paa os forat være saa fredelige, at vi slet ikke kan taale Strid, vi optage den ellers med Fornøielse, maaskee med for stor Fornøielse, men vi vil ogsaa have Lov en enkelt Gang imellem til at have Fred, vi er ikke saa lystne efter Strid, at vi kan ikke leve den foruden, derfor holde vi engang imellem Møder, som vi netop derfor kalde Vennemøder, fordi vi indbyde ingen andre dertil end dem, som vil samles med os uden at yppe Strid, som kan have Lyst til at høre paa eller tale om, hvad vi er enige om og som der, i alt Fald ved den Leilighed ingen Strid skal føres om. De, som nu ikke kan have nogen Glæde, uden hvor der er Strid, og uden de selv har Lov at yppe den, ønske vi blive borte, idet vi er villige til at stride med dem paa andet

Sted og til anden Tid. Deri kan jeg ikke see nogen Mangel paa Frisindethed, og jeg maa tilstaae, at hvad der gjør disse Vennemøder saa kjære for mig, er at vi kan samles uden Strid og til i al Fredsommelighed at styrkes i, hvad der nu engang er bleven os det Kjæreste.

Naturligviis gik da ogsaa dette Møde af uden al Strid, men jeg tør dog nok sige, at hvad der ellers kan blive en Følge af den store Enighed: Kjedsommelighed blev undgaaet, thi under den store Enighed var der dog saa stor Forskjelligheb, at det kunde ikke blive kjedeligt, saa jeg troer, at, var der Folk tilstede, som var uenige med os, saa har de dog neppe fundet det kjedsommetigt at overvære vort Møde.

Grundtvig førte dennegang Ordet mindre end ved de foregaaende Møder, men hvad han talede, var skjønt og trøsteligt. Vi sætte ganske vist overordentlig Pris paa ham og paa hvad han siger, uden at vi derfor gjøre ham til en Afgud. Det er gaaet os Alle saaledes, at vi lidt efter lidt er komne til Enighed med ham, har gjerne staaet imod en Tidlang, men ere forbetmeste komne til at see, han havde Ret, og har saa ikke undseet os ved at erkjende dette uden Frygt for, at vi vilde blive ansete for at være Jabrødre. Han har altid været adskillige Skridt forud for os, vi ere fulgte efter og har hidtil ikke angret paa, at vi har gjort det. De, som vil, maa ogsaa kunne skjønne, at

der er saamegen Forskjellighed i den Maade, hvorpaa vi udtrykke os baade mundtligt og skriftligt, at de give os Uret, som sige, vi opgive vor Ejendommelighed og blive kun et Ekko af ham. Vi glæde os over, at vi har ham iblandt os og takke Gud for den besynderlige Naade, at han lader ham blive saalænge iblandt os og bevare hans Aandskraft i den Grad, at det maa forbause selv hans Modstandere. Vi tro ogsaa, at vor Herre har en ganske særlig Grund, hvorfor han bevarer ham saalænge og vi har en Følelse af, det kommer af, at vi ikke endnu kan undvære ham. Det tyder jo ogsaa paa, at der nok kan møde Adskilligt, som kunde gjøre det nødvendigt eller dog i høi Grad ønskeligt, om han blev endnu en Stund til baade at værne om sine Venner og veilede dem.

Blandt dem, som ellers talede ved dette Møde, vil jeg især fremhæve een Mand, ogsaa af den Grund, at det var første Gang, han talede paa disse Møder, og det er Kold fra Fyen. Grundtvig indførte ham som Taler med den Formaning, som han ellers ikke pleier at give Talere, ikke at gjøre sin Tale for kort. Der stod en Mand ved Siden ad mig, som i den Anledning ytrede, at det var et Tillids Votum, som ellers Faa modtage af Grundtvig, og vist er det, at hverken har han eller jeg nogensinde modtaget det. Kold holdt sig da ogsaa denne Formaning efterrettelig, og gjorde han maaskee sin Tale noget lang, saa skal

han være uhdskyldt, da Grundtvig tilskyndede ham til at blive ved. Han fortalte sit eget Levnet, og der hører noget til at tale derom i 2 til 3 Timer uden at trætte Tilhørerne. Men det lykkedes for ham. Ifjor syntes jeg, at Grundtvig gjorde for megen Ære ab ham ved den Berømmelse, han gav ham, men iaar fandt jeg, at han nok ogsaa i denne Henseende havde Ret. Han er tilvisse en overordentlig mærkelig Mand, og det er vist Sandhed, at han er den ypperste Folkeoplysnings Mand i Landet. Det er derfor saare glædeligt, at saa Mange af dem, som bestikke sig paa den samme Gjerning, tage til ham for at finde Veiledning. Det støder os gjerne, naar en Mand saa bestemt udtaler sig om sit Kald og sin Dygtighed dertil, og vi er gjerne strax tilbøielige til deri at see Hovmod. Imidlertid er det just ikke altid Ydmyghed at tale i forsagte Toner om sig selv og ikke Hovmod at tale i høie Toner; det kommer jo an paa, hvem der faaer Æren og om man taler Sandhed. Jeg fik det Indtryk, at Kold berømmer ikke sig selv, men den Aand, som hviler over ham, og han kan nok fortjene at omtales i høie Toner. Uden at det paa fjerneste Maade var lagt an derpaa, var der saameget Rørende i hans Tale, at man ofte ikke kunde bare sig for at græde i al Stilhed, ligesom Talen ogsaa var saa fuld af det Morsomme, at man maatte le af ganske Hjerte. Hvad han sagde, faae „Budstikkens" Læsere nok selv at læse,

saa jeg vil ikke formindske deres Glæde derved ved her at forsøge paa at gjengive noget deraf. Det var lutter ældre Folk, som førte Ordet, jeg havde gjerne ønsket, at nogle af de Yngre havde taget Ordet, men Tiden kommer nok for dem til at afløse os.

Saa blev der sjunget, saa det klang lifligt og maatte have klinget lifligt selv i Modstanderes Ører; det saae disse nu at indrømme os, at synge kan vi, saa naar vor Hovedstyrke var samlet, maatte der komme god Sang ud af det. Hovedstyrken var vistnok samlet, skjøndt der var en Mængde, som gjerne vilde have været med, men kunde ikke komme.

Den Birkedalske Sag var naturligviis paa Bane, og selv talede han saa hjerteligt og mig syntes saa ydmygt derom, at det rørte den hele Forsamling. Han fik da ogsaa mangt et trøsteligt Ord med sig og ikke mindst af Grundtvig, som meente, at baade Forkyndelsen, Bekjendelsen og Lovsangen vilde komme til at lyde lifligere i hans Frimenighed end noget andet Sted i Landet Han gjorde ingen Undtagelse med Vartou, men det vil jeg dog gjøre indtil Videre.

Jeg troer, vi kan give os selv det Skudsmaal, at vi ikke fornærmede nogen Mand ved alt hvad der blev forhandlet og talt. Mig syntes, der var en mild og en venlig Aand over hele Forsamlingen. Alle saae mildt og venligt til hverandre — nu saae vi see, om det kan blive ved, dog troer jeg, saadant Vennemøde

vil hjælpe dertil, saa selv, naar der kommer Noget ivejen, da jævnes det ud igjen, saa det Brudte læges atter og bliver stærkere end før. En dygtig Formand havde vi i Brandt fra Rønnebek, han gjør sine Sager saa godt, at det vil blive vanskeligt for ham at finde en Afløser. Den Mand, som udvalgte ham og strax fik hele Forsamlingens Medhold, var P. A. Fenger, den trofaste Mand — han veed det ikke selv, og det er maaskee godt for ham, hvor mange Øine, der see paa ham med Kjærlighed og ubetinget urokkelig Tillid, han veed det ikke heller selv, i hvilken Grad han vilde blive savnet, naar han ikke fandtes i Vennemødet.

Der blev talt meget om Aand og Hjerte, om Himlens Fugle og Markens Lillier, om Mand og Kvinde. Det var Vennemødets to Digtere, der bragte det paa Bane, thi Grundtvig havde skrevet Sangen, der handler derom og som blev sjungen, og Hostrup talede lifligt derom. Det var mærkeligt nok, at vi i den Ældste blandt Mændene med Rette kunde see et Udtryk af Aanden, og at vi i den Ældste blandt Kvinderne kunde med ligesaa fuld Ret see et Udtryk af Hjertet. — Ved denne Ældste blandt Kvinderne tænker jeg paa Enkedronningen, som ogsaa denne Gang tog Deel i Vennemødet, fra Først til Sidst.

Nu er vi Alle skilte ad og dragne hver til Sit — om vi skal atter samles til et saadant Vennemøde

og træffe dem der, som er dets bedste Prydelse — staaer i Guds Haand, men vi vil blive ved at være Venner, mindes vort Møde med Glæde og lægge det paa Hjerte, vi der hørte, at vi ogsaa deri kan have et Værn mod denne Verdens Fristelser og mod hvad der vil skille Hjerterne ad. Grundtonen i dette Møde udgjorde det Ord, som er vort Arvegods, vor Hjælp i Nød, vor Trøst i Liv og Død, det var da ogsaa det Sidste, som lød paa Vennemødet, knyttet til sin uadskillelige Ledsager: Herrens Bøn.

Ved en Skyttefeſt i Fyen blev følgende ſmukke Sang, forfattet af Ungkarl Mads Hanſen af Hunſtrup affungen:

Til Nordens Qvinde.

Vi har ſagt det ſaa tidt, og Du veed det ſaa godt,
Du er mægtig, Du Qvinde i Nord!
Du kan fængſle vort Sind, Du kan trylle os blot
Med et Blik, med et eneſte Ord.

Du har Alt, hvad der drager os efter Dig hen,
— Det er næſten for ofte Dig ſagt —
Maa jeg ſige Dig, hvad Du ſkal give igjen,
Og hvortil Du ſkal bruge Din Magt.

Du ſkal give din Broder, din Beiler, din Ven,
Du ſkal give din Brudgom, din Mand,
Du ſkal give det Bedſte, det Kjæreſte hen
For at frelſe dit Fædreneland!

Du ſkal opfoſtre Drenge med Sener i Arm,
Der for Danmark vil kæmpe og døe!
Du ſkal lægge den Sæd i Smaapigernes Barm,
Der ſkal bære det ædleſte Frø.

Du ſkal værne om Sproget i Børnenes Mund,
Det er Moderens Maal, det er dit,
Som Guldharpernes Glang, ſom de Fugle i Lund
Skal det ſvinge ſig mægtigt og frit.

Du ſkal vogte de Sagn og den dvilige Sang,
Vi i Arv efter Fædrene fik;
Du ſkal lukke dit Hjerte for Trældom og Tvang
Og din Dør for de Fremmedes Skik.

Ja — jeg ſeer paa dit Blik, hvad ſaa ofte jeg ſaae,
Hvad din Gjerning forlængſt mig har ſagt:
Du vil ſtyrke vor Aand og vor Haand, naar vi ſtaae
For vort Land og vor Fane paa Vagt!

Velſignelſen, al Jordens Tarv,
Velſignelſen er Chriſtnes Arv,
Velſignelſen af Himlens Gud
Er Vinen i hans Gjæſtebud!

Velſignelſen, af Gud tilſagt,
Var Perlen i den gamle Pagt,
Men kun med „Sæden" ſom Guds Ord
Velſignelſen ſlog Rod i Jord!

Velſignelſen, ſom Dugg og Regn,
Nu falder i hver Himmelegn,

Guds Menighed tilbudt, tillagt,
Med Pagten ny, med Daabens Pagt!

Velſignelſen i Herrens Stad
Gjør Daaben til et Aande-Bad,
Gjør Nadveren ved Herrens Bord
Til Hjertets Himmerig paa Jord!

For Guds Velſignelſe opſtig
Takſigelſe til Himmerig!
Velſignelſen da ſtrømmer ned
I Skybrud til Guds Menighed!

N. F. S. Grundtvig.

Grundtvigs Høiskole.

Underviisningen i Vinterhalvaaret 1866—67, som besørges af idetmindste 2 Lærere, begynder den 5. November 1866 og varer til 1. Mai 1867. Det er Skolens Formaal at meddele sine Elever en folkelig og menneskelig Dannelse, som kan være dem til Gavn og Glæde i hvilkensomhelst Livsstilling. For at naae dette Maal gjør vi de Unge bekjendt med vort Folks naturlige Tankegang, dets Historie og Folkesang saavelsom med de Spørgsmaal, der angaae Folket og Fædrelandet, og som i Øieblikket forhandles. Vi oplyser dem om Fædrelandets Natur, de forskjellige Egnes Eiendommeligheder samt de Minder og Sagn, der knytter sig til de forskjellige Steder. Ved Siden deraf gjennemgaae vi det Vigtigste af hvad der er skrevet paa Dansk i folkelig Retning og gjør os Umage for, at vore Elever kan faae Færdighed i at udtrykke sig paa Modersmaalet baade mundtlig og skriftlig. Dernæst gjør vi dem bekjendt med Menneskeslægtens Levnetsløb, ligesom vi ogsaa stræber at meddele dem noget Kjendskab til Naturen og Menneskelivet i fremmede Lande. Betaling for Underviisning, Kost og Bopæl er 70 Rd. De, som ønsker at benytte Skolens Underviisning, anmodes om at henvende sig til

Marielyst ved Vibens Bom, Kjøbenhavn.

Carl Grove,
Skolens Forstander.

C. G. Iversens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse

Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 18. Den 1. Octbr. 1866. 15. Aarg.

Derhen, hvor Du ikke vil.

„Naar du bliver gammel, skal du udrække dine Hænder og en Anden skal binde op om dig og føre dig derhen, hvor du ikke vil." Saadan talte Vorherre Jesus som bekjendt til Apostelen Peter, da han efter sin Opstandelse var samlet med denne og flere af Disciplene ved Genezareth Sø, og Apostelen Johannes, som har skildret os denne Sammenkomst tilføier, at med disse Ord vilde Jesus betegne, med hvad for en Død Peter skulde herliggjøre Gud.

Der er nu vistnok Ingen, som kan tvivle om, at, da Peter blev Vorherres Discipel, kom han netop derhen, hvor han vilde. Thi han kom dermed til den Herre, som alene har det evige Livs Ord og altsaa alene kan stille Menneskets Hjerte tilfreds. Thi dette: et evigt Liv, er netop det, som Menneskehjertet vil; Længslen efter et Liv i evig Glæde og Lys er Grund-

driften i ethvert Menneske, som ikke har forhærdet sig i Synd og med velberaad Hu støbt Guds Naade fra sig. Thi vi ere skabte i Guds Billede, — det vil sige: vi ere skabte til at dele Guds Liv, til at være salige med ham. Synden har jo rigtignok forvendt og skamskjændet dette Guds deilige Billede, men heelt udslettet og tilintetgjort er det dog endnu ikke. De enkelte Træk ere vanhældede og fordreiede, men et Guddoms-Præg kan dog endnu kjendes i det. Den evige Higen i Menneskets Hjerte, som søger efter Lys og Liv og Glæde i denne Verden, men dog ikke kan stilles deraf, og hver en Gang det mærker, at Lyset, det her glædede sig ved, slukkes, at Glæden flygter og Livet døer, maa sukke bedrøvet, fordi det endnu ikke har fundet det rette, det evige Liv i evig Glæde og evigt Lys, hvori det kan hvile fuldt og heelt for alle Tider, ja for Evigheden med —, denne Higen i vort Hjerte er Guds Billedet i os, som søger efter det tabte Guds Liv, men i Jesus Kristus er det evige Liv, er Guds Liv at faae og finde, og naar Menneskets Hjerte derfor kommer til ham, saa faaer det Fred og kommer til Hvile, saa bliver det glad for Alvor, fordi det mærker, at nu er det kommen derhen, hvor det vil: til evigt Liv med Lys og Glæde. Saaledes var da Peter kommen derhen, hvor han vilde; det følte han inderligt, som vi see af Svaret, han gav Jesus, da denne spurgte Apostlene, om ogsaa de vilde gaae bort fra ham, som mange

Andre havde gjort; thi da udbrød Peter: Herre! Til hvem skulle vi gaa? Du har det evige Livs Ord. — Og nu maa han dog høre af den samme Herre, at at han vil føre den Time over ham, da han maa sige: Jeg er kommen derhen, hvor jeg ikke vil. Ja saaledes gik det Peter, og endnu mere: saaledes gaaer det tidligere eller senere alle Vorherres Disciple. Vi maa sige med Peter, at vi er kommen derhen, hvor vi vil, til Frelseren med det evige Livs Ord, som vi ikke kan slippe, fordi han og han alene giver os, hvad vort Hjerte vil, — og dog bliver vi af denne samme Herre førte saaledes, at vi ikke kan Andet end sige: Nu er jeg kommen derhen, hvor jeg ikke vil. — Thi efterat Vorherre har skjænket os sit Liv og glædet os med sit Lys og sin Glæde, saa skeer det — tidligere eller senere, at han ogsaa kommer med sit Kors og lægger paa os og siger: bær det. Og mangengang vælger han nok netop det, som vort Hjerte efter sin Natur og Tænkemaade allernødigst vil bære og synes det baarligst kan finde sig i.

Naar det skeer, da er den Time kommen, da Hjertet udraaber, nu er jeg kommen derhen, hvor jeg ikke vil. Saa reiser Hjertet sig vel gjerne derimod, og vil kaste Byrden af, men det mærker snart, at det kan det ikke. Det er forunderligt; vi har alle forud vidst, at Korset hørte til, at det maatte komme, og dog blive vi forfærdede og overraskede, naar det kommer; vi

havde ikke ventet det saa tungt; vi havde haabet, det skulde være bleven lettere. Da opstaaer Spørgsmaalet: Hvorfor bærer dog Vorherre sig saaledes ad med mig? Hvorfor fører han mig derhen, hvor jeg ikke vil, ja maaskee derhen, hvor jeg nødigst vil. Og dette Spørgsmaal er i og for sig ikke uberettiget, thi Aanden er efter Paulus's Ord netop skjænket os, for at vi skal kjende og forstaae Alt det, som er os givet af Gud, altsaa ogsaa Korset. Men jeg troer dog, at det er rettest, foreløbigt at stille dette Spørgsmaal noget i Bero; thi der er gjerne noget oprørsk med deri. Vi spørge i Almindelighed saaledes, ikke saameget fordi det er os om at gjøre at see Vorherres Naade i Korset, som fordi vi synes, at det er utilbørligt og haardt, at Vorherre prøver os saaledes. Og saa gjælder det i alle Livsspørgsmaal — og et saadant er jo Korset — ikke saameget om at vide: hvorfor? som om at vide: hvorledes. Kjende vi Vorherres Hvorledes, og gjøre vi dereſter, saa skal vi ogsaa nok lære at kjende hans Hvorfor, ja vi lære dette Sidste kun igjennem hint Første; thi kun ved at vandre Guds Veie faae vi Forstand paa dem. Vi kunne vistnok forud tro Guds Ord og see Guds Vei, men at kjende Ordets Kraft og Veiens Velsignelse læres først i Livets Skole.

Det bliver altsaa Hovedspørgsmaalet: Hvorledes skal vort Hjerte tage imod Korset? Hvorledes skal det dog finde sig i, at den Haand, som har paataget sig

at føre os derhen, hvor vort Hjerte vil, til Liv og Lys og Glæde, at den bringer os derhen, hvor vi ikke vil: til mørke Timer, til Angest og Bedrøvelse, til Kamp og Strid? Paa dette Spørgsmaal har alle de Slægter, som forud for os have vandret Herrens Vei, et eenstemmigt Svar, som ogsaa Skrifterne oplyse os om er vor Herres eget, nemlig dette: Taalmodigt og stille. Altsaa: „Taalmodigt og stille, mit Hjerte, skal du sidde der, hvor ikke du, men din Herre og Mester vil." Saaledes have vi Svaret, men nu kommer det an paa, at gjøre derefter, og det er svært. Thi Hjertets naturlige Sind er egenraadigt og oprørsk, og kan daarligt taale en Byrde, som lægges paa det mod dets Villie. Søge vi nu Oplysning i den hellige Skrift, som jo er det store Trøstebrev og Oplysningsbrev, skrevet af Apostle og Evangelister, fuldt af Helligaanden, og udsendt til alle dem, som tro, finde vi deri mangt et Ord, som netop er skrevet for dem, der sidde under Korset. Jeg vil blot nævne et af dem, men det er ogsaa godt og klart nok: Fremfor Alt griber Troens Skjold, hvormed I kan slukke a l l e den Ondes gloende Pile, altsaa ogsaa Utaalmodighedens og Trodsighedens bitre Pil kan vi slukke med Troens Skjold, med Troens Ord, Ordet, som Jesus selv rakte os, da han i Daaben viede os til sine Stridsmænd, der skulde ligesom han stride os frem gjennem Trængsel til Herlighedens Krone. Det kunde vi da ogsaa vide paa Forhaand, at mod den Ondes

dødbringende Pile er intet andet Værn muligt end det Livets Ord, hvori Livets Herre boer hos os, og hvormed Livets Aand følger med os. Det Skjold skulle vi gribe og stille op for os, saa det dækker vort Øie og vort Hjerte, saa de ikke see og ikke røres af Satans Pile, men see og gribes af det Dyb af Kjærlighed og Naade, som er malet for os i Ordet om Gud Fader, Almægtigste, om Jesus, Frelseren, der har stridt Striden for os, og om Helligaanden, vor himmelske Trøster. Naar Hjertet vender sit Øie fra Verdens Trængsel og stirrer ind i dette Speil af Guds Kjærlighed, som er vor lovlige Eiendom, efterson Guds Søn har givet os det, saa bliver det taaligt og stille, saa føler det, at det trods al Trængsel dog sidder trygt og godt under Guds Kjærligheds Vinge; saa veed det forvist, at han staaer ved vor Side, som har bundet alle vore Fjender, og saa fornemmer det Trøsterens Røst, der vidner for os, at vi er Guds Børn, og at det er fordi Gud elsker os, han tugter os, saa vor Fader altsaa har et godt Sted, et velsignet Maal for Øie med den trange Vei, hvorpaa han fører os. Vi see vel endnu ikke det gode Sted, men hvad gjør det; vor Fader seer det, og vi veed det er der, maaskee meget tæt ved os. Hvor er det godt at sidde under Troens Skjold og mærke, at den Ondes gloende Pile slukkes, at Hjertet bliver taaligt og stille ved Guds Aands milde og mægtige Trøst. En saadan Time opveier mange bittre;

man faaer en Fornemmelse af, at man sidder paa en evig Grundvold, som ikke kan rokkes af Tiden og dens Omskiftelighed.

Kunde vi altid fornemme det, saa var det ingen Sag at være taalig og stille; men desværre, for hver en Gang vi saaledes i Troen og ved Troen gjør den Erfaring, at Guds Fred overgaaer al vor Forstand, gjør vi mange Gange den Erfaring, at Hjertet er uroligt og bange, trodsigt og utaalmodigt, som vidste det ikke, at det sidder i Guds Haand. Dette kommer af, at i Trængselens Stund falder Hjertet let hen til Vantro. Derfor er der et andet Ord, som vi maa huske paa, og det er dette: Vaager og beder at I ikke skulle falde i Fristelse. Men „at vaage" det er: at være paa Vagt, at staae uforfærdet og trofast med Skjold i Haand og klare Øine, selv om Natten er mørk og vi synes Guds Seir med dens glade Liv er langt bagved os. Og „at bede" det er at kalde vor Herre til Hjælp med alle hans Engle, at de maa komme og besøge os paa vor Post og vederkvæge os, saa vi mærke, at vi ere ikke forladte og hjælpeløse. „Vaager og beder!" Det Ord faaer dobbelt Vægt, naar vi tænke paa, at det er et Ord, som Jesus har taget ud af sin egen menneskelige Livserfaring; thi han talte det den Nat, da han selv i sin bittre Time maatte være paa Vagt og bede, for at faae Mod til at tømme Kalken, som Gud rakte ham. Naar da Guds egen Søn, Mennesket uden Synd og

Himmerigs ſtærke Kjæmpe maatte, ſom der ſtaaer ſkrevet i Hebræerbrevet, med ſtærke Raab og under Taarer lære Lydighed af det han led, ſaa maa vi ikke tro, at vi kan lære Lydighed i Lidelſe uden ſtærke Raab, — og uden Taarer gaaer det vel heller ikke for de Fleſte. Ja lad os raabe høit og lydt i Nødens Stund, ſaa det kan høres ved Himmeriges Porte, ſaa Gud ikke kan ſidde ſtille, men maa ſkynde ſig til Hjælp. Vi maa huſke paa, at naar vi bede om et taaligt og taalmodigt og ſtærkt Hjerte til at holde faſt paa Troens Skjold trods al Modgang, ſaa er det en af de Bønner, ſom vi kan ſende afſted i Jeſu Navn, ſaa den behøver ikke at være bange for at blive afviſt, men tør med lydelig Røſt melde i Guds Øre, at nu har vi hans Aand dobbelt behov.

Kommer altſaa de tunge Timer, hvor vi blive urolige og bange for hvad der er, og hvad der ſkal komme, lad os da ſætte os under Skjoldet, hvorpaa Guds hele Kjærlighed, — den, ſom omfatter de trange Veie ſaavelſom det gode Maal — er afmalet for os i disſe Ord: Jeg troer paa Gud Fader, — og lad os ſamtidigt ikke glemme, at ſende vore Bud til Himmerige og fortælle, at der er Nød paafærde og Hjælp behov. Guds Aand ſkal ſaa komme, ſaaviſt ſom Gud er baade ſanddru og trofaſt, og ſtyrke vort Hjerte med ſin Taalmodighed og ſin ſtille, ydmyge Fred, til et Pant paa at vi have ikke troet forgjæves og ikke raabt forgjæves.

Jo mørkere det seer ud, desto fastere maa vi tro og desto høiere maa vi raabe til Gud, og saa trøste os med, at jo trangere Veien er, desto deiligere bliver det at komme til det lyse Maal. Men naar Enden er god er Alting godt.

Men er det end godt og stort at være taalmodige og stille, naar vi ere komne derhen, hvor vi ikke vil, saa er det dog, naar vi skal være oprigtige, endnu ikke nok for os. Det Hjerte, som er gjenfødt af vor Herres Aand, kan endnu mindre end det nigjenfødte glemme, at det er skabt til at være glad, altid glad, ligesom Gud selv er det. Og derfor kan det ikke slaa sig til Ro med Taalmodighed og Stilhed og Haab om engang i Tiden eller maaskee først i Evigheden at blive glad; det bliver ikke fornøiet, førend det med Sandhed kan sige, nu er jeg glad og har det godt. Og naar vi tænke paa Engelens Ord til Hyrderne: „See, jeg forkynder Eder en stor Glæde" og holder det sammen med Jesu Ord „Ingen skal tage Eders Glæde fra Eder" og Paulus: „Værer altid glade", og mange mange andre ligesaa skjønne og glædelige Ord, som ere henlagte for os i de hellige Skrifter, kan vi see, at det er ogsaa Guds Villie, at Hjertet altid — altsaa ogsaa nu, da jeg sidder der, hvor jeg ikke vil — skal være glad, og det tilmed med en stor Glæde. Guds Rige er Retfærdighed og Fred og Glæde, og sidde vi i Guds Rige, da beskjæmme vi det, dersom vi sidde der med

glædeløst Hjerte. Men her kommer da et Hvorledes, som synes endnu sværere for vort Hjerte end hiint første, da det gjaldt om at være taalmodig. Thi hvordan kan dog Hjertet være glad, naar det sidder der, hvor det ikke vil. „Jeg bedrøves jo af Gud, og hvor er det da muligt at være glad?" siger Hjertet. „Ja! Hvorfor er det umuligt for dig at være glad?" skal vi svare det. Har Gud ikke med sin enbaarne Søn skjænket dig et Liv, som aldrig dør, en Glæde, som Ingen kan tage fra dig, og som han selv da allermindst vil tage fra dig? Hvor er den Glæde da henne? Har du mistet Meget, Jesus har du jo dog ikke mistet. Hvorfor tænker du da nu, at Glæden er borte fra dig? Hvor kan det gaae til, at du synes, at Verdens Sorg er større end Guds Glæde? Kommer det ikke af, at du, uagtet du har givet dig hen til Gud, for i ham alene at søge dit Liv, din Fred og din Glæde, dog endnu stedse kræver noget andet og mere end Gud for at være glad. Naar Gud derfor tager dette andet fra dig, og ikke opfylder dine Forlangender, saa bliver du bedrøvet, ja fortvivlet, som om Gud ikke mere var til og Guds Riges Glæde taget bort fra dig. Thi krævede vi ikke, for at være glade andet end Gud, saa maatte vi jo ogsaa ypperligt kunne være glade under Korset og al Slags Modgang. Thi Kors og Modgang kan jo ikke tage Gud bort fra os; hverken Liv eller Død, hverken det Nærværende eller Tilkommende kan skille os fra

Guds Kjærlighed i Christo Jesu, vor Herre. — At forlange af et Menneske, at han ikke menneskeligt maatte bedrøves under Korset, ikke maatte føle Modgangen som Modgang, vilde være en umenneskelig Fordring. Thi saalænge vi ere satte i Timelighedens Verden, med timelige og menneskelige Fornødenheder og Krav, kan vort menneskelige Hjerte ikke andet end bevæges af Jordens Nød og Smerte. Og Gud selv forlanger ikke Sligt, thi han lægger jo netop Byrden paa os for at vi skal føle den som en Byrde. Men han forlanger af os, at vi under Korset skal kunne sige med Paulus: „som Bedrøvede ere vi dog altid glade".*) Thi om

*) Det er vel værd at lægge Mærke til, at Paulus ikke siger: „Som altid Bedrøvede", men blot: „som Bedrøvede," det er: „Naar vi ere bedrøvede," hvad jo forudsætter, at der ogsaa var Tider, da han ikke var bedrøvet. Bedrøvelsen er altsaa ikke de Christnes blivende Tilstand, men Glæden er det, som skal blive. Dette er værd at bemærke, da man ikke saa sjeldent endda kan træffe paa christne Brødre, der have den forkeerte Mening, som de tilmed gjør gjældende med Styrke, at vi ogsaa skal være altid bedrøvede, og at Christenstendommen her i Verden er meget snarere en sørgmodig Sag end en Glædessag. Men det strider ligefrem mod Evangeliet (det glade Budskab) og Jesu og Apostlenes Lærdom, som vi see her. Hvor kjærligt vi end derfor skal tage imod saadanne Mennesker, naar de virkelig er vor Troes-Brødre, skulle vi dog ikke tage imod deres forkeerte Mening.

det ogsaa er umuligt, at Jordens Sorg og Smerte ikke kaste deres Skygger ind i Hjertet, — Guds Glæde bør de dog ikke kunne skjule. Gud burde sidde saa høit i Hjertet, at Intet kunde skygge for ham og den Glæde, som er givet i hans Naade og Sandhed, som er Jesus Christus indeni os. Skygger den herfor, da er der Noget, som sættes for høit derinde, og som maa tages bort, for at Glæden i Gud kan komme til sin Ret og kaste sin Glands over alt, hvad der rummes i Hjertet ogsaa over Sorgen og Bedrøvelsen.

Der er da, for at naae dette andet Guds Hvorledes heller ikke Andet at gjøre end ved det første: at gribe Guds Naade, det Troens Skjold med begge Hænder, saa vi nødes til at slippe, hvad andet vort Hjerte ellers gjerne vilde have med og nøies med Guds Naade. Der er ikke Andet for; vi maa lade al anden Fordring fare, ikke kræve noget Andet for at være glade, end Guds Naade. Men den maa vi ogsaa holde fast paa for Alvor, og ret lukke vore Øine op for den evige og undsigelige Glæde det dog er at være et Guds Barn, hvem Alting skal blive til Velsignelse, ogsaa de mørke Timer. Den Glæde føle vi da er ikke blot gjemt til os i Evigheden; der bliver den vistnok først fuldkommen, men vi har den ogsaa her i Tiden, midt i de mørke Dage, som en Glæde, Ingen kan tage fra os. Det er en stor Glæde, som Bedrøvet at sidde under Troens Skjold og mærke, at derunder har vi

Glæden, som Ingen kan tage fra os. Kommer Nogen eller Noget, som vil tage vor Glæde fra os, — og det skeer kun altfor, altfor tidt — saa maa vi ogsaa her være paa Vagt og raabe høit og lydeligt til Gud, at han maa holde sit Ord imod os: Ingen skal tage Eders Glæde fra Eder. Gjør vi det af et ydmygt og troende Hjerte, skal vi ogsaa komme til som Paulus at sige: Vel er jeg bedrøvet, men dog er jeg glad, altid glad. Jeg fryder mig over, at Intet kan skille mig fra Guds Kjærlighed i Christo Jesu vor Herre.

Men der var jo dette: Hvorfor føres jeg derhen, hvor jeg ikke vil? som blev sat til Side før, fordi dets Tid var endnu ikke kommen, og det desuden var noget oprørsk og trodsigt, saa det var ikke værd at komme frem for Gud. Men er Hjertet taalmodigt og glad i Gud, trods Korsets Byrde, saa har dets „Hvorfor" vel ogsaa faaet den rette Klang og tør komme frem. Og Svaret er jo egentlig allerede fundet og kan sammenfattes i dette: at nøies med Guds Naade. Dette Svar gav jo egentlig Jesus selv til Paulus, den Gang denne bad ham, om han vilde tage den Satans Engel fra ham; da svarede Jesus: Min Naade er dig nok, thi min Kraft fuldkommes i Skrøbelighed. — Altsaa: at nøies med Guds Naade! Tænke vi rigtigt over disse Ord, komme vi til at forstaae, at det nok kan gjøres haardt behov, at vi nødes til at nøies med Guds Naade. Thi egentligt er det dog grueligt, at vi anse

det som en Nøisomhed, ikke at kræve mere end Guds Naade, som er saa stor, at baade Himmel og Jord kan i al Evighed have nok at gjøre med at tænke derpaa, tale derom og øse deraf; thi i Guds Naade er alt andet Godt gjemt. Vi maa sandelig være meget unøisomme, vi maa kræve Meget, Meget for Meget, naar vi synes det er store Ting, at nøies med Guds Naade. Og spørge vi: hvad er dette for en Unøisomhed? hvorfra kommer den? Bliver Svaret: det er Synden i os, det er den gamle Adam, som ikke vil nøies med Guds Naade, men søger sin Glæde og sit Liv i det, som ligger udenfor Gud i Verden. Eva faldt, da Satan bildte hende ind, at Noget, som var uden for og imod Guds Villie, kunde være godt og lysteligt for hende. Og saaledes ere vi Alle forførte. Der er sikkert intet Menneske, som fra først af søger Synden, fordi den er Synd, nei vi søge den, fordi vi tro, at i den er Glæde. Den gamle Fjende stiller sine lystelige Billeder op som Skjærmbrædt for Synden og de syndige Begjæringer i os bilde os ind, at Tilfredsstillelsen af Syndens og Kjødets Lyst er den ukjendte Glæde, hvorefter Hjertet higer. Saa gribe vi efter det Lystelige, men det er et Blændværk, som ikke kan mætte vor Sjæl, ja den kan ikke engang mætte den syndige Begjæring, men hidser den op til en Ild, som fortærer sig selv. Det Lystelige forsvinder, og vi som tænkte halvveis, vi skulde naae den syvende Himmel, opdage at

vi ſtaae fulde af Synd, med en ſelvfortærende, aldrig ſlukket Begjæring foran Dødens og Helvedes Port. Synden er altſaa den forførte og forvendte Egenvillie, ſom har beholdt dette af Guds Præg, at den vil et evigt Liv i Lys og Glæde, men har faaet dette af Djævelen, at den ikke vil have det der, hvor det alene kan findes, i Gud, men leder efter det der, hvor det aldrig findes, udenfor Gud, i Synden og Syndens Verden. Førend vi fik Øinene op for dette forfærdelige Bedrageri, førend vi omvendte os og troede paa Guds Naade, paa Jeſus Chriſtus, ſom Verdens Liv, Lys og Glæde, — og førend vi gjenfødtes af Guds Aand til at ſmage og kjende det evige Liv, — da vilde vi andet end Gud og ſøgte et andet Liv end Guds Liv. Nu, da vi har forſaget dette med al andet djævelſk Væſen, og troet, og erfaret, at det evige Liv er i Jeſus Chriſtus og at en Dag hos ham er bedre end tuſinde hos Synden, nu vil vi i vort Hjertes Inderſte, hvad Gud vil; vi vil den Glæde, det Liv og det Lys, ſom er i Gud og ſkinner paa os gjennem vor Herre Jeſus Chriſtus, Guds egen Aabenbarelſe. Men om ogſaa den gamle Adam er bleven bunden i os, ſaa han kan ikke gaae derhen, hvor han vil, ſaa har han dog endnu ikke miſtet Livet, og friſter os beſtandigt til at ville have noget Andet og Mere, for at være tilfredſe og glade, end Gud og Guds Naade, eller ialtfald friſter han os til at ville have Guds Naade paa vor egen Maade, ſaaledes ſom vi ſy-

nes, det passer sig for os, saa vi stille Vilkaar op for Naaden og sige: saadan og saadan maa jeg have det, for at være glad. Men Gud, som vil gjøre os evig glade, som vil, at Ingen skal kunne tage vor Glæde fra os, kan ikke lade dette gaae. Thi i Gud alene gjemmes denne Glæde, og Gud er alene den, som siger: saadan og saadan — og hans Maade og Vilkaar ere de eneste, der altid gjælde og altid komme til deres Ret. Derfor naae vi aldrig nogensinde vort Hjertes Maal og Villie: at være altid glade, saalænge vi ville være det paa vor egen Maade med vore egne Tillæg og Vilkaar; men lære vi at være det paa Guds Maade, at være glade, saaledes som han gjør os glade, saa blive vi altid glade; thi det gjør altid Guds Børn paa Guds Maade. Men nu er dette, at føre os derhen, hvor vi ikke vil, jo netop den eneste Maade, hvorpaa Gud kan lære os, at hans Naade er os nok, hans Glæde saa stor og stærk, at Ingen og Intet i Verden, selv ikke Sorgen kan tage den fra os. Saa erfare vi altsaa under Korset, hvad vi før Korset kun troede, at Glæden i Jesus Christus er den, som Ingen kan tage fra os, altsaa ogsaa den, vort Hjerte har lebt efter. Den Erfaring er en Glæde, en Aabenbarelse af Guds Kjærlighed.

Saa er da ikke blot Enden god, men Veien selv er meget god, langt bedre end vi have fortjent den. Alle Guds Veie ere Sandhed og Trofasthed, og løbe

alle sammen i Jesus Christus, som selv er Veien og Sandheden og evigt Liv med Lys og Glæde. Og naar den Vei her i Verden mangen Gang fører gjennem Sorg og Smerte, skeer det kun, forat Veiens Herlighed kan blive desto klarere for os, og forat Guds Kraft kan fuldkommes i vor Skrøbelighed.

Men nu Apostelen Peter har erfaret alt dette, baade naar han gik derhen, hvor han selv vilde, og da han kom derhen, hvor han ikke vilde? Vi har en Fortælling i den hellige Skrift, som viser os Peter paa hans egne Veie. Det er Fortællingen om Peter i Ypperstepræstens Palads, da han vilde beholde sin Ære og sit Liv i denne Verden og mærkede, han næppe kunde det uden at svigte vor Herre; da gik han sin egen Vei, fornægtede Jesus, ja forbandede sig paa, at han ikke kjendte det Menneske. Det endte med, at han gik udenfor og græd bitterlig, og Ingen af os skal vist ønske at lære den Sorg at kjende, som har tynget paa Peter i de Dage, inden Jesus opstod og tog Sorgen fra ham, ved at vise, han havde forladt hans Synd og vilde endnu bruge ham. Men har Peter nu ogsaa fundet Glæden den Dag, han rakte sine Hænder op og førtes derhen, hvor han ikke vilde? Nogen historisk Beretning om Peters Død have vi ikke, men Johannes's Ytring, at Herren med sine Ord sigtede til den Død, hvormed Peter skulde herliggjøre Gud, er os en Borgen for, at, hvordan det nu end gik til, en Herlighed har det væ-

ret at see Peter dø. Fortællingen om Stefanus's Død giver os her et Billede paa, hvorban et Menneske kan dø saaledes, at det er en Herlighed at see derpaa. Og jeg troer ikke Klippemandens Død har været ringere end Stefanus's. Der gaaer ogsaa et gammelt Sagn i Kirken, som vidner om, at Peters Død har været meget mærkelig. Der fortælles nemlig, at han blev korsfæstet i Rom, og det siges, at da de vilde fæste ham til Korset, bad han, om de vilde fæste ham med Hovedet nedad, for han var ikke værd at korsfæstes paa samme Maade som hans Herre og Frelser. Det viser, at Peter har agtet det for en stor Ære, at vor Herre holdt ham værdig til at dø Korsets Død; men naar man vises Ære, da er man glad. Vidst har han jo ogsaa, at Korsets Træ var Dørtrinet til Paradiset, saa da han satte sin Fod derpaa, har sikkert Guds Herlighed skinnet paa hans Ansigt som engang paa Stefanus's.

Ogsaa vi skal engang komme derhen, hvor vi nødigst vil: til Døden. Gud give os da, saa rigt, som aldrig før at mærke, vi har den Glæde, som Ingen kan tage fra os. Dog har jeg jo i denne lille Betragtning ikke anvendt Ordene til Peter paa vor Dødsstund men paa Korsets Tider, imedens vi leve. Gud hjælpe os da for Jesu Skyld til ogsaa der at mærke, at Jesus i os har overvundet Verden, saa vi sidde taalmodige under Troens Skjold med den Glæde, som Ingen tager fra

os. Vi vide, at har vi en Ven, som er troende, og han kommer i Nød, saa vente vi, naar vi komme til ham, at finde ham, om end bedrøvet, dog taalmodig og stille som den, der har Guds Glæde. Hvor stor Velsignelse og Bestyrkelse for vor Tro er det ikke at finde Vennen saaledes. Sidde vi da nu selv i Modgang og under Kors, lad os da saa raabe til Gud, at han hjælper os til at holde fat paa Troens Skjold og mærke at derunder er altid godt at være, saa vi maa altid være glade. Komme saa Vennerne og besøge os, skal vi vel ogsaa med Sandhed kunne sige: som Bedrøvet er jeg dog altid glad. Maaskee falder det tungt paa os, at saadan har vi saa tidt ikke siddet. Men hvad gjør det? Det gjør vel meget, naar vi spørge os selv, hvordan har vi brugt Guds Kraft og Naade, og der skal det ikke glemmes, men tjene til at gjøre os endnu ivrigere efter at smykke os med Christi Retfærdighed alene. Men spørge vi, om vi kan gribe Guds Glæde under Korset, saa glemme vi vor Skrøbelighed, der ligger bagved os, og rækker efter Guds Naade og Kraft, der ligger foran os. Saa griber da Troens Skjold, som kan slukke alle den Ondes gloende Pile, og vær paa Vagt og bed, thi den, som beder, han faaer. **Thomas Nordam.**

Nogle Pſalmer af Grundtvig,

ſom bleve ſjungne ved Vennemødet.

Kom, Gud-Faders Aand fuldgod,
Kom med Ild, med Kraft og Mod,
Saligt Smil og himmelſk Graad,
Stat os bi med Raad og Daad.

Er vi Tuſind, er vi To,
Kom, bekjend med os vor Tro,
Saa vi hører den er ſand,
Føler, Daab er Livets Vand!

Lys Gud-Faders Hjertelag
Op for os ſom høilys Dag,
Chriſtus paa ſin Kongeſtol
Straalende ſom Livets Soel!

Glem ei, hvor du daler ned,
Reent dig ſelv af Ydmygheb!
Prænt os levende ihu:
Som du vil, ſaa virker du!

Gjør vort Hjerte faſt deri,
Du er meer end Fuglen fri,
Og, ſom du, ſaa er alt Dit,
Himmelſk ydmygt, himmelſk frit!

Som hver Engel her og hiſt,
Alt guddommelig du veed,
Klar er dig Guds Kjærlighed!

Lad det kjendes hos os nu,
Hjertets Tungemaal kan du,
Og, ſom Guldet regner ned,
Himmelſk er din Gavmildhed!

Byg dit Tempel i vort Bryſt,
Klart oplyſt til Haab og Trøſt,
Gjør med din Livs-Aande varm
Døden husvild i vor Barm!

Gjør, ſom Menighedens Aand,
Fællesſkabets Liljevaand,
Herrens Brud, ſom du, ſaa viis
Paa Guds eget Paradis!

Bruden ſødt i Jeſu Navn
Hvile i ſin Brudgoms Favn,
Finde alt hvad hun har kjær,
Findes Saligheden værd!

Brude-Fører allerbedſt!
Til den ſtore Bryllups-Feſt,
Viſelig du os bered
I vor Frelſers Kjærlighed!

Chriſtelig Frihed i Guds Aand,
Det er, Vorherre til Ære,
Frihed fra Synds og Dødens Baand
Til kun Vorherres at bære,
Dog kun hvor frit han nægtes kan,
Aabenbar frit bekjendes han,
Ordet vil Herren ei binde.

Kjærligheds Aand Guds Naades Ord
Prædiker for alle Sjæle,
Salig er den, som Ordet troer,
Vee den, som Ordet vil kvæle!
Frit, som det tales, frit det troes,
Derfor er Tro Guds Naades Roes,
Hjertet er Frihedens Arne!

Sandhedens Aand det giør os klart,
Frihed er Kjærligheds Gaade,
Ikke for den Guds Bud er svart
Derfor sig selv den kan raade,
Dyrker ei Kiv om Mit og Dit,
Tager og giver Alting frit,
Finder det saligst at give!

Sandhedens Aand er Lysets Ven.
Ikke blot dig selv bevidst,

Frihed Oplysningens Vugge,
Derfor i Mørket over den
Falskhedens Aander kun sukke,
Christus er Solen evig klar,
Himmel-Lys smaa er aabenbar
Alle Fuld-Christne paa Jorden!

Sandhedens-Aand og Kjærligheds,
Som er Vorherres tillige,
Er kun med Frihed veltilfreds,
Grundlov er den i Guds Rige,
Og som Guds-Aanden, saa hans Tolk,
Og som vor Konge, saa hans Folk,
Født af en Moder fribaaren!

Derfor er hver en Pave-Haand,
Som over Troen vil raade,
Oprører mod Guds Sandheds-Aand,
Bagtaler kun af Guds Naade,
Derfor i Christnes Fødestavn
Mindes skal Morten Luthers Navn,
Løftes i Sky med Høisangen.

Briste nu brat hvert andet Baand,
Hvormed til Dødninge-Freden

Hænder vil binde Ord og Aand,
Troen og Guds-Kjærligheden,
Saa mellem os Guds Menighed
Rører sig frit med Liv og Fred,
Christelig af Guds Nåade.

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. G. Iversens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 19. Den 15. Octbr. 1866. 15. Aarg.

†

Karen Katrine Boisen

født Anker.

Hun var tegnet med det hellige Kors paa sit Ansigt og paa sit Bryst, til et Vidnesbyrd om at hun skulde tro paa Jesus Christus — Korset, som her staaer over hendes Navn, betyder, at hun er — død — dog Korset betyder kun den Død, som har tabt sin Braad som er en Dør til Himmeriges Rige, en Søvn saa sød. Hun havde et yndigt Hjem i Norge; hendes Fader var en af Norges ædleste Mænd, hendes Moder en af dets ømmeste, kjærligste og frommeste Kvinder; hun voxede op blandt Brødre og Søstre, som elskede hende, men hun var den fagreste blandt dem alle; hun vidste det ikke, men var dog Hjemmets bedste Prydelse; baade i aandelig og legemlig Henseende den meest Begavede.

Hendes Moder lærte hende først vor Herre at kjende, og hun kom allerede tidligt som Barn til at staae i et inderligt Forhold til ham. I hendes Ungdoms allerførste Aar blev hun ligesom indviet til Sorg og Lidelse ved i lange Tider at holde ud ved en dyrebar Veninde Sygeleie, der led usigeligt paa Legem og Sjæl, og hun holdt ud hos hende med en ægte nordisk Kvindes Troskab, holdt ud hos hende til det Sidste, da hun saae hende seire og indgaae til Fred. Der var en stille Aand over hende lige fra Barndommen af — fra denne Tid blev den endnu mere stille, der kom en Længsel og en Higen i hendes Sjæl, som aldrig ophørte, som aldrig blev fuldkommen stillet tilfreds før nu hun er der, hvor de forstaae bedre end her at stille alle Hjertets Længsler tilfreds. Den Broder, som hun fra Barndoms Aarene havde staaet i det inderligste Forhold til, som blev forenet med en Søster til ham, hvis Brud hun blev, gav Anledning til at disse to lærte hinanden at kjende — det var i deres Ungdoms fagreste Vaar, da Frede og Karen lærte hinanden at kjende og hvad der strax blev en Følge deraf, kom til at elske hinanden. Jeg saae hende første Gang i Anledning af Kirkemødet i Christiania, jeg saae hende i hendes Hjem ikke ret længe efter Veninden Død. Da var hun som en bøiet Lillie, stille, fuld af Vemod og Længsel. Hun trængte til at opmuntres og hun drog herned til Danmark, og var her hos os for første Gang

i Efteraaret 1861 paa den Ø, hvor hun skulde finde baade hvad hun længtes efter paa Jorden og hvad hun længtes efter i Himmelen. Her blev hendes Hjerte knyttet til den Mand, som var hendes Ungdoms Kjærlighed, den Eneste, som havde kunnet vinde dette ømme Kvindehjerte; her blev hun en lykkalig Brud, saa glad, saa frydefuld.

De elskede hinanden saa inderligt de To, og dog kunde det aldrig falde hende ind at holde ham tilbage fra at stride for Fædrenelandet, da Krigen udbrød 1864. Hun var her hos os medens det endnu svævede mellem Krigens Fortsættelse eller Fred. — der var en mærkværdig Kjækhed hos denne stille, blide Kvinde — jeg troer, hun kunde have seet den, hun elskede høiest af alle, styrte sig midt ind blandt Fjenden, jeg troer hun kunde have baaret at see ham falde, ja hun kunde have jublet saa stille ved hans Liig. Jeg ved aldrig, jeg hørte hende yttre nogen Frygt, aldrig, at hun ønskede Krigen standset, for derved at see sin Brudgom i Sikkerhed.

Det var Aaret efter, at det uopløselige Baand knyttedes mellem dem d. 26. Juli paa Rød i hendes Barndoms Hjem. Det var en veemodig Dag — hun skulde skilles fra alle Sine, forlade sit Fædreneland og sit Barndoms Hjem. Jeg ahnede godt, hvad der rørte sig i dette stille Hjerte, det udtalte sig gjennem hendes Blik — jeg har ogsaa sjeldent seet et Blik saa talende som

hendes — det var saa alvorligt, det var saa længfelsfuldt; det var som gik der en Ahnelse gjennem hendes Sjæl om at længe skulde hun ikke dvæle i det Land, hvorhen hun drog, og om at hun ikke oftere skulde see sit Barndomshjem. Dog kæmpede hun øiensynligt Mod for Dagen var til Ende — det forekom mig som en Sang, den Broder, hun elskede høiest, sang til hende ved Bryllupsbordet, om hendes Hjem, om den Tid, hun der havde levet, opmuntrede hende, thi fra den Stund kom det usigelige milde og glade Udtryk i hendes Ansigt, som jeg aldrig har seet hos nogen i den Grad at kunne forenes med Udtrykket af veemodig Længsel, som hos hende.

Da denne Sang giver en yndig Skildring af hendes Barndoms- og Ungdomstid, skal den her anføres; man vil nok see, at enkelte Træk tyder hen paa Smaabegivenheder, som kun ere kjendte i hendes nærmeste Kreds, hvorfor den ikke blev afstrykt mellem Bryllupssangene; nu vil den nok blive forstaaet.

Til

Karen Anker paa Bryllupsdagen,

26. Juli 1865.

Hør, Du lille Karen, Søster vor!
Som nu brudesmykket blandt os staaer,
:,: Her i hjemlig Klynge

Vil en Sang vi ſynge
For Dig, før Du bort fra Hjemmet gaaer. :,:

Men hvor ſkal jeg finde vel et Ord,
Som udtaler bedſt, hvad i os boer?
:: Ja hvad hjælper mange
Vakkre Ord og Sange,
Naar ens Hjertes Fylde er ſaa ſtor! :,:

Jeg vil vende Blikket engang end
Til Din Barndomstid, ſom her ſvandt hen —
:,: Her hvor Bjerg og Dale,
Ja hvert Sted kan tale
Kjærligt med os ſom en gammel Ven. :,:

Skjøndt Din Daabsdag ei ſaa grant jeg veed,
Jeg den huſker dog, thi jeg har ſeet
:,: Oppe fra „Billarden,“
At de kjørte Karen
Hjem fra Kirken i en gruul Kareth. :,:

Og jeg mindes end fra den ældſte Tid,
Naar Dig Skjæbnen var for haard og ſtrid,
:,: Da, ſom Du var tullet,
Hev Du Dig paa Gulvet,
Sprælled, ſparked, baade hid og did. :,:

Jeg kan huſke end lidt ſlemt om dig,
Du mig engang gav en Drefig.
:,: Fik Du den tilbage?

Derom melder Sage
Intet; huſker Du det ſelv, ſaa ſtig. :,:

Jeg kan huſke da i Mæslinger
Vi laa alle hen ſom Uslinger,
:,: Da paa gamle „Malle"
Skreg Du værſt af alle,
Saa hun maatte altid være nær. :,:

Og dengang af Davidſen ſelv Du
Skulde bringes Abc ihu,
:,: Mindes jeg, at Du kopte
Hen i Veiret, raabte:
Nei, ſee Maanen, hvor den lyſer nu! :,:

Dog Du lærte „ræbſomt" fort
Skrive, regne, ſkjønne Skolefort,
:,: Mens den gamle Trille,
Skranglende ſaa ilde,
Kjørte Dig tiltorvs paa Fanget vort. :,:

Mellertid Du voxte og blev ſtor,
Stillere med Tiden, nok jeg tror,
:,: Da ſmaa pæne Dukker,
Som jo aldrig mukker,
Var Dig bedſte Venner her paa Jord. :,:

Stille Vande dybeſt Grunde har,
Derom Vidne godt Dit Øie var.
:,: Hvorfor Taarer milde

Sagtelig mon trille,
Naar Du ſtille paa en Byrde bar. :,:

Hvor jeg huſker dog den Tiden vel,
Da ſaa ſyg jeg var til Liv og Sjæl,
:,: Da ſaa mild en Trøſter
Var Du, lille Søſter,
Fuld af Kjærlighed fra Gry til Kvæld. :,:

Hvad du var for mig i lange Aar,
Klareſt mig i d a g for Øie ſtaaer;
:,: Thi i Sødſkend'ſkaren
Var Du føde Karen,
Sødeſt dog m o d m i g i Høſt og Vaar. :,:

Hvad Du altid var for Far og Mor
Og for os, det lægges i det Ord:
:,: O, Du f n i l l e, f n i l l e,
S ø d e, f ø d e, milde,
Øieklare lille Karen vor! :,:

Og Alt hvad Du var for Andre med,
Derom kun de ſelv kan gi'e Beſkeed;
:,: Men til Haaret graaner,
Og til Læben blaaner,
Har Du vores Alles Kjærlighed. :,:

I Forbindelſe med ſin Brudgom beſøgte hun forſkjellige Egne i ſit Fædreneland — det var en lykkelig Reiſe; den talte hun ofte om, mig ſyntes ſom

noget af det Frydefuldeste i hendes Liv. Saa drog de herned i deres yndige Hjem i Tjørnemark. Vi tog imod hende saa godt vi formaaede; hun fandt her en anden Moder, som gjorde Alt, hvad hun formaaede for ved Kjærlighed at erstatte hende den første, fra hvem hun nu var skilt, og hun var saa glad ved sit Hjem, saa taknemlig for hvert et lille Kjærligheds Vidnesbyrd. Hvor saae hun glad og lykkelig ud den første Gang vi besøgte hende i hendes nye Hjem!

Det var saa omtrent et Aar, hun blev blandt os — det er for os en Trøst, at vi kan sige, fordi hun sagde det selv, at det var det lykkeligste Aar i hendes Liv. Vi frygtede for, at hun skulde overvældes af Hjemvee — hun blev ved at elske sit Hjem, at længes derefter, men hun var glad ved det, hun her havde fundet. Vi vilde alle gjerne gjøre det godt for hende, det var heller ikke muligt andet — ja det er vor Trøst vi har gjerne villet gjøre det godt for hende. Mig var hun som mit eget Barn, og jeg har aldrig seet mildere til nogen af mine Egne end til hende, og Gud ske Lov hun var glad iblandt os, saa glad som jeg troer det var muligt hun kunde blive med den dybe Higen og Længsel, som var i hendes Sjæl, som aldrig ophørte, som nu har fundet sit Maal.

Jeg har kjendt Enkelte, især Kvinder, saa blide, saa elskelige i deres hele Væsen, at jeg har været fristet til at troe, at deres Hjerter vare i en ganske be-

synderlig Grad fri for Syndens Besmittelse, og som dog saae denne meget klarere end de fleste Andre. Til disse hørte Karen. Hun saae sin Synd, og hun skildrede den med de stærkeste Farver, saa stærke, at jeg ofte undredes over, at hendes Die kunde opdage Sligt i dette, for vore Øine, saa uskyldige og rene Hjerte, hvorfra jeg aldrig har hørt noget ondt Ord at være udgaaet, og hvor man skulde troe, der boede intet andet end Kjærlighed til alle Mennesker og Lyst til at gjøre dem glade og lykkelige. Men hun saae godt Fordærvelsen — man kunde neppe bare sig forat troe, det var Overdrivelse, naar hun skildrede den, men jeg veed det godt, det kommer kun an paa, hvor megen Klarhed et Menneske i denne Henseende har, saa seer de blideste, de frommeste, de elskeligste Mennesker langt mere end de, hvis hele Færd tyder paa det meest fordærvede Hjerte. Ja hun saae sin Synd, saae den saa dybt og klart, at jeg har kjendt saa Mennesker, hvor Selvretfærdigheden var i høiere Grad slaaet ned end hos hende. Hun dømte sig selv saa uhyre strengt, saa alt det Milde blev tilbage for Andre — jeg troer næsten jeg tør sige, at jeg aldrig har hørt hende sige et ondt Ord om Andre eller udtale nogen haard Dom om dem. Det var altid hende selv, det gik udover, det var altid hende, som var den Skyldige. Men Guds Naade skinnede over hende, dens Straaler lyste op i hendes Hjertekammer. Hun troede lige fra Barn-

bommen med en ubeskrivelig Inderlighed paa Guds Naade i Christus — jeg tør ikke paastaae, at denne Inderlighed blev større, medens hun var blandt os, men det tør jeg nok sige, at Lyset kom til at skinne klarere for hende, og at hun ved Ordets Lys naaede en større Frimodighed og Glæde end hun hidtil havde havt.

Det var ikke saa let at komme til at samtale med hende om alle disse dybe Ting, thi hun var en stille Kvinde og saa langt, saa langt borte fra at stille noget tilskue — hun var saa bange for Hykleri, at det gik hende, som det pleier at gaae saadanne sandhedskjærlige Sjæle, at de af bare Frygt for at komme til at hykle, lægge Skjul selv paa hvad der er Sandhed i deres Hjerte. Naar hun kom til at tale derom, naar hun fik Mod dertil — thi det var hendes høieste Ønske — da gik hun saa dybt, da steeg hun saa høit, at de, hun talte med, havde svært ved at følge hende og fik en Følelse af, at her var en Sjæl, som i aandelig og i christelig Forstand var modnet i en overordentlig Grad — det var hans Fornemmelse, til hvem hun udtalte sig med størst Frimodighed — det kunde nok have vakt en Ahnelse hos ham om, at det vilde gaae her efter Liguelsen: „naar Frugten er fuldkommen, skikker han strax Seglen hen; thi Høsten er forhaanden", saadan Ahnelse kom vel ogsaa i hans Sjæl, men af den varslede om saa tungt et Budskab,

at Hjertet krympede sig ved at holde den fast — i hendes eget Hjerte blev den holdt fast, uden at den paa nogen Maade forstyrrede hendes Liv og Glæde, thi jeg har aldrig seet hende saa glad som netop i den sidste Sommer.

Hun vilde, at der skulde gjøres Gavn i Livet, Livets Alvor stod altid for hende; derfor greb hun med Glæde, hvad hendes Mand havde stillet sig som sit Livs Opgave: at virke til det menige Folks Oplysning. Ved hende blev han sat istand til at bringe større Offre i denne Henseende, og det er vist sjeldent, at Offre er blevne bragte med villigere Hjerte end fra hendes Side. Der var en mægtig Begeistring over denne stille, blide Kvinde, ogsaa denne Sag greb hun med Begeistring. Hele Vinteren igjennem var Skolen hendes Liv og Lyst; selv sad hun blandt Eleverne og lyttede til og sang tilligemed dem og hun virkede mere, end det kan udsiges, ved at give dem en Forestilling om, hvad en ægte Kvinde er; det skete uden Ord, blot ved at være iblandt dem. Hun saae den nye Skole reise sig, hun saae det med Glæde, fordi hun haabede paa at Lyset derfra skulde udgaae til Mange; hun saae ogsaa den Bolig blive opført ved Siden ad, som var bestemt til hendes egen, jeg troer hun saae den med mindre Glæde end Skolen, fordi hun havde en Ahnelse om, at, naar den var færdig, da havde hun fundet en bedre Bolig, „en Bygning af

Gud, et Huus, som ikke er gjort med Hænder, evigt i Himlene."

Det er jo Kvinden givet at vinde Mennesker uden Ord ved deres Omgængelse. Hun var saa kort en Tid iblandt os, men jeg har aldrig seet noget Exempel paa, at Nogen i saa kort en Tid har vundet saa mange Hjerter som hun. Her var kun een Stemme om hende blandt alle Folk — jeg veed ikke, hvorledes det gik til, men man kunde ikke gudet end holde af hende, naar man saae hende. Jeg har aldrig forseet den ægte Kvindeligheds Magt aabenbare sig i en stærkere Skikkelse end her. „Hjertets skjulte Menneske i en sagtmodig og stille Aands uforkrænkelige Væsen, hvilket er meget kosteligt for Gud", disse Ord kom man altid til at tænke paa ved at see hende — see der er „En af de hellige Kvinder, som prydede sig saaledes." Hun var som en Dronning med Sagtmodighedens Scepter i sin Haand; det var dette, Alle bøiede sig for; der var noget Ærefrygtsfuldt ved hendes stille Optræden; jeg troer det var en Umulighed, at noget Menneske kunde sige eller byde hende noget Usømmeligt, ingen Dronning i Verden var i den Grad sikret derimod ved en heel bevæbnet Livvagt, som hun var det ved sin Kvindeligheds Magt. Hvilken Tilhørerinde, jeg havde i hende! O Gud! naar jeg tænker paa, hvorledes hun sad der i Kirken og lyttede, hvorledes hun kom mig imøde i Kirkegangen med Taarer

i Øinene, kysſede mig og takkede mig uden Ord, men inderligere, hjerteligere end det kunde ſkee med Ord — ak da er det nok ſom et Sværd, der gaaer gjennem Sjælen ved Tanken om at det ſkal nu ikke oftere ſkee, hverken ſkal jeg ſee hende i Kirken eller i Forſamlingen mere — min bedſte Tilhørerinde er borte — men det er dog en Troſt, en uſigelig Glæde at have været noget for en ſaadan Sjæl, at have talt Troſt ind i dette Hjerte, at have givet hende Ord med paa Veien, ſom hun har taget med ſig ind i Himmerig.

Her hvor jeg ſidder og ſkriver dette, bedrøvet og glad paa eengang, ſaae jeg gjennem Vinduet ſaa mange Gange de To komme kjørende ind i Gaarden. Da maatte ethvert Arbeide hvile, da maatte jeg ud i Døren at tage imod dem. O, hvilket Syn at ſee de To! den Ene ſtraalende og jublende af Glæde, den Anden med ſit ſtille, blide, glade Aaſyn — og 'tage mod mig ſom vilde de med deres Glæde tage al min Sorg bort — dermed ſkal det ogſaa være forbi — han, ſom jublede af Glæde, er ſaa ſtille nu, det er ſom hendes vemodige længſelsfulde Udtryk har taget Plads paa hans Aaſyn — fra hendes er det jo ogſaa flygtet, men hans ſtraalende Aaſyn og hans jublende Glæde, forklaret og forherliget, ſkal vi gjenkjende, naar vi ſee hende, hvor hun nu er.

Det var hendes Hjertes inderligſte Ønſke, at det maatte forundes hende at føde en Søn til Verden —

hun bad derom som Rakel om Benjamin og det opfyldtes for hende som for Rakel. Da hun havde Haab om dette Ønskes Opfyldelse, droges hun tilbage til sit Barndoms Hjem — hun kom derhen, ledsaget af sin Barndoms kjære Veninde, som hun havde den Glæde en Tidlang at have været samlet med i sit eget Hjem, hun saae dem, hun elskede, hun opfriskede alle de søde Minder. Jeg havde en lille Frygt for at vi ikke vilde faae hende at see saa glad, naar hun vendte tilbage, som da hun drog bort, men jeg blev beskjæmmet i min Frygt, thi netop fra den Tid hun kom tilbage og indtil hun paa en anden Maade drog bort fra os, var hun saa glad og lykkelig, som jeg aldrig havde seet hende. Alt føiede sig for hende til at gjøre denne sidste Tid saa lykkelig som muligt; hun havde sin trofaste, elskede Moder hos sig, hun fik Leilighed til at vise hende, hvor høit hun elskede hende; hun saae sit nye Hjem nærme sig sin Fuldendelse — dog var det hende som hun ikke ret kunde fatte, at dette skulde blive hendes Hjem. Det var hende vist ikke klart, men det mærkedes dog paa adskillige Ytringer, som vi først bagefter er kommen til at lægge mere Vægt paa, at der var et andet Hjem, som svævede for hendes Aand. Den 2. September sad hun for sidste Gang her i Kirken og hørte et Ord om, hvor godt det er at være taknemlig for alt det Gode, Gud har givet os; den 9de September sad hun for sidste Gang i Forsamlin-

gen i Tjørnemark Skole og hørte et Ord om hvad Paulus skriver: „naar vi gjøre det Gode, lader os ikke blive trætte, thi vi skulle og høste i sin Tid, saafremt vi ikke forsage." Det gik hende dybt til Hjerte, hvad hun hørte og jeg saae for sidste Gang disse uforglemmelige taarefyldte Øine. Den 21de September var vi endnu i hendes Hjem og hun var selv med ved Bordet og saae paa os Alle med sine milde Øine. Om Eftermiddagen havde hendes Mand sagt til hende: „Karen, beed dog vor Herre om at jeg maa beholde dig", men hun svarede: „jeg vil ikke bede om andet end hvad der maa tjene dig bedst." Lige før hun lagde sig om Aftenen, læste han Psalmen op for hende: „Kvindelil din Tro er stor, ske dig som du vilde". Alt tegnede saa godt, at vi frygtede ingen Fare; jeg tog Afsked med hende og kyssede hende for sidste Gang og sagde til hende: „vær bare trøstig lille Karen, dig skal vor Herre nok hjælpe"! Under haard Kamp fødte hun Barnet om Morgenen, og da hun hørte, det var en Dreng, udbrød hun: Frede! en deilig lille Dreng!" Omtrent en halv Time frydede hun sig over ham; hun oplevede, hvad vor Herre har sagt: „Kvinden, naar hun føder, har Bedrøvelse, fordi hendes Time er kommen, men naar hun har født Barnet, kommer hun ikke mere den Trængsel ihu for Glæde over at et Menneske er født til Verden". Saa kaldte vor Herre hende til sig stille og fredeligt, som hun havde levet,

midt imellem dem, hun elskede høiest paa Jorden." „Ogsaa I har da vel nu Bedrøvelse", det Ord opfyldtes paa os, som blev tilbage; for ham, som stod hende nærmest, omskiftedes i et Øieblik den høieste Glæde til den dybeste Sorg — „men jeg vil see Eder igjen og Eders Hjerte skal glædes og Ingen tager Eders Glæde fra Eder" — ogsaa dette Ord skal opfyldes paa os, er alt begyndt saa smaat at opfyldes, som naar de allerførste Foraarsspirer bryde frem efter den haarde Vinter. Men det var en sørgelig Lørdag, som vi vel neppe glemme, selv naar al Sorg er omskiftet til evig Glæde. Vi søgte at trøste hinanden saa godt vi kunde og han, som trængte haardest til Trøst, han trøstede os Andre, syntes at glemme sin egen Sorg for at trøste den Elskedes Moder, thi et Sværd var gaaet gjennem hendes Sjæl, og det kostede Kamp for hende at lade sig trøste. Den lille Dreng blev døbt ved Middagstid, og kaldet Peter Anker efter sin Bedstefader. Han blev døbt under mange Taarer, men vi trøste os med, at ogsaa her skal det opfyldes: „de, som saae med Graad, skulle høste med Frydesang."

Jeg tør maaskee nok sige, at aldrig har noget Dødsfald vakt en saa almindelig Deeltagelse her paa Øen som dette; jeg fornam det strax om Søndagen i Kirken, da jeg talede om, hvorledes vor Herre giver Agt paa os, naar han tilskikker os Sorg, giver Agt paa os i Sorgen, om vi vil ved den lade os drage

derhen, hvor han vil have os, men giver ogsaa Agt paa os, at Sorgen ikke skal blive os tungere end vi kan bære den. Jeg talede om hende, saaledes som hun havde været iblandt os, prydet med den stille sagtmodige Aand, og sagde til dem Alle, at jeg var vis paa deres Deeltagelse, og sandelig jeg blev ikke skuffet. Det var et yndigt Øieblik, da alle Hjerter smeltede og alle Øine fyldtes med Taarer, jeg fornam, hvor Kjærlighed dog er en vidunderlig yndig Ting, hvor det dog er godt at græde med de Grædende, hvor det gjør de Grædende godt — det gjorde ogsaa ham godt, som sad i Kirken saa ene, fordi han ikke havde hende hos sig, som ellers altid sad ved hans Side; han fornam, som han selv sagde om Eftermiddagen, som han aldrig før havde fornummet det, hvorledes Gud mildner Luften for de klippede Lam.

Om Aftenen modtog vi nedenstaaende Sang af Thucah:

Karen Boisens Minde.

Vøren blæste fra Norges Land
Saa blidelig,
Bragte en Blomme til Danmarks Strand
Saa frydelig.

Blomsten blev plantet med kjærlig Haand
Saa blidelig,

Blomſtrende ſtod den Liljevaand
Saa frydelig.

Duften den ſpredte til hver en Vraa
Saa blidelig,
Alle ſig glade paa Blomſten ſaae
Saa frydelig.

Kilden udvældede ved dens Rod
Saa blidelig,
Blomſterflokke omkring den ſtod
Saa frydelig.

Længſelsfuglen for Blomſten ſang
Saa blidelig:
„Følg mig atter til Fjeldets Hang
Saa frydelig!"

Blomſten ſuffede: „Ja min Ven!" —
Saa blidelig, —
„Bring mig kun did og herned igjen
Saa frydelig!"

Længſelsfuglen for Blomſten kvad
Saa blidelig:
„Bedſt der er i Vorherres Stad,
Saa frydelig!"

Blomſten ſuffede: „Ja min Ven!" —
Saa blidelig, —

„Raade maa Gud, hvor jeg skal hen,
Saa frydelig!“

Børen blæste fra Himmerig
Saa blidelig,
Hjem den Lilje den bar med sig
Saa frydelig.

Nisle Du Kilde ved Klintefod
Saa blidelig!
Nu har Din Lilje for Længsel Bod
Saa frydelig.

Sukker I Hjerter i dunkle Vraa
Saa blidelig!
Nu skal den evig i Blomster staa
Saa frydelig.

Nu skal den dufte fra Paradis
Saa blidelig!
Bringe Jer Bud paa Englevis
Saa frydelig.

Det var bleven bestemt, at hendes Støv skulde nedlægges i hendes Fædrene-Jord, saaledes ønskede de To det, som var hende de Nærmeste her paa Jorden, hendes Mand og hendes Moder. Saa skulde hendes Støv da føres til Norge og det skete om Tirsdagen, da det bragdes fra Tjørnemark til Koster, hvor Dampskibet lægger an, der først skulde bringe det til Kjøben-

havn. Det blev først bekjendt Mandag Eftermiddag, saa Alle fik det ikke at vide, men der samledes alligevel Tirsdag Morgen i Tjørnemark saa stort et Følge, som det vel sjeldent har været seet paa Møens Land, af alle Folk baade fra Kjøbstad og Land. Der stod hendes blomsterpyntede Kiste i Haven og over Tusinde Mennesker forsamledes omkring den. Vi sang, saa godt vi kunde, og jeg talede disse Ord til Afskeb:

„Vemodigt er det at skilles, ak for dem, som gjerne vil sammen være, men fortvivlet er det ikke, thi Fortvivlelsen hører kun hjemme, hvor der ingen Tro er paa den Gud, som samler dem i sin Stad, som elskede hinanden i Troen paa hans eenbaarne Søn — og vi, som nu maa skilles fra hende, hvis Støv bæres bort, vi elskede hende i denne Tro, vi trøste os med, at vi skal samles med hende igjen. Bittert maa det ikke heller være, thi Bitterheden hører kun hjemme, hvor de, som skilles ad, knurre mod den levende Gud og forbittres over at han har skilt dem ad, — men vi vil gjerne bøie os under hans vældige Haand og sige: hans Villie skee i Himlen som ogsaa paa Jorden. Smerteligt er det i Øieblikket, men det skal det med Guds Hjælp ophøre at være, thi „gaaer Sorgen paa, hans Sjæls Attraa er altid at hvsvale", det vil han ogsaa gjøre her. Men vemodigt er det og det skal det ikke ophøre at være, før vi samles der, hvor ingen Skilsmisse er, hvor Sorgen er evig borte. Men

jeg vil ikke i dette Øieblik tale om vor Sorg, jeg vil tale om hende, jeg vil aflægge et Vidnesbyrd om hende med Tak for hvad hun har været blandt os: Hun har givet os et vidunderlig yndigt Exempel paa hvad en ægte Kvinde, smykket med den stille og sagtmodige Aands uforkrænkelige Væsen er. Vi har Alle faaet et dybt Indtryk deraf, selv de, som kun en enkelt Gang saae hende optræde; jeg haaber, det skal ikke saa let glemmes, allermindst blandt dem, som lærte, at det var ikke blot det udvortes yndige Væsen, som her traadte frem, men det var det indvortes Menneske, som aabenbarede sig. Sandelig hun var vel skikket til at berede et velsignet og lykkeligt Hjem, til at være Livet i Huset, som hører Kvinden til, og hun har beredt ham, som hun elskede, et lykkeligt og velsignet Hjem, hun var Livet i dette Hjem, og uden selv at gjøre Fordring paa at være det, ja uden selv at vide det, gav hun Tonen an som den milde sagte Lyd med Guddoms Spor — men hun var en høihjertet Kvinde, hun vilde ikke blot være til Velsignelse i sit Hjem, men ogsaa udenfor dette, hun vildegjerne tjene det danske Folk, som venligt havde modtaget hende i sin Midte og det skal siges her, at hende har vi at takke for den Folkeskole, som er oprørt blandt os; det var hende en Hjertesag, at Lyset derfra maatte udbredes baade til danske Mænd og Kvinder, thi det var hendes Ønske, at ogsaa de Sidste maatte faae Gavn af denne Skole.

Jeg kalder den hendes Skole, den Ære skal den Mand ikke misunde hende, som unde hende alt Godt i Himlen og paa Jorden, og vil vi hædre hendes Minde iblandt os, vil vi vise hende vor Taknemmelighed, da skal vi alle gjøre, hvad vi kan, forat denne Skole maa staae og vare som et Hædersminde om den norske Kvinde, som med Glæde offrede af Sit forat oprette den. Nu staae vi her bedrøvede og nedbøiede ved hendes Baare, men Lysten er ikke udslukt i vore Hjerter til at virke for hvad der var hende en Hjertesag, den er ikke udslukt i den Mands Hjerte, hvem denne Sag ligger nærmest, den er ikke udslukt i mit, ei i deres, som elske en sand folkelig Oplysning. Hendes Støv skal hvile i hendes Fædrene-Jord og Fred hvile over det, men hendes Aand hvile over hendes Skole, hendes stille, ydmyge, fredelige, sagtmodige og kjærlige Aand og vi haabe til Gud, at den skal kjendes paa dem, som der skal samles, saa derfra maa udgaae en fredelig og sagtmodig Aand, men ogsaa en kjæk og uforsagt Aand, thi hun var en kjæk og uforsagt Kvinde.

Hun har opfyldt Kvindens store Kald paa Jorden, hun har født en Søn til Verden, som Rakel sin Benjamin, det var hendes Suskers Maal; hun saae ham med Glæde, hun nedbad Guds Velsignelse over ham og efterlod ham som et dyrebart Arvegods til den Mand, hun elskede, at han skal være ham og os til Trøst, at vi maa gjøre, hvad der staaer til os, forat

han i Høihjertethed og Ædelsind maa slægte den Mand paa, hvis Navn han bærer, at han maa komme til at ligne sin Moder i Aandens uforkrænkelige Væsen, som er dyrebart for Gud. Vi befale ham den trofaste Gud i Vold og bede, at han vil bevare ham og lade ham opvoxe sin Fader og os alle til Trøst og Glæde.

Saa modtage Du vor Tak, du søde, velsignede Karen, for hvad du har været for os i den korte Tid, du var blandt os, du, som kom med Fred, kom uden Tynge, udbredte Velsignelse, hvor du kom, Gud glæde din Sjæl i Himmerig, og unde os at samles med dig til Glæde. Derefter talede min Broder fra Virnæs:

Ved

Karen Boisens Baare.

„Ogsaa jeg vilde gjerne ved denne elskelige Kvindes Baare, hvis Støv snart skal føres bort, forat stædes til Jorde i hendes Fædres Land, — ogsaa jeg vilde gjerne udtale et Farvel og Tak fra mig og mit Huus.

Vi have lært hende at kjende og elske, som en stille og ydmyg Kvinde, og naar Evangeliet fra sidste Søndag, som en kjærlig Røst fra Herren, lyder til den, som ydmyg af Hjertet sætter sig nederst: „Ven, sæt dig høiere op;“ da er det vor Trøst, at det har nu lydt særligt til hende, saa vor Herre har kaldet hende

bort fra os, for at sætte hende høiere hos sig, for at drage hende tættere til sig. Men dette Evangelium har ogsaa sin Anvendelse paa os, som staaer tilbage, — paa Eder, hvem hun stod nærmest, og som har sværest ved at forstaae, hvad nu er skeet. Ogsaa I skulle høre Evangeliets kjærlige Røst gjennem Eders Hjerters Bedrøvelse og det tunge Savn. „Høier Eders Øren, kommer hid til mig, hører, saa skal Eders Sjæl leve," saaledes kalder vor Herre ogsaa paa Eder, drager ogsaa Eder tættere til sig, at I, som hans Venner, maa komme til at sidde høiere hos Herren.

Og nu, jeg veed det, hvor inderlig elsket hun var, denne fromme og ydmyge Kvinde, jeg veed det, hvorledes hun fra sin Barndom blev baaren paa Hænder af Forældre, Søskende og Venner, men aldrig har jeg seet en Mand saaledes bære sin Hustru paa Hænder som her i dette Huus. Saa lad da netop det være Eders Trøst, Eder, som saa gjerne vilde bleven ved at bære hende paa Hænder, lad det være Eders Trøst, at Herrens Hænd er baade stærkere og kjærligere end Eders, og lad os saaledes befale hende og os i vor Herres stærke og milde Haand, og som det bedste „Farvel" bede Herrens Bøn: „Fadervor osv."

Sangforeningen fra Stege sang til Slutning et Farvel, hvorpaa Vaabenbrødrene, som havde udbedt sig denne Ære, bar Kisten til Koster med deres Faner, omvundne med Flor, i Spidsen, blandt hvilke den dei-

lige Fane, som hun havde skjænket dem. Hele Toget satte sig nu i Bevægelse og vandrede den lange Vei fra Tjørnemark til Koster, selv gamle Folk gik tilfods hele Veien. Da vi kom til Skibsbroen sang vi to Sange: „Alt staaer i Guds Fader Haand" og: „Hvor salig er den lille Flok". Da Kisten var bragt ombord paa Færgen, forat føres ud til Dampskibet, takkede Frede Følget med disse Ord: „Modtag min Tak for den Kjærlighed, hvormed I modtog hende, da hun kom hertil. min Tak for den Kjærlighed, I har viist hende, mens hun var iblandt os og endelig min Tak for den Kjærlighed, hvormed I har ledsaget hendes Støv for sidste Gang til Stranden. Det er et Folketog idag, det er et Fredens Tog, en Fredens Engel har vandret iblandt os — gid det blive til Velsignelse!" Nu gled Færgen fra Broen tæt besat med Mennesker, han stod stille og lænede sig til Kisten; en Mængde andre Baade ledsagede den, hvorpaa en stor Deel af Følget fulgte med ud til Dampskibet, medens en ligesaa stor Deel stod paa Skibsbroen. Det var det skjønneste Veir, Himlen var blaa og speilede sig i Havet, hvor ikke en Bølge rørte sig. Alt var tyst og stille, ikke en Lyd hørtes blandt de mange Mennesker — da lød Klokkerne fra Kallehave Kirke paa Sjællands Kyst; det var som hørte vi Himmerigs Klokker lyde med Glæde over hendes Indtog i de evige Boliger, medens de lød som Kjærligheds og

Deeltagelſes Toner fra Vennerne paa den ſjællandſke Kyſt. Saaledes gled vi ſtille henover Havet, til vi havde naaet Dampſkibet. Der bragtes saa Kiſten ombord, ledſaget af de To, ſom var hende de Nærmeſte paa Jorden: hendes Brudgom og hendes Moder. Dampſkibet gled henover Bølgerne til det forſvandt for vore Øine, medens vi drog ſtille, bedrøvede, men dog opløftede af hvad vi havde seet, til vort Hjem.

I Kjøbenhavn havde endeel Venner ønſket at ſamles om hendes Kiſte; den bragtes derfor til Vartou Kirke, hvor en Mængde af Vennerne forſamledes den næſte Dags Morgen. Der ſtod saa Kiſten foran Alteret; det var det ſamme Sted, hvor min Broder Peters havde ſtaaet for fire Aar ſiden; han havde ogſaa elſket den Afdøde, nu troſte vi os med, at de To ere ſamlede med Glæde i Guds Rige. De ſang om hendes Kiſte, de ſang den Pſalme, ſom var den ſidſte, der havde lydt for hende i denne Verden:

Kvindelil! din Tro er ſtor,
Skee dig, ſom du vilde!
I det rige Naadens-Ord
Sprudler Livets Kilde.

Det var Herrens Ord engang
Til den Hedning-Kvinde,
Som, mens Klokkerne har Klang,
Aldrig gaaer af Minde.

Det er ſtadig Herrens Ord
Til hvert Hjertelille,
Naar Han ſeer, dets Tro er ſtor,
Til Hans Øine milde.

Gjerne det ved Hunde ſmaa
Sig ſom Kvinden ligner,
Naar kun Smuler det kan faae
Af hvad Gud velſigner.

Smuler af det Livets Brød,
Som fra Himlen kommer,
Det er Lægedom for Død,
Sæd til evig Sommer!

Syng da, Hjerte hvert, ſom troer,
Paa Guds Søn den lille,
Evig Tak for Trøſtens Ord:
Skee dig, ſom du vilde!

Naar det ſkeer, hvad Hjertet vil,
Som er Livets Sæde,
Da er Sorg og Død ei til,
Men kun Liv og Glæde.

Det vil og vor Frelſermand,
Sorg og Død Han hader,
Liv og Glæde lover Han
Evig hos ſin Fader!

Selv er Han det Livets Brød,
Hvem deraf vil æde,
Skal indgaae, trods Synd og Død,
Til vor Herres Glæde.

Pastor Koster havde indledet Høitideligheden med nogle hjertelige Ord om den Guds Fred, som overgaaer al Forstand. Derefter talede Cand. Nørregaard, Fredes og Karens trofaste og deltagende Ven:

„Kvinden, naar hun føder, har Sorg, fordi hendes Time er kommen; men naarhun har født, da kommer hun ikke mere Trængselen ihu for den Glæde, at et Menneske er født til Verden." Det var vort inderlige Ønske at Karen havde maatte sige Ja til dette Ord i sin gladeste Betydning; thi vi ønskede hende alle saavel, fordi hun var os kjær. FraBegyndelsen vi kærte hende at kjende, kunde vi vel ikke faae fat paa, hvad der boede i hende, men hun aabnede sig dog snart som den yndigste Blomst og duftede for os; og det gik navnlig op for os, naar vi saae hende i hendes Hjem, hvor hun færdedes saa smukt, og hvor Kjærligheden lyste ud af hende. Alle deilige Minder, som vi knyttede til hende, dem kunne vi jo dog saa godt drage frem, thi de ere uden Bitterhed, saasandt som vi ellers vide, at hun havde Samfund med Gud i Jesus Christus, og for os gjælder det da derom, at bevare Glæden under den store Sorg og især for Frede; men til det forslaaer hverken Menneskers

Formaning eller Trøste-Ord, kun Herren selv kan ved sit Ord give Hjertet Trøst; derfor ville vi sige til os selv og Frede: hold fast ved Ordet i Bønnen, og slip det ikke, om end det gaaer langsomt fremad. Og saa ville vi da takke Gud for at Karen, trods der, at hun kun en saa liden Tid smagte Glæden over, at et Barn er født til Verden ved hende, at hun dog kjendte og havde kjendt Glæden over, at det Barn Jesus Christus er født til Verden, og at hun nu kan leve i denne Glæde; og vi ville bede Gud, at ogsaa vi maatte finde Trøst i Glæden over dette Barns Fødsel."

Tilsidst talede Frede: „Jeg takker Vennerne for dette Vennemøde, hvori jeg idag er kommen paa denne Maade. Ogsaa hun hørte hjemme i dette Vennelag, derfor gjør det godt at see hendes Støv her for sidste Gang. Hun glædede sig saa ofte hun kunde være i dette lille Kammer af det store Guds Hus og mig har hun ofte ledet herhen. Ogsaa derfor være hun velsignet og takket og derfor skal hendes Minde kjærligt bevares i dette Vennelag."

Ved Middagstid bragtes Kisten ombord paa det norske Dampskib, ledsaget af Moderen, Brudgommen og hans nærmeste Broder. Reisen gik lykkeligt for dem i det skjønneste Veir og næste Dag modtoges de i Christiania Fjord af et andet Dampskib, som bragte dem til Rød, hendes Barndomshjem, hvor hendes Støv skulde hvile. Paa Dampskibet traf de den Broder, som

fang ved hendes Brudefærd, tilligemed den trofaste, ældste Broder og hans elskelige Hustru. I Rød traf de den førstnævnte Broders Hustru, hendes Søster og den Afdødes hele Slægt. I Haven paa Rød er et Begravelsessted, hvor den gamle Anker med flere af hans Slægt hviler; der skulde ogsaa Karens Støv hvile. Om Løverdagen samledes en stor Skare om dette Sted, der nedsænkedes hendes Støv ved Siden ad Faderens, der skal det vente paa Opstandelsens Morgen, den Dag, om hvilken vi synge med Rette:

Christine! hvilken Morgenrøde,
Mange mørke Timer værd,
Naar vi, Levende og Døde,
Mødes med vor Herre sjær,
Skal i Himlens Glands og Ære
Evig hos vor Frelser være,
Love Gud med Engle-Røst!
Husker, det er Herrens Trøst!

Jeg mindes godt, da hendes Broder sang paa hendes Bryllupsdag og bragde hende sin Tak og sit Farvel — det faldt allerede trangt for ham dengang, trangere faldt det dog nu, da han dybt bevæget bragde hende det sidste Farvel. Præsten Ville i Frederikshald, som havde konfirmeret hende, var hendes Ven gjennem hendes Barndoms og Ungdoms Aar, talede om Forskjellen mellem de Christnes Farvel og denne Ver-

dens Farvel.*) Men han, som var hende nærmest her i Livet, er hende ogsaa nærmest nu, hvem hun var hans Ungdoms Brud, bragde en Tak fra Danmark med disse Ord:

„Der maa ved denne aabne Grav lyde en Tak fra gamle Danmark; men ingen her kan bringe den uden jeg. Hun var en af de sjeldne Kvinder; aandelig stor følte hun et stort aandeligt Kald, et Kald til Folkets Tjeneste, og heri mødtes vi allerførst. Da Kaldet lød til Danmark, fulgte hun det glædelig, rakte sin Vennehaand til det menige danske Folk; hun vandt dets fuldeste Kjærlighed, mens hun var hos det, med Sorg fulgte de hende skareviis for sidste Gang paa Vei. Mig blev det forundt at udføre hendes Tanke og Ønske; en Skole for Folkets Ungdom er reist i hendes nye Hjem, hvor hendes Minde skal leve og hendes Aand skal bo.

Hun kom uden Tynge, hun kom med Fred,
Hun kom liden Bonde til Lise;
Havde Danmark mange saadanne Blommer,
Man skulde dem ære og prise.

Baade Danmark og Norge har maaskee flere saadanne; jeg kjendte, jeg eiede kun denne ene; men derfor skal hun ikke være mindre æret og priset, ikke mindre æret og priset den Herre, som gav hende, som tog

*) I næste Nummer haaber jeg at kunne meddele denne Tale.

hende, og som vil give hende igjen. Hans Ære er den gamle Christentro, hvortil hun slog al sin Lid, og den vil jeg bede dem alle med mig nu her bekjende: Vi tro osv. Amen."

Nu er han vendt tilbage fra denne Reise — han kom til os stille og sagtmodig, som hun var det, nu trøster vi hinanden, saagodt vi kan, og samles om den lille Peter Ankers Vugge, bedende Gud, at han maa blive bevaret til vor Trøst og Glæde. Men „alle Ting skal tjene dem til Gode, som elske Gud;" vi veed „han bedrøver ikke Menneskер efter sit Hjerte; men bedrøver han, forbarmer han sig efter sin store Kjærlighed." Hvad han vil, det er at føre os paa Veien til det Maal, hvor hun er kommen. Jeg tør ikke sige, at vi er kommen saavidt, at vi kan takke ham for hvad der er skeet — ak vi takkede ham kun daarligt for Glædens Dage — men vi bøie os dog for ham og sukke; skee din Villie med os! Han see i Naade ned til os og til alle dem, som sørge i hendes Fædreneland, fremfor Alle til hendes dybt nedbøiede Moder! Han give hende sin Trøst og læge hendes dybe Hjertesaar!

Gud velsigne alle dem, som har vist os saa stor Deeltagelse i vor Sorg, baade de, som er nær og fjern — de vil ogsaa hjælpe os til i trofast og taknemlig Ihukommelse at bevare **Karens Minde!**

C. W. Iversens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse

Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 20. Den 1. Novbr. 1866. 15. Aarg.

Fra katholske Lande.

Naar jeg herved byder „Budstikkens" Læsere en Fremstilling af de Jagttagelser med Hensyn til den katholske Kirkes Væsen og Virkninger, som jeg har gjort under et halvaarigt Ophold i katholske Lande, skeer det ikke uden en levende Følelse af disse Jagttagelsers Mangelfuldhed, Noget, der er en nødvendig Følge af, at de ere fremkomne leilighedsviis ved hvad jeg offentlig hørte og saae, uden at jeg havde Leilighed til at anstille nogen nærmere Undersøgelse. Saadanne leilighedsviise Jagttagelser lede jo rigtignok let Jagttageren til feile Slutninger, og jeg for min Part tør ingenlunde paastaae, at mine Bemærkninger ere fri for saadanne. Men jeg troer dog, at det Kjendskab, som jeg iforveien af Kirkehistorien havde til den katholske Kirkes Væsen og Udvikling, har ikke lidet hjulpet mig til at opfatte Forholdene nogenlunde rigtigt. En anden

Omſtændighed, ſom kunde gjøre Læſerne mistænkelige med Hensyn til Rigtigheden af mine Bemærkninger, er den, at de iſær ere fremkomne ved at betragte Forholdene i en enkelt By, Rom. Enhver vil kunne ſige ſig ſelv, hvilken ſkjæv Bedømmelſe der vilde blive den danſke Kirke tildeel, derſom man vilde bedømme den efter Forholdene i en enkelt By; Dommen kunde da let blive den, enten at der herſkede en fuldkommen Død eller et ganſke mærkværdigt Liv i den, og begge Domme vilde være lige ſkjæve. Ogſaa om den katholſke Kirke gjælder det Samme, men i meget mindre Grad, eſterſom den frembyder ligeſaa ſtor og ligeſaa unaturlig en Enhed, ſom den proteſtantiſke Kirke frembyder Forſkjellighed. Tilmed er jo Rom Hovedſædet for Katholicismen, og dens Optræden der maa derfor have en mere almeengyldig Betydning.

Enhver alvorlig Chriſten veed, hvilken uhyre Forſkjel der er mellem de ſtore Menneſkeſamfund, ſom i vore Dage bære Chriſti Kirkes Navn, og det „de Helliges Samfund", ſom i Aand og Sandhed tjener Jeſus ſom et Folk ſin Konge. Den katholſke Kirke har jo, trods alle Vildfarelſer, bevaret Guds Riges Grundvold, den ene Tro og Daab, og det førſte Spørgsmaal man gjør ſig ſelv i et katholſk Land, er derfor det, hvormange af disſe Menneſker tjene nu virkeligt vor Herre? hvorledes trives Guds Rige her? Tælle Guds Folk kan kun En, Jeſus ſelv, men faae et Skjøn paa dets

Styrke kan ogsaa Mennesker, eftersom det, om end usynligt dog ikke er ukjendeligt, men giver sig Vidnesbyrd paa mange Maader gjennem Bekjendelsen, Lovsangen og Menighedslivet. Senere skal jeg komme tilbage hertil; her vil jeg kun anføre en vitterlig Kjendsgjerning, som baade berettiger og forpligtiger mig til den Slutning: der kan ikke findes mange levende Christne i disse katholske Lande. Kjendsgjerningen er den, at Guds Evangelium bliver saare sjeldent prædiket, og altsaa bliver det ogsaa saare sjeldent troet, efter Paulus's Ord: „Hvorledes kunne de tro uden de høre? hvorledes kunne de høre, uden der er Nogen, som prædiker?“ Prædikenen danner kun undtagelsesviis en Deel af den katholske Gudstjeneste. Der er dog i saa Henseende en Forskjel i de forskjellige Lande, og hvor Katholicismen optræder som Missionskirke blandt Hedninger og Protestanter, er den jo ligefrem nødsaget til at benytte Prædikenen. Men ellers gjælder det: jo fjernere Protestantismen, desto færre Prædikener. I Rom færdedes jeg dagligt og til alle Tider i Kirkerne, og kun en eneste Gang traf jeg til at høre en Prædiken. Til enkelte Tider drives der dog noget mere end sædvanligt paa Ordets Forkyndelse, saaledes i Fastetiden. Da opreises Prædikestole paa Torvene, hvorfra der prædikes for Folket. I Julen holdes der ogsaa Børneprædikener i Kirken Aracoeli. Man seer da Smaadrenge paa en ni, ti Aar optræde som Prædi-

kanter. De fremsige en udenad lært Prædiken med tillærte Bevægelser og Fagter. Eller ogsaa optræde to Børn, ogsaa Pigebørn, paa samme Tid; den ene er Læreren, som spørger, den Anden Lærlingen, som svarer, og nu brøftes saaledes en eller anden af Kirkens Lærdomme. Naturligviis ere Spørgsmaal og Svar iforveien nøie indprentede Børnene. Mange strømme sammen for at høre og see dette Skuespil; om det er dem en Nydelse, veed jeg ikke, men det er rimeligt, da de i modsat Fald vel ikke mødte. En Kone af Folket, som jeg talte med derom, syntes det var saa rørende, at høre de smaaBørn prædike, og saavidt jeg kunde mærke, ansaaes det for en stor Ære for Forældrene og Børnene, naar disse Sidste fik Lov til at optræde.

Er end Prædiken sjælden i den katholske Kirke, kunde der dog bødes herpaa, naar det, der prædikedes, var en inderlig og alvorlig Henvisning til Frelsen i Christus, men dette er desværre ikke Tilfældet. Papismen forkaster vel ingenlunde Christi Forsoning, eiheller Nødvendigheden af at tilegne sig den, men den knytter dertil tillige Fordringen om at underkaste sig Udøvelsen af de Gjerninger, som Præsteskabet paalægger som nødvendige til Salighed. Dette vil saaledes fremlyse, naar jeg gjengiver Indholdet af en Prædiken, jeg sidste Efteraar hørte holde af en Franciskanermunk i Inspruk i Tyrol. Dette Land er berømt blandt Katholikerne paa Grund af Befolkningens Gudsfrygt og Hengiven-

hed for Katholicismen. Det var Søndag, og da Paven i den Tid havde udstedt en Rundskrivelse, som var opslaaet paa alle Kirkedøre og gik ud paa, at han for at modarbeide Tidens Ugudelighed, havde besluttet for en Tid af nogle Uger at tilstede Meddelelsen af en overordentlig Syndsforladelse for alle dem, der underkastede sig de Forskrifter, Kirken vilde paalægge dem, vare Kirkerne fra Morgen til Aften fulde af Folk, som hørte Messen, bad deres Bønner og nu og da overværede en Prædiken. Munken, som jeg hørte prædike, var en yngre Mand med et rart, alvorligt Ansigt. Hans hele Holdning var fri og naturlig, og hans Foredrag jævnt og ligefremt. Han talte ivrigt og alvorligt, og Indholdet af hans Prædiken var som følger: „Christus har ved sit Kjærlighedsoffer forligt os med Gud. Hans Kjærligheds Gjerninger vare mere end tilstrækkelige til at forsone os med Gud og saaledes opstod der et Overskud af Christi Fortjeneste. Dette Overskud har han skjænket til sin Menighed, og Paven, Peters Efterfølger og Guds Statholder, har Nøglerne til denne Kirkeskat og kan uddele deraf, naar han finder for godt, og paa hvilke Vilkaar han vil. Da nu Tiderne ere saa ugudelige, og de Christne trænges paa mange Maader af den oprørske og mod Pavedømmet og Guds Rige fjendske Tidsaand, har Paven besluttet at styrke Guds Børn til at holde ud i Kampen, ved at oplade Kirkeskatten, og lader derfor for nogen Tid tilbyde en extraordinair Syndsforladelse. For

nu at faae Deel i denne ere fem „Gjerninger" nødvendige. Disse ere: 1) Skrifte, 2) Nydelsen af Herrens Nadvere, 3) Kirkebesøg (enten af tre Kirker paa een Søndag, eller af een Kirke tre Søndage i Rad), 4) Faste, 5) Almisser til de Fattige. Med Hensyn til den sidste Post var Præsteskabet i Indspruk kommen til den Erkjendelse, at den hellige Fader, Paven, var „den Fattigste af de Fattige," og havde derfor besluttet, at de Gaver, der indkom, skulde tilstilles ham." — Enhver oplyst Christen vil strax see, hvor skrækkeligt Guds Evangelium her er bleven forvanskет. Istedetfor Evangeliets Lære om den for alle Syndere tilgjængelige Syndsforladelse, som Jesus i Daaben skjænker uden andet Vilkaar end Hjertets Forsagelse og Tro, opstilles her det papistiske Paafund om en Kirkeskat, over hvilken Paven ene raader. Vor Herres Vilkaar, Forsagelsen og Troen, ere end ikke nævnte. Nei! fem Gjerninger ere opstillede som Veien til Syndernes Forladelse. Saaledes er da den aabne Dør bleven tillukket, og Gjerninger satte i Troens Sted. Det ændrer ikke Sagen, at den katholske Kirkelære fastholder, at en vis Tro, en Anlagelse af alle Kirkens Lærdomme, baade dem man kjender og dem man ikke kjender, er en nødvendig Forudsætning for disse Gjerninger. Folket vil aldrig kunne opfatte en saadan Prædiken anderledes, end at det er Gjerningerne, som skulle gjøre Menneskет saligt. Og hvad skal man sige til, at Nydelsen af

Herrens Nadvere opstilles som vor Gjerning, at Faste og Almisser skulle være nødvendige for at faae Syndsforladelse, og hvad er det for vanvittig Tale om extraordinair Syndsforladelse, som om Syndsforladelsen, der i Daaben er skjænket den Troende, ikke gjaldt baade for Tid og Evighed? Men det er Kjendemærket paa Papismen: den har skudt Præsteskabet med Paven i Spidsen ind som Mellemmand imellem Christus og Menigheden, og den Syndsforladelse, som Jesus frit skjænker de Troende i Daaben, maa nu Menigheden tilkjøbe sig af Præsteskabet for gode Gjerninger. Men gode Gjerninger kunne ikke stille de bekymrede og bange Samvittigheder tilfreds. Et levende Billede herpaa havde jeg i en gammel, for sin Sjæls Salighed bekymret Kone, som jeg traf i Rom. Hun turde paa ingen Maade tro, at vi i denne Verden kunne ved Troen faae Fred med Gud; nei, her skulde vi stride og lide, pines og perses og saa i Skjærsilden udbrændes, for at blive rene og klare for Guds Aasyn.

Dog — det er ikke blot Præsteskabet med dets kirkelige Bodsgjerninger, som Papismen opstiller som Mellemled imellem Frelseren og hans Menighed, men ogsaa Helgenernes store Skare med Jomfru Maria, Madonna, i Spidsen. Til dem, og da især til Jomfru Maria, henvises som de nødvendige Forbedere, som den nærmeste Gjenvei til Guds Naade. Det nytter ikke, at den katholske Kirkelære her skjelner imellem „Tilbe-

delse," der alene tilkommer Gud, og „Paakaldelse", der tilkommer ogsaa Helgenerne. Folket fastholder ikke denne Adskillelse, og tilbeder Helgenerne som Guder, om end af ringere Rang. Især gjælder dette om Maria, som dyrkes saa ivrigt, at hun næsten ganske stiller Christus i Skygge. For hver eet Krucifix (Billede af den Korsfæstede) træffer man sikkert fem Mariabilleder, og naar der for Christusbilledet knæler Een, knæler der Ti for Maria. Hvorledes hun mangengang ligefrem gjøres til Forsonerske, sees tydeligt af en Indskrift jeg traf paa et Mariaalter i Hovedkirken i München i Tyskland. Den lød saaledes: „du, som ene kan afvende den guddommelige Vrede! skjul os, oh Guddommelige, i dit Jomfrukjød." — Allevegne træffer man disse væmmelige Mariadukker opstillede i pragtfulde Klæder, straalende af Smykker. Lad os saaledes gaae ind i Kirken St. Agostino i Rom, hvor der findes et for sine Undergjerninger vide berømt og meget søgt Mariebillede. Tæt indenfor Døren staaer den store malede Trædukke, iført en Atlasskes med Perler og Guld rigt udsyet Kjole. Om Pande, Hals og Arme, paa Brystet og i Livbeltet funkler det af Diamantsmykker; om disse ere ægte, er ikke sikkert, thi som oftest gjemmes de ægte til Festdagene, og til Hverdags lader man sig, for ikke at friste Tyvene, nøies med efterlignede. To Lamper brænde altid foran Billedet, og hele Pladsen foran det, ja langt ud til begge Sider er opfyldt af

knælende og bedende Skarer, meest Kvinder og Bønder ude fra Kampagnen, Roms Omegn. Næppe er En færdig og forlader sin Plads, før denne indtages af en Anden. Ved Vortgangen gaa de op til Billedet, kysse dets Fod, dyppe en Finger i Olien i Lampen, tegne dermed Korsets Tegn paa Panden og gaa saa bort med en Knæbøining. De smaa Børn, som ofte tages med, tegnes ogsaa med Korset og løftes op for at kysse Madonnas Fod. Hele Væggen i ti til tyve Alens Afstand fra Billedet er fra øverst til nederst behængt med Sølvhjerter (Gaver fra dem, Madonna har hjulpet) og med simpelt udførte Billeder, hvor man seer Jomfru Maria i Skyen udrække sin Haand mod den Syge paa Sottesengen, mod et Par løbske Heste, mod et Barn der falder ud af Vinduet o. s. v., lutter Fremstillinger af Begivenheder i Giverens Liv, hvor den uventede Hjælp tilskrives Paakaldelsen af Jomfru Maria. Jeg maa frit bekjende, at jeg ikke kan see Andet, end at dette er reen og skjær Afgudsdyrkelse og intet Andet. Man kan længe nok tale om, at Sydboens Natur fræver mere udvortes Former for sit religiøse Liv end Nordboens. Sagen er dog den, at den syndige Menneskenatur, i Syden, som i Norden, altid er tilbøielig til at tilbede Skabningen over Skaberen, og da vi i gamle Dage levede ogsaa her i det papistiske Mørke, dyrkede vi ogsaa i Norden Jomfru Marias og Helgenernes Billeder; men Jesus Christus har aabenbaret os, at vi

kun skulle dyrke Gud, og denne vor Gudsdyrkelse skal være i Aand og Sandhed, passer ogsaa for alle Mennesker i Syden som i Norden, og man har ingen Undskyldning, naar man forvender denne Gudsdyrkelse til sin Modsætning. Sandt er det vel, at som det christne Liv giver sig forskjelligt Udtryk hos de enkelte Mennesker, saaledes ogsaa hos de forskjellige Folk, og denne Forskjellighed har sin Berettigelse, men kun naar den kan forenes med og hvile paa Christendommens urokkelige Grundvold: Forsagelse og Tro. Strider den derimod, som denne Dyrkelse af døde Billeder af syndige Mennesker aabenbart gjør, da skal vi vel ikke fordomme de stakkels Mennesker, som, fordi de ikke har hørt bedre, søge deres Trøst hos døde Billeder, men man kan dog ikke see derpaa uden Gru og Sorg, og selve den falske Lærdom bør kaldes for hvad den er: ugudelig og hedensk. Hvor hyppig den Tilbedelse er, som vises slige Billeder, kan ogsaa sees deraf, at paa en stor Metalstøtte af Peter, som staaer i Peterskirken, er den ene Fod halvt opslidt af de Troendes Kys.

Deels i Skolerne, som dog kun besøges af de mere Velstaaendes Børn, deels i Kirkerne Søndag Eftermiddag undervises Børnene af Præster og Munke i den katholske Kirkes Hovedlærdomme. Folkets Kjendskab til den hellige Historie er, saavidt jeg kunde skjønne, saare ringe, og jeg traf stor Uvidenhed selv om meget bekjendte Begivenheder af Jesu Liv. Den bibelhistoriske

Underviisning drives derfor vistnok kun meget lidt. Mere Vind lægges derimod paa at oplyse Ungdommen om den katholske Kirkes Hovedlærdomme, og jeg troer vanskeligt, man skulde kunde, som saa ofte i de protestantiske Lande, træffe Mennesker, der gaae under Navn af Christne, men end ikke kjende den christne Tro. Ethvert Barn kjender sin Troesbekjendelse, Kredo, og veed, at denne Tro er den eneste saliggjørende. Samtidigt med Troens Udlægning dreier Underviisningen sig især om de syv katholske Sakramenter og disses Betydning, om Kirken og Paven, gode Gjerninger, Jomfru Marias og Helgenernes Fortjenester osv. Jeg overværede en Eftermiddag denne Søndagsunderviisning i en af Roms større Kirker. Sideskibene vare ved Bænke afdeelte i forskjellige Rum; i ethvert af disse fandtes omtrent tredive Børn, hvis Underviisning lededes af yngre Geistlige, som katekiserede med Børnene. Flere af disse vare ret vel bevandrede i de papistiske Lærdomme. Oppe ved Choret vare flere halvt eller heelt voxne unge Piger forsamlede. Den unge Munk, som underviste dem, blev opmærksom paa, at han havde et Par fremmede Tilhørere, og da han af vort nordiske Udseende vel sluttede sig til, at vi vare Kjættere, begyndte han at udvikle Forskjellen mellem den ene saliggjørende Kirke og Kjætterne. Jeg maa dog tilstaae, at vi ikke vare meget andægtige Tilhørere, da vor Opmærksomhed blev hendraget til en gammel Munk, der ligeledes skulde un-

dervise en Flok unge Piger.' Han skulde det, men gjorde det rigtignok ikke. Tyk og fed, med et smørret Smil om Munden, sad han i sin Lænestol og fortalte Historier, som efter Tilhørerindernes Latter at dømme, vare meget pudseerlige. Det var just ikke noget opbyggeligt Syn, og den Aftenandagt, som sluttede Undervisningen, var det heller ikke. Med en forfærdelig Støi og Spektakel reiste Børnene sig fra deres Pladser og vendte sig imod Alteret. En Geistlig, som knælede foran dette, fremsagde nu forskjellige Bønner og med ustandselig Fart og skrigende Stemme fremplavrede Børnene deres Svar, medens de ikke undlode at gjøre Narrestreger med hverandre.

Sakramenterne holdes i Ære af den katholske Kirke, Noget, der jo desværre ikke kan siges om mange Afdelinger af den protestantiske Kirke, der snarere synes at have glemt, at kun i Sakramenterne faae de Troende Deel i Herrens Liv og Frelsergjerning. Kun Skade, at den katholske Kirke har gjort Brugen af Herrens Sakramenter til en tvungen Sag, glemmer, at kun Hjertets levende Tro kan hente Sakramentets Velsignelse, forvansker Nadveren ved at berøve Lægfolk Nydelsen af Herrens Kalk, og ved at opstille fem andre kirkelige Handlinger som Sakramenter udvisker Betydningen af Herrens egne. Enhver Katholik skal under Straf af Ban, een Gang om Aaret, ved Paaskетider, gaae til Alters og Skrifte. I Skriftemaalet kræves der en fuld-

ſtændig Opregnelſe for Præſten af alle den Paagjældendes ſyndige Gjerninger, Ord, Tanker og Begjæringer. Skriftefaderen ſøger ved Spørgsmaal, tidt om de delikateſte Gjenſtande, at komme til en fuldſtændig Kundſkab om Skriftebarnets aandelige Tilſtand; fortier dette med Bevidſthed Noget, er Syndsforladelſen, Abſolutionen, ugyldig, og Synderen hjemfalden til Guds Vrede og Kirkens Straf. Skriftemaalet er derfor en Rædſel for Katholikerne. De Samvittighedsfulde pine ſig ſelv for at aflægge en fuldſtændig Tilſtaaelſe, og da de føle Umuligheden heraf, berøves de ſaaledes Velſignelſen af og Fortrøſtningen til Syndsforladelſen. Alle føle de ſig forpinte ved ſaaledes at maatte indvie en Fremmed i deres Hjertes ſkjulte Tanker, i Familielivets inderſte Hemmeligheder, og hertil kommer endnu Frygten for, hvad undertiden hændes, at Præſterne bruge den Kundſkab, de i Skriftefolen have faaet, til at blande ſig i de inderligſte Forhold, og mangent et Menneſke har lidt baade politiſke og kirkelige Forfølgelſer paa Grund af de Tilſtaaelſer, hans Paarørende ere blevne tvungne til at gjøre i Skriftefolen. En Kone, ſom jeg oftere talte med, var meget urolig og ængſtelig, da Paaſketiden nærmede ſig, og vidſte ikke, hvorledes hun ſkulde redde ſig. Jeg veed, ſagde hun, at Pateren vil ſpørge mig om min Mands og mine Børns Tro og Meninger; bekjender jeg, at min Mand hader Paven, gjør jeg ham ulykkelig, fortier jeg det, bliver jeg fordømt.

Hun fortalte, at Mange for at slippe for Skriftemaalet bedrog Præsterne paa følgende Maade. Det er tilladt at gaae til Skrifte og Alters hos forskjellige Præster, og Valget af disse er frit. Saavel af Skriftefaderen, som af den Præst, i hvis Kirke man nyder Nadveren, faaer man en Sedbel, paa hvilken Præsten skriver den Paagjældendes Navn tilligemed sit eget, og disse to Sedler skal man da efter Paasken kunne vise sin Sognepræst til Vidnesbyrd om, at man har været baade til Skrifte og Alters. De, der da ville unddrage sig Skriftemaalet, gaa altsaa to Gange til Alters men hos forskjellige Præster, og skaffe sig saaledes de to nødvendige Attester. Min Hustru og jeg vare til Alters i Rom hos en dansk Præst som opholdt sig der. En romersk Kone, som tjente hos os, var da meget forfærdet over, at vi ikke havde fastet om Morgenen, men drukket vor Kaffe som sædvanligt; saa var jo hele Altergangen unyttig, meente hun. Jeg fortalte hende da, at vor Herre indstiftede den hellige Nadvere ved Slutningen af et Maaltid, han holdt med sine Disciple, som altsaa nøde hans Legeme og Blod, efterat de havde drukket og spiist sig mætte. „Der kan man see", sagde hun. „Sligt fortælle vore Præster os aldrig; derfor ere vi saa dumme, og de kan bilde os ind, hvad det skal være." Jeg fortalte hende ogsaa, at Herrens Blod var givet til alle Christne, og at det katholske Præsteskab først langt ned i Tiden havde unddraget Lægfolk

Kalken, og hun yttrede sin Harme over denne Forvanskning. Denne Kone var næppe en Christen; hun var, som næsten alle Italienere, ikke ærlig og søgte i Begyndelsen af sin Tjeneste at bedrage os. Senere, da hun hørte, at vi ikke vare saa umaadelig rige, som hun havde troet, og efterhaanden som hun kom til at staae i et fortroligt og hjerteligt Forhold til os, hørte dette op, og vi kom til at holde meget af hende, som en hjælpsom, trofast og deeltagende Kvinde. Var hun end, som sagt, næppe en Christen, betragtede hun dog Kirkens hellige Handlinger med stor Ærbødighed. En Dag kom hun, ganske hvid i Ansigtet af Forbittrelse. Hendes Sognepræst havde været i hendes Hjem og skjændt paa hende og hendes Mand, fordi de endnu ikke havde ladet deres ældste Datter, en Pige paa fjorten Aar, gaae til Alters. „Hvad er det", sagde hun, „at lade et saadant Barn gaae til Alters? Har hun Tanker om hvad det er, at nyde Herrens Nadvere?" Der stod flere Kampe mellem Præsten og hende, men den Første seirede dog tilsidst, og Datteren modtog nu i en fjorten Dags Tid en forberedende Undervisning, som især gik ud paa Skriftemaalets og Nadverens Betydning. Hun kom stadigt hjem med forgrædte Øine, fortalte hendes Moder, fordi Præsten truede hende med Helvede, hvis hun ikke bekjendte sine Synder og sit Hjertes Tanker. En Dag havde han saaledes spurgt hende om hun havde nogen Kjæreste. Endelig var Under-

vilsningen overstaaet, og en Morgen, som hun om Formiddagen skulde til Alters, kom hun op til os for at vise os den særegne Dragt, hvori de unge Piger første Gang gaae til Herrens Bord. Hun var heelt hvidklædt, havde Krands paa Hovedet og et klart hvidt Slør, som skjulte Ansigtet. Hun skulde med de andre unge Piger, der kommunicerede, samme Dag besøge, tager jeg ikke feil, syv Kirker for i dem at bede; ogsaa underveis skulde de hele Tiden gaae med foldede Hænder og bede. Jeg frygter for, at hendes Moder havde Ret; det lod til, at hun havde mere Tanke for sin nye Dragt end for Nadveren, hun skulde nyde.

At der i den katholske Kirke bedes inderlige Bønner kan ikke betvivles. De Katholiker, som ærligt og enfoldigt holde sig til Troen og ere døbte med samme Aand som vi, have naturligviis meget at tale med deres Gud om ligesom alle andre christne Mennesker. Det kan maaskee endogsaa være, at man stundom blandt katholske Christne træffer en mere levende Tillid til, at Gud hører deres Bønner, end det mangengang er Tilfældet blandt de protestantiske. Til enhver Tid kan man i de altid aabne Kirker træffe Mænd og Kvinder, som knælende forrette deres Bønner, og jeg har ofte her seet Ansigter, hvis Udtryk vidnede om, at Sjælen „afby over Stjernerne foer." Men destoværre, selv naar Bønnen er inderlig, rettes den dog altfor ofte ikke til den, som alene kan høre den, den treenige Gud,

men til Helgenerne, og fremfor Alt da til Jomfru Maria. Og hvad der er ligesaa galt, Bønnen bedes altfor ofte ikke som en Bøn, men forrettes som en udvortes Gjerning, der skal tjene den Paagjældende til Udsoning for hans Synder og skaffe ham Fortjeneste overfor Gud. Det er jo meget almindeligt, at de, der have syndet, henvises ikke til at omvende sig og i Troen gribe vor Herres Forsoning og Syndsforladelse, men til at bede et vist Antal „Fadervor" og „Ave Marier"*) dagligt, og disse bedes da som oftest heelt tankeløst. I Kirken i Inspruck iagttog jeg saaledes blandt de Bedende en gammel hvidhaaret Mand. Vist over en halv Time fremmumlede han med ustandselig Fart det ene Fadervor og Ave Marie efter det andet; det gik saa hurtigt, at hans Sjæl umuligt kunde følge med Ordene; man saae tydeligt, at han havde et svært Arbeide for, som han tankeløst forrettede. At Bønnen saaledes snarere maa kaldes en Gudsbespottelse end en Bøn, behøver ikke at paavises, og jeg kunde ikke Andet end tænke paa, at, med en saadan Opfattelse af Bønnen, bære Hedningerne i Thibet i Asien sig fornuftigere ad. De have deres Bønner skrevne paa lange Papirsstrimler, som de paa en Stang hænge op for Vinden; naar da denne bevæger Papiret, mene de, at Bønnerne stige til Him-

*) Ave Marie kaldes en blandt Katholikerne meget almindelig Bøn, som rettes til Jomfru Marie og begynder med de Ord hvormed Engelen Gabriel tiltalte denne, s. Luk. 1.

len, og jo stærkere det blæser, desto hurtigere og hyppigere naae Bønnerne Gudens Øre. — Det er maaskee ikke alle „Budstikkens" Læsere bekjendt, at Katholikerne under Bønnen benytte en Perlesnor, den saakaldte Rosenkrands, i hvilken der for hver ti smaa Perler findes en stor; de smaa Perler betegne Ave Marie, den store Fadervor. For hver en Bøn de bede, lade de saa en Perle glide igjennem Haanden. Hvormeget ivrigere Maria dyrkes fremfor Gud sees bedst deraf, at hun faaer ti Bønner, naar han faaer een.

Den hele katholske Gudstjeneste gjør Indtrykket af et storartet Skuespil, beregnet paa gjennem Sandserne at gjøre Indtryk paa Mængden, give den Forestillingen om, at Christendommen er noget saa mægtigt og ophøiet, at kun Præsterne, de indviede Guds Tjenere, kunne fuldelig deeltage deri; Mængden staaer udenfor den og er kun Tilskuer til alle de pragtfulde og hemmelighedsfulde Ceremonier, ved hvilke Præsterne — efter den katholske Vranglære — i Messen paany lade Christus gjentage sit Offer, ved Sjælemesserne udfri de Afdødes Sjæle af Skjærsilden, og, kortsagt, staa som Mellemmænd og Forbedere mellem den treenige Gud og den store Folkemængde, der ikke saaledes som Præsterne have Adgang til Helligdommen og Deel i Gudsdyrkelsen. Naar man kommer ind i en romersk Kirke under Gudstjenesten, seer man i Skibet Menigheden, der sidder eller knæler tavse med deres Bønnebøger i Hænderne. I

det ophøiede Chor, som ved et Gitter er skilt fra den øvrige Kirke, staaer Alteret med sine Billeder, sin rige Forgyldning og Mængde af kunstige Blomster, straalende i Skinnet af mangfoldige Lys. Foran Alteret staae Præsterne, iførte deres pragtfulde Dragter; under utallige Bøininger og Knæfald oplæse de med halvsagte Stemme Ritualet. Chordrengene komme ind i deres lange hvide Dragter med forgyldte Røgelsekar i Haanden, Røgelsen kastes paa Ilden og idet Røgelsekarret svinges frem og tilbage, fyldes Choret med Røgskyer, og Præsterne kaste sig paa deres Ansigt for Alteret. Hovedpunktet i Gudstjenesten er Præsternes Nydelse af Herrens Kalk — hvorved efter Katholikernes Paastand Christi Offer gjentages — eller Opløftelsen af Monstransen. Den fornemste Præst træder op foran Alteret, en af hans Brødre rækker ham Monstransen, den kueforgyldte Skjærm, som staaer over Alteret, og i hvis Midte den indviede Oblat, Herrens Legeme, er indsat. Han tager Monstransen, idet han omvikler sin Haand med et guldbroderet Klæde, for ikke at besmitte det hellige Kar ved sine Hænders Berørelse, og viser det frem for Mængden, som tilbedende kaster sig paa Knæ. Dermed er Gudstjenesten forbi. Hvad har man saa faaet? Man har seet et straalende, hemmelighedsfuldt Skuespil, hørt Orgelets og Chorets Toner bruse hen over En, har fornummet Virakskyernes Duft, men Menigheden har siddet som den tavse Tilskuer-

— kun nu og da fremmumlet et Svar paa Præsternes Bønner — har ikke hørt Evangeliet forkynde, er ikke bleven oplyst, opbygget og formanet ved noget levende Vidnesbyrd af Ordets Tjener, er ikke bleven samlet om Herrens Sakramenter for at modtage og nære det evige Liv ved hans levende Guddomsord, har ikke faaet Lov til at love og prise ham med Psalmer og Lovsange og aandelige Viser. Hvad Hjælp og Trøst har da de sønderknuste Hjerter modtaget, som maaskee har knælet derinde? de har seet Lys skinne og hørt Toner bruse, men Jesus, Verdens Lys, det eneste, som kan oplyse deres Mørke, er ikke bleven stillet frem for dem, og Evangeliet, den eneste Tone, som kan gjøre deres Hjerter glade og give dem Fred, har de ikke hørt. Der er naturligviis stor Forskjel paa Gudstjenestens Pragt til de forskjellige Tider og efter Kirkernes Rigdom og de tjenende Geistliges Værdighed. Prægtigst er den ved de kirkelige Høitider og ypperste Helgendage, og allerprægtigst, naar Paven selv, Christi Statholder, deeltager i den eller endog forretter den. Efterfølgeren af den fattige Apostel Peter, som paa sin mødige Fod vandrede saa mange hundrede Miil for at prædike Evangeliet, bæres saa ind siddende under en prægtig Thronhimmel paa en rigt smykket Lænestol, klædt i Purpur og Hvidt, og alt Folket falder paa Knæ for ham. Kirken er behængt med prægtige Tæpper, Alteret straaler af Lys, der blæses i Sølvbasuner og høres kunstig

Sang af de pavelige Sangere, disse ulykkelige Gildinger, som Guds Statholder har ladet lemlæste — mon for at behage Gud? — Ved de store Højtider stilles ogsaa i Kirkerne alleslags Billeder til Skue. Langfredag Aften kom jeg saaledes ind i en Kirke, som for os Danske har en særegen Interesse derved, at der i den findes et Kapel for den danske Konge, Knud den Hellige, der som bekjendt blev optaget blandt Helgenerne. Der var aldeles mørkt i det store Rum, kun paa et enkelt Sted skinnede der en stærk Lysglans; jeg gik derhen med Fare for at falde over de Bedende, som trindt omkring knælede paa Gulvet; der laa da paa en Baare et Billede af den Korsfæstede med Lys omkring, rundt om det var stillet en Mængde kunstige Blomster, hvorimellem var sat Lys, en hel lille Have. I Tavshed bad Mængden deres Bønner, kun oppe fra det mørke Kor hørtes Sang af usynlige Præster. Naar Folk havde forrettet deres Bønner, gik de ind i Haven, kysede Kristi Saar og forlod saa Kirken. Saadanne Skuespil gjøre et dybt Indtryk paa den letbevægelige Sydboer. Jeg ved nok, det ingenlunde er saaledes, at Kristus vil have, at vi skal afmale ham for Verden, men det kan dog maaskee være, at under det fattige Liv i Kirken kan et saadant Syn stundom bringe Mindet om Herrens Lidelse og Død med Trøst frem for En eller Anden. Men blev Kristus prædiket, hvortil skulde da Sligt? I Rom træffer man endnu

ikke sjeldent Processioner, kirkelige Festoptog, baade paa Gaderne og i Kirkerne. Ogsaa disse ere jo Skuespil, som ikke kunne have nogen virkelig kristelig Betydning. I en Kirke saae jeg engang et saadant Optog; vel-en halvhundrede Munke droge parvis omkring i Kirken, en gammel Munk bar et Kors i Spidsen af Toget og sang sit „Sancte Matthæe", „Sancte Luca"*) og gjennemgik saaledes den hele Helgen- og Helgeninde-liste; for hver en Helgen, der nævntes, svarede saa hele Skaren i en syngende Tone: „ora pro nobis".**) Et saadant Optog vækker just ingen Andagt hos Til-skuerne, og Deeltagerne selv synkes da heller ikke at være grebne deraf, men faldt aldeles mekanisk ind med deres „ora pro nobis". Processionerne under fri Him-mel ere ofte meget storartede og pragtfulde, med Faner, Krucifixer, Billeder og Lys, og ogsaa Lægfolk, baade Mænd og Kvinder, deeltage i dem. — Altid fik jeg af den katholske Gudstjeneste en forunderlig Følelse af Tomhed, og maatte baade bedrøves og harmes ved at see, hvorledes der rækkes Folket Stene for Brød. Det gjorde derfor et ovlivende og forfriskende Ind-tryk paa mig, da jeg efter mere end et halvt Aars Forløb igjen overværede en protestantisk Gudstjeneste i Frankfurt am Main. Menighederne i de tydske Lande synge ofte meget smukt og kraftigt; det er, som hørte

*) Hellige Matthæus! Hellige Lukas!

**) Bed for os.

man endnu Efterklangen af Luthers Kirkesang, og da jeg hørte den mægtige Psalmesang fra Menighedens Læber bruse hen under Hvælvingerne, havde jeg en Fornemmelse, som om jeg var kommen fra de Dødes til de Levendes Land. Der hørte jeg naturligviis ogsaa en Prædiken. Præsten var velbegavet, talte med Varme og Alvor — dog var det for mig en meget fattig Prædiken. Det var Evangeliet om Nikodemus, hvorover der prædikedes; der blev talt meget om Aanden og den ny Fødsel, men Præsten pegede ikke paa Daaben, som Gjenfødelsens Bad, nævnede ikke det Troens Ord, bundet til Daaben, med hvilket Aanden altid følger, og uden hvilket han ikke boer hos noget Menneske. Alt var saa svævende og ubestemt; han skildrede flere Kjendemærker paa Aandens Nærværelse; stundom kunne vi fornemme ham, sagde han, stundom ikke, derfor maatte vi bede, at vi altid kunde mærke ham. Saaledes var min Glæde ikke ublandet; slupper ud af Katholicismens stive, forstenede Væsen, mødte jeg den protestantiske Skriftheologis uvisse og forvirrende Aand, uden Syn for den ene Kirke med den ene Tro og det ene Livsvæld, over hvilken Guds Aand svæver, og i hvilken vi fødes af Vand og Aand.

(Fortsættes.)

Præſten Villes Tale

ved Karen Boiſens Jordefærd.

Farvel! Hvor mange Gange har ikke dine Venner og Veninder ſagt dette Ord til dig i Livet, du dyrebare Henſovede, ſom her hviler! ſagt det for kortere eller længere Tid — nu ſige vi det ved din Grav! Vi tænkte ikke, at det ſaa ſnart ſkulde ſkee — men hvad ere vore Tanker? — Nu maa jeg i mit eget og alle dine Kjæres ſige dig det ſidſte Farvel! — Det ſidſte? o nei! ikke det ſidſte. Saalænge vore Hjerter endnu banke paa Jorden, ville vi, hvergang vi komme dig ihu, ſige: far vel! far vel i den Verden, hvor du nu er! far vel, ſom vi ſelv ønſke det at fare, naar vi kaldes herfra! far vel til Gjenſynets ſalige Time, den Gud ſkjænke os af Naade, for Jeſu Chriſti Skyld!

Vi ſige vort Farvel til dig *med Alvor*; thi det er en alvorlig Gang du er gaaet; dine Kjære ſige det *med Vemod*; thi det Svundne ſtaaer levende for dem, det ſvundne Samliv med Alt, hvad det bragte; de ſige det *med Sorg*; thi ak! den Adſkillelſe, den Adſkillelſe, den er ſaa tung, og de ſkulle ikke mere tale med dig *her*, ikke ſee dit kjærlige Øie, ikke høre din Vennerøſt; og de ville ſavne dig og din Kjærlighed; ja der er Mange, ſom ville ſavne den, ogſaa

blandt dem, som ei staae i Legemet ved din Grav. Men vi sige dig ogsaa vort Farvel *med Glæde og saligt Haab*; thi vi tro, at du er vel faren; vi tro, at du er indgangen til den søde og salige Sabbatshvile hos Gud, at Du er kommen din Frelser nærmere og nu erfarer det, som intet jordisk Øie har seet, intet Øre hørt, og som ikke er opkommet i noget Menneskes Hjerte. Ja vi tro det, Saamange som kjendte din usvømtede Fromhed og Gudsfrygt, den Trofasthed og Inderlighed, hvormed du holdt fast ved din Barndoms Tro, som var din Trøst og Støttestav paa Jorden og vist skjænkede dig dine bedste og saligste Timer herneden; vi tro, at du nu med forklaret Øie skuer, hvad du herneden saae som i et Speil; og derfor fryde vi os i Haabet om Herlighed sammen hos Gud, om det evige Samvær i Lyset.

O Venner, Venner! Døden er det „haarde Ord", det strenge, det alvorlige, det ryslende Ord, Navnet paa Livets Fjende, dets Forstyrrer og Nedbryder, den mørke, ubøielige Fjende, der ofte saa pludseligt nedslaaer blide Forhaabninger, lyse Forventninger, stille Glæder, ja truer med evig Tilintetgjørelse af os selv og Alt, hvad vi elske. Døden! hvad der i Sandhed kan formilde *det* Ord, gjøre *det* „let og lyst og blødt", hvad der kan borttage Dødens Braad og forjage dens Skræk — o! *det* er „stærkt og godt og sødt;" *det* er værd at eie, det er værd at frede om som den bedste af alle

Skalte, som det Bedſte, Kjærligheden kan begjære, og det kan alene Troen paa Jeſus Chriſtus, Guds eenbaarne Søn, vor Herre, — det kan alene det levende Samfund med Ham, ſom døde for vore Synder og opſtod til vor Retfærdiggjørelſe, og ſom i Daaben har gjenfødt os til et levende Haab formedelſt ſin Opſtandelſe fra de Døde.

„Salige ere de Døde", ſiger den Verden, der lidet tænker paa Døden, mindre paa Evigheden, mindſt paa Dommen — og dog er der Mange, ſom døde og bleve ikke ſalige! ja en uſalig Død maatte vi jo alle gaae imøde, derſom ikke Gud vidunderlig havde maget det ſaa, at vi i Jeſu Navn kunne ſeire over den mørke Fjende. Hans Navn er det eneſte, ſom er givet os til Salighed; og derfor ſiger Guds Ord ikke: ſalige ere de Døde — men ſalige ere de Døde, ſom dø i Herren. Det var visſelig ogſaa din Tanke, din inderlige Erkjendelſe, hedenfarne Søſter i Herren! Du kjendte din naturlige Fordærvelſe, Synds-Noden i dig ſelv, din dybe Trang til Frelſe og Forſoning, og derfor vilde du kun vide Eet til Salighed, den Korsfæſtede og Gjenopſtandne. Og du ſøgte ham enfoldeligen i din Daab, i Ordet, i Nadveren: og du fandt ham der ſom din; og du fik din Herre og Frelſer hjertelig kjær og vilde ſaa gjerne forherlige hans Navn paa Jorden og pryde hans Lærdom i alle Ting. Og visſelig du gjorde det, om det end var ſkjult for dig ſelv. Du var iført

den reite qvindelige Prydelse, Hjertets skjulte Menneske i en sagtmodig og stille Aands uforkrænkelige Væsen, som er meget kosteligt for Gud. Og den Herre, som du holdt dig til i Livet, han har visselig ikke forladt dig i Døden, men han har annammet din Aand og taget den hjem til sig i Lysets Boliger, hvor der er Mættelse af Glæde og liflige Værelser hos Guds høire Haand evindelig. Og i dette salige Haab ville dine Venner sige med Job: „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!"

Farvel da, du kjære Hensovede! Farvel paa din inderlig elskede, nu dybt nedbøiede, men til Herren stille, i hans Villie hengivne Mands Vegne, og fra din lille Søn, som endnu ikke har fattet sit store Tab, men hvis Engel i Himmelen altid seer Faderens Ansigt deroppe. O Gud! lad ham opvoxe til dit Navns Ære og til Glæde og Fryd for Menneskens Børn! Farvel paa din Moders, din kjærlige, trofaste Moders Vegne, hvis Hjerte og Øie fulgte dig med Ømhed i Livet, og som var trofast hos dig i din sidste Strid. Gud trøste hende med sin Aands bedste Trøst og gjøre hende rig i Haabet ved den Helligaands Kraft! Farvel paa dine kjære Sødskendes, dine Brødres og Søstres, din Slægts, dine Venners og Veninders, de Ældres og de Yngres, de Nærværendes og de Fraværendes Vegne! de sige dig alle Tak, Tak for hvad du var dem i Livet, for din Hengivenhed og Trofasthed, din Deeltagelse og Kjærlighed,

Engang ville de talke dig bedre. Gud velſigne dig! Gud glæde dig! Gud gjøre det nu ret lyſt og godt for din Aand! Du begjærede visſelig, du begjærer endnu Alles vores Saligheb! O Gud! opfyld din Begjæring. — Herre, vor Frelſer! læg du vort Hjerte! bevar det i dit Navn! Snart i et Øieblik kan vor Time komme. O, giør da for dit dyre Blod den ſidſte Afſkedstime god! Amen i Jeſu Navn Amen.

Ved Aftenmødet!

Der staaer fortalt ved Slutningen af Patriarken Jakobs Historie, da han velsignede sine Børn: „Han bøiede sig over Sengestokken eller Sengegjærdet", men de Sprogkyndige sige ogsaa, at det kan oversættes: „Han bøiede sig over sin Stav", og i Hebræer-Brevet staaer det udtrykkelig: „Formedelst Tro velsignede Jakob og tilbad, lænende sig over sin Stav."

Dette har jeg maattet komme til at tænke paa ved hvad jeg i disse Dage og navnlig i Aften har seet og hørt. Saa lad os nu først betragte Jakobs-Staven, som han hælbede sig over, den Stav, hvormed han vandrede ud i Verden,

Da han gik sit eget Skud,
I den vide Verden ud,
Kun med Stav til Støtte.

Hans Vandringsstav blev til en velsignet Hyrdestav, hvormed han samlede, vogtede og ledede en stor Hjord, midt under den trædske Labans Tjeneste, og da han saa vender tilbage, da har han sin Stav med sig; og at den var bleven ham dyrebar, det hører vi paa hans Ord: „Herre, jeg er ringere end alle de Miskundhed og end al den Troskab, som du har gjort mod din Tjener; med min Stav gik jeg over

denne Jordan, og nu er jeg vorden til 2 Hære". Jeg tænker nu, det var den samme Stav, han bøiede sig over, da han paa det Sidste velsignede sine Børn. Da jeg nys hørte min kjære Broder, den nedbøiede Fader trøste sig selv og os med Herrens Trøst, da maatte jeg tænke paa Jakob, som bøiede sig over sin Stav, hældede sig til den og velsignede sine Børn. Vi har jo dog en bedre Jakobs Stav, og det er den vi synge om for Herren i Paaskepsalmen:

Synd og Død og alle Pile,
Som af Satan skydes kan,
Ligge brudte ved din Hvile
Ildi Gravens mørke Land,
Der begrov du dem, og gav
Mig en sikker Trøste-Stav,
At ved din Opreisnings Ære,
Jeg skal Seierspalmer bære.

En saadan Trøste-Stav er ogsaa lagt i vor Haand, og det var den, vi nys hørte priset, og det af en Mand, som selv har støttet sig til den, og det mangen Gang, naar alt syntes at falde sammen om ham. Det har tidt og ofte syntes ham saa, for han har let ved at blive meget forknyt; men da har han lært det desbedre, hvad det er „kun at have Stav til Støtte", da har det Troens Ord, som Herren har givet og lagt i vor Haand, det vil sige i Hjerte-Haanden, som alene kan tage og favne det, — været ham en velsignet

Støttestav, til selv at vandre ved, og den er bleven en Hyrdestav i hans Haand, hvormed han har samlet, vogtet og ledet Hjorden, ogsaa tidt under ham saare trykkende og piinlige Forhold. Men der har været Velsignelse ved hans Hyrdestav, saa der samledes altid en lille Flok om ham, af dem, som kjendes ved Herren. Naar han da nu seer ud over Herrens Velsignelse over hans Huus og Gjerning, da maa han sige: „Herre, jeg er ringere end al din Miskundhed, med min Stav gik jeg over denne Jordan og er vorden til 2 Hære": See nu staaer han dybt nedbøiet, men han bøier sig over det Troens Ord, han bøier sig over Staven, han hælder sig til den og han velsigner os. Derfor lad os ret tage os dette til Hjerte, at vi dog ogsaa maatte favne Troens Ord, hælde os dertil i gode og onde Dage, i Glæde og i Sorg, saa skal den Stav ikke heller svigte os.

Ja i Sorg, for vi føle det som en stor Sorg, der har rammet dette Huus og vor kjære Frede.

Da jeg hørte hvad der var skeet, da lød det for mig: „det Budskab var et Torbenslag", det blev ved at lyde saaledes for mig, under Reisen hertil, indtil jeg kom og saae vor kjære Frede og hans lille yndige Dreng, saa følte og fornam jeg, at det Torbenslag kom fra Gud, og da lød det for mig:

„Saa prøver Gud i Himmerig
Sin Ven, den sært Udkaarne".

Ja under alle Prøvelser lad os dog kun holde fast ved, at vi er h a n s Venner, som selv har givet os den største Kjærligheds Prøve, han som virkelig:

Opoffred sin Enbaarne,
I Støvets Dragt, af Isaks Æt,
For mange Smaae til Børneret,
Til Arv i Himmerige!

Han styrke og trøste vor kjære F r e d e og give ham Frimodighed til sin Gjerning, og at han maa kjende, at han prøves som Ven. Gud holde i Naade sin Haand over hans lille dyrekjøbte Søn, saa han maa beholde ham, og Gud velsigne den Gjerning, hvortil den ny Skole snart skal indvies, saa den blive Mange til Gavn, ham til Glæde og Opmuntring.

Men lad os alle hjælpes ad at holde fast ved Trøste-Staven, som Herren har givet os i Haand, holde med Hjertet fast ved det Troens Ord:

Søde Jesu, giv os Naade
Ved din gode Hellig-Aand,
At vi see vor Gang kan raade
Og veiledes ved din Haand,
At vi ei skal falde hen
Udi Dødens Svælg igjen,
Hvoraf Du os engang ryfte,
Der du Døden undertryfte!

H. Bojjen.

C. C. Iversens Forlag — Trykt hos Thr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse

Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 21. Den 15. Novbr. 1866. 15. Aarg.

Fra katholske Lande.

(Fortsat.)

Præsteskabet i Rom er meget talrigt; Byen har 200,000 Indbyggere, og iblandt dem findes omtrent 1500 Præster og over 2500 Munke. Man kan derfor ikke gaa mange Skridt paa Gaden uden at møde en Geistlig. Naar den aandelige Død raader saa stærkt i et kirkeligt Samfund, som den gjør i den katholske Kirke i Italien, da er det som oftest kun Tilfældet, fordi de, som skulde være Livets Tjenere, ere blevne Dødens. Man kan jo ikke dømme efter det Udvortes, men skal jeg tale om, hvad Indtryk jeg modtog af de katholske Præster ved at se dem færdes i deres kirkelige Gjerning, da var det for alt for Manges Vedkommende et Dødens. Aldeles mekanisk, syntes det mig, forrettede de deres Gjerning; men selve Gjerningen maa ogsaa være dødbringende; Guds Ords Tjeners egentlige Gjerning, den at vidne om Frelsens Fyrste til Omvendelse

Oplysning og Opbyggelse for Andre med al den Velsignelse, som denne Gjerning bringer den Udøvende selv, have de jo i Almindelighed Intet at gjøre med. Hvad de har at gjøre, er: atter og atter at gjentage de samme mangfoldige Ceremonier og udvortes Skikke, oplæse atter og atter de samme skrevne Formularer. Det kunde være svært nok for engangs Skyld at være levende med ved alt dette udvortes Væsen, men den ideelige Gjentagelse maa være næsten uudholdelig. Dog skal jeg villigt tilstaa, at jeg ogsaa oftere mødte Præster, hvis Udtryk vidnede om, at der boede en levende Aand i dem. Men gjerne laa der da over deres Ansigt et vist smerteligt og forpint Udtryk. Jeg tænker, det var Sporene af den unaturlige Kamp og Forsagelse, som de ligesaa umennesfelige som ukristelige katholske Præsteløfter maa føre netop den levende katholske Præst ind i. I Almindelighed tror jeg, at Præsternes, saavelsom Munkenes Liv i udvortes Henseende er ulasteligt i Rom; deres ydre Optræden var næsten altid sømmelig, og de onde Rygter, som jeg vistnok stundom hørte om dem af Folket selv, synes mig paa Grund af deres Ubestemthed og Almindelighed mere at have deres Rod i den Misstemning og Misfornøjelse, der af flere Grunde, dels med Rette og dels med Urette, findes hos en stor Del af Folket imod Geistligheden, end i bestemte Kjendsgjerninger. Det bedste Indtryk fik jeg af de fattigere Munkeordener, især Kapucinerne.

Iførte deres grove Kutte, barhovede og barbenede, færdedes de frit og venligt imellem Folket, som ogsaa gjerne skal høre dem prædike i deres jævne og ligefremme Sprog. Der var noget paa engang ydmygt og frimodigt i deres Optræden, som gjorde et godt Indtryk. Men hvilken Modsætning mellem de ydre Vilkaar for en saadan fattig Munk og saa den fornemme Kardinal, som iført sin røde Silkekjortel ruller afsted i sin pragtfulde Vogn, med to og ved højtidelige Lejligheder tre Tjenere staaende bagpaa. — En Ting baade fornøjede og overraskede det mig at træffe gjennemgaaende hos de romerske Gejstlige; det var et vist folkeligt Præg, en fri og utvungen Holdning uden det Stive og Tilbagevisende, som fremkommer, naar en Mand føler, at han gaar og bærer paa en Værdighed, som han er bange for at tabe. Jævnt og ligefrem færdedes de mellem Folket, og man kunde træffe dem allevegne, ogsaa paa Steder, hvor en protestantisk Præst vanskeligt vilde komme. Paa Kafeer og Vinhuse kom de uden videre ind, tog deres Glas Vin og satte sig hen blandt Mængden og tog Del i dens Samtale. Ingen forargedes derover, og at den Gejstlige, som virkeligt ønsker at faa Indflydelse paa Folket, kommer ganske anderledes ind i Folkets Liv og Tankegang og faar langt lettere Adgang til dets Fortrolighed ved en saadan Færden iblandt det end ved den Tilbageholdenhed, som den offentlige Mening endnu for første

Delen fræver af den proteſtantiſke Præſt, er aabenbart. Ogſaa for den Fremmede er det let at komme i Samtale med Præſterne, og i Almindelighed varer det ikke længe, inden de dreje Samtalen hen paa den ene faliggjørende Kirkes Fortrin.

Hvorledes ſtiller nu Folket ſig til Katholicismen? Ja! det Første, ſom i ſaa Henſende falder den Fremmede i Øjne, er den ſtore udvortes Ærbødighed, der ſom oftest (Undtagelſer gives ogſaa) viſes Kirken og alt Kirkeligt, — og den offentlige Maade, hvorpaa den Enkeltes Gudsdyrkelſe træder frem. Overalt paa Gadehjørner, paa Veje og Stræder finder man Mariabilleder, enten med eller uden Jeſusbarnet, og foran dem knæle paa alfar Vej Mænd og Kvinder og forrette deres Andagt. I Kirkerne komme de fineſt klædte Damer ind og kaſte ſig paa Knæ paa Gulvet midt iblandt Mængden for at bede deres Roſenkrans. Gaar man paa Gaden og møder en Proceſſion eller Præſten, ſom, fulgt af ſine Kordrenge, bringer en Døende Sakramentet, blotte Alle ærbødigt deres Hoveder, Mange falde paa deres Knæ, og undertiden ſlutte de ſig til Toget. En Morgen hørte jeg fra mit Værelſe den lille Klokke ringe, ſom bæres foran Sakramentet. Da jeg ſaa ud af Vinduet, var Præſten allerede gaaet ind i Nabohuſet, men foran Døren laa knælende en ſtor Skare. Det var meſt Kvinder, ſom paa deres Vej havde mødt Præſten og fulgt efter ham; man ſaa

Mødre med deres smaa Børn, Tjenestepiger med deres Kurv paa Armen, ogsaa vor Husværk, forøvrigt en stor Bedrager, laa der knælende — med en Smørkande i den ene Haand og en Thepotte i den anden; ligesom han vilde gaa ind ad sin Dør med disse Gjenstande, havde han mødt Toget, og viste det da strax sin Ærbødighed. — Spørger man nu, hvad der ligger bagved denne udvortes Ærbødighed, da er der vistnok dem, hos hvilke den er Udtrykket for en inderlig from Hengivelse til den katholske Kirke og dens Lærdomme; Sandt og Falskt er jo underligt blandet i den katholske Kirke, og det vil mangengang være umuligt for et Menneske at afgjøre, hvorvidt disse ivrige Katholiker nærmest tilhøre Sandheden eller Usandheden. Guds Riges levende Grundvold, som dog er bevaret i den katholske Kirke, har dog altid i den frembragt levende Kristne, og den store Dommer skal nok engang skille Hveden fra Avnerne. Men hos Mange ligger bag Ærbødigheden kun Vantro ja endog Had til alt Kirkeligt, det Sande med det Falske, og kun af Vane og for ikke at støde an vise de det Hellige den vante Hyldest. Hos den store Flerhed er denne Ærbødighed kun et udvortes Væsen, som øves, fordi de mene derved at samle sig de gode Gjerninger, som skulle lukke Himlen op for dem. Thi, som bemærket, enhver Fromhedsyttring, ja selv Modtagelsen af Vorherres Gaver og Gjerninger i Sakramenterne, gjøres af Katholikerne til gode Gjernin-

ger, hvis Værd beregnes og angives i Aflad, Syndsforladelse, for længere eller kortere Tid. At høre en Prædiken, at nyde den hellige Nadvere, at følge Præsten, som bringer Sakramentet, at bede, at kysse de hellige Billeder, at tænke over Vorherres Lidelse og Død — Alt er bragt ind under Gjerningernes Fortjenstlighed. Man bliver stundom meget ubehageligt overrasket ved at opdage, at det man havde glædet sig over som en Yttring af et fromt, gudfrygtigt Sind, nærmere beset viser sig som en af disse gode Gjerninger, hvormed Selvretfærdigheden vil fortjene Himmerige. En Aften sad jeg saaledes med min Hustru ude i Kolosseum, denne herlige Kæmperuin fra Oldtiden. Midt paa den store Skueplads, paa hvilken engang de frivne Martyrer blødte, staar nu opreist et Trækors, ved hvis Fod af og til de forbigaaende Katholiker knælede og bad. Da vi senere gik bort, fulgte vi bagefter en Munk, som havde været blandt de Bedende, og lagde Mærke til, at han ved Udgangen kyssede en Sten i Muren. Ved nøiere Eftersyn fandt vi her et Kors indmuret, og det rørte os, at Munken paa denne barnlige Maade havde yttret sin Glæde over Frelserens Død. Men da vi saa læste Indskriften under Korset: „Ved at kysse det hellige Kors erhverver man sig Syndsforladelse for eet Aar og syvgetyve Dage", skal jeg ikke nægte, vi blev lidt flove. En anden Gang var vi gaaet ud at se „den hellige Trappe", som opbevares

i en Bygning ført ved Laterankirken, Pavens Sognekirke. Denne Trappe er en Marmortrappe paa 28 Trin, som ifølge Sagnet skal have været anbragt i Domhuset i Jerusalem, og oftere være bleven betraadt af Frelseren selv. Selve Trinene ere nu beklædte med Brædder, for ikke at slides af de besøgende Katholiker, som vise deres Andagt ved paa deres Knæ og under Bønner at krybe op ad den. Op ad denne Trappe var det at Luther engang krøb, nedbøjet i Sind. Vi saa flere Mænd, Kvinder og Børn krybe op ad den. En hosstaaende Præst forærede mig en trykt Seddel, paa hvilken der stod at læse, at Pave Paskal den 2den Aar 1100 havde tilstaaet 9 Aars Aflad for enhver andægtig Bestigen af Trappen, og at Pius den 7de 1817 havde udvidet Afladen til at gjælde for bestandigt; ogsaa kunde man ved at krybe op ad den udfri Andres Sjæle af Skjærsildens Pine. — Der findes megen fræk Vantro i den katholske Kirke — ligesom hos os; i Almindelighed vil man dog finde, at Folket ikke fornægter Troen, men deres Tro er i de allerfleste Tilfælde en død historisk Tro, en blot Antagelse af den hellige Historie, men ingen levende, virksom Tilegnelse af den forsøstede Frelser med Syndernes Forladelse. Men sammen med denne døde Tro findes ofte en meget levende Overtro til Helgenernes og Jomfru Marias ogsaa Vorherres Magt og Villie til for saa og saamange Bønner (o: gode Gjerninger) og Vorlys at

hjælpe dem ud af alskens Nød og Fare, og mangengang nære de den urokkeligste Tro paa, at dette eller hint Billede gjør Undergjerninger. Thi vel at mærke, det er Billederne de som oftest egentlig dyrke. Det fik jeg et levende Bevis paa. Den oftere omtalte Kone havde et lille sygt Barn, og stadigt gik hun i al Slags Vejr med det lille syge Barn snart til en Madonna, snart til en anden for at bede om Hjælp. Endelig kom hun en Morgen til min Hustru og sagde: „Nei, nu kan jeg mærke at Kjætterne maa have Ret; Madonna duer ikke, hun kan ikke hjælpe mig. Jeg vil nu gaa til Kristus selv." Deri bestyrkede min Hustru hende, og vi vare begge glade over hendes gode Forsæt. Den sidste Dag vi vare i Rom, kom hun til at tale om mit Helbred, og sagde da: „Herren skulde dog gaa ud til Kristus paa Kapitoliet (der findes altsaa et undergjørende Billede) han er god til at hjælpe." Saaledes viste det sig da, at det kun var Kristusbillederne, ikke Kristus selv hun nu slog sin Lid til, og hun gjorde store Øjne, da jeg fortalte hende, at vi ikke behøvede at gaa til noget Billede, fordi vi hver Dag fra vor Stue kunne i Bønnen gaa op til den levende Kristus selv og faa Hjælp hos ham. Saaledes er da Gjerningsretfærdighed og Billeddyrkelse Hovedtrækkene i Folkets religiøse Liv. Hvorlidet dette er istand til at trøste en bekymret Samvittighed og skaffe Sjælen Fred, behøver ikke at paaviſes. — Jeg tror derfor, at blev

Guds Evangelium forkyndt rent og kraftigt dernede paa folkelig Vis, vilde det vinde Mange, som nu sukke i Stilhed, fordi de ikke i den katholske Kirke finde det som kan stille Sjælen tilfreds. Og Troen paa den katholske Kirkelæres Sandhed og Kristelighed er, kunde jeg mærke, paa mange Maader rokket hos Folket; der er Mange, som ved, at det ikke er rigtigt fat dermed, og at Meget af det, som bydes dem, er Menneskepaafund. Men hvad og hvormeget dette er, ved de ikke, og Faren ligger derfor nær for dem til i deres stille Sind at forkaste Alt. Dem, som jeg havde Lejlighed til at tale med derom, hørte ikke blot uden Vrede men endogsaa med Glæde paa de Oplysninger, som jeg gav dem om, hvad der er apostolisk Tro og Lærdom, og En yttrede endogsaa, at hvis han blot turde, saa vilde han blive Protestant. Jeg tror ogsaa, at de Katholiker, som komme i Berørelse med de protestantiske Fremmede, som jo hver Aar i Mængde komme til Rom, blive slaaede af Modsætningen mellem den Redelighed, som de dog gjerne træffe hos dem, i Modsætning til den Uredelighed og Uærlighed, som er saa gjennemgaaende dernede. Jeg hørte idetmindste Ytringer om, at Protestanterne, skjøndt de vare Kjættere, vare bedre end Katholikerne. At Protestanterne dog ogsaa kunne være sande Kristne, begynder ligeledes at gaa op idetmindste for Adskillige; den oftere omtalte Kone fornøjede sig meget ved at høre, at vi havde

ganske den samme Tro paa Fader, Søn og Helligaand, som hun, og jeg tror nok, hun regnede os for at være kristne Mennesker. Imidlertid findes der endnu dernede megen blind Fasthængen ved den katholske Kirke og megen fanatisk Iver imod Protestanterne. De Begivenheder, som sidste Foraar forefaldt i Byen Barletta, vise nokſom dette. Her havde en evangelisk Præst nedsat sig og dannet en lille Menighed, men Folket som blev ophidset ved Munkenes og Præsternes Prædikener mod Kjætterne, overfaldt dem og myrdede flere af dem paa den grueligste Maade; En blev saaledes bogstaveligt sparket ihjel og det tilmed af Kvinder. De ivrige Katholiker ere naturligvis ogsaa ivrige Tilhængere af Præsteskabet; men Folkestemningen i det Hele, idetmindste i Rom, er ingenlunde gunstig imod det. Dog tror jeg dette hidrører mindre fra religiøse Grunde end fra Misfornøjelsen med deres verdslige Regimente og den Uvidenhed, hvori de holde Folket, som i sig selv er livligt og opvakt og føler, at det, for at holde Skridt med Tiden, trænger til Oplysning. En ung, meget opvakt og forstandig Pige, som vi levede meget sammen med, var saaledes højlig forbittret over den mangelfulde Undervisning, hun havde faaet. Hun var til sit fjortende Aar bleven opdraget i et Kloster og havde ikke modtaget den allerringeste Undervisning i Historie og Geographi, ja end ikke lært at skrive, thi Nonnerne havde sagt, at Skrive-

kunſten lebte de unge Piger i Friſtelſe, thi naar de bleve ſtore, ſkreve de da Kjærlighedsbreve til deres Kjæreſter.

Naar man færdes i de katholſke Lande og baade harmes og bedrøves ved at ſe afgudiſk Billeddyrkelſe og fariſæiſk Gjerningsvæſen brede ſig i Kirkens Sted, medens Guds Naades Evangelium meſtendels ligger ſkjult og glemt bag Menneſkepaafund og Narreværk, paatrænger ſig det Spørgsmaal: Hvor er det muligt, at den katholſke Kirke i de ſenere Aartier har kunnet vinde ikke liden Indgang hos proteſtantiſke Folk og det iſær hos ſaa friſindede og oplyſte Folk, ſom Englænderne og Nordamerikanerne? Adſkillige af de Tilhængere, Katholicismen vinder, ere viſnok nærmeſt Folk, ſom uden nogen alvorlig Trang til Frelſe, føle ſig æſtetiſk tiltalte af den katholſke Gudstjenestes Pragt og finde det letteſt at overgive deres Salighedsſag til det katholſke Præſteſkab uden ſelv gjennem Hjertets Omvendelſe og Tro, ſom jo altid falder haardt for det gamle Menneſke, at ſøge Jeſus. Jeg traf ſaaledes en Proteſtant, ſom ytrede, at han var nærved at blive Katholik, og da jeg ſkulde høre Grunden, var det den, at han følte ſig ſaa rørt, naar han ſad og hørte paa den katholſke Kirkemuſik. Han tænkte ikke paa, at han i et Theater kunde finde ganſke den ſamme Rørelſe, og det lod ikke til, at han ellers i mindſte Maade bekymrede ſig om, hvad der var

Sandhed til Saligheb. Men naar Overgangen til Katholicismen ſker masſevis, ſom i England og Nordamerika, maa dette dog have en dybere Grund. Og denne ligger ikke langt bort. Den katholſke Kirke veb, hvad den tror; den har ikke blot bevaret den ene Grundvold, Herren ſelv har lagt i Tro og Daab, men er ſig det ogſaa bevidſt at dette er Grundvolden, ſom ikke kan forlades uden at forlade Kriſtus. Sandt nok, at den ogſaa opſtiller meget Andet, baade Sandt og Falſkt, veb Siden ab denne Grundvold, ſom nødvendigt til Saligheb, men ialfald, Enhed er der og Sikkerhed byder den ſine Venner, Men den proteſtantiſke Kirke er uden Enhed og byder i ſin almindelige Skikkelſe ingen Sikkerhed. Adſkillige af dens Afdelinger have ligefrem forkaſtet Herrens Grundvold, og have de ſtore Kirkeſamfund end helt eller dog delvis bevaret den, have de dog tabt Øjet for den; de ſe ikke det Ene, ſom Herren ſelv har gjort til den ene Grundvold for alle Slægter og Tider, og ſom derfor alene kan give Enheden. De opſtille Skriften ſom Grundvold, og herudfra fremſætte nu de religioſe Samfund ſaavelſom de Enkelte hver ſin private Mening og Skriftkundſkab ſom det Rette. Hvad der var Sandhed til Saligheb for hundrede Aar ſiden, er det ikke nu; hvad der er Sandhed til Saligheb i Tyſkland, er det ikke i England; hvad den Ene opbygger, nedriver den Anden; men Alle ſtaa de med Skriften i Haanden og

beraabe sig paa den. Ser man ud over den protestantiske Kirke skulde man tro, at Gud var Forvirringens Gud. Tidligere mente dog vore gudfryglige protestantiske Skriftkloge, at Sandheden til Salighed var een og let kjendelig, og med stor Flid samlede de sammen af Skriften, hvad de mente var Hovedsagen. Men det viste sig, at de kunde ikke enes, og nu er det kommen dertil, at det fremstilles som kristelig Visdom, at hvad der er Tro til Salighed kan ikke angives og ikke kjendes. Derfor begynde Folkene i den protestantiske Verden at fortvivle og mistvivle om Sandheden er at finde, og naar da den katholske Kirke møder dem og peger paa sin Enhed og historiske Sammenhæng med de første kristne Tider, saa er det intet Under, om den drager mange og det mangengang meget alvorlige og sandhedskjære Mennesker til sig, og det saameget snarere, som den jo i de protestantiske Lande altid forsigtig skjuler sine værste Vildfarelser. En protestantisk Kvinde bad mig engang om Hjælp; hun havde havt en ivrig Samtale med to katholske Kvinder og syntes, at hun havde kunnet rede for sig, indtil En af dem sagde: „Men hvorledes kunne I Protestanter have Sandheden, I, som indbyrdes ere saa uenige om alle Trossandheder, medens vi Katholiker alle og altid lige fra Apostlene af have troet det Samme.“ Herlil havde hun Intet kunnet svare, thi hun vidste ikke, at Troen, paa hvilken hun var døbt,

var den samme ene Tro, som Herren har lagt, og som ogsaa ligger til Grundvold for hans Menighed i den protestantiske som i den katholske Verden. At Katholicismen har vundet saa mægtig en Udbredelse netop i de reformerte Lande, hvor Synet for Kirken og Herrens Sakramenter er bleven mest fordunklet, hvor Skriftprincipet er bleven konsekventest gjennemført og dermed Forvirringen størst, godtgjør ogsaa min Paastand, at Skrifttheologien arbejder Katholicismen i Hænderne.

Her i Danmark, hvor Herrens Ord og Pagt er bleven bevaret i uopløselig Forbindelse med Daaben, har Gud hjulpet os, saa vi har faaet Øje for Grundvolden, han har lagt, for det evige Livsord ved Daaben, som nu og altid har været det evige Livs Kilde, af hvilken Apostlene øste ligesom ogsaa vi. Saa naar vi høre de mange Røster om hvad der skal tros, blive vi ikke tvivlraadige, fordi Jesus selv har sagt os, hvad vi skal tro, og naar vi se tilbage gjennem Tiderne i Guds Menighed, se vi, saa langt vort Øje rækker, den samme Tro, finde den baade i den katholske Kirke, om den end er overbygget med Menneskepaafund, og ligesaa i de protestantiske Kirker, trods den grænseløse Forvirring i Lærdomme og Paastande. En dansk Theolog, som er bleven Katholik, var for nogle Aar siden i Kjøbenhavn. En Bekjendt spurgte ham, hvad han mente om den katholske Kirkes Fremtid her i Landet. Han troede den havde lyse Udsigter; der er kun

en Retning, sagde han, som kan staa os imod; det er den grundtvigske, thi *den ved, hvad den tror*. Er det nu af „grundtvigianst Hovmod", at jeg fortæller dette? Jeg vil saare nødigt være hovmodig, dog er jeg ingenlunde fri. Men dette tror jeg dog ikke er Hovmod; men jeg fryder mig over og har overfor den katholske Kirke mangengang frydet mig ved at føle, hvilken Velsignelse Gud har ladet mig blive tildel ved at lukke mit Øje op for den ene Grundvold, den ene Salighedsklippe, paa hvilken alle Kristne bygge og bo, paa hvilken jeg kan række Haand til alle Kristne fra alle Tider og i alle kristne Samfund ogsaa i det katholske, men paa hvilken jeg ogsaa kan afvise enhver falsk Profet og enhver som under Gudfrygtigheds Skin og, som Djævelen i Ørken, med Skriftens Ord i Munden vil drage mig bort fra ham vor Frelser, som i sit Ord, sin Tro og Daab er midt iblandt os. Og derfor holder jeg denne Oplysning højt i Ære, tror, at den er den ene rette, og vilde gjerne, at den skulde udbredes vidt og bredt ikke blot i Danmark men over alle kristne Lande, saa vi ikke blot for Guds Øjne skulde være een Menighed, men ogsaa føle os som een og kunne række hverandre Broderhaand trods al øvrig Forskjellighed, i Kundskab og Liv. Og jeg er vis paa, at denne Oplysning om Herrens Livsord som den ene Kirkegrundvold, har Gud givet os, for at vi skal udbrede den i Verden, at alle de Skillerum, som

menneſkelig Skrøbelighed og Selvklogſkab har rejſt i Guds Hus, maatte falde. Og jeg tror ikke, at denne Opgave er for ſtor for en lille Menighed og for Smaafolk; det kommer kun an paa, om Sandhedens Herre og Kraftens Aand finder villige og ydmyge Hjerter iblandt os, saa kan han ogſaa ved os gjøre ſtore Ting.

Men dette er Hovedindtrykket, jeg i kirkelig Henſende fik paa min Udenlandsrejſe, at intetſteds hørte jeg Evangeliet ſaa klart og hjerteligt forkynde, intetſteds fandt jeg Vorherres Sakramenter holdt ſaa højt i Ære, og intetſteds hørte jeg ſaa levende en Pſalmeſang eller ſaa ſaa inderligt et Menighedsliv, ſom herhjemme i mit Fædreland. Derfor ſkulde vi danſke Kriſtne ikke blive trætte af at priſe Gud, ſom har gjort ſaa ſtore Ting iblandt os, og ladet netop os, trods alle vore Skrøbeligheder, times ſaa ſtor en Naade. Men ſaa ſkal vi ogſaa huſke paa, at hvem Meget er givet, af ham ſkal der kræves Meget, megen Ydmyghed, megen Kjærlighed, megen Nidkjærhed og megen Utrætteligheb i at bygge paa det ene Guds Hus, Menigheden med den ene Tro og Daab, og ikke lade os hindre deri af vor egen Lunkenhed eller Andres Fjendſkab.

Thomas Nordam.

Gjenſti vorder tit Glipſti.

Naar man gaaer henad Landeveien, for at naae et Maal og man opdager en lille Sti, ſom ſnoer ſig gjennem Agre og over Enge, ſaa har jeg altid faaet en næſten uimodſtaaelig Tilbøielighed til at forlade den fjedelige og trange Landevei, forat forſøge min Lykke ad Stien, om den kunde føre mig lettere og behageligere til mit Maal. Jeg har da ofte erfaret, at for mig blev Gjenſti Glipſti, thi jeg tænkte mig jo, at Stien ſkulde blive en Gjenſti, ikke blot, fordi den var behageligere at gaae paa, men ogſaa fordi jeg meente, den ſkulde blive kortere. Hvem der ikke er veikjendt og har ſlet ingen Gave til at finde Vei paa ukjendte Steder, bliver Gjenſtien gjerne Glipſti, det er den bleven for mig, men det kan da kun komme af, at jeg traf ikke den Sti, ſom virkelig er Gjenſti. Det ligger jo i ſelve Ordet: Gjenſti, at den maa være en kortere og bedre Vei til Maalet, ſaa naar man bare kan træffe den, da bliver den ikke til Glipſti, træffer man derimod ikke den rette, ſaa ophører den med at være Gjenſti og bliver da Glipſti, ſom betyder, at man ad den gaaer Glip ad Maalet og naaer det ikke. De, ſom ere fjærende ad Landeveien, vil det naturligviis ikke falde ind at ſøge nogen Gjenſti, ſom heller ikke er tilgængelig

for dem; de kjøre saa henad Landeveien, og, kommer der ikke noget iveien for dem, som de ikke har beregnet, men som tit kan hænde, saa naae de deres Maal, men det kan ikke hjælpe dem, som kun er gaaende og hvem Landeveien er for trang. Naar disse saa vandre ad Glipstien, ere de ligesaa ilde farne, som de, der slæbe sig henad Landeveien, de ikke kan naae Ende paa, men er man saa lykkelig at træffe en virkelig Gjensti og kan holde sig paa den, uden at komme ind paa Glipstien, saa er man lykkelig og naaer det Maal, man ellers ikke havde naaet.

Vort Liv er saa tit bleven lignet ved en Vandring, som det hedder i Psalmen:

Gjennem Ørken skal vi gaae
Saa er Kanaan at faae.

Kanaan er da Maalet for Vandringen, som det var for Israels Børn, men rigtignok et bedre Kanaan, thi det er Guds Paradis, som flyder med bedre Mælk og Honning end Kanaans Land i denne Verden. Vilde man sige, at det dog er Synd at falde denne Verden, der er saa skjøn og bærer saamange Vidnesbyrd om Guds Godhed, en Ørk, der er gold og bar, skal det rigtignok være langt fra mig at miskjende alle de mange Vidnesbyrd om Guds Godhed, som Verden er fuld af: „han gjorde os Godt og gav os Regn og frugtbare Tider af Himlen, idet han fyldte os med Føde og vore Hjerter med Glæde", men Verden har

dog ligesaa lidt det, hvorved jeg kan leve et evigt Liv, som Ørken det, hvorved jeg kan leve et timeligt Liv; i Verden groer mellem alle skjønne Urter dog ikke den Urt, som kan frelse fra Døden og derfor kan den i aandelig Forstand kaldes en Ørk, derved krænke vi ikke Gud, thi han vil ikke, vi skal betragte den anderledes.

Gjennem denne Ørk gaaer der rigtignok en Landevei, som fører til Maalet, det er den, som Jesus pegede paa for den Lovkyndige, da han sagde: „gjør det, saa skal du leve", og dermed havde han vist ham hen til det første og store Bud: „du skal elske Herren din Gud af dit ganske Hjerte, af din ganske Sjæl, af din ganske Styrke, og af dit ganske Sind", og til det andet, som er ligesom dette: „du skal elske din Næste som dig selv". Det er den slagne Landevei til det evige Liv, saa de, der virkelig følger den, naaer ogsaa Maalet. Men selv den Lovkyndige synes ikke saa rigtig godt om denne Vei og gjorde et lille Forsøg paa at finde en Gjensti ved betydeligen at faae, navnlig det sidste Bud, indskrænket med Hensyn til at elske Næsten, men Jesus afskar ham denne ved at sige ham at selv i en Jøde maatte en Samaritan see sin Næste, som den Lovkyndige, naar Forholdet var det omvendte, ikke havde taget med i Beregningen over at elske sin Næste. Den Lovkyndige vilde skyde ind paa en Gjensti, som ganske vist blev en Glipsti, der aldrig førte til Maalet og

ad denne Glipsti gik han og de Mange med ham, som nok vilde holde sig til Loven, men Loven indskrænket og lavet om efter deres eget Hoved. Saaledes gaaer det endnu bestandig de Mange, som mene, at de holde sig til Loven og ligner dem, som kjøre eller ride henad Landeveien, og mærker ikke, at de ere væltede eller faldne af Hesten ned i Landeveisgrøften. Det gaaer dem, som Manden, der var falden af Hesten, og laae i Grøften, og som, da nogle Forbikjørende spurgte ham, om han ikke vilde kjøre med, svarede: nei, mange Tak, jeg er ridende. Man finder det saa umaadelig latterligt, at en Mand kan være sig selv saa lidt bevidst, at han kunde bilde sig ind, at være ridende, efter at han var falden af og laa i Grøften, men hvad der forekommer Alle saa latterligt, hvor det angaaer de timelige Forhold, det siøder man sig ikke over i de aandelige Forhold; thi mange Mennesker, som lee over den Mand i Grøften, som troede sig ridende paa Veien, befinde sig i aandelig Forstand netop i samme Tilstand, idet de bilde sig ind, at være kjørende eller ridende ad Landeveien, medens det dog er Grøften, de ligge i.

Det er nemlig ikke Lovens Vei, de Mennesker følge, som altid beraabe sig paa Loven; de elske hverken Gud over alle Ting eller Næsten som dem selv; saalænge de ikke see det, saa spørge de ikke om nogen Gjensti, thi saa mene de ad Landeveien at naae Maalet. Naar det derimod gaaer op for et Menneske, at han ikke er

paa den Vei, at han ikke kan komme frem ad den Vei, fordi han ikke elsker og kan ikke elske, som han skulde, eftersom han er en Synder, saa seer han sig om efter en Gjensti med større Længsel end nogen træt Vandringsmand har gjort det, der sled sig frem ad Landeveien. Nu er det ganske rigtig en Gjensti, vor Herre har viist dem, som ikke kan komme fremad Landeveien, og det vil sige: alle Mennesker, men som dog ikke vil behage Andre end dem, som ere blevne trætte af at gaae paa Landeveien. Hele Christendommen er en Gjensti, som fører til det samme Maal som Landeveien, nemlig elske Gud af ganske Hjerte og Næsten som os selv, thi Jesus er jo ikke kommen, forat afskaffe Loven, men forat fuldkomme den, saa det, Loven kræver, maa virkelig blive opfyldt, om Maalet skal naaes. Christendommen er en Gjensti, ad hvilken Mennesker kan gaae og ad hvilken de kan naae Maalet, som var dem umuligt ad Landeveien; den er en Gjensti, men ingen Glipsti, det indestaaer vor Herre os for, som siger, at naar vi følge den Vei han anviser os, saa naaer vi Maalet.

Derom vil alle de, som da vil være Christne, vel være enige, men skal Christendommen være en Gjensti og ingen Glipsti, saa maa det være den sande Christendom, saa maa det være den Gjensti, som vor Herre har viist, og ingen anden, ellers bliver det til en Glipsti. Og her kommer jeg nu til Grunden, hvorfor jeg har valgt at skrive nogle Ord om dette Ordsprog: „Gjensti

vorder til Glipsti", thi jeg læste forleden i et Brev fra en Mand, jeg ikke kjender, men som vist mener det godt baade med sin egen og Andres Salighed, at vi, som han kaldte „Grundtvigianere", viiste en Gjensti til Himmerige, som var en Glipsti, og han kunde ikke nægte, at „Budstikken", som han ellers lod til at ynde, gjorde sig skyldig i det samme. Er det Første sandt, saa er det Sidste det vel ogsaa, thi „Budstikken" har, saa godt den har formaaet, vedkjendt sig den grundtvigske Lærdom, men jeg skal aldrig nægte, at enhver Roes, som der tilfalder den, bliver til Ingenting og til, hvad værre er, naar den skyldes for at vise en Gjensti, som er en Glipsti. Dersom Talen var om en Gjensti over Mark og Enge til en Landsby eller Kjøbstad, saa var Sagen jo ikke saa farlig, saa vilde jeg, som er en daarlig Veiviser paa den Maade, være meget tilbøielig til at tro, at den Gjensti, jeg viiste, var en Glipsti, thi det hænder mig kun altfor ofte, at Gjensti paa den Maade bliver for mig til en Glipsti, saa jeg idetmindste kommer til at gaae dobbelt saa langt som jeg ellers behøvede. Men naar Talen er om Gjensti til Himmeriges Rige, saa er det haardt at skyldes for, at den, man viser, er en Glipsti.

Mig forekommer det da afgjort, at Christendommens Gjensti for os maa være den, som Christus selv har viist os hen til. Jeg veed ikke rettere end at han har antaget mig i Daaben og oprettet sin Pagt d e r

med mig, som han ogsaa siger: „hvo, som troer og bliver døbt, skal blive salig". Saa maa det være den Gjensti, han har viist mig hen til, og naar jeg da følger den, saa bliver den mig ingen Glipsti, med mindre han skulde bedrage mig, som de ikke kan være bekjendt at sige, der kalde sig efter hans Navn. Det er denne Gjensti, vi bestandig pege paa, det vil de da ikke nægte, som beskylde os for, at vi gjør det al for meget, og da vi nu er meget bange for at vise hen til en Glipsti, saa holde vi os udelukkende til den Gjensti, han har viist os og vil ikke vide af nogen anden at sige, vil ikke tage mod nogen forandret Udgave af den, hvad man saa end siger man har forbedret den efter. Vi formane derfor til at blive ved den Gjensti og ikke vige fra den til Høire eller Venstre, forat den ikke skal blive til en Glipsti, og det vil sige, vi formane til at holde sig til Tro og Daab, som vort eneste Salighedsvilkaar; bliver det saa en Glipsti, saa har vor Herre viist os paa den, saa er vi uden Ansvar.

Men I tage Eder det for let! Meningen maa jo være, vi tage os det for let med Tro og Daab, thi at holde os dertil, kan, da vor Herre selv har viist os dertil, ikke være at tage os det for let. Vi maa da dertil svare: om vi tage os det for let, kan Ingen vide uden vor Herre og vi selv; Tro og Daab ere begge Dele en Hjertesag, og hvad der er en Hjertesag, kan Ingen dømme over undtagen han, som ransager

alle Hjerter, og de, hos hvem Hjertet boer. Vi veed meget godt, at til Troen hører Forsagelsen af Djævelen og alle hans Gjerninger og alt hans Væsen og jeg troer ikke, man kan beskylde os forat glemme at tage den med. Ja, I nævner den nok, men I gjør ikke Alvor af den i Livet! Vi svare: Forsagelsen er en Hjertesag, ligesaafuldt som Troen, den bestaaer ikke i en Gjerning, men den er ligefrem en Egenskab ved Troen. Den, som troer paa Sandhed, kan ikke i samme Øieblik tro paa Løgnen; i samme Grad, som Hjertet vender sig til Sandhed, maa det vende sig fra Løgnen, og hvad Hjertet gjør, derom dømmer kun han, som kjender Hjertet.

Men I holde Eder ikke alle de Formaninger efterrettige, som Skriften indeholder! Vi kunde jo godt vende det mod dem, som sige dette, og spørge dem: gjør I da det! men det vil vi ikke, thi det hjalp jo ikke os, om de maatte skamfulde tie, som de vel kom til; men vi vil svare: vi forstaae ikke alle disse Formaninger saaledes, som indeholdt de et nyt og et andet Vilkaar for vor Salighed end Tro og Daab; gjorde de det, saa maatte vi vende os fra dem, thi ellers kom vi ind under Loven, saa kom vi tilbage til Landeveien, som vi har erfaret, vi ikke kan naae Maalet paa. Formaningerne gaae efter vore Tanker ud paa at hjælpe os til at holde os til Tro og Daab, og saaledes tage vi med Glæde mod dem, som gode

Venner, der ikke vil slaae os ihjel, men hjælpe os til at holde Livet. Saaledes er de os byrebare Allesammen og Ingen skal beskylde os for, at vi nogensinde har vraget en eneste af disse Formaninger. Vore Modstandere komme rigtignok med adskillige Formaninger, der træde op som Lovbud, der true os med Døden, om vi ikke holde dem, men deels, fordi de er selvlavede og deels, fordi de komme til os som truende Lovbud, derfor vrage vi dem, og det er nok egentlig derfor de sige, vi tage os det for let og at vor Gjensti bliver en Glipsti. Men den Dom underkaste vi os ikke, ligesaalidt som naar de paatage sig at dømme, om vi holde os Skriftens Formaninger efterrettelige, thi den Dom gaaer ud paa, hvorvidt vi ved disse lader os hjælpe til at holde os til Troen og Daaben, og det er en Dom, som ikke hører dem til. Vi kan see Eders Overtrædelser, sige de — ja derom tvivle vi ikke, vi kan ogsaa selv see dem, men hvad I ikke kan see, det er, om ikke disse Overtrædelser netop føre os nærmere til Tro og Daab, thi disse Formaninger er netop saadanne Venner, der hjælve os ikke blot, naar vi holde dem, men ogsaa naar vi ikke holde dem, idet de ikke blot ydmyge os, men ogsaa opreise os, naar de har ydmyget os ved at fremtræde som Forjættelser om, at, naar vi holde os til Tro og Daab, saa skal vi naae at blive som Formaningerne vil have os, skjøndt Veien, vi har at vandre, koster baade Kamp

og Strid og vi føres fremad baade gjennem Fald og Opreisning.

En Glipsti er derfor den Gjensti, som vi anbefale, ikke, fordi det er vor Herres egen Gjensti; om vi vandre paa den, tilkommer det ikke vore Modstandere at dømme over og det skulde de derfor ikke befatte sig med; „hvo er Du, som dømmer en fremmed Svend? For sin egen Herre staaer eller falder han, men han skal blive staaende, thi Gud er mægtig til at holde paa ham." Det er ogsaa vor Trøst, at Gud er mægtig til at holde paa os og at han ogsaa vil holde saaledes paa os, at vi blive staaende i den gode Pagt, som han har oprettet med os, trods alle de Fald, som skeer fra vor Side, hvorfra han allene er den, som kan opreise os. Men at blive staaende i denne Pagt, er at følge den Gjensti, som vor Herre har anviist os, og skjøndt det er ganske viist, at Gjensti vorder tit Glipsti, saa er det dog ligesaa viist, at denne Gjensti vorder ikke Glipsti. Den fører os nemlig gjennem Fald og Opreisning til det Maal, som de maa have naaet, der virkelig kan gaae ad Landeveien; den fører os til at elske Gud over alle Ting og Næsten som os selv. Det er, hvad Loven *kræver*, men Evangeliet *giver*; det giver os det allerede her, forsaavidt vi har vore Synders Forladelse altsaa ogsaa Forladelse for al vor Mangel paa Kjærlighed og „salig er den Mand, hvem Gud ikke tilregner Synd."

Den Gjenſti fører os til det lille Himmerige, hvis Kjendetegn er Syndernes Forladelſe formedelſt Tro og Daab, og den fører os endelig til det ſtore Himmerige, hvis Kjendetegn er, at d e r findes ingen Synd mere.

Lidt om

Indvielſen af Rodkilde Folkehøiſkole

den 21. October 1866.

Der var ikke let nogen Dag, vi havde ſeet imøde med ſtørre Glæde end denne, men efter vores Beregning ſkulde hun have været med, ſom ſkulde give det Hele ſin Glands. Nu blev det anderledes, ſkjøndt hun alligevel kom til at give det Hele ſin Glands, fordi det blev, efter at hun var kaldt hjem, klarere for os Andre, at det var hendes Skole, vi indviede. I Øieblikket, da

Slaget traf os, forekom det os, som Alt derved maatte gaae tilgrunde, den hele Skoleplan begraves med hende, men det var ogsaa kun et Øieblik, saa gik det op for os, at nu skulde Trøst og Kraft netop søges ved at sætte den iværk. Dagen kom da ogsaa. Hvorledes det var for os, saae vi afspeilet i hele Naturen. Der stod det endnu Altsammen som fra Sommerdagene, men Glandsen var borte, Træerne havde tabt deres Blade, Engene deres Smykke og Agrene deres bølgende Prydelser. Der stod ogsaa Skolen med alle Tilberedelser, men Glandsen var borte fra det Altsammen — dog Naturen varsler om en ny Glands, saa haabe vi ogsaa paa en glædelig Fremtid for vor Skole. Efteraaret er saa veemodigt — ak, det var ogsaa veemodigt for os. Men vi fik fornyet Bevis paa Deeltagelse; fra hele Øen strømmede de sammen til Indvielsen, vi regnede paa omtrent 2000 Mennesker; de vare komne sammen ikke blot for Skolens Skyld, men ogsaa forat høre noget om den Qvinde, som Skolen havde saameget at takke og om hvem man ved denne Leilighed ønskede at faae noget at høre. Det var en Glæde for os at see de mange Mennesker, om hvem jeg tør sige de vare Alle komne i en god Mening, men der var udbredt i høi Grad en veemodig Stemning over hele Forsamlingen. Det er ikke Hensigten at meddele alle de Taler, som blev holdt af Forst. Boisen fra Gedved, Byf. Hage, Provst Nielsen, Lærer Christensen og mig selv, men jeg

vil kun bemærke, at hvad der gjorde det dybeste Indtryk paa Forsamlingen var da Skolens Forstander selv tog Ordet, talede om sin Brud, hvorledes hun alt i Ungdommens Dage havde altid higet opad, havde søgt at hæve sig op over de høie Fjelde, for ligesom fra disse at see ind i Himmerige, hvorledes det havde været hendes Hjertes Ønske at bidrage noget til Folkeoplysning, at de havde allerførst mødtes i dette Fællesønske. Han indviede Skolen til at være Karens Skole, og ønskede at hendes Aand maatte hvile over den. Det gik dengang som hiin første Søndag i Stege Kirke efter hendes Død — der blev ikke mange tørre Øine hverken blandt Mænd eller Qvinder. Det var forunderligt, hvor hun var elsket af Alle herpaa Øen, og jeg troer, det kan anføres som et godt Vidnesbyrd for Møenboerne, at de har havt saa klart et Øie for den stille Kvindes Elskværdighed og saa aabent et Hjerte for Kjærlighed til hende. Jeg veed, at idetmindste de Fleste er glade over Skolen, men den Jubel, hvormed et Leve for den blev istemt, havde ogsaa sin Grund i deres Kjærlighed til hende, derom vidnede ogsaa den Jubel, hvormed der istemtes et Leve for hendes lille Søn, at han maatte leve til Trøst og Glæde for Faderen.

Det var en veemodig, men tillige en glædelig og trøsterig Dag, den gjorde godt for de saarede Hjerter. Jeg udtalte derfor mod Slutningen: „vel begyndt er halv fuldendt“, og en god Begyndelse var virkelig skeet

paa den Dag. Der blev ſjungen en Deel ældre Sange, men ogſaa nogle, ſom var forfattede i Anledning af Skolens Indvielſe; af disſe vil jeg her meddele en af V. S.:

See Bygningen blev færdig med Taarn og Fløi og Spiir,
Den ſtaaer med Mandens Styrke og Qvindens lette Ziir.
Det er fordi de Begge har lagt den første Steen;
I Raad og Daad vel Tvende, i Villien kun Een.

Da var det Sommerdage, nu er det Høſt saa kold,
Da ſkinned Blomſterengen, nu ſtaaer den bar og gold,
Nu vandrer han alene, i Hjertet Savnet boer,
Hun ſom en Trækfugl ſvang ſig langt bort fra denne Jord.

Men Pietten, hun udvalgte, ſkal bære hendes Navn,
Og hendes Søn, den ſpæde, hun aldrig ſik i Favn,
Af Faderen vil lære, naar han er blevet ſtor,
At elſke „Karens Skole", hvor hendes Minde boer.

Der var indtegnet 60 Elever, hvoraf der dog udeblev nogle, saa der for Øieblikket er 57, maaſkee bliver Tallet 60 dog fuldt. Af disſe er næſten 40 fra Møen

og af disse igjen 17 allene fra Stege Landsogn. Der er ellers Elever fra Jylland, Sjælland, Falster og saar ogsaa 2 fra Lolland, som vi har hilset med stor Glæde.

Nu er Skolen igang; uagtet der blev vel begyndt Indvielsesdagen, saa er Begyndelsen dermed dog ikke færdig, og den falder jo altid noget trang. Endnu mangler ogsaa den tredie Lærer, som ventes hver Dag.*) 45 Elever bo paa Skolen og faae deres Kost der, de Øvrige bo omkring hos Bønderne. To Gange om Ugen holdes Foredrag, hvortil Alle, baade Mænd og Kvinder, har fri Adgang; vi haabe, at disse vil blive godt besøgte, nu vi har Plads nok til at modtage Folk. Det tegner til, at vi i Vinter vil faae en kraftig og livlig Sang og kan det blot komme til at gaae godt med den, vil det nok gaae med det Altsammen. Da der er kommen en Deel igjen, som var med ifjor, er der bleven dannet to Classer og vi haabe, at det vil blive almindeligt, at de blive her idetmindste i to Vintere. Hver 4de Søndag holder jeg Forsamling paa Skolen, hvortil Adgangen ogsaa er aaben for Alle.

Disse Skoler i Almindelighed er mit Haab med Hensyn til Danmarks Fremtid — denne udgjør ogsaa en Deel af mit Haab i denne Henseende, men jeg knytter ogsaa mit Haab til den paa en anden Maade, at

*) Han er nu kommen.

den navnlig skal blive hans Trøst, som trænger meest til Trøst, og at den maa blive et skjønt Mindesmærke for den elskelige, dybt savnede norske Qvinde, som kom det danske Folk til Glæde.

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. G. Iversens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse

Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 22. Den 1. Decbr. 1866. 15. Aarg.

Allehelgensdag.

Det var paa Allehelgensdag den 1. Novbr 1517, at Morten Luther, ved sin Prædiken mod Afladshandelen, begyndte den store Kamp mod Pavedømmet, og naar vi nu holde Allehelgensdag, da ligger det os nær, altid først at gjøre hinanden Rede for, hvad Betydning denne Helligdag fra Pavedømmets Tid kan have for os. og det paa samme Tid, som vi ære Morten Luthers Minde, just fordi han brød med Pavedømmet, frigjorde Vorherres Jesu Christi Menighed fra Paven, og hævdede en Frimenighed uden at bryde sig om den Pave-Organisme, hvorefter Paven havde gjort sig selv til Hoved-Organ, til Vorherres Jesu Christi Statholder, og saaledes sat sig i den Hellig-Aands Sted, der er den eneste virkelige Statholder, som Jesus har sagt: „Jeg vil bede Faderen, og han skal give Eder en anden Talsmand, at han skal blive hos Eder evindelig": og

som han har opfyldt paa Pintsedagen, saaledes som Apostlen Peder siger: „Efterat han nu er ophøiet ved Guds høire Haand, og har annammet den Hellig-Aands Forjættelse, har han udgydt den, som I nu see og høre.“ Den rette „organiske“ Forbindelse i Jesu Christi Kirke har Apostlene mange Steder beskreven os, men maaskee dog ingensteder bedre end Eph. 4, naar det hedder: „befliitter Eder paa at bevare Aandens Enhed i Fredens Baand, eet Legeme og een Aand, ligesom I og ere kaldte til eet Haab i Eders Kald: een Herre, een Tro een Daab, een Gud og Alles Fader, som er over Alle og ved Alle og i Eder Alle.“ Men Pavedømmet er en Organisme af en ganske anden Slags, og lad os vogte os for ikke at falde tilbage under dette — det kan ogsaa træde op igjen under Navn af Folkekirke — med dets Bisper og Præster, naar de vil gjøre sig til Kirkens egentlige „Organ“. Pavedømmet var, som sagt, et selvgjort, et kjødeligt og et falsk Statholderstat, der gik ud paa at gjøre Vor Herres Jesu Christi Rige til et Rige af denne Verden, og derved stemte det godt overeens, at ikke blot Geistligheden gjorde sig til Herre i Guds Rige og til Mellemmand mellem Herren og hans Menighed, men at der ogsaa paa verdslige Rigers Viis oprettedes, ligesom et Adelskab af dem, som Paven optog paa Helgenlisten; og Allehelgensdag blev da saaledes en af Pavekirkens Helligdage til Ære for

disse Helgene, ligesom der trindt omkring byggedes Alire for dem. Men naar Vor Herre har sagt: „Hvorledes kunne I tro, I som tage Ære af hverandre, og den Ære, som er af den eneste Gud søge I ikke", saa har han dermed dømt Pavekirken med sin selvgjorte Christi Statholder og med sine Helgenlister og Helgenalire, alt som det hedder hos Propheten: „Jeg er Herren, det er mit Navn, og jeg vil ingen Anden give min Ære, eller de udskaarne Billeder min Lov." Men hvorledes kan saa dog en Allehelgensdag have noget at betyde for os? Jo! det kan den ganske vist, men rigtignok maa den hos os have en ganske anden Betydning end i Pavekirken; thi hele Herrens Menighed, ligefra hans Apostles indtil de allersidste Tider, udgjør den Helgenskare, som vi kalde den hellige almindelige Kirke, som kjender intet andet Adelskab, end det, hvormed Herren „fattig kom til Jorden ned, adlede Armod og Usselhed", Helgenskaren rækker lige fra dem, som har stridt den gode Strid, har fuldendt Løbet og naaet Maalet ned til os, som endnu ere midt i Striden, som endnu ere langt tilbage, som endnu række efter Maalet. Ligesom det nu er til Velsignelse at mindes dem, som ere vandrede forud, og har efterladt os det Exempel, hvorom vi bede i Allehelgensdagens Kirkebøn: Lad os, o Herre! efterfølge deres Tro og Haab og Kjærlighed, og hvorom det hedder i Hebræerbrevet: „efterdi vi har en saadan Skare af Vidner om-

kring os, da lader os aflægge al Byrde og Synden, som let overrasker os, og med Standhaftighed gjennemløbe den os anviste Bane, idet vi see hen til Troens Begynder og Fuldender Jesus Christus." Ligesom det saaledes er til Velsignelse at mindes dem, som ere forudgangne, dem, der ligesom fra Maalet vinke ad os, saa er det ogsaa til Trøst at tro os som Led i den samme Samfundskjæde, at vide os som deres smaa Sødskende — og fra Allehelgensdagen lyder en Formaning ud til alle Folk, at de maatte oplade deres Øine, omvende dem fra Mørket til Lyset, fra Satans Magt til Gud, at de kunne annamme Syndernes Forladelse og Lod iblandt dem, som ere helligede ved Troen paa Jesus Christus

Saaledes kan Allehelgensdag have meget at betyde for os til at oplive Troen i os paa den hellige almindelige Kirke med den Hellig-Aand til Veileder, til Trøster og Talsmand, og saaledes kan vi ogsaa godt paa denne Dag mindes Herrens udvalgte Redskaber og har en særegen Grund til at mindes Morten Luther, som jeg vil ligne ved den Kgl. Tjener, vi hørte om forleden Søndag, den Kgl. Tjener, som fulgte det dunkle Rygte om Jesus, og, jeg tænker, netop om hvad han havde gjort i sit første Tegn i Cana, da han forvandlede Vand til Viin; og da han hørte, at Jesus atter var kommen til Cana, søgte han ham selv — fandt ham ogsaa midt iblandt et vantro Folk

hvorover han maatte klage: „Uden I see Tegn og underlige Gjerninger, ville I ikke tro.“ Men da Herren paa hans Bøn om Frelse for hans Barn – sagde: „gaae bort, dit Barn lever“, da gik han bort, og da staaer der: „Menneſket troede det Ord, Jeſus sagde til ham“ — og gik bort. Ja han gik bort fra det vantro Folk, som vilde see Tegn og underlige Gjerninger, men han tog Herrens Ord med sig; og hans Tro beſkjæmmede ham ikke; nei han erfarede, at hvad Herren siger hos Johannes: „de Ord, som jeg taler til Eder, ere Aand og ere Liv“; og saa troede, den Kgl. Tjener og hans hele Huus. See! med denne Kgl. Tjener kunne vi ligne Morten Luther, som ogsaa gik efter det dunkle Rygte, der havde bevaret sig gjennem Middelalderen; maatte vi kun speile os deri, til ogsaa at lytte efter og søge Rygtet om Vorherre, om det end kommer dunkelt til os. Men Morthen Luther søgte Herren selv og vel maatte Herren klage — over Pavedømmet med sin Higen efter og Fremstilling af Tegn og underlige Gjerninger; men paa Herrens Ord gik Morten Luther bort fra dette Overtroens og Vantroens Tempel, jeg siger Overtroens og Vantroens, thi de to Ting staaer slet ikke i Modsætning til hinanden, Vantroen er som den golde Jord — der bæres kun Frugt i Overtro. Morten Luther gik bort fra dette Overtroens og Vantroens Tempel — men han tog Ordet med sig, han gik bort og troede det Ord Jeſus, sagde til ham. Han

troede Herren paa Ordet i Daaben og i Nadveren, og derom dreiede sig jo i Grunden al hans Strid — lige fra Striden om Afladshandelen, indtil Striden om Ordet ved den hellige Nadvere. Ja han troede Ordet, Jesus sagde til ham, og hans Tro beskjæmmede ham ikke — han troede og hans hele Huus — og vi høre ogsaa med til det lutherske Huus, naar vi synge:

Ja Ordet skal de lade staae,
Og Ukaf dertil have;
Det skal til Verdens Ende gaae
Paa sine Fjenders Grave.

Efter nu saaledes at have mindet hinanden om Betydningen af en Allehelgensdag, og hvorledes den godt kan forenes just med Morten Luthers Minde, saa lad os betragte den hellige Lectie til denne Dag, som ogsaa passer godt dertil, eftersom den baade stiller os det salige Maal for Øie, og Guds Langmodighed, som bier efter os, idet han lader Evangeliet forkyndes for os, ja bier efter os, at ogsaa vi maatte lade os medindskrive i den sande Helgenliste, at ogsaa vi maatte faae og bevare den rette Aandens Besegling, som er Pant paa vor Arv, til Eiendommens Forløsning.

Den hellige Lectie er taget af Joh. Aabenbaring, af den Bog, hvori Apostlen Johannes beskriver de høie Syner, som det undtes ham paa hans gamle Dage at skue. Det gik ham omtrent som Moses, den

tro Tjener i Herrens Huus til at vidne, hvad der skulde skee; han førtes tilsidst op paa Nebo-Bjerg og blev klargjort, saa han kunde skue heelt ind i det hellige Land; saaledes er ogsaa Joh. Aabenbaring en Beskrivelse af hvad Johannes saae, da han blev klargjort paa det sidste og det undtes ham, den Kjærligheds-Apostel, at skue ind i vort hellige Land. Vistnok maa det for os i mange Maader være dunkle Syner saa vi maa ikke forlange at forklare dem for den kjødelige Forstand; saaledes, naar vi læser Beskrivelsen i Allehelgensdags-Lectien, da kan det vel være os underligt baade med de 4 Engle, Johannes saae ved Jordens 4 Hjørner, og med den Engel fra Osten, fra Solens Opgang, som havde den levende Guds Segl; underligt kan det vel ogsaa lyde for os dette: 12,000 Beseglede, hvorfor just det Tal nævnes for hver af Israels 12 Stammer, og underlig er Beskrivelsen af hele den store Lovsangs-Skare, omkring Herlighedens og Naadens Throne. Men ogsaa her maa det nok have sin Anvendelse: „Kjærlighed er Lysets Kilde", eller som David udtrykker det: „Hvor dyrebar Herre! er din Miskundhed, at Menneskenes Børn maa skjule sig under dine Vingers Skygge, at see Lys i dit Lys." Johannes lærer os meget om, hvorledes det undtes ham ligesom Englene at stige ind i Salighedens Land — og underviser os om den rette Maade at betragte det paa, naar han skriver i sit Brev: „See hvor stor en

Kjærlighed, Faderen har beviist os, at vi skulle kaldes hans Børn. I Elskelige nu ere vi Guds Børn, og det er endnu ikke aabenbaret hvad vi skulle vorde, men vi vide, at naar han aabenbares, vi da skulle vorde ham lige." Det er ligesom Kjærligheds-Kaaben, hvorunder det undtes Johannes, at ligge ind i Herligheden og at beskrive os, hvad han saae, saa lad os under den samme Kjærligheds-Kaabe betragte det, han beskriver. Og saa mener jeg vi kunne henføre alt, hvad her beskrives os, til 3 af Guds Egenskaber — hans Sandbruhed eller Trofasthed, hans Barmhjertighed og hans Langmodighed. Og Paulus siger, at Jesus Christus er bleven Omskjærelsens Tjener for Guds Sandbruheds Skyld til at stadfæste Forjættelserne til Fædrene, men at Hedningerne skulle prise Gud for hans Barmhjertigheds Skyld. Og naar vi nu læser om disse 12,000 Beseglede, som kommer bestandig igjen, som gjentager sig ved alle Navnene paa Israels 12 Stammer, da maa vi mindes Herrens Ord: „Jeg gjør Miskundhed i 1000 Led imod dem, som elske mig og holde mine Bud." Derfor ere disse 12 000 Beseglede et deiligt Vidnesbyrd om Guds Sandbruhed til at stadfæste Forjættelserne til Fædrene, om ham, som gjør godt i 1000 Led mod sine Venner. Men naar saa Apostelen Johannes gaaer videre og skriver: „derefter saae jeg, og saae en stor Skare, hvilken Ingen kunde

tælle af alle Hedninger og Stammer og Folk og Tungemaal", da skulle vi prise Gud for hans Barmhjertigheds Skyld, som vil, at alle Hedninger skal fryde sig med hans Folk. Og naar vi saa spørge videre, hvad er det for lange hvide Klæder, han seer, hvad er det for Palmegrene, de har i Hænder og hvad er det for en Lovsang, de synger, da mener jeg, at hvide Klæder det er deres, som tro paa Syndernes Forladelse, og som i denne Tro rense deres Sjæle i Sandheds Lydighed og bevare den gode Samvittigheds Pagt med Gud. Johannes skriver: „dersom vi vandre i Lyset, ligesom Gud er i Lyset, have vi Samfund med hverandre og Jesu Christi hans Søns Blod renser os fra al Synd"; men han lærer os videre, at det er ved Troen paa Syndernes Forladelse, at vi iføres det Lysets Klædebon, og saaledes er det sandt, naar det hedder i Psalmen:

Den store hvide Flok vi see,
Hvo er de?
Det er den Helteskare, som
Af hiin den store Trængsel kom
Og bar sig tvæd i Lammets Blod
Til Himlens Helligdom.

Og nu Palmegrenene, hvad er det? det er Seierstegnet, som hører dem til, der bevarer Haabet paa Kjødets Opstandelse, og derfor ogsaa agte Kjødet og vogte sig for Kjødets Besmittelse, at de og-

faa engang maae staae med Seirens Palmegrene i Hænder og synge: „Død, hvor er din Braad, Helvede, hvor er din Seier". Men Lovsangen — det er Kjærlighedens Glæde — og det er deres, som med Hjertet holder fast ved det evige Liv, som Guds Naadegave i Christo Jesu vor Herre. Derfor, hvad Johannes saae og beskriver som Maalet, Salighedes-Maalet, det er, hvad vi ogsaa her i det Lave skulle kun trøstig holde fast som Maalet, idet vi bekjende vor Tro, som og sluttede med disse 3 Ting: Syndernes Forladelse, Kjødets Opstandelse og det evige Liv! O! at vi kun ret maatte holde fast derved indtil det, langt over hvad vi forstaaer, skal forklares, naar vi staae med i Skaren, med de lange hvide Klæder, med Palmegrene i Hænder og synge Glædens evige Halleluja.

Men indtil den Tid, da er det, som den hellige Lectie lærer os, at Gud bier paa os i sin Langmodighed. „Agter Vor Herres Langmodighed for en Frelse", skriver Apostlen Peder, netop med Hensyn til Forventningen om den ny Himmel og den ny Jord, hvor Retfærdighed boer. Det er denne Langmodighed, som beskrives for os saaledes som Johannes saae den, under Billedet af 4 Engle, som holder igjen, som holdt Jordens 4 Vinde, paa det ingen Vind skulde blæse over Jorden, ei heller over Havet, ei heller over noget Træ. Vistnok har denne Beskrivelse Hensyn til den

Stilhed, der skal gaae foran den sidste store Storm, men vi tør dog ogsaa nok anvende den paa hvad vi tør kalde vor stille Time, mens Gud i sin Langmodighed bier paa os. Og hvorfor og hvorefter holder de 4 Engle igjen? For den Engel fra Solens Opgang, som har den levende Guds Segl, for Frelsens Evangelium, som er udgaaet fra Østen, og som udraaber over Jorden: „sparer, skader ikke Jorden eller Havet eller Træerne, indtil vi faaer beseglet Guds Tjenere i deres Pander." See det er, hvad Gud i sin Langmodighed bier efter, at hans Evangelium skal prædikes for den ganske Verden til et Vidnesbyrd for alle Folk. Men mine Venner! saa gjælder det ogsaa om, at vi ville agte Guds Langmodighed; thi det er ikke nok, at Evangeliet prædikes, og heller ikke nok, at det høres, men det gjælder om Beseglingen og den skeer kun og den kan kun bevares formedelst Troen. Derfor skriver Apostlen Paulus just om Beseglingen: „Udi Jesus Christus ere ogsaa I, da I hørte Sandheds-Ordet, Eders Saliggjørelses-Evangelium, udi ham ere ogsaa I, da I troede, bleven beseglet med Forjættelsens Hellig-Aand, som er os Pant paa vor Arv, til Eiendommens Forløsning hans Herlighed til Lov." Forstaa det, at det gjælder ikke blot om, at I har hørt, men det gjælder om da, at I har troet, det gjælder om at bevare Sandheds-Ordet som Troens Ord i Eders Mund og i Eders Hjerte, det er Guds

Beſegling. Har du et borgerligt Kaldsbrev, ſom din Konge har ſat ſit Segl under, da vil du vogte dig for at afrive Seglet. Ogſaa fra Gud og Vor Herre Jeſus Chriſtus har vi et Kaldsbrev, ikke ſkreven med Pen og Blæk, men med Guds Finger i Hjertets Kjødtavler, et Kaldsbrev til det Borgerſkab, ſom er i Himlen, men Mange har brudt Seglet, og bortkaſtet deres Kaldsbrev og traadt det under Fødder, ſaaledes ſom der er Mange, der kalder ſig Chriſtne, og er ogſaa døbte og gaaer ogſaa til Alters, men altſammen kun ſom en Sag, der gjælder for Verden, kun fordi det er bleven Verdens Skik og Brug, men de har, ſom Apoſtlen ſkriver, lidt Skibbrud paa Troen, og det baade i den Forſtand, at Troens Ord blev dem en Anſtødssteen og Forargelſens Klippe, og i den Forſtand, at de kaſtede Troen overbord. Saa hører da Guds Langmodigheds Røſt, ſom endnu bier efter Eder, hører den Engels Røſt, ſom raaber ud over Jorden: ſkader ikke Jorden, eller Havet, eller Træerne indtil vi faaer beſeglet Guds Tjenere i deres Pander. Foragter ikke Guds Godheds, Taalmodigheds og Langmodigheds Rigdom, ſom endnu ſkulde lede Eder til Omvendelſe, og bedrøver ikke den Hellig-Aand, hvormed I ere beſeglede til Forløsningens Dag. H. Boſſen.

Man skal ogsaa saae efter slet Høst.

Hvad en slet Høst betyder, veed vi nok neppe af at sige hos os; idelmindste har vi i alle de Aar, jeg har været Præst, endnu aldrig havt Leilighed til at synge den Psalme, som i Psalmebogen er bestemt til at bruges ved en saadan bedrøvelig Leilighed. Imidlertid er Forskjellen paa Høstens Udfald saa stor, at vi tale baade om en god og en slet Høst og efter begge maae der saaes igjen. Det falder ganske nemt efter den første, thi naar den sidste Høst er lykkedes godt, faaer man nyt Mod til at saae igjen i Haab om at den kommende Høst skal blive som den sidste. Det Ordsprog, som er sat ovenover dette Stykke, formaaer da ikke heller dertil, eftersom det vel gaaer ud fra, at i dette Tilfælde gjøres hverken Formaning eller Opmuntring behov. Ordsproget yttrer sig kun om hvad der maa gjøres efter en slet Høst og mener da, at der maa saaes igjen, naturligviis ikke for at have den Fornøielse at saae, men forat høste. Man seer da ogsaa, at Folk meget villigt følger denne Formaning, lader sig ikke afholde af den sidste Høsts slette Udfald, men tage trøstig fat paa Ny. Ja, hvad skulde de vel ogsaa andet gjøre? Der maa jo raades Bod paa den Mangel, som er en Følge af den slette Høst, og det

kan jo allene ſkee ved at forſøge det paa Ny, om ikke den næſte Høſt kan falde bedre ud end den ſidſte. Den Mand, ſom paa Grund af en ſlet Høſt nu for Fremtiden vilde opgive al Høſt ved at undlade, hvad der maae gaae forud for denne, vilde af alle Mennesker anſees for en Daare og vilde ſaa pienſynligt berede ſin egen Undergang, at hans Exempel nok ſkulde afſkrække Andre fra at følge ham paa den Vei. Derfor ſeer man dem Alle drage ud paa deres Marker, ſaaſnart fra disſe det lille Udbytte, den ſlette Høſt havde bragt, er bleven bjerget; man ſeer dem tage fat med ligeſaa ſtor, maaſkee endog ſtørre Iver end efter den rigeſte Høſt, man ſeer dem pløie, harve, tromle ſaae, altſammen i Haab om at høſte igjen, om muligt bedre end ſidſt.

Dette falder ſaa ganſke af ſig ſelv, og Nøden, ſom er en god Læremeſter, tvinger ſaa afgjort dertil, at enhver Formaning ſynes overflødig og Ordſproget derfor med ſin Formaning at være ørkesløſt, thi det er ørkesløſt at formane, hvor Ingen trænger til at formanes. Jeg antager derfor, at Ordſproget har noget andet iſigte, end hvad det ſaalige lyder paa, at det ſlaaer paa Vognen, medens det mener Heſtene, hvad ſaa ofte er Tilfældet. Jeg antager, at Ordſproget vil have ſin Formaning anbragt, hvor den mere gjøres behov, nemlig hvor man er mindre tilbøielig til at ſaae paa Ny, naar Høſten er ſlaaet feil, end ude paa

vore Marker. Saae og høste er jo Udtryk, som i Skriften har faaet deres aandelige Betydning, saa dersom vi ikke vilde lage disse Ord i den Betydning, da troer jeg ikke heller vi fik det ud af Ordsproget, som det tilsigter.

Den aandelige Mark er en dobbelt: vor egen og Andres, og skjøndt det er billigt, at vi sætte vor egen først, saa maa den anden heller ikke betragtes som os uvedkommende, thi Apostlen skriver jo: „Enhver see ikke paa Sit, men Enhver ogsaa paa Andres." Apostlen Paulus er en rimelig Mand, der ikke skruer Sagen op paa et umenneskeligt Standpunkt, som det vilde være, naar vi slet ikke maatte see paa vor Eget, men allene skulde see paa Andres. De, som føre saa store Ord, pleie i Virkeligheden gjerne at see meget mere paa deres Eget end Apostlen gjorde og alle Andre, som ikke føre saa store Ord. Jeg har en stor Skræk for de store Ord, som næsten altid efterfølges af de smaa Gjerninger, ofte af slet ingen; jeg har en Skræk for d e m, som slaae paa Tromme, hvorefter der gjerne kommer en ynkelig Piben. Det maa nok ogsaa være dansk Tankegang at være imod de store Ord, thi Ordsprogene har travlt med at slaae ned paa dem; f. Ex.: „Store Ord fylder ei Sække"; „store Ord og fedt Flæsk hænger ikke i Halsen" og mit Yndlings Ordsprog: „begynd saa smaat, man kan tidsnok slaae stort paa."

Hvor det nu ovenikjøbet gjælder de aandelige Ting,

er det da en afgjort Sag, at Enhver ikke maa glemme at see paa Sit, ja at Enhver maa sætte dette øverst, som den samme Apostel jo skriver: „arbeider paa Eders egen Saliggjørelse med Frygt og Bæven". Her vilde det at springe sit Eget over, forat tage fat paa Andres, ogsaa blive disse til liden Baade, thi den, som lader sin egen Hjertemark ligge udyrket, bliver en daarlig Arbeider paa de Andres, naar man da ellers vil see paa mere end hvad der kun er Skin, thi af det Sidste kommer der altid meest frem ved en usand Fremgangsmaade; det viser sig saa øiensynligt i hvad der foretages paa de aandelige Agre, at man maa være en stor Ynder af hvad der kun er Skin, for ikke at afskrækkes derfra. Men Skinnet har ivrige Venner ogsaa blandt dem, som maaskee ikke veed, hvad det er, de elske, bilde sig vel endog ind at tage Virkeligheden i Favn, mens det er kun Skin, som med stor Klarhed er fremstillet i Mythen om ham, som favnede Skyen for Juno.

Jeg har saa ofte brændt mig paa Skinnet, at jeg som brændt Barn, der frygter for Ilden, ikke engang kan taale at læse om disse Skildringer af de store Skinfrugter, der ligne Æblerne ved det døde Hav, som see skjønne ud, men som, naar de briste, er tomme for Alt undtagen en ulidelig Stank. Naturligviis bliver den, som ikke vil passe sine egne timelige Sager, ogsaa en daarlig Hjælper for Andre, ham har taget sig

af, men i Almindelighed ſlipper han dog forat gjøre dem Fortræd, hvad der netop bliver Tilfældet i de aandelige Ting.

Altſaa der gives virkelig to aandelige Agre: vor egen og de Andres, hvoraf den første paa ingen Maade maa forſømmes for den andens Skyld, men hvorpaa det Ord nok tør anvendes: „man er ſig ſelv nærmeſt", og hvor lidt dette ellers i timelige Forhold kommer Andre tilgode, ſaa bliver det dog Tilfældet i de aandelige. Paa begge disſe Agre ſkal der ſaaes og høſtes, og hvad enten Høſten har været god eller ſlet, maa der ſaaes om igjen. Her følger det ikke ſaa nemt af ſig ſelv, ſom paa den timelige Ager, iſær naar der ſkal ſaaes efter en ſlet Høſt, hvad der her er Tale om.

Ved den ſlette Høſt tænker jeg paa de mange mislykkede Forſøg og Anløb til at det ſkulde blive bedre med os. Derſom disſe Forſøg og Anløb gaae ud paa, at vi ved dem vil ſelv erhverve os Salighed og Retfærdighed for Gud, ſaa er det bedſt reent at lade dem fare, thi efter en ſaadan Udſæd høſtes der altid ſlet, og kalde vi det vel høſtet, ſaa er det kun Skin og Bedrag. Det er at ſaae i Kjødet, og derefter høſtes kun Forkrænkelſe af Kjødet. Saligheden og Retfærdigheden for Gud, maa vi overlade til ham, hvem Saliggjørelſen tilhører, og ſom allene kan give den Retfærdighed, ſom er hans. Men deraf følger

dog ikke, at alle Forsøg og Anløb bortfalder fra vor Side. Tvertimod! jo mere vi stille Salighed og Retfærdighed over til ham som Naadegaver, han allene vil og kan give, jo mere vi hvile i Troen paa hans uforskyldte Naade, desto mere fremkommer Forsøg og Anløb fra vor Side. Det ved vi nok, at denne Verden slet ikke kan begribe, at jo mere vi lade vor Herre virke i os baade til at ville og udrette, desto mere drives vi til at gjøre Forsøg og Anløb, men det er dog saaledes alligevel, hvad dog nok maa forstaaes i et andet Forhold, thi jo mere et Barn modtager alt som en Naadegave af sin Fader og jo mere tillidsfuldt det giver alt i hans Haand, desto mere elsker Barnet sin Fader og gjør Forsøg og Anløb til at tækkes Faderen. Det samme er Tilfældet overfor Gud, at skjøndt vi med alle Forsøg og Anløb ikke vil tilegne os det mindste af hvad der tilhører ham, saa gjøres disse alligevel. Der er saa Meget, vi saa gjerne vilde have aflagt, der er saa Meget, vi saa gjerne vilde have gjort, hvorom vi godt ved, at han med Glæde vilde see til begge Dele, og saa gjøres da Forsøg og Anløb dertil. Det er da heller ikke Meningen, at vi vil gjøre disse saadan ved vor egen Kraft, thi saa bliver det igjen at saae i Kjødet, hvorefter der aldrig kan høstes godt — nei vi vil tage ham med, vi vil gjøre det i hans Navn, med hans Kraft, men hvad enten det kommer af, at vi alligevel blande for Meget af

vort Eget deri, eller han lader det mislykkes for os til vor Ydmygelse eller Forsøgelse — vist er det, at vore Forsøg og Anløb mislykkes meget ofte, vi faae ikke det aflagt, vi vilde have aflagt, vi faae ikke det gjort, vi vilde have gjort. Saa er Høsten falden slet ud for os. Nu er det vist, at jo mere et Menneske troer, at i timelig Henseende beroer Udfaldet baade af Sæd og Høst paa hans egen Dygtighed, desto snarere vil han fristes til efter en slet Høst at opgive Haabet og ikke saae igjen, hvorimod det ikke ret vel bliver Tilfældet med den, som troer, at baade Sæd og Høst beroer paa Gud. Saaledes er det da ogsaa i aandelig Henseende, at jo mere vi tro, at Udfaldet af alle vore Forsøg og Anløb beroer paa vor Herre, desto mindre vil vi fristes til at opgive dem, efterat de er mislykkede, desto mindre vil vi fristes til at undlade at saae efter en slet Høst. Men Fristelsen kan nok være der alligevel; vi fristes dog til at tabe Modet. Vel er Salighedens og Retfærdighedens Sag ikke afhængig af alle disse Forsøg og Anløb, men vi fristes til at tvivle paa, at vor Herre ret har taget vor Salighed og Retfærdighed i sin Haand, naar disse mislykkes, og vi fristes i al Fald til at mistvivle om, at vi kan være til hans Velbehag, om det kan nytte, at vi forsøge det paa Ny ved vore Anløb.

Saa kan det være godt efter en slet Høst paa Markerne, at gaae ud paa disse og see, hvorledes de

hvem disse tilhøre, og som har høstet flet paa dem, atter drage ud paa disse med Plov og Harve og saae paa Ny deres Sæd Det kan være godt at lægge Mærke til, hvorledes disse flet ikke tabe Modet, men efter den slette Høst tage fat igjen med forøget Kraft, og dog veed vi, at her gjælder det kun om en timelig Høst. Det maatte nok kunne opmuntre os til at tage fat igjen og ikke opgive vore Forsøg og Anløb, fordi de sidste mislykkedes. Vi kan jo vel faae en bedre Lykke næste Gang, det stole de jo paa, som paa Marken saae efter en flet Høst. „Naar vi gjøre det Gode, saa lad os ikke blive trætte, thi vi skal og høste i sin Tid, saafremt vi ikke forsage". Dette er et Visdoms Ord, og det er virkelig at gjøre det Gode, naar vi gjøre Forsøg og Anløb til Noget, hvorved vi kan være vor Herre til Velbehag uden at vi dog dermed tænke paa at berøve eller dele Æren med ham om vor Salighed og Retfærdighed: „Om igjen", det var et Ord, vi hørte saa tit i vor Skoletid, og klang ikke videre behageligt — „om igjen", det lyder endnu til os, jeg vil just ikke sige fra vor Herre, men fra Troen i vore Hjerter paa den uforskyldte Naade, som virker til Kjærlighed, der altid vil om igjen, indtil den naaer sit Maal og kan ikke opgive det, før den har naaet det. Det er jo forskrækkeligt, saa trangt det falder at komme igjennem med vore Forsøg og Anløb, hvor tit de mislykkes, hvorofte her høstes flet, saa her

er Leilighed nok for os til at benytte den bedrøvelige Psalme efter en slet Høst og synge, skjøndt det er svært, at synge sligt:

Vi sorgfulde knæle ned
For dig alvise Herre,
Ei Jorden lønnede vor Sved,
Ei kan vor Høst os nære,

men de, som synge saaledes, de saae jo dog igjen, saa maa vi ogsaa forsøge Tingen engang endnu, og det vil vi saameget trøstigere gjøre, jo mere vi er sikkre paa, at vor Salighed beroer paa noget andet end vore vellykkede eller mislykkede Forsøg og Anløb.

Vi kan endnu lære noget andet af alle disse gode Folk, der paa Marken give sig til at saae efter en slet Høst. Jeg antager nemlig, at de fleste Forbedringer i Agerbrugen kommer efter en slet Høst. Folk pleie at undersøge, hvad Grunden kan have været til denne, om i Pløiningen, Saaningen eller Avlsredskaberne, om i den ubeleilige Tid, man har valgt til Arbeidet og saa fremdeles; saa opdages meget, som kunde have været gjort meget bedre, saa søger man at ændre det, og paa den Maade indføres mange Forbedringer. Det kan man let saae Leilighed til at overbevise sig om ved at give Agt paa, hvorledes disse Folk bære sig ad. Men her er saa Noget at lære for dem, som saae og høste i aandelig Forstand. Det kan maaskee nok opdages, at vi ved vore Forsøg og Anløb har grebet

Sagen meget forkeert an — jeg kan ikke nævne alle de Maader, hvorpaa dette kan være Tilfældet, men opdage vi noget, saa maa det gjøres bedre en anden Gang og kan da ogsaa lykkes bedre en anden Gang.

Det vil komme af sig selv, naar vi saaledes give os af med vor egen Hjerteager, at vi da skjønne denne er ikke den eneste, hvor vi har noget at gjøre; vor egen Hjerteager kan ikke ligge os paa Hjerte, uden at de Andres ogsaa kommer dertil. Hvorvidt vi her skal gribe om os, om vi skal, som den Mand, hvem Jesus bød i sit eget Huus at vidne om hvad der var skeet ham af Gud, nøies dermed, eller som de Andre, der fik en anden Befaling, drage ud og prædike for alle Folk — derom kan der ingen Regel gives — vist er det blot, vi maa see at gjøre den Gavn, vi kan, ogsaa med Hensyn til Andre, og vi vil da meget ofte erfare, at Høsten slaaer Feil, at vore Forsøg mislykkes. Her maa vi vel lægge Mærke til, at, skal vi saae efter en sket Høst, saa er dette dog kun under den Forudsætning, at vi saae en god Sæd. Dermed mener jeg ikke blot, at det er Guds Ord, vi bruge til at saae med, men ogsaa at det er hans Ære, vi har for Øie. Er det Løgn og Falskhed, vi udsaae, og har vi kun vor egen Ære for Øie, saa lad al Saaening helst fare, thi det bliver atter kun at saae i Kjødet, hvorefter der høstes Forkrænkelighed. Naar det er den evige Høst, vi har for Øie, saa maae vi saae med

det Eneste, der kan bære saadan Frugt, og saa maa vi have ham for Øie, som giver et evigt Liv. Men ogsaa da, naar begge disse Ting ligge os paa Hjerte, naar det er, hvad vi vil, saa komme vi ofte til at høste slet. Saa var der et Menneske, vi meente at have ført paa den rette Vei, det var ogsaa til vor Herre, vi vilde føre ham, ikke til os selv, og vi meente at have formanet ham med Guds Ord, saa godt vi forstod — og nu er dette Menneske falden tilbage igjen, og det seer ud til at være bleven værre med ham end før. Det hændtes os ikke blot med et enkelt Menneske, men med en heel Kreds, hvor vi meente en god Gjerning var kommen igang, at nu er det Altsammen gaaet ifraa eller det Onde har taget Magten meer end nogensinde. Der havde vi undervitist endeel unge Mennesker, vi meente de aflagde den gode Bekjendelse med et godt Hjerte og at de vilde blive ved den, og see, for vore Øie er de Alle vegne fra den og drive maaskee Spot med hvad de sagde at ville blive ved til deres sidste Stund. Der havde vi gjort os al vor Flid med en Prædiken, havde maaskee bedt vor Herre om hans Velsignelse dertil, gik med god Fortrøstning til Gjerningen, og saa slog det heelt Feil, selv fik vi intet ud af det og de Andre ikke heller. I alle disse Tilfælde og der kunde vel nævnes flere endnu, er Høsten falden slet ud for os — vi veed idetmindste ikke rettere — saa skal der saaes igjen og det falder ofte trangere,

end ude paa Agreen. Hvor kan det ikke lyde indtrængende: hvad kan det hjælpe? Det Tilfælde kan ogsaa være indtraadt, at efterat vi havde saaet, kom der just ikke nogen slet Høst, men der kom slet ingen Høst, der var Ingen, som brød sig derom, der var Ingen, der faldt fra, fordi Ingen var falden til, der var Ingen, der endte i Kjødet, fordi Ingen havde begyndt i Aanden. Vil man blive paa et saadant Sted, fordi man endnu har Haab, saa maa der jo saaes ogsaa efter den Høst, som er slet ingen, men der kan jo ogsaa blive Spørgsmaal om at drage et andet Sted hen, hvor man mener bedre at kunne saae og høste med Tro og Haab. Om en Præst, der havde staaet paa et Sted i mange Aar, og der havde slet ingen Høst været, sagde en Mand: enten maa denne Mand være meget stor eller meget lille — stor, dersom han kan blive ved at saae med Tro og Haab, lille, dersom han kun bliver ved, fordi han ikke gider forsøgt det et andet Sted.

Men saaes skal der baade efter en slet Høst og efter slet ingen Høst, saalænge vi da vil blive ved at være i den Herres Tjeneste, som raader for al Høst. Her kan vi ogsaa lære af dem, der saae paa Agrene efter en slet Høst, og vi kan tillige ved at see alle deres Forbedringer, som netop den slette Høst har lært dem, ogsaa opfordres til at undersøge, om der ikke kunde være Forbedringer for os at foretage med vort Arbeide.

Der kan nok være Meget at opdage, som vi gjorde meget daarligt, som vi vel ogsaa kan komme til at gjøre bedre. Agerdyrkerne tale jo tit sammen om, hvad der er det rette, og hvordan det kan blive bedre — det gaaer ogsaa godt an, at de aandelige Agerdyrkere taler med hinanden om, hvordan de bedst skal bære sig ad, de kan opmuntre hinanden til at blive ved, de kan blive kloge af hverandres Skade, de kan ogsaa fatte Mod ved hverandres Lykke – jeg taler om dem, som idetmindste paa Hjertebunden vil vor Herres Sag, ikke deres egen; disse kan ogsaa faae Gavn af Andres Lykke baade til Trøst og Efterligning. Hovedsagen er alligevel: ikke at blive træt, men ufortrødent at blive ved med at saae efter slet Høst; ogsaa derom er sagt, at vi skal høste i sin Tid, saafremt vi ikke forsage.

Forresten er det heller ikke nogen uvigtig Ting, nogenlunde at kunne skjønne, hvorledes Høsten er, hvorefter der skal saaes. For uerfarne Agerbrugere kan Klinte og Heire tage sig godt ud og Mange overvurdere Høsten, fordi de forstaae ikke at skjønne, hvad der hører til en god Høst. Paa den anden Side er der ogsaa dem, som strax bryde Staven over Høsten, fordi den seer ringe ud i deres Øine, og saa viser det sig, at det fylder bedre i Skjæppen, end den Høst, som de holdt Lovtaler over. Dette finder vist endnu langt mere Sted i de aandelige Ting, hvor det er meget vanskeligere at skjønne, hvordan Høsten er. Her er det

nemt at blive bedragen af Skinnet — hvor kan det ikke see ud med de mange Mennesker, der strømme sammen! der er dem, som slet ikke regner det for noget, naar der ikke strømme saamange Mennesker sammen, som de mene der hører til, for at der kan være Tale, om en god Høst. Derfor lyde Beretningerne om de store Bedrifter gjerne paa, hvormange Mennesker, der var mødt, og jeg har erfaret, at der er dem, som blive fornærmede, naar der ikke møder Folk nok, skjøndt mig syntes, der var flere mødt, end de, efter hvad de havde at byde, billigviis turde vente. „Var der noget Liv der, hvor de før prædikede?" spurgte engang en Mand en af disse Helte, og han svarede med Værdighed: „en Hær af Troende kunde jeg stille paa Benene, hvad Øieblik jeg ønskede."

Saaledes overvurderes Høsten, saaledes kommer det for Dagen, at det Meste var Klinie og Heire, det Meste var Noget, som skrydede en Tid og derefter sank sammen til Intet eller til hvad værre var. Efter saadan Opdagelse vil det maaskee blive allerstrengest at saae efter en slet Høst, men det maa dog skee, naar det da ellers er Folk, som jeg jo stadig forudsætter, der trods al deres eget Djævelskab, dog paa Hjertebunden mener vor Herres Sag. Men der tages ogsaa tit Feil ad Høsten til den anden Side. De bedste Ax skjule sig ofte, fordi de sænke Hovedet saa dybt ned — i aandelig Forstand vil det ogsaa findes, at

de Bedſte er ofte de, ſom nødigſt træde frem. Der kan endda være høſtet godt, om det ſeer meget fattigt ud, der kan endda være Hjerter vundne, om vi end ikke vedd at pege dem ud, hos hvem disſe Hjerter ſlaae. Derfor ſkal vi ikke være for haſtige med at ſige, at Høſten er flet, det turde ſtundom være, at den er bedre, hvor den kaldes flet, end hvor der gjøres ſtore Ord om den. Det er godt at have dette i Tankerne, forat holde Modet oppe, og faae Lyſt til at ſaae igjen, thi vel ſkal der ſaaes efter flet Høſt, men det falder meget trangt, iſær naar Høſten ſynes at ſlaae Feil gjennem mange Aar. Da kunde det være ganſke godt, at ſige til ſig ſelv: er det ogſaa en afgjort Sag, at Høſten har været ſaa flet, maaſkee gjør du den Uret, og du gjør den ganſke viſt Uret, naar du anſeer den for ſaa flet, at du maa gjøre en Undtagelſe fra Regelen om at ſaae efter flet Høſt.

Det er grimt, om Nogen, ſom i timelig Henſeende har havt en god Høſt, vil roſe ſig deraf paa deres Bekoſtning, ſom har havt en flet Høſt; men værre er det dog, naar ſligt ſkeer, hvor der er høſtet i aandelig Forſtand. Skeer dette virkelig forat beſkæmme dem, for hvem Høſten er falden ringe ud ſaa er det ſaa ondt, ſom det kun kan komme fra Djævelen ſelv — men ſelv hvor det dog ikke er Meningen, er det ondt. Der er ogſaa god Grund til at antage, at naar Nogen roſer ſig af den gode Høſt, denne

da ikke er, hvad den roſes for. Sagen er den, at hvad der kun er Skin, ſtiller ſig ganſke anderledes tilſkue end hvad der er ſandt; deraf kommer det, at den falſke Høſt ſynes ſaa herlig, at de, hvem den er tilfalden, lader ſig ſaaledes bedrage af den, at de ikke engang kan bare ſig for at prale af den ved at give Beretninger om de mange Mennesker, der ere blevne omvendte eller dog er paa Vei dertil. De, hvem den ringe Høſt er tilfalden, ſkal troſte ſig med, at den Dag kan oprinde, da det vil viſe ſig, deres Høſt var langt rigere end de drømte om — det gaaer jo ofte ſaaledes i den timelige Verden, at Høſten kan viſe ſig at være langt bedre end det tegnede til, fordi den fylder godt i Skjeppen, medens den Høſt, ſom roſtes, gav Straa nok, men liden Kjerne.

Endnu er der en Bemærkning at gjøre ved Ordſproget: „man ſkal ogſaa ſaae efter en flet Høſt", at engang vil dette dog ikke ſkee, og det er, naar Høſten er faldet allerdaarligſt ud. Der kommer jo en Høſt, da Englene er Høſtfolk og Menneſkene dem, der ſkal høſtes. For dem, hvem Høſten faaer et ſaadant Udfald, at de ſamles i Knippe, forat henkaſtes til at brændes, oprinder aldrig nogen Saaening mere; efter denne ſlette Høſt ſaaes ikke mere, da er alle Dages Ende kommen. Men at Høſten tilſidſt ikke ſkal faae et ſaadant Udfald, derfor ſige vi, at der maa ſaaes efter flet Høſt, ſaalænge det er muligt, at det kan ſkee, ſaaes paa

Ny baade paa vor egen og Andres Hjerteager. Vil vi kun det baade efter god og flet Høſt og ikke blive trætte, da ſkal det ikke ende for os med den ſlette Høſt, hvorefter der ikke mere ſaaes, og da ſkal vi ikke ønſke meer at ſaae, fordi vi har høſtet det evige Liv af Aanden.

Munken i Snevejr.

Sidſte Vinter læſte jeg en lille Hiſtorie, ſom jeg havde megen Glæde af, og ſom jeg tænker ogſaa kan glæde Andre. Hiſtorien er denne: Der var en gudfrygtig Munk — tager jeg ikke meget fejl, hed han Antonius fra Padua — ſom en Aftenſtund var paa Vej til et Kloſter, der laa inde mellem Bjergene. Det var Vintertide, Mørket faldt paa, og tilmed blev det et forrygende Vejr med Storm og Sne, ſaa han med Nød og næppe kunde ſtride ſig frem og først ud paa Natten naaede Kloſterets Port. Men i Kloſteret vare Alle

gaaede i Seng, og Stormens Tuden gjorde, at Ingen hørte hans Banken, saa han hele Natten maatte blive staaende udenfor i det gruelige Vejr. Her fandt Munkene ham næste Morgen, halv tilsneet og meget forkommen. De havde stor Ynk af ham, men han svarte dem, at han havde dog ikke havt det saa galt, „for", sagde han, „jeg trøstede mig hele Tiden med, at det ikke var Andre end Gud, som kastede al den Sne paa mig."

Denne lille Fortælling, synes mig at være et dejligt Billede paa, hvor godt det hjælper i Nød og Fare, naar vi kan tage Modgangen som Noget, der kommer fra Guds Haand. Man kan saa tydeligt tænke sig, hvor trøstrigt det har været for ham, medens han sad der, som det syntes, ensom og forladt og voldgiven Elementernes Raseri, saa at tænke paa, at det var dog ikke Andre end Gud, der kastede al den Sne paa ham. Vi føle strax, hvor det har hjulpet til at holde Modet oppe, og saaledes er Natten gaaet helt fornøieligt for ham, og fra den har han saa faaet med sig et dejligt Minde om, hvor godt det er at sidde i Guds Haand, og dermed har han mangengang kunnet glæde baade sig selv og Andre.

Kunde vi nu blot ogsaa, naar Gud kaster Noget paa os, som vi ikke synes om, tage det ligesaa frimodigt og taalmodigt som denne Munk. For at kunne det, maa vi imidlertid have Rede paa, hvorledes han bar sig ad. Jeg tror, Hemmeligheden ligger deri, at han sad der ikke blot som den, der led, men ogsaa som den, der stred. Thi i den blotte Lidelse ligger der ingen Opmuntring og Trøst, men komme vi til at se Lidelsen som en Strid, hvori de gode Kræfter skal hærdes og øves, saa giver det Frimodighed og Styrke for den, der lider. Der har staaet en Strid derude i Uvejret mellem Munken og — Gud. Gud kastede

Sne paa ham, og han, ja han har igjen kastet sine Sorger paa Gud. Thi det feiler ikke, at han har havt mange Sorger og Bekymringer derude i Sneen. Han er sikkert mangengang bleven meget betænkelig og forknyt og har tænkt som saa: „Jeg gaaer der ikke igjennem, men maa omkomme." Men saa har han atter mandet sig op og sagt til sig selv: „Hvad er nu det? den almægtige Gud er jo hos mig, og det er jo ikke Andre end ham, der kaster al den Sne paa mig. Det gjør han jo, ikke fordi han er vred paa mig, men fordi han elsker mig og vil prøve mig. Saa har han siddet og holdt fast paa dette: „Det er jo ikke Andre end Gud", og jo mere Sne Gud kastede paa ham, des stærkere har han igjen kastet sine Sorger paa Gud. Og Gud har havt megen Glæde af, at Munken var saa frimodig og trøstig, og Enden paa Striden er bleven den, at Begge vandt: Munken har vundet en salig Erfaring af Troens Kraft, og Gud har ogsaa vundet. Thi naar han kaster Modgang paa dem, som han elsker, saa er det „kun List, han over mod Helved og dets Hær, det er kun Tro han prøver hos dem, han haver kjær" og bestaa de i Prøven, saa har han vundet sin Sag.

At stride *mod* Gud er forfærdeligt, at stride *med* Gud, som Munken her gjorde, giver Velsignelse. Det kan kun Guds Børn, de, som tro paa Gud *Fader*. Kun de tør sige: „Det er jo ikke Andre end Gud"; thi de veed, at, som Fader kan han ikke ville dem noget Ondt. De, som ikke ere Guds Børn og ikke vil være det, kan ikke møde nogen Værre end Gud; for dem er det forfærdeligt at falde i den levende-Guds Hænder. Men at falde i Gud Faders Hænder er dejligt for Børnene, og jo mere Tro de har paa deres Faders Kjærlighed, desto mindre lade de dem forfærde af ham.

At ſtride med Gud giver altſaa Naade, men der er kun to Ting, vi tør kaſte paa ham: vor Sorg og vor Synd. Striden med de Vaaben er Gud velbehagelig, i den fører han os Alle ind, i den er det hans Glæde, naar vi ere tappre til at kaſte vor Synd og Sorg paa ham. Derſom vi da nu paa nogen Maade, aandeligt eller legemligt, er i ſamme Tilfælde ſom Munken, at Gud kaſter Noget paa os, ſom kunde gjøre os forſagte og forknytte, lad os ſaa ſtrax begynde at ſige til os ſelv: det er jo ikke Andre end Gud, ikke Andre end min bedſte Ven, ſom vil prøve mig, og ſaa ſtrax begynde med at kaſte vor Sorg og Synd paa ham. Intet Uvejr er uden Ende og ingen Nat uden Morgen.

Thomas Kordam.

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan beſtilles paa alle kongl. Poſtkontoirer i Riget, hvor Priſen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Poſtforſendelſen forbundne Omkoſtninger.

A. O. Iverſens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.

Budstikken.

Et Folkeskrift til Oplysning og Opbyggelse
Udgivet af F. E. Boisen, Præst

Nr. 23. Den 15. Decbr. 1866. 15. Aarg.

Jeg staar beknyttet mellem tvende Ting!

„Budstikkens" Læsere vide nok, hvad det er for en Mand, der har sagt dette, at det er Apostelen Paulus, der skriver dette om sig selv i Filipp. Brevet 1 Kap. 24 Vers, og de vide ogsaa nok, hvad det er Paulus staar beknyttet imellem. Han har Lyst til at vandre herfra og være med Kristus, thi dette var saare meget bedre. Men at forblive i Kjødet er mere fornødent for Eders (Brødrenes) Skyld. Altsaa han længes efter Døden, fordi han ved, at Døden fører ham til Kristus, men paa den anden Side føler han dog og Nødvendigheden af at forblive i Kjødet, af Hensyn til sine Brødre, det er det, han staar beknyttet mellem.

Det har altid gjort et forunderligt Indtryk paa mig at høre eller læse om denne Beknyttelse og denne Længsel. At Paulus dog kunde tale saaledes, at han

virkelig kunde længes efter Døden, at saadan Længselen efter Kristus og Kjærligheden til Brødrene kunde drage hans Sind i forskjellig Retning og bringe ham til at staa beknyttet mellem, hvad han saa helst skulde vælge, at gaa ud af Verden eller blive i den. Der er sikkert dem, som Talen vil forekomme usand, Andre ville idetmindste finde den noget overspændt, og atter Andre ville udtale sig tvivlende og sige: det kunde vel være godt, hvem der kunde tale saaledes, men jeg kan det ikke, og hvem kan det? Kan Paulus det virkelig?

Og dog bør ingen alvorlig Mand tvivle om, at det var Sandhed Paulus talte, han er ikke en Mand, der lyver, der er heller intet Opskruet hos ham, som der kan være i saa meget Verdensvæsen, han udtaler det, der boer i hans Indre.

Ja forunderligt er det, at høre Paulus udtale sig saaledes, men det Forunderlige ligger ikke deri, at vi ikke skulde kjende til Beknyttelsen mellem tvende Ting. Det kjende vi nok til. Det Forunderlige ligger i at tænke paa, hvad det var Paulus stod beknyttet imellem. Vi kjende bedre til en hel anden Beknyttelse. Vistnok drages vor Sjæl i forskjellige Retninger, henimod forskjellige Ting, vistnok er der mangeslags Lyster og Længsler i os, som ingenlunde føre i en Retning, men ofte i mange forskjellige, saa vi ikke vide, hvad vi skulle

gjøre, eller hvad vi skulle vælge, men det er noget Andet, end det Paulus omtaler.

Lad mig forsøge nærmere at forklare, hvad den store Menneskemasse, som vi kalde Verden, saaledes staar befnyttet mellem. Der er nu vore smaa jordiske Forhold, vort daglige Liv, staa vi ikke ofte der befnyttede mellem tvende Ting, saa vi ikke vide, hvorhen vi skulle gaa, eller hvad vi skulle vælge. Jeg vil nævne et Exempel: i Høstens Tid, da kan det ofte være vanskeligt at tage Beslutning, skal jeg lade Kornet staa en Tid endnu og modnes mere, eller skal jeg høste det strax; skal jeg kjøre Kornet hjem som det er, eller skal jeg lade det staa i Haab om godt Veir — ja hvad er raadeligst, det er vanskeligt at sige. Et andet Exempel: hvad skal jeg gjøre med mine Penge, skal jeg sætte dem i Papirer eller i Jordejendomme, hvad er mest indbringende? Ja, siger Du: Penge har jeg ingen af. Nu saa bliver Spørgsmaalet kun et andet: skal jeg søge Arbeide i Hjemmet, eller skal jeg gaa til Jernbanen? Det er jo sandt, havde jeg overgivet mig med alle mine Sager til Gud, saa var jeg ikke længer raadvild om nogen Ting, men det er det jo, vi Mennesker have saa ondt ved at gjøre.

Jeg har her peget hen paa vore timelige daglige Forhold, det synes mig, at ogsaa det burde jeg gjøre, men det var dog ellers ikke det daglige Livs Bekymringer, jeg vilde føre „Budstikkens" Læsere henimod,

nei noget Andet, Alvorligere, der griber dybere ind i vort Liv.

Jeg vil nævne Liv og Død. Det er da Ord, der er Klang i og Vægt i. Hvor mange Baand knytte Dig ikke til Livet, det ved Du selv bedst, hvor kjært Dit Liv er Dig, hvor kjært Dit Hus, Dit Hjem, Dit Gods, Dit Arbeide, Din Virksomhed, dine Børn ere Dig, men med alt det, Døden er en mægtig Herre, og Døden minder og maner de Levende saa mangen Gang. Har Du lagt Mærke til den Tid, hvor Naturen afklæder sig, da driver Døden ret sit Spil, læg da Mærke til Dødssukket, der lyder gjennem Efteraarsstormene, og sig, om ikke det samme Dødssuk stundom lyder gjennem Dit eget Hjerte. Ja, Du staaer bekntyttet mellem Liv og Død, Du vilde gjerne ene vende Dig til Livssiden, den er jo lysteligere og mere tiltalende, men Du kan dog ikke glemme Døden, Dødstankerne mane Dig og drage Dig. Du vilde gjerne synge: fryd Dig ved Livet, pluk Glædens Roser, førend de forgaa, men Glædens Røst forstummer uvilkaarligt, og Døden, der fluger al Livets Lyst og Glæde, staar hos Dig, og Sindet bliver mørkt og tungt.

Eller jeg vil nævne Ret og Uret, Retfærdighed og Uretfærdighed. Du staar beknyttet mellem tvende Ting. Guds Lov, Guds Villie, er for dybt skrevet i Dit Hjerte, til at Du saadan kan glemme den. Du vilde derfor gjerne gjøre hvad Ret er, Dit Sind drages

hen derimod, men Urettens Djævel har ogsaa Tag i Dig og vil føre Dig ud i Urettens Mørke. Det er ganske, hvad Paulus havde mærket, naar han siger: jeg har Lyst til Guds Lov efter det indvortes Menneske; men jeg ser en anden Lov i mine Lemmer, som strider mod mit Sinds Lov og tager mig fangen under Syndens Lov, som er i mine Lemmer. Det Sande og Rette have altid udøvet en stor Magt over Mennesket, der ligger i Retfærdigheden, i at have Retten paa sin Side, en Sikkerhed og Fred, som man nok ved at sætte Pris paa, men Uretten, der tilbyder Fordele, udøver ogsaa en forunderlig Tiltrækningskraft over Mennesket, og derfor staaer Du saa ofte beknyttet mellem disse tvende Ting, og ved ikke, hvad Du skal gjøre.

Eller jeg vil nævne Lyset og Mørket. Du staar beknyttet mellem disse tvende, der er i din Sjæl en Higen efter Lyset, derfor elsker Du Solens klare Lys fremfor den mørke Nat, derfor kan Du hige efter Lysets evige Kilder, derfor kan Du drages henimod den Mand, der kaldte sig Verdens Lys, og som gav sig ud for at opklare Livets Gaade. Og dog har Du og Kjærlighed til Mørket, ikke blot det naturlige, men ogsaa det aandelige. Den Tid kan komme, da Mørket er Dig kjærere end Lyset, da Du hellere ser den mørke Stjernehimmel over Dig, end ser Dig og Dine Veje belyste af Solens Lys. Du ønsker dog ikke, at Lyset trænger for stærkt ind i Dit eget Hjerte, eller kaster for klart et Lys

vaa Dine Handlinger. Ja, hvor kan man ikke ofte staa beknyttet mellem Lys og Mørke, Sandhed og Løgn, mellem det Aabne og det Skjulte.

Eller jeg vil nævne Kjødet og Aanden. Om disse siger jo Paulus, at de begjære mod hinanden, og hvor ofte erfare vi ikke det. Hvor kunne de og enes? Aandens Sands er jo Liv og Fred, Kjødets Sands er Døden. Hvor kan Du dog staa beknyttet mellem disse tvende, saa Du ikke ved, hvad Du skal gjøre. Stærke aandelige Rørelser føre Dig bort fra Verden, ud af Verden, op ad til Gud, men de stærke kjødelige Lyster føre Dig derimod ud i Verden, ned i Lasternes berusende Lyst.

Skulde jeg under Et sammenfatte alle de Kræfter, som Verden saaledes staar beknyttet imellem, og som føre i modsat Retning, maatte man vel sige, at det er Liv og Død, Synd og Naade, Himmel og Helvede. Og hvad er saa Følgen deraf? En Uro, en Utilfredshed, en Tvivlraadighed i Menneskets Sind og dets Handlinger, som nødvendigvis maa blive en Følge af den indre sjælelige Sønderspliltelse.

Der tales jo ofte om, at Liv og Bevægelse er en god Ting, at Uro er bedre end Dødens Ro, og der er Sandhed deri. Men saa maa da Livet have en og samme Rod, udspringe af een Aand, een Kraft, og gaa i een Retning. Men det Liv, der udspringer af, at staa beknyttet mellem 2 saa forskjellige Ting, det er

sandelig ulykkebringende og fordærveligt for de arme Mennesker. I et saadant Liv er der en fortærende Uro, den indre Splid i Mennesket, de modsatte Kræfter slide os op, og den indre Uro kan vore op til en gruelig Angest, eller ogsaa kan den ende i Trætheb og Livslede. Det er vel nødvendigt at vaagne op af Dødens velbehagelige Ro og Tilfredshed, at blive sig Livets stode Modsætninger bevidste, det er vel nødvendigt, at Spørgsmaalet om Fortabelse og den evige Død sætter min Sjæl i Bevægelse, men det er sandelig ikke ønskeligt eller gavnligt for Nogen, at blive i Uroen. Vi maa derhen, hvor Paulus stod, da han udtalte sig om sin Befnyttelse mellem at gaa bort og at blive.

Og hvor stod han da? Derom oplyser os et lille Ord, som Paulus siger kort førend han taler om sin Befnyttelse mellem at leve og dø. Det er det lille Ord: det at leve er mig Kristus (og som en Følge deraf var Døden ham en Vinding.)

Det at leve er mig Kristus. Det er nogle mærkværdige Ord, Paulus der har sagt. Verden er nu blevet gammel, den har staaet i adskillige tusinde Aar, og den saakaldte kristelige Verden er ogsaa blevet gammel; dog har Verden endnu ikke lært, at det at leve er Kristus, og har den end forstaaet dette Ord, saa staar den dog endnu befnyttet mellem saa mange Ting, at stort mere end et smukt Navn bliver Kristus ikke for den.

Hvad vil det sige, det at leve er mig Kristus? Jeg skal forsøge, at gjøre det tydeligt for Læserne. Vi sige jo om Denne eller Hin: det at leve er ham Mad og Drikke, eller Mad og Drikke ere nu hans Lyst, hans Liv, han sætter Livet i at spise og drikke godt; naar han kan det, bryder han sig ikke stort om, hvordan det ellers gaaer til i Verden. Eller, det er nu Hans Liv at samle Penge, Penge ere hans Glæde, jo flere han kan samle af dem, desto gladere og lykkeligere er han, saa maa det forresten gaa saa galt til i Verden, som det vil.

Altsaa Mad og Drikke — eller Penge, det kan for et Menneske være Hovedsagen; om han kommer til Pengene paa lovlig eller ulovlig Maade, om der klæber Blod ved dem, om Andre forarmes, idet han han beriges, det tager han ikke Hensyn til, for Penge lever han, de ere hans Afgud. Nu er det jo vistnok sjeldent, at et Menneske saadan gaaer aldeles op i een Ting, snarere har han forskjellige Interesser, forskjellige Afguder, for hvilke han lever. Der er, som før blev forklaret, forskjellige Ting, mellem hvilke han staar bekuyttet. Men det kunne vi altsaa forstaa, at naar det at leve, for mig er blevet Kristus, da er han for mig blevet Hovedsagen, han er blevet mit Liv, min Lyst, min Ære, mit Haab, min Kjærlighed! Saa lever jeg for at tjene ham, for at behage ham, for at stride og lide med ham. Naar jeg siger: der er den eller

den Sag, den lever jeg for, saa mener jeg dermed, at den hengiver mig til, den gjør jeg til mit Livs Opgave. Det kan nu være farligt nok at gaa formeget op i en timelig Sag, om ogsaa det Maal, vi har for Øje, synes os nok saa hæderligt og gavnligt. Men at leve for Kristus, at hengive sig til ham, dermed er ingen Fare forbundet, det er som det skal være, saa sige man længe nok, at det fører til Ensidighed.

Men hvad er Kristus? Ja, han er jo Livet; hvad der udenfor ham kaldes saa, er kun en Damp, der kommer og gaar. Dog mener jeg, at vi ikke kunne blive staaende ved at kalde Jesus Livet, ligesom han da ei heller selv er bleven staaende derved. Livet er et almindeligt Udtryk og maa derfor nærmere bestemmes og forklares, at ikke Livet i sine mange urene og syndige Skikkelser skal faa Lov til at gaa under Navn af Guds Livet.

Hvad er Kristus? Kristus er Lyset, Lyset, som han bragte med sig fra Faderen, Lyset, som skinner om Korset, Lyset, der oplyser om Slægtens store Synd, og om Guds store Naade. Og det at leve Kristus, er altsaa for mig at leve i dette Lys, at glæde mig over det og vandre i det. Og hvad er Kristus? Kristus er Kraften, den Kraft, som den vantro, fra Gud bortvendte Verden mangler, Kraften til at seire ved at forsage, Kraften til at seire ved at tro, at seire over

Djævelen, Synden, Døden. Og det at leve i Kristus, er altsaa for mig at leve i Selvfornegtelse, i Forsagelse, i Flugt fra Verden, men ogsaa Sejer over Verden. Og hvad er Kristus? Kjærligheden, som han besad i saa fuldt Maal, og som frelste Verden, Kjærligheden, der gjør En saa godt og saa rig. Og det at leve Kristus, er altsaa for mig at leve i denne Kjærlighed. Og hvad er Kristus? Retfærdigheden og Freden, den Retfærdighed, som gjælder for Gud, den Fred, som findes i Jesu Blod. Og det at leve Kristus, er altsaa for mig, at leve i Retfærdighed og Fred, den Fred, som Verden jo vitterligt ikke lever i, fordi den staaer bekmyltet mellem modsatte Ting, men som jeg kan leve i, fordi Kristus er blevet mig Hovedsagen, fordi jeg er kommen til Fred og Enighed med mig selv, i ham. Og hvad er Kristus? Det evige Liv, det de Vantro forgjæves kæmpe for at faa fat i, det Evige og Salige, det der giver Livet et varigt Indhold, det have vi vundet i Kristus. Og det at leve Kristus, er altsaa for mig, at leve et fyldigere, gladere, rigere og saligere Liv end det, som den verdensfortable Sjæl kjender til

Er da nu Kristus det at leve for os, saa bliver og Døden os en Vinding. Thi Kristus fører bort fra Verden, gjør os længselsfulde efter at komme herfra. Jeg gjentager det, Kristus fører bort fra Verden. Længsel, det er et Ord, som er fuldt berettiget

i den kristelige Verden, ikke den syndige Længsel, som kan fortære et Menneskehjerte, og hvis Opfyldelse ikke gjør os glade, men ulykkelige, ikke heller den sygelige Længsel, som grunder sig paa Livslede, ikke paa Glæde over at komme til Herren, men Længselen efter at komme hjem, grundet i Troen paa, at Guds Kjærlighed i Jesus Kristus har aabnet Himmeriges Hjem for os.

Kristus fører bort fra Verden, det er ikke en sygelig Kristendom jeg fører Ordet for, naar jeg siger dette, og mig synes, at man just i vor Tid har et Kald til at sige dette og lægge Folk det paa Hjerte. Thi hvor meget Liv, der end mange Steder er vakt i Landet, i Modsætning til forrige Tiders Død, hvormeget man end har faaet et mere levende og klarere Syn for det Kristelige i vore Dage, saa er der dog en Tilbøjelighed til at spille med Livet, spille med alle de livlige Rørelser som aabenbare sig rundt om i Verden, ja ogsaa til at spille med Verdens Lyst og Verdens Liv, en Tilbøjelighed dertil, som gjør, at det rent Kristelige, det rene Liv i Kristus, den rene Tro, det rene Haab, den rene Kjærlighed, den rene Kjærligheds-Længsel efter Herren, den rene Freds Længsel efter Hjemmet, ikke ret kan komme frem.

Naar Paulus siger, at det var meget bedre at vandre herfra og være med Kristus, medens han om det at blive i Kjødet kun siger, at det er mere for-

nødsent, nemlig for Brødrenes Skyld, da kan jeg ikke forstaa det anderledes, end at Lysten, Længslen efter at komme herfra var størst hos ham, medens dog og Kjærligheden til Brødrene og Følelsen af, at det var nødvendigt at være Noget for dem, bandt ham til denne Verden. Nei, er det at leve, blevet mig Kristus, saaledes som det var blevet for Paulus, da glemmes aldrig Længslen efter at komme hjem, aldrig, aldrig! Da toner det altid inden i mig:

Bort fra Verdens Land at ile,
Bort fra Møje, hjem til Hvile
Er jeg reiseferdig til
Naar min Herre Kristus vil.

Og da vende mine Tanker og mine Sukke altid tilbage til dette:

Fri for Sorgen, fri for Nøden,
Fri fra Synden, fri fra Døden;
O, hvor vil jeg være glad
I den gyldne Engleskad.

Og dersom Nogen vilde sige: jeg er jo allerede fri, jeg er forløst, jeg har jo alle mine Synders Forladelse i Kristus, jeg har jo allerede det evige Liv i ham, saa vilde jeg svare: Er Du virkelig fri, saa vil Din Frihed yttre sig deri, at Du frit kan udfolde Længslens Vinger efter Hjemmet.

Men glemmes maa det ikke, at den Længsel Paulus udtaler, er meget forskjellig for den Længsel eller

rettere Uro, som findes hos Verdens Børn, hos alle dem, der staa beknyttede mellem det Meget, hvorom der før var Tale. Det var en Beknyttelse mellem hverandre modsatte Ting, som derfor drog Hjertet i forskjellig Retning, og som efterlod Uro og Angest. Men Paulus' Lyst til at komme herfra og Lyst til at blive, er udsprunget fra een og samme Rod, een og samme Kilde og bringer derfor ikke den fortærende Uro med sig. Paulus kunde staa beknyttet mellem disse Ting, uden derover at føle sig ulykkelig, længtes han end efter at komme herfra, var han dog tilfreds med at blive. Og det er, fordi Kristus for ham baade er at leve og dø. Paulus stod paa fast Grund, han byggede paa Kristus, og er ogsaa mig det at leve Kristus, da tager jeg gjerne mod det, som Kristus giver mig. Saa vil han ikke, at jeg skal gaa bort fra Verden, vil han, at jeg skal blive i den, ser jeg, at han har kaldet mig til en Gjerning i den, saa bliver jeg ogsaa gjerne, og jeg har da min Glæde deraf — jeg ved jo dertil, at Kristus tøvede i Verden, til hans Gjerning var fuldkommet. Og er det hans Kald til mig, at jeg skal lide og gjennem Lidelsen fuldkomme min Gjerning, saa gjør jeg ogsaa gjerne det.

Jeg fører ikke Ordet for en Flugt fra Verden, saaledes som Folk fordum gjerne vilde have flyet ud af den, og vel stundom endnu kunde have Lyst dertil

af feig Frygt eller sygelig Længsel. Thi Kristus-Vejen fører vel bort fra Verden, men først fører den igjennem den, om ad længere eller kortere, lettere eller tungere Vej, det bestemmer Herren. Men alle Troende vide, at tilsidst fører den til ham, som er deres Længsel, deres Haab, deres Kjærlighed

Og visselig er det Noget, som alle Kristne, for hvem det at leve er Kristus, lettelig ville enes om, at kunne de paa Vejen gjennem Verden gjøre Noget for deres Brødre og Søstre, da følger det af sig selv, at det skulle de gjøre. De ville da ikke let kunne glemme, hvad han deres Længsel og Kjærlighed gjorde for sine Brødre paa sin Gang gjennem Verden, og de vide jo, at ham skulle de vorde lige. Og en stor Smerte, en dyb Vemod kunne de vistnok betages af ved at se, hvordan Verden ligger i det, hvilket Arbeide der dog var at gjøre, hvor meget der var at bringe i Orden, hvor mange Blinde at gjøre Seende, hvor mange Døde at gjøre Levende; men de betvinge deres Smerte ved Tanken om, at de dog ikke skulle trække det store Læs, at de maa være fornøjede med, naar de nogenlunde kunne fuldkomme deres lille Gjerning, og de trøste sig ved, at han, som har baaret Verdens Synd, ogsaa bedst vil forstaa at bære denne Smerte, og bedst vide, hvorledes der kan raades Bod paa Verdens store Brøst.

Og saa gaa de hjem med Glæde og til Fred, naar Herren vil.

Synes „Budstikkens“ Læsere ikke, det var yndigt at kunne sige, det at leve er mig Kristus og at dø en Vinding. De smaa Tvivlsomheder, som da kunne stille sig i Vejen for os, de smaa Uroligheder, som da kunne besøge Hjertet, ere ikke for Noget at regne mod den store Uro, den fortærende Angest, som dog i Grunden alle Verdens Børn leve i, de vakle, de rave mellem Gud og Verden, mellem det Evige og det Forgængelige, mellem Kjød og Aand, mellem Løgn og Sandhed, de kunne ikke finde sikkert Fodfæste, de kunne ikke finde Ro i Hjertet, Klarhed i Tanken, Styrke i Villien, de kunne ikke finde Fred i nogen Ting. Var det ikke yndigt at kunne sige: det at leve er mig Kristus og at dø en Vinding. Og var det ikke yndigt at kunne sige; jeg har Lyst til at vandre herfra og være med Herren.

Men hvem kan nu sige det? de Vantro og Ugudelige — nej, hvor kunne de det. De Troende — ja det maatte vel være dem, men dog fattes just der saa ofte Frimodigheden til at sige, det at leve er mig Kristus. Og det er, fordi de Troende godt kjende til Alt, hvad der drager fra Gud mod Synden og Verden, fordi de godt kjende til at staa beknyttet mellem Retfærdigheden og Uretfærdigheden, Aanden og Kjødet. Det er sandelig et høit Ord, at leve er mig Kristus og at dø en Vinding; man kan ofte staa fortabt overfor det og tænke: hvorledes er det muligt. Men her

maa vi huske paa een Ting, som vil trøste og glæde alle dem, som er af Sandheden. Vi skulle jo ikke alene leve for Kristus, lever han ikke og for os, hengav han sig ikke for os, førend der var Tanke om, at vi kunde hengive os til ham. Mig synes, jeg har hørt en Stemme hviske til mig: Du mismodige Sjæl, ved Du da ikke, at det at leve er mig Dig; husk paa, hvem levede jeg for, hvem stred, led og døde jeg for her i Verden, og hvem lever jeg for alle Dage; er Du bange for at sige, at jeg har al Din Kjærlighed, da er jeg ikke bange for at sige, at Du har al min Kjærlighed.

Der maa have været Noget, der har givet Paulus Frimodighed til at sige, det at leve er mig Kristus, og det maa være det, at han har vidst, han var Gjenstand for Kristi Kjærlighed, og det førend han tænkte paa, at gjøre Kristus til sin Kjærlighed. Den samme Frimodighed kunne vi faa, naar vi tænke paa vor Daab, at vi, fra det Øieblik vi bleve døbte, ere blevne Gjenstand for Herrens inderlige Omsorg og Kjærlighed, at han siger til alle de Døbte: det at leve er mig Dig! Faa vi os ret befindede paa al hans Kjærlighed til os, saa kunne vi dog ikke faa Ro, før vi faa det sagt: Herre, det at leve er mig Dig!

J. C. Bolvig.

Et blivende Sted.

Naar Efteraaret kommer, er det vemodigt at gaa ud i Naturen, i Mark og Skov; thi allevegne ser man da en hendøende og bortvisnende Herlighed. Blomsterne, hvis Klæder var dejligere end Salomons i al hans Herlighed, visne stille hen En efter En, Løvet falder i de stolte Skove, og Fuglene samle sig i Flokke og drage saa bort til de varme Lande. Det er, som kunde de ikke taale at se Sommerens Herlighed dø. Ogsaa vi kan baarligt taale at se Døden gaa igjennem Naturen, og faa vemodige Tanker derved, thi vi mindes paa denne Maade om, at ogsaa vi skal engang bortfare. Og allerede nu er saa Meget bortfaret fra os. De gamle kjære Tider og Steder, de gamle Venner, saa mange kjære Forhold, hvori vort Hjerte engang glædedes og følte sig hjemme, ere bortfarne. Vi vilde saa gjerne kalde dem tilbage, var det blot for en Time! Men det nytter ikke, vi kalde ad dem; de ere bortfarne, og ogsaa vi fare stedse længere og længere bort fra dem. Thi vort Liv er bortfarende. Vi ved, at ogsaa for os kommer der engang en Efteraarsdag, da vort Hoved vil hælde sig mod Jorden som Blomstens, der visner, og vor Sjæl vil fare herfra, langt, langt bort, meget længere end Fuglene flyve.

Alt dette og meget Andet kommer frem for os, naar vi gaa og se paa de visne Blomster, det faldende Løv og de bortflyvende Fugle. Vi sige da til os selv: her gaa vi nu og har saa travlt og tænke saa meget paa os selv og vort Eget. Men hvad er vi, og hvad er vort Eget? Som vi har her før os vandret Tusinder og har atter Tusinder, havt travlt med deres Eget, og Enhvers Hjerte har rummet en Verden af Forhaabninger og Bekymringer, men nu er de bortfarne, og vi kjende dem ikke og spørge ikke efter dem. Snart vil ogsaa vi bortfare, og Menneskelivet vil lukke sig efter os, som Bølgen lukker sig efter Skibet, der synker; vort Sted kjendes ikke, og vort Minde er kun som Kredsen, det synkende Skib efterlader sig i Vandfladen. Kun et kort Sekund skjælver det paa de brusende Bølger, og saa er det, som havde der Intet været.

Hjertet ømmer sig ved, at Alt saaledes bortfarer, thi det elsker efter sin Natur, ligesom Gud, det Blivende. Det længes derfor meget efter et blivende Sted, hvor Herligheden bliver, hvor Glæden bliver, hvor Vennerne blive, og vi blive med dem. Paa saa mange mosommelige Maader søger man at berede sig selv et blivende Sted, en blivende Stilling her i Verden. Men det lykkes ikke, vi skuffes stedse; for her er intet blivende Sted. Vi føle det dybt, hvergang vi maa flytte fra et elsket Sted og fra kjære Venner.

Saa er det, som om alt det Kjendte og Gamle raabte til os: bliv! bliv! Vennerne sige det vel ogsaa virkeligt, men vi kunne ikke blive. Kun som Børn mærke vi ikke Stort til det Bortfarende ved Livet i Verden. Barnet tænker, at Alt er blivende, og gaar saa tryg og rolig i Glæden over det, som det har. Denne Hvile i Troen paa det Blivende er det, som giver Børneaarene saa stor en Ynde og gjør, at Mindet om dem staar som et halvt Paradis for den Voxne. Og hin Barnefølelse er ogsaa virkeligt noget Paradisagtigt, thi i Paradiset var jo ingen Forfrænkelighed, ingen Affalden og Bortdøen. Men det er nu tillukket, og i Verden søge vi et blivende Sted; men jo længere vi leve i den og jo ivrigere vi søge, desmere mærke vi, at Alt i Verden bortfarer og er forfrænkeligt, og Menneslet ikke mindst.

Saaledes finde vi da, Enhver iser, i vort eget Liv et Gjenbillede af det, som sker i Naturen om Efteraaret; og hvad der hændes i det Smaa med den Enkelte, yttrer sig ikke mindre i det Store i Menneskeslægtens Levnetsløb. Ogsaa her bortfarer det Herlige og bukker Livet under for Forfrænkeligheden. Aldrig er dette traadt saa levende og mægtigt frem for mig som sidste Vinter. Da var jeg i Rom, denne gamle Verdensstad, som i halvtredie tusind Aar har set Slægt efter Slægt opstaa og atter bortfare, hvor engang Verdens mægtigste Rige havde sit Sæde med en ydre

Pragt og Herlighed, som man næppe kan tænke sig, men hvor nu kun ensomme Marmorsøjler og itusslagne Billedstøtter vidne om den svundne Herlighed. Jeg boede paa et i Roms Historie mærkeligt Sted, den tarpeiske Klippe, og havde fra mit Vindue en vid Udsigt netop over den Del af Byen, hvortil de fleste historiske Minder knytte sig, hvor Roms Kejsere og alle Rigets Stormænd havde deres mægtige og pragtfulde Slotte, og engang talløse Marmortemplers hvide Søjler skinnede i Solen. Nu er her øde og ubebygget, Slotte og Templer ere forlængesiden styrtede sammen, og den fattige Mand planter sin Vinstok i Gruset, som dækker de gamle Marmorgulve. Men endnu rage hist og her høje, favneskke Mure med sønderbrudte Buer frem af Gruset, og de ere saa mægtige og af saa stort Omfang, at man knap tør tænke sig, hvor stort og herligt Alt engang her har været, og endnu drages af og til frem af Jordens Skjød Marmorbilleder, saa dejlige, at Nutidens Kunstnere sige, de ikke ere istand til at gjøre dem efter. Der var det vemodigt at sidde om Aftenen og se Solen gaa ned ude over den store øde Slette, som omgiver Byen, skinne paa de røde Mure af de sunkne Kejserborge og paa de gamle Gravmæler, der endnu ligge udenfor Byen. Saa følte jeg, at selve Slægternes og Folkenes Liv er bortfarende, og Verdensrigernes Herlighed som Løvet, der falder. Der hørte jeg da fra de sunkne Mure den

samme Tale, som Løvfaldstiden hvert Aar holder for os.

Men naar jeg da sad der og tænkte paa de faldne Verdensriger og de bortfarne Slægter, kom jeg saa tidt til at tænke paa den mærkelige Drøm, Kong Nebukadnezar i Babylon havde mange Aar før Romerriget naaede sin Vælde, og den ligesaa mærkelige Udtydning, som Gud selv gav af den gjennem Profeten Daniel. Thi her saa jeg Drømmens Opfyldelse for mine Øjne, og i denne Opfyldelse ligger netop det, som alene kan trøste os over det Bortfarende og Forkrænkelige ved Menneskelivet. Maaskee husk ikke alle „Budstikkens" Læsere denne Drøm derfor skal jeg kortelig fortælle den. Kong Nebukadnezar drømte da, at der stod foran ham en umaadelig høj Billedstøtte, som var forfærdelig at se til. Hovedet var af Guld, Bryst og Arme af Sølv, Mave og Lænder af Kobber, Benene af Jern og Fødderne dels af Jern, dels af Ler. Saa kom der pludseligt en Sten, som ikke blev udhugget af et Menneske, den ramte Billedstøtten, som styrtede sammen, søndersloges og spredtes som Avner for Vinden. Men Stenen voxte og blev til et Bjerg, som fyldte Jorden. — Daniel udtydede denne Drøm for Kongen om fire store Verdensriger, som skulde følge det ene efter det andet. Det sidste skulde være stort og mægtigt og regiere med Jernets Styrke over fremmede Folkeslag, som det dog ikke kunde blande sig med, ligesaalidt som

Jernet kan blande sig med Leret. I dette Riges Dage vilde saa Himlens Gud oprejse et Rige, der skulde gjøre Ende paa og knuse alle de andre; selv derimod skulde det aldrig fordærves men bestaa til evig Tid. — Der er nu saa Spaadomme, hvis Opfyldelse er bleven saa aabenbar som denne; thi det babyloniske, det persiske, det græske og det romerske Rige afløste hverandre, og Romerne var et Jernfolk, som lagde alle andre Folkefærd ind under sig, men blandede sig dog ikke med dem. Og da fødtes under den romerske Kejser Avgust i Bethlehem et lille Barn. Han var ikke udsendt af Mennesker, men af Gud, thi han var Guds enbaarne Søn. Han var saare ringe i Verdensrigernes Øjne, blev forskudt og forsmædet som en Ugjerningsmand, men for Guds Øjne var han dyrebar og blev lagt til Grundvold for Guds Rige, dette Rige, der voldte Romerrigets Undergang. der begyndte som en lille Flok af fattige Mænd, men har bredt sig i 1800 Aar ustandseligt over alle Lande, og endnu i vore Dage se vi, hvorledes det stedse mere og mere fylder Jorden. Saa hidindtil er det klarligt blevet stadfæstet at „det fordærves ikke", og Evigheden skal ogsaa nok vise, at det „bestaar evindelig."

Hin Forfrænkelighed og Bortfaren, som talte til mig fra de ensomme Levninger af Jernrigets Volde, har altsaa ingen Magt over dette Rige. „Saa er der dog", tænkte jeg, „et Sted i Verden — skjøndt det ikke

er af denne Verden — som ikke fordærves, men som bestaar evindelig." Og idet jeg nu troede og følte, at i dette Rige var jeg delagtig, blev jeg glad og frimodig, og med en Følelse af Sejr saa jeg paa de hensmuldrende Mure og tænkte: „Tal I kun om Forkrænkelighed og Bortfaren; jeg har dog en Grundvold, som ikke rokkes; jeg sidder i et Rige, som ikke fordærves, thi det bestaar evindelig — ja evindelig!" Og naar nu de visne Blomster og det nedfaldne Løv sige til mig, at jeg skal engang visne og nedfalde som de, saa vil jeg svare dem, at jeg har dog fundet et blivende Sted, hvor Herligheden ikke visner, og Livet ikke bortfarer.

Et blivende Sted! Kan der være et blivende Sted, et evigt Rige i en forkrænkelig og bortfarende Verden? Ja det er netop vor Tro, vor Glæde, vor Sejr, at der er et evigt Rige i Forkrænkelighedens Verden. Vi tro det; thi vi, som tro paa Jesus Kristus, vi tro ogsaa paa „en hellig almindelig Kirke", som har „det evige Liv". Og i Troen — men vel at mærke, ogsaa kun i Troen alene — forstaa vi, at dette Rige ikke blot kan men maa være evigt. Thi Jesus er Kirkens Grundvold, og da han, som han selv har sagt, har Livet i sig selv, saa er han jo det evige Liv og lever evindeligt. Men naar Grundvolden ikke falder, saa falder ikke heller det, som hviler derpaa. „Jeg lever og I skal leve" siger Jesus, og da han lever evindelig

saa leve ogsaa vi evindelig, da han ikke fordærves, fordærves vi heller ikke. Saa i ham har vi fundet den Klippe og det blivende Sted, hvorfra vi aldrig skal flytte, hvor vor Glæde ikke visner som Blomsten, og hvor Livet ikke bortfarer.

Men hvad? Er han ikke selv bortfaren, og bekjende vi ikke, at han „opfor til Himlen og sidder ved Gud Fader Almægtiges højre Haand"? Ja vistnok er han opfaren; i Kjødets Skikkelse opfor han fra Himmelfartens Bjerg, og en Sky tog ham bort fra Apostlenes Øine, men i Ordets Skikkelse er han her endnu midt iblandt os alle Dage indtil Verdens Ende. Det troede og vidste Apostlerne af hans egen Mund, og derfor kunde de, skjøndt de havde set ham, som var deres Liv og Salighedshaab opfare, dog „med stor Glæde", som skrevet staar, vende tilbage til Jerusalem. Thi den Opfarne var for dem ikke en Bortfaren men En, som var midt iblandt dem alle Dage indtil Verdens Ende. „Alle Dage"! — altsaa ogsaa ogsaa i disse Dage er han midt iblandt Eine, og jo fastere vi tro det, og jo klarere vi se ham levende og virkende iblandt os, desto gladere blive vi, thi han er selv Glæden, den Glæde, som Ingen kan tage fra os.

Men hvor er da Ordet, i hvilket vi finde ham, som lever evindelig, og ved hvem vi skal leve? Ja han er jo sin Kirkes Grundvold, og den, som derfor har Grundvolden, han har Jesus selv, og den som

lever paa Grundvolden, han lever med Jesus. Men Kirkens Grundvold er jo Troens og Daabens Ord, ved hvilket vi indføies som levende Stene i Guds Kirke og gjenfødes til evigt Liv og Herlighed. I Gjenfødelsens Ord altsaa er Jesus midt iblandt os alle Dage indtil Verdens Ende; og den, som derfor tager dette Ord i sit Hjerte, tager Jesus ind i Hjertet; men er han derinde, saa er ogsaa evigt Liv derinde, og tusinde Efteraar kan ikke bringe den Blomst til at visne. Derom vidner ogsaa Apostelen Peter, naar han skriver: „I ere gjenfødte, ikke af forkrænkelig men af uforkrænkelig Sæd, ved Guds levende og blivende Ord". Og at dette Guds levende og blivende Ord ved Gjenfødelsens Bad er det blivende Sted, hvorfra vi med Sejr kan se hen paa Efteraarets visne Blomster og paa Verdensrigernes bortfarne Herlighed, derom vidner han udtrykkelig, idet han umiddelbart derpaa fortsætter: „Thi alt Kjød er som Græs, og al Menneskets Herlighed er som Græssets Blomster; Græsset visner, og Blomstret derpaa falder af; men Herrens Ord bliver evindelig, og dette er det Ord, som er forkyndt for Eder."

Her paa dette blivende og levende Ord, som ogsaa er forkyndt til os, og ved hvilket ogsaa vi ere gjenfødte af en uforkrænkelig Sæd til „en uvisnelig Arv" (1 Ped. 1, 4), have vi da vort blivende Sted og lade os ikke flytte derfra, fordi der er Nogle, som

mene, at det Troens og Daabens Ord, hvorved vi ere gjenfødte, og som de ellers ikke ville forkaste, ikke er det Samme, som det, hvorved de gjenfødtes i Apostlenes Dage. Men da de ikke kan bevise, hvad de sige, og ikke kan fremvise andensteds det levende og blivende Guds Ord, hvorved, Peter skriver, at man gjenfødes saa tro vi lige urokkeligt, at det Guds Ord, som nu og saalangt, vi kan se tilbage i Kirken, har været dens Grundvold ved Gjenfødelsens Bad, ogsaa er det samme levende og blivende Ord, som Apostlene og deres Menigheder havde. Thi var det „et blivende Ord", hvorledes skulde det da være bleven borte, eller hvem skulde kunne have ihjelslaget eller bortflyttet „Guds levende og blivende Ord". Nej! i dette Ord have vi Jesus, og idet vi staa fast derpaa, staa vi paa Bjerget, som fylder Jorden, i Riget som bestaar evindelig.

Men hvorledes? Er ikke vort Liv her i Verden endnu omskifteligt? blive vi ikke syge og gamle, lægge vi os ikke til at dø lige saa fuldt som de andre Mennesker, der ikke tro og bygge paa dette Guds levende og blivende Ord? Jo vistnok! paa en Maade er vor Lod den samme; men ogsaa kun paa en Maade, thi der er dog en himmelvid Forskjel mellem vor Omskiftelse og Forkrænkelighed og saa Verdens Menneskers. Thi denne Verdens Mennesker vinde igjennem deres Omskiftelser kun Noget, som atter omskiftes. I

Guds Rige derimod omskiftes vi til det Blivende. Vort Kristenliv begynder med en stor Omskiftelse, idet vi maa forsage den gamle Herre, Djævelen, og tro paa den ny Herre, Jesus Kristus, og idet vi maa lade os afføre det gamle Menneske og gjenføde til et nyt Menneske. Men herigjennem vinde vi det Blivende: det evige Liv i Guds Rige, der ikke fordærves, men bliver til evig Tid. Og vort Kristenliv fortsættes og udvikler sig under en bestandig Omskiftelse; for altid gjælder det om at forsage og tro og altid maa vi glemme det, som er bagved, og række efter det, som er foran, men netop derved bliver og vorer det evige Liv i os, og netop derved komme vi den evige Salighed nærmere. Og medens Verdens Forkrænkelighed bliver til den evige Forkrænkelse i Helvedes blivende Stad, saa bliver Guds Børns Forkrænkelighed til evig Uforkrænkelighed i Himmerigs blivende Stad. Thi det forkrænkelige Legeme, som saas i Graven, skal opstaa i Uforkrænkelighed, og farer vor Sjæl end bort fra Verden, den farer dog ikke bort fra Guds Rige, thi det har sit Sæde og sit Liv ligesaa fuldt i Paradis og Himmerig, som det havde her i Jorderige Lad derfor Løvet falde og Blomsterne visne, vi leve og leve evigt i ham, som var fra Begyndelsen, som er og bliver evindelig. „Far Verden! far vel!“ synge vi, og drage saa bort, naar Løvfaldsdagen kommer langt, langt bort til bedre Lande, hvor Jesus Alverdens Sol skinner med bedre Glands end her i

disse mørke og kolde Dage. Der vente vi ogsaa, at finde bedre Blomster og høre lifligere Sang i den ny Himmel og paa den ny Jord, hvor Retfærdighed og Uforfrænkelighed bor.

Nu har Efteraaret været der og har holdt sin Tale til os; nu kommer Julen og holder sin Tale. Den taler om Barnet i Bethlehem, om Stenen, Gud udvalgte, om Riget, som bliver evindeligt; den taler om det evige Liv, som fødtes til Verden i Jesus Kristus, om den himmelske uforfrænkelige Herlighed, som Julenat skinnede over Bethlehems øde Marker. Og paa det blivende Sted, i Guds Menighed, dette evige Rige, er Julen ikke blot en Mindefest om det Forbigangne og Bortfarne hin Nat i Bethlehem men meget mere en Glædesfest over det Nærværende, thi Jesus, Barnet fra Bethlehem, er endnu midt iblandt os, og hans Herlighed skinner endnu over Jorderige. Paa ingen Maade er det blevet fattigere for os; thi var det dengang saligt at tro paa det lille Barn i Bethlehem, som de saa, da er det vel endnu saligere at tro paa, at dette Barn er forsfæstet, opstanden og himmelfaren for os, og det, at vi ikke se og dog tro, er jo efter Jesu egen Mening endnu saligere end at se og tro, skjøndt ogsaa det er saligt. Saa er da Julen en Glædesfest over det Blivende, og altid kommer den derfor med Glæde og Sang, og gamle Mennesker undre sig over, at de i Juletiden blive som Børn. Men

det kommer af, at de tænke som Børnene, at Alt det Herlige er blivende og saa gaa de trygge og rolige i Glæden over det, de har. Og denne Barnefølelse er tusindfold bedre og dejligere end den, de havde som Smaabørn, og det er da i sin Orden, at Guds Børn har det bedre end Menneskenes Børn. Thi denne Barnefølelse er Sandhed, ophører ikke med Aarene, men stadfæster sig ogsaa under graa Haar; og den skal herligt stadfæste sig i vor egen Bortfarelsesstund, men dog allerherligst i Verdens store Bortfarelsesstund; thi da først bliver Barneglæden fuldkommen, naar vi holde Jul i det evige Himmerigs blivende Stad.

Men derfor er Julen i det evige Riges blivende Sted paa Jorden ikke mindre men snarere mere frydefuld, og derfor er det nu Tid — om ellers nogensinde — til at sidde med Glæde paa det blivende Sted og se med Sejr paa alt det Omskiftelige og Forkrænkelige udenom os og indeni os. Enhver af os se derfor til, at have sit Bethlehem i Hjertet, hvor Barnet er, Guds Ordet fra Evighed, som fødtes til Glæde og Liv for Verden! Thi vi mangle vistnok ikke det Timelige og Forkrænkelige, over hvilket det kan gjøres nødigt, at han kaster sin Glans, ligesom hans Herlighed engang skinnede over de øde Marker ved Bethlehem.

Maaske sidder du i en mørk og fattig Stue og synes ikke, du har Noget, hvormed du Juleaften kan glæde dig og Dine. Men Kjære, sidder dit Hjerte i

Guds evige Riges blivende Stad, saa se dig dog om derinde og se, at du har den almægtige Guds Naade og Kjærlighed, at alt, hvad Jesus, Alverdens Herre, har, er dit, og at du er hans Broder og Medarving til Himmerriges Rigdom. I Sandhed! Du sidder i megen Rigdom og har en stor Herlighed for Øje, og se derfor kun med Sejr paa din øde og fattige Stue, og lad din evige Rigdom skinne hen over din timelige Fattigdom. Lad den skinne for dig selv og for de Andre derinde; fortæl dem Julenattens Historie om Guds Søn, som fødtes i Fattigdom til Rigdom, Glæde og Liv for alle de Fattige. Og idet du fortæller de Andre det, fortæller du dig selv det, bliver trøstet og glad, og — hvem ved? maaske glæder du ogsaa de Andre, saa de faa en Glæde, der aldrig bortfarer.

Eller maaske er du et ensomt Menneske, sidder bedrøvet og stille for dig selv og tænker paa, hvor fattigt det dog er, at Ingen holder af dig og vil have dig med Juleaften. Ogsaa du skal se dig om og finde, at du paa det blivende Sted ikke er alene. Thi som du sidder der, gjenfødt af Guds levende og blivende Ord, som er i dit Hjerte, saa er du samlet med den treenige Gud, er bedt til Julefest hos ham, holder Juleaften med alle de Hellige, med Konger og Profeter og Apostler. Saa se med Sejr paa din Ensomhed og tænk, at var dine Øjne oplade, som de en-

gang skal blive, visseligt du skulde se, at der er Engle i din Stue.

Eller maaske ligger du syg og forpint i dit Kammer, hører med Vemod i det Fjerne de Andres Jubel og tænker: „Ja de kan sagtens være glade, men jeg — af mine Udgange er til Døden!“ Men du, som er gjenfødt ved Guds levende og blivende Ord, du skal tænke paa, at din Sygeseng er henstillet under Guds Barmhjertighed og Kjærlighed, at du hviler paa Bjerget, hvorfra du har Udsigt til det evige og uforkrænkelige Liv, som er beredt ogsaa for dig i Himlen. Derfor vil jeg skrive til dig, skjøndt mit Kjød og Blod er næsten bange for at skrive det, at du kan ogsaa sagtens være glad, du som har Udgange til Livet, du, hvis Sjæl er lægt, og hvis Legeme er sygt, ikke til Døden, men for at Guds Herlighed kan aabenbares for dig. Se derfor med Sejr paa din Sygeseng og tænk, at den er ikke til Døden, men til at aabenbare Guds Herlighed for dig.

Eller maaske er du forknyt og synes ikke, du duer til Noget — eller du er anfægtet og ængstet af svære Tanker og stærke Fristelser. Du, som staar paa det blivende Sted, se dog, at du som synes, du ikke duer, dig har dog Gud udvalgt til sit Himmerig. Finder han da, du duer til at komme i Himmerig ved Jesum Kristum, saa vær du frimodig og undre dig paa, hvorledes han vil bygtiggjøre dig, som ikke duer. Og du,

som er anfægtet og frygter, at Helvedes Magter skal faa Magt med dig, se dog, at du staar i den Menighed, over hvilken Helvedes Porte ikke kan faa Overhaand. Thi vort Julebarn, Guds levende og blivende Ord, han agter Helvedes Magter mindre end Intet; de skal blive lagte for hans Fødders Fodskammel, medens du skal være i hans Følge.

Men hvem kan opregne al Verdens Nød og Sorg? Dog — kjendte man den, kunde den vel ogsaa opregnes, thi Verden har Begyndelse, og den faar ogsaa Ende; men vort Sted er blivende, er evigt, og hvad der ikke kan opregnes, det er den Glæde, vi har ivente, og hvad der ikke kan tælles, er vort Livs Dage — thi de ere evige.

Derfor vil vi da, Alle som ved Tro og Daab tilhøre Guds evige Rige, fra dette blivende Sted se med Sejr paa al Verdens Forkrænkelighed, og trods al vor forskjellige Erkjendelse — thi vi erkjende stykkevis — se med Glæde og Kjærlighed paa hverandre og paa ham Jesus Kristus, som er vor Tros fælleds Grund og fælleds Maal, og saa i dette Navn tilraabe hverandre: Glædelig Jul!

Thomas Rørdam.

Pſalme.

I Verden mon være de Sygdomme to,
Som Verden kan aldrig helbrede,
Og den, ſom de pine, dog Riſt eller Ro
Ei har, mens han færdes hernede,
Og mindre forſand
I Dødninge-Land,
Thi Synden og Døden de hedde!

Den Første er Moder, den Anden er Søn,
De ere fuldgamle af Alder,
Dog ſynes den Kvinde ſaa ung og ſaa ſkjøn,
Hun furrer, hun lokker og kalder,
Hun reder ſaa blødt,
Og ſmiler ſaa ſødt,
Hver Kjæmpe, ſom flyer ei, han falder!

Heel liſtig den Skjøge forvender ſit Navn,
Hun kalder ſig Gammen og Glæde,
Sin Slave hun kryſter og kjærlig i Favn,
Paa Roſer hun byder ham træde,

Hvert Kys er en Piil
Med Helvedes Smiil,
Det er paa Guds Roſer han træder!

Med blegnede Kinder og rynkede Bryn
Da vorder den Synder ſaa bange,
Thi for ham ſig løfter et gruueligt Syn,
En Beenrad han ſeer at fremgange!
See, det er min Søn,
Hun hviſker i Løn,
Gjør Knæfald, for du er hans Fange!

Han haver ei Bue, han haver ei Sværd,
Hans Vaaben er Fingrene kolde,
Men komme de Fingre til Hjerterne nær,
Da bæve de Kæmper ſaa bolde,
Og ham til Foragt
Er keiſerlig Vagt,
Han leer kun ad Mure og Volde!

Den Synder han byder det rødeſte Guld,
For Lægedom i ſin Elende,
Til Dinene briſte, han ſtirrer paaa Muld,
Hvor Ormen ſig kalder hans Frænde,
Mod Døden dog groer
Ei Urter paa Jord,
Det maa alle Læger bekjende!

O, Synder, du maa da for Beenraden flye,
Men ikkun omsonst er din Møie,
Han følger dig fast, naar du reiser af By,
Du seer ham med lukkede Øie!
Tog hør, om du vil,
Et underligt Spil
Med ham, som ei Taarer kan bøie!

Ja, troe mig, jeg veed dog, hvor Urter mon groe,
Med synderlig Styrke og Evne,
Som mægte at læge de Sygdomme to,
Kun maa til det Fjerne du stævne,
Thi de vore ei
Paa Alfare-Vei,
Ei heller paa Marken hin jævne!

Paa skaldede Hede, der stander et Træ
Med Grene fuldtørre og tunge,
Der spirer og blomstrer en Urt i dets Læ,
Hvis Kræfter Guds Engle besjunge!
Dog er den ei sød,
Den Valmue rød,
Den biter og brænder paa Tunge!

Men lad den kun brænde og bide fuldhvast,
Rod-Saften gjør Tungerne rene,

Paa Golgathas Hede oprandt den i Haſt,
Ved Duggen fra Korsirræls Grene,
Som Purpur ſaa ſtjøn,
Ved Blod af Guds Søn,
Som Helbred os vilde forlene!

Det er dog ei Urten, der brænder dig ſaa,
Men Giften fra forrige Dage,
Med Synd er den kommet, med Sorg maa den gaae.
O, lad dig kun ikke bedrage!
Det hviſker ſuldtit:
Den Urt du har bidt,
Udſpyt den, ſaa ſtilles din Plage!

Vær døv, om du ellers din Sjæl haver kjær!
De Stemmer fra Afgrunden komme!
Ved Golgatha ligger en Urtegaard nær,
Der voxer den lifligſte Blomme!
Ydmyget i Sind
Gak med mig derind!
Det dages, Døds-Natten er omme!

See viſt paa den Grav, den er hugget i Steen!
Mon Blomſter kan voxe derinde?
Det klinger heelt ſært, mellem Dødninge-Been
En Urt imod Døden at finde;

Tog tvivl ei, men tro!
I Grav maa den groe,
Om Livet ſkal Død overvinde!

I Graven ſig hviled en Herre ſaa bold
Fra Korſet paa Golgathas Hede,
Han for vore Synder tog Døden i Sold,
Og planted Livs-Urten hernede:
Da klar han opſtod,
Sig under hans Fod
Kors-Lilien ſaaes udbrede!

Dens Duft over Blomſternes alle er ſød,
Dens Blade, o ſee, hvor de prange!
De ſtraale, ſaa hunsvild den dagſkye Død
Er vorden i Skyggedals Vange!
Tag Blomſten i Haand
Med haabefuld Aand,
Da hører du Paradiis-Sange!

N. F. S. Grundtvig.

Ny Bøger.

„Det kirkelige Vennemøde i Kjøbenhavn, den 10de og 11te September 1866", Pr. 24 Sk., ved Kristian Køster. „Budstikken" har allerede bragt en lille Beretning om det sidste Vennemøde. De som herved have faaet Lyst til at læse noget Mere derom, have nu en ypperlig Lejlighed dertil ved den af Pastor Køster udgivne Beretning, som indeholder en nøjagtig Gjengivelse af de Foredrag, der holdtes ved Mødet.

V. Birkedal: „Ved Indvielsen af Nazarethkirken i Ryslinge", Pr. 32 Sk. Denne lille Bog indeholder den Tale, Birkedal holdt, da Grundstenen lagdes til Kapellet i Ryslinge, samt en Meddelelse af de kirkelige Højtideligheder, som fandt Sted ved selve Indvielsen, og de ved denne Lejlighed holdte Taler. Beretningen om denne smukke Højtidelighed og de varme alvorlige Vidnesbyrd, som her aflagdes om Grundvolden for og Fællesskabet mellem alle dem, som i Sandhed tjene Jesus Christus, vil sikkert læses med megen Glæde af de mange kristne Mænd og Kvinder her i Landet, som, om de end kunne have forskjelligt Syn paa forskjellige Stykker af den kristne Lærdom, dog staa enige paa den kristne Tros Grundvold og som med Glæde har hørt om den Troskab og

Kjærlighed, hvormed Frimenigheden i Ryslinge har holdt fast paa sin Præst og Begge i Forening paa Samfundet med Folkekirken. — Bogen, som er udkommen gjennem Karl Schønbergs Boghandel i Kjøbenhavn, sælges til Fordel for Byggefondet i Ryslinge.

„Et Løvnetsløb" af J. L., Forf. til „Vesle Kari" og „Steffen"; Schønbergs Forlag. „Vesle Kari" og „Steffen" fandt saa god en Modtagelse i den danske Læseverden og vandt saa megen Yndest, at „Et Løvnetsløb" sikkert ikke vil have vanskeligt ved at finde god Indgang. Det er imidlertid ikke fordi at denne Bog just trænger til at holdes oppe af sine ældre Søskende, jeg siger dette; den indeholder saa meget Sandt og Smukt, at den godt kan gaa alene og være sin egen Anbefaling.

Det er en livlig og begavet Kvindes Kamp for at tilegne sig og udvikle Livet i dets højeste og bedste Betydning som et Menneskeliv baaret af Guds Søns Liv, der her er ført frem for os af en Forfatter, som aabenbart selv har Skjøn paa Livet og selv har oplevet Meget og derfor ogsaa kan tale sandt og smukt derom. Jeg tror derfor, at de, som elske Livet, ville

have Glæde af at læse Bogen og i den finde ikke Lidet, som det nok er værd at tage op og gjemme.

Thomas Nordam.

Dette Skrift udkommer 2 Gange om Maaneden, hver Gang paa 2 Ark, og kan bestilles paa alle kongl. Postkontoirer i Riget, hvor Prisen er 3 Mk. 10 ß. for hvert Qvartal, indbefattet alle med Postforsendelsen forbundne Omkostninger.

C. O. Iversens Forlag — Trykt hos Chr. Lohmann i Stege.